
NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
13
15 B
29

DE
MONITORIIS
ECCLESIASTICIS;

Ad extorquendam restitutionem, aut reuelationem;

Quid sint; Quando ligent; Quomodo soluantur; Quàm formidandum eorum contemptoribus fulmen excommunicationis;

TRACTATIO BIPARTITA.

AVTHORE

R. P. THEOPHILO RAYNAVDO,
Societatis IESV Theologo.

NVNC PRIMVM PRODIT,
Necessariis Indicibus illustrata.



Dionisius Sancti X



Probati[redacted]

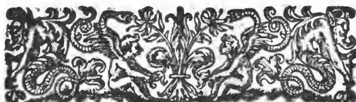
Andrea

LVGDVNI,
Sumpt. Gabrielis Boissat, & Socior.

M. DC. XXXVI.
CVM PRIVILEGIO.



Catal. Inscrip.



AMPLISSIMO
ET NOBILISSIMO
DOMINO,

D. FRANCISCO DE PONAT,

REGIO IN SVPREMA Delphinatium Curia Consiliario F.

SAPIENTER à monitoriis intelligo me admonitum, eruditam tui ſub vmbra patrocinij aucupandam eſſe lucem, CONSILIARIE AMPLISSIME. Quem enim tibi virtus eximia

mia ſplendorē conciliauit, publicum fecit, cùm fecit tuum, & noſtrum reddidit quando cōmunem fecit. Hoc habēt publici fontes, vt ſingulorū ſint, cùm proſtāt omnibus. Quî enim priuatū foret, quod eſt cōmune? Te publicum, te communem vel hoc nomine intelligimus, quòd in aliis, quæ ſparſa decora demiramur & ornamenta, in te vnum collecta ſuſpicimus.

ANTIQVAM generis claritatem virtus omnigena, & vtramque ſingularis planè doctrinę ſplendor ſic illuſtrauit, vt alibi quærenda non eſſe quæ in te deſiderauerit inuidia, vel oderit, nō ſine ſtupore maximo fateantur omnes. Pares certè ad inconcuſſam Rerump. felicitatē mortalibus expetebat Sapiens

Agri

Agrigentinus,qui erudita integritate, & perſpicaci, ita viderent in rebus,vt iuſtitiã cęteris cęcam facerent;eandémque,nullo laudatæ cęcitatis damno,in tenuiores redderent oculatam. Hæc, & cætera, veſtræ Familiæ,gloriâ cumulatiſsimâ ita conceſſa demiramur,vt incertum veſtris admiratoribus omnino fiat, an familiares vobis virtutes ſint , aut familia virtutum, vel hoſpitium , quo muſæ amico cum virtutibus ſociatæ coniugio, diuerterint ; vt ſuo velut è Cœlo omnibus ſeſe ſpectandas darent.

EO SIQVIDEM PATRE genitus, cuius multiplici doctrinæ gloria factum eſt , vt noſtra hæc ætas nulli pręteritorum temporum eruditæ integritatis oracula inuideat:

qui ſapienti ſagacíque iudicandi mora commeritus eſt, vt ab aliis reiici minimè debeat, quod ſuo ipſe calculo comprobauerit; cùm ſapientia rebus omnibus pretium vel faciat, vel augeat: qui transfuſis cum ſanguine virtutibus, effundenda in vulgus oracula, tibi etiam tranſmitteret, niſi traductas in te virtutes, in fontem ſuum non mediocri cum fœnore refunderes, & qui à Patre habes vt magnus ſis, à te pater haberet vt maior exiſtimetur. Ita publicus ille mundi oculus, traiectis aduerſam in nubem radiis, effictam radioſo penicillo pulchriorem ſui aliquando imaginem contemplatur, & immiſſa terris lumina gloriosè fœneratur, dum repercuſſu in ſe, cla-

riora

riora conſpicit reſilire.

VIDE quàm Cœlo ſis acceptus, & tuam ſi potes felicitatem æſtima, quod illum tibi non ſine conſilio prouidit ſocerum AMPLISSIMVM IONMARONIVM, quem prudentia, quem pietas, ac ſingularium virtutum decora, huius prouincię Phœnicem facerent, niſi ſibi parem in te nactus eſſet: vſque adeò ſibi & morum, aliorúmque præſtantia, concolorem te vidit, atque agnouit, amauítque in te prudentiæ, ac pietatis vultum ſuę, quas tu per affinitatem initam quaſi per inciles aureos corriuaſti, & mira indolis felicitate perfeciſti; prorſus vt illi multum, patri plurimum debeas, à quibus tantum gloriæ ſplendorem hauſi-

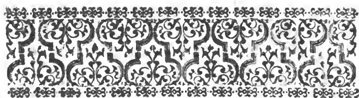
 ſti;

ſti;multò magis tibi, à quo impe-
tratas quibus ſplendeſcunt virtu-
tes, tam glorioſo in eos refundis
fœnore.

PATERE igitur, vt tãtæ facibus
Amplitudinis illuſtrati labores, lu-
cem videant. In lucem certè pro-
deunt, cum te accedunt, nullas vn-
quam tenebras veriti, ſi modò tibi
probari intelligam. Probatos vel
inde aſſequar, ſi in hoc obſeruan-
tiæ in me tuæ temporario monu-
mento, æternum à me voluntatis
addictiſſimæ vadimonium, & au-
ctoramentum obſequij gratiſſimè
amplectaris; viue & faue.

Amplitudinis tuæ addictiſsimus,

THEOPHILVS RAYNAVDVS,
è Societate IESV.



AMPLISS. ET NOBILISS.
DOMINO,

D. FRANCISCO DE PONAT,

CONSILIARIO REGIO,

Ode Tricolos Tetraſtrophos.



ONATE, docti gloria ſanguinis,
Lux Gallicanæ maxima purpuræ,
Legum Sacerdos, liliati
Grande decus, columénque iuris.

Diues paterni ſtemmate nominis,
Cuſtos Mineruæ, nobilis inclytæ

Virtutis hæres, insolénsque
Prodigium melioris æui.

Natura tanto prodiga semini,
Et sors vetustis hospita patribus,
In te laborarunt auitæ
Diuitias cumulare lucis.

Plenos sagaci Numine spiritus,
Deuota iustis pectora liliis
Natura formauit, nouúmque
Astra tulit paritura lumen.

Dein perspicaci Numinis halitu
Afflauit artus, mens fuit ætheri,
Cœlóque suppar, litterato
Ingenij grauidata fœtu.

Mox fraudulentis aduena finibus
Exosa mentis tegmina veritas
Aram salutis, purpurato
In gremio posuisse fertur.

Themis sequaci fœdere regium

Intaminato

Intaminato pectore legibus
Tribunal erexit, suóque
Præsidium genitale mundo.

Illinc minacis facta licentiæ
Secura spernens, risit inhospitæ
Portenta fraudis, proprióque
Insidiæ periêre casu.

Amica iusti sæpè silentij
Linguam fideli tradidit arbitro
Tuas honorans, muta voces
Vt propriæ monimenta vocis.

Spirauit in te filia Numinis,
Dignósque pacto fœdere spiritus,
Sibi maritans, sponte tantis
Hospitiis habitauit orbes.

Regenda iustæ pondera dexteræ
Tonantis hæres, credidit æquitas,
Lancésque libratas eosdem
Obstupuit reperisse motus.

Fortuna

Fortuna rerum nescia prosperos
Amare cursus; sponte volubilem
Firmauit orbem, gloriosæ
Obsequio famulata gentis.

Fasces, paternæ symbola gloriæ,
Et longa magni stemmata sanguinis
Supplex adorauit, perennem
Familiæ venerata lucem.

Collecta tanti gloria nominis
In te suaui lumine, nobiles
Gaudet Parentes, in Nepote
Insolitis animare gestis.

Omnes in vna cernit Imagine,
Si te intuetur, viuit in arduis
Stirps tota factis, vna reddit,
Effigies animata patres.

Aram Mineruæ Patria sospitæ
In te esse credit, pronáque prouidos

Sensus

Sensus adorans plebs, fauenti
Intuitu recreata viuit.

En litterati filia pectoris,
Suscepta iussu nuper amabili,
Procedit in lucem, tuóque
Obsequio meditatur ortus.

Ambit merentis sydera purpuræ,
Ut gloriosi nomina sanguinis,
Et stirpis illustrem silenti
Familiam veneretur ore.

Hanc eruditi gloria temporis,
Doctrina viuens, lingua scientiæ,
Thesaurus asseruans feraces
Ingenij meritíque partus.

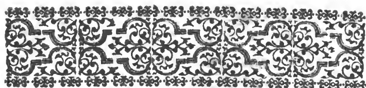
Hanc purpuratis nutibus obsequens
Suscepit vltrò, quæ tibi postmodum
Oblata, nascens inter vlnas
Purpureos reperiret ortus.

Flamina

Sontes loquaci fulmine terreat,
Flammæ coruſcat lumine nobilis,
Ignéſque præcones PONATI
In varios iubet ire fines.

Vt prona bini littora climatis
Diſcant, forenſis lumina gloriæ,
Virtutis & flammas, in vno
Nobilibus radiare factis,

IOAN. PAPON, S. I.



AD EVNDEM

AMPLISS. ET NOBILISS.

DOMINVM,

D. FRANCISCVM DE PONAT,

CONSILIARIVM REGIVM
Iuris ſcientia clariſsimum,

ALLEGORIA.



RANSCENDE colles, flumina traiice,
Exculta læui, Pagina, pumice:
Nec mitis Aſtrææ ſeuerum
Te pudeat ſubiiſſe limen.

Quà Dracus atro iungitur Iſaræ,
Conquire velox PONATIAM domum:
Hic ſupplicantum vota complet
Virgineo Themis alma templo.

Bonis

Bonis amicam,terribilem malis
Diuam videbis,vel meritâ pios
Mercede donantem,vel atrox
Enſe truci ſcelus inſequentem.

Stipant ſedentem Nobilitas,Fides,
Pulchráque Muſæ fronte, ſororiis
Vtrinque ſublimes reſidunt
Relligio,Ratióque ſellis.

At cæca Virgo ſedis eburneæ
Subnixa fulcris,hinc trutinæ iugum
Suſtentat,illinc fulminanti
Terret humum metuenda ferro.

Miraris! hæres! quid dubitas? minis
Quæ terret omnes,blanditiis tibi
Fauebit arridens,& vnde
Mors aliis, tibi vita ſurget.

Affare verbis nil trepidantibus,
Dum tu ſecures faſcibus expedis
Tectas,& vlturæ ſceleſtos
Arma refers capienda dextræ,

Terror propinquos depopulantium,
Tutela pacis, iuſta libidinum
Vindex, & oppreſſi leuamen,
Certáque pernicies ſuperbi.

Scis,

Scis,quanta terras nequitia inquinet,
Quàm ſæpè Numen prouocet impius,
Quàm ſæpè fraternum cruento
Sacra fames petat enſe pectus.

Tuum eſt paterno more,cadentium
Errata virgis tollere mollibus:
Mentíſque duro peruicacis
Flagitium reſecare ferro.

Potente faſces arripe brachio,
Securitatem ciuibus vt domi
Præſtes beatis,vtq́ue tutos
Nocte, die terat hoſpes agros.

Sic cum Tonanti fulmina diuides;
Sic in ſuperbos Acroceraunia
Montes, ab alto detonabis,
Et trepidi fugient Leones.

SIMON BEY, S. I.

Approbationes Theologorum.

Liber, cui titulus est: *De Monitoriis Ecclesiasticis, & non contemnenda eorũ contemptoribus gladij Ecclesiastici exsertione*; & vndecunque sanus est, & eximiam eruditionem Autoris R. P. THEOPHILI RAYNAVDI ex Societate IESV Theologi, exquisitè redolens. Quare prelo dignissimus meo iudicio est, & magno commodo in tam frequenti illius materiæ vsu futurus. In Diuæ Claræ extra & propè Camberium, 29. Iunij, 1636.

Frater IOANNES BERLYE, A.R.S. *Theologorum minimus, sic indico & censeo.*

OPus de Monitoriis Ecclesiasticis, & non contemnenda eorum contemptoribus gladij Ecclesiastici exsertione *à* R. P. THEOPHILO RAYNAVDO *Societatis nostræ Theologo conscriptum, meritò in lucem prodibit, ad extricationem nodorum illius negotij, quibus in dies plerique fidelium implicantur. Est autem ea doctrinæ soliditate, ac varietate compositum, vt nec censuræ inofficiosæ, nec lectoris fastidio sit timendum. Ita censuimus, qui illud accuratè euoluimus, adscripti ex Societate Theologi.*

AMATVS GASPAR D'ALBARD.

ALBERTVS BOÜING.

CLAVDIVS DECROSO.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi.

EGo CLAVDIVS BONIELLVS, Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi Pręponsitus Prouincialis, Opus, quod inscribitur, R. P. THEOPHILI RAYNAVDI, *è Societate* IESV, *de Monitoriis Ecclesiasticis, déque formidanda gladij Ecclesiastici exsertione*, trium Societatis eiusdem Theologorum iudicio probatum, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis HENRICO III. 10. Maij, 1583. HENRICO IV. 20. Decembris, 1606. & LVDOVICO XIII. nunc regnante, 14. Februarij, 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab hominibus nostræ Societatis compositos, absque Superiorum eius permissione imprimant: Permitto GABRIELI BOISSAT, ac Sociis, Bibliopolis Lugdunensibus, vt ad nouē proximos annos excudere, ac liberè diuendere possint. Datum Camberij, 26. Iunij, 1636.

CLAVDIVS BONIELLVS.

é 2

Facultas Ordinarij.

Liber R. P THEOPHILI RAYNAVDI, *ex Societate* IESV *Theologi*, de Monitoriis Ecclesiasticis, & non contemnenda gladij Ecclesiastici exsertione, *facta per nos potestate typis mandatus euulgatur; Tum quia sanam vndecunque eius doctrinam, & ex Theologorum iudiciis, & ex plerisque aliis Autoris lucubrationibus compertam habemus; Tum etiam quia in magnam optatissimæ frugis spem venimus ex hoc Opere; quo æstimata suis momentis damnositate excommunicationis, quotidianas animorum ruinas ob inconsultissimam tam grauis animaduersionis contemptionem, auertendas Deo benè propitio confidimus. Lugduni, Pridie Calendas Nouembris,* 1636.

DEVILLE, Vicarius
Generalis Substitutus.

CONSENSVS.

Librum, cui titulus est, *De Monitoriis Ecclesiasticis, & non contemnenda gladij Ecclesiastici exsertione*, Autore R.P. Theophilo Raynaudo, Societatis I E S V Theologo, typis mandari publicis, ac in lucem exponi à Gabriele Boissat, Lugdunensi Bibliopola, & Sociis, ego Regis in Præfectura Lugdunensi Consiliarius & Procurator non impedio. Die 4. Nou. 1636.

PVGET.

ẽ 3

PERMISSIO.

VIſo Procuratoris Regis conſenſu, Librum hunc typis mãdari à Gabriele Boiſſat, Bibliopola Lugdunenſi, & Sociis, concedimus; & ne quis vltra conceſſam facultatem denuò excudat, defendimus. Datum Lugduni, die quinta Nouembris, 1636.

SEVE.



SYLLABVS CAPITVM VTRIVSQVE PARTIS, TRACTATVS DE MONITORIIS Ecclesiasticis, & cauendo eorum neglectu.

PARS PRIMA.

CAPVT I.

16. *Quamdiu*

CAPVT II.

9. *An*

CAPVT III.

21. *Conscius*

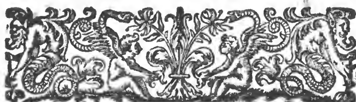
CAPVT IV.

PARS

PARS SECVNDA.



PARS



PARS PRIMA.

De Monitorij Ecclesiastici natura, viribus, & exsolutione.

PROLOQVIVM.

Operis vtilitas, & aliqua etiam necessitas, indicata.

DE Ecclesiasticis monitoriis ad quorum considerationem aggredimur, dupliciter potest institui tractatio. Nempe primò in ordine ad forum contentiosum. Secundò in ordine ad forum internum. Priore modo de monitoriis egerunt nonnulli Iurisperiti, quos inter Ioannes Neuizanus libro 3. Syluæ Nuptialis, Iudicibus superioris seculi veluti cortyna

fuit, è qua poſcerent oracula ad diſſolutionem ambiguitatum,quę plurimæ ac frequentes circa monitoria exiſtunt.Minùs tamen ſibi ab eo ſatisfactũ profeſſus eſt Ludouicus Vitalis, qui vergẽte ad finem eodem ſuperiore ſeculo,eandem molam verſauit,Tractatu *de reis & teſtibus monendis,ac per cenſuram Eccleſiaſticam cogendis*.Eius enim lucubrationis propè initio, de Neuizano pronunciat, regnaſſe illum quidem in ſacris tribunalibus ac foro;hallucinatum tamen ac lapſum non ſemel eſſe, pleraque digniſſima quæ peruaderet, ſicco pede tranſiiſſe,plurima ne attigiſſe quidem:in ſumma, imperfectam admodùm & inaccuratam huius negotij diſquiſitionem dediſſe. De hac laborum Neuizani cenſura, déque ipſius Vitalis ſcriptione,quæ æquè in fori tricis & ſubtilibus iuris circà monitoria ſpinoſitatibus, vniuerſa ferè conſumitur, ſtatuere non eſt meum. Viderint qui monitoria vix alio fine conſiderant, quàm vt demonſtrent quatenus locum in iudiciis habere, quatenus in illo forenſi ſtrepitu declinari aut eneruari poſſit eorum vis;quod eſt (vt dixi) Iuriſperitorum proprium munus. Nos poſteriorem monitorij conſiderationem inibimus, ea in vnum faſcem adunantes, & certa methodo comprehen

hendentes, quæ ſparſim Theologi ac Summiſtæ de hoc argumento prodiderunt, vt ſoli conſcientiæ foro ſeruirent. Quanquam non deſunt apud nonnullos Iuriſperitos, Panormitanum præſertim, Gutierrē, Barboſam, atque Lazarium, quę ad hunc ſcopum faciant, & deflorari cum fructu poſſint, iis reciſis quæ alterius ſunt inſtituti, pertinéntque ad illas quas dixi ſpinoſitates, à quibus nos & vitæ ratio auocat, & vicinia ad illas pedicas de quibus ſunt admodum ſeuera SS. Patrũ iudicia; Nyſſeni præſertim hom. 5. in Eccleſiaſten, ac Bernardi 1. de cõſid. c. 10. & eruditi æquè ac amœni ſcriptoris, Petri Bleſenſis epiſt. 26. & 139. Vt autem ad ſcopum propoſitum faciliùs pertingamus, non erimus generalibus reſolutionibus contenti: Sed quia vt Ariſtoteles 1. Ethicorum ſapienter admonuit, ſermones morales quo magis ad particularia deſcendunt, eo ſunt fructuoſiores, & formandis moribus opportuniores, ad varias quæſtiones ſigillatim deſcendemus, quibus ea proponemus enodanda, quorum crebrior eſt vſus, & vnde conſcientiarum illaqueatio frequentiùs exiſtit. Neminem quippe latet, quàm ſit res hæc vt quotidiana, ita anceps & lubrica; in qua multi per ignorantiam irretiantur ac pereant,

multi frustra angantur animis. Nam fidelium plerique, audita monitorij promulgatione, iusto meticulosiores, transgrediuntur limites obligationis quã monitorium iniicit; & quædam bona fide & simplici animo velut ex necessitate præstant, quæ reuera prætermitti vel licuerat vel oportuerat; ea est vis excruciationis, quam ab his (vt ita dicã) Ecclesiasticis tormentis, inferri piis mentibus vsu assiduo docemur. Alij è contrario, per cõscientiam erroneam exitium sibi æternum creant, omittẽtes cum culpa graui (quia se verè astringi putant) quæ depulso errore prætermittere absque cõsciẽtiæ sauciatione & numinis offensa potuissent. Quare vt debitus excommunicationis metus retineatur, neque tamen qui ab excommunicatione intentata intacti esse debent, vanis terroribus vel angantur frustra, vel impellantur ad peccandũ, rem animarum bono accommodatã præstabimus, incũbentes in hanc curã, vt breuiter ac perspicuè exponatur, quis monitorio ad restitutionis vel reuelationis finẽ lato obstringi cẽsendus meritò sit; quis itẽ iustã habeat causã quominus se eo vinciri putet. Qua in re, declinationis culparum in hoc negotio, & pacationis animorũ cardo vertitur.

CAPVT



CAPVT I.

De natura & causis Monitorij, nonnullisque eius adiunctis generatim.

PRÆMITTEMVS breuiter, causas Monitorij internas & externas. Internæ sunt, formalis quæ ratione quidditatiua seu definitione continetur; ac materialis, quæ sita est partim in re ob quam fertur Monitorium, partim in eo qui vrgendus est ad aliquid præstandum interuentu monitorij. Externæ verò causæ sunt, effectiua & finalis. Prior est persona habens ius præcipiendi, intentata in contumacem excommunicatione. Eius autem velut appendix, est pars, qua instante & vrgente conceditur monitorium. Posterior in præsenti negotio duplex est; nempe recuperatio rei subtractæ, & reuelatio arcanorum. Dicendum de singulis eodem ordine.

QVÆSITVM I.

Quid sit Monitorium, de quo in hac tractatione agendum est.

RESpondeo esse præceptum sub excommunicatione generaliter intentata, præmissis monitionibus, ad compellendos rei alienæ detentores vt restituant, vel conscios rei arcanæ vt eam detegant. Hæc definitio colligitur ex Conc. Tridentin. sess. 25. cap. 3. de reform. Eius plena notitia habebitur ex dicendis tota hac tractatione, nunc generatim & breuiter est attingenda.

Generis locum tenet *præceptum*. Vocant enim Iurisperiti *monitorium*, præceptũ iudicis, citationi æquipollens, quo mandat vt quis compareat, vt habetur cap. *consuluit*. de offic. deleg. & ex cap. 2. de testibus. Mandatum ergo quo Iudex Ecclesiasticus generaliter præcipit; vt qui talem rem alienam detinet, eam restituat, vel quisquis tale arcanum nouit, illud aperiat, vel certè sistat se rationem redditurus cur tali præcepto parere non debeat; huiusmodi inquam mandatum, dicitur monitorium. Quia verò tali pręcepto Iudicis Ecclesiastici, adiungi solet pœna excommunicationis aduersus eos qui intra terminum exequendo præcepto præfixum non fuerint dicto audientes; propterea inualuit vsus, vt ipsa quoque excommunicatio adiuncta, donetur monitorij nomine. Frequens enim est, vt accessorium sortiatur nomen principalis. Potuit etiam fortassis attendi ad pręuias huic excommunicationi

municationi monitiones. Inde enim haustum esse monitorij nomen, haud obscurè insinuatur in Concilio Tridentino sess. illa 25. cap. 3. de reform. Quamuis autem præmissio monitionum, communis sit cuiuis excommunicationi ab homine; tamen non est nouum, vt nomen commune fiat proprium alicui particulari, præsertim si illud particulare quoad participationem formæ à qua nomen petitum est, vulgatius sit, vt contingit in re præsenti. Pro nulla enim excommunicatione tam notæ sunt plebi monitiones præuiæ, quàm pro ea de qua agimus. Alterutram ergo ob causam, hæc excommunicatio, nominata est *monitorium.*

Cur hanc excommunicationem dixerim esse generalem, apertius infra fiet. Videbimus enim eam nunquam concedi, quandiu alia iuris subsidia suppetunt. At semper suppetunt, quando non latet persona quæ per monitorium vrgenda esset, sed est specialiter nota. Itaque hæc excommunicatio ob personæ incertitudinem, fertur generaliter tantùm, saltem vt plurimum vt infra dicam, & idcirco vocatur excommunicatio generalis. Addebam autem eam intentari, quia non est nisi comminatoria, vt notat Nauarrus consil. 3. de sent. excommun. & Graff. consil. 2. num. 29. vterque post Glossam in c. 1. de sagittar. Vnde hæc intentatio per se nihil operatur, iuxta generalem doctrinam de comminationibus, traditam lib. 7. Cod. toto titulo *comminat. epist.* &c. quam ratam habent DD. Canonum cap. *is qui.* de sent. excom. in 6. & cap. *relatum.* de iure patron. Itaque hæc comminatio, tantùm æquipollet citationi. Posita autem inobedientia contumaci, aut eo ipso parit effectum suum si sit latæ

ſententiæ;aut ſi (quod regulariter contingit) ſit tantùm ſententiæ ferendæ, ſuccedit contumaciæ vibratio excommunicationis, quæ tunc habet effectum ſuum. Quamuis enim non ſit niſi generalis, tamen æquè afficit reos,ac ſi propriis nominibus fuiſſent expreſſi, iuxta gloſſam cap. *à nobis*. 1. de ſent. excom. conſentaneè ad l.*nominatim*.ff.de lib.& poſthum.

Quod ſubiungebam hanc excommunicationem intentari præmiſſis monitionibus, comprehendit quod alij monitorio ſubſtantiale eſſe volunt, nempe vt feratur adhibita clauſula iuſtificatiua, (vt vocant) *ſi te grauatum ſenſeris, intra talem terminum compareas*.Vel *ſi habueris iuſtam aliquam non parendi cauſam, eámque allegare volueris*, (quod barbarè dicitur, *ſe iuſtificare*) *fas tibi erit id praſtare intra talem terminum præfixum* Hanc clauſulam eſſe ad monitorium planè neceſſariam, affirmant Philippus Probus ad cap.2. de conſtitut. in 6. Gutierres l.1.qq. Canon.c.4 num.18. Sayrus l.1.de cenſur.c.12.num.28.& frequenter Nauarrus.Vt conſil.35.de ſent.excom.num.2. & in cap. *cùm contingat*.de reſcript. in octaua cauſa nullitatis,& conſil.13.de cler. excom. miniſtr. ac in Manuali cap. 27.num.11. Et ratio ſuffragatur. Nam proceſſus Iudicis ab executione incipientis,non permiſſa ei qui grauatur,allegatione iurium ſuorum,nullus eſt ipſo iure, ex l. 1. C.*de execut. rei iudic.* ad quam legem Bartolus egregiè obſeruat, præceptum Iudicis quo aliquid fieri imperat abſque ea temperatione & audientiæ conceſſione,iniuſtum planè eſſe, & ipſo iure irritum. Id quod etiam habent Baldus l.1. C.*quomodo & quando Iudex*. Innoc.cap.*propoſuit*.de conceſſ.præbend.& Oldrad.conſil. 81. num. 7. Nimirum fundamentum

totius

totius iudicij est citatio, vt iura disertè ferunt, probátque Ioan. Monachus in Extrau. *rem non nouam*, de dolo & contum. Quia ergo præceptum Iudicis absque appositione huiusmodi clausulæ, quæ à concessa purgandi se, vel suum grauamen proponendi, atque adeò se iustificandi facultate, dicitur *iustificans*, ferretur absque partis citatione & causæ cognitione, meritò dicitur, tale præceptum fore inualidum & nullum. Hanc enim clausulam habere vim citationis docet Glossa ad cap. *ex parte*. de verb. signif. & l. *de pupil.* §. *meminisse*. ff. de noui oper. nunc. Vides ergo, cur dixerim, hanc clausulam comprehendi per ea verba definitionis propositæ, quibus monitiones ad excommunicationem istam prærequirebantur, vt planè necessariæ. Monitiones enim ita iubent intra certum terminum aliquid fieri, vel omitti, vt simul præstent inducias ad sui iustificationem (vt loquuntur) si ita videatur ei in quem intentatur excommunicatio. Quare prærequirere monitiones ad hanc excommunicationem, perinde est ac eam clausulam adhibere, si modò monitiones debitè concipiantur, & seruata hac forma iuris, cuius neglectu, præceptum (vt vidisti) fieret irritum; & consequenter excommunicatio quæ se habet vt accessoria huius præcepti; eo suo principali deficiente, corrueret, & nulla esset, vt disertè dixit Baldus in l. 1. C. *quomodo & quando iudex*. Non sum nunc sollicitus, an omnis excommunicatio cui monitio non adiungitur, nulla sit ipso iure, qua de re breuiter dicam p. 2. c. vltimo. Id enim negat Nauar. ad cap. *cùm contingat*. de rescrip. *in quinta causa nullitatis*, & alij nonnulli, quorum sententiam nunc non vacat excutere. Tantùm igitur cum eodem Nauarro ibid.

in octaua causa nullitatis, contendo speciale esse excommunicationi quæ fertur in monitorio executorio, vt nulla sit absque monitione prædicta: quia alioqui iudicium inchoaretur ab executione, & excluderet citationem, quæ est totius iudicij fundamentum. §. fin. instit. *de pœna temerè litig*. Manifestum itaque est, ad excommunicationem de qua agimus, præexigi monitiones quæ eam clausulam iustificantem comprehendant, & reo sui purgandi, vel iurium suorum allegandorum, liberam faciant potestatem.

Ex huius excommunicationis subiunctione ad præceptum, addito ordine ad fines monitorij quos postremo loco proponebam, ducitur eius differentia, consummatúrque definitio. Aiebam porrò fines illos esse, aut restitutionem rei alienæ, aut arcani retectionem, iuxta locum Tridentini de his monitoriis aliquoties iam allegatum. Non inficior, quin possint ferri à Præsulibus ad alios fines præcepta, intentato excommunicationis generalis fulmine in transgressores. Id enim est perspicuè extra dubium. Sed neque diffiteor, talia præcepta excommunicationis intentatione munita, dici posse monitoria, in ea vniuersali notione vocabuli quæ initio facta est. Hæc igitur non nego: sed tantùm dico, monitoria quæ vulgo & passim hoc nomine in Ecclesia donantur, & de quibus hîc agendum suscepimus, alios fines non spectare quàm duos prædictos. Nec est difficile, ad eos reducere alios quosdam fines proximos monitoriorũ vulgo dictorum, quos assignat Lazarius sect. 1. q. 10. num. 1. & 2. post Riminaldum iuniorem consilio 357. v. g. contra testes recusantes dicere veritatem coram quocunque Iudice, & contra impedientes testes produci

in

in causa, & contra conscios simulati contractus, vel pacti nudi in graue tertij præiudicium, aut contra nõ soluentes decimas. Per se enim patet, non alium esse horũ monitoriorum finem, quàm alterum è propositis, nimirum debitam veritatis patefactionem, aut restitutionem alienorum, siue indemnitatem iuris alieni quam quærit restitutio. Ex his definitio monitorij de quo acturi sumus, manet sufficienter exposita. Fiet tamen dilucidior in sequentibus.

QVÆSITVM II.

Quotuplex sit Monitorium.

RESpondeo, monitorium vulgo dictum de quo agimus, multiplex assignari posse, vt tradit Nauar. consilio 10. de offic. iud. ordin. num. 1. & relect. ad cap. *inter verba.* coroll. 66. num. 331. Et vniuersè quidem dicere licet, Iudicem per monitorium subditos monere vt restituant, aut vt reuelent aliquid. Quoad monitoria restitutionem spectantia non occurrit necessaria vlla subdiuisio. At quoad reuelationem, potest monitorium multipliciter subdiuidi, quia reuelatio potest multipliciter mandari. Interdum quippe præcipitur iis ad quos monitorium dirigitur, vt denuncient. Aliàs verò vt testificentur. Quandoque, vt dicant Iudici non prout Iudici, sed prout Patri, aut prout personæ quæ potest prodesse & non obesse: quia scilicet prospiciet, vt delictum vel damnum alicui imminens arceatur, nec tamen progredietur ad punitionem, aut nocumentum eius qui detegitur.

Et

Et quidem cum verba præcepti disertè ferunt aliquid prædictorum, v. g. vt subditi denuncient, (nisi subiecta materia aliud ferat, vt statim dicam) vel certè vt testificentur, tollitur omnis ambiguitas, simpliciterque exequendum est quod mandatur. Quod item præstandum est, cùm mens Iudicis se perspicuam exhibet ex modo proponendi, aliisve edicti adiunctis accuratè perpensis. Cum autem verba præcepti non sunt formalia & expressa, potest ambiguitas suboriri, quale sit monitorium, siue quid ferat. Qua in parte, rectè Nauarrus relect. ad cap. *inter verba*.coroll. 66, num.780.& seqq. Henriq.l.13.c.18.num.5. Sanchez lib.6. opusc.c.2.dub.17. ac Sayrus in Claui l.12.c.14. num.32.obseruant, attendendum valdè esse ad subiectam materiam; nam plerunque admetiendus ad eam est cortex verborum. V.g. sæpè edictum monitorium vocat ad denunciandum, cùm tamen ex subiecta materia liqueat, non indici denunciationem strictè sumptam, sed testificationem. Et ita contingit in causa criminali quæ iam cœpta sit agitari. Neque enim ad eam necessarij sunt denunciatores, sed testes. Quare si edictum in tali causa iubeat *denunciare*, vox illa impropriè accipienda erit, nempe pro testificatione. Se haberet autem res è contrario, si causa necdum agitari cœpta esset; quia tunc sæpè sunt necessarij qui denuncient, & per monitorium quæri possunt, supposita probatione semiplena. In dubio autem, ad quid vocetur quis per monitorium, censendum est vocari ad testificandum duntaxat. Hæc dilucidiora fient ex dicendis circa necessitatem reuelandi, iniectam per monitorium. Nunc satis est eam diuersitatem monitoriorum annotasse.

QVÆ

QVÆSITVM III.

Pro cuius generis materia concedi queat monitorium.

RESpondeo, non nisi pro materia saltem indirectè spirituali. Neque tamen nego quin pro rebus temporalibus possint concedi monitoria, vt fert praxis ordinaria in Ecclesia. Quantumcunque enim aduersus eam praxim ringantur hæretici, & improbare quoque eam visi sint quidam Catholici, non licet dubitare quin sit legitima & sancta, si cæteræ conditiones non desint. Allatrauit iam olim hunc Ecclesiæ vsum, spurcus hæreticus Marsilius Patauinus in defensorio pacis *sub finem*. Carolus item Molinæus, diu sectarius, sed tandem sub mortem Catholicus, in Tridentinæ Synodi vellicatione, cui Petrus Gregorius, & quoad hoc punctum Petrus Leloyer l. 4. de spectris, c. 10. responderunt; sanctæ Synodo hac ex causa obstrepuit. Laurentius item Bouchel, in Bibliotheca iuris Gallicani v. *Monitio*, aduersus monitoria de rebus temporalibus lata, fusissimè concitatur. Obiter quoque ea perstringunt & mordent, Soto in 4. d. 22. q. 1. artic. 2. & Gerso lect. 4. de vita spirit. coroll. 14. propos. 5. tametsi contestans se nihil definire. Sufficiens tamen probatio vsus in Ecclesia recepti, homini Catholico haberi debet, quòd Synodus Tridentina Oecumenica, honestatem talium monitoriorum agnoscat, sess. 23. cap. 3. de reform. Iampridem quoque ea vsurparat, atque adeò approbarat, Innoc. III. cap.

cap. *ad nostram*.de iureiur. itémque Ioan.XXII. extr. vnica de furtis. Vt videas quod hæc monitoria, aliquando dicta inueniantur *excommunicationes Paulinæ*,quia vsus eorum maximè increbuit tempore Pauli III. vt notat Henriq.l.13.c.18. *litera* A. non excludere, quin Pontifices Paulo III. anteriores, hoc remedio sint vsi.Quinetiam seculū D.Augustini, hunc vsum agnouit.Nam epist.54.agens cum Macedonio, & ostendens qua ratione Episcopi,iniustos rei alienę detentores adigant ad restitutionem,ait Episcopos illis humanum nonnunquam, sed maximè ac semper, diuinum iudicium comminari.[Nolentes autem reddere(inquit)quos nouimus & malè abstulisse, & vnde reddant habere,arguimus,increpamus, & detestamur; quosdam clam,quosdam palam,sicut diuersitas personarum diuersam videtur posse recipere medicinam,nec in aliorum perniciem ad maiorem insaniam concitari.Aliquando etiam,si res magis curanda non impedit, sancti altaris communione priuamus.] En excommunicationem pro re temporali.

Cæterum res illa ita est materialiter temporalis,vt tamen formaliter & indirectè sit spiritualis,quatenus Iudex Ecclesiasticus ferens monitorium, spectat bonum animæ in eo quem per monitorium adigit circa rem temporalem.Peccabit enim,nisi exequatur quod iubetur exequi;v.g.nisi rem ablatam restituat, aut arcanum detegat.Atque ita res temporalis respectu monitorij habet se duntaxat vt obiectum materiale,substratum formali quod spirituale est, & dignum cura ac studio potestatis Ecclesiasticæ monitorium ferentis. Non enim prætergreditur fines suos, cum ita excurrit in temporalia studio spiritualium, hoc est cum satagit

satagit vt auferatur peccatum contractum, vel obstat ne vlteriùs prorogetur, aut præcludit contrahendum. Ita Victoria in summa tit. de excommun. num. 339. & Aufrerius tract. de potest. Ecclesi. in secul. num. 53.

Hinc euanescunt omnia quæ aduersus honestatem huiuscemodi monitoriorum opponuntur. Molinæus cum Sectariis, causatur inuadi alienam iurisdictionem, eo quod res temporales spectent ad forum seculare. Hoc ex proximè dictis dilutum manet. Monstratum quippe est, Ecclesiam in hoc negotio non attingere temporalia quatenus talia sunt, sed prout conuestiuntur spiritualitate; quatenus scilicet spectatur circa ea bonum animæ, & exclusio vel præuentio peccati. Bouchel non alio argumento monitoria pro rebus temporalibus concessa oppugnat, quàm quod Ethnici infrequentissimè adhiberent suas illas proportionales & similitudinarias excommunicationes, & quod præstet remediis ordinariis vti, satiúsque sit causa cadere, quàm ad hoc medium deuenire. Cuius argumentationis infirmitas, non eget ariete vt quatiatur. Nam hoc remedium non esse vsurpandum nisi in defectum aliorum iuris remediorum, omnes consentiunt; ideóque constat vsum eius debere esse perrarum. Sed inde nihil infertur contra illius honestatem. Quod autem potiùs sit causa cadendum quàm hoc remedio vtendum, autor cum quo agimus, non censeret verum, si graui damno temporali afficiendus esset, ob neglectum huius remedij. Soto, queritur hunc esse auaritiæ fœtum, & inuentum humanæ cupiditatis, iniquo Mammonæ sacrificantis. Verùm quicquid sit de mente poscentium monitoria, monstrauimus, Ecclesiam sanctum & optimum finem sibi

præfigere,

præfigere, cum videtur cupiditati petentium monitoria velificari. Non enim quærit eorum cupiditati satisfacere, sed impedire malum statum aliorum quos vrget per monitoria. Gerso, argumentatur primùm ex periculo vsurpandi iurisdictionem alienam, immittendo falcem in temporalia. Deinde ex eo quod excommunicatio sit baculus spiritualis, qui non videtur adhibendus ad conseruandas aut reposcendas res profanas, cum maiori detrimento eorum à quibus repetuntur, quàm sit vtilitas repetenti proueniens. At detrimentum quod sustinent qui petunt monitoria, supponitur esse temporale; damnum autem quod infligitur ei aduersus quem monitorium vibratur, non est temporale, sed spirituale; ac proinde supra omnem mensuram pretiosius. Quid quod adhibito hoc remedio ad temporalium indemnitatem, fatendum est, Ecclesiam sic ligando & spiritualiter occidẽdo animas, (in iure enim excommunicatio & vinculum & mors appellatur) grauius omnino punire eos qui ciuiliter delinquunt, quàm faceret secularis potestas, quæ pro huiusmodi materiis in sola corporum detentione sisteret, nec ad aliquid acerbius progrederetur? Hæc Gersonis argumenta, nullo negotio dissoluuntur. Quomodo enim Ecclesia in negotio de quo agimus contineatur ambitu suæ potestatis, nec vltra eum excurrat, apertè monstratum est. Quod verò baculus spiritualis adhibeatur ad tutamen temporalium, nihil est quod impediat, præsertim quia læsio temporalium infert grauem culpam lædentis, quam præcludere vel curare, spectat ad potestatem spiritualem. Et inde quoque ducenda est ratio, cur damnum eius qui excommunicatione percellitur, & cui auertendo consulitur,

fulitur, fit reuera longè maius damno illius qui rem temporalem repofcit per monitorium. Attendendum enim eft damnum fpirituale eius in quem monitorium vibratur: quod damnum, Iudex Ecclefiafticus tanquam bonus medicus ftudet fanare vel auertere, éftque reuera longè maius, quàm damnum temporale partis monitorium petentis ad temporalem fuam indemnitatem. Neque tamen pars, quæ plerumque aliud non habet propofitum quàm fe indemnem temporaliter præftare, peccat pofcendo ab Ecclefia remedium, quod vitio & malignitate noxij in eius exitium vertitur. Sicut non peccat, qui pro minori damno fuo temporali eripit vitam latroni, quem aliter arcere res fuas inuadentem non poteft. Denique quod Ecclefia grauiùs plectat eos qui in his materiis delinquunt, quàm faciat poteftas temporalis, mirum videri non debet. Sola quippe Ecclefia, poteft punire in eo bonorum genere, in quo minimum damnum fecundùm rectam æftimationem præferendum eft cuiuis damno temporali. Iuftè autem Ecclefia punit noxios in eo bonorum genere, quia non tam attendit reparare nocumentum temporale illatum tertio, (quod vnum fpectat in fimili caufa poteftas ciuilis) quàm fanare animam filij dyfcoli & contumacis, ea nocumenti in res alterius illatione fauciatam. Ei porrò curationi accommodatiffimam effe eam punitionem in bonis fpiritualibus, dicam vlteriùs p.2.c.4.

Quare ratum efto, vfum ferendi monitoria pro materia reipfa quidem temporali, fed tamen indirectè fpirituali honeftum effe, dummodò non defint cæteræ conditiones ad idoneam monitorij materiam requifitæ, de quibus agendum fequitur.

QVÆSITVM IV.

Cuiusmodi esse oporteat materiam saltem indirectè spiritualem, pro qua monitorium conceditur.

RESpondeo, oportere esse non vulgarem. Ita Tridentinum sess. 5. cap. 3. de reform. Et Pius V. constitutione de mandatis in forma *significauit*, edita anno 1570. cuius initium est, *Sanctissimus in Christo*, &c. Subscribunt Theologi in 4. d. 18. & Summistæ v. *excommunicatio*, ac Iurisperiti quos latè refert Neuizanus l. 3. syluæ nuptial. num. 49. & ratio manifesta suffragatur. Ridiculum quippe esset, imo valdè deplorandum, prodigere in minutias excommunicationem, qua nullum est grauius in Ecclesia supplicium. Quódque experiẽtia docet, ex vsurpatione huius medij ad res parui momenti, oritur rubigo gladij huius Ecclesiastici, vt cum Petro Blesensi dicā p. 2. c. 19. vbi etiā cū Banne, Salonio, & aliis docebo, ob causas proximè tactas, peccare mortaliter Ecclesiasticū Iudicẽ, ita prodigū monitoriorū, vt pro rebus exigui momẽti ea concedere non ambigat; cum mẽs Christi & Ecclesię planè ferat, quod etiā huius medij acerbitas satis docet, vt vsurpetur tantùm pro rebus minimè vulgaribus; atque adeò grauibus, & non exigui momenti.

Difficultas verò esse potest, quæ censeri debeat res non vulgaris, quando monitorium fertur pro re temporali. Certum quidem est, materiam vt minimum debere esse talem, vt ad fundandum mortale peccatum, sit satis: quod communiter statuunt DD. apud

Couar

Couarruuiam in c.*alma mater*.p.1.§.9.& patet ex grauitate excommunicationis,quæ esset pœna transcendens culpam,si pro peccato veniali infligeretur.Non tamen quæcunque materia circa quam aliquis mortaliter deliquerit, idonea est vt monitorium pro ea feratur:v.g.quarta pars aurei, vt plurimum sufficit ad mortale peccatum furti; nemo tamen dixerit, eam summam, esse accommodatam decernendo monitorio materiam. Quare necesse est,rem esse non vulgarem, respectu habito ad excommunicationem. Hæc autem,iuxta prudentum omnium sensum, si prudenter & licitè feratur,grauiorem poscit materiam quàm quæ sit satis ad peccandum mortaliter quomodocunque. Dixi,*si prudenter & licitè*,quia nolo asserere,excommunicationem latam contra contumacem circa quamcunque materiam etiamsi vulgarem, & quæ sublata contumacia ad mortale peccatum non sufficeret, esse inualidam. Id enim rectè negat Sayrus in Claui l.9.c.15. num.20.& 21. & Soto in 4.d.22. q.1. artic. 2. Palac. Rub. repet. ad cap.*per vestras*. §. 18. num. 22. & Lazarius sect. 1. q. 12. num.6. Nec sanè Concilium Tridentinũ præscribens vt monitoriũ detur pro re non vulgari,irritauit monitoriũ aliter concessum. Tantum itaque contendo,excommunicationem decretam pro re vulgari,circa quam tamen peccetur mortaliter saltem ob contumaciam, quamuis valida sit,tamen imprudenter ferè semper ferri,& vix absque graui peccato Iudicis monitorium concedentis.Ratum igitur esto,materiam pro qua monitorium conceditur,vt prudenter & licitè concedatur,debere esse non vulgarem.

Quamuis autem Concilium Tridentinum sess. illa

23. cap. 3. de reform. relinquit Episcopi arbitrio, vt statuat quæ in hoc negotio censenda sit materia non vulgaris, tamen quia in arbitrariis quoque, Iudex quantum fieri potest, debet regulis iuris insistere, vt benè obseruat Crauetta consil. 99. num. 5. vnde ipsi Præsules ambigunt plerunque quam debeant arbitrari dignam monitorij concessione materiam, addendum est, res temporales deperditas, aut subtractas, in quibus ferè hæc dubitatio locum habet, penes varios, conditionem non vulgarium variè habere. Nam vt optimè notauit Glossa ad l. *sed & si susceperit*, ff. de iudic. modicum & magnum, dicuntur respectiuè; vnde quod vni magnum meritò censebitur, habebitur modicum respectu alterius. Illustrat id Glossa, exemplo Reginæ Mathildis, quæ donans Ecclesiæ terram ad triginta milliaria protensam, ait se *aliquantulum terræ dedisse*. Annuunt communiter Iurisperiti, Glossæ illi subscribentes, vt Bartolus, Palat. Rub. Curtius vterque, quos adducit & sequitur Gutierres l. 1. qq. Canon. c. 11. num. 64. Ex quo fundamento sequitur, pro minori summa concedi posse monitorium pauperi in rebus temporalibus læso, quàm sit summa, pro qua subtracta vel retenta conceditur monitorium diuiti. Et in hoc puncto sic generaliter expresso, omnes consentiunt.

In particulari autem expressione seu determinatione materiæ quæ pro paupere debeat censeri non vulgaris, itémque pro diuite, est nonnulla varietas. Alicubi, pro incolis vrbium qui ferè solent esse minus egentes, quantitas ad monitorium requisita, est aureorum quinquaginta: quæ dicitur esse Romana praxis, & Neapolitana, eámque subalpinis Præsulibus in

hoc

hoc negotio præfixit Hieronymus Federicus, Nuncius Apoſtolicus in decretis viſitationis parte 4.tit.de excommun.addens, pro pauperibus de quorum paupertate conſtet, ſufficere ſi materia ſubtracta pertingat ad ſummam centum florenorum, id eſt quadraginta francorum vel aureorum tredecim, & aſſium viginti.Minori ſumma quoad oppidanos,atque adeò quoad quoſuis pauperes, contentus eſt Lælius Zecchius in Repub. Eccleſ. tit. de Prælatis cap.1.num.6. nam ſummam decem aureorum in qua pauper paſſus ſit damnum, cenſet eſſe accommodatam monitorio concedendo materiam. Gutierres autem l. 1. qq.Canon. cap. 11. num.59. & 60. quamuis fatetur ſe cum Proepiſcopum ageret, minori quantitate quoad pauperes in monitorio concedendo fuiſſe contentum quàm quoad diuites,tamen negat ſe vnquam conceſſiſſe monitorium pro minori materia quàm viginti aureorum, nec ſe aliquando interpellatum fuiſſe, vt monitorium concederet pro materia leuiori.

Res hæc magnam omnino Præſulum attentionem & accurationem depoſcit,ne in eam reprehenſionem incurrant qua graues DD.referendi p.2.c.19. & nominatim Soto in 4.d.22. q.1.artic.2. caſtigant corruptelam mortaliter grauem concedentium monitoria pro furto vnius gallinę vel paucarum herbarum,aliiſve huiuſmodi nugis, vnde permulta mala & nominatim monitorij depreciatio exiſtit.Quare cum nihil occurrat omnino fixum ac planè ſtabile, quod ſiue circa pauperes, ſiue circa alios ſtatui poſſit tanquam terminus intrinſecus paruitatis; ſufficit dicere,attendendum eſſe ad ſtatum perſonæ monitorium petentis: & penſatis adiunctis omnibus, ad prudentiam



Præsulis spectare, vt definiat quæ materia leuis & vulgaris, quæ notabilis & digna pro qua monitorium concedatur, haberi debeat. Non dubito autem quin reiicienda sit regula quam tradit Zerola in Praxi Episcopali, v. *excommunicationis causa materialis*, num. 1. nimirum quod non sit decernenda excommunicatio pro re furto surrepta, pro qua Iudex secularis non irrogaret mortem corporis. At non dubito quin multo minor quantitas sufficiat ad concessionem monitorij, & infligendam pro re subtracta excommunicationem: quia quamuis excommunicatio sit aliquid corporea morte funestius ac terrius, tamen à corporea morte non est regressus. Vnde secluso modo furandi quem valdè intersit præcludi, mors corporalis nunquam iure communi pro furto infligitur, nisi fuerit plus quàm vnum simplex furtum, cuiuscunque sit quantitatis. Imo Scotus & Alensis negarunt pro furto quantocunque fas esse vnquam posse, furem morte punire: quod licet refellant Couarr. 2. var. c. 9. num. 7. & Mol. tract. 2. de Iust. disp. 695. num. 1. & 48. (& meritò, cum certum sit posse legem ferri, qua furtum etiam vnicum, si vel materia sit notabilis, vel præcesserit grauis prohibitio ob iustam & grauem causam, morte plectatur;) Tamen inde satis constat, ex sensu prudentum, quantitatem, ob quam simplex furtum à seculari Iudice potest morte mulctari, longè auctiorem esse oportere, quàm sit ea quantitas subtracta pro qua decerni potest monitorium, & infligi excommunicatio.

QVÆ

QVÆSITVM V.

Num quoties materia est non vulgaris, locus sit monitorio.

Respondeo, requiri præterea ex Tridentino sess. 25. cap. 3. de reform. & ex cap. *clericos*. de vita & honest. cleric. vt non deueniatur ad hoc remedium, nisi frustra tentatis aliis, quod passim admonent DD. nominatímque Neuizanus l. 3. syluæ nupt. num. 28. Nauar. in summa cap. 27. num. 10. & cum permultis Barbosa de potest. Episc. allegat. 96. num. 14. Nimirum excommunicatio est pœna adeò grauis, vt nihil sit in Ecclesia horribilius: & tamen plerunque fideles euigescente vel frigescente charitate, tantam pœnam parui pendunt, quia eam iusto frequentiùs nec deficientibus aliis iuris remediis decerni vident. Meritò ergo prouisum est, vt non liceat hoc perfugium captare, nisi cæteris omnibus præclusis: ita vt alia omnia remedia, vel deficiant, vel sint inutiliter adhibenda. Accedit quod quantum spectat ad monitorium pro temporali causa concessum, constat, si veniretur ad hoc remedium aliter quàm in defectum cæterorum, consecuturam perturbationem & confusionem iurisdictionum. Nam v. g. si priusquàm persona laica pro restitutione rei subtractæ conueniatur coram suo Iudice laico, potestas Ecclesiastica stringat excommunicationem aduersus obæratam illam personam, confundetur gubernatio, & legitimus politiæ con-

centus euertetur. Ordo quippe debitus fert, vt qui se in laicum ius habere, & ab eo iniuriam passum existimat, priùs prosequatur ius suum coram Iudice laico illius à quo se violatum putat, iuxta cap. *causam*. qui filij sint legit. Si igitur Ecclesiastica potestas, aliter quàm in subsidium aliorum remediorum deficientium, concedat monitorium parti quæ neglecta Iudicis laici interpellatione confugit ad Ecclesiasticum, euertetur ordo debitus, nec satisfiet illi Apostolico præcepto quo iubemur omnia decenter & secundùm ordinem facere. Et hanc ob causam Naldus v. *Censura*, num. 3. prolato sacræ Congregationis decreto tradit, si duo in solidum obligentur ex contractu; & contra vnum procedi possit realiter aut personaliter, non autem contra alium, aduersus eum duntaxat procedi posse per excommunicationem, contra quem agi aliter nequeat: aduersus alium verò non item; sed vsurpatis aliis remediis suppetentibus, abstinendum esse excommunicatione.

Non assero, eam ordinis peruersionem quam aiebam consecuturam neglecto hoc agendi modo, pugnaturam cum valore actus. Id enim meritò negant Neuizanus l. 3. syluæ nupt. num. 48. & Suarez t. 5. 3. p. d. 20. s. 1. num. 17. habetúrque ex Innocentio III. c. *nouit*. de iudic. & suffragatur ratio, quia adesse supponitur idonea excommunicationis materia, nempe graue peccatum, & potestas ad illius correctionem sufficiens. Dubitare tamen non licet, quin sit illicitum peruertere eo modo ordinem debitum. Quare vt à negotio de quo agimus exulent incommoda proposita, non debet monitorium concedi nisi in subsidium aliorum iuris remediorum, quia vel deficiunt, vel non suppetunt

suppetunt plena. Ideo consultissimè faciunt Præsules, qui partem monitorium postulantem non priùs faciunt voti compotem, quàm iuramento confirmet se destitui ordinariis præsidiis tuendi ius suum. Quem vsum commendant Gutierres l. 1. qq. Canon. c. 11. n. 59. Roder. 1. p. summæ c. 79. num. 1. & Auila 2. p. c. 1. disput. 2. dub. 1.

QVÆSITVM VI.

Num in ciuili duntaxat causa, an etiam in criminali concedi queat monitorium.

Respondeo, spectata sola rei natura non fore illicitum, concedere monitorium, etiam in criminali causa: Attendendo tamen ad ius positiuum variis locis variè vigens, vsum vbique eundem non esse.

Quod attendendo duntaxat naturam rei, posset monitorium absque culpa concedi in quacunque causa, perspicuum est. Nam cooperatio ad rectum iudicium, etiam in criminalibus, ex sola natura rei loquendo, recta & sancta esse potest. Nemo autem non videt, monitorium plerunque posse admodum conducere ad rectum iudicium in criminalibus, vt veritas plenè patefiat, seruetúrque vnicuique ius suum, nec crimina quibus Respublica & priuati turbantur & violantur, maneant impunita, quod quanti intersit, dubitare non licet. Nec duo argumenta quibus Barbosa de potest. Episc. allegat. 96. num. 36. ex natura rei conatur euincere, neganda esse monitoria in cri-

minalibus, id reuera euincunt. Primum est, quod monitoria in illis materiis, infamiæ notam inurant. Alterum est, quod abhorreat à lenitate Ecclesiastica, cooperari ad sanguinis effusionem, sitque proinde Præsuli monitorium concedenti in huiusmodi negotio, timendus incursus irregularitatis. Sed neutra ratio videtur satis valida. Non prima. Nisi enim qui detegitur sit noxius, non infamabitur per monitorium. Si autem per monitorium comperiatur patrasse aliquid vnde fama inquinetur, sibi imputet quod culpa sua patitur. Quid quod plerunque, etiamsi monitorium concedatur tantum ad agendum ciuiliter, æquè tamen aspergitur infamia is qui per monitorium comperitur admisisse peccatum, ac si criminaliter esset agendum? Sicut ergo ea ratio non impugnat concessionem monitoriorū ad agendum ciuiliter in materia cæteroqui infamatiua, ita neque impugnat concessionem monitorij ad agendum quomodocumque. Alteram rationem infringi video non vno modo. Zerola in praxi Episcop. v. *excommunicatio*, tit. de causa materiali excommun. ad 4. satis consultum censuit Ecclesiasticæ lenitati, & declinationi irregularitatis, per adhibitas contestationes, quod tantùm intendatur innocentis defensio, non autem noxij nocumentum. Item quod mens Præsulis non sit vt agatur nisi ciuiliter, & quoad interesse, nec intendat vt reuelatio per monitorium obtenta, fidem aliter faciat. His enim obtestationibus declinari irregularitatem, & lenitati Ecclesiasticos decenti abundè prospici, affirmat Zerola adductis Gomesio, Couarruuia, Soto, & aliis. Quanquam verò hic modus irregularitatem declinandi, non sit fortassis adeo aptus; quia protestatio de

qua

qua c. 2. de homicid. in 6. non iuuat ad declinandam irregularitatem nisi in causa propria, vt passim ad illud caput notant DD. & ad cap. *postulasti*. de homicid. Tamen aliter facilè expeditur nodus ille; dicendo modum illum remotum cooperandi ad effusionem humani sanguinis, non esse sufficientem ad irregularitatem inducendam, nec crudelitatem Ecclesiastico homine indignam redolere. Sicut cum quis non peccat grauiter, præbendo alicui arma, non fit irregularis, si is qui arma accepit, iisdem abutatur ad cædem tertij. Optimum quoque exemplum est Iudicis Ecclesiastici, qui cum declarat delictum alicuius noxij, propter quod illum tradit brachio seculari, non fit irregularis, quia valdè per accidens, nec nisi remotè cooperatur ad consequentem rei mortem. At ad contrahendam irregularitatem, necesse est causam esse propinquam, vt habet Glossa ad cap. *de cætero*. de homicid. quam esse ab omnibus receptam, testatur Nauar. in summa c. 27. num. 219. Quare de monitorij in criminalibus concessione pronunciando ex sola rei natura, nihil occurrit quod euincat illud concedi non posse, etiam ad agendum criminaliter.

Addebam verò, spectato iure positiuo, varium variis locis, hac in parte vsum vigere. Alicubi enim, & pars & Iudex feriuntur excommunicatione latæ sententiæ, si reuelatione per monitorium obtenta, vtantur in causa criminali. Et causam quoque criminalem esse censent, eam in qua tantùm infligitur mulcta pecuniaria si sit fisco applicanda, vt tradit Philipp. Massin. ad l. 1. C. de eden. num. 91. Constat Pij V. constitutione, cuius initium est *sanctissimus*, vetari ne monitoria concedantur nisi ad instantiam eorum quorum

rum ciuiliter intereſt. Cuius decreti autoritate Ludou. Vitalis tract. de reis & teſtibus per cenſuram cogendis, cum à num. 31. rem hanc fusè agitaſſet, & admodum anceps hæſiſſet, concludit num. 40. omne diſſidium ea Pij conſtitutione ſublatum eſſe, cum diſertè neget concedendum eſſe monitorium niſi ad eius duntaxat inſtantiam cuius ciuiliter intereſt. Paſſim quoque in Monitoriis Pōtificiis Roma tranſmiſſis, apponitur illa clauſula. *Nolumus autem quod ex reuelatione huiuſmodi ſi eam fieri contingat, niſi pro ciuili intereſſe, & ciuiliter tantùm agi poſſit. Aliàs reuelatio ipſa, neque in iudicio, neque extra iudicium fidem faciat.* Accedit celeberrimus textus in cap. *dilectorum*. de teſt. cogend. vbi Pontifex generaliter quidem ſtatuit teſtes qui ſe odio, timore, vel gratia ſubtraxerint, cogendos eſſe per cenſuram Eccleſiaſticam ad perhibendum veritati teſtimonium, *præterquam* tamen, *ſuper criminibus*. Ex cuius decretalis auctoritate, plerique Iuriſperiti manus dederunt vt Neuiz. l. 3. ſyluæ, num. 47. & Capella Tolosan. deciſ. 112. ac Felinus ad dictum caput *dilectorum*. num. 3. Fusè diſputat pro negandis in criminali cauſa monitoriis Lazarius ſect. 1. q. 10. à num. 9. Nec dubitare licet quin ſit admodùm pium, & lenitati ac manſuetudini Eccleſiaſticæ conſentaneum, negare monitoria in tali cauſa. Nihil enim Sacerdoti magis neceſſarium quàm lenitas, & abalienatio à ſæuitia, vt docet S. Chryſoſt. homil. 5. de verb. Eſaiæ. At præfert nonnullam lenitatis oblæſionem filios pacis dedecentem, ea monitorij conceſſio in criminali cauſa. Quare negandum eſſe à Iudice Eccleſiaſtico monitorium in tali cauſa, fidelis ſermo eſt & omni acceptione dignus.

Multi

Multi tamen Iurisperiti pro contrario vsu pugnant, eúmque multæ supremæ Curiæ pro viribus promouent & fouent. Nituntur in primis autoritate veterum Canonum, quibus sæpè edicitur, vt testes veritatem promere compellantur, vtique si opus sit, interposita quoque excommunicatione, etiam super criminibus vt in crimine falsi cap. *cum contra*. de test. cog. & cap. *super his*. eod. Item in crimine simoniæ & adulterij, cap. *peruenit*. 1. eod. Præterea ad probandum coniurationem aduersus Episcopum initam c. vlt. eod. Insuper ad probandam enormem vel intolerabilem iniuriam clerico irrogatam c. *peruenit*. 2. eod. Adhæc in furto, cap. *qui cum fure*. de furt. Item in crimine vsurarum cap. *ad nostram*. . de iur. iur. Insuper in causa inquisitionis eius qui dignitatem Ecclesiasticam captat cap. *super his*. de test. cogend. Idem est de causa incendij ex cap. *pessimam*. 23. q. 8. Hos canones proferunt Iurisperiti illi quos dicebam adstipulari concessioni monitorij in causa criminali; Id quod etiam aduertunt expresè tradi in Tridentino sess. 25. c. 3. de reform. Verba Concilij sunt. *In causis quoque criminalibus, vbi executio realis vel personalis vt supra, fieri poterit, erit à censuris abstinendum. Sed si dictæ executioni facilè locus esse non possit, licebit Iudici hoc spirituali gladio in delinquentes vti, si tamen delicti qualitas præcedente bina saltem monitione, etiam per edictum, id postulet.* Faciunt pro hoc vsu Nauar. in cap. *inter verba*. conclus. 6. coroll. 66. num. 382. Franc. Marcus parte 2. decis. 855. Lælius Zecchius de Repub. Eccles. tit. de Prælatis in genere c. 1. §. quinto. Petrus Leloyer l. 4. de spectr. c. 10. Zerola in Praxi tit. de causa materiali excommun. ad 4. (suum quoque in hac parte vsum,

ſacræ Congregationis reſponſo munitum adducens) Petrus Folerius in pract. crimin. Can. parte 2. c. 8. à n. 16. Optimè Abbas in c. *ad noſtram*. 3. de iureiur. in 3. notab. & Hoſtienſ in ſumma l. 1. tit. de teſt. cogendis, §. *in quibus*. & §. *& qualiter*. denique paſſim in his oris, non Iuriſperiti tantùm, ſed & Antiſtites, ac Generales Antiſtitum Vicarij, qui cum obiicitur Pij V. conſtitutio, negant legem eſſe pro vniuerſa Eccleſia inductam. Quamuis enim Pontifex renuat cōcedere monitoria in cauſa criminali, ſuiſque Officialibus aut Vicariis ea conceſſione interdicat; aiunt tamen cæteris Præſulibus liberam reliquiſſe facultatem concedendi monitorium in quacunque iuſta materia. Ad caput verò *dilectorum*, quod videtur ius vniuerſale continere, varias reſponſiones adducunt, quas recitat & expendit Folerius cap. illo 8. à num. 20. *& tandem* (inquit Ludouic. Vitalis tract. de reis & teſtibus per cenſur. cog. num. 40.) *quo ſe vertant neſciunt*. Minus autem incommodè philoſophati videntur qui dixerunt, Pontificem eo loco non intendiſſe condere ius vniuerſale. Sed cum agitaretur ciuilis cauſa inter capitulum & Epiſcopum Vulteranenſem, eáque fuiſſet vni Abbati & cuidam Canonico delegata; accepiſſetque Pontifex, & Capitulum Epiſcopo, & Epiſcopum Capitulo, crimina quædam obiicere extra cauſam principalem; noluiſſe Pontificem vt delegati compellerent teſtes per cenſuram ad deponendum de criminibus vtrinque obiectis, quorum diſcuſſio & punitio ad eos non attinebat, cum eſſet cauſa omnino diuerſa, & planè diſcreta. Itaque in eo euentu compulſio teſtium per cenſuras, ad nihil fuiſſet vtilis niſi ad creandam infamiam iis quorum crimina fuiſ-
ſent

sent à testibus patefacta: ac proinde meritò Pontifex facultatem delegatis Iudicibus factam testes compellendi per censuras ad deponendum, noluit extendi ad crimina incidenter obiecta, circa quæ procedere non erat his iudicibus commissum. Non cogitabat autem Pontifex, vniuersaliter vetare, ne super criminibus possent testes compelli per censuras ad deponendum, quando aliter detegi veritas non potest. Ex contraria sententia, iuxta Hostiensem cui Folerius loco annotato num. 24. subscribit, *Deus offenditur, Respublica læditur, proximus corrumpitur, materia delinquendi & testes corrumpendi ministratur, vtriusque iuris mens peruertitur, obediens qui remunerandus esset opprimitur, inobediens qui per pœnam affici deberet gloriatur.* Sic disputant qui tuentur vsum concedendi monitoria in causa criminali, cum necessitas ad extremum hoc remedium adigit. Et sunt in hoc numero in his oris Antistites quoque, & capita populorum; quorum ego iudiciis debeo reuerentiam non censuram; tametsi placere potiùs vsum contrarium iam præmisi.

QVÆSITVM VII.

Concedendúmne sit monitorium, si materia sit eiusmodi, vt ipsam monitorij concessionem vel promulgationem secutura sit infamia.

RESpondeo, abstinendum tunc esse monitorio, vt affirmat Neuizanus l. 3. syluæ nupt. num. 50. & cum

cum multis Iurisperitis Lazarius f. 1. q. 10. num. 7. Exemplum ponit Neuizanus, si concederetur monitorium, vt quisquis nouerit aliquem cum tali muliere turpiter versatum, manifestet illum. Ratio autem cur huiusmodi monitoriis sit abstinendum, perspicua est. Nimirum quia iustum non est, vt fons ipse iuris, fiat fons iniuriæ, vt habetur ex cap. *qualiter & quando*, de accusat. & l. *meminerint*. C. vnde vi. Fateor in cap. *ad nostram*. 2. de iureiuran. Innocentium III. mandare Pisano Archiepiscopo vt stringat monitorium aduersus omnes conscios vsurarum à quodam defuncto acceptarum, qui videtur euentus par illi quem ex Neuizano proposuimus. Reuera tamen est manifesta disparitas. Nam defunctum illum fuisse vsurarium, erat res omnibus nota, ipseque testamento suo iusserat, vt hæredes restituerent vsuras omnibus qui probarent se ei vsuras dedisse. Itaque monitorium in eo euentu, nullam creabat infamiam defuncto, contra quàm contingebat in altero exemplo. Ex quo intelligitur, infamationem quam in monitorij concessione declinatam volumus, non esse infamiam reo ex consciorum reuelatione obuenturam, sed eam quam ipsa monitorij concessio ante cuiusquam conscij reuelationem inureret.

Interdum tamen sola publicatio monitorij negatur, non item eius concessio vel intimatio priuata, quia sola publicatio infamiam crearet. Sic in Cod. Fabriano l. 4. tit. 14. definit. 49. refertur negata publicatio monitorij, quod quidam poposcerat ad probandam veritatem probri, communi (vt aiebat) fama perspecti, quo alium onerauerat. Negatæ autem publicationis ratio fuisse proditur, quod ea publicatio cessura

ſura fuiſſet in irreparabilem infamiam eius qui fuerat conuicio appetitus: cum etſi tandem eueniret vt vinceret, fieri tamen poſſet vt non iis omnibus victoria innoteſceret, quibus monitorij publicatio innotuiſſet. Neque publicatio decretorum, apud tam multos innoteſcit, quàm publicatio monitorij. Præterquam quod infamatio illa etiamſi per calumniam facta, onerat exiſtimationem, vt habetur ex l. 1. C. de famoſ. libel. & ex illo Auſoniano, *hæc caſta eſt, de qua mentiri fama veretur.* Ibidem definit. 50. cum cauſa recuſandi Iudicis ſi vera eſſet, dehoneſtaret & infamaret Iudicem, refertur ſancitum fuiſſe non eſſe locum publicationi monitorij, quam Iudicis infamia conſequeretur. Itaque ſi ad eam cauſam probandam litigator qui eam propoſuit, monitoriū popoſcerit, ſtatutū eſt, negata monitorij publicatione, permittendam duntaxat ſignificationem, iis faciendam quos in teſtes producere ſe velle impetrans dixerit. Aliquando porrò monitorij publicationem impediri à poteſtate laica abſque peccato, obſeruatum eſt à Nauarro l. 5. conſil tit. de excom. conſ. 1. & à Reginaldo l. 9. prax. fori pœn. n. 132. in alio quidem euentu, ſed pro quo non plus iuris ſuppetat, quàm pro eo de quo agimus.

QVÆSITVM VIII.

An perſona in quam monitorium decernitur, debeat eſſe incerta & occulta.

RESpondeo diſtinguendo de materia ſpirituali & temporali, rurſúſque quoad materiam temporalem,

lem, subdistinguendo de personis Ecclesiasticis & laicis. Neque enim probandi sunt, qui vniuersaliter & indistinctè pronunciant, monitoria non esse concedenda quando personæ sunt certæ, eo quod tunc sit vtendum ordinariis remediis. Sic Gemin. & Anchar.ad cap.fin. de elect.in 6. Felinus in c.2. de constitut.§.*circa tertium*.Sola ad antiqua Sabaud.decreta tit. *vt nemo inuitus*, Glossa vnica num. 7. & ad noua decreta titul. de tribunali compet. Glossa 5.num.10. Neuiz. l.3.syluæ num. 47. Gutier. l. 1. Can. qq.c.11. num.59. & multis allegatis Barbosa de potest. Episc. allegat.96. num.25. Hoc ita vniuersaliter & indistinctè pronunciari minimè debuisse,patebit explicando quid circa membra distinctionis & subdistinctionis propositæ sit affirmandum.

In materia ergo spirituali, cum Antistes opportunum id esse censuerit, præsertim si alia media perueniendi ad iustum finem intentum non suppetant, fas est vrgere per monitorium personã certã ad præstandum quod debet. Nam hæc materia per se & directè pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum, qui proinde medio efficaci cuiusmodi est monitorium,vti conuenienter potest, vt adigat ad præstandum circa eam quod ratio postulat: præsertim si alia media,vel non sint ad manum, vel difficiliora aut operosiora appareant.Si verò materia de qua agitur,sit temporalis,& persona sit Ecclesiastica, fas quoque erit Iudici Ecclesiastico eam ad officium vrgere per monitorium, quia talis persona subest directè foro Ecclesiastico. Nihil itaque vetabit adigere illam ad præstandum quod debet,adhibito valdè efficaci medio,hoc est intentata per monitorium excommunicatione.Ita Suares

res t.5.3.p. d.20.ſ.1. num.13. & Auila 2.p.c.5. diſp.2. dub. 1. concluſ. 2. At ſi agatur de perſona laica circa huiuſmodi materiam, tunc per ſe loquendo, illicitum eſt ferre aduerſus eam monitorium ſi ſit determinata & nota, quod multis confirmat Guido Papæ ſingul. 707. Breuiter autem ratio eſt, quia perſona laica habet Iudicem proprium apud quem conuenienda eſt via ordinaria, iuxta reſponſum Alexandri II. cap. *cauſam.* qui filij ſint legit. Vbi Pontifex interpellatus de negotio ſeculari inter perſonas notas & certas, negauit id ſuum eſſe; cum ſpectet ad Regem de huiuſmodi cauſa cognoſcere. Huc faciunt quæ dixi ad quæſitum 5. demonſtrans ſecuturam in Republica peruerſionem ordinis debiti, ſi monitorium in temporali cauſa concedatur quandiu ſuppetunt ordinaria iuris remedia. At cum perſona quæ læſit, occulta eſt & incerta, tunc Iudex ſecularis cogitur feriari, quia non habet vim vrgendi conſcientiam aliter quàm per præceptum, carétque vi coactiua interiùs. Vnde recurrendum eſt ad Iudicem Eccleſiaſticum, qui per cenſuram generalem, etiam perſonas indeterminatas poteſt ad officium compellere. Igitur perſona laica in quam monitorium pro temporali cauſa decernitur, debet per ſe loquendo incerta eſſe. Nec aduerſantur huic doctrinæ textus & DD. quibus Sayrus l. 1. de cenſur. c.8. num.26. & 27. probat excommunicationem poſſe duntaxat ferri in perſonam certam. Ea quippe doctrina, veriſſima eſt de certitudine perſonæ quoad naturam ſuam. Neque enim excommunicatio intorqueri poteſt ita in incertum, vt quaſi vagè feratur in hunc aut illum; ſed neceſſarium eſt vt intorqueatur determinatè in aliquem, etiamſi incognitum

& eatenus incertum. Sicut enim qui vellet vagè conſecrare hunc aut illum panem, nihil faceret, & qui intenderet hunc aut illum ſacramentaliter abſoluere, nihil efficeret; ſed neceſſarium omnino eſt, vt intentio agentis & materia circa quam operatur ſit determinata, ita res habet in excommunicante. Hæc tamen determinatio, non deeſt circa perſonam ſingularem quæ monitorio feritur; quia licet ſit ignota, & eatenus dicatur incerta, tamen ſuapte natura ac ſecundùm ſe eſt certa, atque adeò capax in quam cenſura monitorij intorqueatur. Rectè igitur cum ea communi doctrina cohæret quod dixi, perſonam laicam ſi pro cauſa temporali vrgeatur per monitorium, debere incertam, id eſt occultam eſſe.

Addebam tamen, hæc valere per ſe loquendo: quia in raro aliquo euentu poſſet per accidens licitè ferri monitorium contra perſonam laicam determinatam in materia temporali. V. g. ſi ſecularis poteſtas ad quam directè ſpectat cauſam illam decidere, vel nolit, vel nequeat fungi officio ſuo, & parti læſæ ſuffragari. Nam aliquando reus vel ob diſtantiam, vel quia eſt in loco tuto, ſubducitur poteſtati Iudicis ſecularis: aliàs verò poteſt contingere, vt Iudex ſecularis obfirmatè negligat præſtare quod eſt ſui muneris: ſiue argentaginam paſſus, ſiue metu noxij ferocientis, vel præ potentia indomabilis à Iudice. Et ſuppono, non eſſe ſperandum auxilium à ſublimiore eiuſdem fori iudice; ſiue ad vrgendum Iudicem inferiorem vt munus ſuum obeat, ſiue ad obtinendum à noxio quod fert iuſtitia. Nam ſi talis ſublimioris Iudicis copia eſſet, adeundus haud dubiè foret, priuſquam monitorium aduerſus noxium quæreretur vel decer

decerneretur. Quinetiam si contingeret Iudicem inferiorem prætermittere quod est sui muneris, non per impotentiam, sed ex malitia, vel quia daret gratiæ impunitatem noxij, vrgendus ipse priùs esset per monitorium ad præstandum quod debet, & seruiendum iuri per ordinaria media, priusquàm ad eam de qua agimus peruersionem ordinis veniretur. At cum nihil horum feliciter cederet, (quod rarum & infrequens est) nihil esset quod obstaret, quominus potestas Ecclesiastica paci fidelium consulens, & peccata auertere ex munere suo studens, intorqueret monitorium etiam pro causa temporali in personam laicam determinatam & notam. Quod si potestas Ecclesiastica, extra necessitatem prædictam vibraret huiusmodi monitorium in personam certam, tunc Naldus v. *excommunicatio.* num. 8. negat talem excommunicationem fore validam. Sed verius est validam fore, tametsi cum peccato Antistitis eam ferentis. Ita Auila 2. p. c. 5. disp. 2. dub. 1. conclus. 4. cum Glossa, Neuizano, Gutierre atque Nauarro. Quo faciunt quæ præmisi quæsito 5.

QVÆSITVM IX.

Debeátne qui monitorio feritur, subditus esse Præsulis monitorium ferentis.

REspondeo debere esse subditum, vt disertè statuitur cap. *Romana.* & cap. *à nobis.* de sent. excom. vbi Glossa & DD. communiter. Ratio autem est

manifesta. Deest enim iurisdictio in eum qui non est subditus. Excommunicationem autem non posse ferri nisi cum iurisdictione, & in subditum, est quasi primum principium apud Iurisperitos: apud quos idcirco fixum est, excommunicationem absque iurisdictione, siue in non subditum, intortam, adeo nullam esse, vt quamuis postea à Iudice cui quis subiacet, rata habeatur, nequaquam conualescat, quia quod nullum ab initio est, ratum haberi non potest, vt habet regula iuris. Et ita passim DD. in cap. *prudentiam*. de offic. & pot. iud. deleg. Quare extra dubium esto, excommunicationem ferre, eius tantùm esse qui superior sit, habeátque iurisdictionem in eum qui excommunicatione impetitur. Proindéque monitorium cui excommunicatio conseritur, non potest ferri nisi in subditum.

Sed vt hæc resolutio plenè & solidè stabiliatur, obseruandum est, subditum Præsulis monitorium ferentis, vel esse indigenam qui simpliciter ei subditus est ratione personæ, vel esse alienigenam qui in alieno Episcopatu reperitur non translato illuc domicilio: quod fecisse censetur, qui illic habitare statuit saltem maiore anni parte, (quo pacto eadem esset eius ratio quæ indigenarum,) sed ad breuem moram, vel in transitu. Et indigena quidem potest multipliciter se habere. Aut enim hæret semper in proprio Episcopatu, & de eo nulla tunc est difficultas: ligabitur enim monitorio proprij Episcopi, vbi tempus in monitorio præstitutum fuerit elapsum, nisi stet monitorio & abiiciat contumaciam. Aut egressus è proprio Episcopatu, regreditur ad illum priusquam consummetur monitorium; nempe quia reuenit

priusquam tempus in monitorio præfixum elabatur. Et de hoc quoque non est difficultas. Ligabitur enim ni pareat intra tempus præfixum, saltem terminum statuendo, & tempus concessum subducendo, ab eo puncto quo audiuit monitorium esse latum. Tota ergo difficultas quoad indigenam est. 1. si is tempore concessi & consummati monitorij fuerit extra propriam Diœcesim absque mutatione domicilij, & interim proprius ipsius Antistes ferat monitorium, propter causam alibi datam, v. g. ob furtum factum extra Diœcesim. 2. quoad eundem indigenam difficultas est, si is initio quidem fuerit in Diœcesi cum monitorium est latum; vel ei saltem causam dederit existens in Diœcesi, quia scilicet ibi deliquit: ante elapsum verò terminum, in monitorio constitutum, vel etiam ante monitorium latum, sed post culpam admissam excedat è Diœcesi cuius est indigena, quod duobus modis potest accidere. Nam vel excedit è Diœcesi sua, animo mutandi domicilium, vel absque eo animo. Omnibus his modis difficultas esse potest, an indigena sit subditus proprij Episcopi, & eius monitorio ligetur. Quoad alienigenam verò difficultas esse potest, an sit habendus subditus Episcopi in cuius territorio reperitur, possitque proinde eius monitorio feriri. Item an qui in alia Diœcesi existens prauo aliquo actu violauit alterius quàm suæ Diœcesis Episcopum, v. g. qui existens in Diœcesi Gratianopolitana, violauit iura Antistitis contermini, puta Gebennensis aut Tarentasiensis, possit eius Episcopi quem violarit, subditus haberi quoad hoc, & ratione talis delicti in eum alibi admissi, percelli eius monitorio.

Quod attinet ad subditum proprium qui in aliena Diœcesi extitit tempore concessi & consummati monitorij, eique intra propriam Diœcesim causam non dedit, negandum est eum illigari monitorio. Ita Henriq.l.13.c.26.num.1. Auila 2.p.c.3.disp.2.dub.2. conclus.1. Hurtado de censur.in comm. d.34.& omnes, si Couarruuiæ credimus in c.*alma mater*. p. 1. §. 10.num.3.sed refragati post eum sunt Vgolinus, Suares,& Sayrus quos adducit & sequitur Bonac. disp.1. de Censur.in commun.q.1.p.11.num.14. qui censent Episcopum per modum sententiæ posse suos etiam in alieno territorio existentes ligare. Id quod aliqui Iurisperiti, tum demum verum fore censent, si Præsul intendat omnes suos subditos vbicunque fuerint, ligare censura quam decernit. Contrarium affirmo, & quidem neglecta ea Iurisperitorum distinctione, quam meritò explodit Nauar. in Manuali cap.27.miscell. 2. subiuncto num. 273. Ratio vniuersaliter est, quia excommunicatio pertinet ad forum contentiosum, quod arctatur limitibus proprij territorij. Igitur monitorium ab alterius territorij Episcopo latum, non ligat eum qui in territorio alieno interim fuit. Huc facit decretum Bonifacij VIII. cap.*animarum*. de constitut.in 6. agens enim de statutis Episcoporũ, docénsque ea non ligare subditos extra proprij Episcopi territorium, rationem hanc reddit, quæ æquè valet pro excommunicatione per sententiam generalem aut specialem; nimirum, quòd *ius extra territorium dicenti, non pareatur impune*. Non est sensus, esse dignum pœna qui paret Iudici ius dicenti extra proprium territorium, vt exposuit Tabienna v. *excommũnicatio*. 4. numer. 4. hic inquam non est sen-

sus

ſus oraculi illius Pontificij, tametſi perinde nobis id eſſet ad rem præſentem: ſed ſenſus eſt, impunitum eſſe, atque adeò culpa vacantem, neglectum eius qui ius dicit extra territorium. Itaque monitorium latum contra perſonam alioqui ſubditam, quæ abeſt à proprij Epiſcopi territorio, nec dum in eo eſſet, dedit cauſam monitorio, non ligat talem perſonam.

Quia verò locus extra Diœceſim, & locus intra Diœceſim quidem materialiter conſtitutus, ſed tamen exemptus, æquiparantur, vt benè notauit Franc. Zabar. repetit. in cap. *vt animarum.* de conſtitut. num. 35. & ibidem Gomeſius §. *ſtatuto.* num. 85. idcirco DD. benè multi, affirmant ſubditum Epiſcopi non poſſe eius monitorio feriri ob violationem legis vel ſententiæ factam in loco exempto. V. g. ſi quis alioqui ſubditus Epiſcopi Viennenſis, admittat furtum in monaſterio exempto, intra Viennenſem Diœceſim ſito, & Epiſcopus Viennenſis vibret monitorium ob huiuſmodi furtum; negant talem furem ligari eo ſui Epiſcopi monitorio. Et ratio eſt, quia monaſterium exemptum, & eius totus ambitus, non eſt formaliter in Diœceſi Viennenſi, ſed materialiter tantùm; quod non attenditur, vbi habetur ratio loci in quo Iudex ſortitur iuriſdictionem. Ita Syluester v. *excommunicatio.* 2. n. 22. Tabienna v. *excommunicatio.* 4. quæſito 5. Philiarcus 1. p. de offic. ſacerd l. 3. c. 5. concluſ. 4. Henriq. l. 13. c. 26. §. 2. Auila citans pleroſque 2. p. c. 3. diſp. 2. dub. 5. Sayrus l. 1. de Cenſur. c. 6. num. 40. Graffis l. 4. deciſ. c. 8. num. 37. Naldus v. *exemptio.* num. 5. Zerola v. *excommunicationis cauſa materialis.* dub. 2. Hoc apud eum nonnulli Iuriſperiti, itémque Suares t. 5. 3. p. d. 5. ſ. 4. num. 6. Ægid. Coninck diſp. 13. de ſacram.

 dub.

dub. 7. Hurtado de censuris in communi diffic. 8. num. 33. restringunt ad locum plenè exemptum: qualia aiunt esse, non monasteria & Ecclesias Regularium exemptorum, sed oppida exempta, aut parœcias quasdam à iurisdictione Episcoporum subductas. Non video tamen, quam disparitatem afferre possint quæ ad rem faciat; aut cur domos exemptas, potiùs quàm oppida aut parœcias, velint esse diuersæ & deterioris conditionis hac in parte. Similitérque non video, cur Ancharanus in cap. *vt animarum.* de constit. in 6. subscribente vt videtur S. Antonino 3. p. summæ tit. 24. c. 75. §. 1. id quod diximus, restringi voluerit ad locum exemptum cuius Prælatus ex forma priuilegij habeat in eo loco Episcopalem iurisdictionem. Hoc inquam non video quanto iure dicatur. Nam quomodolibet se habeat Prælatus loci exempti, (quod ad rem præsentem non videtur pertinere) dummodò locus ipse planè exemptus sit à iurisdictione illius Episcopi intra cuius Diœcesim materialiter clauditur, militat semper eadem ratio, vt qui in eo deliquit, non ligetur talis Episcopi monitorio. Quare eodem planè modo philosophandum videtur, de monitorio lato ob culpam in loco exempto admissam, quicunque demum is locus sit, & quomodocunque se habeat eius Prælatus; ac de monitorio lato ob culpam admissam extra Diœcesim materialiter sumptam.

Quod si subditus Episcopi, cum latum est monitorium, eive causam dedit, intra Diœcesim quidem fuerit, sed ante elapsum tempus in monitorio præfixum mutarit domicilium, quæ erat altera dubitatio, mota circa Episcopi subditum indigenam, distinguendum

guendum est. Vel enim mutauit domicilium iussus à superiore propter bonum commune, aliámve similem causam, vel certè domicilium mutauit suopte motu, aut denique in fraudem. In primo euentu desinit esse subditus prioris Episcopi, etiam in causis iam coram illo inchoatis, vt habetur ex doctrina Bartoli ad l. 1. ff. de pœnis. Sublata autem subiectione, tollitur obligatio parendi tali Antistiti, atque adeò etiam deerit contumacia aduersus præceptum eius, sine qua non est locus excommunicationi, etiamsi terminus in monitorio præfixus elabatur. In aliis autem duobus euentibus propositis, hoc est cum quis indigena suopte nutu, vel in fraudem mutat domicilium post latum monitorium, atque adeò post inchoatam causam circa rem ante admissam, dicendum est quoad hoc perstare in ea persona subiectionem ad Episcopum proprium: ac proinde quantumuis ante elapsum tempus in monitorio constitutum sedem mutet, illigari censura monitorij, cum tempus illud fuerit præterlapsum. Ita Suares t. 5. 3. p. d. 3. s. 5. num. 5. & 6. Et ratio est manifesta, quia quotiescunque causa est inchoata in vno tribunali, ibidem est finienda, licet persona mutet domicilium, l. *si quis*. ff. de iudic. & cap. *proposuisti*. de foro compet. Quare in re præsenti, persona de qua agimus, ratione inchoatæ iam causæ, manet subdita eius qui tulit monitorium; sin minus simpliciter subdita, at saltem secundùm quid, & quoad hanc causam.

Tandem si causa nullo modo sit inchoata, vel per conditionalem lationem censuræ ob peccatum iam admissum quæ est virtualis citatio, vel per citationem formalem, & quomodolibet factum causæ initium,

sed

ſed tantùm præceſſerit culpa, poſt quam admiſſam reus ante omnem iudicij inchoationem, egrediatur diœceſim, immunis erit à monitorio poſtea lato, ſi egrediendo mutet domicilium: Niſi ſi Præſul ad cuius territorium confugit, rogatus eum reuocet ad locum delicti, ſicut facere tenetur, vt notant DD. cap. finali de foro compet. & Henriq. l. 13. c. 26. num. 2. ac Sayrus l. 1. de cenſur. c. 6. num. 43. Quod ſi egrediendo non mutet domicilium, ſed tantùm diuertat aliò, ad breuiorem moram quàm exigatur ad domicilij mutationem, tunc Soto in 4. d. 22. q. 2. artic. 1. Sylueſter & Fumus quos ſequitur Auila 2. p. cap. 3. diſp. 2. dub. 2. concluſ. 2. cenſent ligari monitorio, & incurrere cenſuram, ni pareat ante præſtitutum tempus elapſum, eo quod crimen ſupponatur admiſſum in Diœceſi proprij Epiſcopi: & alioqui futurum ſit, vt facinoroſi gladium Eccleſiaſticum omnino declinent; quia neque poſſent excommunicari in propria diœceſi à qua abſunt, neque in aliena in qua ſubiectionem non contraxerunt non admiſſo ibi delicto, nec comparato ibi domicilio.

Iam ſubditus alterius Epiſcopi, ſi tantùm in tranſitu reperiatur in eius territorio, nec decreuerit maiore anni parte ibi hærere, & ibi nihil peccet, non ligatur eius monitorio, quia caret ſubiectione. Nam quicquid ſit de cenſura per ſtatutum, quam aliqui cenſent incurri ab extraneo, tamen de cenſura per ſententiam omnes æquè conſentiunt, extraneum, qui duntaxat tranſit per alienam diœceſim nec in ea domicilium comparauit, nequaquam eſſe ei obnoxium, niſi (vt aiebam) delinquat ibi; nam tunc ratione delicti fit ſubditus, vt habetur cap. fin. de foro compet.

vnde

vnde sic contracta subiectione ratione delicti, sortitur forum Episcopi extranei in cuius Diœcesi reperitur, & in eo foro iudicari debet, quandiu in ea Diœcesi est. Nam si exeat inde, lite nullo modo inchoata, non subiacebit censuræ talis Episcopi, etiam quoad culpam ibi admissam: In quo differt à subdito indigena alibi peregrinante, qui remanet subiectus suo Episcopo, ac proinde ob culpam iam admissam potest ab eo plecti absens, si tantùm peregrinetur. Si tamen ille aduena exeat iam præuentus citatione, & lite quomodolibet inchoata quando erat in aliena Diœcesi; atque adeò quando erat subditus, tunc subiacebit iudicio Præsulis in cuius Diœcesi deliquit. Quoad alias causas; alienigena sicut non subest Episcopo extraneo, ita neque eius sententiæ vel iudicio est obnoxius. Imo quamuis postea ratione domicilij aut delicti subdatur illi Episcopo, si tamen pro tempore quo sententia aliqua ab eo emanauit non erat subditus, nequaquam ligabitur tali sententia; quia hæc vires habuít cum primùm pronunciata fuit, & ad illud duntaxat tempus est referenda.

Quod circa alienigenam propositum est postremo loco, an scilicet subiaceat Episcopo extraneo quoad delictum quo iura eius violauit, etiamsi patrauerit delictum illud extra Diœcesim illius, respondendum est negatiuè. Qui enim dicitur subdi extraneo ratione delicti, non est intelligendus subdi, nisi ratione delicti admissi in territorio illius extranei Præsulis; vel quod ibi admissum censeatur, vt cum quis ita abest, vt omittat aliquid præstare in alterius territorio quod præstare debuerat. Peccatum namque omissionis, ibi censetur admitti vbi rem omissam, mandare

executio

executioni oportuisset. Vnde Angelus v. *excommunicatio*, num. 10. & Syluester v. *excommunicatio*, 2. num. 8. notant, Parochum degentem extra territorium in quo est parœcia ipsi concredita, percelli excommunicatione in non residentes decreta ab illius territorij Episcopo; quia delictum quod non residendo admisit, censetur hîc consummari. Aliud verò esset de delicto quo aliquis extra territorium talis Episcopi in iura eius peccaret. Ago de Episcopo; nam Prælatus regularis, quod Syluester ibid. num. 15. admonuit, quia habet mundum vniuersum pro territorio, subditum suum vbilibet existentem ligare & ferire potest. Et ratio discriminis est, quia Episcopus immediatè habet iurisdictionem in territorium, in persona autem non nisi mediante territorio: Vnde personæ variato territorio subducuntur eius iurisdictioni, nec sententiis eius vltra ligantur. At Prælatus regularis, habet immediatè iurisdictionem in personas, vnde eas quocunque pergant assequitur, potéstque percellere. Tradiderunt hoc ipsum ante Syluestrum Ioan. Andr. in cap. *cum contingat*. de foro compet. & Geminian. in c. *vt animarum*. de constitut. in 6. ac S. Antoninus 3. p. tit. 24. cap. 75. §. 1. *sub finem*.

QVÆSITVM X.

Qui possit monitorium concedere.

Respondeo, monitorium ad finem restitutionis aut reuelationis, concedere potest solus Episcopus. Ita decernit Conc. Trid. sess. 25. cap. 3. de reform. Vt enim corrigeretur corruptela nimiæ facilitatis in

his

his monitoriis concedendis ob res nihili, consultissimè S. Synodus hanc facultatem ad Episcopum restrinxit. Quanquam certum esse debet, non excludi Prælatos Episcopo superiores, in locis in quibus iurisdictione potiuntur. V.g. legatus à latere in sua prouincia potest hæc monitoria concedere, vt rectè asserit Gutierres l. 1. qq. Canon. c. 11. à num. 5. & Barbosa de potest. Episc. allegat. 96. num. 12. qui idem testantur de Nuncio Apostolico, eo quod & ipse sit summi Pontificis Vicarius, ampláque iurisdictione intra suæ prouincię ambitum potiatur. Archiepiscopum, si Episcopus qui ei subest, renuat iniustè huiusmodi monitoria concedere, posse ad hoc adiri, notat Prosper de Augustino in additionibus ad summam Bullarij Quarantæ, v. *Archiepiscopi autoritas*, autorit. 19. *in fine*, consentitque Barbosa supra num. 4. qui etiam num. 21. post Nauarrum cons. 11. de offic. ord. addit, interponi quoque posse appellationem ad Metropolitanũ, cùm terminus ad restituendũ vel reuelandũ præfixus est nimis angustus. Cuiusmodi erat terminus bidui in eo monitorio quod Nauarrus prædicto loco excutit.

Hæc cum rata sint apud DD. superest difficultas in re proposita, quoad Prælatos Episcopo inferiores, & in primis quoad Vicarium Generalem. Quamuis enim sit idem Vicarij Generalis & Episcopi tribunal, vt habetur c. 2. de consuet. in 6. & c. *Romana*, de appell. itẽ in 6. tamen cum Concilium facultatem concedendi monitoria ad finem restitutionis aut reuelationis, ad solum Episcopum restrictam voluerit, videtur omnes alios, atque adeò etiam Generalem Vicarium exclusisse, si tantùm spectetur generalis commissio quam accipit ex munere Vicarij, nec interueniat

niat ſpecialis ad id facultas, Vicario conceſſa ab Epiſcop. Ita Hugol.de poteſt. Epiſc.cap.45. Narbona de appellat. à Vicario parte 1. n.205. Barboſa allegat. illa 96.num.6. Sayrus in Claui Regia l.9. c.15. num. 21. Contraria tamen ſententia, quæ Generali Vicario vi commiſſionis generalis tribuit facultatem concedendi monitoria ad fines reſtitutionis & reuelationis,nec id à Concilio ademptum cenſet Generali Vicario,eſt valdè recepta.Sunt in ea ſententia,Gutierres l.1.qq. Canon. c.11.num.8.Henriq.l.13.c.17.num.4. Sbrozzius de Vicar.Epiſc. l.2.q.43. num.29. Garcias p.5.de benef.c.8.num.94.Auila 2.p.c.5.diſp.2.dub.2. Suares t.5.3.p.d.20. ſ.1.num.2. Sanchez l.3.de matr. diſp.29.num.16. Lazarius ſ.1.q.6.num.1. Sayrus ſibi contrarius l.1.de cenſur.cap.9.num.33. & alij quos hi proferunt. Fundamentum eſt, quia etiamſi Concilium edicit,vt monitoria ad fines prædictos à nemine præterquàm ab Epiſcopo concedantur,tamen eo ipſo quod Concilium non arctat Epiſcopum vt ferat hæc monitoria per ſe ſolum, relinquit Vicario antiquam facultatem, competentem eidem vi ſui muneris. Exemplum appoſitiſſimum eſt, cauſarum matrimonialium, quarum cognitio in eodem Concilio ſeſſ. 24.cap.20. ſoli Epiſcopo addicitur, & tamen certum eſt non excludi Generalem Vicarium. Neque verò vt Vicarius Generalis hac facultate vti poſſit, neceſſarium eſt abeſſe Epiſcopum.Nam etiam in eius præſentia poteſt munus ſuum exequi, & quoad conceſſionem horũ monitoriorum & quoad cæteras officij ſui partes, paucis exceptis, quæ nominatim excepta ſunt, aut quæ reuerentia Epiſcopo debita poſcit non fieri à Generali Vicario præſente Epiſcopo, vt eſt

apud

apud Rebuffum in praxi benefic.l.1.c.22.n.187. Hæc verò monitoriorum ad fines prædictos concessio, neque nominatim est excepta à numero earum functionū quas Vicario Generali in Episcopi præsentia obire licet; neque est eiusmodi, vt Vicarius Generalis ob Episcopi reuerentiam debeat ea abstinere præsente Episcopo. Obseruat porrò ibidem Rebuffus num. 217.potestatem Generalis Vicarij suspendi, si autoritas Episcopi suspendatur, quia incidit in excommunicationem, vel quia deuenit in hostium potestatem, aut quomodolibet aliter contingat Episcopi autoritatem suspendi. Tunc enim suspendi quoque potestatem Vicarij Generalis, habetur ex cap.*si Episcopus*.de suppl.neglig.Prælat.in 6.& ex cap.1.de offic.Vicarij, eodem libro. Itaque in eo euentu, Vicarius Generalis non posset concedere monitorium: absolutè autem cum liberum habet muneris sui exercitium, potitur hac facultate. Et ratio est, quia idem est Vicarij Generalis & Episcopi tribunal. Igitur cum Episcopus quandiu eius autoritas non suspenditur, possit hæc monitoria concedere, idem præstare poterit Generalis Vicarius. Suspensa autem Episcopi potestate, eo ipso continget suspendi potestatem Generalis Vicarij, qui solius Episcopi radiis collucet. Ex contrario autem fundamento intulit Gutierres l. 1. qq. Can. c. 1. num. 83. aliter statuendum esse de delegato. Nam delegati & delegantis non est vnum tribunal. Itaque suspensa per excommunicationem potestate delegantis, non suspenditur eo ipso potestas delegati, vt Glossa, Innoc. & Abbas, aliique à Gutierre num illo 83.& 84.adducti, tradunt.

Quod diximus Generalem Vicarium ab Episcopo

D consti

constitutum posse monitoria ad finem restitutionis ac reuelationis concedere, æquè affirmandum est de Vicario Generali per Capitulum constituto sede vacante; quod rectè asseruerunt Gutierres l. 1. qq. Can. c. 11. à n. 9. Bonac. disp. 2. de excom. in particul. q. 1. p. vnic. num. 4. & multi apud Barbosam de potest. Episc. allegat. 96. num. 10. & ratio est, quia vt latè tradit Franc. Pauin. tract. de potest. Capit. sede vacante parte 1. princip. q. 1. & 2. & Tuscus *litera* C. conclus. 56. mortuo Episcopo, omnia quæ sunt necessariæ iurisdictionis, inter quæ est facultas excommunicandi, transeunt ad Capitulum, ex cap. *cum olim*, de maiorit. & obed. atque adeò Vicarius Generalis constitutus à Capitulo, ea autoritate potitur. Quia verò si Episcopus quidem sit superstes, absit autem à Diœcesi, nullo ante egressum constituto Generali Vicario, Archidiaconus ipso iure in tali euentu est Generalis Vicarius Episcopi, iuxta cap. 1. & cap. *adhæc* de offic. Archid. idcirco affirmandum est, in eo euentu facultatem Archidiaconi porrigi quoque ad concessionem monitoriorum ad finem restitutionis ac reuelationis, vt benè docet Lazarius sect. 1. q. 6. num. 11.

Omnia quæ hactenus sunt constituta, quoad Generalis Vicarij ab Episcopo, aut Capitulo, vel iure ipso constituti potestatem, ad concedenda vi proprij muneris monitoria ad fines restitutionis aut reuelationis, æquè valent pro Generali Vicario constituto per summum Pontificem. Imo isti, vt benè aduertit Decius cap. *quoniam*. de Offic. deleg. peculiare est, vt possit exequi monitoria à Pontifice concessa, & pro more directa Episcopo, vt tanquam delegatus Sedis Apostolicæ ea recognoscat, iubeátque esse rata, si

preces

preces Pontifici propositas niti veritate compererit, vt sanxit Pius V. & habet vsus. Huiusmodi namque literas, nisi Pontifex expressè aut Episcopo aut eius Vicario executionem illarum demandet, solus Episcopus tanquam delegatus Pontificis exequitur, non item Vicarius, nisi subdelegante eum Episcopo; quod potest, quia delegati à summo Pontifice possunt subdelegare, vt tradunt DD. ad tit. de offic. deleg. & Iason l. *à indice*, C. de iudic. Sed neque viceuersa, Episcopus causam ad Vicarium Generalem directam, potest excutere, quandiu Vicarius perstat in munere, iuxta Panorm. cap. *quoniam*. de offic. deleg. num. 15. & ibid. Decium. At Vicarius Generalis à Pontifice constitutus, monitorium Pontificium, directum à Pontifice ad Episcopum, potest exequi absque alia Episcopi delegatione, cum ipse quoque sit delegatus Pontificis.

Itaque restrictio potestatis concedendi monitorium ad finem restitutionis aut reuelationis facta à Concilio Tridentino, non excludit Generalem Episcopi Vicarium, siue ab ipso Episcopo, siue à Capitulo, siue iure ipso, siue à summo Pontifice constitutum. Controuersia verò est an excludat quosdam Abbates & alios Prælatos qui potiuntur iurisdictione Episcopali. Assentior iis qui admittunt quemcunque potientem iurisdictione quasi Episcopali, non includi ea Concilij limitatione. Ita Tuscus *litera* E, conclus. 437. Suar. t. 5. 3. p. d. 20. s. 1. num. 2. & vt videtur Sayrus l. 1. de censur. c. 9. num. 33. Illos igitur duntaxat arctat limitatio per Concilium adhibita, qui Episcopis subordinantur, nec potiuntur iurisdictione Episcopali, vel quasi Episcopali, vt Archipresbyteri,

& Archidiaconi, cum non deeſt Epiſcopus aut Vicarius Generalis. Item excluditur per eam limitationem Viſitator Generalis ab Epiſcopo conſtitutus, iuxta Henriquem l.13.cap.17. num.4. ac Vicarius foraneus, quia non habet idem tribunal cum Epiſcopo: vnde ab eo datur appellatio ad Vicarium Generalem, vel ad Epiſcopum, quæ non conceditur à Vicario Generali ad Epiſcopum. Prælatos item Regulares ea limitatione excludi, cenſet Roderic. t.2.qq. Regul.q.59. artic. 4. quod intelligo de illis Prælatis regularibus qui non potiuntur quaſi Epiſcopali autoritate, cuiuſmodi eſt Prior conuentus, quem non fuiſſe excluſum malè cenſuit Graff. conſil.6. de excommun. num.11. & Lazar. ſ.1. q.8. quamuis enim talis Prælatus poſſit ſuis ſubditis ſub pœna excommunicationis quippiam mandare, non tamen ad finem reſtitutionis aut reuelationis occultorum, quia Concilium arctauit hanc poteſtatem ad Epiſcopos; id eſt vel ad ſimpliciter dictos Epiſcopos, vel ad eos Prælatos qui iuriſdictionem habent quaſi Epiſcopalem, cuiuſmodi non eſt Prior, & ſimiles. Et ita ſoli Guardiani in ordine Minorum de Obſeruantia vetiti ſunt ad prædictos fines excommunicare, quia non potiuntur autoritate quaſi Epiſcopali. Ita refert Miranda t. 2. Manu. q.35. art.12.

QVÆ

QVÆSITVM XI.

Quomodo secularis potestas ad monitorij concessionem se habeat.

RESpondeo, Concilium Tridentinum sess. 25. c. 3. de reform. non modò Episcopis ad sensum proximè expositum reseruatam voluisse facultatem concedendi monitoria ad finem restitutionis ac reuelationis, sed etiam addidisse, cauendum esse, ne Episcopus ad has literas monitorias concedendas, *cuiusuis secularis, etiam Magistratus, autoritate adducatur*. Inferiùs verò generaliter addit, Nefas esse seculari cuilibet Magistratui prohibere aut mandare Ecclesiastico Iudici, vsum Ecclesiastici gladij, aut eius remissionem in vaginam: cum non ad seculares, sed ad Ecclesiasticos, vniuersum hoc negotium pertineat. Voluit nimirū sancta Synodus, cōprimere abusionem vrgēdi, vel compellendi Antistites ad concessionem monitorij, quam seculares Magistratus inuehebant. Pugnat latè pro ea licentia Laurentius Bouchel in Bibliotheca iuris Gallicani v. *monitorium*, sed ita vt vsum duntaxat alleget, quem Concilium manifestè statuit esse corruptelam extirpandam. Licentiùs etiam eo loco idem Autor, seculari potestati conceptis verbis tribuit potestatem ferendi censuram monitorio consertam, & ab ea absoluendi: eaque potestate non modò Iustinianum & Carolum Magnum vsos affirmat, sed omnes ęquè Principes, & eorū ministros vti similiter posse contendit. Hic ne quis virus aliquod doctrinæ

pro bono ſucco hauriat, in tam frequenti libri illius verſatione per Iuriſperitos noſtrates, obſeruandum eſt, aſſertioné illã qua poteſtas laica dicitur poſſe per ſe ipſam intorquere excommunicationé, vel ab ea abſoluere, nõ poſſe à manifeſta hæreſi liberari. Nemini enim ius eſt in Eccleſiaſtici gladij exſertionem, præterquam Eccleſiaſticæ poteſtati. Idque contra Anglicanam hæreſim affirmant vno ore omnes Catholici. Vſus verò in contrarium prætenſus, nunquam viguit apud Catholicos Principes, bonóſve & Catholicos eorum Præfectos & adminiſtros. Nemini enim eorum in mentem vnquã venit, vt alienam ſibi poteſtatem arrogaret; & monſtroſè ſpiritualia iura cũ temporalibus, tiaram cum corona, cum ſceptro pedum, in perſona laica conſociaret. Nec vt id ipſi voluiſſent, aliquid reuera effeciſſent. Imo nulla quantumuis longa conſuetudine talem poteſtatem præſcribere potuiſſent, vt rectè ſtatuit Panorm. in c. fin. de conſuetud. num. 15. & in c. *Maſſana*, de elect. num. 4. Sed Principes aut Magiſtratus qui excommunicationem intorſiſſe aliquando, vel ab eã exſoluiſſe ſunt viſi, per Epiſcopos quorum id eſt proprium, obiri ea munera curauerunt. Et qui vt par erat reuerentes erga Eccleſiam fuerunt, & Antiſtitum ſe in Chriſto oues agnouerunt, non vi aut imperio Præſules ad talia præſtanda adegerunt vnquam, ſed interpoſitis ſupplicibus precibus, vel adhortationibus, & perſuaſionibus, non Theſſalicis vt Eunapius loquitur, id eſt ineluctabilibus & violenter adigentibus, ſed quæ eſſent quod dicũtur, exorarũt ab eis, vt hoc remediũ malè grauatis, vel bono publico non negarent. Certè Iuſtinianus qui ſupra cæteros minùs cauiſſe viſus eſt ſacræ & profanæ

profanæ politiæ mixturam, eóque nomine à Facundo Hermianensi illius temporis scriptore, castigatus liberrimè est l. 12. pro tribus capitulis ferè toto, & nominatim c. 3. 4. & 5. aliud reuera noluit quàm quod diximus, vt notauit de sacrorum immunitate tractans Ribadeneira lib. 1. de Principe cap. 22. & Anastas. Germonius l. 2. de sacror. immunit. c. 1. & 11. Vel si plus voluit Iustinianus vt satis significat Liberatus c. 23. Breuiarij & Innocentius Maronianus epistola ad Thematem Presbyterum, non est quod pij & Catholici rectores populorum, Iustinianum æmulentur, hominem morum contaminatissimorum, vt Procopius in historia arcana, Euagrius & alij prodiderunt; tandémque hæresi miserè immortuum.

QVÆSITVM XII.

An Iudex Ecclesiasticus, possit monitoria ex officio & nemine petente concedere, vel tantùm ad instantiam partis, & cuius partis.

RESpondeo, vt plurimùm monitoria concedi tantùm petente parte, & iudicis auxilium implorante; aliquando tamen fas esse Iudici, nemine petente ferre monitorium. In causa enim rerum Ecclesiasticarum malè vsurpatarum, potest Episcopus motu proprio monitorium ferre, vt reos adigat ad restituendum vel conscios ad detegendũ, vt fecit Ioan. XXII. extrau. vnica de furtis. Item cum criminosus quispiam petit monitorium ad damnorum sibi illatorum

reparationem, obseruat Neuizanus l. 3. syluæ nupt. num 47. negandum esse monitorium petenti, tamen Iudicem ex officio agere debere, vt homo ille indemnis fiat. Quid quod Iurisperiti passim, vt refert idem Neuiz. ibid. num. 30. & 31. non modò agnoscunt Iudicem Ecclesiasticum posse ex officio concedere monitoria, vt purget prouinciam sceleribus, sed etiam multo plus efficaciæ tribuunt monitoriis solius Iudicis Ecclesiastici voluntate concessis, quàm iis quæ tulerit instante parte: quandoquidem iis quæ instante parte concessa fuerint, denegant vim adigendi conscios, vt patratorem sceleris v.g. furem manifestent. Quod veréne ab eis dicatur, & an consentiat cum iure partis & Episcopi potestate, nunc non excutio, contentus inferre agnosci à prædictis DD. potestatem in Ecclesiastico iudice, ad concedenda ex officio monitoria. Debere quoque Antistitem post latum monitorium, denunciare excommunicatum nominatim, eum qui compertus fuerit non paruisse monitorio; debere inquam id ex officio præstare quamuis instante nemine, docet cum aliis Gutierres l. 1. Can. qq. c. 11. num. 92.

Quæ verò possit esse pars illa cui instanti conceditur monitorium, breuiter exponi potest, dicendo, esse quemcunque fidelem, non criminosum, cuius intersit. Restringo hoc negotium ad fideles, quia ij qui neque actu neque obligatione fideles sunt, non possunt in causis suis, hoc Ecclesiasticum remedium sibi deposcere, quia cum legibus Canonicis non obstringantur, frustra & indebitè canonicum pro se subsidium aduersus fideles implorarent. Itaque Iudæis vt notat Lazarius s. 1. q. 9. num. 2. eodémque iure Paganis

nis & Saracenis, non patet perfugium ad hoc remedium, cum fideles per monitoria vrgere vellent: sed id fidelium qui obligatione parendi Ecclesiæ obstringuntur, peculiare beneficium esse conuenit. Nec tamen omnium. Nam instante excommunicato, aut quouis manifestè & notoriè criminoso, non est hic fauor concedendus, vt habet Glossa & Panorm. ad cap. *nouit.* de iudic. & cum aliis Neuizanus l. 3. syluæ nupt. num. 47. *in fine.* addens tamen cum Imola, & Decio aliisque nonnullis, criminoso emendato negandum non esse hoc beneficium. Sed neque omnes fideles innoxij, possunt exorare monitoria. Non enim ij quorum non interest: sed ij duntaxat qui damnum sunt passi, aut paterentur. Hi namque sunt *quorum interest*, ad quos hoc negotium restrinxit Pius V. ea de monitoriis constitutione cuius initium est, *sanctissimus*. Læsorum tamen vel lædendorum nomine, intelliguntur ij quoque, qui læsorum nomine agunt, tanquam ipsorum procuratores, habentes ad id speciale mandatum. Esse enim hoc necessarium, docet Specul. tit. de procurat. versic. 18. Cæterum non est necessarium, vt interesse alicuius monitorium petentis sit planè exploratum: sed in dubio quoque potest ei concedi monitorium, si alioqui periclitaretur res pro qua monitorium petitur; ita vt nisi tunc obtineretur monitorium, esset postea futurum, vt comperto & declarato iuridicè petentis iure, dilapidata & auersa fuisset.

QVÆSITVM XIII.

Vbi, & quando ferri queat monitorium.

REspondeo, locum ferendi monitorij si requiratur causæ cognitio, non esse nisi proprium territorium; is enim est locus ferendæ excommunicationi addictus, ex cap. *Episcopi*. 9. q. 2. & ex cap. *nouit*. de offic. deleg. & ex cap. *vt animarum*. de constitut. in 6. Et ratio est perspicua, quia iurisdictio contentiosa, cuiusmodi est ea qua fertur excommunicatio, non potest extra proprium territorium exerceri. Vnde extra territorium ius dicenti, non paretur impune. Potest quidem Prælatus, extra proprium territorium exercere iurisdictionem voluntariam & gratiosam: ideóque potest sacramentaliter absoluere subditum suum extra propriam Diœcesim, vt docet Syluester v. *Confessor*. 1. q. 14. & Suarez t. 4. 3. p. disp. 25. sect. 1. num. 17. adducens alios. Potest item ibidem conferre beneficium, vt latè tradit Selua de benefic. p. 3. q. 40. & 63. & alij quos profert & sequitur Couar. 3. var. cap. 20. num. 8. At iurisdictionem contentiosam, ne iurisdictionum perturbatio consequatur, non potest Prælatus exercere extra suum territorium nisi de consensu Ordinarij, præterquàm cum res est adeò manifesta vt causæ cognitionem non requirat: sic enim cessat obex exercendi iurisdictionem hanc in alieno territorio. Vnde quia Prælatus in delictis notoriis potest procedere absque causæ cognitione, fas illi est subditum suum excommunicare, ferendo sententiam in alieno

alieno territorio, vt habetur ex Nauarro in Man. cap. 27.num.6.& Syluestro v.*excommunicatio*, 1.num.6.& Sayro plures adducente l.1.de Censur. c.6.num. 46. Illi verò circiter duodecim euentus quos idem Sayrus c.14.num.6.recenset, in quibus Episcopus potest in alieno territorio excommunicare, non conuellunt quæ proximè sunt constituta. Eò quippe vniuersi reuoluuntur, vt tunc tantùm possit Episcopus excommunicare in alieno territorio, cum non est ibi necessaria causæ cognitio, aut cum suppetit ad id facultas ob consensum Ordinarij, vel ob præscriptam consuetudinem. Quare nihil inde aduersus proximè constituta inferri potest; fixúmque manet, Antistitem non posse in alieno territorio ferre monitorium, si necessaria ad hoc sit causæ cognitio. Quia verò locus exemptus intra territorium, perinde se habet ac si esset extra territorium; inde efficitur, Episcopum inuito Monasterij alteriúsve loci exempti superiore, non posse in eo ferre monitorium, vt habetur ex Henrique l.7.summæ c.26.num.5. qui alios profert: itémque ex Auila 2.p.c.5.disp.2.dub.2. conclus.1. suffragante cap.*cum Episcopus*.de offic.ordin.in 6.

Quod attinet ad tempus concedendi monitorij, dubitatio aliquando fuit possêntne monitoria peti ac concedi ante litem cœptam. Sed vsum illum negandi monitoria ante litem cœptam qui aliquando inualuerat, improbant Alba cons. 15. Craueta cons. 181. & Anton.Sola ad antiq.Sabaud consuet.tit. *vt nemo inuitus*, Glossa vnica num. 8. Is quippe agendi modus veritatis indagationi obstat, & probationum facultatem coangustat, quod DD. in cap.2. de probat. communi consensu refugiendum monent. Optima sanè

ratio

ratio qua quis poſſit perſpicere, an deſtituendus ſit firmamentis litis cum fructu mouendæ, & perſequendæ, nempe probationibus & teſtimoniis, eſt conceſſio monitorij. Quidni ergo peti & concedi poterit ante litem cœptam? Alij è contrario negarunt, lite iam mota & pendente coram iudice laico, concedi poſſe monitorium, vt lis finiatur vbi cœpta eſt, quę eſt ſententia Neuizani l. 3. ſyluæ num. 60. quam videri vſu receptam, ait Ludou. Vitalis tract. de reis & teſtibus per cenſuram cogendis num. 28. meritò tamen contrarium ſtatuens, vt apertè habetur ex cap. 1. & 2. de teſt. cogend. Neque enim idcirco lis extrahitur à tribunali laico, ſed tantùm ſeruitur explorationi veritatis, & excluſioni peccati. Quare fixum eſto, generatim loquendo, nullum eſſe conſtitutum tempus concedendo monitorio: & ſiue non cœpta ſiue pendente lite, peti & concedi ritè poſſe; & quidem quacunque die. Nam concedi etiam poteſt die feriata, quia agitur de præcluſione peccati, ac proinde de negotio pietatis, cui qualibet die licitè vacatur, ex cap. *conqueſtus*. de feriis. Promulgatio tamen, dedeceret dies valdè ſolemnes, niſi Epiſcopus ex graui cauſa aliud cenſeret. Quanquam enim excommunicatio, vbi cauſæ cognitio non eſt neceſſaria, poteſt diebus feriatis & ferri & denunciari, vt notant Federicus de Senis conſil. 11. 12. & 13. Abbas in cap. vlt. de feriis num. 16. & duobus ſeqq. Suarez l. de feſtis c. 30. num. 9. & Sayrus l. 1. de cenſur. cap. 14. num. 8. & 10. imo etiamſi cauſæ cognitio eſſet neceſſaria, valituram tamen ſententiam die feſto latam fusè proſequitur Graffis 2. p. dec. l. 2. c. 13. num. 22. Tamen extra valdè grauem neceſſitatem, ſanctitas dierum in tota Eccle-

ſia

sia solemnissimorum non est hoc strepitu temeranda, vt rectè censuit Lazar. s. 1.'q. 19. num. 4. & Barbosa de potest. Episc. allegat. 96. num. 1. & 43. Interdiu, non autem noctu, ferendum esse monitorium, monere peculiariter, non est necesse: est quippe id commune cuiuis excommunicationi, ex cap. *consuluit.* de offic. deleg. Vbi Glossa v. *tenebras*, & Panormit. num. 11.

QVÆSITVM XIV.

Quid conferat terminus temporis monitorio præfixus, & quomodo intelligatur.

RESpondeo, tempus in monitorio præfixum, vt intra illud, aliquid fiat, id efficere, vt ante illud tempus elapsum, non incurratur excommunicatio. V. g. si præfigatur monitorio terminus 12. dierum, quorum quatuor primi assignentur pro prima monitione canonica excitante ad exequendum mandatum, vel legitimas excusationes proferendas; quatuor alij pro secunda monitione; totidem postremi pro tertia, clarum est quandiu peremptorius hic terminus non est elapsus, non incurri excommunicationem monitorio consertam: quia ante illius termini effluxum, deest contumacia. Elapso verò eo termino, si excommunicatio conditionalis erat latæ sententiæ, incurritur excommunicatio absque alio actu iudicis, dummodò non interuenerit impedimentum legitimum, quod comperendinationem aliquam

quam inueheret, quale esset, si intra tempus illud non potuisset præmitti fraterna correctio. Terminus enim monitoriis præfixus, quando res id patitur, non censetur incipere nisi post adhibitam correctionem, vt benè asserit Bonac. tract.6.ex variis p.1.§.8. num.4. multos ad id proferens. Legitimum quoque impedimentum censeretur, si vltimus dies esset feriatus, nec quod vi edicti est iuridicè faciendum, posset ea die iuridicè fieri; v. g. deponere apud Notarium quod resciueris. In quo euentu, terminus statuendus est in die consequenti non feriato. Conuenit denique inter omnes, terminum assignatum non esse definiendum nisi post tempus notitiæ. V.g. si sint præfixi tres dies, non sunt dies illi numerandi à tempore lati edicti, sed à tempore quo is quem edictum tangit, conscius fuerit edictum esse latum. Nam priusquam tali notitia collustretur, non poterit censeri contumax omittendo quod præcipitur. Itaque quia ob ignorantiam qua laborat, nō debet esse peioris conditionis; tantundem spatij concedendum ei est à puncto comparatæ notitiæ, quantum in monitorio concessum est iis qui ab initio promulgationis notitiam edicti sunt consecuti. Ita rectè Henriq.l.13.c.18. num.6. Suarez t.5.3.p.d.20.s.3.*in fine*. Filliucius tract. 14.c.2. num. 42. ac Bonac. tract.6. ex variis p.1. §.7. num. 1. qui idem extendit ad illum qui post monitorium generaliter latum, incipit esse subditus Antistitis à quo monitorium est latum. Hæc clara & certa videntur.

At difficultas primò est, vnde sint numerandi dies præfixi. Suarez loco proximè notato num. 13. & ibid. Filliucius num. 41. volunt dies illos numerari ab eadem

dem hora qua edictum profertur. V.g. si edictum sit latum die Dominica, hora nona matutina, & præstitutus sit terminus sex dierum, aiunt hi autores, terminum præstitutum fore consummandum expletis sex diebus naturalibus eadem hora. Ratio est, quia potestas plena, si velit, illico est efficax, & operatur quod potest. Atqui potestas Ecclesiastica est idonea ad excommunicationem infligendam, & quantum ex verbis edicti coniicere licet, omnino vult terminum deliberationi constitutum consummari in puncto quem præfinit. Igitur vanum videtur, terminum illum vlteriùs prorogare, & procrastinationes gratis fingere. Plerique tamen autores, negant diem quo promulgatur monitorium, comprehendi intra numerum dierum assignatum pro termino, nisi verba edicti aliud expresè ferant. Ita Henriquez l. 13. cap. 18. num. 6. Lazarius sect. 2. quæst. 1. num. 4. Barbosa de potestate Episcopi, allegat. 96. num. 75. Bonacina tractatu 6. ex variis p. 1. §. 7. n. 2. & Diana parte 3. tract. 5. resol. 95. Huic posteriori sententię, probabilitatem conciliat communis opinio Iurisperitorum, apud quos dies quo assignatur certus terminus, non computatur in termino, vt habent Iason & Bartolus ad l. 1. ff. *si quis caut.* & Tiraquel. de vtroque retract. p. 1. §. 1. num. 41. Ferunt etiam, vsum qui est optimus legum interpres, passim adstipulari huic posteriori sententiæ. Negari tamen non potest, quin prior planiùs inhæreat cortici literæ edicti, sitque securior.

Difficultas secundò est, an qui intra terminum præfixum neglexit operis indicti executionem, eo termino elapso, teneatur adhuc edicto parere si possit, an verò

verò parendi obligatio vnà cum effluxu termini euanuerit. Non perseuerare exequendi obligationem, censet Tabienna v. *excommunicatio*, 4. num. 4. Fumus eodem verbo, §. 34. Philiarcus de offic. Sacerd. p. 1. lib. 3. cap. 34. Hugol. de potest. Episc. cap. 45. §. 5. num. 1. Naldus in summa v. *reuelare*. num. 2. Contrarium rectè affirmant Suarez t. 5. 3. p. d. 20. s. 3. num. 14. Diana parte 3. tract. 5. resolut. 95. Roder. in summa p. 1. cap. 79. num. 18. Barbos. de potest. Episc. alleg. 96. num. 75. qui alios præterea in hanc rem proferunt. Ratio est, quia terminus non præfigitur ad extinguendam pro consciis obligationem, sed ad eam vrgendam. Itaque quantumuis terminus sit iam transactus, tamen obligatio exequendi quod indictum fuerat, perseuerat per se loquendo. Quod addo, quia per accidens posset tunc euanescere obligatio. V. g. si Iudex qui monitorium tulit, moreretur aut munere abiret. Nam excommunicatio per sententiam ab homine lata, extinguitur vnà cum eo, aut eius munere. At per se loquendo, & spectata forma præcepti, obligatio eius perstat, etiam post elapsum terminum constitutum. Simile est, quod de præcepto annuæ Confessionis habet verissima sententia, cui contra paucos aduersantes subscribit cum multis Valent. 3. p. d. 7. q. 9. p. 4. quantumuis enim annus effluxerit, currit adhuc confitendi obligatio, cui quàm primum est satisfaciendum, & nisi id faciant qui confessionem eo anno omiserunt, mulctantur ab Ecclesia, & quidem alicubi per excommunicationem, à qua non priùs absoluuntur quàm fuerint cõfessi: quod est manifestum indicium, obligationem talis præcepti continuè vrgere, donec præcepto factum sit satis: alioqui si tantùm punirentur

tur ob culpam præcedentem, possent ac deberent exsolui vinculis iniectis, exhibito solo dolore prioris culpæ. Intelligunt ergo Præpositi, obligationem confitẽdi, quamdiu præceptum non impletur, perseuerare. Simile præterea est, quod contingit in census annui persoluendi obligatione, quæ non cessat quousque debitum sit persolutum, etiamsi terminus solutioni præfixus iam effluxerit. Sunt quidem nonnulla præcepta affirmatiua, in quibus designatio temporis fit, vt in illo extinguatur obligatio, nec currat vltra illud: quod perspicuè cernitur in præcepto sacri die festo audiendi, aut ieiunandi certa die, vel horas Canonicas hodie recitandi. Longè verò aliter se habet designatio temporis in monitorio, vel in præcepto confitendi quotannis, aut censum persoluendi. Ex fine namque & forma horum præceptorum, suffragante praxi recepta, constat mentem legislatoris fuisse præfigere terminum vt executio præcepti vltra eum terminum non differatur, non autem vt exequendi obligatio, elapso eo termino euanescat, quoad conscios præcepti intra tempus præfixum.

Ex hac resolutione insuper habetur, quid respondendum sit ad difficultatem tertiam, quæ moueri potest circa eundem terminum: Nimirum vtrùm si quis non contempserit quidem parere monitorio, tamen ob ignorantiam edicti per totum tempus præfixum aut aliam iustam ob causam quæ durante toto illo tempore excusauerit ab executione, prætermiserit parere; postea elapso iam termino præfixo edoctus præceptum, vel liber ab impedimento priùs excusante, teneatur exequi quod monitorium edicebat. Negat quoad ignorantiam Fumus v. *excommunicatio*,

E num.

num.34.& probabile censet Lazarius s.2.q.1.num.9. & rectè vt dicam quæsito 15. Tunc enim præceptum euiguit. Contrarium asseritur à Suare t.5. 3.p. d.20.s. 3.num.14.& à Bonacina tract.6.ex variis p.1.§.9. n.1: quorum placitum innititur principio posito. Cũ enim constitutum sit, terminum non præfigi ad elidendam obligationem, sed ad eam duntaxat vrgendam, inferunt hi DD. obligationem quantumuis exacto termino durare in vtroque euentu proposito: cum ea tamen differentia, quod qui distulit exequi præceptum ob ignorationem edicti, differre potest executionem præfigendo sibi terminum in monitorio concessum, ducto initio spatij à puncto comparatæ scientiæ. At qui ob solam impotentiam aliámve iustam causam, fuit excusatus ne exequeretur mandatum intra terminum constitutum, non potest alium sibi terminum præfigere, sed tenetur illico parere, quia monitorij conscius tẽpestiuè fuit, ac proinde sufficientẽ deliberandi & rem perpendendi moram obtinuit. Per accidens tamen, posset quoad vtrosque euanescere obligatio exequendi post elapsum terminum præfixum: si nimirum constaret actum monitorio indictum, fore modò inutilem; vel si satisfactum iam esset parti; aut si potestas Iudicis qui monitorium tulit, euanuisset per eius mortem, aut remotionem à munere. Ita quidem DD. prædicti, quorum sententia quoad impotẽtiam est planè vera, vt dicam quæsito 15. Quoad ignorantiam tamen, non solutam nisi planè transacto termino, est reiicienda, quia tunc præceptum euiguit. Quod autem dicitur terminum poni, ne executio differatur, non item vt obligatio extinguatur, verum est quoad conscios præcepti intra tempus præfixum

in

in monitorio, non autem quoad eos qui præceptum ignorarunt quandiu vim habuit.

Mouetur quartò difficultas, an qui terminum est prætergressus nec paruit, quamuis nullo modo excusaretur, toties nouam excommunicationem contrahat, quoties elapso iam termino sciens & volens dimittit occasionem exequendi mandatum. Affirmat Bonac.disp.1.de censur.in communi q.1.p.5.à num.5. Subscribo potiùs contrariæ sententiæ, quam tradit Barbosa allegat.96.sæpè citata num.75.& probabilem iudicat Diana parte 3. tract.5. resolut.95. Ratio est, quia ea edicti prætergressio, non est nouum peccatum moraliter loquendo quoad forum humanum, sed est continuatio eiusdem culpæ. Qua ipsa ratione detentionem longam rei alienæ, occurrentibus restituendi occasionibus, & nulla causa legitimè excusante, esse tantùm eiusdem peccati continuationem moraliter loquendo, censet Lessius l de iustit. cap.12.num.20. Accedit quod non videtur fuisse mens Ecclesiæ vt noua excommunicatio incurratur, quandiu non iterat excommunicationem, vt sæpè facit, cum contumacia crescit, nouáve iusta causa geminandæ excommunicationis occurrit. Et frustra sanè, vel etiam falsò diceretur, fieri ab Antistitibus in eo euentu iterationem & congeminationem excommunicationis. Tantùm quippe interuenire oporteret declarationem nouam multiplicis excommunicationis ex natura rei contractæ.

Est quinta difficultas, an terminus in monitorio præfixus prorogari possit ex sola voluntate partis ad cuius instantiam concessum est monitorium, iudice interim prorsus inscio ac ne tacitè quidem consen-

tiente in prorogationem post habitam eius notitiam. Affirmant Panorm. cap. *praeterea*, 2. de appellat. num. 4. & ibi Decius & Anchar. ad cap. *quicunque*, de sent. excommun. in 6. num. 3. Tolet. l. 1. instruct. cap. 9. num. 5. Hurtado disp. de Censur. in commun. difficult. 26. num. 113. Suarez t. 5. 3. p. d. 3. s. 6. num. 9. & septem Theologi Ordinis Minorum in Capitulo prouinciali, quos refert & sequitur Neuizanus lib. 3. syluæ nupt. num. 55. Ratio horum autorum est, quia monitorium in gratiam partis est concessum, vt ab iniuria indemnis fiat. Si ergo pars vltrò cedat iuri suo, & sicut potest obligationem prorsus remittere, ita eam proroget vltra terminum præfixum à Iudice, nihil obstabit quominus liceat frui beneficio partis, cui Præsul monitorium concedens velificari voluit. Contrariam sententiam tradit Syluest. v. *excommunicatio*, 2. notab. 1. casu 13. Nauar. in summa c. 27. num. 15. Angelus v. *excommunicatio*, 1. num. 20. Naldus v. *excommunicatio*, num. 23. Sayrus multos Iurisperitos adducens l. 1. de censur. c. 12. num. 20. Horum Doctorum ratio est, quia excommunicatio non potest suspendi nec impediri quominus suo tempore effectum habeat, nisi sit in suspendente iurisdictio. Hæc autem non est in parte ad cuius instantiam concessum est monitorium. Igitur non potest vim eius suspendere, quod faceret, si elapso termino à Iudice præfixo, posset inducias elargiri ei quem monitorium vrget ad nunc exequendum. Aliud autem esset de integrâ remissione obligationis. Ea quippe remissione facta, (vt sanè eam potest pars facere) tollitur totum monitorij fundamentum; & omnis eius vis, per partem cuius intererat monitorio satisfieri, euertitur indirectè;
nempe

nempe per sublationem causæ & fundamenti, ad quam sublationem non est necessaria iurisdictio, sed sufficit voluntas cedens iuri suo, & relaxans obligationem cui monitorium innitebatur. Vnde monitorium concessum aduersus aliquem cum quo pars inscio Iudice pepigisset de materia monitorij, esset prorsus vanum & inutile, quia destitueretur suo fundamento essentiali, vt benè vidit Gutierres l. 1. qq. Canon. cap. 11. à num. 77. similiter ergo facta per partem remissione debiti, euertitur fundamentum censuræ, nec incurritur excommunicatio, quamuis non pareatur edicto, vt benè ait Ripa ad l. 4. ff. *de re iudic.* §. *soluisse*. num. 4.

Inter has pugnantes sententias placet iudicium Antonij de Butrio in cap. *prætereà*. 2. de appell. & Maynerij ad l. *vbicunque causa*. ff. de regul. iuris, num. 2. qui asserunt, ante factum tenendam esse secundam sententiam, quippe securiorem: sed post factum, primam sententiam esse satis securam, posseque approbari absque scrupulo. Moueor, quia facta per partem prorogatione deest contumacia, sine qua non incurritur excommunicatio. Neque hæc est suspensio sententiæ, directa & pro potestate suspendentis, ad quam verum est fore necessariam iurisdictionem, qua pars caret. Est igitur duntaxat subductio materiæ per aliquod tẽpus. Eo autem tempore elapso, ad quod pars prorogauerat executionem, incurretur illico excommunicatio, nisi sit satisfactum monitorio: quia quamuis supponamus Iudicem silere, nec vllam sententiam de nouo ferre, tamen prior sententia non euiguit, quamuis indirectè ad aliquod tempus suspensa fuerit & vltra terminum in ea constitutum dilata.

lata. Ille quippe terminus appositus est non ad elidendam obligationem, sed ad eam illuc vsque differendam, & non vlteriùs inuito creditore in cuius gratiam lata est sententia. Si igitur posito termino, pars siue creditor annuat vt obligatio exequendi adhuc ad tempus aliquod suspendatur, differetur obligatio, nec incurretur excommunicatio. Vrgebit autem obligatio edicti, & incurretur censura, si post illud tempus, inuito iam creditore, non satisfiat edicto. Quanquam Henriq. l. 13. c. 20. num. 1. in contraria est sententia, existimans tunc tantùm post elapsum terminum à creditore præfixum vltra eum quem Iudex statuerat, incurri à debitore censuram latam in monitorio, cum prorogatio facta est de consensu Iudicis expresso, quia tunc censetur sub noua excommunicatione prorogasse, in quam rem citat permultos. Sed quod dixi, magis placet, & videtur ratione proposita euinci.

Tandem sextò est difficultas, an si Iudex per monitorium decernat aliquid fieri intra talem terminum, & ante eum prorsus elapsum, constet defore potestatem exequendi quod præceptum est; an inquam in eo euentu detur obligatio præueniendi, siue operandi, priusquàm incidatur in impotentiam exequẽdi opus indictum, in quam impotentiam supponimus deueniẽdum esse ante elapsum totum tempus, intra quod exerceri operationem mandatum fuit. Dicendum est hanc difficultatem posse in duplici sensu agitari. Nimirum primò ita vt præceptum sit latum adhibito termino ad finem certi temporis designati limitato, ita vt obligatio non vrgeat pro toto tempore, sed tantùm in termino illius. Et in hoc sensu

ſu valet quod ait Lazarius ſ.2.q.1.num.20. nunquam vi ſententiæ terminum ad aliquid agendum præfigentis, iniici obligationem eum terminum præueniendi. Ex quo Suarez t.5.3.p.d.5.ſ.1.num.13. infert, ſi cui præcipiatur vt reſtituat vel ſatisfaciat, conceſſo illi menſe integro tanquam termino ad differendam ſolutionem vſque ad illum, fore vt talis non incurrat cenſuram neglectui talis præcepti impoſitam, ſi ante expletum menſem moriatur: ideóque ſic vita functum non præueniendo executionem præcepti, neque egere abſolutione quoad ſe, neque quoad alios. Eſto enim,cõtingere poſſit vt quis omittendo actum præceptum,aliqua alia ratione peccet: v.g.ſi non reſtituat,peccabit contra Iuſtitiam: tamen aberit culpa contra præceptum Eccleſiaſticum ſic limitatum ad finem certi temporis; nec interueniet contumacia: ac proinde quamuis non præueniatur terminus, ſed homo ſciens & volens ſinat ſe cogi in arctum, nec operetur cum poteſt, non incurret excommunicationem.

Difficultas propoſita locum habere in alio ſenſu poteſt, nimirum ſi monitorium iubeat aliquid fieri intra totum tale tempus, atque adeò ante illud prorſus elapſum. In hoc ſenſu, non autem in priore, intelligo, & admitto quod Sanchez l.4.in Decalog.c.22.num.23.ex multis iuribus & Doctoribus latè confirmat, & ad excommunicationem quoque applicat num.24. nimirum quod excommunicatio ab homine,ab eo tempore contrahatur, à quo conſtat non poſſe vlteriùs perfici opus ſub ea indictum. Addit verò Sanchez,ſecus fore ſi agatur de excommunicatione indicta per ſtatutum & legem.

Nam talis excommunicatio iuxta eum non incurritur nisi transacto toto tempore:quia hæc est differentia inter pœnam ab homine, & pœnam legalem siue quæ lege debetur, quod quia pœna legis debet esse mitior, & magis restringi quàm pœna hominis, vt habetur ex l. *Celsus*, ff. de arbitris, non incurratur pœna legis nisi termino planè transacto, cum tamen pœna ab homine lata incurratur cum primùm residuo tempore opus perfici nequit. Quia igitur iuxta priorem huius doctrinæ partem, excommunicatio lata per monitorium est pœna à Iudice per sententiam inflicta, fatendum est eam incurri cum primùm homo sciens ac volens deuenit ad tempus quo opus indictum perfici vltra non poterit, ob nimiam eius breuitatem, vel præuisum exequendi impedimentum tunc superuenturum. An verò aliter dicendum sit de excommunicatione imposita per statutum aut legem, vt Sanchez ait, nunc quidem nostra non refert: Tamen si lex indicat opus pro toto aliquo tempore (qui est posterior sensus propositus, in quo diximus accipiendum esse quod pœna neglectui operis intra aliquod tempus exequendi inflicta ab homine, incurratur cum primùm incurritur impossibilitas perficiendi ante totum tempus elapsum) non existimo negandum quin idem dicendum sit de pœna legis atque adeò de excommunicatione sub qua aliquod opus intra totum aliquod tempus fuerit lege iniunctum. Sic quia lex de confessione peccatorum quotannis facienda, cadit in tempus totius anni; (tenetur enim homo intra totum quemque annum confiteri) is qui præuidet ante anni finem superuenturum sibi esse impedimentum, aut defuturam Confessarij copiam, tenetur

tenetur præuenire, & implere præceptum eo anni tempore quo poteſt illud exequi. Quam eſſe communem omnium ſententiam, docet Couar. in c. *alma mater*. p. 1. §. 1. num. 7. concluſ. 5. Item qui habet caſum reſeruatum per ſtatutum, & præſcit fore vt in Paſchate deſit qui habeat iuriſdictionem, poſſitque ab eo abſoluere, tenetur vti occaſione dum ſuppetit & præuenire, vt benè docet Suarez t. 4. 3. p. d. 31. ſ. 5. & Naldus v. *caſus reſeruatus*, num. 5. Adhæc, qui præuidet ſe ab hora nona diei feſti fore impediendum à ſacri auditione, quantumuis manſurus ſit in loco in quo præceptum de auditione ſacri obligat, tenetur audire ſacrum tempore matutino antecedenti. Nimirum in his euentibus obligatio vrget pro toto tempore pro quo poteſt impleri. Vt quoad confeſſionem pro toto anno, quoad ſacrum pro toto tempore matutino. Vaſques 3. p. q. 90. artic. 3. dub. 2. num. 18. & Bonac. diſp. 5. de ſacram. q. 5. ſ. 2. p. 4. num. 21. idem extendunt ad Clericum infirmum veſperi, quem obſtringunt ad veſperas manè recitandas. Hoc non approbo, quia præceptũ recitandi veſperas, non obligat pro tota die, ſed tantùm pro toto tempore veſpertino. Quod enim recitare anteriùs veſperas liceat, non iniicit obligationem eas tunc recitandi; ſi pro tempore quo præceptum recitationis vrgebit, impoſſibile ſit futurum recitare, & parere præcepto, ſed ſufficit cuilibet tempori malitia ſua.

Modus quo ordinariè ſolet ferri monitorium, is eſt de quo agitari difficultatem in priori ſenſu diximus, vt conſtat ex vulgaribus formulis monitoriorum, & ex iis quæ initio præmiſimus, explicantes cum communi ſententia, quid ferat termini præfixio

in monitoriis. Itaque non eſt quod quis vi monitorij ordinario modo propoſiti, putet ſe angi ad præueniendum terminum præfixum, & anteoccupandam executionem actus præcepti, etiamſi præuideat conſecuturam operandi impoſſibilitatem cum terminus præſtitutus adueniet. Si tamen ex forma & modo præcepti conſtaret mentem Iudicis fuiſſe aſtringere ad operandum iniecta ad id obligatione pro toto tempore, iuxta ſenſum difficultatis poſteriore loco adductum, ſic qui præuideret conſecuturam agendi impoſſibilitatem, teneretur præuenire extrema temporis pro quo toto viget mandatum, nec poſſet ſinere ſe in eas redigi anguſtias quibus à parendo excludatur.

QVÆSITVM XV.

Quid ferant voces illæ in monitoriis interdum adhibitæ, ex nunc prout ex tunc; *vel* ex tunc prout ex nunc, *excommunicatione ſit percuſſus qui non paruerit.*

RESpondeo, has voces cum adhiberi contingit, (raro quippe adhibentur, nec occurrunt in ordinariis monitoriorum formulis) non ferre præſentem cenſuræ vibrationem, ſi conditio à Deo præſciatur non implenda, ſiue ſi Deus præuidet, rem præceptam non eſſe executioni mandandam. Si enim is eſſet ſenſus harum vocum, excommunicatio eſſet nulla, quia nemo poteſt percelli excommunicatione niſi propter

propter præsentem contumaciam. At constat, in tempore quo præceptum fertur, deesse contumaciam, cum nondum aduenerit terminus ad deliberandum præfixus. Quomodò verò is qui tempore conditionis pendentis admissus est ad communionem fidelium & participationem suffragiorum ac bonorum communium, priuari poterit ea communione quæ iam præcesserit cum conditio deficiet? Hîc æquè militant omnia illa argumenta quibus Couar. in c. *alma mater.* 1.p.§.10.num.6. Gutier.l.1.qq. Canon.cap.4.num.23. Suarez l.de simonia cap. 56. num.35. & 37. Sayrus l. 1.de censur.c.11. num.18. & Lessius l.de Iust. cap.35. num.155.cum aliis quos profert, affirmat excommunicationem in foro conscientiȩ non retrotrahi, quamuis in foro externo aliquando retrotrahatur. Vt patet de excommunicatione contracta per eum qui non soluit tempore constituto pensionem beneficiariam. Nam non censetur incurrisse excommunicationem quousque pensionarius declaret se velle vt debitor eam incurrerit: qua declaratione posita, per fictionem iuris excommunicatio retrotrahitur, censetúrque contracta iam inde à temporis initio in quo debitor cœpit esse in mora; id est à tempore præfixo ad solutionem pensionis, vt tradit Nauar. in summa cap. 23. n. 104. & Gigas de pension. q. 77. Et idem est de excommunicatione contracta ob simoniam conuentionalem. Pendet enim post pactum initum & traditam rem spiritualem vsque ad euentum soluti saltem ex parte pretij: qua conditione posita, excommunicatio retrotrahitur, ita vt censeatur contracta ex quo turpe illud pactum fuit initum. Ita enim ferre stylum Romanæ curiæ, testatur supra Nauarrus. Omnia ergo quibus

quibus autores prædicti rectè demonſtrant, cenſuram ipſam excommunicationis non retrotrahi in foro interno, ſed tantùm quoad aliquos extrinſecos effectus ſuos temporales, qui poſſunt per legem induci & iuris fictione retrotrahi, æquè confirmant, in præſenti negotio excommunicationem non incurri ex quo latum eſt ſub ea præceptum, etiamſi Deus præſciat contumaciam ſuo tempore conſecuturam, & mandati neglectum in termino. Senſus ergo vocum propoſitarum, *ex nunc prout ex tunc*, &c. alius non eſt, quàm poſita conditione, confeſtim abſque alio Iudicis actu, incurrendam eſſe excommunicationem, vt notant DD. in Extrau. 1. de regul. & ſepult. & ex eis Naldus v. *excommunicatio*, n. 23. Sanè particulæ illæ, *ex nunc*, licet ſonēt tempus præſens, tamen non denotant niſi effectum futurum, vt cum Baldo & aliis obſeruat Gutierres l. 1. qq. Canon. cap. 4. num. 21. affirmans idipſum quod hîc aſſerimus. Similitérque cum agitur de promulgatione legis, particulas illas *ex tunc*, deſignare duntaxat quæ ex parte legiſlatoris exiguntur ad obligandum, non tamen ſonare illico exurgere obligationem, ſed alia inſuper exigi, monuit rectè Suarez l. 3. de legibus c. 17. num. 8.

Itaque ratum eſto, etiamſi monitorium feratur adhibitis illis vocibus, tamen excommunicationem non incurri ante poſitam reipſa contumaciam, quæ eſt conditio ſub qua excommunicatio fuerat intentata. Vnde ſi priuſquàm ea conditio ponatur, Antiſtes qui tulit monitorium moriatur, alitérve excidat poteſtate excommunicandi, cenſura monitorio conſerta euaneſcet, quantumuis adhibitæ fuerint voces de quibus agimus: quia cum ſit cenſura ab homine, ſupponit ſuperſtitem

perſtitem

perstitem Iudicis potestatem quando reipsa est contrahenda censura, iuxta doctriná Iurisperitorum cum Glossa in cap. *à nobis*. 1. de sent. excom. quam illustrat pluribus confirmátque Suarez t. 5. 3. p. d. 3. s. 4. à num. 12. & Sayrus l. 1. de Censur. cap. 8. num. 14. qui consequenter addit, si ante conditionem positam, Iudicis potestas, non suspendatur tantùm, sed etiam extinguatur, rursúmque ante tempus positæ conditionis restituatur eadem iurisdictio, latam priùs excommunicationem sic intercisa eius ferendæ potestate abruptam, prorsus euanuisse, & nullam factam esse, nisi repetatur. Viceuersa autem non obstantibus iisdem particulis *ex nunc*, &c. si ante conditionem positam, is in quem monitorium fuit intortum abeat è vita, non ligabitur monitorio cum tempus conditionis aduenerit, nec erunt ei idcirco neganda suffragia, vt iam superiùs monui ad 6. difficultatem quæsiti præcedentis, tradítque etiam Sayrus c. illo 8. num. 11. Ex quibus manifestum est, quantumuis particula *ex nunc*, aut similis fuisset monitorio adhibita (vt aliquando factum testati sunt qui nos de hoc dubio consuluerunt,) sensum eius non posse esse alium quàm diximus.

QVÆSITVM XVI.

Quamdiu vis monitorij obligans, durare sit censenda.

RESpondeo, durare quantum fert terminus in monitorio constitutus, nisi ex parte causæ efficientis aut subiectiuæ, citiùs defluat. Ad huius doctrinæ perspi

quibus autores prædicti rectè demonstrant, censuram ipsam excommunicationis non retrotrahi in foro interno, sed tantùm quoad aliquos extrinsecos effectus suos temporales, qui possunt per legem induci & iuris fictione retrotrahi, æquè confirmant, in præsenti negotio excommunicationem non incurri ex quo latum est sub ea præceptum, etiamsi Deus præsciat contumaciam suo tempore consecuturam, & mandati neglectum in termino. Sensus ergo vocum propositarum, *ex nunc prout ex tunc*, &c. alius non est, quàm posita conditione, confestim absque alio Iudicis actu, incurrendam esse excommunicationem, vt notant DD. in Extrau. 1. de regul. & sepult. & ex eis Naldus v. *excommunicatio*, n. 23. Sanè particulæ illæ, *ex nunc*, licet sonét tempus præsens, tamen non denotant nisi effectum futurum, vt cum Baldo & aliis obseruat Gutierres l. 1. qq. Canon. cap. 4. num. 21. affirmans idipsum quod hîc asserimus. Similitérque cum agitur de promulgatione legis, particulas illas *ex tunc*, designare duntaxat quæ ex parte legislatoris exiguntur ad obligandum, non tamen sonare illico exurgere obligationem, sed alia insuper exigi, monuit rectè Suarez l. 3. de legibus c. 17. num. 8.

Itaque ratum esto, etiamsi monitorium feratur adhibitis illis vocibus, tamen excommunicationem non incurri ante positam reipsa contumaciam, quæ est conditio sub qua excommunicatio fuerat intentata. Vnde si priusquàm ea conditio ponatur, Antistes qui tulit monitorium moriatur, alitérve excidat potestate excommunicandi, censura monitorio conserta euanescet, quantumuis adhibitæ fuerint voces de quibus agimus: quia cum sit censura ab homine, supponit superstitem

perstitem Iudicis potestatem quando reipsa est contrahenda censura, iuxta doctrinā Iurisperitorum cum Glossa in cap.*à nobis*. 1.de sent.excom.quam illustrat pluribus confirmátque Suarez t.5.3.p.d.3.s.4.à num. 12.& Sayrus l.1. de Censur.cap.8.num.14.qui consequenter addit, si ante conditionem positam, Iudicis potestas,non suspendatur tantùm,sed etiam extinguatur, rursúmque ante tempus positæ conditionis restituatur eadem iurisdictio, latam priùs excommunicationem sic intercisa eius ferendæ potestate abruptam,prorsus euanuisse,& nullam factam esse,nisi repetatur. Viceuersa autem non obstantibus iisdem particulis *ex nunc*,&c. si ante conditionem positam, is in quem monitorium fuit intortum abeat è vita,non ligabitur monitorio cum tempus conditionis aduenerit, nec erunt ei idcirco neganda suffragia, vt iam superiùs monui ad 6.difficultatem quæsiti præcedentis, tradítque etiam Sayrus c. illo 8. num. 11. Ex quibus manifestum est, quantumuis particula *ex nunc*, aut similis fuisset monitorio adhibita(vt aliquando factum testati sunt qui nos de hoc dubio consuluerunt,)sensum eius non posse esse alium quàm diximus.

QVÆSITVM XVI.

Quamdiu vis monitorij obligans, durare sit censenda.

RESpondeo,durare quantum fert terminus in monitorio constitutus, nisi ex parte causæ efficientis aut subiectiuæ, citiùs defluat. Ad huius doctrinæ perspi

perspicuitatem,statuendum est,esse haud dubiè tempus aliquod quo elapso vis monitorij euanescat. Cum enim nec eo animo latum sit vt habeat vim perpetuæ constitutionis,nec plerunque sit in potestate eius qui monitorium concedit , con dere statutum perpetuum , fatendum est vim obligandi ad aliquid præstandum qua monitorium pollet, perpetuam non esse, sed post tempus aliquod euigescere, ídque ab intrinseco, vt ita dicam: Nam ab extrinseco,siue per accidens, ratione causæ vel subiecti, eius inquam qui fert, & eius in quem fertur monitorium, liquet ex proximè dictis ad finem quæsiti præcedentis, monitorium vim omnem suam posse amittere, priusquàm terminus monitorio præfixus aduenerit;per mortem nimirum alterutrius, vel Antistite qui tulit monitorium amittente iurisdictionem:quia cum excommunicatio sub qua monitorij præceptum fertur, sit ab homine, non plus durat, quàm duret potestas in eo qui illam decreuit, vt supra dixi. Videndum ergo est, quandonam extinguatur vis obligans monitorij, etiamsi ex parte causarum suarum siue ab extrinseco non defluat: quandoquidem monitorium, cum non sit lex vel statutum perpetuum, debet post aliquod tempus ab intrinseco euigescere.

Et quidem si is qui monitorium tulit, tempus aliquod exprimeret, vltra quod nollet vim monitorij obligantem prorogari,nulla esset difficultas. Sed quia vt plurimùm nihil tale exprimitur, nihil occurrit quo aptiùs definiri possit duratio obligationis monitorij, quàm tempus monitorio præfixum. Ita enim videtur ferre mens eius qui monitorium tulit. Cum enim haberet pro fine præcepti , executionem actus quem præcipit,

præcipit, eámque executionem arctauerit ad tempus quod monitorio præfixit, non videtur intendisse, vt præceptum suum vim vltra illud tempus haberet. V. g. si monitorio ad restituendum lato præfigatur tempus octidui, monitorium non habebit vim obligandi post octiduum, numeratum à die quo quis intra illud octiduum resciuerit monitorium latum esse; ita vt etiam si quis vltimo tantum die ex octo præfixis doceatur latum esse in eam rem monitorium, habeat à momento solutæ ignorantiæ, octiduum ad deliberandum & consulendos peritos, vel ad iustas excusationis causas proferendas; vlteriùs verò non sit eo monitorio obligãdus, quia vis eius transacto eo tempore omnino euiguit. Non conuello quæ suprà alia occasione dixi, cum admisi posse aliquem irretiri censura monitorij longè post elapsum totum tempus in eo præfixum, etiamsi in termino illius temporis nõ fuerit irretitus ea censura ob impotentiam, aliámve iustam causam non parẽdi. Hoc inquam non euertitur per ea quæ nunc affirmo. Nam in eo euentu homo fuit conscius monitorij quo tempore adhuc obligabat, tametsi executio dilata est absque peccato, & obnoxietate censuræ. At nunc ago de eo qui sit tantùm conscius monitorij, cum planè effluxit tempus in eo constitutum, ac proinde quando monitorium iam marcet, & vis eius euiguit. Ad nihil ergo tenetur vi monitorij, nec censuram eius incurret, etiamsi non præstet quod indicitur per monitorium, quia vis eius cessauit. Tradunt hanc sententiam Philiarcus 1. p. de offic. Sacerd. l. 3. c. 34. Armilla v. *excommunicatio*. §. 34. Tabienna v. *excommunicatio*, 4. §. 4. Auila 2. p. c. 5. disp. 5. dub. 1. *sub finem*, Sanchez lib. 6. opusc. c. 2. dubio 25. num.

num. 2. Qui addit, si contingeret nullum tempus monitorio siue præcepto præfigi, vim eius non esse duraturam vltra duos menses, eo quod talis mensura duratiua virtutis obligatiuæ præcepti quoad tempus indefiniti, videatur rationabilis atque conueniens. Non me latet, Sayrum in Claui regia l. 12. c. 14. num. 34. existimare monitorium mandans reuelationem delicti indefinito tempore latum (& idem est de monitoriis alia mandantibus) tandiu vim obligandi retinere, quandiu durat obligatio exercendi quod monitorio mandatur, v. g. restituendi aut reuelandi. Sed hoc approbare non possum. Aliud quippe est obligari ex natura rei ad aliquid præstandum, aliud verò ad idipsum teneri vi præcepti positiui, & intentatæ excommunicationis. Quare duæ illæ obligationes cum ex diuersissimis radicibus progerminent, non habent eandem (vt ita dicam) consistentiam, nec se concomitantur duratione: alioqui sicut ex natura rei obligatio ad restituendum ablatum per se loquendo, est perpetua; ita fatendum esset, monitorium habere vim perpetui statuti: quod supposuimus & à mente, & plerunque à potestate Antistitis ferentis monitorium abhorrere.

CAPVT



CAPVT II.

Vires Monitorij ad extorquendam restitutionem.

DELABIMVR in particulari ad vtrumque caput monitoriorum de quibus agendum proposuimus huius tractationis initio, vnáque exponemus proximos eorum fines: nempe restitutionem & reuelationem, quarum exequendarum necessitas, intentato fulmine excommunicationis iniicitur. Finis verò remotus, quem ex supradictis constat esse diuinæ offensæ declinationem, vel indemnitatem iurium partis cui monitorio consulitur, non deposcit peculiarem operam, cum per se pateat.

QVÆSITVM I.

Quis monitorio ad restituendum lato, ligetur generatim loquendo.

RESpondeo, omnem illum ligari tali monitorio qui culpabiliter omisit restituere rem verè in

monitorio designatam; quam si monitorium decernatur in furem vel ob furtum, necesse est, esse suapte natura & ex obiecto mortalem. Si verò monitorium decernatur in non restituentes aliena, poterit sufficere grauitas non nisi ob coniunctionem cum pluribus materiis, aut inde resultantibus damnis quorum nullum seorsim esset mortale. Ratio huius pronunciati quoad primam partem, perspicua est ex fine monitorij; quod cum inferat excommunicationem intentatam, spectare debet curationem à peccato, & salutem eius qui excommunicatione appetitur. Sibi ipsi namque creat exitium, vel creabit in posterum, nisi pareat edicto postquam soluta fuerit bona fides depulsione ignorantiæ inuincibilis qua fortè hactenùs laborarit. Cum autem quis omittit restituere rem alienam non vulgarem, qualis esse debet ea pro qua fertur monitorium, sauciat lethaliter conscientiam suam, (nisi legitima quæpiam causa non restitutionem excuset:) ac proinde meritò per Præsules tãquam præfectos curationis animorum, vrgetur ad restituendum lato monitorio, quod eum tunc ligat, cum adsit idoneum obiectum, nec desit potestas in ferente monitorium.

Addebam tamen eum duntaxat ligari monitorio de quo agimus, qui omittit restituere rem verè designatam in monitorio. Nam si contingeret, partem ad cuius instantiam concessum est monitorium, falsò exposuisse negotium in quo passa est iniuriá, monitorium vel nullo modo obligaret ad restituendum, vel saltem non ad omne illud restituendum adigeret quod in eo expressum est. Planè quippe rueret obligatio monitorij, si Prælatus non intenderet illud concedere nisi pro tanta summa, quantam pars falsò obtrusit

trusit sibi fuisse subductam. Plerunque enim Antistites certas summas notabiles præfigunt, pro quibus tantùm, non autem pro minoribus intendunt monitorium concedere; qualis est variis in locis summa aureorum quinquaginta. Si igitur pars, aut fingat, aut per errorem exponat Præsuli se lęsam esse in ea quantitate, reuera autem non sit læsa nisi in minori summa quantumuis sufficiente ad mortale peccatum, tunc monitorij efficacitas planè succiditur, nec qui eo perculsi fuerint tenebuntur restituere vi monitorij, sed tantùm vi legis diuinæ mandantis restitui aliena. Quod si pars sit quidem damnum passa in summa quam Prælatus valori monitorij præfixit, non tamen in ea quā ipsa pars falsò exposuit Prælato, tunc monitorium quamuis non valeat quoad excessum falsò expressum, valet tamen quoad summam minorem verè expositam & à Prælato intentam, quia quoad eam adest potestas efficax & obiectum idoneum. Qua ferè ratione philosophantur Theologi de indulgentiis impetratis proposito motiuo ex parte falso. Valent enim pro rata motiui idonei, vt rectè statuit Suarez t. 4. 3. p. d. 54. s. 3. num. 9. & Ægid. Coninck disp. 12. num. 31. quamuis aliud sit de indulgentia quę datur pro toto aliquo opere cuius tantùm pars ponitur.

Subtexui deinde duplicem modum quo quis ligari potest monitorio ob omissam culpabiliter restitutionem rei alienæ. Aliquando enim monitorium decernitur in fures, vel ob furtum, aut ob res direptas. Aliàs verò decernitur pro rebus iniustè retentis, vel pro damnis illatis. Cum monitorium fertur hoc secundo modo, perspicuum est illud ligare etiamsi res

qua retenta vel ablata consecutum est graue damnum, non esset ex se materia grauis peccati. Sufficit enim vt in effectu suo sit materia grauis, & digna ob quam possit intorqueri excommunicatio. At cum monitorium fertur in furem vel ob furtum, necesse est vt res direpta habeat ex se & suapte natura rationem grauis materiæ, quam surripere mortale sit spectata natura illius obiecti. Vnde si quis homini pauperrimo surriperet acum, posset quidem mortaliter peccare ob impedimentum quod afferret lucris ab eo homine per acum parandis:tamẽ ratione ipsius acus, leuiter tantùm peccaret,nec percelleretur excommunicatione lata in furem : quia etiamsi acus sit materia furti, tamen est materia ex se leuis & insufficiens ad fundandam excommunicationem. Damna verò subsecuta quæ verè supponuntur esse grauia, non mulctantur excommunicatione lata propter furtum,quia non sunt furtum,neque enim sunt acceptio rei alienę inuito domino. Atque ita secundùm communem vsum,qui damnum infert,non dicitur propriè fur : & in iure alij sunt tituli de furtis;alij de iniuriis & damno dato:Esto huiusmodi damnum reductiuè dicatur furtum,at non formaliter & directè. Quod de furto acus dictum est, æquè asserendum est de calamo quẽ quis Notario surriperet, vnde iniiceretur illi impedimentum lucrandi cẽtum aut mille aureos. Nihilominus enim ille calami surreptor non esset infamis, aut dignus suspendio, nec daretur contra eum actio furti:quæ tamen omnia essent admittẽda, si grauis damni illatio esset furtum, & plecteretur excommunicatione lata in fures,vel ob furtum. Sicut ergo si quis tantum abstulisset calamum vel acum, nec inde aliud

damnum

damnum consecutum esset, non ligaretur monitorio lato ob furtum, quia esset leuis materia & inidonea ad terminandam excommunicationem: ita quamuis eam ablationem supponantur sequi grauia damna, tamen quia eorum damnorum irrogatio non est furtum, materia in ratione furti, est minuta: ac proinde qui eam abstulit, non ligatur monitorio quod sit intortum in fures, vel ob furtum. Et ita Aragon. 2.2.q. 66.artic.6.dub.4.Auila 2.p.c.5.disp.2.dub.3.Less.l.de Iustit.c.12.num.34.Sayrus in Claui l.9.c.15.num.18. & cum permultis Sanchez l. 7. in Decal. c.20. num. 5.ac Bonac.d.2.de restit.q.8.p.1.num.8.

Nec aliter philosophandum est, de eo qui subduxisset domino rem ex se leuem, ei tamen admodùm gratam. Plerique enim ita afficiuntur ad res nullius ex se momenti, vt tamen ex eis mirè oblectentur. Vnde qui huiusmodi res eis eripiunt, non ignari quo affectu sint erga eas, grauiter peccant: quia afficiunt dominos magno damno, priuando eos oblectatione insigni quam è reculis suis caperent si penes ipsos essent. Domini autem ius habent, non modò vt illas qualescunque res suas habeant, sed etiam ne priuetur iure quod habent percipiendi ex eis summam illam oblectationem qua inde perfunduntur, esto sine iudicio & fundamento vllo sic oblectentur. Admitto ergo personam talis affectus dominorum consciam, si res illas modicas surripient, peccare mortaliter, non tamen in specie furti. Vnde non ligabitur monitorio lato contra furem, quo is tantùm percellitur qui in specie furti mortaliter deliquit. Ita Rebellus 1.p.l.3.q.15.num. 13.post Lopesium 1.p.c.93.

Similiter admittendum est, eum non ligari moni-

torio aduersus fures decreto, qui paruam quantitatem ad peccatum mortale insufficiẽtem adimeret, etiamsi longè maiorem & indubiè mortalis peccati materiã accipere intendisset, & mortaliter peccasset in ea acceptione, iuxta doctrinam D. Hieronymi in c. 2. epistolæ ad Titum, & S. Chrysostomi serm. 3. in 2. ad Timot. & serm. 10. in 1. ad Thessal. & homil. 59. in Ioan. Ratio pronunciati propositi est, quia Iudex monitorium in furem decernens, non spectat quid fur intenderit, sed quid reipsa fecerit exterius. Atqui furtum quod iste exteriùs admisit, non est notabile. Igitur ex mente Iudicis, non percellitur monitorio: quamuis (vt dixi), certum esse velim eum peccasse mortaliter inter accipiendum rem modicam, de quo non licet ambigere: quia si actus ille volendi furari hanc rem modicam, sit vnus & idem cum actu quo fur vellet multo plus accipere si reperiret, nemo non videt actum illum esse mortalem, quia cadit in obiectum graue. Si autem vt volunt Salas 1.2. tract. 13. d. 16. num. 86. & Lessius l. de Iust. c. 12. num. 34. distinguantur ibi duo actus; vnus absolutus tendens in obiectum modicum quod de facto accipitur, & alter conditionatus, tendens in obiectum multo grandius, quod acciperetur si occurreret; adhuc verum est, vtrumque actum esse mortalem. Quod de actu conditionato ex parte obiecti, actuali autem & exercito ex parte subiecti, perspicuum est. Et idem monstratur de actu absoluto: quia actus ille absolutus, est mediũ ad executionem intentionis generalis mortalis quam actus ille conditionatus subindicat. Sicut enim qui furantur multa modica ex intentione generali perueniendi ad vnã summã notabilem, vt iis contingit qui

vtuntur

vtuntur stateris dolosis,& fallacibus ponderibus quæ Sap. 11. damnantur abominationis;peccát mortaliter in singulis modicis furtis, quia omnes illæ acceptiones pendent ab vna generali intentione mortali, qua captatur summa notabilis, suntque media, & executiones illius intétionis lethiferæ, cuius proinde acore & virulentia perfunduntur:Ita qui rem paruam furatur,cum haberet animum furandi rem magnam, habet vnam generalem intentionem mortalem, pertingédi ad grauem summam cuius hoc quod accipit, est portiuncula duntaxat. Illius autem generalis intentionis conditionatæ medium & executio,est intentio particularis absoluta, cuius obiectum in manus furis deuenit. Medium auté cum sit causa effectiua,redolet vitium sui effectus. Et idem est de executione,ad intentionem cui subiungitur,comparata. Quare admitto furtum illud modicum quod est executio vel medium lethiferæ intentionis qua captatur summa grauis,esse peccatum mortale,nec aliam prætereà venialem culpam in eo actu agnosco, vt faciunt Lessius l.de Iust.c. 12.num.40. & Sanchez l. 7.in decal. c.21. num. 13. Nego tamen eum actum tametsi mortaliter turpem, percelli excommunicatione lata contra furtum:quia mens Iudicis monitorium ferentis,non fuit ita plectere nisi furtum quod ex obiecto exteriùs accepto esset mortale, quale non fuit furtum de quo agimus.Et ita rectè Rebellus num.illo 13.

Quanquam si parua materia, (vt addidi in quæsiti resolutione), non sumatur seorsim, sed vt nexa cum aliis, aut prout damnum eius subductione illatum, coniunctim cum aliis graue est, poterit sanè materia illa sic spectata satis esse,vt quis ad eius restitutionem

ſub excommunicatione obligetur, & feriatur monitorio, lato in non reſtituentes damnum graue illatum. Exemplum vulgare eſt, de vineæ vaſtatione ſublatis per multos omnibus racemis: quæ direptio poteſt duobus modis contingere. Nempe primò, ita vt multi illi direptores, ſimul conueniant ad hoc damnum domino vineæ inferendum, inuitantes ſe ac prouocantes inuicem ad maleficium illud, aut animo contutandi ſeſe, & ſecure vaſtandi vineam ob defenſionem quam ſibi inuicem omnes præſtabunt: qua ratione omnes ſunt concauſæ damni totius; totalitate effectus, quamuis partialitate cauſæ, & ſinguli peccant mortaliter, deficientibúſque aliis quilibet ſub mortali peccatò tenetur reſtituere totum damnum, ſalua cæterorũ obligatione ad refundẽdum illi quod inſumpſerit vltra menſuram ad quam pro ſe adſtringebatur: quæ omnia rectè ſtatuit Molina tract. 2. de Iuſt. diſp. 689. num. 2. Hoc pacto, iuſtitia excommunicationis latæ in ſingulos niſi reſtituant, tametſi quiſque modicum duntaxat quid acceperit, eſt manifeſta. Sub hac tamen ratione, exemplum vineæ direptæ non ita aptè facit ad rem propoſitam. Poteſt ergo ſecundò ea direptio ita contingere, vt omnes quidem concomitanter concurrerint ad vineæ direptionem, nemo tamen fuerit concauſa damni vineæ per alios illati, ſed præcisè fuerit cauſa damni quod ipſemet intulit, conſcius de damno illato ab aliis, quod adunatis omnibus damnorum minutiis concomitanter illatis ſit notabile: Vel ſaltem poſteà conſcius damni, & à ſe & ab omnibus aliis illati, verè magni. In hoc euentu Couar. 1. var. c. 3. num. 12. Vaſq. 1. 2. d. 146. num. 5. & 6. & Molina loco notato, (malè refragantibus

Sanche

Sanche 7. in Decal. cap.21. num.22. Lessio l.de iust. cap. 12.num.52.Sala 1.2.tract.13. d.16.num.93.) recte affirmant singulos grauiter peccare, cum modicum quid auferunt conscij de damno æquè per talia modica damna ab aliis inferendo, quod graue esse ignorare non possunt: Et singulos item teneri sub mortali ad restituendum modicum quod sumpserunt, ita conscij cum sumerent, vel post factum agnito damno, & non sublata prorsus spe vt alij quoque restituant. Si igitur qui ad eum modum vineam diripuerunt, omittant restituere, ligabuntur monitorio lato in non restituentes; quia est ibi nexus plurium minutorum sufficiens ad ingenerandam grauem restituendi obligationem, quæ intentata excommunicatione vrgeri possit.

Video opponi posse,eos saltem direptores qui non fuerunt conscij alienarum acceptionum,non peccasse mortaliter accipiendo quod acceperunt: Quomodo ergo possunt eam ob rem excommunicari?Hic nodus non vno modo expediri potest. Ac primùm graues plerique DD.spectari volunt, damnum quod ab omnibus datur non restituendo,esse notabile & mortale: Cum ergo vnusquisque non restituendo in tali euentu, damnum illud graue coefficiat, peccat mortaliter non restituendo; ac proinde potest monitorio ad restituendum lato ligari. Ita Angestus c.9.moral.textu 3.dub.2.Maior in 4.d.15.q.25. Rebellus 1.p.l.3.q.15. num.41.Suarez t.5.3.p.d.20.s.2.num.3.Sayrus l.1.de censur.c.9.num.9.Bonacina tract.6. ex variis p.1. §.6. num. 9. & alij quos hi proferunt. Quanquam si tam multi iam restituerint,vt qui supersunt non retineant quantum necesse est vt damnum domini iniuriam

passi sit notabile; tunc sicut non obligabuntur sub mortali ad restituendum, ita si excommunicatio, restante ea pusilla materia feratur in non restituentes, non ligabit istos etiamsi non restituant, vt rectè senserunt Maior in 4.d.15.q.26. & probabile censet Rebellus supra num. 42. Similiter qui multa minima ab aliquo sine connexione accepisset, & prouectus ad summam notabilem, tactus dolore cordis intrinsecùs restitueret quantum necesse est vt summa residua sit leuis; is etiamsi leuem summam residuam retineret, non peccaret mortaliter, vt rectè censent Petrus à Nauarra l.3 de restitut.cap.1. dub.9.num.60. Molina tract.2.d.688.num.3. Sayrus in Claui l.9. c.15. num. 25. Vnde si postquam restituisset summam grauem ablatam, decerneretur monitorium contra non restituentes aliena, non ligaretur monitorio ob retentam leuem summam residuam. Sepositis verò his euentibus,& agendo de eo qui modicum quid accepit, tunc ignarus damni per alios æquè illati eidem vineæ, rectè monstratum est ex conçausatione damni notabilis quod postea rescit, ingenerari grauem restituendi obligationem ad quam monitorio possit vrgeri, quæ erat prima dissolutio nodi propositi.

Sunt verò qui aliter eum nodum extricant,dicendo quando diuersi ab vno modica furantur, vt contingit in exemplo vineæ direptæ eo modo quem nunc excutimus, neminem eorum teneri restituere sub mortali,eo quod nemo eorum sit per se causa notabilis damni quod consecutum est præter cuiusque eorum intentionem. Si tamen monitorium in eam rem decernatur, tunc singulos teneri restituere sub mortali;quia potest quis ex iusta causa compelli etiam intentata

intētata excommunicatione, vt illud efficiat ad quod ex natura rei & secluso superioris præcepto non teneretur: v.g. vt horas recitet, vel vt supplicationi intersit pro publica salute. Eritque semper causa iusta sic præcipiendi restitutionem cæteroqui non nisi leuiter obligantem, cum graue malum iniustè exceptum, non erit alia ratione reparabile. Itaque quia in euentu proposito, ni singuli restituant summam leuem, dominus vineæ incurret graue damnum quod aliter sarciri non poterit, interuenit iusta causa mandandi singulis sub graui culpa & excommunicatione, restitutionem ad quā alioqui nō fuissent astricti nisi sub veniali culpa, rem hanc considerando ex natura rei. Ita Rebellus 2. p.l. 18. q.4. num.2. & Lessius l.de iust. c.12. num.54. nec abhorrent ab ea doctrina Soto in 4. d.22. q.1.artic.1.ad casum tertium, iuncto corollario 1.conclusionis primæ eiusdem articuli, & Suarez t.5.3.p. d.20.f. 2. num. 6. Aliam causam iustam ferendi in eam rem monitorij, & vrgendi per excommunicationem ad restituendum id in quo non restituendo absolutè loquendo & secluso monitorio deesset lethalis culpa, petit Auila 2.p. c.5.disp.2. dub.3. ex damno spirituali personæ iniuriam passæ, si periclitetur desperare præ inopia, vel exponatur periculo furandi non leuia, aut admittendi grandia alia peccata.

Quare sufficienter extricatus est nodus propositus; patétque, eum qui non peccauit mortaliter accipiendo, posse sub mortali & sub excommunicatione vrgeri ad restituendum rem exiguam, quam accepit non conscius minutarum acceptionum per alios. Malè autem contrarium sensit Couar.in c.*alma mater*.p. 1. §.9. num. 2. illatione 4. (parum consentaneè ad ea

quæ

quæ ab eo alibi tradita diximus:) ac Nauarrus in manuali cap.17.num.4.& 130.ac Petrus à Nauarra l.3. de restit.c.1. dub.8. num.61. qui tamen oppositum quoque censet probabile.

QVÆSITVM II.

Quis sit intactus à monitorio ad finem restitutionis lato, generatim loquendo.

Respondeo, ex duobus capitibus oriri posse, vt quis non ligetur monitorio lato ad finem restitutionis. Vnũ complectitur causas excusationis huic monitorio peculiares: alterum verò continet generalia principia, quibus quis æquè liberaretur ab incursu cuiusuis excommunicationis. Primum caput generatim loquendo breuiter expediri potest, dicendo omnem illum immunem esse à monitorio lato ad finem restitutionis, qui non debet, aut non potest restituere. Quæ pauca verba continent sementem plurimarum particularium dubitationum, mox sigillatim excutiendarum. Itaque non est hîc vlteriùs insistendum ei primo capiti.

Ad alterum caput excusationum, pertinent omnia quibus ob directam Iudicis voluntatem aliquis à censura excluditur. Tota namque vis monitorij, à Iudicis animo & voluntate dimanat, quia voluntas applicat potestatem cuius partus est vibratio monitorij & inflictio censuræ. Si ergo Iudex aliquem ferire monitorio nolit, siue quia ita ipsi videtur, siue quia pars cui Iudex velificatur, renuit talem feriri; non est dubium quin

uin sit futurus liber à monitorio, etiamsi omittat re-:ituere quod monitorium restitui mandabat. Perti-ẽt quoque ad hoc caput, omnes excusationes à cen-ura ob præclusam grauem culpam vel contumaciam. Nam sine contumacia & graui culpa, non potest quis excommunicationi subiacere. Itaque sicut igno-:ãtia inuincibilis facti, aut iuris siue præcepti, tollit contumaciam circa rem præceptam: (non enim qui inuincibiliter ignorat id quod agit esse rem à superiore prohibitam aut actum quem omittit esse præceptum, potest esse contumax aduersus iussa superioris) ita per eandem ignorãtiam, fit tutus ab excõmunicatione. Vnde etiãsi nõ restituat, quia ignorat se aliquid alienum habere, vel quia nescit se ad restituendum obligari, non erit obnoxius pœnæ monitorij indicentis restitutionem. Nimirum nihil est ad depellendam culpam & pœnæ cuiusuis obligationem accommodatius, quàm ignorantia inuincibilis, vt optimè tradit S.Chrysostomus hom. 26. in ad Rom. *initio partis moralis*, & S.August. l.3. de libero arbitr. cap. 19. & 21. ac Saluianus l.4. de prouid. *à medio*. Nec est excipienda ignorantia comitans; dummodò enim sit inuincibilis, sicut purgabit à peccato, ita & à censura liberabit: quod malè negat Couar. in cap. *alma mater*. p. 1. §. 10. num. 15. rectè autem asserunt Sanchez l. 2. de matr. d. 32. num. 26. & d. 34. num. 3. & l. 1. in decal. c. 16. num. 13. Suarez t. 5. 3. p. d. 4. s. 8. num. 9. Molina tract. 4. d. 53. num. 2. & tract. 5. d. 71. num. 9. Auila 2. p. cap. 5. disp. 5. dub. 6. & Vasq. tract. de excom. dub. 14. num. 4. Quin etiam tametsi ignorantia pœnæ peccato impositæ, generaliter loquendo non excusat à debito pœnæ, vt eleganter probat D. Thomas in 4. d. 18. q. 2. artic. 5.

quæstiunc.

quæstiunc. 2. tamen ignoratio appositæ alicui peccato pœnæ excommunicationis, siue actus sit iure tantum humano vetitus, siue etiam iure naturali aut diuino, liberat ab incursu excommunicationis, quia excludit contumaciam, vt rectè probant Auila 2.p.c.5.disp.5.dub.7. Suarez t.5.3.p.d.4.f.9. num.19. Azor t.1.l.1.cap.15.q.3.Sanchez l.9.de matr.disp.32. num.13.Demum quia plerunque metus iustus & grauis seclusis extrinsecis incommodis quæ ex alterius præcepti concursu interueniant, exoluit hominem à legis humanæ obligatione, eo quod legislator qui rationabiliter procedit,nolit astringere subditum interposito iusto illo & graui metu; vt pluribus confirmant Sanchez l.1.in decalog.cap.18.& Suarez l.3.de legibus c. 30. idcirco qui per grauē & iustum metum absterreretur à restituendo, non percelleretur excommunicatione lata in non restituentes.Hoc secundum caput excusationum à censura monitorij lati ad finem restitutionis, non est quod hic diutiùs nos remoretur, cum sit commune omnibus planè censuris. Præterquam quod excusationes à censura monitorij inde petitæ,æquè locum habent circa monitorium ad finem reuelationis cuius est vsus creberrimus,vbi huiusmodi excusationes attingendæ erunt,quantum satis est ad præsens institutum. Quare his dimissis,subsumamus quæ sub primo excusationum capite generaliter proposito annotanda in particulari occurrunt, quorum est copia non modica.

QVÆ

QVÆSITVM III.

An impotens ad restituendum, ligetur monitorio restitutionem mandante.

Respondeo, distinguendo de impotentia restituendi. Alia enim est inuoluntaria, alia in quam quis voluntariè, aut etiam malitiosè incidit. Prior, sicut si plena sit, liberat à culpa, ita etiam à pœna. Itaque is qui intentata excommunicatione iubetur aliena restituere intra talem terminum, non incurrit prædictam excommunicationem, etiamsi elapso eo termino non restituerit præ vera impotentia; quia ad impossibile nemo tenetur. Imo quamuis haberet concomitanter pessimam voluntatem qua sibi placeret in ea non restitutione & impotentia, & quòd quamuis posset non restitueret; tamen non incurreret excommunicationem latam ad finem restitutionis, quæ solum cadit in eum qui non restituit cum possit. Prætérquam quòd in eo homine, detentio externa ob impotentiam vacat labe, & ad summum est mala obiectiuè, ratione malæ voluntatis concomitantis ad eam terminatæ. Vt autem posset per excommunicationem plecti, deberet esse exteriùs mala formaliter, & esse libera, quod constat verum non esse ob restituendi impotentiam. Itaque ne eo quidem malo actu interno adiuncto, qui non restituit ob impotentiam, irretitur censura monitorij lati ad finem restitutionis, quod benè notat Lessius l. de iust. c. 12. num. 21. & Auila 2. p. c. 5. disput. 5. dub. 1.

Neque

Neque verò nomine impotentiæ inuoluntariæ, quam dico indemnem reddere ab excommunicatione impotentem etiamsi non restituat, intelligitur tantùm impotentia absoluta & physica, sed etiam moralis, qua plerunque præpediuntur qui habent vnde restituant saltem ex parte; sed vel metu grauissimi alicuius incommodi extrinseci, vel ne ad extremam inopiam redigantur cum longè minore dispendio eius quem læserunt, excusantur à restitutione: quod quando contingat, excutiunt qui de restitutione disputant. Mihi nunc sufficit asserere, talem impotentiam etiamsi non nisi moralem, quando excusat impotentem vt possit absque graui culpa restitutionem prætermittere, excusare quoque à monitorio lato ad restitutionem extorquendam. Neque enim monitorij adiunctio aduehit vel auget restituendi obligationem per se loquendo, (quod addo propter extrinsecos quosdam euentus supra quæsito 1. propositos) sed eam aliunde enatam supponit, vt rectè contra Sotum disserit Auila 2.p.c.5.disput.5.dub.1. Cum ergo impotentia etiam quæ moralis dicitur, exscindat omnes radices obligationis restituendi, meritò asseritur, hominem impotentem liberari eius interuentu à censura monitorij. Supponēdum tamen est, debitorem impotentem premi hac impotentia inuoluntaria, pro tempore quo est incurrenda censura. Nam si tunc debitor esset potēs, nec restitueret, ligaretur monitorio: & quamuis postea fieret impotens, retineret vincula semel contracta. Nos autem in præsentia agimus de eo debitore, qui pro tempore quo excommunicatio per monitorium intentata est incurrenda, laborat impotentia voluntaria: negamúsque talem debitorem

etiamsi

etiamsi non restituat, ligari monitorio lato ad finem restitutionis: quod est per se euidens ex defectu peccati in ea restitutionis prætermissione.

Videtur obiici in contrarium posse, vsus Romanus quo aliquis se obstringit ad persoluendam certo tempore pensionem debitam in forma Cameræ Apostolicæ: alij vocant *obligationem ad nisi.* Qui enim sic se obstrinxit, cum primùm effluxit tempus solutioni destinatum, id est mensis post terminum constitutum, illico adigitur soluere, quamcumque impotentiam obtendat: alioqui post præmissam creditoris declarationem debitori intimatam per sententiam Cameræ, (qua declaratione significat creditor, se omnino velle, vt debitor; vel illico vt cum Cassadoro ait Toletus l. 1. instruct. c. 9. n. 6. vel vt aiunt Gigas de pension. q. 77. & Nauar. in summa c. 23. num. 104. si aliquandiu sit in mora, incurrat excommunicationem:) debitor quantumuis impotens, incurrit excommunicationem, quæ etiam retrotrahitur ad tempus termini statuti. Nec refert si Clerici sint; quia non iuuantur per impotentiam moralem, eo quod cesserint iuri concesso Clericis cap. *Odoardus.* de solut. vt quantumuis ære alieno grauati, possint stâtui suo conuenientia retinere. Videtur huic difficultati succubuisse Robertus Arboricensis Episcopus, tomo 2. de vtroque gladio, theorem. 7. Non obscurè namque hæc omnia improbat & damnat. Multus est in eiusdem difficultatis discussione Suarez t. 5. 3. p. d. 20. s. 2. à num. 7. & Antonius Massa integro libro de hoc argumento. Sed breuiter dico, debitorem in eo euentu, si verè sit impotens, non percelli excommunicatione ob non exhibitam creditori solutionem, quantumcunque se obstrinxerit

ſtrinxerit ad incurrendam tali tempore excõmunicationem, niſi reſtitueret. Ratio eſt, quia vbi non eſt voluntarium & liberum, deeſt contumacia ſine qua non eſt excommunicationi locus. Atqui in propoſito euentu, omiſſio reſtitutionis ob impotentiam non eſt voluntaria & libera, vt eſt perſpicuum de impotentia phyſica: Eſtque etiam clarum de impotẽtia morali, in eo qui ratione ſtatus aut gradus ſui renunciare non poteſt fauori iure conceſſo, vel etiam competenti ex natura rei in tali ſtatu poſitis, conſetuato autem per ius poſitiuũ; fauori inquam retinẽdi neceſſaria ad decentem ſuſtentationẽ ſaltẽ in imo gradu totius latitudinis qua cõſtat ea ſuſtentatio: cui fauori renunciare nequeunt Clerici, & quidã magnates. Igitur alterutro modo aliquis iſtorum ſit impotẽs, nimirum ſiue phyſicè, ſiue moraliter, non incurret excõmunicationem etiamſi non reſtituat tempore conſtituto: & multo minus retrotrahetur verè excommunicatio in foro interno. Ea quippe fictio iuris non tranſcendit forum externum, vt rectè tradit Leſſ. l. de iuſt. c. 35. dub. 27. nóſque iam ſupra attigimus. Dixi *aliquis iſtorum*, (vtique eorum qui fauori iuris renunciare nequeunt,) quia non videtur negandum quin moralis impotentia reſtituendi ne debitor ſtatu ſuo excidat, vel neceſſaria ſuſtentatione ex ſuis facultatibus priuetur, ſit inſufficiens ad tegendum ab excommunicatione debitorem qui poſſit iuri & fauori prædicto renunciare. Potuit enim huiuſmodi debitor velle ſe obſtringere ad mendicitatem. Ea autem voluntate vltrò præmiſſa, ſicut per impotentiam tantùm moralem non excuſatur à peccato niſi reſtituat, ita neque ab excommunicatione in non reſtituentem intorta immunis

munis erit. Sed hoc est per accidens, ob vltrò sibi iniectam obligationem ad restituendum, etiam in angustiis ad quas moralis impotentia deducit. Præcisè autem spectando veram debitoris impotentiam siue physicam, siue moralem, ratum esse debet, eum per illam, aduersus excommunicationem in non restituentes latam, securum esse.

Sunt qui velint, huiusmodi debitorem, vi monitorij saltem teneri obligare se creditori ad restituendum, cum ad meliorem statum deuenerit: addúntque, si monitorium simul sit ad finem reuelationis, teneri conscios curare, vt debitor modo prædicto se obliget, dummodò absque infamia possit id præstare: alioqui obstringunt conscios ad detegendum, qua obligatione eos liberant si debitor non detrectet hoc se vinculo creditori obstringere. Ita Nauar. repet. ad c. *inter verba.* coroll. 65. num. 797. Non est negandum, quin rectè facturus sit debitor, si ita se gesserit erga creditorem. Reuera tamen, nec ex natura rei, nec ex vi monitorij astringitur ad eam nouam obligationem supra eam quam ex natura rei habet sibi iniiciendam, vt rectè notauit Auila 2. p. cap. 5. disp. 5. dub. 1. & Sanchez l. 6. opusc. c. 2. dub. 24. num. 5. Illud verissimum est, si postea impotentia recedat pendente adhuc & vigente præcepto monitorij, id est neque sublato per Iudicem, neque cessione partis, neque expiratione iurisdictionis in eo qui monitorium tulit, non denique alio vllo modo ex iis quibus monitorij vis potest euanescere, obligari tunc debitorem absque alia comperendinatione quàm primum satisfacere creditori, alioqui incursurum excommunicationem in monitorio latam, à qua in termino præfixo excusauerat eum

impotentia. Ita optimè Molina tract. 5. de iust. disp. 45.num.4.& Suar.t.5.3.p. d.20.s.2. num.14. Et ratio est,quia monitorium duo mandabat debitori sub pœna excommunicationis.Vnum vt solueret,alterum vt intra tale tempus liberaret se ea soluendi obligatione. Ab hoc secundo excusauit impotentia, non tamen à primo.Itaque si debitor,quàm primùm post exactum monitorio præfixum terminum negligat soluere, & restituere,incurret excommunicationem sub qua iussus erat intra talem terminum restituere:quod consonat sententiæ Vlpiani & Celsi l. *Celsus*, ff. de recept. arbitr. & colligitur etiam ex cap. *Odoardus*. de solut. Nimirum vt supra aliquoties diximus, terminus in monitorio præfixus non ponitur ad finiendam tunc obligationem quoad eos ad quos tunc peruenerit scientia præcepti,sed ponitur ad eam illuc vsque liberè differendam, & vrgendum ne executio operis indicti prorogetur vlteriùs. Quare si eo termino posito suppetit iusta excusatio ne tunc fiat restitutio,facienda postea illico erit, cum primùm causa à restitutione excusans,sublata fuerit.

Venio ad impotentiam restituendi in quam quis voluntariè aut etiam malitiosè se coniecerit. Vtrouis autem modo contrahatur hæc impotentia, ratum esse debet, debitorem qui & præscius sit impediendæ eo modo restitutionis, & censuræ ob eius omissionem tali tempore constitutæ, peccatum contrahere & excommunicationem,sed diuersimodè. Nam peccatum quidem contrahit ante positionem termini præfixi, atque adeò cum se facit impotentem. Sicut qui omittit Breuiarij recitationem, quia Breuiarium in mare coniecit præscius secuturæ omissionis, non

tunc

tunc peccat cum omittit recitare, sed cum volens ac sciens coniecit Breuiarium, sine quo videbat se omissurum recitationem ad quam adstringebatur. Similiter ergo se habet in re nostra debitor quoad peccatum. At excommunicationem contrahit tantùm, cum terminus ei prçfixus elabitur: quia censura non incurritur, donec violatio præcepti sub ea lati consummetur exteriùs. In nostro autem negotio, violatio præcepti restitutionem mandantis, consummatur tantùm cum terminus in monitorio præfixus elabitur, quia illuc vsque fas erat restitutionem differre cum immunitate à censura. Igitur eo tantùm termino posito incurritur excommunicatio, vt rectè asserit Sayrus l. 1. de censur. c. 18. num. 40. cum Soto & Henrique quos profert. Nec impotentia tunc excusat, quia est voluntaria, & respergitur malignitate contumaciæ inchoatæ, quæ tunc interuenit quando præceptum violatum est, præsciendo omissionem restitutionis mandatæ sub excommunicatione. Non dico tunc omissionem restitutionis esse formaliter malam. Id enim non est necessarium. Itaque tantùm affirmo, eam omissionem in termino præfixo, sordere obiectiuè labe violationis præcepti sub censura propositi. Imo vt rectè addit Suarez s. illa 2. num. 16. quamuis tunc omissio displiceret, tamen ex vi prioris causæ incurreretur excommunicatio, nisi Iudex congruo tempore interpellatus, eam misericorditer suspenderet, iniuncta ob præuiam contumaciam salutari pœnitentia, quod Iudex in tali euentu præstare & potest & debet.

QVÆSITVM IV.

Num qui se iustè compensauit ligetur monitorio restitutionem mandante.

RESpondeo non teneri, dummodò se iustè compensarit; id est dummodò debitum fuerit liquidum & certum, nec qui se compensauit plus acceperit quàm liquidò deberetur, & rem acceperit quæ verè esset debitoris; nam ex re apud debitorem deposita non licet se compensare, vt benè monet Petrus à Nauarra l.3.de restit.c.1. dub.8. n.406. & Auila 2.p. cap.5.disp.5.dub.1.coroll.2. Addit Comitolus l.3.respons.moral.q.39.idem esse dicendum, si compensans habeat apud se rem debitoris, iure depositi. In hac enim fieri compensationem, vetat lex vltima, Cod. de compens. Verùm hæc conditio non valet nisi pro foro externo: In conscientia autem, creditor depositarius ad eam conditionem seruandam non obligatur, vt rectè ait Lessius l.de iust.c.27.num.16. & Diana p.3.tract.5. resol. 10. Numeratur quoque inter conditiones iustæ compensationis, vt is qui se compensat, non aliam ob causam acceperit, quàm quia desperabat se vel à debitore accepturum quod iustè sibi debetur, vel facilè idem exoraturum à Iudice. Et certum est, vt compensatio vndecunque sit licita, id esse necessarium, quia nemo debet sibi ius dicere, vel per vim eripere quod temperando à violentia habere potest. Quomodo tamen hæc licitæ compensationis conditio

conditio se habeat ad hoc negotium; id est an idcirco qui ita se compensarit, per monitorium cogendus sit rem sic acceptam restituere, postea dicam. Nunc sufficit affirmasse, dummodò illæ aliæ iustæ compensationis conditiones sint adhibitæ, de quibus plenè Theologi vel in 4.d.15. vel 2.2.q.66. artic.5. ac quoties de restitutione disserunt, certum esse eum qui se compensauit non peccasse se compensando, & quicquid in contrarium dicat Ioan. Medina q.11.de restitut. comparasse dominium rei quam abstulit in compensationem. Ac proinde cum monitorium duntaxat iubeat, vt fiat restitutio rei alienæ malè & cum peccato retentæ, perspicuum est, eum qui se iustè compensauit non ligari tali monitorio. Ita Soto in 4.d.22. q.1.artic.2. Toletus l.1.instruct.cap.8.num.5. Molina tract.2.de iust.d.692. Suarez t.5.3.p.d.20.s.2. Comitolus 6.respons.q.4. Lessius l.de iust.cap.12.num. 61. Sayrus proferens benè multos & Scholasticos & summistas in Claui lib.12.c.14.num.29. Consentiunt Iurisperiti quorum plerosque adducit Neuizanus l. 3. syluæ nupt. num. 51. Huc porrò respicere Cancellariam, cum monitoria ad finem restitutionis decernit tantùm aduersus filios iniquitatis alienorum detentores, obseruauit Naldus in summa v.*reuelare*,n.1.

Sunt qui referant, aliquando per monitorium præcipi vt omnes restituant, iis non exclusis qui in compensationem acceperint. Hoc valere potest, quandò qui retinet compensasset se, non certus de alterius debito. Tunc enim quia nemo potest esse Iudex in propria causa, & possessio erat penes debitorem, malè facta fuisset compensatio, & cum obligatione ad restitutionem, etiam de damnis in quæ incurrerit ob

eam rei subductionem possessor, cuius in dubio potior debuit esse conditio. Potest item vsus ille mandandi restitutionem acceptorum in compensationem, valere quoad incrementum debiti certi quo is qui se compensauit, spoliarit iniustè debitorem. Si enim illud incrementum sit notabile & sufficiens ad culpam mortalem, meritò quoad illud habebit locum excommunicatio nisi fiat restitutio partis acceptæ cum iure dubio, vt benè monuit Nauar. ad c. *inter verba*. conclus. 6. coroll. 66. n. 396. & Lessius l. 2. de virtut. c. 12. num. 61. Denique valere quoque potest vsus prædictus, quando creditor se compensando intulit debitori damna quæ teneatur compensare restituendo rem quam in compensationem acceperat. Horum modorum aliquo, alióve simili, intelligenda sunt ea monitoria, quibus expressum est, vt ea quoque restituerentur quæ essent in compensationem accepta. Et ita ea intellexerunt Angelus v. *Furtum*, num. 41. Tabienna v. *Inquisitio*, num. 7. Nauar. ad c. *inter verba*. conclus. 6. coroll. 66. num. 394. ac Philiarc. de offic. sacerd. p. 1. l. 3. c. 34. Quod si Iudex monitorium concedens, ea quoque restitui vellet quæ per compensationem vndecunque iustam fuissent accepta, monitorium esset nullum, quia contineret errorem intolerabilem. Et ita rectè Medina q. 11. de restit. Gutier. l. 1. qq. Can. cap. 11. num. 67. Molina tract. 2. de Iust. d. 692. Nauar. in summa, c. 17. num. 114. & cum multis Bonacina tract. 6. ex variis p. 1. §. 6. num. 1. Neque enim Iudex Ecclesiasticus potest aliquem plectere pro actu in quo nihil peccauit; vel obligare hominem vt se spoliet re quam verè fecit suam, comparato legitimè eius dominio.

Quin

Quin etiam tametsi is qui se compensauit, peccasset in eo actu, aliter quàm contra Iustitiam erga debitorem; v. g. quia sibi ius dixit, & vsurpauit rem debitoris quam facile potuisset obtinere interuentu Iudicis; aut quia quomodolibet aliter transgressus esset ordinem statutum: Tamen sicut ob huiusmodi defectus non violasset ius debitoris in re sibi accipienda, ita non teneretur ad rei illius restitutionem, ac proinde non feriretur monitorio restitutionem indicente. Ac ne tunc quidem, excipio euentum in quo Iudex exprimeret vt qui se compensarunt, teneantur monitorio ni restituant. Ioannes quidem Medina C. de restit. q. 11. existimat, Iudicem in hoc euentu posse in pœnam peccati mandare, vt res accepta quæ alioqui retineri iustè potuisset, restituatur. Tamen cum compensatio supponatur facta occultè, & peccatum quod in ea admissum est fuerit occultum, nec in futurum amplius pendeat, sed sit plenè consummatum, rectè Molina d. illa 692. conclus. 2. & Lessius l. de Iust. c. 12. num. 61. affirmant Iudicem Ecclesiasticum non posse plectere eo modo creditorem qui se compensauit, obligando illum ad restitutionem rei quam iustè retinet; eúmque constituendo executorem pœnæ temporalis qua illum vult mulctare pro peccato occulto, de quo illum neque conuicit, neque iudicauit, quandoquidem occultum fuisse supponitur, ac proinde non deductum in iudicium.

Cæterum si is qui se iustè compensauit, & sine debitoris iniuria rem retinet, compelleretur à Iudice, etiam intentata excommunicatione, vt proderet an rem accepisset, vel an se rei illius acceptione compensasset, & fatendo quod factum est, obuenturum esset

G 5 inde

inde damnum creditori; puta quia Iudex rem iustè acceptam auferet, vel quia creditor insimulabitur furti aliquáve infamia inde aspergetur; fas esset creditori respondere se rem non accepisse subintelligendo, ita vt teneatur respondere. Quia enim non interrogaretur iuridicè, non teneretur respondere ad mentem Iudicis: qui proinde excommunicationē intorquens non feriret sic respondentem, cui ad declinandam omnem culpam, satis esset respondere in aliquo sensu vero, saltem ob adhibitam responsi sui appendicem mente suppressam. Ita quoad præsens negotium Nauar. in summa c. 17. num. 117. & Mol. tract. 2. d. 692. num. 3. suffragantúrque innumeri quos protulimus in Opere de æquiuocatione contra pseudomonachum Anglum. Si tamen creditor iustè quidem se compensasset quoad substātiam acceptionis, peccasset autem quoad modum, tūc si à Iudice interrogaretur an rem acceperit; interrogationem esse iuridicam, ac proinde creditorem teneri respondere nitidè & ad Iudicis mentem, affirmat Lessius l. de Iust. c. 12. num. 62. tametsi ait contrarium non esse improbabile. Mihi autem videtur longè verius, quod etiam tunc si ipsi damnum immineat ex aperta confessione, possit vti artificio prædicto; quia reuera mens Iudicis non est, interrogare an malè quoad modum acceperit, sed an iniustè quoad substantiam acceptionis: saltémque si Iudex aliud quærat, erimus extra controuersiam præsentem, quæ est de monitorio ad finem restitutionis, cuius in euentu proposito nulla iniicitur creditori obligatio.

QVÆ

QVÆSITVM V.

An monitorium liget donatarium non restituentem res sibi donatas contra statutum irritans, vel absque insinuatione, aut per dispositionem minùs solemnem.

RESpondeo 1. ligare donatarium quoad accepta contra statutum irritans donationem, eámque non modò reddens illicitam, sed etiam nullam. V.g. in quibusdam locis est statutum, quod donationem à marito moribundo factam vxori, reddit nullam, ac ne mariti quidem morte confirmabilem: contra quàm accidit iure communi, quod tametsi coniugum inter se donationes non approbet, vt liquet ex toto titulo ff. & C. *de donat. inter virum & vxorem*, tamen dissoluto per donantis obitum matrimonio, eas ratas habet. Vt habetur l. *cum hic status*. ff. de donat. inter virum & vxorem. Vnde non fuerunt planè nullæ. Quare si in loco vbi statutum illud huiuscemodi donationes planè irritans viget, maritus aliquid occultè vxori donet, móxque emoriatur, hæredes autem curent ferri monitorium quo non restituentes bona defuncti mariti, excommunicatione percellantur, non est dubitandum quin vxor bona illa clanculum donata retinens, irretiatur excommunicatione, quia verè ob interpositum statutum à potestate idonea conditum, vxor non comparauit talium bonorum dominium. Ex quo fundamento præterea sequitur, ad hoc vt vxor teneatur talia bona restituere, non esse expectandam

expectandam vllam sententiam, qualem expectare potest reus cuius bona ob crimen sunt fisco addictâ. Non enim cum excidit dominio directo suorum bonorum, tenetur ea fisco exhibere, sed potest expectare sententiam: quia priùs habuit dominium, quo excidit quidem per crimen, non tamen vsu eius, & rerum suarum administratione, donec interueniat sententia, siue declarans, siue condemnans, pro varietate criminum: quæ est satis recepta sententia quam Suarez d. 22. de fide, s. 3. tradit, & contra Alphonsum de Castro obligantem in conscientia reos ad talia bona fisco exhibenda, confirmant Simancas in instit. tit. 9. à num. 157. & Sanchez l. 2. in decal. c. 22. At in præsenti negotio nullum dominium præcessit, quia statutum acquisitionem eius præclusit. Itaque donatarij de quibus nunc agimus, non possunt sibi retinere bona sic accepta, etiamsi non interpellentur à legitimis talium bonorum dominis. Multo igitur minùs id poterunt, facta per monitorium interpellatione. Perinde porrò erit, siue donatio fiat immediatè, ei quem donator cupiat retinere donum abs se factum; siue in speciem fiat tertio, sed cum promissione refundendi donum vero illi donatario. Is enim huiusce mangoniæ conscius, non facit sua quæ ad eum modum accipit. Quare tenetur illa restituere, & lato in eam rem monitorio ligabitur, nisi ad terminum constitutum restituat.

Rectè tamen & diligenter spectandum est, vt inhæreatur non verbis tantùm, sed etiam menti statuti, atque adeò vt donatio per quam bona de quibus agimus sunt accepta, sit mera donatio. Nam v. g. in exemplo proposito, statuti irritantis donationem à

viro

viro moribundo factum vxori, non est existimandum irritari eo statuto donationem remuneratoriam extraordinarij laboris quo vxor maritum diu languidum alitérve afflictum iuuerit: neque eam qua maritus ignobilis aut senex nobili & florenti puellę quam duxerit, elargitus sit aliquid: quam donationem iure communi prorsus valere notat cum Gomesio Lessius l. de Iust. c. 18. num. 89. nimirum quia est potiùs remuneratio, quàm mera donatio: quæ ratio æquè probat eam donationem non irritari per statutũ de quo agimus, quod cum sit honestum & rationabile, intendit tantùm excludere acquisitionem dominij rerum donatarum, quas fallax mollioris sexus industria extorquet à maritis; non autem earum rerum quæ in mercedem officiorum donantur, quorum largitio nõ tam est donatio mera, quàm naturalis debiti restitutio. Similitérque si maritus aliquid occultè donasset vxori, vt eam indemnem redderet quoad dotem, vel arrhas, aut bona paraphernalia vsurpata à marito absque scriptura publica qua vxor certa fiat ea bona sibi obuentura, statutum huiusmodi donationem non attingeret; quia verè non est donatio, sed expletio inæqualitatis inductæ in bona & iura vxoris. Ac proinde vxor in eo euentu non ligaretur monitorio lato ad instantiam hęredum vt restituantur bona donata contra statutum. Et idem attentè considerandum esset, quoad quæuis alia statuta irritantia donationes: ita vt statuta illa non sint censenda habere locum, nisi donatio fuerit mera donatio: proindéque non sit habendus monitorio irretitus, quisquis bona pro quibus restituendis monitorium fuerit latum, alio titulo quàm meræ donationis acceperit.

Respondeo

Reſpondeo 2. quod attinet ad donationem bonorum, quæ valida quidem fuit, ſed defectu inſinuationis periclitatur, monitorium planè ligare donatarium vt ea bona reſtituat. Hoc vt intelligatur ſupponendum eſt, iure poſitiuo vt donatio ſit valida, exigi donantis declarationem coram Iudice, tanquam teſte authentico (citra iudiciarium vllum ſtrepitum, & abſque neceſſitate aſſenſus à Iudice præſtiti;) quod hæc ſit mens donantis & voluntas libera, nullo metu adacta, aut dolo circumventa ad donandum, vt donatarius ex ipſius donantis bonis tantum accipiat. Ita enim cauere neceſſarium fuit, quoad ſummam magni momenti, hoc eſt excedentem ſolidos aureos quingentos, vt hominum depauperatio prohiberetur. Quoad ſummam ergo prædictam, id eſt quoad exceſſum ſolidorum quingentorum, quævis donatio cui inſinuatio prædicta non acceſſerit, eſt nulla iure communi ex l. penult. §. vltimo, C. de donat. Exceptis tamen nonnullis donationibus; quas abſque inſinuatione validas eſſe, proſequitur fusè Molina tract. 2. de Iuſt. diſp. 279. qui ibidem diſp. 278. *in fine*, annuente Leſſio l. de Iuſt. c. 18. num. 99. affirmat, non obſtante defectu inſinuationis, donatarium poſſe retinere ſummam donatam, indigentem cęteroqui inſinuatione, quouſque repetatur à donante, vel ab eius hæredibus; eo quod lex citata qua tollebatur tranſlatio dominij quando donatio non fuerit inſinuata, vſu & conſuetudine ita ſit emollita, vt non vigeat, niſi fiat ea repetitio rei abſque inſinuatione donatæ: & eo vſque res tuta conſcientia retineri poſſit à donatario, etiamſi conſcio infirmabilitatis & reuocabilitatis donationis, non item donante eiúſve hæredibus, quos donatarius

tarius cum suo incommodo docere non tenetur donationem factam repetitione adhibita posse reddi cassam.

Ex hac doctrina sequitur, si monitorium feratur ad instantiam hæredum, non modò vt bona occultè absque insinuatione data restituantur, sed etiam nulla facta mentione talis defectus, vt bona quæcunque ad talem testatorem spectabant restituantur, donatarium cum insinuatio alioqui necessaria defuit, teneri talia bona reddere; alioqui monitorio in non restituentes lato ligandum esse. Ratio est, quia hæc est sufficiens repetitio bonorum donatorum absque insinuatione. Imo cum supponamus latere quid datum sit contra formam iuris, hæredes non possunt alia ratione repetere bona, sicque infirmare donationem. Quare cum in re abdita pro qua ad Iudicem laicum adire non possunt, interpellent potestatem sacram, quæ etiam quoad res abditas potest vrgere, donatio planè corruit; deéstque in retinente rem sic donatam, idoneus retinendi titulus. Sanè si constaret palam, quæ summa fuisset donata absque insinuatione, suffecisset ad infirmationem donationis in conscientia, repetitio donantis eiúsve hæredum, absque interpellatione donatarij per Iudicem laicum. Lex enim eam donationem irritam esse iubebat. Vsus autem ita legis rigorem temperauit, vt repetitio donantis eiúsve successorum, requireretur ad obligandum in conscientia donatarium vt restituat: nec ea repetitio est arctata ad repetitionem iudiciariam, quę solet scatere incommodis, & protrahi in infinitum, sed quæuis clara donantis repetitio debet sufficere, vt donatarius donationem priùs caducam & infirmam esse omnino rescissam

cissam non dubitet, teneatúrque ad rem sine insinuatione acceptam, restituendam. Nemo autem non videt repetitionem interuentu monitorij factam, saltem æquiualere simplici repetitioni factæ extra iudicium à donante eiúsve hæredibus. Nam monitorium cum ad instantiam partis sit latum, non modò præfert voluntatem superioris Ecclesiastici mandantis restitutionem, sed etiam voluntatem donantis de recuperanda re sua, iuxta fauorem legis statuentis rem sic donatam esse repetibilem. Nec refert, quòd quia res occulta est, non possit eam signatim & nominatim reposcere. Sufficit enim quod repetat eo modo quo potest. Quare non est par ratio istius donantis, & illius quem supra dicebamus ignoratione fauoris lege concessi silere, & rem absque insinuatione donatam non repetere, quam proinde tunc donatarius licitè retinet, quia non repetitur. At in euentu de quo agimus, non deest repetitio sufficiens vt est monstratum.

Respondeo 3. quoad ea quæ quis habuit ab alio per dispositionem minùs solemnem, distinguendum esse de dispositione per testamentú, & de aliis dispositionibus. Nam quamuis aliqui vniuersè pronúcient, dispositiones quascúque absque præscriptis à iure solemnitatibus, inanes esse & dominium non transferre, quod sentiunt Vasquez Opusc. de Testam. c. 3. dub. 1. Suarez 5. de legibus c. 24. num. 4. & ferè Valent. 2. 2. d. 5. q. 6. p. 5. §. 2. & Bonac. q. 1. de contract. p. 3. num. 2. Tamen verior sententia, agnoscit contractus quidem minùs solennes irritos esse, etiam in foro interno: at Testamenta quanuis minùs solemnia, valere in foro conscientiæ, cum euidenter constat de verè expressa in eis voluntate testatoris, quamuis leges ciuiles

les quia non adhibitis solemnitatibus præscriptis pręsumunt fraudem, non admittant testamenta minùs solemnia ad faciendam fidem de testatoris voluntate. Quod declarauit Innoc.II. cap.*quod sicut*,& *quia propter*. de elect. Disertéque idem habet Iustinian. l. *etsi inutiliter*. & l. vlt. C. de fideicomm. necnon Plinius l.2.epist.ad Annianum,& l.5.epist. ad Caluisium. Ex recentioribus idem benè statuunt Less.l.de Iust.c.19. à num.12.Mol.tract.2.disp.81.Comitolus 7. respons. q.1. Reginald.l. 25. prax.num.105.Mald. tract. 1. de Iust.c.11.dub. 5. & alij. Quare si quis accepisset bona alicuius, per testamentum quidem minùs solemne, sed tamen cum euidentia de voluntate testatoris, & fraudis cuiusuis exclusione, fecisset ea bona verè sua, nec teneretur monitorio lato aduersus eos qui bona testatoris prædicti accepissent. Secus verò esset de iis bonis quæ ad aliquem venissent per aliam dispositionem minùs solemnem. Nam quia quoad eam, iura cassum reddunt actum,nec ex verbis legis, vel aliunde,apparet mentem legislatoris fuisse, vt actus valeat si fraus defuerit, meritò existimatur eam dispositionem esse prorsus irritam,etiam in foro interno & dominium non transferre. Ac proinde si feratur monitorium vt bona quæ quis à tali habuerit restituantur, ligabit quoad bona ab eo per huiusmodi dispositionem iure legitimo cassam accepta. Sunt tamen qui non modò testamenta, sed etiam quosuis contractus & dispositiones, dummodò apertè constet de voluntate contrahentium & disponentium,velint valere in foro interno, non obstante solemnitatum iure indictarum pretermissione:eo quod leges ciuiles non abstulerint eis vim quam natura sua habent ad dominij

H translatio

translationem. Esto dicantur interdum inualidæ per ius positiuum, quia ius concedit alteri contrahentium, facultatem petendi rescissionem contractus sic initi; aut quia non dat vi eius, actionem in foro externo. Ita Sotus l.4. de Iust. q.5. artic.3. post Victoriam, Syluestrum, Adrianum, & Panormitanum. Iuxta quorum Doctorum sententiam, qui haberet bona alterius interuentu dispositionis minùs solennis, si euidenter ipsi constaret de voluntate disponentis, posset ea retinere non obstante monitorio restitutionem alienorum præcipiente. Quæ sententia non est planè improbabilis, quamuis altera cui adhæsimus, nobis & longè probabilior, & sola simpliciter vera ac sequenda videatur.

QVÆSITVM VI.

An qui rem habet sibi debitam, cum sunt creditores ipso anteriores, ligetur monitorio restitutionem indicente.

RESpondeo non ligari, quia Iudex Ecclesiasticus intendit tantùm obligare ad restituendum id quod non potest retineri absque peccato. Atqui sententia quæ tradit talem possessorem in eo euetu, non teneri in dispendium suum gratificari anterioribus debitoris suis creditoribus, sed posse iustè retinere quod è debitoris sui rebus habet, est valdè probabilis ac tuta. Docet eam Comitolus l.3. respons. q.39. Fernand. p.4. exam. c.5. num.13. Diana p.3. tract.5. resolut. 10.

Igitur,

Igitur,quod specialiter expressit Comitolus , etiamsi interueniat monitorium mandans restitutionem bonorum debitoris,fas est creditori posteriori , retinere bona sibi alioqui debita quorum factus est compos. Suffragantur apertè,quotquot existimant,creditorem non teneri restituere rem sibi debitam quam ei in solutionem tradidit debitor non seruato ordine iuris, contra bonum anteriorum creditorum,qui preferendi erant cum omnes sunt creditores tantùm personales , absque speciali hypotheca aut pignore , quibus aliqui rem traditam sibi deuinctam habeant. Negant quidem istud,Azorius.t.3.lib.4.c.36.q.8.& Torres 2. 2. tomo 2. disp. 19. *in fine*. Tamen meliùs affirmant Rebellus p.1.l.2.q.19.num.15.Less.l.de Iustit.c.15.n. 41.ac Molina tract.2.de Iustit.disp. 536.*sub finem*. Et ratio est quia quamuis debitor proprio motu sic soluens,violauerit ordinem iure statutum;tamen creditor posterior , neque titulo iniustæ acceptionis tenetur restituere , neque titulo rei acceptæ. Verè enim habet quod sibi debetur ; & rem sic acceptam retinendo,cum nullius iure inæqualitatem inducit.Quæ ratio vniuersaliter militat in hoc negotio,quomodocunque creditor rem debitoris habuerit. Ergo si per monitorium vrgeatur ad eam reddendam , siue eam debitor creditori posteriori tradiderit,siue ipse creditor aliunde eam habuerit , non ligabitur monitorio, quod tantùm potest obligare ad restituendum ea quę iniustè & cum peccato retinerentur.

QVÆSITVM VII.

Monitorium ad finem restitutionis, an vinciat eum qui ritè rem præscripsit.

REspondeo non vincire. Ita Nauarrus Consil. 35. de sent. excom. num. 8. & Auila 2. p. c. 5. disp. 5. dub. 1. illatione 3. Et ratio est perspicua, quia per vsucapionem & præscriptionem, res fit propria vsucapientis & præscribentis. Nec tàtùm fit propria quoad dominium vtile, vt quidam Iurisperiti senserunt de rebus immobilibus, sed etiam quoad directum, quomodocumque se habeat prior Dominus; id est siue sit conscius translationis dominij rei suæ, siue nescius: & siue neglexerit rem suam recuperare, siue nō neglexerit: & quod non benè aliqui spectari volunt, vt Comitolus 7. respons. q. 17. siue prior dominus grauiter negligens fuerit, siue non fuerit: Quomodocunque inquam se habuerit prior dominus, ritè facta præscriptio, transfert rei præscriptæ dominium, etiam in foro conscientiæ, quod malè negarunt nonnulli apud Argentinatem in 4. d. 15. artic. 4. quæst. 7. rectè autem asserit idem Argentinas, & Scotus ead. dist. q. 2. *litera G*. Caietanus v. *præscriptio*. Mol. tract. 2. de Iust. disp. 61. Less. l. 2. de virtut. c. 6. num. 50. & passim cæteri. Nimirum ita valere necessarium fuit, ad Reip. tranquillitatem curandam, ac tollenda innumera iurgia, & firmandam dominiorum certitudinē, vt Caius Iurisc. notauit l. 1. ff. *de vsucap*. Nec hac in parte reclamarunt Pontifices. Nam cap. *vigilanti*. & cap. vltimum

mum de præscript. solùm reprobant præscriptiones malæ fidei, quas ius ciuile admittebat. Dummodò igitur bona fides præscribentis interueniat, aliæque conditiones legitimæ præscriptionis, quas plenè persequuntur Mol. tract. 2. de Iust. disp. 65. & Anast. Germon. l. 3. de sacr. immunit. c. 18. qui præscripsit, fit dominus rei præscriptæ, atque adeò eam sine culpa retinet. Vnde sequitur, eum non vrgeri monitorio lato ad finem restitutionis rerum alienarum, cum culpa retentarum, cuiusmodi non sunt res quæ retinentur titulo præscriptionis vel vsucapionis. Loquor vt multi, quamuis non me lateat quàm alia sit earum vocum legitima notio, vt videre est apud Couarruuiam reg. *possessor*, p. 1. *initio*, & apud Alciatum ad l. *vt sunt*. ff. de verb. signific.

Hæc cum rata sint quoad præscriptionem iure communi inductam, addendum sigillatim est, id non valere quoad præscriptiones quę in quibusdam regionibus aut ciuitatibus inductæ sunt per leges particulares regnorum, vel statuta ciuitatum. V. g. in quibusdam locis est statutum, vt famulus qui intra decennium debitas mercedes non repetierit, carеat iure illas repetendi, eo quod domino sint præscriptæ. Hoc autem statutum esse iniustum, & non excusare debitorem scientem ab initio se eas mercedes debere, affirmant Nauarrus in summa c. 17. num. 85. Ancharanus ad cap. *peccatum*. de reg. iur. in 6. Couarr. reg. *possessor*. p. 2. §. 11. num. 3. & 4. Alfonsus de Castro l. 2. de lege pœnali c. 10. Molina tract. 2. de Iust. disp. 67. conclus. 1. Nimirum deest in huiusmodi præscriptionibus bona fides, sine qua non acquiri dominium, sanxit ius Canonicum. Itaque eos qui sic mercedes &

alia huiusmodi præscripserunt, ligari monitorio mandante restitutionem alienorum, notauit Graffis p. 1. decis. l. 4. c. 8. num. 19.

QVÆSITVM VIII.

Num depositarius rectè negaturus rem suam domino, vrgeatur monitorio ad eam reddendam.

RESpondeo non vrgeri, & tametsi non restituat, immunem fore à censura lata contra non restituentes. Ratio est, quia Iudex ferens censuram, non aliud quærit quàm vrgere detentorem rei alienæ, vt non omittat eius restitutionem ex graui præcepto necessariam, cuiusmodi non est in eo euentu restitutio depositi, vt supponimus. Neque enim depositarius, semper tenetur domino reposcenti restituere quod apud ipsum fuit depositum, sed aliquando potest negare illud cum laude, vt si reposcatur ensis à furioso ad patrandum homicidium: In quo euentu negãdum esse ensem depositum, etiamsi iuramentum de eo reddendo quoties reposceretur fuisset à deposita io præstitum, habetur cap. *nè quis*. 22. q. 2. Nimirum quamuis liberum sit deponenti, rem suam reposcere quoties libuerit, etiam ante tempus quod fortè depositioni & custodiæ fuisset constitutum, quia ea custodia regulariter fit in gratiam deponentis, qui proinde potest pro libito mutare voluntatem: vt habetur l. 1. ff. *depositi*: Quamuis inquam hæc ita se habeant, tamen vt rectè prosequitur Molina tract. 2. de

Iust.

Iust. disp. 526. fas est depositario negare depositum, quoties deponens in suum aut aliorum damnum rem suam repetit; vel quoties deponens alienam rem deposuit, & dominus verus comparet, reposcens rem suam; aut denique quoties deponens excidit bonis omnibus per confiscationem. Et in hoc quidem tertio euentu, liberum est depositario reddere aut negare rem ei qui deposuit, vt probat Lessius l. de Iust. cap. 27. num. 14. In secundo autem euentu, & in primo cum damnum impendet tertio, obligatur per se loquendo depositarius rem negare reposcenti, alioqui si præscius damni iniustè tertio impendentis ex restitutione rei depositæ, eam nihilominus reddat, violabit Iustitiam, concausando iniustum alterius damnum, quod negata ad tempus re sua domino, vel negata furi re per eum deposita, auerteretur. Et ita rectè Sotus 4. de Iust. q. 7. artic. 2. & Rodericus in Summa p. 1. c. 153. num. 8. Quare in omnibus huiusmodi euentibus in quibus depositum ex quacũque tandem idonea causa negatur, monitorium non ligat depositarium, etiamsi non restituat, vt rectè statuunt Nauar. cap. *inter verba*. coroll. 65. n. 797. Sanchez l. 6. Opusc. c. 2. dub. 24. num. 2. & Sayrus in Claui l. 12. c. 14. n. 31. meritò tamen obseruans, adhibendum esse remedium intra terminum in monitorio assignatum, vt cessante causa honestante depositi negationem, v. g. elapso periculo iniusti damni proximo inferendi; si tunc res deposita restitueretur, res illa securè regrediatur ad verum dominum.

QVÆSITVM IX.

An qui rem alicui solo promissionis à se factæ titulo debitam habet, monitorio de restituendis promissarij rebus lato, ligetur ad eam exhibendam.

Respondeo, non ligari, etiamsi promissio fuerit acceptata. Ratio est, quia promissio vel obligat ex sola fidelitate, vel ex iustitia. Priorem obligationem non consequitur morale debitum aliquid restituendi, si is qui promisit mutet sententiam, & promissionem exequi renuat. Nec nisi hanc obligationem ex promissione creari, censent Richard. in 4. d. 38. art. 3. q. 3. Caiet. 2. 2. q. 113. *ad finem*, Mol. tract. 2. de Iustit. d. 262. Henriq. l. 13. c. 17. num. 5. & alij quos protuli l. 4. de virtut. num. 185. corúmque sententiæ subscripsi num. 186. Si autem promissio obliget ex iustitia, non modò latè dicta, cuiusmodi est fidelitas quæ non nisi decentiæ obligationem ingenerat ad exhibendam rem promissam, sed etiam ex presse & propriè dicta Iustitia, vt affirmant varij DD. quando mens promittentis fuit eo se arcto modo astringere inter promittendum, ne sic quidem existimandum est, eum qui promisit ligari monitorio de quo agimus. Esto enim verum sit iuxta eam sententiam, illum qui promisit teneri, ex iustitia, atque adeò ex genere suo sub culpa graui, stare promissis, & tradere rem promissam, vt affirmat Molina tract. 2. disp. 262. & Sotus l. 7. de Iust. q. 2. artic. 1. ad 1. tamen quia promissarius nondum habet

habet ius in re, sed tantùm ius ad rem, is qui promisit non vrgetur monitorio mandante restitui res alienas: neque enim res promissa, est verè res promissarij. Fateor dato quod promissio obliget sub mortali; (id quod puto accidere posse, etiamsi eius obligatio non sit iustitiæ presè & strictè acceptæ,) Iudicem Ecclesiasticum posse per excommunicationem vrgere eum qui promisit vt stet promissis, caueátque mortalem culpam. Tamen præceptum sub ea excommunicatione latum, non esset monitorium ad finem restitutionis rerum alienarum de quo nunc agimus. Itaque quomodocunque de vi obligandi per promissionem statuatur, rectè negatum est, eum qui rem habet solo promissionis titulo alteri addictam, teneri eam proferre ac reddere, vi monitorij mandantis restitutionem rerum alienarum.

QVÆSITVM X.

Qui rei alienæ pretium latroni numerauit, an monitorio ad eam reddendam ligetur, negata aut non sperata refusione pretij.

RESpódeo, distinguẽdo de emptore bonæ & malæ fidei. Is emptor mala fide emit à latrone, qui cõscius vel dubius quod res esset aliena, numerauit pro ea pretium vt illã sibi haberet. Bona autem fide emisse is dicitur, qui inuincibiliter ignorans rem fuisse furto subductam, aut esse alienam, appendit pro ea pretium: Vel qui cõscius rem fuisse furto subductam,

tamen eam à latrone numerato pretio accipit, eo animo vt domino restituat, si contingat illum comparere, alioqui eam sibi retenturus. Emptor ille malæ fidei, rem non facit suam, sed eam vero domino tenetur reddere, etiam cum pretij iactura, si dominus nolit illud refundere: nec potest rem furi reddere, vt facta contractus rescissione pretium datum recuperet ab eo. Ita Rebellus 1.p.l.2. q.9.num.6. Sanchez l. 2. de Matr.disp.41.à num.27. Sayrus in Claui lib. 10. tract. 2.c.3. n.5.& alij quos isti proferunt. Qui autem à latrone bona fide emit, quamuis iuxta Sotum l. 4. de iust.q.7.artic.2. Medinam q.10.de restitut. Couarruuiam reg.*peccatum*, 3. p. ad initium num. 3. & Molinam tract.2.de iust.disp.722.teneatur rem à fure emptam, domino comperto reddere, etiam cum pretij dispendio si dominus nolit illud refundere; nec possit rescindendo contractum rem latroni reddere vt pretium à se datum recuperet: Tamen iuxta sententiam valdè probabilem, potest contractum rescindere, & pretium suum quod aliter perderet, recuperare. Ita Nauar. in summa cap. 17. num. 9. Toletus l. 5. instructionis, c.17.num.12. Philiarcus part.2. de offic. Sacerdot.l.6. cap.18. Rebellus 1.p.l.2. quæst.9. num. 3. Valentia 2. 2. d.5.quæst.6.p.4. Lessius l.de iustitia, cap. 14. num. 14. Bonacina d. 1. de restitut. q.4.p.2. Torres t. 2. disp.13. dub. 2. qui proferunt plerosque alios. Et ratio est, quia emptor bonæ fidei, nec ex charitate, nec ex iustitia tenetur cum rerum suarum dispendio & pretij amissione, agere alterius procuratorem. Itaque ne pretium perdat, potest furi reddere quod ab eo acceperat, si existimat negandam à domino pretij refusionem: vt sanè in foro externo eam refusionem

fusionem negare potest, & absque ea vendicare sibi rem suam, vt habetur l. *si in ciuilem*. C. de furtis. & l. *si mancipium*, ac l. *si mater*, C. de rei vendicat. Nominatim verò emptor ille bonæ fidei qui numerauit pro re aliena pretium furi vt domino gratificaretur, iustè reposcit à domino pretium à se numeratum, quia negotium domini vtiliter gessit; vt rectè affirmant Couarruuias ex multis reg. *peccatum*, p. 3. ante §. 1. num. 5. & Lessius lib. de iust. cap. 14. num. 20. & cap. 21. num. 136. Idem docent Molin. tract. 2. d. 118. *sub finem*, & Sanchez l. 2. de matrim. d. 41. num. 29. agentes de illis quæ hostes iniusti diripuerunt, & ab aliis iniustitiæ consciis, emuntur reddenda dominis si compareant.

Iuxta hæc principia, respondendum est ad quæsitum propositum. Qui igitur rem alienam emit mala fide, ligatur monitorio rerum alienarum restitutionem indicente, quantumuis deberet perdere pretium. Nec potest rem latroni reddere vt pretium recuperet, quia non potest sine graui peccato rem alienam habere sibi, vel latroni committere. At is qui rem furtiuam emit bona fide, non vrgetur monitorio ad eam reddendá cum pretij dispendio si latro compareat, & rescisso contractu possit ab eo recuperari pretium quod dominus nolit refundere. Quamuis enim controuerti possit, an Iudex fori secularis possit edicere vt emptor bonæ fidei reddat domino rem furtiuam cum iactura pretij, & sint qui admittant, emptorem post sententiam teneri rem non soluto pretio reddere; tamen, quia Iudex Ecclesiasticus ferens monitorium, intendit tantùm liberare à malo statu personam cui excommunicationem intentat, nec nisi in eum finem

potest

poteſt præcipere rei temporalis reſtitutionem: propterea emptor bonæ fidei qui non eſt in malo ſtatu, non poteſt per monitorium vrgeri ad rem domino reddendam, & pretium quod numerauit amittẽdum, ſi poſſit eam furi reddere, & contractu reſciſſo pretium ſuum recuperare. Nec eſt verum, quod id faciendo, rem in peiori ſtatu collocet. Reponit enim eam in illomet ſtatu quem habebat ante emptionẽ, ad quod duntaxat tenetur. Vt autem cum ſuo diſpendio faciat eam perſtare in ſtatu quem habet cum eam furi reddit, nihil eſt quod eum aſtringat. Quod ſi fur non compareat, & emptor negotium domini fideliter geſſerit, emens rem furtiuam vt domino cum is comparuerit reſtitui queat, tunc videtur perſpicuum, fas eſſe emptori rem retinere pro pretio malè negato à vero domino, nec monitorium vrgere talem emptorem ad iacturam pretij conſecuturam rei reſtitutionem. Ratio eſt, quia in illo euentu ea rei retentio non eſt iniuſta, cuiuſmodi tantùm eſt ea retentio alieni quam Iudex Eccleſiaſticus monitorij intorſione tentat auertere. Si denique fur quidem compareat, ſed emptor non velit cum eo reſcindere contractum, ac pretium ſuum repetere; vel quantumuis enitatur ad recuperandum ſuum pretium, cogatur tamen illud amittere ob potentiam vel egeſtatem latronis; (& idem eſſet ſi fur non compareret, nec emptor geſſiſſet ſe pro vtili procuratore domini rem emendo à fure:) Tunc quia emptor ratione rei acceptæ tenetur ad eius reſtitutionem, etiam cum iactura pretij, fatendum eſt eum ligari monitorio lato ad finem reſtitutionis, nec excuſari quominus reſtituat, quòd inde conſecutura ſit iactura pretij. Quáquam ſi rem bona fide emptam diſtra

distraxisset, & bona fide eodem pretio vendidisset, tunc emptor bonæ fidei liber esset obligatione restitutionis, atque adeò non vrgeretur monitorio. Ita Petrus à Nauarra l.3.de restitut.c.4.p.3.dub.6. num.171. Sanchez l.2.in decalog. c.23.num.4.& 25. Philiarcus c.18.citato, Toletus l.5.instruct.c.17.num.8. Valentia 2.2.d.5.q.6.p.3. Molina tract.2.d.721.num.6. Lessius l.de iustit.c.14. n.4. & 29. Ex quo videas, quàm verè Vasquez qui in contraria est sententia 1.2.d.172. num.4.dicat, omnes ei subscribere.

QVÆSITVM XI.

An donatarius vel hæres institutus data fide de bonis indigno refundendis, ligetur monitorio ad ea bona restituenda illi cui iure alioqui essent obuentura.

RESpondeo non ligari ante sententiam criminis sui condemnatoriam. Ratio est quia ea donatione vel institutione in hæredem, factus verè est dominus huiusmodi bonorum, quia nullum est ius quod illum inhabilitet ad comparandum tale dominium: in quo differt à filio spurio, qui nō potest hæres institui, vt habetur authent. *licet*. C. de natur. lib. Vnde talis filius, ante omnem cōdemnationem debet hæreditatem malè sibi traditam transmittere ad idoneos ac legitimos hæredes. Et proportione seruata, idem est de donatione cum est per leges irrita. At hæres & donatarius de quibus agimus, carent prædicta inhabilitate,

bilitate, proindéque possunt tuta conscientia retinere sibi bona ad eum modum accepta, vt rectè sensit Couarr. epit. de matrim. p. 2. cap. 8. §. 5. num. 8. Azor. p. 2. l. 2. c. 10. q. 4. Sanchez l. 4. opusc. c. 3. dub. 20. num. 9. & 11. Lazarius s. 3. q. 5. num. 4. Molina tract. 2. de Iustit. d. 169. conclus. 5. repugnantibus tamen Bartolo l. vltima, ff. *de his quibus vt indig.* Soto l. 4. de Iust. q. 5. art. 1. Ludouico Lopes p. 2. instruct. c. 19. aliisque nonnullis, qui obligant hæredem institutum data fide de bonis spurio refundendis, vt ea fisco confestim restituat ante quamcunque condemnationem. Sed sententia cui adhæsimus, tuta est, & satis recepta. Ea verò supposita liquet, talem hæredem vel donatarium cum sit verè dominus bonorum illorum, non ligari monitorio ad ea restituenda. Ligabitur tamen si monitorium feratur post sententiam condemnatoriam; quia tunc tenebitur bona illa cum peccato parta restituere: in pœnam quippe illius mulctabitur; & meritò, vt tradit Baldus l. *si quis Presbyter*. C. de Episc. & cler. Grauiter enim in bonum publicum deliquit, dando fidem in fraudem eorum quibus talia bona iure obuenissent, & faciendo vt noxius qui legibus priuatus erat facultate transferendi bona in personam indignam, v. g. hæreditatem (nō enim dona,) in spurium, euadat pœnam lege statutam, possitque bona sua ad spurium deuoluere, quem leges in odium paterni sceleris, volebant beneficij illius expertem esse.

Si tamen hæres cum eo artificio institutus, vel donatarius, fidem non dedisset de transfundenda inhabilibus personis hęreditate aut bonis, non posset condemnari ad ea reddenda, quia deesset crimen fidei contra leges datæ: atque ita non ligaretur monitorio de

de iis restituendis quæcunque condemnatio interuenisset, quia tunc condemnatio iniusta foret, nec eum verè priuaret dominio bonorum sic acquisitorum. Quare liberum ipsi esset, negare quod alienum quicquam retineat. Imo vt Couarruuias in Epit. de Matr. p.2.cap.8.§.5.& Molina disp.illa 169.conclus.5. affirmant, quamuis in specie interrogaretur à Iudice an haberet bona talis testatoris aut donatarij, non teneretur absque semiplena probatione præuia, aut aliquo semiplenæ probationi æquiualente, respondere ad mentem Iudicis, quamuis fidem malè dedisset de bonis illis refundendis personæ legibus inhabili ad ea immediatè à testatore aut donatore recipienda: quia interrogaretur vt reus, atque adeò ad pœnam irrogandam: reus autem non tenetur ad mentem Iudicis respondere, nisi interrogetur iuridicè, quod non contingit nisi interrogetur præuia semiplena probatione, aut aliquo ei æquiualente. Si ergo hæredi vel donatario qui grauiter deliquit, fas est interrogationem non iuridicam eludere, ne mulctetur, & bonis cum culpa comparatis excidat; quidni eundem fauorem præstemus hæredi & donatario qui nullo modo peccarit, quia fidem transfusionis bonorum contra leges non dedit, si ita respondere necessarium sit, ne malè mulctetur, & bonis excidat ob præsumptionem datæ fidei in fraudem legis? Existimo id esse perspicuum. Addo verò, huiusmodi hæredem aut donatarium qui fidem malè non dedit, posse postea pro arbitratu bona sic accepta elargiri personis illis inhabilibus, v. g. spurio. Dabit enim quod suum est, & spurius validè ab eo poterit accipere, quia id illi non vetatur, vt rectè notauit clarum iuris annis superioribus lumen

Hieronymus

Hieronymus à Laurentio in decisionibus Aueniōnensibus decis.42.num.3. Nec obstabit quod fortassis qui donauit vel hæredem instituit, id fecerit ex certa spe quod iste amicus, bona illa sic relicta transmissurus esset ad personam quæ à testatore vel donatore accipere; legibus vetabatur. Hoc inquam non obstabit licitæ & validæ transfusioni donorum vel hæreditatis in personas indignas: quia illa spes non facit quin donatarius aut hæres sic institutus, sua gratis donet personæ respectu donatoris vel testatoris inhabili. In his ergo euentibus, monitorium non vrgeret ad quicquam restituendum vlli alteri ius habituro in bona prædicta si hæc dispositio non interuenisset: quia Iudex monitorium cōcedens, non intendit cuipiam eripere quod suum est. At vidimus hæreditatem illam & dona, verè esse hæredis sic instituti & donatarij.

QVÆSITVM XII.

Num vxor & filij, ligentur monitorio indicente restitutionem rerum mariti vel patris, ad eius instantiam lato.

RESpondeo, si ex verbis, aut aliunde constet, mentem mariti vel patris ferre, vt nemo excipiatur, verè hos quoque ligari tali monitorio, & teneri sub excommunicatione in eo intentata ad restitutionem summæ cuius retentio esset lethifera: quæ summa, regulariter loquendo, maior esse debet quàm cum furtum est ab externis admissum, vt Molina rectè nota-
uit

uit tract.2.d.686. num.11. At si non constet de mente mariti vel patris ad cuius instantiam monitorium est concessum, coniectare sagaciter oportebit, quid ferat illius intentio. Nam Iudex ferens monitorium, non plures intendit ligare quàm pars monitorium poscens intendat. Itaque quia vt plurimùm maritus & pater, nolunt cum coniuge & liberis præsertim non emancipatis, agere quoad hoc eodem rigore quo cum externis, præsumi tutò potest non esse eius mentem, vt excommunicatio cadat in personas adeò coniunctas, quando vt dixi, nihil interuenit vnde ingenerari possit de contraria eius mente, iustum iudicium aut saltem dubium. Est in hac re magno iudicio & attenta circunspectione opus, quandoquidem prudentis arbitrio diiudicanda est, vt rectè affirmant Soto l.5.de iust.q.3.artic.1. Toletus l.1.instruct.cap.10.num.7.& Molina supra, num. 12. Cum autem prudens arbitrium cæcutiuerit, & dubium verè fuerit, quę sit mens partis quę monitorium poposcit, tunc quia constat de prępcepto & adiuncta ei excommunicatione, nec constat de excusatione ab eis, censendum est, vxorem & filios ligandos esse monitorio, nisi vel intra præfixum terminum restituant, vel remissionem à patre aut marito obtineant. Hac autem remissione obtenta, complices quoque furti, vel emptores quicunque rei per vxorem aut liberos malè subductæ, liberantur onere restituendi, nec subiacebunt monitorio etiamsi nihil restituant. Sunt enim accessoria quæ sequuntur naturam principalis, vt benè quoad hos ipsos notauit Rodericus in summa p.2.c.47.num.17.

QVÆSITVM XIII.

Quid si monitorium ob mariti, vel patris bona restituenda, ad creditorum, vel fisci instantiam sit latum.

REspondeo, si in eo euentu bona mariti vel patris quæ penes vxorem aut liberos sunt, non possint ab eis absque mortali culpa retineri, ligantur monitorio: sin autem eiusmodi sint ea bona, vt ab vxore aut filiis absque peccato mortali retineri queant, tunc monitorium has personas non ligat, & etiamsi non restituant, sunt immunes à censura. Hęc resolutio erit perspicua, si ritè statuatur, quæ sint ea bona quorum retentio per personas prędictas potest vacare labe mortali, siue agatur de creditoribus, siue de fisco bona patris aut mariti sibi deposcentibus.

Si igitur creditores per monitorium vrgeant detentores bonorum debitoris ad ea reddenda, censebitur vxor posse absque culpa retinere ea mariti bona quæ acceperit ad compensandum debitum dotale, vel aliud quod maritus respectu vxoris possit contrahere iuxta leges & statuta regionis. Item respectu & vxoris & liberorum, talia censentur quædam prorsus necessaria vtensilia, & quæcunque similia ad vitam omnino necessaria, quorum asportatio secreta per vxorem & filios habetur innoxia; iuxta ea quæ tradunt plerique DD. agentes de decoctoribus, & iis qui in tam magno sunt ære alieno, vt nō sint soluendo; & quamuis

quãuis adhuc nonnulla possideant, tamen iure fortunis omnibus sunt euersi. Ipsis enim decoctoribus vitio nõ vertitur, quod aliqua ex suis bonis qualia diximus sibi retineant, quia quoad ea creditores essent irrationabiliter inuiti. Similitérque dimitti potest restitutio per debitorem, si ex restitutione ei immineat corporis, aut etiam vitæ detrimentum, vt notant Nauarra l. 2. de restit. c. 4. num. 405. & Less. l. de iust. c. 11. à num. 86. qui ibid. c. 16. num. 20. existimat, debitorem pari graui necessitate cum creditore laborantem ratione morbi, famis, nuditatis, non teneri restituere; siue debitum sit ortum ex furto similíve delicto, siue sit ortum ex contractu: dummodò debitor non conieecerit creditorem in eam grauem necessitatem, sed casu aliunde in eam inciderit. Non solùm enim in pari extrema necessitate debitoris, (quanquam ne hanc quidem excipit Lorca 2. 2. disp. 38. de charit. num. 11. reiectus ab Ægidio ibid. n. 171.) sed etiam in graui, videtur melior esse conditio possidentis, qui creditorem suum in parem grauem necessitatem non coniecerit. Hæc igitur quæ de debitore respectu creditorum traduntur à Doctoribus, annuentibus vt is aliqua sibi bona retineat nec restituat; æquè valent pro vxore & liberis, qui cum debitore censentur vna & eadem persona. Nam idcirco DD. quæ de excusatione à restitutione ob grauem aut extremam necessitatem propriam, asserunt; extendi similiter volunt ad necessitatem similem vxoris ac liberorum: eo quod tam arcta coniunctio quæ marito aut patri cum personis illis intercedit, efficiat vt iustè tantam necessitatem præferre possint obligationi restituendi, qua astringuntur creditoribus, in eo euentu in quo propria ex-

trema aut grauis neceſſitas à reſtituendo excuſaret. Sicut igitur in tali euentu pater aut maritus debitor, poſſet tali filiorum vel vxoris neceſſitati conſulere, non reſtituendo creditoribus quæ eis alioqui debet; ita iidem liberi & vxor, ex patris vel cõiugis facultatibus tantundem ſibi retinentes in eo articulo neceſſitatis, non peccabunt: atque adeò non percellentur excommunicatione aduerſus non reſtituentes ad creditorum inſtantiam vibrata.

Idem proportione ſeruata ſtatuendum eſt de bonis mariti aut patris, ab vxore aut filiis poſt delictum mariti vel patris occultatis in fraudem fiſci. Ex quo enim maritus ille aut pater excidit ſuorum bonorum dominio, factáque eſt tranſlatio eius in fiſcum, non poſſunt bona illa ab vxore aut liberis retineri abſque graui culpa, & obnoxietate ad cenſuram contrahendam ſi in eorum detentores feratur, niſi eſſent qualia iam circa creditores excepimus. Tranſlatio autem dominij bonorũ hominis noxij ad fiſcum, quãdoque fit ipſo facto, ita vt ad ſummũ neceſſe ſit interponi ſentẽtiã declaratoriã criminis: (eam enim ſaltẽ ſententiam exigi, mitior ſententia fert, quam latè confirmat Sanchez l.2.in decal.c.22.à n.3.) quãdoque autẽ vt tranſlatio illa dominij fiat, exigitur ſentẽtia condẽnatoria. Igitur pro varietate delictorum quibus hæc aut illa bonorum confiſcatio eſt adiuncta, (de qua varietate pronunciare Iuriſperitorum eſt,) variè quoque in hoc puncto eſt reſpondendum; & ſtatuendum an vxor & filij occultantes bona mariti aut patris bonis ſuis ob delictum aliquod excidentis, ligentur monitorio indicente reſtitutionem eorum patris aut mariti bonorum, quæ differant ab iis quorum retentionem hiſce perſonis

personis circa creditores concessimus. Nomine porrò bonorum, veniunt etiam debita. Vnde vt Molina benè aduertit tract.2.de iust.disp.741.num.7.Si contingat tempore latæ sententiæ confiscationis,deberi aliquid reo soluendum in futurum,debitor tenetur eam fisco soluere, non reo qui iure in bona sua excidisse supponitur. Si tamen debitum caderet in aliquid certum in indiuiduo,idque per ignorātiam inuincibilem debitoris, traderetur reo eiúsve hæredibus, nulla superesset obligatio quicquam fisco restituendi;siue ex parte rei acceptæ, quæ vltra non extat apud debitorem, siue ex parte iniustæ acceptionis, quam inuincibilis ignorantia exclusit. Quamuis enim verè non fuisset res illa reo eiúsve hæredibus tradenda, tamen sine peccato (vt supponimus,) tradita est. Quare si monitorium edicat omnia rei bona restitui, debitor ad nihil tenebitur, nisi ad curandum quantum commodè & absque suo damno poterit, vt ij quibus per errorem inuincibilem soluit,fisco restituant.Isti verò ligabuntur tali monitorio, & obstringentur ad eam rem fisco reddendam, postquam adhibitæ fuerint solemnitates iure præscriptæ, vt reus bonorum suorum dominio planè excidat.

QVÆSITVM XIV.

Num donatarius vel emptor,præsertim fiduciarij, ligentur monitorio ad finem restitutionis bonorum sic donatorum vel emptorum ab obærato.

RESpondeo 1. quoad donatarium vel emptorem non fiduciarios, aliquando prædictum monitorium eos ligare,aliquando non ligare,prout videlicet

rem quam ab obærato habuerunt, fecere aut non fecere suam absque obligatione restituendi. Et donatarium quidem, omnes fatentur validè & sine restituendi obligatione accipere ab obærato, dummodò obæratus maneat aliunde potés ad satisfaciendũ creditoribus: si verò obęratus, dando fiat impotens ad satisfaciendũ creditoribus; si quidẽ donatio fiat per quãcunque vltimam voluntatem, nulla est, & donatarius obligatur ad restitutionẽ, vt colligitur ex l. *quod autẽ*, ff. quæ in fraud. cred. & ex l. vlt. C. *de iure deliber*. Quia enim per mortem succiditur spes omnis aliquid postea acquirendi quo possit satisfieri creditoribus, meritò iura talem acceptionem esse restitutioni obnoxiam voluerunt. Inanis præterea est donatio quam obærati impotentia consequitur, cum donatarius, mala fide, id est præscius impotentiæ inde secuturæ, inducit obæratum ad sibi donandum: dummodò ea inductio sit causa impotentiæ, quod non contingeret, si obæratus ea esset industria vt facilè posset tantundem lucrifacere: vel si iam antè firmiter statuisset non soluere. Quandiu enim obæratus eam voluntatem retineret, donatarius tametsi eum induxisset ad sibi dandum, non esset causa damni obuenientis creditoribus. Si autem absit inductio quæ sit causa impotentiæ consequentis, vel donatarius bona fide rem ab obærato acceperit, & ante bonæ fidei solutionem ita distraxerit, vt non sit ex ea factus locupletior; tunc donatarius ad nihil tenetur creditoribus, nec acceptio est obnoxia restitutioni. Quinetiam si per inductionem accepit & res apud ipsum superstes est, obæratus autem mutet malum non soluendi animum qui donandi causa fuerit, necesse est donatarium paratum semper

semper esse ad rem sic acceptam, à se abdicandam, ne sit causa damni creditorum. Et idem erit, si censuerit bona obærati fore vendicanda à creditoribus autoritate publica : sic enim accipiendo, fieret causa damni creditorum, quatenus minùs reperient in bonis obærati. His verò euentibus seclusis, is quoque qui accepit per inductionem supposita anteriore voluntate obærati de non soluendo, acciperet, absque obligatione restituendi. Ita habent Mol. tract. 2. de iust. disp. 328. *sub finem*, Petrus à Nauarra l. 3. de restit. c. 4. num. 218. & Less. l. de iust. cap. 20. dub. 19. refragante tamen Rebello 2. p. l. 1. q. 7. num. 22. qui donatarium conscium impotentiæ in debitore consequentis ad satisfaciendum creditoribus, negat rem absolutè suam facere, & obligat ad restitutionem. Verùm sententia quam proposuimus, est satis probabilis & tuta. Vnde qui ad eum modum accepisset ab obærato, non ligaretur monitorio indicente restitui res obærati. Contrarium verò est dicendum de eo qui habuit aliquid per donationem ab obærato cum restituendi obligatione, in euentibus supra recensitis : quia licet non inficiemur translatum tunc fuisse dominium rei donatæ, nulla (vt supponimus) speciali hypotheca vinculatæ creditoribus, nec iisdem in pignus datæ ; tamen cum sit contracta obligatio ad restitutionem, perinde est ad rem præsentem vt quis rem acceptam, vel quia ipsa in indiuiduo creditoribus obstricta non erat, eius saltem æstimationem ac valorem exhibere creditoribus teneatur, quia nomine bonorum debitoris veniunt etiam debita. In præsenti autem negotio, donatarius contraxit debitum restituendi obærato res suas, vt habeat vnde creditoribus quibus obstringitur possit

ea saltem ex parte satisfacere. Et perinde est, si propter adiuncta & circunstantias, sit obligatio restituendi creditoribus personam & locum obærati tenentibus.

Iam verò qui titulò venditionis alióve oneroso, acceperunt res obærati inde facti impotentis ad satisfaciendum creditoribus, si quidem conscij non fuere consecuturæ impotentiæ cum contraherent, licitè & sine restitutionis obligatione acceperunt res obærati, iuxta communem sententiam qua huiusmodi contractus cum obæratis habentur validi. Tradunt eam Nauarrus in summa c. 17. num. 271. Couar. 3. var. c. 3. n. 6. Rebellus 2. p. l. 3. q. 7. num. 12. adducens in eam rem plerosque alios. Si autem qui huiusmodi titulis onerosis acceperunt res obærati, supponantur inter celebrandum contractum fuisse conscij impotentiæ in obærato consecuturæ, tunc Rebellus ibid. num. 14. & l. 8. q. 16. s. 3. eos obligat ad restitutionem. Sed alia sententia quam circa donatarium vidimus esse idoneorum autorum, emptorem malæ fidei, vel qui simili titulo oneroso res obærati habuerit conscius impotentiæ in eo secuturæ, dummodò absfuerit inductio, liberat obligatione ad restitutionem: Estque ea sententia satis probabilis & secura. Neque enim verum est quod Rebellus opponit vt eũ restitutioni obnoxium statuat; nimirum quod emptor malæ fidei, & cooperetur peccato obærati, vltrò se impotentem reddentis ad restituendum, & admittat iniuriam erga creditores impediendo debitam illis solutionem. Neutrum inquam, verum est: cum emptor nullo modo concausset iniustitiam quam obæratus admittit; nec solutioni obstet, sed tantùm vertat in suum commodum, culpam

culpam quam obæratus ex se concepit ac peperit. Generi tamen mala fide & in creditorum fraudem, à socero obærato dotem accipientis, dispar est ratio, tametsi is titulus ex parte generi, (non autem filiæ), est onerosus. Disparitatis causam profert Molina d. 330. *in fine*, & Bonac. disput. 1. de restitut. q. 8. p. 2. num. 28. Cæteri igitur quotquot res obærati sic accipiunt titulo oneroso, non ignorantes secuturam in eo impotentiam ad soluendum creditoribus, immunes sunt à monitorio indicente restitutionem bonorum obærati in gratiam creditorum.

Respondeo 2. quoad donatarium & emptorem fiduciarios, verè eos ligari monitorio restitutionem bonorum obærati mandante, per se loquendo: hoc est, nisi ratione infamiæ qua idcirco sint respergendi, aliámve extrinsecam ob causam excusentur, vt notauit Auila 2. p. disp. 5. dub. 2. conclus. 2. Per se autem loquẽdo, fiduciarios istos obligari exhibere res sic acceptas, alioqui incurrere latam in monitorio excommunicationem, rectè pronunciat Rebellus 2. p. l. 3. q. 7. n. 28. & Bonac. adducens alios tract. 6. ex variis p. 1. §. 6. num. 7. & Iacobus de Graffis p. 1. decis. l. 4. c. 8. num. 15. qui profert exemplum nuperum mercatoris, qui cum omnibus creditoribus satisfacere nõ posset, mille ducatos quos habebat, vxori commisit ea lege, vt si postea sententia excommunicationis vibraretur contra occultatores bonorum ipsius; ex tunc, siue ex puncto commissorum vxori ducatorum, vellet eos per donationem pertinere ad vxorem: sin minùs, saluum semper esset mercatori eorum dominium. Potuisset autem alia fiduciariæ donationis ratio iniri, si summa illa, ita fuisset vxori donata, vt soluto periculo vxor

obligasset se ad eam refundendam marito. Vtrouis autem modo peragatur ea fiduciaria commissio, certum est interuenire in ea commissione nequitiam, & acceptionem esse restitutioni obnoxiam: quia bona illa quæ quis ad eum modum, vel dono, vel emptione, alióve honesto titulo accipit in cōfidentiam, cum scelere obærati ad quod fiduciarius accipiens cooperatur, transferuntur ad alium: nec rarò deest verus donandi aut vendendi animus, vt satis indicat simulatio interposita. Et quanquam metaphysicè ac speculatiuè rem spectando, possit interuenire verus animus transferendi dominium, tamen ob vtriusque cooperationem ad iniustitiam erga creditores, acceptio iniusta est, & cum obligatione ad restitutionem. Itaque lato monitorio ad finem restitutionis bonorum obærati, iniicitur obligatio ea exhibendi & faciendi creditores indemnes.

QVÆSITVM XV.

Quatenus monitorium vrgere possit ad restitutionem scripturarum.

RESpondeo vrgere, si retentio scripturarum, saltem post latum de eis restituendis præceptum, sit peccatum mortale. Suppono, praxim frequentem explorandi penes quem sint scripturæ alicui necessariæ adhibito monitorio, non modò posse iustam esse, sed etiam vsquequaque licitam, quicquid in contrarium significet Soto in 4.d.22.q.1.artic.2. casu 3. vbi ait,

ait, id nec moris prisci esse, nec rem fortè legitimam, sed humanam auaritiam, bonorum temporaliū quasi idolorum cultricem, tales censuras adinuenisse. Hoc Soto verè diceret, si quis per monitorium ad prodendas scripturas vrgeretur absque necessitate, aut pro rebus exigui momenti. Si tamen adsint quæ generaliter requiruntur, vt monitorium pro temporali causa feratur, non plus vsus ille improbari tanquam illicitus, aut auaritiæ tribui potest, quàm cum monitorium fertur pro aliarum rerum temporalium restitutione. Et ita omnes, præter Sotum, sentiunt.

Honestate igitur vsus prædicti supposita, dico, si retentio scripturarum quarum restitutio per monitorium indicitur, contineat mortale peccatum, tunc monitorium vrgere, & ligare non edentem eas scripturas. Mortalis autem est retentio scripturæ per se loquendo, si quis apud se habeat scripturam alienam, cuius dominium vel vsus spectet ad partem quę monitorium exorauit. Tunc enim sine dubio monitorium æquè ligat, ac si ferretur de alia quapiam re aliena: quia tunc æquè est obligatio Iustitiæ ad scripturam vltrò exhibendam, ac ad exhibendum quiduis aliud alienum quod penes te sit. Estque hæc obligatio anterior præcepto Iudicis, vt notauit Syluester v. *Falsarius*, q. 3. rectè addens, inde sequi obligationem restituendi damna secuta ex ea scripturarum alienarum detentione. Neque dicas, neminem teneri testificari ante præceptum Iudicis, atque adeò neque teneri ante Iudicis præceptum edere scripturas, quarum editio testificatio quædam est. Quamuis enim verum sit, scripturam aliqua ex parte conuenire cum testificatione, cui vltrò exhibendæ nemo ex Iu-

stitia

ſtitia aſtringitur: tamen valdè etiam diſcrepant, vt Suarez rectè notauit t.5.3.p.d.20. ſ.3.num. 3. nominatímque, quia ſcriptura cum ſit res permanens, eſt idoneum alieni dominij obiectum, non item teſtificatio noſtra, qua proinde, ſaltem ſi abſit præceptum, ſuperſedere poſſumus abſque iniuſtitia. Scriptura ergo cum ſupponatur eſſe aliena, non poteſt per ſe loquendo negari domino abſque iniuſtitia, vnde ſi monitorium præcipiat eam reſtitui, ligabit poſſidentem niſi eam reſtituat.

Quin etiam quoad ſcripturas proprias quas ferè ex ſola graui obligatione charitatis tenetur quis exhibere, æquè poſſet ad id præſtandum vrgeri per monitorium. Sicut etiam, cum quis per charitatis leges grauiter vrgetur ad teſtificandum, (vt ſi abſque periculo & damno ſuo graue alienum malum ſua teſtificatione poſſit auertere:) fas eſt Prælato, intentata excommunicatione eum vrgere ad teſtificandum. Similiter igitur etiamſi retentio ſcripturæ eſſet lethifera contra ſolam charitatem, quia ſcriptura tametſi poſſidentis propria, continet tamen alienum titulum aut ius, potéſtque ſine poſſidentis incommodo exhiberi, celaretur autem cum graui proximi damno; nihil vetaret ſcripturæ illius poſſeſſorem vrgeri per monitorium ad eam prodendam, quia tunc eius retentio eſſet mortalis contra charitatem. Et quoad has poſſidentis proprias ſcripturas, maximè valet quod aiebam monitorium de ſcripturis prodendis ligare, ſi earum ſuppreſſio ſaltem poſt interpoſitum de eis prodendis præceptum, ſit mortalis. Ratio eſt, quia interdum cenſura adiungitur præcepto de re quæ ex ſe liberè fieri aut omitti abſque noxa poterat: Non enim cen-

ſura

ſura ſemper fertur ad anterioris culpæ emundationem, vel ad roborandam obligationem naturalem ad præſtandum aliquid; ſed poteſt etiam imponi nouum præceptum ex quo peculiaris & noua obligatio exurgat, cui explendæ excommunicatio compellens rectè adiungatur, vt benè aſſerit Gutierres l. 1. qq. Can. c. 7. à num. 31. & Suarez t. 5. 3. p. d. 20. ſ. 1. Sicut ſæpè aliquis niſi vocetur non tenebitur teſtificari, ad quod tamen obligari poterit præcepto & aduocatione per Iudicem. Si igitur in aliquo euentu, patefactio propriarum ſcripturarum ad alterius leuamen, non eſſet ex ſe mortalis, & tamen mandaretur à Superiore, eo quod ea via appareret commoda ad indemnitatem tertij, aliúdve bonum conſequendum; præceptum autem ſic latum muniretur excommunicatione lata in talium ſcripturarum occultatores, excommunicatio per ſe loquendo ligaret, vt cum multis tradit Auila 2. p. c. 5. diſp. 4. dub. 1. concluſ. 3. quia ea petitio ſcripturarum, eſt quaſi quædam vocatio ad teſtificandum: quemadmodum ſcriptura eſt mutum teſtimonium de re quam exaratam continet: vnde in iure, ſcriptura venit appellatione teſtium, vt liquet ex cap. *peruenit*, de teſt. cogen.

Porrò & quoad alienas ſcripturas, & quoad proprias, cũ ex charitate vel vi præcepti poſitiui monitorio conſerti prodendę ſunt; aiebam obligationem eas prodendi exurgere per ſe loquendo; quia per accidens poteſt contingere, vt omnis illa obligatio elidatur, & monitorium non liget. V. g. tantum poteſt eſſe periculum diſpendij famæ, aut bonorum, vel etiã vitæ quod alicui imminet ex redditione ſcripturarum alienarum, vt non teneatur eas reddere, quod rectè

censuit Toletus l.1. instruct. c.9.n.7. Sayrus in claui l.12.c.20.num. 32. & cum aliis Auila 2.p.c. 5. disp.4. dub.1.Et ratio suffragatur. Neque enim semper adigimur cum nostro graui damno eiúsve periculo,reddere quod suum est domino non æquè grauando ex retentione: quod æquè valet circa scripturas,ac circa res alias. Ac proinde si posito eo graui incommodo nostro,iuberemur intentata excommunicatione reddere alteri suas scripturas, monitorium non ligaret. Hoc autem multo magis valebit,si scripturæ sint propriæ,& non agatur de bono communi,sed tantùm de incommodo tertij qui sit priuata persona.Sicut enim in eo euentu,mandatum Iudicis sæcularis impositum personæ manifestæ ac certæ, eam non obligaret ad tantum damnum suarum scripturarum exhibitione sibi creandum: Ita Iudex Ecclesiasticus, qui generali præcepto monitoriis conserto, non plus potest circa personas occultas, quàm Iudex secularis speciali præcepto circa manifestas, non potest per monitorium obligare in eo euentu ad exhibendas tales scripturas, vt fert communis sententia rectè constituta à Suarez t.5.3.p.d.20.s.3.num.9.

Prætermisi vulgarem nec paucis probatam distinctionem, scripturarum publicarum & priuatarum. Sunt enim qui scripturas publicas, quæ scilicet continent acta causæ in iudicio,vt interrogationes,responsiones,& alia huiusmodi in iudicio facta,manifestandas à reo statuunt vi monitorij de scripturis edendis lati;non item proprias, quæ solùm pertinent ad iura rei; & numerantur in eius bonis, tametsi in illis scripturis aliqua habeantur quæ actori faueant,& faciant pro iure illius. Ita Sayrus in claui l.12. c.20. num.30.

Bar bosa

Barbosa de potest.Episc.allegat.96.num.50. Lazarius f.3.q.1.num.3. & 6. Graffis 1.p.decis. l.4.c.8.num.24. Ego tamen, siue per se, siue per accidens vt supra dictum est, rem spectemus; eodem modo de vtrisque scripturis pronuncio: & vtrasque exhiberi aut patefieri debere statuo, si nihil sit quod excuset à graui eas prodendi obligatione quam monitorium infert, supponitve. Aut certè vtrasque retineri posse & non prodi, si is penes quem latent, aut vbi sint, cognouit, grauiter sibi earum patefactione incommodandum non dubitet. Is tamen qui scripturas alienas per fraudem obtinuit, & idcirco tantùm eas supprimit ne ingens damnum subeat, postea depulso periculo iuxta Auilam 2.p.c.5.disp.4.dub.1.vel potiùs cum primùm potest, tenetur arbitrio boni viri resarcire creditoribus damna per scripturarum illarum suppressionem consecuta; quandoquidem damnorum illorum causa fuit, captando commodum suum & indemnitatem ab ingruenti malo.

Concludo igitur, tunc tantùm esse obligationem exhibendi vel prodendi quascunque scripturas, cum earum suppressio aut retentio erit mortalis. Qualis non erit, cum magnum damnum mihi imminebit, quod meritò præferri debeat incommodo alterius, consecuturo suppressionem scripturæ à me factam: vel certè cum Iudex Ecclesiasticus, absque alia causa volet me adigere ad proferenda mea instrumenta in fauorem tertij qui mihi aduersetur. Ei quippe præcepto, sine noxa & impune non obtemperari, latè tradunt Panorm. Decius, & alij ad cap.1. de probat. Necesse præterea est, vt quis monitorio de prodendis scripturis verè ligetur, posse ab eo prodi scripturas

quæ poſcuntur. Nam qui tantùm haberet earum tranſumptum non authenticum, nequaquam vrgeretur monitorio de tali ſcriptura prodenda, quam liquet longè differre à tranſumpto non authentico, cuius vix vllus eſt in iudicio vſus. Legeſis Couarruuiam in qq. pract. c. 21.

QVÆSITVM XVI.

Libérne ſit à monitorio, qui rem alienam reſtituendam commiſit infideli internuncio, retinenti eam ſibi.

RESpondeo, ſi ipſe reſtituens, internunciũ illũ delegerit, ad reſtituendum autẽ obligatus fuerit ob iniuſtam acceptionem, vel ob rem in ſuum duntaxat commodum acceptam; non eſt liber, ſed æquè tenetur reſtituere ac ſi nihil ei commiſiſſet: ideóque incidet in excommunicationem monitorio illatam, ſi reſciuerit infidelitatem internuncij, & non reſtituerit. Ita Nauar. in ſumma cap. 17. num. 67. & Naldus v. *excommunicatio*, num. 19. Et ratio eſt, quia quando debitor non ex commiſſione creditoris, ſed ſuamet voluntate eligit internuncium per quem reſtituat aliquid functionem recipiens quod in vtilitatem ſuam acceperat, ſi hoc quod acceperat pereat priuſquàm reipſa deueniat in manus veri domini, perit debitori non creditori, vt cum permultis docet Sayrus in Claui lib. 10. tract. 5. c. 9. num. 7. Hoc autem in euentu propoſito cernitur. Igitur fur qui rem alienam furto ſubduxerat,

subduxerat, & eam internuncio infideli reddendam commiserat, adhuc obstringitur creditori, non minùs quàm si fur eam rapuisset ipsi debitori cum iam eam seposuisset ad restituendum. Ac proinde tempestiuè admonitus de sui internuncij infidelitate, priusquam elapsus sit terminus in monitorio præfixus, tenetur restituere, alioqui innodabitur excommunicatione. Quod si tantùm post elapsum terminum agnoscat infidelitatem internuncij, tenebitur illico restituere si possit, quia præceptum adhuc pendet, vt diximus cap. 1. ad quæsitum 14. non tamen incidit in excommunicationem, nisi quando post solutam bonam fidem & compertã internuncij fraudem statuit non restituere.

Sed quid si is qui ad restituendum astringebatur, neglexerit parere monitorio; postmodum verò facti pœnitens, adhibeat pro restitutionis internuncio Confessarium, eique committat summam restituendam vt ad læsum illam deferat: Confessarius autem reum quidem absoluat ab excommunicatione quam incurrerat, postea tamen nihil restituat læso vt se facturum receperat; num pœnitẽs sic delusus & postea non restituens, liber erit à censura monitorij ob præiacentem absolutionem; quam suppono fuisse absolutè collatam, & non ad reincidentiam? Petrus à Nauarra l. 4. de restitut. c. 5. dub. 1. num. 19. & Sayrus in Claui lib. 10. tract. 5. c. 9. num. 9. aiunt, huiusmodi pœnitentem si renuat denuò soluere, posse quidem iterũ excõmunicari; si tamen Iudex sileat, liberũ manere ab excommunicatione. Sicut excommunicatio reseruata tollitur per tempus Iubilæi sub certis conditionibus, quas si quis bona fide se impleturum pollicitus est cum absolutionem obtinuit, verè manet absolu-

K tus,

tus, quamuis postea mutato animo nolit exequi quæ se executurum receperat, vt rectè affirmat Suarez t. 5.3.p.d.7.s. 5. num. 35. Subscribo huic doctrinæ, si agatur de excommunicatione quam debitor elapso termino præfixo incurrerat ob neglectam restitutionem imperatam. At falsum est, pœnitentem prorsus liberum manere à monitorio, ni Iudex denuò intorqueat excommunicationem. Quantumvis enim sileat Iudex, quia tamen vt supponimus, præceptum adhuc pendet, non dubito quin reus iteratò incidat in excommunicationem. Nam præceptum restituendi ritè latum sub excommunicatione, & debitori tempestiuè conscio perspectum, non aliter se habet ad eum pro tempore quo soluta est bona fides, & comperta internuncij infidelitas, quàm si toto tempore anteriore fuisset ob impotentiam excusatus, postea autem fieret potens. Sicut ergo tunc, vis monitorij sopita reuiuisceret, & excommunicationem non restituenti inferret; ita etiam in re præsenti. Quare cum primùm debitor post elapsum terminum fit conscius infidelitatis Confessarij, si præceptum pendet adhuc, id est si Iudex adhuc est Iudex, nec vis præcepti aliquo ex capite euiguit, eo ipso ligatur monitorio, eiúsque censura irretitur nisi restituat, quantumuis Iudex nihil de nouo sciscat. Nec est simile de censura reseruata, & sublata per tempus Iubilæi. Hæc enim non incurritur denuò si Iudex sileat, quia præceptum ob cuius violationem lata est, non pendet vltra: vel quia non ampliùs violatur præceptum, ob cuius infractionem contracta fuerat excommunicatio: Quæ omnia secus habent in re præsenti.

QVÆ

QVÆSITVM XVII.

Quomodo facienda restitutio vi monitorij.

RESpondeo, spectata vi monitorij, restitutionem sic esse faciendam vt ius eius in cuius gratiam latum est monitorium, maneat illæsum, non tamen vltra quàm fert monitorium; sed si quid prætereа restituendum sit occasione rei detentæ, spectato iure naturæ, nec restituatur, non idcirco incurratur censura monitorio adiuncta. Item sic facienda est restitutio, vt debitorem sese prodere cum restituit, nihil sit necesse; ac plerunque etiam non expediat; sed par sit restitutionem fieri per tertium.

Quod dico, restituendum esse quantum fert monitorium, per se patet, & expositum magnam partem est hoc capite ad quæsitum 1. Nunc addo, si res subducta in furis potestate perierit, mentem Iudicis monitorium ferentis esse, vt reddatur illius rei æstimatio, spectato statu in quo fuit cum subducta est. Id porrò debitor præstare tenetur, non tantum vi iuris naturæ, sed etiam vi monitorij, atque adeo sub pœna excommunicationis, quia in eo euentu, æstimatio tenet locum rei subductæ, nec debitor alia ratione liberabitur à peccato cui Iudex per censuram mederi satagit. Similitérque vi monitorij reddenda erit æstimatio rei singularis apud furem extantis, quæ reddi in indiuiduo nequeat iusta de causa, quam ipse quoque creditor ex charitate approbare teneatur. Ita Philiarc. de offic. sacerd. 1. p. l. 3. c. 34. *ferè initio.* Prætereа vi moni-

torij, si res subducta, fuerit à fure detrita, reddenda erit æstimatio excessus detritionis apud dominum securaturæ: quia res ad deteriorem statum per culpam furis deducta, non est illa quæ per monitorium reposcitur: proindéque non modò iure naturæ, sed etiam vi monitorij & sub pœna excommunicationis, reddendus est excessus ille.

Si tamen supponeremus eum excessum non esse obiectum sufficiens lethalis culpæ, tunc non vi monitorij, sed solo iure naturæ supplendus esset valor rei deficiens vitio furis: similitérque solo iure naturæ restituendum est lucrum quo fur factus est ditior per eam rei alienæ detritionem, quia v.g. pepercit interim propriis vestibus. Nisi enim hæc accessio quæ à re principali separabilis est, nec continetur æquiualenter in re principali designata, exprimatur manifestè in monitorio, nulla est obligatio ad eam reddendam vi monitorij, quamuis ius naturæ obligationem iniiciat ad eius restitutionem. Idem dico de expensis notabilibus quas verus rei dominus coactus fuerit in ea quærenda & recuperanda facere. Nam quia fur fuit iniustà talium expensarum causa, dubitandum non est, quin fur iure naturæ ad earum restitutionem teneatur, vt rectè præter cæteros tradunt Rodericus 1. p. summæ c. 151. n. 4. & Sayrus in claui lib. 10. tract. 3. c. 1. num. 2. Nec aliter statuo de fructibus, non quidem industriæ furis, vt quos ex ea per ludum aut negotiationem collegit, (hi enim furi cedùt,) sed de fructibus ipsius rei furtiuæ, quos dominus percepisset si res penes eum mansisset. Hi quippe fructus, sunt domino resarciendi iure naturæ, necnon lucrum cessans ac damnum emergens, vt rectè ait Toletus l. 5. instr.

c. 21.

c.21.num.4. Verum inquam est, ista omnia esse domino à fure restituenda iure naturę, quia in his omnibus læsit dominum contra Iustitiam. Tamen si monitoriũ præcisè exprimat rẽ principalẽ subductam, nec per illud edicatur, vt quisquis habet aliquid Sempronio creditori debitum illud restituat, sed designetur res certa, saltem verisimiliter, vt habet formula monitoriorũ à Pio V. pręscripta, nequaquam monitorio ligabitur debitor, etiamsi non restituat illa accessoria & adiuncta rei, quorũ nulla facta est expressio in monitorio. Nam monitorium non plus ligat quàm expresè ferat; iuxta vniuersale principium, & de censuris & de irregularitatibus admittẽdum, quod nunquam incurrantur, nisi in iure vel sententia ita exprimatur. Quarę cum monitorium supponatur exprimere solam rem principalem occultè illuc vsque detentam, non oportet debitori negotium facessere à monitorio eiúsve censura, quoad alia debita accessoria non expressa in sententia, quamuis debitor ad eorum quoque restitutionem obstrictus sit iure naturæ.

Addebam ad modum restituendi vi monitorij necessarium minimè referre, quod res subducta cuius restitutio per monitorium indicitur, restituatur ab ipso fure. Æque enim potest restitui per alium; Et cum fur latet, expedit sic fieri, ne ipsemet restituendo frustra se infamet. Itaque quærendus ei est fidus internuncius, qui rem domino sine debitoris nota restituat: & vt plurimum, valdè ad id accommodatus est Confessarius. Quod si internuncius cautè & prudenter munus illud suum obire velit, & tranquillandæ debitoris conscientiæ rectè consulere, operæpretiũ erit, vt syngrapham reportet à creditore recipiente rem suam:

quod vniuersè de restitutionibus per Confessarios factis, admonuit Petrus à Nauarra p.2.de restit. l. 4. c. 5. num.4.& Toletus l. 5.instruct. c.24.n.3. Est enim ea ratio commodissima ad auertendas suspiciones de noua restituendi obligatione, ob infidelitatem Confessarij. Quanquam si ea esset Confessarij persona, quæ videretur omni exceptione maior, ita vt eius fides nulla ratione reuocari posset in dubium, nihil necesse esset vel debitorem pro syngrapha non relata angi animo, vel Confessarium, (& idem est de quouis alio exploratissimæ fidei internuncio,) de eo suæ fidei testimonio reportando esse sollicitum. Hæc de modo res subductas restituendi vi monitorij, dicta sunto. Quorsum verò S. Gregorius, infamatorem quendam adegerit ad famam alienam suimetipsius detectione reparandam, dicemus sequenti capite ad quęsitum 10.

QVÆSITVM XVIII.

In dubio de obligatione restituendi, an liget monitorium.

RESpondeo in pari causa non ligare, ac proinde sine culpa omitti posse restitutionem monitorio indictam. Ratio est, quia Iudex Ecclesiasticus concedens monitorium, nec intendit, nec vt intenderet, posset adigere quemquam vt restituat quod iure retinet. In dubio autem, si par sit causa, melior est conditio possidentis, vt est receptissimum apud Iurisperitos atque Theologos, & latissimè confirmant Sanchez l. 2.de Matr.disp.41.& l. 1. in decal. c.10. num.9.ac l.4.

c. 1.

c.1.num.17.Vasq.1.2.d 66.c.1.Salas 1.2.tract.8.disp. vnica s.18.à n.166.Castro Palau tract.1.disp.3.p.2.qui alios benè multos proferunt in eam sententiam. Igitur in tali rerum statu, monitorium latum ad finem restitutionis,non obligat possidentem,vt rem à se abdicet.

Aiebam tamen id valere tantùm in pari causa; qua ratione videmus eam regulam iuris, *melior est conditio possidentis*,limitatam fuisse regula 170. ff. *de reg.iuris*, & regula 65. in 6.eodem titulo. Nam v.g.si quis dubitaret an soluisset debitum certum, non satisfaceret retinens solutionem nixus possessione sua; quia non esset vtrinque par causa: Neque enim debito certo, æqualis est dubia solutio. At iustitia æqualitatem deposcit.Itaque vt conditio ob possessionem sit melior, nec possidens de iure suo dubius vrgeatur monitorio restitutionem mandante, necesse est, vt cum ipse dubitet an res quam possidet sit ipsi propria an aliena,& vtrinque sit dubium, ipse tamen ex alia parte possideat.Qua ratione ius eius est duplex. Nam & potitur iure certo possessionis, & habet insuper ius dubium proprietatis, cum tamen alius iure duntaxat proprietatis dubio potiatur. Æquum autem est,vt ius duplex superet ius vnicum. Idque etiam in foro externo ratum habetur,vt constat ex l.1.C.*de condit.inser.*



CAPVT III.

Vires Monitorij ad extorquendam reuelationem.



HIc eſt alter finis monitorij initio huius tractationis propoſitus, quem vt conuenienter explicemus, præmittendum in primis erit generatim, quinam vi monitorij ad reuelandum vrgeantur, qui verò ea obligatione ſint liberi. Tum ſigillatim & in particulari tractabimus obiectum, & actum, ac principium efficiens ſeu potentiam huius negotij. Obiecto continentur, cum res tum perſonæ reuelandæ. Ad actum pertinet modus reuelationis. Principium efficiens ſeu potentia, eſt perſona reuelans, & quæ ad eam ſpectant. Qua ferè methodo Ariſtoteles, potentias animæ explicandas docuit, ipſéque explicauit.

QVÆ

QVÆSITVM I.

Quis monitorio ad finem reuelationis, obstrictus aut liber sit, generatim loquendo.

RESpondeo 1. generatim loquendo omnem illum obligari monitorio lato ad reuelandum, qui reuelare tenetur sub graui culpa: Siue ea grauis ad reuelandum obligatio oriatur ex natura rei, siue præceptum potestatis legitimæ inducat obligationem reuelandi quæ ex natura rei non interuenisset. Ex natura rei reuelare obligatur, quisquis ex iustitiæ vel ex charitatis legibus grauiter obligatur ad ius vel bonum alienum ex manifestatione curandum. Ex præcepto autem legitimæ potestatis ille ad reuelandum obstringitur, qui ita conscius est veritatis cuius manifestatio intenditur, vt tamen semoto peculiari præcepto positiuo non obligaretur eam aperire. Posse tamen aliquando iniici ad id obligationem à legitima potestate siue laica siue Ecclesiastica, cum ex natura rei nulla intercederet obligatio, monstratum iam supra est cap. præcedenti ad quæsitum 15. post Suarem t.5.3.p.d.20.s.1. num.4. & s.2. num.3. & sect.3. num. 5. & Gutierrem l.1.qq. Can.c.7. à num.31. Alterutro igitur modo grauis reuelandi obligatio intercedat, monitorium ligat conscium veritatis cuius detectio quæritur. Nec est hac in parte dubitatio vlla, cum reuelandi obligatio ex natura rei præiacet. Idem tamen ratum quoque esse debet, cum obligatio enascitur ex

legitimo præcepto poteſtatis Eccleſiaſticæ. Hæc enim pro eo ſtudio quo commune bonum curat, poteſt penſatis attentè circunſtantiis iubere, vt conſcij reuelent aliquid quod ſpectata ſola rei natura & oriunda inde obligatione tacere potuiſſent. V. g. quia longè incommodiùs poterit alia ratione haberi veritas, quamuis poſſet aliis præterea modis ad eius cubilia perueniri. In quo euentu obligatio reuelandi, ſimilis eſt ei qua interdum teſtis ex ſolo Iudicis præcepto ad teſtificandum obligatur, quamuis ſemoto præcepto non obligaretur. Intelligetur porrò ſuperior, nouam & ex natura rei non præiacentem obligationem inducere, ſi in verbis edicti reuelationem mandantis, nulla fiat mentio peccati iam admiſſi per eos quos Iudex præcepto ſuo vrget ad reuelandum. Vt ſi non dicat ſe agere contra eos qui abſque timore Dei & contra conſcientiam celant aliquid, ſed abſolutè præcipiat rei alicuius detectionem. Sic igitur res habet generatim loquendo, quoad eos qui monitorio ad finem reuelationis ligantur, niſi excuſentur interuentu alicuius è variis ab eo præcepto excuſationibus, quas poſtea perſequemur.

Reſpondeo 2. Generatim loquendo omnem illum eſſe liberum à monitorio reuelationem mandante, qui non peccat mortaliter non reuelando. Excommunicatio enim vel ſupponit peccatum mortale ex natura rei contrahendum per conſcios ſi veritatem tegant; vel ſupponit peccatum mortale prius natura contrahendum per inobedientiam qua quis aduerſus legitimum præceptum reuelationem indicens obdureſcit, & parêre recuſat. Priùs namque natura eſt, inquinari graui peccato per eam inobedientiam, quàm in

in eius pœnam percelli censura. Quisquis ergo idoneam aliquam ob causam, absque peccato mortali silet de re, cuius reuelatio per monitorium indicitur, immunis est à monitorio & conserta ei censura, quia sublato mortali peccato euertitur totum excommunicationis maioris fundamentum. Et idcirco vt benè vidit Naldus v. *reuelare*, num. 1. consultò in monitoriis ad finem reuelationis, apponi solent illæ particulæ, *malitiosè temeréque occultantes*, vt significetur omnes eos qui sine peccato mortali silent, non irretiri excommunicatione. Tales causas mortale peccatum præcludentes, atque adeò à reuelando excusantes, plurimas proferemus & excutiemus inferiùs.

Omnem porrò qui à reuelando excusatur, posse si vrgeatur de pandendo arcano cuius est conscius, non modò silere, sed etiam negare se tale aliquid scire, subintelligendo, *vt teneatur manifestare*; & cum eadem subintellectione posse negationem suam iuramento firmare, asserunt Sayrus in Claui l. 12. cap. 14. num. 33. & Bonac. tract. 6. ex variis p. 1. §. 6. num. 5. cum Paludano, Henrico Gandauensi, Adriano, Maiore, Nauarro, Corduba, Salonio, Aragonio, Petro à Nauarra, Molina, Lessio, Bannesio, Valentia, Vasquesio, quorum loca signant. Nos idipsum prolatis autoribus multo pluribus, & longo rationum & omnis generis probationum apparatu firmauimus, in Opere de Æquiuocatione & mentalibus restrictionibus, contra Barnesium Anglum.

QVÆ

QVÆSITVM II.

Num culpam prorsus occultam reticens, ligetur monitorio ad reuelandum.

Respondeo 1. si culpæ prorsus occultæ manifestatio quæratur à Iudice ad infligendam pœnam & grauandum criminosum, tunc conscios, regulariter & vt plurimùm non ligari monitorio reuelationem mandante. Dicitur enim culpa prorsus occulta per comparationem ad eius autorem, cum aliquis ita eam resciuit, vt tamen nec de illa habeatur contra autorem semiplena probatio, nec publicus rumor aut infamia vel indicia manifesta præcesserint. Talem autem culpam qui euulgare conscios iusserit, iniustè agit, regulariter loquendo & vt plurimùm; quia iniustè accersit autori infamiam. Nam ordo iuris in naturæ iure fundatus, fert vt nemo iubeatur prodere nisi de crimine infamatum, vel quem semiplena probatio aut vrgentia indicia grauent, quod hîc non contingit: ac proinde qui mandat peccatum prorsus occultum detegi, iniustè præcipit regulariter loquendo. Præcepto autem iniusto, nõ paretur impune. Itaque etiamsi tali præcepto per monitorium lato quis non reuelet, nullam incurret grauem culpam; atque adeo ab excommunicatione quę necessariò grauem culpam supponit, immunis erit. Ita rectè Nauarrus ad c. *inter verba*, conclus. 6. coroll. 47. & seqq. Suarez t. 5. 3. p. d. 20. s. 3. num. 8. & Sayrus in Claui lib. 12. c. 16. num. 21. qui rectè

rectè insuper repellit sententiam quam tribuit Sylueſtro v.*correctio*,q.9.nimirum quod ſi Prælatus mandet ſub pœna excommunicationis reuelare crimen ſecretum,etſi conſcij non peccent ſilendo,ob iniuſtitiam præcepti, tamen niſi reuelent incurrant excommunicationem quoad pœnam. Hoc facilè repellit Sayrus,ex eo quod ſententia excommunicationis adiuncta præcepto,non faciat præceptum iuſtum quod ex ſe iniuſtum erat. Quare crimen prorſus occultum, ſicut ſecluſo monitorio & adiuncta ei excommunicatione non eſſet aperiendum, ita neque poſito monitorio & cenſura.Cæterum longè alia eſt mens Syluestri, qui apertè agit de præcepto, iniuſto quidem ex parte præcipientis,tamen ſubſtantialiter iuſto & valido:quod genus præcepti & adiunctæ ei cenſuræ,non minùs ligat, quàm ſi ſententia ex parte Iudicis vſquequaque nitens & iuſta eſſet. Inde ergo impugnanda eſt Sylueſtri ſententia, quod præceptum de pandendo peccato prorſus occulto, ſit ſubſtantialiter iniuſtum & inualidum, regulariter loquendo & vt plurimùm.

Semper dico, regulariter loquendo ac vt plurimùm,neminem ligari monitorio ad detegendum crimen prorſus occultum cuius ſit conſcius; quia ſunt quædam peccata cum tanto communis boni periculo coniuncta,vt tametſi prorſus occulta ſint,debeant tamen à conſciis detegi ſub graui culpa. Quod de hæreſi in regionibus puris,fert probabilior ſententia.Eſt enim hæreſis tantum malum, vt omni ratione proſpiciendum ſit, ne ſerpat in animarum certum exitium. Igitur quiſquis nouit aliquem hæreſi ſordentem tametſi occultiſſimum, tenetur culpam eius detegere,

vt aperiatur via inquisitioni instituendæ à Iudice prospiciente saluti publicæ: poterítque hinc non parum frænari Magistrorum auribus prurientium sollicitudo in disseminationem erroris. Nam vbi compererint quemcunque conscium teneri prodere huiusmodi culpam tametsi prorsus occultam, fient meticulosiores, & cunctantiùs ac trepidiùs aggredientur machinationem maleficij. Ita quoad hæresim tametsi occultissimam ex obligatione detegendam, statuunt Suarez disp. 20. de fide, s. 4. num. 7. Sanctarellus tract. de hæresi c. 9. num. 2. Auila 2. p. c. 5. disp. 4. dub. 3. Diana tract. de denunc. resolut. 4. Bonac. tract. 6. ex variis p. 2. num. 2. qui idipsum valere vult quantumuis hæresis sit in persona coniunctissima, vel quantumuis tantum crimen fuerit nobis sub secreto commissum, de quibus adiunctis postea pronunciabimus. Porrò quod de hæresi dictum est, ex eodem proportionaliter fundamento, de quibusuis culpis in graue damnum publicum vergétibus est affirmandum. Quinetiam Sayrus in Claui lib. 12. c. 10. num. 8. affirmat quodcúque peccatum notabiliter lædens tertiam personam, si sit in fieri seu aliquo modo pendens in futurum, detegendum esse à conscio, etiamsi vnicus sit; vt damno proximi prospiciatur, nec immunem fore ab excommunicatione ad id intentata, si non detexerit. Si tamen crimen occultum sit prorsus transactum, tunc quantumuis fuerit contra publicum bonum, Sanchez l. 6. opusc. c. 5. dub. 5. negat illud esse detegendum, atque adeò iuxta eum, conscius immunis erit à monitorio ad id lato, etiamsi sileat. Videtur tamen posse hic quoque circa delicta occulta habere locum quod Valentia 2. 2. disp. 5. q. 14 p. 1. conclus. 1. & Sayrus cap. illo

lo 20.num.9.censuerunt de manifesto delicto occulti autoris prorsus transacto. Censent enim nihilominus autorem esse detegendum, ne gliscat per impunitatem talium scelerum copia, cum magno Reipublicæ damno. Hoc quippe incommodum, cui auertendo hi autores volunt occultum autorem delicti manifesti tametsi iam planè transacti manifestari, non minùs vrget pro detectione peccatorum occultorum iam transactorum, si sit verisimile periculum ne per huius singularis delicti, quippe prorsus occulti, impunitatem, malum gliscat, & alia similia patrentur in dies. Eo tamen rerum statu qui infrequentissimus est, seposito, verissimum est quod Sanchez tradit de delicto prorsus occulto planè transacto. Est tamen id longè certius de atrocibus peccatis adhuc pendentibus in futurum, in graue tertij, vel etiam publicum damnum. Tunc enim tametsi sint prorsus occulta & non nisi ab vno deprehensa, sunt ab eo detegenda, lato ad finem reuelationis monitorio, vt diximus. Neque verò quia tantùm diximus, culpam prorsus occultam esse detegendam, intelligimus hoc de culpa in abstracto seu seorsim ab autore occulto. Ea namque detectio esset ferè inutilis ad prospiciendum communi bono, & scopum mandatæ reuelationis: sed intelligimus, & culpam & eius autorem quantumuis occultum detegi oportere, quamuis ad eum modum hîc locuti simus, quia directè quærimus de rerum occultarum detectione, inferiùs quæsituri directè de patefactione autoris occulti, cum crimen est notorium ac euidens.

Respondeo 2. si non agatur de criminis punitione, sed de reparando damno alterius & excludendo nexij

xij peccato; v. g. de reſtitutione rei furtiuæ, tunc quando debitor non excuſatur à reſtitutione, nec admonitus inducit in animum reducere omnia ad æqualitatem, tenentur qui conſcij ſunt detegere quod norunt, tametſi occultum ſit; & niſi detegant, incurrent in cenſuram monitorio intentatam. Negat hoc Fumus v. *Inquiſitio*, num. 8. concluſ. 5. eo quod tametſi qui conſcij ſunt, teneantur ex charitate rem aperire, tamen non poſſint ad id obligari vi monitorij, quia neſciunt iuridicè, vt excommunicans intenderet. Sed meliùs Corduba in ſumma q. 111. *ſub finem*, Soto de ſecreto membro 2. q. 6. & Sanchez l. 6. opuſc. c. 2. dub. 24. num. 6. affirmant: quia tametſi quando Iudex ex officio procedit ad inquirendum & plectendum delicta, regulariter verum ſit occulta peccata eſſe reticenda, donec ſuppetant contra reum indicia, vel ſemiplena probatio, aut infamia; & tunc qui reuelant, dici poſſint efferre quæ ſciunt iuridicè, id eſt de quibus poſſunt interrogari iuridicè; Tamen ea ſcientia reuelantium, non eſt neceſſaria cum tantùm agitur de præcludendo peccato, v. g. de reparando damno iniuſto creditoris. Quare in eo euentu aperienda eſt culpa quantumuis occulta, eo meliori modo quo aperiri poterit: id eſt non vt Iudici vltori, ſed vt patri reſtitutionem curaturo, & peccati prorogationem præcluſuro. Idipſum æquè de omnibus delictis, tametſi in damnum tertij non vergentibus affirmat Auila 2. p. c. 5. diſp. 4. dub. 2. concl. 2. Sanè ſi ipſemet reus, cum duntaxat agitur de auertendo eius peccato abſque punitione vel grauamine, tenetur occultum ſuum peccatum non celare de quo infra q. 10. quanto magis idem tenebitur præſtare alius?

QVÆ

QVÆSITVM III.

Ligétne monitorium, si ea reuelare mandet quæ probare non possumus.

Respondeo, si quæratur de reuelatione qua conscius vocatus præcedente accusatione vel denunciatione testificetur, monitorium ligare ad reuelandum etiam quæ probare nòn poterit: si verò quæratur de reuelatione denunciante, rarò monitorium ligare ad sic reuelandum, nisi quæ conscius probare possit.

Quòd, etiam ea quæ probari à me non possunt, reuelare, hoc est de iis testificari debeam, si monitorium ad finem reuelationis feratur, & sermo sit de simplici reuelatione & non de denunciatione siue delatione, affirmat Nauar. conf. 2. de testibus cogendis, & multi apud Sanctarellum tract. de hæresi cap. 9. num. 13. & apud Bonacinam tract. 6. ex variis, p. 1. §. 4. num. 5. Et ratio est, quia cum denunciatio iam præcessit, tantúmque quæruntur testes, & in eam rem fertur monitorium; is qui rem nouit tametsi est homo singularis, perinde se habet ac testis qui interrogatur iuridicè, quem teneri respondere, concors est Doctorum sententia. Præterea rationes omnes quibus regulariter nemo conscius astringitur denunciare quæ probare non potest, cessant pro reuelatione subiuncta accusationi, siue pro testificatione, vt mox patebit rationes illas adducendo; ac proinde nihil est quod excuset

L conscium,

conſcium, à iuſto pręcepto reuelandi ad modum prędictum, quæ probare non poteſt. Neque verò id ab eo quæritur, vt perſpicuum eſt ex diſcrimine inter teſtem & accuſatorem, cui ſoli incumbit probatio, vt notum eſt ex tractatione de Iudiciis.

Iam quod ſi nec accuſatio nec denunciatio præceſſerit, nemo teneatur denunciare quod probare non poteſt, habetur ex cap. *qualiter & quando*. 1. de accuſat. & ex cap. *Sacerdos*, de pœnitentia diſt. 6. vbi latè in hanc rem Nauarrus: ſuffragantúrque plurimi Iuriſperiti quos profert Neuizan. l. 3. ſyluæ nupt. à n. 45. itémque Ripa tract. de peſte §. vltimo à num. 124. Non habuit autem ſatis perſpectam Neuizani & citatorum ab eo Doctorum mentem Ludou. Vitalis tract. de reis & teſtibus per monitor. cogendis num. 15. cum ridiculum eſſe dixit, aſſerere teneri tantùm conſcios reuelare quę norunt, ſi ea probare poſſint vt prędicti DD. affirmarunt. Hi namque DD. hoc intelligunt de delatoribus, quos ipſemet Vitalis vltro dat non teneri denũciare niſi probare poſſint: Non agunt autem de preſsè dictis teſtibus, quos Vitalis rectè negat excuſari à teſtificando, etiamſi probare non poſſint. At hoc DD. illi à quibus ſe diſſidere putat, nequaquam inficiantur: ſed tantùm dicunt, delatorem vel denunciatorem qui primus orditur telam iudicij, non teneri, etiamſi latum ſit monitorium ad finem reuelationis: non teneri inquam ſic reuelare, id eſt denunciare vel deferre quæ probare non poteſt. Tradunt idipſum è Theologis & Summiſtis plerique, quos adducunt Auila 2. p. cap. 5. diſp. 4. dub. 3. concluſ. 3. & 4. Sanchez l. 6. Conſil. c. 2. dub. 14. n. 10. & Bonac. tract. 6. ex variis p. 1. § 4. num. 4. Ratio ſententiæ propoſitæ eſt,

est, quia crimen quod probari non potest, perinde se habet ac si ignoraretur; nihilque procliuius est, quàm vt calumniator habeatur qui ea alicui impegerit quæ probare non possit. Lessius l. de Iust. c. 29. num. 111. vrget infamiam gratis innoxio creandam à tali denunciatore. Neque enim talis denunciatio, defectu probationum, præstabit subsidium in iudicio, parti quæ monitorium poposcit. Quare planè gratis aspergetur infamia, is qui nulla anteriùs flagrabat infamia, & inuretur ei nota de qua puniri non poterit; quò tamen spectat vniuersum iudicium. Vnde cum iudicij peruersione & violatione iuris, fieret denunciatio in eo euentu. Nec refert quod delictum fortè sit in fieri, & in damnum tertij priuati. Nihilominus enim vt ex Soto notat Auila loco allegato, nec teneor nec possum iudicialiter denunciare delictum huiusmodi, si illud probare non possum.

Obseruat proinde Gutierres l. 1. Canon. qq. cap. 11. num. 22. & passim DD. citati, quando præcipitur in monitorio, vt qui tale delictum norunt, illud denuncient, præceptum esse accipiendum de iis duntaxat qui ita sunt conscij vt probare possint, saltem per vnum testem integrum ac omni exceptione maiorem, aut per scripturas, vel per indicia vrgentia aut infamiam. Is enim qui monitorium tulit, haud dubiè intendit rationabiliter agere quod non faceret, si regulariter obligare vellet ad pandenda quæ probare non potero vbi denunciauero. Quare si solus viderim furem aliqua subducentem, non teneor vi monitorij denunciare quod vidi; (denunciare inquam, non testificari, nam ad hoc vocatus, tenerer vt præmisi:) quia præceptum de denunciando, nõ est vt me illaqueem,

L 2 deferens

deferens quæ nullo modo probare potero: atque adeò in tali euentu non obligat. Quod si Iudex præciperet, vt quilibet conscius siue probare queat siue nequeat, denunciet delictum quod nouit, audiendus non esset regulariter loquendo, quia tale edictum, vt Neuizanus benè notauit, contineret errorem intolerabilem.

Aiebam verò hanc doctrinam de iis non denunciandis quæ quis probare nequeat, etiamsi feratur eam in rem monitorium, valere tantùm regulariter loquendo, in raro autem aliquo euentu posse vi monitorij iniici obligationem denunciandi, etiam quæ probari à conscio denunciante nequeant. Eiusmodi in primis est, euentus quo agatur de matrimonij impedimentis. Vnus quippe testis, potest disturbare totum illud negotium, ex cap. *preterea.* de sponsal. Itaque quisquis impedimenti conscius fuerit, lato in eam rem monitorio, quamuis impedimentum probare nequeat, tenebitur ad eius detectionem: quod latè confirmat Gutierres l. 1. qq. Canon. cap. 11. à num. 28. Idem tradit cum aliis Bonacina tract. 6. ex variis p. 1. §. 4. extenditque etiam ad quidlibet vergens in graue communitatis detrimentum. Quod ita approbauit Diana tract. de denunc. resolut. 1. vt omnia crimina ad tribunal S. Officij pertinentia, quamuis probari à conscio nequeant, denunciari tamen velit lato in eam rem monitorio. Quam sententiam viginti neotericorum Doctorum autoritate communit, ac etiam ratione. Nam hodie ex vsu recepto denuncians non astringitur denunciationem suam probare, vnde non grauabitur ipse denunciando, etiamsi probare non possit. Ex alia verò parte, denunciatio tametsi simplex & expers probationum, sufficit ad inquirendum. Vnde hoc

hoc saltem emolumentum ex ea extabit, quod excitabitur Iudicis diligentia ad inquirendum, faciléque continget per inquisitionem sic institutam peruenire ad cubilia sceleris, illúdque auerti, eiúsve prorogationem. Contraria tamen sententia non destituitur suis patronis. Duodecim profert idem Diana, & addendus iisdem est Fagundes tract. 2. de præcep. Eccles. l. 4. c. 3. num. 31. nisi quod pro sola hæresi formali in alteram sententiam abit, volens eam à conscio denunciari, quantumuis probationes non suppetant. Tandem si non ageretur de denunciatione iudiciali, sed de ea quæ facienda esset vt patri, ídque ferat monitorium, non dubito quin conscius quamuis probare nequeat, rem patefacere teneatur vi monitorij; ita vt non tantùm benè faciat denunciando, quod admittit Auila 2. p. c. 5. disp. 4. dub. 3. conclus. 5. sed etiam quod ille non rectè negat, ad id teneatur: & celans quod nouit, incurrat monitorij censuram. Argumentum verò huius autoris, (quod scilicet monitorium non obliget nisi ad iudicialiter reuelandum, ad quod conscius defectu probationum in hoc euentu non tenetur;) est illudmet argumentum quod quæsito præcedenti ex Fumo prolatum fuit, atque contritum.

QVÆSITVM IV.

Síntne vi monitorij reuelanda quæ fuerint secretò concredita.

RESpondeo 1. monitorium non posse obligare ad ea secreta reuelanda quorum detectio esset con-

tra ius diuinum. Nimirum iure diuino arcanum in sacramento pœnitentiæ cõmissum, reuelari non potest aliter quàm de explicatissima & liberrima pœnitentis facultate. Quare apud omnes Catholicos extra omne dubium est, firmitatem sigilli quo arcanum illud fuit à Christo obsignatum, esse omni ratione irreserabilem, quocunque iubente & quidlibet intentante; ne ipso quidem Summo Pontifice excepto, cui si tale quid vel simpliciter vel sub quantouis anathemate præciperet, parendum non esset, vt benè dixit Nauarrus ad cap. *Sacerdos*, de pœnit. dist. 6. num. 166. & excommunicationem idcirco intortam, habendam esse neglectui tanquam brutum fulmen, tradit D. Thomas in 4 d. 21. q. 3. art. 1. quæstiunc. 1. ad 2. Nimirum Pontifex nihil potest contra Christi institutionem qua sacramentalis confessio, munimento sigilli quacunque ex causa inuiolabilis, est firmata, quod hîc supponendum est ex tractatione de sigillo & innumeris quos in eam rem proferunt qui hoc argumentum ex instituto versarunt, nominatim Onuphrius, Malderus, & Carrocius, & per occasionem Delrio 6. Mag. cap. 1. s. 2. Absurdissimè verò quidam Canonum DD. aliter censuerunt quoad hæresim peccatoris obdurati, quod reiicit Simanc. in Cathol. instit. tit. 42. num. 14. Alij Iurisperiti apud Neuizanum l. 3. syluæ nupt. num. 45. non minus absurdè censuerunt, Sacerdotem in negotio matrimonij, cogi per censuram posse ad laxandum huius arcani sigillum. Vniuersaliter verò additio ad decisionem 856. tomi secundi Francisci Marci, prolata Glossa & Panormitano, asserit Sacerdotem vi monitorij adigi ad reuelandam Episcopo, pœnitentis confessionem, clam tamen & secretò.

Sed

Sed hæc omnia, vt Theologos nunc prætermittam, explodunt quàm meritissimò ex ipsis Iurisperitis benè multi, ac nominatim Angelus, Felinus, Albericus,& alij à Neuizano prolati loco annotato. Itémque Nauar.ad c.*si sacerdos*, de pœnit.dist.6.num.144. & Gutierres l.1.qq. Canon.c.11. num.50. de quorum sententia, etiamsi Papa iubeat,excommunicatione etiam intentata, non modò Sacerdos non potest secretum sacramentale aperire, sed ne laicus quidem qui adhibitus sit peragendæ Confessionis interpres, vt benè ait Alciat. ad c.*omnis vtriusque sexus*, de pœnit. & remiss.n. 6. & Ludouic. Vitalis tract.de reis & testibus num 11.Et idem est de laico qui se Sacerdotem finxerit vel quomodolibet aliter mediatè aut immediatè (aliter tamen quam per schedulam peccata in confessione exponenda in subsidium memoriæ pœnitentis continentem) ad confessionis sacramentalis secretum peruaserit. Quod si testificari ex ea notitia quis velit, planè inualidum habendum esse eius testimonium, affirmat Felinus in c.1.de except.& Tyndarus dialog. de testibus: prorsúsque ita decere,fatetur Ripa tract. de peste,§. vltimo,num. 105. Itaque nihil monitoriis reuelationem indicentibus,& arcano confessionis sacramentalis, nisi si pœnitens Confessarium velit aut etiam roget reuelare.Quod enim ne sic quidem posse reuelare,tradit ex Scoto, Alensi,ac Bonauentura, Felinus ad cap. *Matthæus*, de simonia,& Monchada ad Crotum de testibus, p.5.num.18. reiiciendum est, vt patet ex fine sigilli.

Hic propter simplices,& vulgarem multorum deceptionem aduertendum est, arctissimam sigilli propositi firmitatem ne monitorij quidem interpositio-

ne laxabilem, non competere nisi confessioni verè sacramétali, aut expositioni peccati factæ animo conficiendi sacramentum. Non dico, animo consequendi absolutionem peccati quod exponitur. Sæpè enim pœnitens satis agnoscit se esse ad absolutionem indispositum, & tamen intendit se accusare coram Iudice constituto à Christo Domino; vt eius opera vel absoluatur, si contingat illucente diuino radio mutata in melius mente concipi dispositionem debitam, vel iuuetur ad bonam illam mentem concipiendam: aut vt præcepto confessionis satisfaciat, vel vt se in foro animæ reum sistat quantum potuerit, non obstante indispositione sua ad absolutionem, sibi comperta. Omnis enim huiusmodi expositio peccati, est inchoatiuè & reductitiè sacramentalis, ac proinde sigillo huius sacraméti obsignatur, vt rectè post Caietanum & Simancam censuit Suarez t.4.3.p.d.33.s.2.num.7. Aliæ tamen peccatorum expositiones ad Sacramentum conficiendum nullo modo ordinatæ, etiamsi Sacerdoti fierent, non ingenerant arctum illud arcanum, ne monitorij quidem interpositione laxabile. V. g. si quis facinorosus animo seducendi Confessarium, eúmque ad maleficij societatem securè pertrahendi, exponeret illi peccata prætendens maleficio laruam illam sacramentalis confessionis, háncque fuisse facinorosi illius mentem, indubitatum & euidens fieret, non esset ei seruandum secretum, si monitorium ad finem reuelationis ferretur; vt rectè tradunt Innoc. & Abbas passímque cæteri ad cap. *omnis*. de pœnit. & remiss. necnon Nauar. ad cap. *inter verba*. conclus. 6. coroll. 58. num. 223. Et idem esset statuendum, de eo quem constaret non alia mente stitisse se Confessario,

rio,quem facinoris sui aliunde conscium sciret, quàm ne ab eo posset denunciari. Nam talis,non modò ex aliunde parta notitia, sed ex illa ipsa quam per illud confessionis inane simulachrum præbuisset,detegendus esset lato in eam rem monitorio,vel etiam absque eo,si præclusio peccati aut damni ita posceret, vt notat Vasq.3.p.q.93.artic.4. dub. 7. Sed & cum aliquis, pro frequenti multorum vsu,vel sacerdoti extra confessionem & absque animo subiiciendi quicquam clauibus,vel laico arcanum aliquod aperit, addita protestatione quod velit id ab eo accipi sub sigillo Confessionis ; denunciandus nihilominus est,si ad id monitorium feratur, nec aliud sit quod obstet,præter protestationem prædictam. Neque enim verè ibi interuenit sigillum Confessionis,quod soli confessioni sacramẽtali annexum est. Et ita Monchada ad Crotum de testibus p.5. num. 19. & cum quamplurimis Sanchez l.3.de Matrim.disp.13.num.7.Miror autem quid in mentem venerit Naldo in summa v. *reuelare*, num. 5.vt diceret, quamuis non interueniat sigillum confessionis in ea commissione arcani cum protestatione prædicta, tamen perinde hominem arctari ad celandam rem sic commissam, ac si in Confessione sacramentali fuisset concredita. Hoc nullo modo verum est.Infinities enim arctius est vinculum secreti sacramentalis,quàm hoc secretum:vt ex eo patet,quod secretum istud merè naturale potest ex causa reserari, vt postea dicam: at sigillum sacramentale,est prorsus & omnimodis intemerabile, quæcunque tandem necessitas obtendatur,& quamuis ad id excommunicatio intentetur, vt præter superiùs adductos tradunt DD. quos adducit Ripa tract. de peste, §. vltimo, n.

119. & 120. & Aufrerius ad q. 241. Capellæ Tolosanæ.

Respondeo 2. monitorium non obligare ad ea arcana reuelanda quorum detectio esset contra ius naturæ, nisi si aliquando ius naturæ non obliget ad secreti sic commissi obseruationem. Explico. Esset contra ius naturale per se loquendo, detectio secreti bona fide commissi alicui, vt ex officio, vel pro peritia quam habet, iuuet eum qui commisit secretum. Vnde qui secretò de re quapiam consultus est; itémque Aduocatus & Procurator, quibuscum cliens ad iuriũ suorum tutelam negotia sua communicat; Obstetrices quoque clam accersitæ ad leuandam prægnantem quam latere oporteat; Chirurgus item aut Medicus quibus morbus patefactus est, quem celari interest ægrorum; Omnes inquam hi ac similes, ni velint grauis peccati labem contrahere, tenentur secreta habere quæ ad eum modum acceperint; etiamsi infamia de eis, aut semiplena probatio præcessisset; & quantumuis monitorium ad finem reuelationis latum esset. Docent quod dixi Nauar. ad c. *inter verba* concl. 6. coroll. 66. à num. 401. Auila 2. p. c. 5. disp. 5. dub. 2. Barbosa de potest. Episc. alleg. 96. n. 63. & seqq. Sanchez l. 6. consil. c. 2. dub. 20. num. 8. Tullius Crispoltius de casibus militar. in 23. Nominatímque tenendum esse arcanum quamuis infamia vel semiplena probatio præcedat, superiórque rem detegi mandet, tradunt Sayrus in Claui l. 12. c. 14. num. 29. Less. l. de Iust. c. 30. num. 45. Petrus à Nauarra l. 2. de restitut. c. 4. num. 222. Valent. 2. 2. disp. 5. q. 14. p. 1. *sub finem*, & Bonac. tract. 6. ex variis p. 1. §. 5. n. 2. Superiorem verò præcipere non posse, vt huiusmodi arcana detegantur,

tur, contra ius naturale quod in prædictis euentibus altum rei ſecretò commiſſæ ſilentium indicit, docent cum aliis à ſe adductis Bartholom. Socinus volum. 4. conſilio 102. num. 3. Gutierres l. 1. qq. Canon. c. 11. n. 47. Valentia & Bonacina locis proximè notatis. Ratio autem cur tantopere per ſe loquendo vrgeat ſecreti huius licet merè naturalis obligatio, eſt, ne præcludatur aditus ad omnia conſilia, vnde exiſteret immenſa ſeges malorum. Multóque magis intereſt Reipublicæ & communis boni, vt quæ aliis ſub ſecreto, auxilij & conſilij gratia ſunt commiſſa, maneant arcana, quàm vt interrogante ſuperiore pandantur. Neque verò duntaxat is cui res primùm ſecretò commiſſa eſt, debet ſecretum ſeruare, ſed etiam alij ad quos indebitè manaſſet ſecreti commiſſi detectio. Vnde illi quibus perfidus Conſiliarius arcanum tertij aperuiſſet, non poſſent vi monitorij adigi ad aperiendum quod ſic acceperunt: quia omnis illa notitia ortum habuit à prima manifeſtatione iniqua, ac proinde vſus eius non poteſt eſſe abſque iniuria miſeri qui infido illi Conſiliario primùm ſe aperuit, & ſecretum commiſit. Neque ſanè reuelatio facta ab iſto ſecundo ſic conſcio, vllam in iudicio faceret fidem, niſi dependenter à teſtificatione illius qui primus ſecretum infregit. At iſtum, liquet non debere reuelare rem ſibi ſub ſecreto commiſſam, nec debere ratam habere detectionem ex leuitate & cum peccato priùs factam. Igitur qui per eum factus eſt conſcius alieni negotij quod celatum interfuit, nec poteſt nec debet illud aperire, quantumuis ad id vrgeatur per monitorium. Non eſt quippe nunc nobis ſermo de complice, alióve qui præmiſſa promiſſione ſeruandi ſecreti, admiſ-

ſus

ſus eſſet vel ad iuuãdum in ſcelere, vel ad illius conſpectionem cum patraretur. Hos ſiquidem, nihil (ex hoc quidem capite,) vetaret detegi. Sed ſermo nunc nobis eſt, de eo cui primùm conſilij aut opis gratia, vt malum aliquod declinaretur, commiſſum ſit arcanum, accepta ſaltem virtualiter fide ſeruandi ſecreti; cui ſtare, per ſe loquendo, eſt iuris naturæ, contra quod, monitorium vrgere non poſſe nemo non videt. Quomodo autem in his euentibus, obſeruatio ſecreti ſit de iure naturæ, fusè proſequitur Guliel. de Rubione in 4. d. 21. q. 4. concluſ. 1.

Repugnant nonnulli quoad aliqua ex prædictis. Nam Franciſcus Marcus p. 2. Deciſ. 856. cenſet ſi monitorium ad finem reuelationis feratur, amicum ab amico conſultum, & arcanorum eius conſilij gratia conſcium factum, teneri reuelare quod fuit ſecretò concreditum. Multi Iuriſperiti quos refert Neuizanus l. 3. Syluæ nupt. num. 45. Idem docent quoad omnes quos retulimus. Putant enim, lato monitorio eos teneri parere, & arcanum opis licet aut conſilij gratia proditum reſerare. Subſcribit illis Neuizanus, præterquàm quoad Medicum & Aduocatum, quos n. 47. à cæteris in hac parte ſeiungit: & idcirco eum refellit Ludouicus Vitalis tract. de reis & teſtibus per cenſurã cogendis num. 43. contendens hos quoque lato monitorio debere arcanum euulgare, in quam rem adducit Gloſſam ſingularẽ, à nemine (vt ait,) ante eum animaduerſam, in l. vltimam. ff. de teſtib. verſic. *item quid ſi præſtitit.* Præterea Petrus Gregorius l. 48. ſyntag. c. 13. num. 31. & Lazarius ſ. 2. q. 16. num. 9. ſi feratur monitorium ad finem reuelationis, obligant Aduocatum & Procuratorem (niſi expreſsè per monitorium

rium sint excepti,) ad prodenda firmamenta causæ clientis sui, in fauorem eius qui monitorium impetrauit. Tandem Soto relect. de secreto membro 2. q. 7. conclus. 4. si præcedat infamia aut semiplena probatio, vult arcanum sic commissum, iubente superiore, & multo magis excommunicatione intentata, reserari. Nihil tamen horum per se loquendo est admittendum, vt ratio prolata apertè euincit, & quoad Aduocatum rectè multis D D. prolatis confirmat A. Sola ad noua Sabaudiæ decreta tit. de tribunali compet. Glossa 5. num. 12.

Hæc quamuis ita sint, aliquoties tamen dixi, per accidens interdum contingere, vt patefactio arcani sub naturali secreto commissi, non sit contra ius naturæ, eo quod homo secretum excipiens, non potuerit in quibusdam euentibus ob incommoda consecutura astringere se ad secretum: Et tunc si monitorium feratur ad finem reuelationis, is qui per secretum naturale aliquid accepit, tenebitur illud reserare. V. g. si ingens omnino periculum bono publico immineat, eique possit prospici detectione arcani sub naturali secreto concrediti, non videtur ambigendum, quin liceat atque etiam oporteat secreti reseratione tantum malum Reipublicæ impendens auertere. Idque quoad hæresim, vt certum statuit Diana tract. de denunc. resol. 24. idem addens de eo cum quo fuisset communicata turpitudo Confessarij ad luxuriam sollicitantis, licet in hoc exemplo Fagundez tract. 2. de Eccles. præcep. l. 4. c. 3. num. 31. censeat secretum naturale esse seruandum. Quinetiam si contingeret graue damnum priuato cuipiam impendere ex obseruatione arcani sub naturali secreto concrediti, pandẽdum esse secretum,

tum, & iniuſtum damnum tertij eſſe ea reuelatione auertendum, atque adeò niſi id fiat incurrendam eſſe monitorij in eam rem lati cenſuram, habetur ex S. Thoma 2.2.q.70.artic.1.ad 2.ſtatuitúrque à Nauarro in ſumma c.18.num.52.& à Bonacina tract.6. ex variis p.1.§.5.num.2.& à Barboſa de poteſt. Epiſc. allegat.96.num. 63. qui plures ad id autores profert. Et ratio eſt, quia nemo ſibi obligationem iniicere potuit ad rem malam qualis eſſet obſeruatio ſecreti in eo euentu. Itaque conſcius grauis illius damni quod poſſet reuelatione auerti; niſi præcepto pareat, irretietur cenſura monitorij in eum finem lati, niſi ſi impenderet ei maius malum in fama ob reuelationem, quàm impendeat tertio in facultatibus, vt notat Auila 2.p. c.5.diſp.5.dub.2.concluſ.3.quanquam hæc excuſatio non eſt peculiaris huic negotio, vt eſt perſpicuum. Denique non eſſet contra ius naturale, aperire rem ſub naturali ſecreto concreditã, ſi alia ratione ſit perſpecta. Nam etiam Confeſſarius, qui ad ſecretum incomparabiliter arctiùs aſtringitur, non vetatur patefacere prudenter, illa ipſa quæ in Confeſſione accepit, ſi aliunde ea reſciuerit, vt benè monſtrat Suar.t.4. 3.p.d.33.ſ.3.num.7.& Delrio 6.mag.c.1.ſ. 2. §. *ſecundus caſus*, paſſimque cæteri. Toties ergo monitorium ligat ad reuelanda arcana ſub naturali ſecreto concredita, quoties licuerit abſque violatione iuris naturalis arctè indicentis ſecreti naturalis obſeruationem, de eis agere.

QVÆ

QVÆSITVM V.

Inducatúrne per monitorium obligatio aperiendi accepta à quocunque, aut quæ verè non ſcimus.

RESpondeo, non induci. Nam ſi is à quo rem accepimus talis ſit, vt perinde videatur rem illam à nullo ac ab eo accepiſſe, fruſtra detegeretur quod ab eo acceptum fuit. Vnde cum nemo obligetur ad actum inutilem, non eſt exiſtimandum, Iudicem qui monitorium tulit, intendiſſe aſtringere ad reuelandum quod quis ea tantùm ratione compererit. Quare ſi is à quo rem accepimus, ſit perſona leuis & indigna cui fides adhibeatur, non iniicitur per monitorium obligatio rem ſic acceptam detegendi, vt rectè ſtatuit Sanchez l. 3. de matrim. diſp. 13. & alij quos profert & ſequitur Bonacin. tract. 6. ex variis p. 1. §. 4. num. 1. Similiter ſi is à quo rem accepimus, fide quidem dignus fuerit, ſed eius nomen nobis exciderit, nulla iniicitur obligatio reuelandi quod ea duntaxat ratione habemus perſpectum. Quod ſi & fide dignus eſt, & notus ex nomine, iam tamen ipſe Iudici reſerauit quæ ab eo acceperamus, inutile eſſet nouam reuelationem ſola illius aſſertione nixam iterare, proindéque non obligabimur tunc ad reuelandum, vt benè tradunt Neuizanus l. 3. ſyluæ nupt. num. 63. Nauar. repetit. ad c. *inter verba*, concluſ. 6. coroll. 66. num. 392. Rodericus in ſumma 1. p. cap. 79. num. 7. & Sanchez l. 6. opuſc. mor. cap. 2. dub. 16. & paſſim cæteri, ad quorum ſententiam tandem poſt inutilem diſtinctionem reuenire cogitur

Barboſa

Barbosa de potest. Episc. allegat.96. num. 68. Eadem ratione, si notitia quam comparauimus hausta sit ab homine nihil certum sciente, vel quia rem tantùm acceperit ab hominibus lubricæ prorsus fidei, & nihil certò scientibus, reuelatio esset inutilis: ac proinde monitorium non ligaret eos qui rei ad eum duntaxat modum essent conscij. Addit Auila 2.p.cap.5. disp.5. dub.2. conclus.5. non sufficere vt denunciare teneamur, si is à quo rem accepimus sit fide dignus certóque rem edoctus; sed necesse insuper esse, vt nobis innotuerit esse ea de re infamiam. Verè id quidem, regulariter loquendo. Tamen hæc limitatio non spectat ad caput in quo versamur, sed ad illud quo quæritur an probrum occultum sit ex monitorij obligatione denunciandum. Huc potiùs spectat quod monet Nauarrus in summa cap.25. num. 49. nimirum in dubio an personæ à quibus rem accepimus sint fide dignæ, & ex certa notitia locutæ, parendum esse monitorio, & aperiendum quod ab eis acceptum fuerit, vt prosit quantum poterit, ineatúrque via securior ad declinandum fulmen excommunicationis.

Ex eodem fundamento ex quo hactenus ostensum est non iniici per monitorium obligationem reuelandi quæ ita ab aliis accepimus vt nescire ea dicamur; sequitur, monitorium quoque non obligare ad ea reuelanda quæ nos ipsi ita perspeximus, vt tamen dicere non liceat nos ea scire. Non dicitur autem scire, qui verè non scit, id est qui non percepit sensu aliquo rem de qua agitur, vt habetur ex cap. *hoc videtur*, 22. q.5.& ex l. *qui testamento*, ff.de testamentis. Sed tunc censetur quis scire, cum habuit sensationem aliquam plenam & perfectam ex parte obiecti & actus, saltémque

témque audiuit à viro fide digno, vel ab ipso reo extra sacramentalem confessionem. Ex quo vides, aliam esse hoc loco notionem *scientiæ*, quàm apud Philosophos. Quia igitur mandatum vt qui rem sciunt eam reuelent, intelligitur de verè ac realiter scientibus; ij autem soli sciunt qui notitiam compararunt qualem nunc expressimus, non autem ij qui aliter sciunt: fatendum est, eos qui ad modum propositum verè non sciunt, exolui obligatione reuelandi, ita vt tametsi non reuelent, nequaquam ligentur monitorio: eos autem duntaxat ligari, qui dici possunt verè ac propriè scire, iuxta propositam *scientiæ*, in hoc negotio notionem. Et sanè qui aliter accedunt ad detegenda aliena facta, exponunt se periculo leuitatis & temeritatis, necnon iniustitiæ erga eos quorum res aperiunt. Hactenus directè, tantùm de rebus detegendis actum. Nunc directè, de personis vi monitorij detegendis, agendum sequitur.

QVÆSITVM VI.

Possítne per monitorium, non rei tantùm circa quam delictum admissum est, sed etiam personæ quæ deliquit, reuelatio indici, puta furis, & rei furto subductæ.

RESpondeo, posse indici detectionem vtriusque, si ita necessarium sit, vel ad recuperationem rei, vel ad iustam vindictam peccati, aut pacem publicam. Ita latè Gutierres l. 1. qq. Canon. cap. 11. num. 18. & seqq.

Iacobus de Graffis 1.p. decisl.1.4. c.8.num.21. Ludou. Vitalis tract. de reis & testibus per censur. cog. num. 5.& seqq.Nauarr.in summa c.18.num.23. & vt videtur S.Hieronymus in c.26. Prouerb. malè refragante Soto relect.de secreto memb.2.q.6. qui causatur, tale præceptum esse contra ius, cum nemo teneatur manifestare noxium vt puniatur, sed tantùm vt reparet damnum illatum, quod absque noxij reuelatione prę-stari potest. Verùm posse aliquando esse necessariam furis reuelationem vt fiat damnorum irrogatorum reparatio, dubitare non licet. Quid si enim fur obfirmatè renuat resarcire damnum irrogatum, etiamsi adhibita sit fraterna correctio? Posse verò insuper accidere iustam causam præcipiendi detectionem personæ, vt pœna de ea sumatur, & prospiciatur in posterum ne idem scelus patrare audeat; ac etiam vt alij facinorosi à simili nequitia arceantur, mihi videtur planè verum: quamuis quod Nauarrus rectè monuit, si idonea causa desit, non sit deueniendùm ad mandandam furis detectionem. Sed cum necessitas id postulat ad rei recuperationem, aliáve idonea causa interuenit, non sunt sine causa mouendi scrupuli, quasi illicitum sit indicere furis detectionem; seruatis iis quæ iure ad id præscribuntur. Et ita ferre perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, testatur Nauarrus loco allegato. Non est hærendum circa inutilem Iurisperitorum distinctionem, in hoc puncto. Aiunt enim, Iudicem si ex officio procedat, posse per monitorium adigere ad detectionem furis: non item si procedat, & monitorium ferat ad instantiam partis. Ita latè refert Neuiz. l. 3. syluæ nupt. num. 30. & 31. Sed ea distinctio caret fundamento. Nam nonnulla iura ex quibus eam sibi visus

est

est eruere Bartolus l.*Ciuile*.C.de furtis,reuera ad eam distinctionem fundandam frustra aduocari, demonstrat Ludou.Vital.paulo ante adductus num.8.& 9.

QVÆSITVM VII.

Ligétne monitorium, mandans detegi culpæ manifestæ occultum autorem.

RESpondeo 1. si generaliter tantùm præcipiat, ligare. Et quidē si culpa sit grauis & ad graue publicum aut priuati cuiuspiam damnum spectans, pendénsque in futurum, non videtur dubitandum quin fas sit & oporteat autorem occultū per conscios prodi. Ita enim deposcit cura communis boni, vel innocentis tutela & indemnitas. Sic Sayrus in Claui l.12. c.20.num.8.& Less.l.de Iust.c.29.num.119.Si autem delictum non pendeat amplius in futurum,fas nihilominus esse generaliter mandare, etiam intenta excommunicatione,vt quisquis notorij delicti autorem prorsus occultum, id est nulla inde probatione, aut infamia,indiciisve grauatum,resciuerit, eum aperiat, & conscios teneri denunciare, affirmat Valentia 2.2. d.5.q.14. p.1. assert.1. cui subscribit Sayrus loco allegato,tametsi nonnihil implexus.Et ratio est,quia nisi id fieret,crimina manerent impunita, & in dies crescerent, cum magno Reipublicæ damno, & priuatorum pernicie. Refragati in hoc puncto sunt Caietanus 2.2.q.69.artic.2.versic.*sed occurrit*, & Soto l.5.de Iust.q.6. art.2. aliique nonnulli, negantes fas esse in-

quirere generaliter, qui ſcelus admiſerit, ſi nulla ſit de autore infamia. Attamen contrarium habet communis & vniuerſaliter receptus vſus, pro quo pugnat Nauar. in ſumma c. 18. num. 38. & ad cap. *inter verba*, concl. 6. coroll. 50. num. 586. Torres 2. 2. tom. 2. diſp. 50. dub. 5. Leſſ. c. 29. num. 114. Petrus à Nauar. l. 2. de reſt. c. 4. num. 167. Sanchez l. 6. Opuſc. cap. 3. dub. 20. Diana 2. p. tract. 1. miſcell. reſolut. 63. & alij quos iſti proferunt. Veruntamen tametſi omnes hi DD. contra Caietanum & Sotum, cenſent fas eſſe in notorij delicti occultum autorem generaliter inquirere, etiam intentata excommunicatione; plerique tamen eorum negant conſcios teneri detegere reum illum, nec infamia nec indiciis manifeſtis grauatum, eo quod culpa eius cum ſit occulta, non pertineat ad forum humanum, nec in eo puniri poſſit. Hoc tamen non videtur ſatis conſequenter dictum. Idcirco enim mandatur occulti autoris detectio, vt eius culpa quæ ſupponitur euidens, deduci poſſit ad forum humanum, fiátque idonea publici iudicij materia, ad Reipublicæ bonum, & innocentum tutelam. Adhæc ſi Iudex, reperto v. g. cadauere, poteſt ac debet inquirere quis hoc ſcelus patrarit, vt hi autores contra Caietanum ac Sotum rectè docent; nec Iudicis inquiſitio generalis vana eſt, eiúſve de autore criminis denunciando præceptum, ludictum & futile; neceſſe eſt conſcios teneri obedire & pandere veritatem, niſi ij ſint quos alia aliqua ratio excuſet, vt reus ipſe, vel complices: quia quoad iſtos generalis illa interrogatio non eſt iuridica, niſi infamia, aut ſemiplena probatio antecedat, vt Val. aſſertione illa prima *ſub finem*, rectè admonuit, & Sayrus in Claui l. 12. c. 10. num. 25. Cæteri verò niſi

aliud

aliud obstet, quàm defectus præuiæ infamiæ autoris, tenentur respondere, quia iuridicè interrogantur: quandoquidem Iudex nihil eos interrogat, vel nihil ab eis detegendum mandat, nisi quod potest & debet interrogare, aut mandare. Igitur ne detur bellũ vtrinque iustum, conscij in euentu proposito tenentur parere, idque ni faciant, incurrent in excommunicationem sub qua præceptum detegendi, latum fuisse supponimus. Et ita præter cæteros Torres t.2.in 2.2.disp. 50.dub.3.num.12. Aragon.2.2.q.69. art.2. dub.vltimo, & Ioannes Valerus in differ.vtriusque iuris. v.*inquisitio*.n.9.

Respondeo 2. si Iudex lato monitorio specialiter præciperet, vt qui nosset certum hominem quem designaret, v.g. Petrum autorem esse sceleris notorij, illum detegeret, nequaquam detegendus esset in ordine ad punitionem regulariter loquendo, si nulla prorsus de Petro infamia, aut aliquid eam supplens, siue æquiualens præcessisset, essetque autor ille prorsus occultus. Ratio est, quia tunc Iudex non præciperet iuridicè in ordine ad inferendam punitionem. Iura enim, vt id fiat, præscribunt antecessionem infamiæ, vel alicuius æquiualentis, ne gratis homines aspergantur infamia, & inde procedat iniquitas, vnde expectanda iustitia fuerat. Hanc tamen resolutionem, dupliciter tẽperaui, dicens eam valere si pręceptum sit latum in ordine ad punitionem, & regulariter loquendo. Nam si aliud quæratur quàm pœnæ irrogatio, v.g. si præcisè agatur de impediendo aliquo malo, aut tollendis maleficiorum occasionibus, tunc vt benè ratiocinatur Less. l. de iust. c. 29. num.121. ni velimus omnia scatere sceleribus & iniquitatibus, fa-

tendum est licere superioribus præcipere specialiter de quopiam quem nullus malus rumor grauet, & inferiores conscios teneri, quàm secretò & quàm minima fieri poterit famæ iactura, eum pandere superiori, vt patri, in scelerum præclusionem incubituro. Item tanta potest esse delictorum atrocitas, & tam iustus ab eis exitij timor, vt hæc quæ regulariter valere diximus, non sint anxiè retinenda, sed fas sit mandare denunciationem, inquirendo etiam specialirer de quopiam absque infamia præuia, vel manifestis indiciis, sed ex qualicunque & leuicula occasione, num fortè ipse sit qui parrarit manifestum scelus, cuius autor latet. Necessitas enim communis boni honestat illam vsus cæteroqui recepti ac seruandi temerationem, vt tradit Adrianus quodl. 11. difficult. 5. & Lessius supra notauit num. 139. concilians praxim omnium Iudicum, cum contraria opinione magnæ partis Doctorum anteriorum. Videtúrque annuere Suarez l. 5. de legibus cap. 9. num. 15. Quoties ergo præceptum denunciandi specialiter aliquem sceleris manifesti occultum autorem & infamia non laborantem, iustum fuerit, toties monitorium de ea denunciatione latum, ligabit. Non esset tamen iustum præceptum, nisi quæ nunc proposuimus, interuenirent. Vnde iis deficientibus, non ligaret monitorium.

QVÆ

QVÆSITVM VIII.

An reus delicti in nosmetipsos admissi, sit necessariò detegendus vi monitorij.

Respondeo, non esse ex obligatione detegendum, si Iudex rationem præcisè habuerit iniuriæ nostræ. Ita rectè Sayrus in Claui l. 12. cap. 14. num. 24. & Bonac. tract. 6. ex variis p. 1. §. 3. num. 1. Ratio est, quia non est præsumendum, venisse in mentem Iudici Ecclesiastico, vt velit quenquam inducere ad despuenda Christi consilia. At inter consilia Euangelica illud eminet, quo proprias iniurias non persequi, sed Deo cōdonare admonemur. Quinetiam ius ciuile l. vnica, C. *vt nemo inuitus*, &c. neminem vult adigi ad agendum vlla in causa, quanto magis in propria? Idque rationabilissimè cautum esse, demonstrant Clarus in pract. crimin. §. fin. q. 7. & Anton. Sola ad vetera Saaud. decr. tit. vt nemo inuitus accusare vel denunciare cogatur, Glossa vnica, num. 1. Si igitur hoc seruat ius ciuile, quanto conuenientius est, idem ratum haberi iure Canonico? Quare extra dubium esto, Iudicem Ecclesiasticum, nec velle nec posse obligare quenquam læsum, vt detegat illum à quo læsus est, si præcisè agatur de læsi indemnitate.

Hoc addo, quia interdum Iudex aliò collimat, & in damno priuati spectat commune bonum, cui aliter prospici non potest, quàm si ille ipse qui læsus est, aperiat criminosum. Et tunc, si feratur monitorium ad

finem reuelationis, ab ipſo læſo eſt denunciandus is qui illi intulit iniuriam cum communi damno implicitam. Sic iure nouo Pij IV. Clementis VIII. Pauli V. ſed præſertim Gregorij XV. pœnitens cui Confeſſarius per Sacramentalem confeſsionem laqueus Diaboli factus fuerit, ſollicitans ad Venerem, tenetur illum prodere. Tantum quippe eſt ea in parte bonum communitatis & religionis, immani illo ſacrilegio violatæ, vt non poſſit quis cedere iuri ſuo, & condonare iniuriam tam deteſtandæ ſollicitationis. Vnde innodabitur excommunicatione lata in conſcios, niſi illud tam tetrum Diaboli organum aperiat, in cuius horrendam nequitiam conclamat validè Calixtus III. in fine ſermonis de vigilia S. Iacobi. Sed eſt ſcelus cui impar eſt quantacunque abominatio & deteſtatio. Quæ de reo tanti criminis dicta ſunt, monſtrando eum eſſe detegendum lato ad id monitorio, etiam ab eo qui eſt immediatè iniuriam paſſus, extendenda ſunt ad alios euentus, in quibus interſit religionis vel cõmunis boni, læſum aperire eum à quo violatus eſt.

QVÆSITVM IX.

Reus iam emendatus, an detegendus vi monitorij.

RESpondeo, reum occultum iam emendatum non eſſe vi monitorij detegendum, niſi vel in futurum pendeat periculum, vel Iudex ex vrgenti cauſa, criminis præteriti pœnam intendat. Quod his adiunctis ſepoſitis reus occultus peccati non publici, non ſit

ſit detegendus vi monitorij,patet; quia tantùm abeſt vt ſit obligatio detegendi talem reum, vt potiùs iniiciatur conſciis obligatio illum celandi. Vnuſquiſque enim tenetur abſtinere euulgatione probri alieni, & incommodatione proximi, abſque rationabili cauſa, quæ in re propoſita prorſus deeſt, cum reus iam ſit emendatus: eàque emendatione iam ſit factum ſatis, fini,ac menti Iudicis ferentis monitorium. Proinde non eſt quod cum proximi damno,fruſtra refricentur plagæ iam obductæ. Et ita paſſim D D. multos accumulant Gutierres l. 1. qq. Can.c. 11. num.73. Bonac. tract.6.ex variis p.1.§.8.num.1.& Sanchez l.6.Conſil.c.2.dub.5.num.2. & lib.6. in decal. c.18. num. 49. Quod enim initio illius numeri apud Sanchem habetur, in eo euentu non eſſe neceſſarium denunciare noxium ſuperiori,etiam tãquam patri,quaſi poſſit denunciari à conſciis ſi velint; aperta alienæ manus interpolatio eſt, cum probationibus & diſcurſu autoris non conſentiens, qualis non vna occurrit in poſthumo illo Opere. Supereſt tamẽ circa reſolutionem traditam,difficultas,quandonam criminoſus prçſumi debeat emendatus.Quod enim Felinus ad c.*teſtimonium.* de teſtibus,ex ſola aditione tribunalis pœnitentiæ, & facta ibi confeſſione conſtare putat, hominem eſſe emendatum,id quod Genuenſis in praxi c.18.num.6. ex Iubilæi conſecutione patere vult; verum quidem ſupponi poſſet,ſi ageretur de emendatione corã Deo, deque obliteratione actus prætenſi per infuſionem gratiæ factam in abſolutione ſacramentali,non tamen in ſenſu excludente obligationem denunciandi, lato ea de re præcepto:quia ad eam obligationem elidendam, requiri præterea videtur certa moraliter victo-

ria, reportata de praua consuetudine per contrarium vsum. Vnde aliqui ad hoc certum de emendatione iudicium, deposcunt triennium, vt refert Diana tract. de denunc. resol. 3. Sed hoc etiam nimiũ videtur, saltem pro quibusuis culpis. Quare rectiùs dicitur, sítne aliquis emendatus, & an lato monitorio cesset ob hanc causam obligatio illum denunciandi, aliter definiri non posse quàm boni & prudentis viri arbitrio, quod ferendum in hac re erit, spectata personarum qualitate & criminis veluti viscositate, ac difficili vel facili abiectione, cæterísque negotij adiunctis. Sic igitur res habet quoad criminosos illos qui lato ad finem reuelationis monitorio detegendi non sunt, quia iam sunt plenè emendati.

At addebã, interuenire quãdoque adiuncta, in quibus reus etiamsi iam emendatus, sit vi monitorij denunciandus. Nimirum si sit periculũ relapsus, & damni grauis inde secuturi communitati, aut etiam priuatæ personæ. Hoc pacto graues DD. aiunt, hæreticum formalem qui in hæresi ex malitia fuit, tametsi emendatus sit, tamen esse denunciandum si monitorium id ferat: Non quia non possit supponi verè emendatus, vt malè ratiocinatur Fagundez tract. 2. de præc. Eccles. l. 6. c. 4. num. 17. sed quia quantumuis emendatus, tamen haud ægrè ad vomitum redibit in tempore & occasione. Ita Farinac. tract. de hæresi q. 197. §. 2. num. 52. Valent. 2. 2. d. 3. q. 10. p. 5. §. 1. casu 4. Delrio 5. Magic. s. 4. indicio 6. & Suar. d. 20. de fide s. 4. num. 13. valétque id præsertim de hæretico emendato post dogmatizationem, & disseminationem erroris de cathedra pestilentiæ. Plerique quos appendit & sequitur Diana tract. de denunc. resol. 3. idem affirmant de

sacerdote

ſacerdote qui nefandiſſimè abuſus ſit ſacramento pœnitentiæ ad turpitudinem deſignandam, ſollicitandúmque ad eam. Nam licet emendatus ſit, tamen ob ſummam talis criminis lubricitatem, & facilem ad cœnum illud regreſſionem, ſemper eſt iuſta occaſio dubitandi, non de emendatione, ſed de recidendi periculo, ſi incidant occaſiones. Quare lato de hiſce criminoſis aperiendis edicto denunciandi erunt, tametſi iam emendati. Inſuper verò ſi Iudex ferens monitorium, non intendat ſolam à delicto emendationem, aut indemnitatem partis monitorium depoſcentis, ſed etiam intendat pœnas ſumere de criminoſis qui ſe tali ſcelere impiarint; tunc monitorium obligat conſcios, vt aperiant quos ſciunt huiuſmodi criminibus ſorduiſſe, etiamſi iam emendatos, vt iuſtitia vindex locũ ſuum habeat, & ſecuritati publicæ tranquillitatis, ac innocentum tutelæ proſpiciatur. Nam iuxta ea quæ dicta ſunt ad quæſitum 7. ſunt quædam crimina quorum tametſi iam tranſactorum denunciationem, Iudex bono publico vel innocentũ defenſioni ſeruiens, iuſtè præcipit vt irrogata debita pœna proſpiciatur culpis deinceps admittẽdis, & omnium bono paucorum caſtigatione conſulatur. Ambigi verò poteſt, quem finem intendat Iudex Eccleſiaſticus, cum intentata excommunicatione mandat denunciari criminoſum qui ſcitur iam emendatus, cum neutrum finem ex verbis monitorij licet deprehendere. Præſumendum eſſe intendi punitionem, cenſet Reginal. in praxi lib. 24. num. 51. At Suarez, Auila, Filliucius, quibus ſubſcribunt Barboſa de poteſt. Epiſc. alleg. *96*. n. *69*. & Bonac. tract. *6*. ex variis p. 1. §. 3. num. 3. contrarium docent. Nec abs re, ita præſumendum eſſet de eo qui

qui pastor sit non lanius, & sanitatem potiùs quàm abscissionem membri malè affecti habere debet propositam: sed magna rerum inclinatio in quouis statu, non exiguam verisimilitudinem priori præsumptioni conciliat, per hoc orbis in maligno positi senium.

QVÆSITVM X.

An reus vi monitorij seipsum detegere teneatur.

RESpondeo 1. si monitorium feratur ad pœnam inferendam, reum occultum non teneri seipsum prodere nisi iuridicè interrogetur: quod non contingit nisi infamia criminis laboret, aut manifestis indiciis vrgeatur, vel sit aduersus eum semiplena probatio, qui modi variis instituendi iudicij rationibus sunt accommodati: nempe cum proceditur via accusationis, exigitur regulariter probatio semiplena aduersus reum vel aliquid ei æquiualens, nimirum indicia manifesta vt iuridice interrogari censeatur, teneatúrque se prodere & fateri veritatem: cum autem via inquisitionis proceditur, interrogatio est iuridica regulariter loquendo, si infamia præcedat. Si igitur reus de crimine à Iudice interrogatus, non interrogetur iuridicè, defectu vel semiplenæ probationis, vel indiciorum manifestorum, vel infamiæ, ne accessu quidem intentatæ excommunicationis pandere seipsum tenebitur. Negat hoc Ludouicus Vitalis tract. de reis & testibus per censuram cogendis n. 18. & 30. Sed rectè affirmant benè multi DD, quos adducunt & sequuntur

tur Gutierres l.1.qq.Can. c.11.num.39.Sanchez l. 6. Opusc.c.3.dub.29.num.4.& Diana tract. de denunc. resol.8.videtúrque apertè haberi ex cap.*quis aliquando*.de pœnit. dist.1. & cap. *quidam maligni*. 5. q.1.vbi traditur, neminem teneri prodere seipsum. Idem sonat quod habetur l. *de minore*. ff. de quæst. & l. *nimis graue*. C. de testibus,quibus locis dicitur,nòn esse sumenda arma de domo rei. Saperet sanè tyrannidem præceptum illud,quo homo ita in seipsum efferari iuberetur, vt sibi ipsemet exitium vel infamationem crearet, nullis præoccupatus & prægrauatus indiciis, aut rumoribus,vel probationibus. Quare iussio rationabilis, cuiusmodi præsertim est Ecclesiastica, nihil tale indicit vnquam, vel potest indicere, sed si id aggrediatur & excommunicatione intentata reum ad id vrgeat,nõ tenebitur reus se prodere & aperire scelus suum planè occultum, cum de eo ad pœnæ irrogationem prodendo agitur:nec per silentium incurret censuram monitorio cõsertam, vt benè aiunt Hugolinus de potest.Episc.c.45.§.4.& Naldus v. *excommunicatio*, num. 8. Aliqui excipiunt euentum in quo quis pro bono communi teneretur propriam vitam ponere. Sed non est cur ea exceptio admittatur, nisi si agatur de reo, indirectè & consequenter prodente seipsum cum prodit complicem, in euentu quo graue malum communi bono imminens iniiceret necessitatem reo detegendi complicem cuius voluntas non subest voluntati rei. At si sermo sit præcisè de reo, nulla est ex communis boni debito studio necessitas, quæ eum agat ad se prodendum, cum in eius potestate sit mutare efficaciter voluntatem, sicque mali occasionem remouere, & præcludere

cludere necessitatem se detegendi, eam ob causam.

Aduersus hanc resolutionem opponuntur tria. Primum est, argumentum cui succubuit Franciscus Marcus p. 2. decis. 856. nempe quod ne pro vita quidem retinenda, liceat mentiri. Igitur reus sub excommunicatione interrogatus de scelere, quia nisi se prodat, mentietur, adigitur ad se ingenuè prodendum. Hæc tamen difficultas facilè expediri potest, non modò in monitorio quo generaliter tantùm mãdatur vt conscij veritatem aperiant; vnde silere possunt & mentiendi necessitatem declinare tacendo; sed etiam in iudiciaria interrogatione speciali, adacto specialiter reo per intentatam excommunicationem vt pandat veritatem. Potest enim nihilominus reus declinare iniquam, quippe non iuridicam interrogationẽ, dando responsum sensibiliter vel insensibiliter æquiuocum: sensibilem æquiuocationem appellant, qua responsum præbetur verbis biformibus, & multiplici significatione fœtis, quarum significationum vnam concepturus agnoscatur iudex, alteram verò intendat & verbis suis substernat reus; nihil quidem supprimens, aut mente abditum tenens quod verbis exteriùs prolatis non indicetur, tamen multiplicitate & ambiguitate sensus verborum, deludens iniquum quæsitum. Altera verò æquiuocatio siue insensibilis, ea est, qua pars responsi foras promitur, pars supprimitur & subintelligitur; quale genus respondendi vsurpauit Christus ipse, cum rogatus à discipulis de die Iudicij, respondit, se nescire: non quod intellectus Christi etiam creatus & humanus, ignoraret Iudicij diem; quod qui ex eo Christi responso intulerunt Agnoitæ, inter hæreticos sunt recensiti: sed quod

Christus

Christus ad eum modum loquens exteriùs, ſubintelligeret interiùs, ſe neſcire vt Magiſtrum, ſiue ad docēdum, vt diſertiſſimè tradidit S. Auguſtinus in Pſalmum *9. ferè in fine*, & alij plerique Patres quos adduxi in Opere de æquiuocatione c.10.n.8.quo Opere fusè & omni teſtimoniorum ac probationum genere adhibito demonſtratum eſt, vſum alterutrius æquiuocationis, ſi grauis & idonea cauſa ſuppetat, nec alia quàm veritatis enunciandæ obligatio ex lege virtutis veracitatis vrgeat, vacare culpa. In re autem de qua agimus, ob imminētem pœnam ſi veritas apertè panditur, adeſt iuſta & idonea cauſa adhibendi ſubterfugium prædictum. Nec alia virtus obſtat. Nam obedientia ſuperiori interroganti debita, non habet hîc locum, quia ſuperior non agit vt ſuperior, quandoquidem ſupponitur non interrogare iuridice. Itaque fas eſt ei reſpondere non ad mentem, & verborum ambiguitate vel apta ſubintellectione partē reſponſi foras emiſſam ſupplente, deludere perperam interrogantis ſollicitudinem, non adhibito mendacio quod conſtat eſſe intrinſecè malum, nec vlla ratione vſurpari poſſe, vel ſi vita eſſet prodigenda. Nec Albericus Gentilis, qui pro mendacij in hoc negotio defenſione, genus omne probationum ac teſtium conquiſiuit integra de hoc argumento diſputatione, aliud reuera profecit, quàm quod ſe malæ cauſæ malum patronum prodidit. Tametſi illud non inuitus dederim, magnam partem autorum quos producit, nomine mendacij quod in neceſſitate approbant, non illud propriè dictum mendacium quod in mentis & verborum diſſonantia ſitum eſt, & nunquam licet; ſed æquiuocationem alterutram, quæ in ſpeciem & aliquali cor-

reſpondentia

reſpondentia cum vero mendacio conuenit deſignare voluiſſe. Id enim de Origene, Caſſiano, Dorotheo, mendacij tanquam medicamenti id eſt in neceſſitate, vſum labe vacare agnoſcentibus, puto perſpicuum. Vt autem propriè dictum mendacium, vel ſi vita perdenda eſſet, quandoque ſit licitum, nemo Catholicus admiſerit, vt rectè aiebat Franciſcus Marcus, non rectè tamen inde ratiocinatus, neceſſitatem iniici reo non iuridicè interrogato prodendi ſeipſum ne mentiatur: cum ea interrogationis non iuridicæ iniquitas, ſolius apparentis mendacij vſurpatione, declinari facilè à reo abſque labe queat.

Secundum quod aduerſus reſolutionem datam opponitur, eſt factum S. Gregorij l. 5. epiſt. 30. indict. 14. vbi mandaſſe videtur cuidam libelli famoſi occulto autori, ſub pœna excommunicationis, vt ſe proderet. Vnde Almainus tract. de poteſt. Eccleſ. & laica c. 9. probat peccatorem occultum poſſe excommunicari pro peccato manifeſto. Nec pauci inde collegerunt, excommunicationem ferri poſſe pro peccato præterito. Cæterum S. Gregorius, quod ad rem præſentem attinet, nihil conſtituit quod reſolutioni poſitæ aduerſetur. Nam vt rectè notarunt Soto in 4. d. 22. q. 1. artic. 2. concluſ. 4. & Nauar. repetit. ad c. *inter verba*. concluſ. 6. coroll. 66. num. 409. S. Gregorius non mandauit reo ſub pœna excommunicationis vt ſe detegeret, ſed tantùm vt homo tanti ſceleris reus, qui viro bono clam impegerat probra grauia, abſtineret Euchariſtiæ perceptione, donec ſatisfeciſſet, idque ni ſeruaret, percelli eum voluit excommunicatione, tametſi occultum. Neutram verò pœnam illi inflictam voluit ſi vltro prodiret, & probra quibus virum bonum

num onerauerat, nisi veritate demonstraret. Vides S. Gregorium non astringere reum planè occultum ad se prodendum, sed ei imperare, vt personæ quam malè violarat satisfaciat, nec ad communionem accedat quin satisfecerit: ad quod vtrunque, reus ille antecedenter ad S. Pontificis præceptum, omni iure obstringebatur. Quod verò si prodire ipse malit, & vera esse demonstrare quæ alteri inusserat dedecora, immunem eum esse voluit à mulcta irrogata, non fuit eum cogere ad se prodendum; sed optionem dare liberandi se à nota calumniatoris, & probandi quæ clam exprobrauerat; quod quàm sit diuersum ab eo quod hîc inficiamur, nemo non videt.

Tertium denique quod resolutioni traditæ opponitur, est vsus apud plerosque receptus apponendi monitoriis hanc clausulam, *dempta parte & consilio*, ne per monitorium vim inferrent reo, & iis quos reus auxilij & consilij gratia adiisset, detegendi ipsum reum. Ea enim clausula non apposita, sed quod aliquoties factum constat, adhibita clausula, *nemine dempto*, sensus multorum tulit, & reum etiamsi prorsus occultum teneri se prodere, & consultos ab eo, obligari ad eum detegendum. Ita Petrus Gregorius l. 48. syntagm. c. 13. num. 31. ex Ægidio Magistro in decis. Paris. tit. de appell. ex abusu c. 9. & 10. & Lazarius s. 2. q. 16. num. 9. refertque Ægidius loco prædicto, antiquam illam clausulam, *dempta parte, & consilio*, fuisse senatus consulto abrogatam. Verùm eam in aliis oris semper adhiberi, scribit Sola ad antiq. Sabaud. decr. tit. *vt nemo inuitus*, &c. Glossa vnica num. 7. & tit. de minor. decr. inuent. p. 1. Glossa vnica n. 17. vbi cum Rebuffo in Constit. Reg. tit. de Inuent. Glossa 1. n. 9.

excipit duntaxat monitoria aduersus tutores qui bona pupillorum infideliter descripserint. Notat enim in talibus monitoriis non adhiberi clausulam illam, *dempta parte & consilio*, sed hanc aliam qua reus quoque ad se prodendum adigatur, etiamsi occultus, *nemine dempto*. Quam item clausulam, ipsius quoque rei & consultorum ab eo adactricem, permitti in quibusdam euentibus in monitoriis debere, statuitur in Codice Fabriano l.4. tit. 14. vt definit. 54. cum monitorium impetratur ante motam litem, non autem post. Rursusque cum agitur de instrumentis maximè communibus. Adhæc definit. 68. cum quis criminaliter postulatus, non alias veritatis & innocentiæ suæ probationes habet, quàm quas ex ore accusatoris eliciet. In Galliis variam planè esse quoad has clausulas apponendas praxim, legere ibidem est ad definitionem illam 54. Vbi etiam illa secularium Iudicum sollicitudo legitur, interdicendi publicatione monitorij, priusquàm agnouerint an adhibitione clausulæ illius, *nemine excepto*, alteriúsve cuiuspiam, sint in monitorio comprehensi aliqui quos iniquum sit comprehendi, & adigi ad sui ipsorum vel aliorum euulgationem.

Salua tamen reuerentia, quæ Diis (vt Constantini Magni verba huc transferam) à vero Deo ad iudicandum orbem constitutis summa debetur, sequitur perspicuè ex dictis, hallucinari eos qui censent appositionem vel prætermissionem clausularum illarum, *dempta parte & consilio*, & *nemine dempto*, aliquid plus cōferre quoad rem de qua agimus, hoc est quoad necessitatem iniiciendam reo vt se prodat, iísve ad quos ipse consilij opísve gratia confugerit, vt eum detegant. Verè enim, reus vi solius monitorij, etiamsi

Præsul

Præſul neminem demat & omnes arctare ad reuelandum velit,non obligatur ſe detegere, niſi abſque appoſitione illius clauſulæ, *nemine dempto*, obligaretur; puta quia non eſt planè occultus, ſed ob præcedentem infamiam vel ſemiplenam probationem criminis,vel aliquid iis æquiualens, interrogatur vel vrgetur iuridicè ad ſe prodẽdum. Nam in eo euentu obligatur ſe prodere, etiamſi nõ ſit appoſita clauſula illa, *nemine excepto*. Extra eum verò euentum, quantumuis eã clauſula adhibeatur, non tenebitur ſe prodere, ſi planè occultus ſit,atque adeò non vrgeatur iuridicè ad ſe aperiendum. Et idem eſt de conſilio, v.g. de aduocato aut fideli amico, quos reus auxilij & conſilij gratia adierit,ſéque illis detexerit.Quantumuis enim monitorium ferat vt omnes nemine dempto reum planè occultum detegant, non tenebuntur tamen eum aperire,imo nec poterunt,iuxta dicta ſuperiùs ad quæſitum 4. vbi etiam oſtenſum eſt, conſilium ne in eo quidem euentu in quo reus niſi in monitorio excipiatur adigitur ſe prodere,hoc eſt cum laborat infamia,vel eſt aduerſus eum ſemiplena probatio,aliquídve ei æquiualens, poſſe reum detegere regulariter loquendo.Non igitur ex eo quod adhibita ſit ea clauſula,*nemine dẽpto*, adigitur reus planè occultus ſe detegere,nec cum illa alia clauſula apponitur,*dempta parte*,gratia fit reo ne ſe detegat quantumuis ſit occultus,obligandus alioqui niſi ea clauſula fuiſſet appoſita.Id quippe falſum eſſe liquet ex dictis.Sed hæc quidem clauſula,*dempta parte*, gratiam reo facere poteſt non ſe prodendi, ſi non ſit planè occultus, & alioqui per monitorium abſque ea reſtrictione latum,vrgendus iure eſſet ad ſe prodendum, iuxta ea quæ mox

ſubiiciemus in limitatione huius ad quæſitum reſponſionis. Illa verò alia clauſula, *nemine dempto*, poteſt cõferre ad vrgendos vt veritatem detegant, eos quoque quos alioqui pars præſumeretur noluiſſe in monitorio comprehendere; puta domeſticos cum agitur de clancularia ſubductione facultatum, aliiſve huiuſmodi. Addi poteſt nec incommodè, clauſulas prædictas ex mente eorum qui primi eas appoſuerunt, aliò reuerà pertinuiſſe quàm ad ſignificandam rei occulti obligationem ad ſe prodendum niſi excipiatur. De illa enim clauſula, *dempta parte & conſilio*, facilè dici poteſt, eam non adhiberi quaſi neceſſariam ad exoluendum reum prorſus occultum obligatione ſe detegendi, vt cenſent qui inde à contrario ſenſu argumentantur, reum ſi non excipiatur, teneri ſe prodere tametſi occultus ſit: ſed idcirco adhiberi, vt tollantur ſcrupuli meticuloſorum. Quia enim plerique trepidant timore vbi non eſt timor, & audito generali præcepto ſub pœna excommunicationis quo conſcij obligantur aperire quod norunt de re propoſita, non pauci facilè induxiſſent in animum, reos quoque debere ſe detegere, & conſultos ab eis teneri prodere hos ſuos clientes, vnde magni conſcientiarum angores, aut etiam Numinis offenſæ exorirentur: prouidè & ſapienter Antiſtites, eam clauſulam, *dempta parte & conſilio*, adhibendam exiſtimarunt, ne reus occultus eiúſque Conſiliarij putarent ſe monitorio comprehendi, ſicque illaquearentur ſine cauſa. Qua fere ratione, plerunque conceduntur priuilegia adhibitis clauſulis præcisè non neceſſariis, tantùm vt tollantur ſcrupuli, & nimiæ puſillarum mentium meticuloſitati cõſulatur. De illa verò alia clauſula, *nemine dempto*, dici

facilè

facilè poteſt,ſenſum non eſſe,vt reus quoque etiamſi prorſus occultus ſe pandat : ſed obligationem iniici omnibus iis qui legitimè ac ſufficienter non excuſabuntur,vt aperiant veritatem, vel ſi ſeipſos detecturi eſſent. At inter eos legitimè excuſatos, eminet reus prorſus occultus,vt eſt demonſtratum.

Semper reſtrinxi reſolutionem datam ad reũ prorſus occultum,quia fateor reum ſceleris infamia laborantem, vel preſſum manifeſtis indiciis, aut aduerſus quem ſemiplena ſceleris probatio habeatur, teneri ſe prodere, ſi à legitima poteſtate interrogetur : atque adeò qui talis eſt, ſi feratur monitorium in quo reus non excipiatur, tenebitur ſe detegere. Negauit hoc Ambroſius de Vignate cuius argumenta latè profert & excutit Neuizanus l.3.Syluæ nupt.à n. 36. Quoad monitorium quoque,quia tantùm generaliter fertur, Corduba quem ſequitur Auila 2.p.c.5.diſp.5. dub.2. concluſ. 8. negat reum teneri ſe prodere quantumuis ſit infamatus, ſed tantùm obligat eum ad fatendam veritatem,ſi ipſe ſpecialiter interrogetur iuridicè, ſcilicet præcedentibus indiciis, vel ſemiplena probatione. Leſſius item l.de Iuſt.c.31.num.15. iuncto 11. negat reum ex ſola ſimplici infamia ſi nullum aliud adſit indicium,obligari poſſe ad fatendum crimẽ ſuum, etiamſi intentetur excommunicatio. Contrarium habet Gutierres l.1.qq.Canon.c.11.num.38. & 41. aſſerens monitorium iniicere reo neceſſitatem ſe prodendi ſi grauetur infamia, vel manifeſtis indiciis, aut ſemiplena probatione.Idem tradit Syluester v. *Correctio*,q.9.& ſubſcribit Iacobus de Graſſis 1.p.deciſ. l.4. c.8. num. 18. Sed dicendum eſt, quoties Iudex interrogat iuridicè,(ad quod quid in variis iudicij ineundi

rationibus præexigatur, initio tactum est obiter;plenè autem excutitur in tractatione de iudiciis;) toties iniici reo obligationem fatendi crimē, etiamsi ad pœnam interrogetur:quod si interrogationi adiungatur intentatio excommunicationis, fore vt reus eam incurrat,nisi pareat. Quod autem de speciali interrogatione dictum est, æquè valet de generali interpellatione per monitorium; ita scilicet vt reus, qui si specialiter rogaretur teneretur fateri suum crimen, quia interrogatio esset iuridica; æquè teneatur illud fateri interposito ad id generali pręcepto sub pœna excommunicationis. Ratio est,quia quod præceptum sit generale quia ignoratur is ad quem dirigitur; vel certè speciale, quia innotescit is cui præcipitur, non variat vim præcepti, quod supponitur à legitima potestate & legitimè procedente manare, proindéque esse validum & obligatorium. Igitur dummodo Iudex legitimus procedat iuridicè, quod facit cum iubet reum prædictis modis iudicio conuenientibus non occultum,se prodere,reus siue generatim siue in particulari mandetur; vt se detegat,tenetur obedire; idque si præstare renuat, violétque mandatum cui conserta sit excommunicatio, incidet in illam. Tradit hanc sententiam Zerola v.*excōmunicationis causa materialis*.ad 3.& plurimos adducens Lazarius f.3.q.12.num.4. Argumenta verò quibus Ambrosius de Vignate contrarium probabat, contendens, reum vi monitorij nunquam teneri se prodere, illa ipsa sunt quibus aliqui idipsum de reo specialiter interrogato absque censuræ interminatione confirmant, inter quos Angelus, Syluester,& Fumus,v. *delicti confessio*,Petrus à Nauarra 2. de restit.c.4.parte 2.dub.2. Pesantius 2. 2.
ad

ad q.70. disp. vnica *in fine.* aliique non pauci adducti 2.2.in tractatione de reo,quorũ sententiam probabilem censent, tametsi ei simpliciter non subscribunt, Rodericus t. 2.qq regular. q. 19. artic. 4. Reginal. in praxi l.24.n.37.Bonac.ad 8. Decal.præcep. disp.10.q. 3.p.2.num.7 Less.l.de Iust.cap.31.num.16. Malderus de virtut.tract.6.c.3.dub.1.assert.2.& 3.Filliuc. tract. 40.num.266. Atque vtinam Torres qui 2.2.t.2. disp. 50. dub.7. horum placitum ne probabile quidem esse pronunciauit,quanta facilitate hoc dixit,tanta dissoluisset argumentum sanè validum pro eo placito,inde desumptum,quod nemo potest adigi ad detegendam personam noxiam valdè coniunctam etiam in euentu in quo alium detegere cogeretur, saltem regulariter loquendo: Non potest inquam spectata vi humanæ potestatis, ex rei natura & antecedenter ad ius positiuum, quod tantùm declarauit quid ea in parte posceret ius naturale.Ergo multo minus adigi potest reus detegere seipsum tametsi non prorsus occultum,cum nemo ei sit ipsomet sibi cõiunctior aut propinquior. Eam tamen rationem veréque implexum nodum, inferiùs agentes de propinquorum denunciatione, vel soluere,vel scindere conabimur.Interim in cõtrariam sententiam propositam, quæ reum legitimè & iuridicè interrogatum obligat ad se prodendum, lubentes concedimus, cum vniuersè quoad iudicia quæcunque,tum nominatim si in euentu in quo legitimè interrogaretur si pateret, interpelletur ad id generaliter per monitorium.

Respondeo 2.ad quæsitum, si reus monitorio non interpelletur ad se prodendum vt pœnam subeat, sed tantùm in ordine ad impediendum malum aliquod,

vel ad tollendam maleficij occasionem, ratum esse debet, monitorium ligare reum ad se prodendum, etiamsi ita occultus sit, vt si Iudex tenderet ad grauamen inferendum, interrogatio iuridica non esset, nec obligaret ad planam & expeditam respōsionem. Ratio huius doctrinę, eadem est cum ea qua graues DD. quos latè refert & sequitur Sanchez l. 3. de matrim. disp. 14. num. 2. confirmant, Iudicem Ecclesiasticum si agatur de contrahendo matrimonio, posse obligare partes ad fatendum impedimentum prorsus occultum, si velint porrò pergere in contractus coniugalis celebratione. Itémque qua Henriques cum aliis l. de Ordine c. 18. num. 2. docet, eum qui vult ad Ordines promoueri, debere prælato roganti, aut generatim mandāti, candidè & simpliciter prodere vitium occultum, quo ab Ordinibus repellendus sit. In his quippe euentibus DD. agnoscunt obligationem detegendi probra occulta & infamatiua, quia non agitur de grauando reo, quo pacto præexigeretur probrum non esse prorsus occultum, sed agitur de impediendo peccato, & indignis à sacramento Matrimonij vel Ordinis, per Dei ministrum, non qua Iudicem, sed qua fidelem dispensatorem & patrem repellendis; ad quod, ius & potestatem à Deo accepit. Igitur vbicunque similiter agetur tantùm de impediendo peccato, habebit ius præcipiendi, vt probra licet prorsus occulta aperiantur: & qui iis sordebunt, tenebūtur ea aperire, si velint progredi in opere cui illud peccati periculum est adiunctum. Id nisi præstent, seque candidè aperiant, irretientur excommunicatione, si præceptum se detegendi sit sub ea pœna impositum: quia tale præceptum se aperiendi, non est latum ad inferendam pœnam,

pœnam, ſed ad præcludendam diuinam iniuriam, & impediendum maleficium quod alioqui conſequeretur.

QVÆSITVM XI.

Sítne obligatio detegendi complicem vi monitorij.

RЕſpondeo, non aliter ferè complicem obligari ad prodendum ſocium criminis, quàm ad prodendum ſeipſum. Explico hoc, diſtinctione adhibita. Vel enim agitur de complicis detectione à reo primario facienda, vel de detectione rei primarij, facienda per complicem qui ſit minus principalis cauſa delicti, & ſocius rei primarij in eo admittendo. Neutro autem modo, vix eſt alia obligatio ad prodendum complicem, quàm ad prodendum ſeipſum, etiamſi detectio imperetur intentata excommunicatione.

Ac primùm ſi agatur de obligatione rei primarij ad prodendum criminis ſocium ſeu complicem, haud obſcurum eſt quàm fere eodem gradu procedat obligatio prodendi vel facultas celandi complicis, quàm obligatio & facultas prodendi vel celandi ſeipſum. Nam qui aperit complicem, aperit conſequenter ſeipſum, ſiue vltrò fateatur ſe cum eo deliquiſſe, ſiue tantum prodat illum admiſiſſe tale crimen, poſtmodum eiuſdem criminis participio maculandus ab eo quem prodiderit. Itaque quia reus non tenetur ſeipſum aperire, niſi iuridicè id ei iubeatur: quod non

 contingit,

contingit, cum est prorsus occultus, vix tenetur complices aperire si sint prorsus occulti, quantumuis præceptum sit impositum sub pœna excommunicationis. Quo spectat, quòd vt tradit Caiet. t. 1. opusc. tract. 31. respons. 5. habetúrque ex c. *nemini*. 15. q. 3. & ex l. fin. C. de accusat. Iudex regulariter loquendo, nec potest nec debet interrogare reum de complice, si nulla sit infamia quod complex aliquis interuenerit. Vnde quia talis de complice interrogatio non esset iuridica, reus eam eludet aut negliget absque peccato, & incursu excommunicationis intentatæ. E contrario autem, quando crimen tale est vt exerceri absque complice nequeat; vel quantumuis ex natura rei posset admitti absque complice, tamen ex circunstantiis prudenter deprehendatur complicem interuenisse; Tunc quia interrogatio de complice est iuridica, iniicitur obligatio complicem detegendi. Neque enim tunc, complex est prorsus occultus: sed illa ipsa quæ ad interrogandum vel vrgẽdum ad sui detectionem reum principalem sufficientia fuerunt, ad complicem quoque diffunduntur tanquam ad circunstantiam sceleris, atque adeò æquè aperiendus est à reo, si velit se excommunicationi intentatæ subducere. Vniuersa hæc doctrina colligitur ex iis quæ cum aliis tradit Suarez disp. 20. de fide s. 4. num. 19.

Eam tamen temperaui addita particula restringente, cum dixi eandem ferè aut vix aliam esse reo obligationem prodendi complicem, quàm prodendi seipsum, quia interdum ratione immensi damni quod ingruit communi bono ex complicis celatione, obligatur reus seipsum discrimini exponere detegendo complicem, etiamsi non teneretur se detegere si solus

lus esset. Nimirum quia ipse reus, est plenè arbiter ac dominus suæ voluntatis. Vnde si occultus omnino sit, dummodò efficaciter statuat abstinere scelere, satis prospectum erit communi bono, etiamsi non se aperiat. At voluntas complicis, non subest arbitrio & potestati principalis rei. Itaque si contingeret ex complicis celatione, magnum damnum quod meritò præferendum sit damno rei, exoriturum iure timeri, teneretur reus complicem detegere quamuis prorsus occultum, & cuius detectio extra eam necessitatem non posset iuridicè mandari. Ita ferè statuunt DD. de complice hęretico. Nec pauci idem statuunt de persona à Confessario ad turpitudinem sollicitata, quam obligant ad detegendum Confessarium etiamsi prorsus occultum, ob summam perniciem Ecclesiæ Dei imminentem, ni tam tetra pestis auertatur. Ita Bonac. tract. *6*. ex variis p. 3. num. 10. & alij quos refert Diana tract. de denunc. resolut. *9*. Quanquam in hoc secundo exemplo, lõgè aliter se habet res quàm circa complices aliorum criminum. Tametsi enim supponamus, personam sollicitatam præstitisse consensum in sollicitationem, atque adeò habuisse rationem complicis quoad crimen de quo fuit sollicitatio: Tamen quoad ipsam sollicitationem quæ est crimen horrendum, Confessarius sollicitans, complice caruit: cum ipse supponatur is fuisse, qui factus est alteri personæ laqueus diaboli. Edicta autem quæ in Ecclesia prostant plurima de tantæ turpitudinis detectione, spectant duntaxat crimen sollicitantis Confessarij, vt multorum fert sententia apud Dianam loco annotato resolut. 23. Vnde persona pœnitens, reuelans Confessarium sollicitantem, nihil sibi ab ea reuelatione time-

re

re debet, præcisè vi edicti mandantis detectionem Confessarij sollicitantis. In aliis autem criminibus, cum reus complicem detegit, si priùs reus ipse non innotuerat, accersit sibi per se loquendo eandem pœnam.

Venio ad alterum punctum initio propositum, hoc est ad quæstionem de complice qui fuit secundaria & coadiutrix causa delicti, quatenus is ad reum principalem detegendum obligetur vi monitorij. Quia enim complex iste, aperiendo reum principalem, in eandem se coniicit voraginem; idcirco dicebam, qua ratione si prorsus occultus ipse sit, non tenetur se detegere, quantumuis id sub excommunicatione mandetur, eadem ferè neque reum principalem esse ab isto complice detegendum, si prorsus occultus sit, ne se cum eo inuoluat, & eidem obiiciat discrimini. *Ferè* inquam eadem est isti complici detegendi sui aut rei principalis necessitas, vel celandi facultas, quia necessitas alieni præsertim communis boni, aliud interdum ferre potest quoad obligationem detegendi rei principalis, eo quod voluntas illius non subsit arbitrio ac potestati complicis; nec prospiciendum aliquando sit alieno bono nisi reus principalis detegatur, in quo euentu, complex qui si solus esset non teneretur se detegere, quia posset efficaci voluntatis mutatione auertere graue malum imminens quod meritò anteponendum sit damno ipsi complici detegenti resultaturo per detectionem rei principalis, obligandus est ad eam detectionem rei principalis, tametsi prorsus occulti, vt in superiori puncto diximus, agentes de reo complicem detegente. At si reus principalis, & ipse complex non sint prorsus occulti, sed ita se habeant

beant vt interrogatio de crimine si iisdem singulatim fieret, esset iuridica, atque adeò etiam vt præceptum se detegendi non esset contra rationem ac formam iuris, tunc complex quantumuis non nisi generatim per monitorium iussus veritatem enunciare, tenebitur detegere reum principalem, æquè ac in eo euentu tenebitur ad detegendum seipsum. Idque si renuat exequi, innodabitur excommunicatione sub qua præceptum detegendi autores criminis, impositum fuisse supponitur.

Ex dictis diiudicandum est dubium frequens, de obærato qui videns se impotentem ad soluendum, vel ex malitia fraudem faciens creditoribus, quærit fiduciarium emptorem cui bona sua in speciem vendat, móxque cedit bonis. Creditores fraudem subodorati impetrant monitorium, vt quisquis bona obærati aut fraudem factam deprehenderit, eam detegat. Dubitatum sæpè est, vtrùm emptor, qui obærati in ea fraude struenda complex fuit, nec testes habet quibus factam mangoniam probet, teneatur aut possit reum principalem vnàque se aperire, ne in monitorij censuram incurrat. Auila 2.p.cap.5. disp.4. dub. 3. conclus. 7. affirmat, complicem istum, teneri primùm monere obæratum vt restituat, vel sua bona recipiat: quod si is neutrum velit, teneri eum denunciare; quod ait apertè colligi ex Syluestro v. *restitutio*, 3.num. 10. §.4. nec referre putat, quod desit facultas probandi: quia id neque exigitur in hoc negotio vt emptor non habeatur calumniator, neque ad indemnitatem debitam famæ obærati. Emptor enim nullo modo præsumetur calumniator etiamsi absque facultate probandi, obæratum denunciet; quia clarum est,

cum

eum nequaquam à se abdicaturum bona quæ ei fiduciariè sunt commissa, si reuera non essent sic commissa, nec scrupulo admissæ nequitiæ angeretur, & vrgeretur ad aperiendam syncerè veritatem. Infamia autem reo principali obuentura ex detectione fraudis per eum factæ, attendenda & cauenda esset, si emptor fuisset præcisè conscius fraudis; at cum complex fuerit, & celans vlteriùs nequitiam admissam, bonáque concredita asseruare pergens, causa sit damni creditorum, æquè ac is qui bona à latrone data in custodiam apud se habet, non est excusandus à rei principalis denunciatione eam ob causam. Vnicam huius obligationis amoliendæ iustam excusationem proponit idem Auila sequenti disp. 5. dub. 1. concl. 2. si inde emptori fiduciario ingens famæ damnum accedat. Et æquè addere poterat, si futurum sit, vt ob cooperationem in fraudem, grauiter mulctetur, síntque hæc infamiæ obuenturæ vel mulctæ inferendæ dispendia talia, vt meritò declinatio eorum anteponi queat damno creditorum. Id enim pręcipuè videtur ad diiudicationem huius difficultatis considerandum, quod attinet ad obligationem vel facultatem detegendi obæratum. Nam quoad restitutionem quidem, de qua sola agit Syluester loco annotato, res est extra controuersiam. Tantùm dubitare licet, an emptor possit in deteriori statu collocare bona quæ ab obærato pessimæ fidei homine accepit, ea illi restituens quod fieri posse aiebat Auila. De hoc inquam dubitari posse dico. Quod enim latroni liceat restituere rem ab eo bona fide emptam, & rescindere comperto scelere contractum vt recuperetur pretium; ratio est quia alioqui emptor bonæ fidei pateretur damnum nullo admisso peccato.

to. At in re præsenti, emptor fiduciarius præterquam quod peccauit contra ius creditorum cum cooperatus est occultationi bonorum, quam iniustitiam hac bonorum illorum positione in creditorum potestate optimè sarciet; nullum exinde patietur dispendium, quia cum venditio fuerit colorata, nullum pretium numerauit, vel statim à consummato contractu recepit. Imo etiamsi non recepisset, eadem eius esse ratio deberet quoad pretij illius amissionem, ac emptoris qui mala fide à latrone rememit, nec potest pretium appensum recuperare nisi rem latroni reddat: quod fieri ab eo non posse, sed debere rem vero domino reddere, etiam si facienda esset pretij iactura, in confesso est. Sed vt his admissis in detectione obærati per complicem sistam, dico iuxta superiùs constituta, si vterque fraudis artifex sit prorsus occultus, & dispendium quod creditores subeunt non præponderet damno quod alterutri vel vtrique noxio ex detectione resultabit, complex potest ac debet silere non obstante monitorio, salua semper curandæ aut faciendæ restitutionis obligatione. Si autem ista deficiant, sed damnum creditorum longè grauius sit damno quod fraudis artificibus ex detectione obueniet; vel certè si neuter vel alteruter sit prorsus occultus, ideóque iuridicè quamuis non nisi generaliter interpellentur per monitorium ad aperiendam veritatem, tenebitur complex reum principalem aperire, & fraudem simul factam detegere.

QVÆ

QVÆSITVM XII.

Ligétne monitorium ad pandendam personam criminosam valdè coniunctam.

RESpondeo negatiuè regulariter loquẽdo, etiamsi per monitorium generaliter edicatur, vt quilibet conscius, quemcunque alium noxium in causa de qua agitur patefaciat. Ita Nauar. repetit. in cap. *inter verba*, conclus. 6. num. 312. Gutierres l. 1. qq. Canon. cap. 11. num. 54. & multi quos adducit Neuizanus l. 3. syluæ nupt. num. 47. Ratio est quia præceptum humanum non potest obligare ad rem adeò arduam cuiusmodi est detectio criminosi valdè coniuncti, qui eadem ferè persona nobiscum censetur, & cuius detectio sit futura perpetuus fons iurgiorum & dissidiorum intestinorum inter eos qui vitam omnem simul exigere ob coniunctionem astringuntur. Sanè lex ciuilis, cui lex Ecclesiastica non debet de benignitate concedere, l. 4. ff. de test. disertè cauit, *ne inuito denũcietur vt testimonium litis dicat aduersus socerum, generum, vitricũ, priuignum, sobrinum, sobrinã, sobrino natum, eósve qui in priori gradu sunt.* Quinetiam patronos ac libertos inter se, ac respectu cognatorum in prædictis gradibus, legislator eodem testificandi onere exemptos voluit. Varia alia iura quibus constitutum est, vt nemo in criminali causa contra cõsanguineum vsque ad quartum gradum, & contra alios æquè ac magis coniunctos testificari adigatur, collegit Molina tract. 3. de iust.

iuſt. diſp.44. num.1 1. & 12. Nimirum perſpexêre legiſlatores quid ferant vires humanæ poteſtatis ciuilis in ferendis præceptis quæ captui ſubditorum debent eſſe accommodata, ne ſint importabilia, proindéque fruſtra imponantur. Itaque poteſtas Eccleſiaſtica, quæ magnam partem non niſi in ſubſidium ciuilis poteſtatis decernit monitoria, non poteſt vrgere aliquem ad eum detegendum, quem ciuili lege celare ſinitur, ob nimiam coniunctionem. Nec refert quod ea perſona non ſit prorſus occulta, ſed vel infamia, vel manifeſtis indiciis, aut ſemiprobatione ita grauetur accommodatè ad rationem iudicij inſtitutam aduerſus eam, vt ipſe coniunctus ſi de eo ageretur & ſimiliter grauaretur, teneretur ſe prodere. Nihilominus enim præceptum de huiuſmodi perſona detegenda non vrget, quamuis vrgeret ad detegendum ſeipſum. Ratio diſparitatis afferri poteſt, quia denunciator & teſtis in iudicio ſe habent actiuè, & quaſi impetendo reum in fama aut vita aliiſve bonis; ad quod perſonam coniunctiſſimam nulla ſua culpa ad id obſtrictam adigere, inhumanum & aſperum eſſet, imo ferum & crudele. At reus cõfitens, non ſe habet actiuè, nec ſe impetit, ſed nudè contuendum præbet quod reuera fecit: ac proinde non poteſt idcirco cenſeri cauſa damni quod ſubibit, nec erit nimis durum ſuppoſita veritate facti, eum vrgere & adigere ad ſic ſe habendum. Prçterquàm quod ex ea ſui detectione, nullæ timendæ erunt hominis aduerſus ſeipſum graues offenſiones perpetuæ, quæ in magnum communitatis damnum redundare ſolent: ſicut moraliter loquendo ex detectione coniunctorum per coniunctos, exiſterent grauia charitatis mutuæ & pacis

vulnera, ægerrimè vnquam obducenda.

Neque igitur pater filium, neque maritus vxorem, aut è contrario; nec frater fratrem aut sororem, tenetur detegere vi monitorij. Id tamen intelligo de patre & fratre secundùm carnem. Nam filium spiritualem, teneri vi monitorij detegere patrem spiritualem contra Franciscum Curtium l. de testibus conclus. 30. docet & rectè Nauar. repetit. in *c. inter verba*, conclus. *6*. corol. *66*. num. 412. & Farinacius tract. de testibus q. 54. num. 194. & cum multis Barbosa de potest. Episc. allegat. *96*. num. 55. An quoad alios cognatos præter prædictos sit eadem à monitorio immunitas, etiamsi à consciis non detegantur, ambigunt aliqui. Sed placet quod statuunt Angelus, & Syluester, v. *familia*, & cum aliis Auila 2. part. cap. 5. disp. 5. dub. 2. idem pronunciandum esse de socero & genero, déque cognatis omnibus intra quartum gradum. Ita enim necesse est asserere, vt vitentur dissensiones & odia inter cognatos, quorum iurgia tam noxia sunt Rebuspublicis, támque tetram mephitim inhalant quoties interueniunt. Absque dubio autem interuenirent iurgia & odia, si cognatus intra prædictos gradus aduersus cognatum ageret testem aut denunciatorem. Quare ad id non vrgentur lato in quosuis conscios monitorio. Neque est adhibenda temperatio non necessaria quam huic resolutioni apponunt Naldus v. *reuelare*, num. 8. & Bonacin. tract. *6*. ex variis p. 1. §. 3. num. 5. Nimirum quod hi quoque sint ad detegendum cognatum obligandi monitorio, si detegere possint sine graui damno. Voco hanc limitationem non necessariam, eámque idcirco reiicio; quia ratio adducta demonstrat, non posse à tali reuelatione

abesse

abesse graue damnum personę coniunctæ detegentis. Eodémque modo reiicitur limitatio alia quam adhibent nonnulli reiecti ab Auila 2.p.c.5. disp.5. dub.1. concl.1. nimirum quod cognati à denunciandis cognatis tantùm excusentur in criminali causa, non autem in ciuili. Verùm ratio proposita vrget vniuersaliter. Ex eáque ritè perpensa, effici insuper videtur, idipsum quod de cognato vi monitorij non detegendo dictum est, dicendum similiter esse de amico coniunctissimo, & de benefactore planè insigni, quorum detectio grauiter exasperaret, & feritatem vel non leuem ingratitudinem redoleret.

Aiebam tamen hanc resolutionem valere regulariter loquendo, quia interdum occurrunt euentus in quibus consecrandæ sunt cuiuis manus suæ Domino in sanguine coniunctorum. Itaque quotiescunque ex non facta aliquarum personarum detectione, grande malum Reipublicæ immineret, monitorium ligabit conscios quoscunque ad eas detegendas. In crimine læsæ maiestatis, ita sentit Mascardus conclus. 561. n. 9. & concl. 857. num. 20. & 23. & Azor t.2.l.2. c.2.q. 12. & 13. & cum Farinacio, Barbosa de potest. Episc. allegat. 96. num. 57. Id tamen intelligendum est de crimine adhuc pendente, non autem de iam admisso prorsúsque transacto, cuius detectio ad nihil conferret quantum attinet ad malum illud auertendum. De hæresi idem affirmant plerique, obstringentes quemcunque ad detectionem cuiuscunque ea lue laborantis, ne serpat in commune exitium. Ita Suarez d. 20. de fide s.4. num.21. Azor q. illa 13. Comitolus 4. respons. q.8. Auila 2.p.cap.5. disp.5. dub.2. & benè multi quos refert & sequitur Diana tract. de denúc. resol.4.

& 5. & Barbosa supra num. 56. quibus subscribendum est, si agatur de hæreticis dogmatizantibus, vt rectè distinxit Simancas tract. de patre hæretico, & in Cathol instit. tit. 29 num. 37. videtúrque idem velle Sanchez l. 6. consil. cap. 2. dub. 19. num. 6. & 9. Non placet autem Abul. qui in c. 13. Deuter. q. 3. indistinctè negat, filium teneri detegere patrem hæreticum. Crimen Confessarij sollicitantis, eodem loco reponit Bonac. tract. 6. ex variis p. 1. §. 3. num. 6. Quoad crimina verò minùs tetra, vel quorum contagium non est adeò metuendum, retinenda est resolutio proposita. Ideóque verius videtur quod asserunt Lazarius tract. de blasphemia q. 12. & Homobonus tract. de cas. reseru. p. 2. c. 1. & Diana supra resolut. 6. repugnante licet Comitelo 4. respons. q. 8. & Bonacina loco annotato; nimirum non teneri vxorem aut filium, mariti vel patris blasphemias detegere, lato licet eam in rem monitorio.

QVÆSITVM XIII.

An monitorium obligationem iniiciat detegendi eum qui reuera non deliquit, vel absque culpa omittit quod monitorio mandatur.

RESpondeo, non iniicere obligationem. V. g. vt à primo quæsiti membro ordiar, fertur monitorium vt omnes qui sciunt quisnam bona Sempronij furatus sit, illum detegant. Compertum mihi est, Caium ea bona accepisse in iustam compensationem.

Non

Non adigor per monitorium ad eum detegendum. Tum quia Caius non eſt ea bona furatus,cum tamen monitorium ſupponatur de eis duntaxat detegendis latum,qui furati ſunt. Tum etiam quia quamuis monitorium mandaret omnes Sempronij bonorum detentores detegi, intelligendum id eſſet de iniuſtis detentoribus:cuiuſmodi non eſt qui ſe iuſtè compenſauit, aut qui bona iuſtè præſcripſit, eáve aliquo iuſto titulo detentionem emundante, apud ſe habet. Ita Suarez t. 5.3.p.d.20.ſ. 3.num.12. Ludou. Lopez p. 2. inſtruct.c.12. Bonac.cum permultis tract. 6. ex variis p.1.§.6.num.3.Eodem recidit quod ait Nauarr. conſil. 34. de ſent. excom. num. 2. poſt Ripam tract. de peſte, nempe eum non teneri reuelare, qui ſcit partem in cuius gratiam monitorium eſt conceſſum, iure carere. Quod mox Nauarrus n. 3. extendit ad iudicium conceptum per iuſtam cauſam credendi, atque adeò ad credulitatem ex iudicio probabili. Quare qui ſcit vel probabiliter credit,partem deſtitui iure in rem quam poſcit per monitorium; vel qui ſaltem probabiliter iudicat ſuum eſſe quod petitur, non ligatur monitorio indicente reuelationem.

Eadem ratio militat pro reſponſione negatiua ad ſecundum membrum quæſiti. Supponamus enim Titium furatum eſſe quippiam non leue quod poſtea conſumpſerit,nec iam habere vnde reſtituat, vel certè ob graue damnum ex reſtitutione nunc facta obuéturum differre abſque culpa reſtitutionem:Inſtante autem domino ferri monitorium, quo omnes iubeantur rei ablatæ detentorem detegere. Nego conſcios teneri reuelare Titium, quia retentio non eſt ei culpabilis.Monitorium autem,ſicut ſi ferretur ad ex-

torquendam restitutionem, non vrgeret Titium impotentem, vel iusta ex causa differentem restituere: ita cum fertur ad reuelationem extorquendam, non vrget eos qui sciunt detentionem rei, eiúsve non restitutionem culpa vacare. Quid enim proderit si reuelent. Accedit quod obiectum reuelationis indictæ, est iniusta detentio, quę supponitur abesse. Et ita Suarez t.5.3.p.d.20.s.3.num. 12. & cum multis Lazarius s.1.q.13.ac Bonac.tract.6.ex variis p.1.§.6.num.4.qui tamen obligat ad detegendum eum qui esset potens quoad aliquam partem debiti, etiamsi non quoad totum debitum: itémque eum qui postea potens erit. Verùm vt sit obligatio detegendi potentem quoad vnam partem, necesse est eam partem esse notabilem, & cuius (saltem vt aliis iunctæ) detentio sufficiat ad mortalem culpam in ea detentione contrahendam, iuxta dicta superiùs c. 2. ad quæsitum 1. vt item sit obligatio detegendi eum qui postea potens erit, necessarium videtur, vt vel iam nunc habeat ius ad aliquid postea cum effectu consequendum, vel saltem iam non polleat industria, quam si adhibere velit, sit proximè habiturus vnde satisfaciat. Alia enim quæcunque potentia futura esset nunc planè incerta, nec suppeditaret fundamentum obligationis reuelandi. Porrò in dubio an is de quo reuelando agitur, per impotentiam excusetur; atque adeò an vlterior rei detentio vel non restitutio vacet culpa, rectè Sayrus in Claui l.12.c.14.num.3.pronunciat esse obligationem reuelandi, & monitorium ligare. In dubio tamen quo possessor rei ambigeret an teneretur reddere, sicut ipse quia possidet, non tenetur reddere, ita neque conscij tenentur eum detegere.

Pertinet

Pertinet eodem quod Philiarcus 1. p. de Offic. Sacerd. l. 3. c. 34. rectè admonuit, nempe monitorium non ligare ad detegendum eum qui facit quod potest vt satisfaciat parti quæ monitorium impetrauit; saluam duntaxat volens famam suam, in euentibus in quibus fas est famæ consulere. Nam causa quæ principalem excusat à restituendo, alióve quopiam præstando, æquè excusat conscios à reuelando, cum idcirco tantùm teneantur reuelare, vt principalis præstet quod debet.

QVÆSITVM XIV.

Sítne obligatio detegendi quos pars vel Iudex in monitorio includi noluit.

RESpondeo, nullam esse obligationem eos detegendi. Ac primùm quod eos quos pars includi noluit, res est manifesta, quia potestas Ecclesiastica ferens monitorium in gratiam partis, non intendit obligare vltra partis voluntatem. Igitur quos pars expressè contestabitur nolle se includi, ac etiam quos iustè & rationabiliter præsumetur noluisse includere in monitorio, non sunt à consciis ex obligatione detegendi. Ita Molina tract. 2. de Iust. disp. 686. num. 2. Filliuc. tract. 14. c. 1. q. 7. num. 18. & c. 2. q. 7. num. 38. Barbosa de potest. Episc. allegat. 96. num. 71. Bonac. tract. 6. ex variis p. 1. §. 1. num. 1. & multi cum Theologi, tum Iurisperiti, apud Neuizanum l. 3. Syluæ nupt. num. 55. Itaque quia pars non præsumitur voluisse

luiſſe patrem,matrem,vxorē,liberos ſuos monitorio ſubiici,nō erit obligatio eos detegendi. Aliud quoad filios ſi monitoriū pro furto domeſtico ſit impetratū, ſtatuunt Hugol.de poteſt. Epiſc.p.2.c.45.§.4.& Naldus v.*excōmunicatio*,n.8.Perſto tamē in ſententia,niſi aliunde conſtet mentem eius qui monitorium impetrauit aliud ferre,omninóque velle, vt hi quoque, ſi rei ſint, manifeſtentur:quod pro negotij qualitate & circunſtantiis prudenter diiudicandum eſt, cum verba nihil peculiare exprimunt quoad iſtos; ſicut cenſerentur exprimere ſi adhiberetur clauſula, *nullo excepto*,aut *nemine dempto*, qua ſignificaretur, voluntatem partis, atque adeò etiam Iudicis eſſe vt quicunque tandem reus ſit,aperiatur: alioqui enim perſonæ tam coniunctæ, non ſunt ex obligatione detegendæ vi monitorij. Sunt qui id extendant ad earum complices, v.g. ad famulos ſocios furti filiorum,ac ſimilium.Nam quandoquidem is qui monitorium impetrauit,præſumitur noluiſſe filios v.g.includi in monitorio,vt eorum famæ parcatur:Ita neque videtur voluiſſe vt eorum compliçes detegantur, ne conſequatur infamatio perſonarum quas habet chariſſimas. Exiſtimo tamen rectè Hugolinum 2.p.de offic. Epiſc. c.17.& Naldum v.*Filius*,num.3.cenſuiſſe obligationem monitorio iniici ad hos complices perſonarum coniunctarum detegendos, quia hæc videtur eſſe mens partis:nec præſumpta eius voluntas quoad ipſas perſonas coniunctas, extendenda eſt ad earum complices, ac ſocios: quia etiamſi ex complicum detectione ſit indirectè conſecutura infamatio aliqua perſonarum coniunctarum, tamen id incertum eſt, fortaſſis enim non detegentur: Et

quidquid

quidquid ſit de infamatione, tamen immunes erunt à tam multis damnis excommunicationis.

Non eſſe quoque obligationem detegendi eos ad quos Iudex monitorium pertinere noluit, eſt extra controuerſiam, quia totum monitorij robur eſt ab intentione Iudicis. Quare nemo conſciorum detegere tenetur quoſcunque Iudex noluerit detegi. Et præter eos quos expreſsè declararet ſe eximere, tales quoque eſſe præſumuntur, omnes quos iuſta cauſa excuſat ne præſtent id ob quod omiſſum, eſſent detegendi ſpectato ſolo cortice verborum monitorij. Tales item præſumi debent, ij quos priùs circa monitorij materiam pepigiſſe cum parte monitorium poſcente conſtaret. Neque enim Iudex ſi hoc pactum habuiſſet perſpectum, nec alij vlli fuiſſent quos partis interfuiſſet cognoſcere, conceſſiſſet monitorium ad reuelandum, & ita rectè Neuizanus l. 3. ſyluæ nupt. num. 55. & Gutierres l. 1. qq. Can. c. 11. à num. 67. Egi de eo quem Iudex includi noluit, non autem de eo quem monitorij promulgator vellet exceptum. Neque enim vis monitorij eſt à promulgante, ſed à ferente, ſiue à Iudice. Itaque in eo euentu quem memorat Franciſcus Marcus p. 2. deciſ. 801. Sacerdos monitorij promulgator idémque reus, non euaſit cenſuram monitorij quod ipſe promulgabat, quantumvis ſe exceptum vellet. Nec plura de obiecto vi monitorij detegendo, tum quoad materias, tum quoad perſonas. Nunc ad actum reuelationis, eiúſque faciendæ modum progrediamur.

QVÆSITVM XV.

Cui, & quomodo facienda sit reuelatio per monitorium indicta.

Respondeo, faciendam esse Iudici iisve quos ipse sibi sufficerit, nec aliter faciendam quàm eo modo qui in monitorio exprimitur, & quo constet vtilem fore parti iuxta mentem Iudicis. Aio reuelationem faciendam esse Iudici, aut quod perinde est iis quos ipse sibi subrogauerit, quia vt rectè Syluester notauit v. *excommunicatio*, 2. num. 18. non est reuelatio facienda parti. Id enim esset magnum incentiuum odiorum. Itaque facienda est Superiori, siue vt Iudici, siue vt patri, pro vario modo quo reuelatio imperatur. Interdum enim intenditur duntaxat emendatio noxij, & impeditio peccati: Et tunc reuelatio fit superiori vt patri qui non sit obfuturus, nec ad pœnam asperam irrogandam processurus, sed præcisè consulturus bono subditi. Aliàs verò intenditur iuridica punitio & castigatio eius qui deliquit, vt cæteri timorem habeant, & ipsi noxio reponatur pro malè captato bono iustum malum vltorium, vt cum Tertulliano dicam. Vnde in hoc modo procedendi non curatur fama denunciati, sed regulariter loquendo quæritur bonum vel commune, vel ipsius denunciantis, vt rectè obseruat Molina tract. 4. de Iust. disp. 32. num. 6. Hanc denunciationem secundam, vocant iuridicam siue iudicialem, quæ differt ab accusatione in qua is qui

qui crimen defert sit pars iudicij, vnde obligatur probare crimen quod detulit; ad quod simplex denunciator non cogitur, vt constat ex cap. *super his*, de accusation. vbi additur aliud discrimen; quod denunciationem non est necessarium scriptis committi, cum tamen accusatio sit recipienda in scriptis, vt notat D. Thom. 2. 2. q. 68. artic. 2. ex cap. *accusatorum*, 2. q. 8. Aliud discrimen accusationis & denunciationis ex finibus, refert & excutit Suarez d. 20. de fide s. 4. num. 3. adducens alios pleniùs ac fusiùs ista scrutatos.

Vtro autem ex duobus modis prædictis facienda sit reuelatio, colligendum est ex adiunctis monitorij cum nihil expresse in eo habetur. Vel si ne ex adiunctis quidem aliquid possit in hanc rem erui, hoc tempore attendendo vsum frequentiorem præsumendum potiùs est, scopum Iudicis esse punitionem, quamuis spectato munere pastorum, aliud potiùs præsumendum videretur, vt suprà dixi ad quæsitum 9. Quando verò incideret dubium, an Iudex per monitorium vocaret ad denunciandum alterutro ex dictis modis, an verò ad testificandum duntaxat, vnde sit petenda dubij depulsio attigi c. 1. q. 2. addidique, si nulla ex parte lux affulgeat, præsumi Iudicem vocare conscios ad testificandum. Quæcunque porrò ex prædictis reuelandi ratio ineatur, necesse est reuelantem clarè ac perspicuè reuelare quod nouit. Quanquam interdum necesse est Iudicem Ecclesiasticum confusa reuelatione esse contentum, vt benè cum aliis notauit Gutierres l. 1. qq. Canon. c. 11 num. 84. Nimirum si reus facti propter quod monitorium fuit latum, sistat se Iudici, profitens verè se esse qui patrauit id de quo agitur; habuisse tamen iustam faciendi causam, quam

expositurus

expoſiturus & probaturus ſit diſtinctiùs Iudici ſuo ſeculari ad quem ſe remitti poſtulet. Tunc enim Iudex Eccleſiaſticus debet ibi ſiſtere, nec vltra illam confuſam reuelationem quærere aliam. Nec ſanè pertinet ad poteſtatem ſacram in eo euentu, vlteriùs ſcrutari iuſtitiam facti, ſed id examinandum Iudici laico poteſt debétque permittere: quod vnum puto voluiſſe Ægidium Magiſtrum in deciſ. Pariſ. tit. de appellat. ex abuſu c. 4. Depoſci poſſe à reuelante, vt reuelationem firmet iuramento, ſcribit Alba conſilio 15. & omnino debere ita fieri vt certior ſit ac firmior reuelationis fides, ſæpè ingeminat Ripa reſponſo 77. excutiens teſtificationes vi cuiuſdam monitorij elicitas. Regulariter tamen ne conſcientiæ magis illaqueentur, abſtinetur eo mandato, nec quiſquam compellitur cum iuramento deponere, vt ait Genuenſis in praxi c. 1. n. 16. & ex eo Barboſa allegat. 96. num. 34.

Iam ad modum in reuelatione facienda ſeruandum, vt reuelatio ſit vtilis parti quæ monitorium popoſcit, pertinet vt non verbo duntaxat fiat, ſed etiam ſcripto committatur; & quidem per Notarium idoneum, vt depoſitio fidem in iudicio faciat. Quæ ratio confirmat, nomen quoque & cognomen denunciantis, aut quomodolibet reuelantis exprimendum eſſe in eo ſcripto quo continetur depoſitio, quod conſentaneum eſt iis quæ præſcribuntur c. *dilectus*, de accuſation. Videndus Genuenſis in praxi c. 18. num. 2. Interdum tamen cum reuelanti ſi notus fieret damnum immineret, fit reuelatio miſſa ſchedula, rem quidem reuelandam continente, ſed abſque reuelantis adſcriptione, vt notat Philiarcus p. 1. de offic. Sacerd. l. 3. c. 34. §. 1. limitatione 8. Nam quamuis ſchedula non habeat

beat vim probandi, aut accuſandi ad effectum inquirendi niſi præuia infamia vel idoneis indiciis, tamen habet aliqualem vſum de quo Maſcardus concluſ. 247. Nec plura generatim de modo in facienda reuelatione tenendo. Nunc ſigillatim nonnulla eodem pertinentia attingamus.

QVÆSITVM XVI.

Num reus vi monitorij detegendus ſit omiſſa correctione fraterna.

RESpondeo, ſi monitorij ſcopus ſit rei emendatio, præmittendam eſſe reuelationi correctionem in euentibus in quibus pręceptum fraternæ correctionis vim habet. Interdum enim vt conſtat ex 2.2.q.35. leges charitatis ferunt, vt adhibeatur proximo fraterna correctio inter nos & ipſum ſolum, priuſquàm crimen eius dicatur Eccleſiæ iuxta Chriſti ipſius oraculum. Aliquando autem quia deeſt ſpes profectus, vel quia eſſet periculum in mora, v.g. quia fur elaberetur, prætermittitur fraterna correctio abſque labe, rectáque aditur ſuperior, vt ſecuriùs & robuſtiùs proſpiciat. Quandiu igitur per noxij diſpoſitionem, & non omnimodam obfirmationem, & per extrinſeca damna quæ timentur, licet præmittere fraternam rei correctionem, non eſt dubium quin ſit præmittenda; nec eas inducias negat monitorium de quo agimus; quod ſcilicet latum eſt ad corrigendum reum, & impediendum peccatum eiúſve prorogationem: Ita vt etiamſi intra

intra tempus in monitorio præfixum, non potuerit adhiberi quæ ſperatur profutura fratris correctio, non ſit idcirco cenſendus monitorij cenſuram incurriſſe qui non reuelauerit, vt notaui c. 1. agens de termino præfixo monitoriis. Et quamuis poſtea deprehenderetur correctionem fuiſſe inutilem, tamen prudens illa comperendinatio vltra terminum conſtitutum ad reuelandum, qua prudenter captata eſſet corrigendi occaſio, non verteretur vitio. Quinetiam ſi ſemel adhibita correctio non profeciſſet, adhuc poſſet prudenti arbitrio differri detectio, ſaluo monitorio: quod cum contineat præceptum Eccleſiæ, atque adeò benignum, non excludit huiuſmodi moras. Admonet quoque Gutierres l. 1. qq. Canon. c. 11. num. 73. cum SS. Thoma, Antonino, itémque Nauarro & Corduba, tam neceſſariam eſſe adhibitionem correctionis, vt quamuis in euentibus de quibus nunc agimus, Iudex mandaret omitti correctionem, non eſſet ei obtemperandum. Et ratio eſt perſpicua. Nam monitorium continet mandatum purè humanum. At præceptum corrigendi proximum ſi ſpes profectus affulgeat, ſpectat ad naturalem & diuinam legem, cui leges omnes humanæ de efficacitate debent concedere. Non benè autem Neuizanus l. 3. ſyluæ nupt. num. 46. ſtatuit nunquam eſſe obligationem præmittendi reuelationi fraternam correctionem; argumento inde ducto, quod denunciatio per monitorium extorta, ſit iudicialis. Vim tamen huius argumenti, apertè elidit ratio proximè in contrarium propoſita.

Iam verò in euentibus in quibus præceptum de adhibenda fraterna correctione non habet locum, vt contingeret ſi ea eſſet rei diſpoſitio vt nihil ab eo eſ-

ſet

ſet ſperandum; vel ſi pericula grauium damnorum bono publico aut priuato impendentium omnem remoram excluderent: itémque ſi ageretur de monitorio ad alium finem quàm præcauendi vel emendandi peccati de quo hactenus egimus; ſed ſcopus monitorij eſſet, extorquere reuelationem ad puniendum reum de ſcelere iam perpetrato nec vlteriùs pendente; tunc non eſt præmittenda fraterna correctio, ſed dummodò peccatum tale ſit quod detegi poſſit abſque iniuria; quia ſcilicet vel non eſt prorſus occultum aliis, vel vergit in tertij cuiuſpiam aut etiam in publicum exitium, parendum illico eſt monitorio reuelationem indicenti; quia tunc correctio fraterna vel nulli vſui eſſet, vel ſcopo monitorij vltionem quęrentis non congrueret. Ita cum aliis Auila 2.p.c.5. diſp.4. dub.2.concluſ.3. Non pauci negarunt præmittendam vnquam eſſe correctionem, ſi agatur de hæretico formali. Profert ad id complures eiſque ſubſcribit Diana tract.de denunc. reſol.2. qui videtur idem extendere ad omnia crimina quorum diſquiſitio pertinet ad tribunal S.Officij. Multi tamen ab eodem Diana recenſiti, contrarium aſſerunt, etiam quoad hæreſim formalem, quibus addendus eſt Sanchez l.6.conſil.c. 2. dub. 14. num. 8. eſtque ea ſententia ſatis veriſimilis; præſertim ſi non agatur de hæreticis dogmatizantibus, à quibus & minor ſpes profectus ex adhibita correctione fraterna ſolet affulgere, & maius periculum ob virulentiam & malignitatem impendet. Indubitata verò haberi deberet ea ſententia quæ correctionem fraternam etiam hæretico priuſquàm denuncietur adhiberi vult, ſi ſermo eſſet de eo qui non niſi materiali hæreſi laboraret. Nec leuiter peccant

pleriquc

plerique prurientes linguis, qui Concionatorem ex inaduertentia aut ignorantia inuincibili lapſum, illico deferunt prætermiſſa correctione fraterna. Id enim à malo eſſe nec labe vacare, rectè admonuit Bonac.tract.6.ex variis p.1.§.8.num.5. Eſt is affectus inuidorum proprius, vt notauit S.Baſilius homil.de inuidia, componens eos cum muſcis, quæ dimiſſo reliquo corpore ſano & benè compoſito, ſi quid in eo vlceroſum & purulentum ſit, eò aduolant. Adhibuerat illam ipſam comparationem ante Baſilium, S. Iuſtinus in dialog.cum Tryphone, docens id fuiſſe Iudaicum vitium.

In dubio de diſpoſitione noxij, & vtilitate correctionis, cenſeo ad periculum damni imminentis eſſe attendendum: ita vt obligatio hæc diiudicetur ex quantitate, (vt ſic dicam) ſpei de reportando fructu ex correctione præmiſſa, collata cum quantitate metus de perdenda opera. Nam ſi ſpes non præponderet, & pericula damnorum grauium non ſint exigua, præferendum erit quod tutius eſt; nimirum rem illico ſuperiori detegere vt proſpiciat. Si autem non ſit periculum magnorum malorum, vel ſi periculum qualiumcunque malorum non ſit proximum, nec modica ſpes affulgeat fructus ex correctione obuenturi, tentanda priùs erit correctio. Quam praxim in tali dubio, nōnulli etiam quoad formalem hæreſim, & affinia crimina probant, vt refert Delrio l.5. Mag.ſ.4.n. 6.qui tamen haud abs re quoad hæreſim formalem & enormia huiuſmodi ſcelera, aliud pronūciat: eo quod reſpectu huiuſmodi ſummorum criminum, vix poſſit contingere, vt res eū ſtatum ſortiatur, in quo diximus correctionē in dubio præmittendā eſſe denūciationi.

QVÆ

QVÆSITVM XVII.

Teneatúrne quis vi monitorij, reuelare cum graui suo, aut suorum damno.

RESpondeo, regulariter loquendo, non teneri quenquam cum graui suo damno reuelare. Ita Soto relect. de secreto memb. 2. q. 6. dub. 5. Suarez t. 5. 3. p. d. 20. s. 3. num. 9. Ex Iurisperitis Neuiz. l. 3. syluæ nupt. num. 47. & Felin. in cap. *dilectorum*. de test. cog. num. 3. Refert hos Iurisperitos & malè repudiat Ludou. Vitalis tract. de reis & testibus per censuram cogendis num. 37. negans iustam habere excusationis causam quenquã propter minas alterius, etiam qui eas exequi consueuerit, quominus vi monitorij teneatur reuelare. Quod cũ vniuersaliter & absque restrictione dicatur, pertinet quoque ad intentationem grauis damni: ac proinde mens illius autoris est, quocunque damno imminente, aut per timorem non irrationabilem nec leuiter conceptum obiecto, teneri conscios reuelare. Sed contrarium est asserendum; quia præceptum humanum rationabile, cuiusmodi est præceptum monitorio contentum, non obligat cum graui discrimine quod non sit per se coniunctum actui præcepto, sed ei contingenter adiungatur, vt latè confirmat Sanchez l. 1. in decalog. c. 18. à num. 4. & Suarez l. 3. de legibus c. 30. num. 6. Nemo igitur obligatur reuelare, si ex reuelatione graue sibi malum meritò timeat. Vnde si monitorium mandet reuelari delictum

ab aliquo admissum cuius ego sim conscius, isque à quo scelus admissum est, denunciatione per me facta, resciturus aut non dubitaturus sit quin ego denunciauerim; indéque non leue periculum in vita, fama, aut fortunis vereri meritò debeam, vel inde capitales inimicitiæ, periculorũ refertæ iure sint timendæ, non tenebor reum detegere, nec per silentium incurram in decretam monitorio censuram. Similiter si fur me docuerit vbi sit res furtiua, & monitorium mandet consciis vbinam res illa sit, vt locum reuelent, non tenebor reuelare; nisi possim probare me id à fure compeгisse. Nam si reuelem, nec possim probare me à fure id didicisse, habebor fur, aut furti complex, cum magno damno meo atque infamia. Itaque non ero reus censuræ per monitorium intentatæ etiamsi taceam, vt rectè asseruit Sayrus in Claui l. 12. cap. 14. num. 25. Eandem ob causam, vassallus non vrgetur monitorio ad reuelandum contra dominum suum, quia id postea pessimè vassallo cederet. Sic Neuizanus l. 3. syluæ nupt. num. 47. & Gutierres l. 1. qq. Canon. c. 11. num. 56. Denique ne ad varios particulares euentus sine causa descendam, quoties ex reuelatione, notabile vitæ propriæ aut famæ, vel bonorum periculum imminebit, cessabit detegendi obligatio. Et ita ex benè multis Diana tract. de denunc. resolut. 7.

Aiebam tamen hæc non valere nisi regulariter loquendo, quia præferendum est semper commune bonum, priuato, etiam proprio. Vnde quantumcunque priuatim mihi immineret damnum graue, ac vel si ingrueret mihi mors ex detectione personæ exitium machinantis religioni, aut Reipublicæ; negligendum esset dispendium proprium, & eius conculcatione consulendum

consulendum foret publico bono, facta reuelatione indicta per monitorium, id quod æquè absque monitorio fuisset præstandum. Ita rectè Genuensis in praxi cap. 18. num. 8. Et Sanchez l. 6. opusc. c. 2. dub. 22. n. 2. éstque perspicuum ex sæpè annotatis superiùs circa varios euentus, in quibus per se loquendo vidimus monitorium non fuisse iniecturum obligationem reuelandi, quæ tamen per accidens ob graue damnum præsertim religioni aut publico bono imminens, iniicitur conscio de grauissimorum Doctorum sententia.

Quod dictum est de periculo grauis damni proprij, extēdendum æquè est ad periculū damni similis, ex mea reuelatione imminentis personis mihi coniunctissimis. Quale esset, si criminosus nihil aduersum me moliri valens, prænosceretur irruiturus in personā mihi valdè coniunctam eius violentiæ obnoxiam, v. g. parentes, liberos, fratres, sorores, & alios quorum mecum valdè arctus sit nexus, aut sanguinis, aut alterius magnæ necessitudinis. Tunc enim non tenerer reuelare criminosum illum regulariter loquendo, id est dempto magno quopiam communis boni discrimine, cui esset ea reuelatione prospiciendum, non obstante incommodo, imminente cuiuis quantumlibet mihi coniuncto. Ratio autem cur extra hunc euentum, reuelandi obligatio non iniiciatur per monitorium, perspicua est. Nam persona adeò coniuncta, reputatur alter ipse. Sic patri acerbissimum accidere incommodum liberorum, vixque acriùs tangi posse parentem quàm liberorum afflictione, erga quos præ oculorum pupillis afficitur, obseruat Isidorus Pelus. l. 2. epist. 81.

QVÆSITVM XVIII.

Quid si ex reuelatione per monitorium indicta, secuturum sit graue iniustum damnum tertij cuiuscunque.

Respondeo, non esse obligationem reuelandi. Ratio est, quia Iudex Ecclesiasticus decernens monitorium, non intendit vt sim causa alieni damni iniusti. Atqui id supponitur ex reuelatione per me facta consecuturum. V. g. habet Sempronius siue furto, siue deposito, aut quomodolibet aliter, instrumentum adulterinum Caij, quod si proferatur, imminebit iniustum exitium Titio. Tametsi feratur monitorium instante Caio, ad comparandam instrumenti illius notitiam, in perniciem Titij inde iniquè exturbandi fortunis omnibus, abstinebo tamen reuelatione, nec indicabo instrumentum illud penes Sempronium esse, vt Titius sit indemnis: nec ea in re deflectam à mente Iudicis, qui ferens monitorium, intendit præsertim vt excludantur peccata, nec sit qui in scelere & iniustitia hæreat. Cui fini seruiet silentium meum, reuelatio autem officeret. Quare meritò abstinebo reuelatione. Nisi si in aliquo euentu, ex reuelatione consecuturum esset iniustum damnum tertio per nequitiam partis: Ex veritatis autem suppressione, consecuturum esset mihi meisve graue

ue diſpendium , quod meritò mihi eſſet ſollicitiùs auertendum , quàm iniuſtum damnum tertij extranei. Tunc enim exoluerer obligatione ſilendi.

Porrò reſponſio ad quæſitum data, æquè accommodanda eſt ad damnum iniuſtum conſecuturum reo vnius criminis comperto, ſi fiat reuelatio alterius criminis de quo non præceſſit infamia, ſed quod ſit adhuc prorſus occultum, præterquàm mihi. Tunc enim niſi bonum quod ex denunciatione ſequetur, ſit meritò præeligendum neglecto damno quod reo adueniet, ſilendum erit de eo delicto occulto quandiu occultum erit, quia interpellatio ad illud detegẽdum, non eſt iuridica. Nam quod infamia, vel qualiſcunque cognitio alterius delicti præceſſerit, nihil facit ad infamiam de iſto quod ſupponitur manere adhuc occultum. Ita Nauarrus ad cap. *inter verba*. concl. 6. coroll. 65. num. 826. & Sanchez l. 6. opuſc. c. 2. dub. 12. num. 4. Quæ doctrina nititur eodem fundamento quo communis doctrina Theologorum, Caietani t. 1. opuſc. in 17. reſponſ. 5. Valentiæ 2. 2. d. 5. q. 13. p. 2. Turriani t. 2. in 2. 2. d. 50. dub. 3. Leſſij l. de iuſt. c. 29. à num. 121. & paſſim cæterorum, dempto Paludano in 4. d. 19. q. 4. aſſerentium, Iudicem poſſe duntaxat interrogare reum, & adigere in conſcientia ad reſpondendum, de crimine de quo præceſſerint quæ præcedere debent attenta ratione iudicij initi; nimirum vel infamia, vel indicia ſufficientia, vel ſemiplena probatio: Non poſſe autem ſemel malè audientem aliquo prædictorum modorum circa aliquod crimen, interrogare de quibuſuis aliis criminibus, circa quæ nihil præceſſerit eorum quæ interrogationem

QVÆSITVM XVIII.

Quid si ex reuelatione per monitorium indicta, secuturum sit graue iniustum damnum tertij cuiuscunque.

Respondeo, non esse obligationem reuelandi. Ratio est, quia Iudex Ecclesiasticus decernens monitorium, non intendit vt sim causa alieni damni iniusti. Atqui id supponitur ex reuelatione per me facta consecuturum. V. g. habet Sempronius siue furto, siue deposito, aut quomodolibet aliter, instrumentum adulterinum Caij, quod si proferatur, imminebit iniustum exitium Titio. Tametsi feratur monitorium instante Caio, ad comparandam instrumenti illius notitiam, in perniciem Titij inde iniquè exturbandi fortunis omnibus, abstinebo tamen reuelatione, nec indicabo instrumentum illud penes Sempronium esse, vt Titius sit indemnis: nec ea in re deflectam à mente Iudicis, qui ferens monitorium, intendit præsertim vt excludantur peccata, nec sit qui in scelere & iniustitia hæreat. Cui fini seruiet silentium meum, reuelatio autem officeret. Quare meritò abstinebo reuelatione. Nisi si in aliquo euentu, ex reuelatione consecuturum esset iniustum damnum tertio per nequitiam partis: Ex veritatis autem suppressione, consecuturum esset mihi meisve graue

ue diſpendium , quod meritò mihi eſſet ſollicitiùs auertendum , quàm iniuſtum damnum tertij extranei. Tunc enim exoluerer obligatione ſilendi.

Porrò reſponſio ad quæſitum data, æquè accommodanda eſt ad damnum iniuſtum conſecuturum reo vnius criminis comperto, ſi fiat reuelatio alterius criminis de quo non præceſſit infamia, ſed quod ſit adhuc prorſus occultum, præterquàm mihi. Tunc enim niſi bonum quod ex denunciatione ſequetur, ſit meritò præeligendum neglecto damno quod reo adueniet, ſilendum erit de eo delicto occulto quandiu occultum erit, quia interpellatio ad illud detegēdum, non eſt iuridica. Nam quod infamia, vel qualiſcunque cognitio alterius delicti præceſſerit, nihil facit ad infamiam de iſto quod ſupponitur manere adhuc occultum. Ita Nauarrus ad cap. *inter verba*. concl. 6. coroll. 65. num. 826. & Sanchez l. 6. opuſc. c. 2. dub. 12. num. 4. Quæ doctrina nititur eodem fundamento quo communis doctrina Theologorum, Caietani t. 1. opuſc. in 17. reſponſ. 5. Valentiæ 2. 2. d. 5. q. 13. p. 2. Turriani t. 2. in 2. 2. d. 50. dub. 3. Leſſij l. de iuſt. c. 29. à num. 121. & paſſim cæterorum, dempto Paludano in 4. d. 19. q. 4. aſſerentium, Iudicem poſſe duntaxat interrogare reum, & adigere in conſcientia ad reſpondendum, de crimine de quo præceſſerint quæ præcedere debent attenta ratione iudicij initi; nimirum vel infamia, vel indicia ſufficientia, vel ſemiplena probatio: Non poſſe autem ſemel malè audientem aliquo prædictorum modorum circa aliquod crimen, interrogare de quibuſuis aliis criminibus, circa quæ nihil præceſſerit eorum quæ interroga-

P 3 tionem

tionem debent facere iuridicam. Nam quoad hæc crimina prorſus occulta, nec vllatenus nexa cum eo de quo præceſſit infamia aliúdve æquiualens neceſſarium ad interrogationem iuridicam, ita vt eadem infamia aliquatenus perſpergantur; quoad hæc inquam prorſus abdita ſcelera, peccator eſt prorſus occultus. Vnde non plus tenetur de eis reſpondere, quàm ſi integer planè vitæ eſſet, nec eo ſcelere ſorderet quod fuit obnoxium iuridicæ interrogationi. Quia ergo interpellatio conſcij per monitorium ad reuelandum, correſpondet interrogationi quà Iudex reum iuridicè rogat, & in conſcientia obſtringit ad reſpondendum quod patrauit; meritò quod de reo tradit communis Theologorum doctrina, extendimus ad reuelationem à conſciis faciendam quoad crimina prorſus occulta, in quæ iuridica interrogatio non caderet.

QVÆSITVM XIX.

An procul eundum, & cuius expenſis, vt fiat reuelatio indicta per monitorium.

RESpondeo, regulariter neminem teneri procul ire vt reuelet id de quo fertur monitorium; nec ſi aliquando procul ſit eundum, teneri id facere ſuis expenſis, ſed eorum qui monitorium impetrarunt, & conſcios ad reuelandum adigi popoſcerunt. Cur nemo adigendus paſſim ſit procul ire vt denunciet, ratio eſt, quia nemo cum graui ſuo incommodo tenetur proſpicere alterius bono. At longinqua profe

profectiones, vt plurimùm non carent grauibus incommodis. Si tamen incommodum profectionis leue esset, eo quód non adeò distet locus vbi facienda est reuelatio, de quo statuere prudentis arbitrij est, attenta locorum ac personarum dispositione & negotij grauitate, tunc monitorium ligaret. Quod si per profectionem longinquam in extraordinario aliquo euentu indictam à Iudice grauem ob causam sub pœna excommunicationis, faciendę essent aliquæ expensæ, necessarium esset eas fieri à parte quæ monitorium impetrauit. Idémque est de aliis expensis aut damnis, quæ quis, etiam ad reuelandum non procul domo, subire cogeretur ob reuelationem. V. g. quia non posset interim domi laborare, & lucrari aliquid ex opificio, defuítque tempus aliud quo posset fieri reuelatio absque illo reuelantis dispendio. Pro quibus omnibus militat generalis illa ratio, quod nemo alteri militet suis stipendiis, nec teneatur bono alieno prospicere cum damno suo, regulariter loquendo, atque adeò seclusis extraordinariis quibusdam euentibus, in quibus studium boni communis, aliáve vrgentissima causa posset conscium ad deuorationem propriorũ incommodorum obstringere pro alieno bono. Extra hos itaque euentus, pars tenetur conscio ad expensas non tantùm itus ac reditus, sed etiam commorationis, (iis tamen expensis detractis quas fecisset domi, vt habetur ex Romano l. *sed et si lege.* ff. de petit. hæred. & ex Antonio Grauatio in notis ad Vestrij librum 6. c. vlt. num. 15.) Tenetur item pars, sarcire dispendium temporis quod conscius occasione reuelationis perdit, vt rectè Felinus in c. 1. de testibus. Monitorium autem absque his indemnitatibus reuelanti

à parte præstitis, non ligare, affirmat rectè Gutierres l.1.qq.Canon.c.11.num.23. Fuit in contraria sententia Syluester, quem refert & reiicit Neuizanus l.3.syluæ num.46. subscribítque Ludou. Vitalis tract. de reis & testibus per censur. cog. num.17. Ad idem aliquot Doctores adducit Folerius in pract. crimin. Canon. p.2. c.8. n.39. suffragantibus Nauarro ad c. *inter verba.* concl.6. coroll.65. n.799. & Sanchez l.6. Consil. c.2. dub. 22. num.1. Satis de actu reuelationis & eius faciendæ modo. Nunc de persona reuelante, eiúsque conditionibus agendum superest.

QVÆSITVM XX.

An testes priuilegiati vel ad testificandum inhabiles ad reuelandum teneantur vi monitorij.

RESpondeo 1. testes priuilegiatos ex mera prærogatiua per ius humanum concessa teneri reuelare vi monitorij, præsertim si desint alij qui reuelent, & sufficienter parti monitorium poscenti suffragentur. Cæteros verò quibus immunitatem à testificando præstant iura, ad naturalem coniunctionem aut necessitudinem contractam attendentia, ferè exolui obligatione reuelandi, ex qua in coniunctorum vel necessariorum offensionem incurrerent. Agnosco (vt vides,) duplex genus testium priuilegiatorũ, habentiũ à testificando immunitatem. Vnum est, eorum circa quos arcta sanguinis aut affinitatis necessitudo, visa est legislatoribus exigere immunitatem ab onere te-

stificandi

ſtificandi aduerſus ita cõiunctos. Sic parentes, & omnes aſcendentes reſpectu quorumuis deſcendentium, & è contrario liberi ac quilibet deſcendentes reſpectu quorumcunque aſcendentium, etiamſi ſint ſpurij & extra patriam poteſtatem conſtituti; vxor item contra virum, & libertus contra dominum, arcentur à teſtificando, vt ex variis iuribus eruunt Nauarr. ad cap. *inter verba*. concl. 6. coroll. 65. num. 809. & ſeqq. & varij DD. quos profert. Aliis quamuis concedatur teſtificari ſi velint, ex iuris tamen conceſſione ad id cõpelli nequeunt, vt vir aduerſus vxorem, ſocer in generum, & è contrario; nurus item in ſocrum & viciſſim ſocrus in nurum; ſicut etiam vitricus & nouerca in priuignos, ac viceuerſa. Adhæc collaterales intra gradum quartum, numeratis gradibus iuxta ius ciuile. Patronus cõtra libertũ à ſe manumiſſum; libertus cõtra eiuſdẽ patroni vxorem, eiúſque parẽtes & liberos. De his teſtibus priuilegiatis quid ſit in hoc negotio ſentiendum, iam ſupra dictum eſt ad quæſitum 12. vbi monſtratum eſt, regulariter loquendo, perſonas haſce valdè coniunctas non vrgeri monitorio, vt contra ſe aliquid reuelent. Contrarium aſſerit Iacobus de Graffis 1. p. deciſ. l. 4. c. 8. num. 23. cum Hoſtienſi, ſi non adſint aliæ viæ ſuffragandi parti quæ monitorium impetrauit. Cum eadem temperatione idem cẽſuit Sanchez l. 6. conſil. c. 2. dub. 18. num. 9. & Diana 3. p. tract. 5. reſolut. 63. poſt Nauarrum in ſumma c. 25. num. 49. Felinum in c. 1. de teſtibus cogendis, Lazarium ſ. 3. q. 11. num. 18. Sed quod diximus, ſatis rationabiliter conſtitutum videtur, traditúmque eſt cum ab iis quos ad quæſitum illud 12. adduximus, tum à Gabriele Pereira tract. de man. Reg. c. 10. num. 36. refellente Na-

uarrum;qui tamen non negat ſi cognatis aut coniunctis non leue incommodum ex reuelatione immineat, euaneſcere hanc obligationem, vt notauit approbauítque Sanchez loco allegato num. 13. At hoc eſt euertere obligationem teſtificandi & reuelandi, quam hi autores perſonis coniunctis volunt iniicere ſi deſint alij qui reuelent. Nam nunquam accidet vt coniuncti aduerſus coniunctos reuelent, quin exiſtat reuelantibus graue damnum ex abalienationibus & ſimultatibus diuturnis,quæ vt nihil prætereà mali inferrent,ſunt damna grauia,meritóque declinanda.

Alterum genus teſtium immunitatem à teſtificando habentium,eſt eorum quibus ius humanum, ſiue fauore publico,ſiue priuilegio proprio id conceſſit,vt videre eſt apud Albericum tract.de teſtibus c.6.n.22. & 23.& apud DD.ad l.*inuiti*.ff.de teſtibus.Hac ratione milites, ſenes, infirmi,Magiſtratus,à teſtificando ſunt liberi ex priuilegio:nō quod vſquequaque exoluantur teſtificandi neceſſitate, ſed quod præ cæteris habeant in eo genere prærogatiuã. De Epiſcopo,propter honorem debitum,idem habetur. l. *neque hono e*. C,de Epiſc.& de ſacerdotibus ne à diuinis auocentur. cap.*quanquam* 14. q. 2. quod Nauar.ad c. *inter verba*, concl.6.coroll.65.n.821.extendit ad omnes Clericos. De his teſtibus priuilegiatis,negandum eſt eos exolui obligatione reuelandi cum latum eſt monitorium ad finem reuelationis. Valebítque id præſertim, ſi alij teſtes deſint à quibus veritas erui poſſit. Neque enim fauor iſte iuris humani, commune quicquam habet cum præſenti negotio; nominatim ſi non ſuppetant alia veritatis agnoſcendæ ſubſidia.Nam in eo euentu, omnia huiuſmodi priuilegia euaneſcunt,vt cum mul-

ris

tis DD. tradit Crotus tract. de testibus p. 5. num. 5.

Respondeo 2. quoad testes iure humano ad testificandum inhabiles, monitorium vrgere ad reuelanda ea quorum sunt conscij. Qui sint iure humano ad testimonium ferēdum inidonei, compertum est ex tractatione de testibus. Quamuis enim attento solo iure naturæ omnes perfecto rationis vsu præditi, habeant aptitudinem ad testificandum; tamen ius humanum induxit impedimenta varia, ob quæ plerisque personis facultas ad testificandum non suppetat. Sic excommunicati repelluntur à testimonio ferendo, si sint excommunicati vitandi, vt latè monstrat Suarez t. 5. 3. p. d. 16. s. 6. In criminali causa minores annis viginti, item ascendentes & descendentes accusatoris, hostes rei, infames infamia iuris & plerunque etiam infamia facti, inopes quos suspicio iure esse possit pecunia fuisse corruptos, & alij, repelluntur à testimonio, vt ex variis iuribus breuiter perstrinxit Lessius l. de Iust. c. 30. dub. 5. súntque hæc testificandi impedimenta, iure Canonico alia quàm ciuili. Nam v. g. ius Canonicum in causa criminali mulierem à testificando repellit, ex cap. *mulierem*. 33. q. 5. non item ius ciuile, quod in omni causa & negotio præterquam in Testamento, mulierem admittit in testem. Hi igitur testes quocunque iure humano inidonei ad testificandum, si monitorium feratur ad finem reuelationis, non eximuntur obligatione testificandi aut denunciandi, vt benè notauit Nauarrus ad c. *inter verba*. concl. 6. coroll. 65. num. 819. Et ratio est, quia huiusmodi personarum testimonium, esto non probet rem cui attestātur, sufficit tamen ad fundandam præsumptionem, vt habet Glossa ad c. 1. de testibus in 6. Præterquā quòd

vt

vt habetur l.3.ff.de testibus, horum inidoneorum testium fides, adiunctione fidelium testimoniorum suppleri potest. Tenentur igitur hi quoque vi monitorij reuelare, nec planè inutiliter testificabuntur; quamuis facilè repellendi sint ab eo qui se tali testificatione grauatum censebit, cum prolata testificandi inhabilitate, aduersus eos possit excipere.

QVÆSITVM XXI.

Conscius negotij quod iurauit non reuelare, an ligetur monitorio ad reuelandum.

RESpondeo ligari, si alia silendi idonea causa non interueniat. Ita Neuizanus l.3. Syluæ nupt.n. 45. Foler.in praxi Crim.Can.p.2.c.8.num.29. Ludou. Vital.tract.de reo & test. per censur.cog. num. 14. Gutierres l.1.qq. Can. c.11.num.53. & cum multis Sanctarellus tract.de hæresi c.9.num.10.& c.44.num.11. Et ratio est perspicua. Nam præceptum reuelandi iustum est & legitimum, atque adeò ei non parere peccatum est. At iuramentum non potest esse vinculum iniquitatis, vt dicitur cap. *quanto*, & cap. *Quintauallis*, & cap. *tua nos*, de iureiurando. Nec de mortali tantùm peccato vt sonare videtur nomen *iniquitatis*, sed de quocunque etiamsi minutissimo peccato, valet ea iuris regula 58. in 6. *non est obligatorium, contra bonos mores præstitum iuramentum:* vbi Glossa multa iura profert, multaque ad id ex Patribus & Conciliis prostant apud Gratianum 22.q. 4. *ferè per totam.* Videndus etiam latè Suarez l.2.de Iuram.c.14.& 15. Quare extra

extra dubium esto, conscios rei quam iurarunt non reuelare, teneri ad reuelandum, si ita iubeantur per monitorium. Neque verò istiusmodi reuelatio erit inutilis, vt visum est Baldo l.*nullum*.C.de testibus. Ait enim eum qui iurauit seruare secretum, repelli à testificatione tanquam inutiliter testificaturum, cum esse nequeat nisi aut falsus aut periurus. Hoc benè reiicit Anton. Sola ad noua Sabaud. decreta, tit. de tribun. compet. Glossa 4.num.5. Immeritò enim pronunciat Baldus huiusmodi hominem testificando fore periurum; quandoquidem iuramenti malè emissi religione nullatenus vrgetur. Et ideò non modò si ita poscat commune bonum, sed ob minutas quoque causas, si producatur in testem compellitur ferre testimonium, vt tradit ad Capellam Tolosanam Aufrerius q.241.

QVÆSITVM XXII.

Num quos Iudex reuelandi obligatione eximit ligentur monitorio.

RESpondeo non ligari, siue expresse & conceptis verbis in monitorio adhibitis exprimatur aliquos eximi, siue id illis tacitè per Iudicem significetur. Ratio est, quia tota vis monitorij deriuatur ex Iudicis illud ferẽtis voluntate. Quare quem Iudex grauare hac obligatione non intendit, erit ab ea immunis. Quemadmodum enim superiùs monstratum est, deesse obligationem detegendi quos Iudex non intendit detegi, ita quos Iudex noluerit ad detegẽdum obligare,

obligare, immunes erunt ab obligatione detegendi. Neque verò valent ista duntaxat de monitorio per ipsummet immediatum Antistitem concesso, sed etiã cum monitorium est impetratum à summo Pontifice, isque de more dirigit illud ad Ordinarium, facta ei potestate vt causa diligenter examinata quatenus videbitur expedire pro locorum ac temporum circunstantiis, monitorij literas exequatur: Tunc inquam Ordinarius, si censeat ita expedire, potest cum aliquo conscio dispensare ne monitorio Pontificio ligetur, etiamsi taceat. Si tamen Episcopus per fraudem ageret, & probè gnarus deesse iustam causam eximendi quempiam, eum nihilominus exemptũ vellet; quoad suum quidem monitorium peccaret, quia faceret parti iniuriam: quoad Pontificium verò, nihil faceret, & ij quos detegendi obligatione eximeret, ligarentur nihilominus monitorio.

QVÆSITVM XXIII.

Dubius de monitorij obligatione an reuelare teneatur.

RÉspondeo teneri reuelare. Ita Henriq. l.13. summæ c.18. num.4. Lopez 2.p. instruc. c.9. Sayrus in Claui l.12. c.14. num.34. Naldus v. *accusare*. n.1. & v. *reuelare*, num.2. Ratio est, quia præceptum de facienda reuelatione, est clarè ac certò latum: causa autem excusans, supponitur esse dubia. Igitur præceptũ possidet, vt loquuntur. Possidentis autẽ conditio cæteris paribus,

paribus, in dubio est potior ac melior. Sicut ergo si quis certus esset se vouisse, aut debitum apud aliquem contraxisse; dubitaret autem an votum implesset, vel debitum dissoluisset, præsumeretur pro voto ac pro creditore, nec censeretur debitorem dubia solutione expleuisse debita certa, vt rectè demonstrat Sanchez l. 1. in decalog. cap. 10. num. 12. ita cum dubium est an quis excusetur à monitorio quod constat latum esse, præsumitur pro monitorio, éstque ei parendum; ne dubia excusatione elidatur certa præcepti obligatio. Contrarium diximus ad finem præcedentis capitis, tractantes dubium circa obligationem restituendi. Sed disparitas est manifesta. Nam in dubio de restitutione, persona in quam fertur monitorium, possidet rem cuius restitutio petitur, éstque par causa illius, & partis quæ monitorium exorauit, vt supponimus. Quia ergo in pari causa, melior esse debet possidentis conditio, vt habet regula iuris, meritò negauimus possessorem in dubio an teneatur restituere, ligari monitorio ad finem restitutionis. E contrario autem affirmamus hominem dubium an ligetur monitorio ad reuelandum, teneri reuelare, quia iste non possidet, sed possessio est penes præceptum reuelandi, quod liquidum est ac certum. Ob hanc ipsam causam Nauar. in summa c. 25. num. 49. in dubio an personæ à quibus aliquid acceptum est sint fide dignæ, obligat ad reuelandum. Rectè item Auila, & cum eo Bonacin. tract. 6. ex variis p. 1. §. 4. num. 3. pronunciant præceptum possidere, in dubio an Prælatus facta reuelatione sit adhibiturus remedium: Ideóque non obstante tunc dubio faciendam esse reuelationem, à qua facienda exolueretur qui certò aut probabiliter iudicaret,

caret, nullum remedium fore adhibendum etiamsi fiat reuelatio, vt rectè cum aliis Sanchez l.6. consil.c. 2. dub. 17. Hæc ad varios similes euentus extendere, operosum non erit.

QVÆSITVM XXIV.

Ad quid teneatur, qui absque idonea excusatione reticuit quæ monitorio iussus erat reuelare.

Respondeo, iuxta sententiam valdè receptam, satisque probabilem, teneri ad restitutionem damnorum quæ parti per eius silentium inferuntur. Inter omnes quidem constat, illud silentium esse mortale peccatum, ob materiæ grauitatem & præcepti iustitiam, quæ supponuntur. An verò sit peccatum contra iustitiam, ex quo solo nascitur restituendi obligatio, controuersum est. Quanquam communissima doctrina affirmat hoc peccatum esse contra iustitiam, & idcirco eum qui sine causa lato monitorio siluit, esse iniustam causam damnorum omnium quæ parti obtingunt ratione talis silentij, ac proinde teneri ad eorum restitutionem. Ita Auila 2. p.c. 5.disp.4. dub. 3. conclus.8. Nauar.in Manuali c.25.num.41. & c.17.n. 134. Aragon.2.2.q.70.art.1. Carbo q.51.de restitut. & quotquot affirmant, testem ex quo à Iudice vocatus est ad testificandum, iam intimato sibi præcepto se subducentem, teneri ad restitutionem omnium damnorum parti obuenientium per eum defectum testificationis. Ita Lud.Vital.tract. de reis & testibus cog. num.

num. 45. Grauatius ad l.6. Vestrij c.penult. n. 26. Valent.2.2.d.5.q.14.p.1.Sayrus in Claui l.10. tract.2. c. 14.num.2.Reginal.in praxi l.24.n.163. Torres t.2. in 2.2.d.52. dub. vnico n.2.& alij: quos ea ratio iuuat, quod posito præcepto Superioris, pars cui testimonium commodum est, ius habet ne recusetur sibi testimonium; qui igitur recusat iussus testificari, violat ius istud partis, atque adeò tenetur ad restitutionem. Aliud verò est, an is qui ita siluit obligetur quoque ad restitutionem mulctæ pecuniariæ quam Iudex si veritas per reuelationem huius conscij innotuisset, imposuisset reo; qua in re variant Doctorum sententiæ, & verisimile admodũ est deesse quoad hoc obligationem iustitiæ, atque adeò nón interuenire debitum restituẽdi. Quia ergo monitorij interpellatio ad reuelandum, non secus se habet quàm interrogatio Iudicis, siue iussum quo testi imperat testificationem, planè si quis intimato iam sibi superioris præcepto testificari renuens se subducit, peccat contra iustitiam & est obnoxius restitutioni damnorum quæ parti ex eius silentio sunt secuta; idem quoque dicendum consequenter erit de conscio, qui per monitorium interpellatus ad reuelandum, renuerit obedire.

Hæc est (vt dixi) valdè communis doctrina. Nolim tamen diffiteri, oppositam tametsi minore autorum numero subnixam, esse admodum verisimilem, qua scilicet negatur ius esse parti post interpositum superioris præceptum, vt conscij rem aperiant. Debent quidem conscij parere præcepto, idque ni faciant, & obedientiam superiori debitam violabunt, & in charitatem parti exhibendam. Nullum verò est caput, ex quo prodatur eam culpam esse contra iustitiam, qui

est totus & vnicus fons obligationis restituendi. Ita Molina tract.2.de Iust.disp.83.§.*de teste*.& d.700.n.4. Lessius l.de Iust.c.13.n.76. & c.30.n.59. tametsi vacillat,saltem in speciem n.60. Quod autem inter obnoxios restitutioni, in vulgatis versiculis numerari soleat *non manifestans*, ex quo Sayrus loco allegato intulit,apud omnes certum esse,testem iussum testificari nec parentem, esse iniustam causam damnorum silentium consequentium,& ad eorum restitutionem teneri,non grauatè eliditur. Nomine quippe *non manifestantis* in illis versiculis, intelligendus est is duntaxat, qui ex officio suo ac munere tenebatur impedire damnum quod siuit accidere, cum posset aperiendo alicui id impedire. Quia ergo hæc sententia, quæ testem iussum testificari,solo contra obediētiam & charitatem peccato inquinat, est admodum verisimilis, nō ausim damnare eos,qui ad monitorij interpellationem tacentes, nulli restitutioni obnoxios faciunt, quamuis damna aliqua inde sequantur parti; Non modò si ante promulgatum monitorium conscij de eius futura promulgatione se subducant, (in quo euentu rectè Valent.q.illa 14.p.1.& Torres disp. 52.citata num. 4. contra Sotum negant esse obligationem quicquam restituendi;quemadmodum qui se subducit,præscius se iubendum agere tutorem,solam obedientiam erga Magistratum non seruat exquisitè,& charitatem pupillo debitam violat, nihil tamen tenetur restituere :) sed etiamsi lato iam monitorio conticescant.

CAPVT



CAPVT IV.

De exſolutione à nexibus, per contumaciam erga monitorium malè contractis.

LATO monitorio, & elapſo termino qui in eo ad reſtituendum vel reuelandum præfixus erat, vel executioni mandatum eſt quod mandabatur exequendum, vel cum mortali culpa eſt prætermiſſa ea executio. Si primum contigerit, monitorium fuit nuda comminatio, & abſque vllo virulento effectu in eo ad quem dirigebatur, euaneſcit. Audiuit enim Eccleſiam, defuítque contumacia. Quare non eſt de eo vltra hîc addendum quippiam. Si autem contigerit, monitorium ex graui culpa negligi, nec intra terminum præfixum impleri quæ mandabantur, illico incurritur excommunicatio, & contemptor factus contumax, habendus eſt ſicut Ethnicus & Publicanus. Quia tamen qui dormit, iuuante Deo adiiciet vt reſurgat, videndum eſt qua ratione illis ſe pedicis expedire valeat, qui primùm alienatus à vita Dei & Ec-

clesiæ commercio per contumaciam, tandem reuertitur ad cor. Resecanda tamen hinc erunt, quæ omnium censurarum, ac ferè etiam quæ omnium excommunicationum ablationi sunt communia, vt breuiùs quæ sunt huius negotij propria, recisis extraneis expedire liceat.

QVÆSITVM I.

Quis poßit excommunicationem monitorij neglectu intortam tollere.

RESpondeo, eum qui monitorium tulit, vel ab eo facultatem habuerit: Itémque eum qui æquè iurisdictionem habet in ligatos monitorio ac is qui illud tulit, siue sit eius successor, siue superior, & qui ab istis potestatem sunt nacti. Suppono quod est frequentissimum, imo quod regulariter accidit; excommunicationem scilicet quæ monitorio infertur, esse reseruatam. Nam si reseruata non esset, tolli posset per quemcunque Sacerdotem habentem iurisdictionem ad absoluendum à mortalibus. Ea ergo huius excommunicationis reseruatione supposita, aio eius tantùm esse auferre hanc censuram, vel qui tulit monitorium, iuxta illud ex cap. *pastoralis*. de Offic. deleg. *qui ligauit, ipse soluere debet*. Vel certè illius, qui cum Antistite qui censuram tulit, parem potestatem sit nactus: cuiusmodi est Capitulum sede vacante, & successor Antistitis. Vel denique superioris eodem Antistite, nec minus habentis iurisdictionem in eum qui absoluendus

dus est. Eiusmodi est Papa eiúsque delegatus; itémque Patriarcha, cum Episcopus suffraganeus recusat absolutionem, vt notant DD. cap. *ad reprimendam*. de offic. ordin. & Barbosa de potest. Episc. p. 1. titulo 3. cap. 1. num. 36. non tamen Archiepiscopus, nisi in paucis quibusdam euentibus in quibus habet iurisdictionem in subditos suffraganeorum; nimirum quando interposita est ad eum appellatio, & vocatis partibus cognouit de appellatione. Item quando Episcopus admodum negligenter, vel malitiosè differret absolutionem; & denique quando visitans obit suffraganei sui Diœcesim: nam tunc temporis, ratione officij habet ordinariam censuras relaxandi facultatem. Extra hos euentus, vt nihil est Archiepiscopo iuris in subditos sui Suffraganei, ita censuras à Suffraganeo intortas relaxare non potest. Quare necesse est, eum qui tollere velit censurã monitorio illatam, esse vel ipsum qui censuram tulit, vel ei iurisdictione parem respectu pœnitentis absoluendi, vel etiam superiorem, aut ex commissione & delegatione alicuius istorum absoluere.

Sic Episcopus executor monitorij Pontificij, absoluit eius transgressores vbi satisfecerint, vt tradunt autores quos in eam rem profert Barbosa de potest. Episc. allegat. 96. num. 42. sed eam absolutionem, Episcopus executor impendit tanquam delegatus Pontificis, sicut ad excommunicandum, ita & ad absoluendum. Similiter Episcopus tametsi non executor monitorij Pontificij, absoluit à censura transgressoribus eius inflicta quando occulta est nec deducta ad forum contentiosum; repugnantibus quidem Lazario f. 4. q. 14. num. 19. & paucis aliis: at meliùs affirmantibus,

bus, Nauarro in Manuali,c.27.num.260.Toleto l. 1. instruct.c.42. num. 13. Roderico in summa p.1.c.81. num.4.Bonacina tract.6.ex variis p. 1.§.10.num.2. Id verò referendum est ad Iurisdictionem in Tridentina Synodo sess.24.cap.6.de reform.Episcopis concessam ad huiusmodi effectum. Concedit enim Episcopis S. Synodus facultatem absoluendi à casibus Pontificiis occultis, quibus semper est annexa censura Pontifici item reseruata, vt Nauarrus supra num. 261. admonuit.Quantum autem est ex vi potestatis eo Tridentini loco concessæ Præsulibus, sine vlla ad tempus aliquod arctatione,possunt Episcopi absoluere in foro interno à censura Pontificia, eos quoque qui per annum à die vibrationis in illa hæserint, tametsi id Episcopis, etiam quoad censuram non nisi generaliter à Pontifice latam, negant plerique DD. ad cap. *quærenti*, de offic.deleg. & cum Nauarro c. 27. num. 40.Toleto l. 1.instruct.c.17.Sayro l.2.de censur.c.20. num.9.Lazarius s.4.q.13.num.6.Et ita sanè res habebat ante Tridentinum. At post Tridentinum, verum est quod dixi,quantum quidem est ex vi Concilij. In dubio denique an quis incurrerit in censuram monitorij Pontificij,Episcopus ex tacita Pontificis concessione, ratione dubij, relaxare potest censuram illam,si fortè contracta esset, vt alia occasione docet Sayrus l.3.de cens. c.2.num.29.

Apage verò nuperum errorem, recitatum c. 1. ad quæsitum 11. quo absolutio à censura monitorij ad cautelam tribuitur potestati laicæ. Videri possint astipulati ei errori Glossa & Panorm. ad cap.*pastoralis*.de offic.ordin.& c. *à nobis*.de sent. excom.dicentes laicũ in extrema necessitate posse absoluere ab excõmunicatione.

catione. Quod secutus Ripa tract. de peste parte 1. principali partic. 3. n. 46. numerat id tanquã decimum pestis priuilegium quoad res iudiciales: addens tamen num. 51. si æger lue contactus, & in eo articulo per laicum vinculis excommunicationis exsolutus conualescat, debere adire pro absolutione à censura per laicum ablata Iudicem Ecclesiasticum, alioqui relapsurum in censuram pristinam. Hæc eadem simplicitate à Ripa traduntur, qua ibidem num. 48. & 49. cum Glossa, *& omnibus* (vt ait) *scribentibus*, affirmat in illamet necessitate, laicum posse absoluere à peccatis, cum eadem repetendæ apud Sacerdotem confessionis obligatione. Quod quàm sit falsum, nihil attinet dicere. Nec vllus Theologorum emunctæ naris est suffragatus, sed ferè soli, nec omnes Iurisperiti; vt mirum sit tam auersam à vero doctrinam, omnibus tribui ab hoc autore; cuius tamen bona mens & animus purus, in illa ipsa hallucinatione veniam à benigno lectore facilè extorquet.

QVÆSITVM II.

Quomodo censura monitorio conserta, sit tollenda in foro interno & externo, & non ante satisfactionem reipsa exhibitam.

REspondeo, in foro interno nihil esse necesse, vt censura monitorij tollatur, adhibere solemnitates præscriptas cap. *solet*, de sent. excommun. in 6. vbi mandatur, vt priusquam excommunicatio in gratiam

alicuius vibrata tollatur per absolutionem, citetur priùs is cuius interest, audiatúrque an aliquid opponat quominus impendi debeat absolutio: Tum eo audito & causa ritè discussa, aduocentur Notarius & testes, siue ad præstandam cautionem (si res ferat) quod is cui absolutio est impendenda præstiturus sit quæ ius partis exiget; siue etiam ad faciendam fidem certam de absolutione impensa; quia absolutionem fuisse collatam non præsumitur, sed probandum est, iuxta cap. *sicut nobis*. de sent. excommun. Has solemnitates, & si quæ sunt aliæ, nego esse necessarias ad impendendam à monitorij censura absolutionem in foro tantùm interno vel conscientiæ; intelligendo per id forum, non præcisè iudicium sacramenti pœnitentię, sed etiam exercitium iurisdictionis per impensionem absolutionis extra Sacramentum, absque vsu tamen ad forum externum & contentiosum, iuxta triplicis fori distinctionem rectè expositam à Sanche l. 8. de Matrim. d. 34. num. 39. Absoluendo igitur à censura monitorij in foro conscientiæ, nihil est necesse prædictas solemnitates adhibere, vt ex rituali Pauli V. tradit Naldus v. *absolutio à censura*. num. 15. sed sufficit, transgressorem monitorij, ideóque censura eius irretitum, spondere satisfactionem iustam si eam reipsa non exhibeat; & sic absque alio strepitu exsolui potest contractis nexibus. Vult tamẽ Auila 2. p. c. 7. disp. 3. dub. 3. citãs Polancũ, adhiberi tunc quoque iuramẽtum de cauendo recidiuo, & abiicienda contumacia aduersus Ecclesiam; potlétque is esse genius personæ quæ absoluitur, vt firmãda esset in sancta volũtate ad eũ modũ. De vanitate absolutionis collatę absque firmo emẽdationis proposito, plenè Gelas. Papa epist. 4.

At

At in foro externo, vt tollatur Censura quam quis certò & citra ambiguitatem neglectu monitorij incurrit, eo quod offensa sit manifesta, siue de ea constet per euidentiam rei, siue per legitimas probationes, aut confessionem iuridicam, necesse in primis est, reipsa & de facto parti læsæ satisfieri, si satisfactio exhiberi reipsa possit; quod conforme est iis quæ tradunt Isidor. Pelus. l. 3. epist. 260. & Synesius epist. 67. necnon Theophilus Alexandrinus in responso ad Menam Episcopum, prout illud est interpretatus Balsamon. A suscipientibus Baptismum si obnoxij aliqua in re aliis essent, idem deposcebat Nazianz. orat. 40. Quod si satisfactio exhiberi reipsa nequeat, necesse est adhiberi cautionem pignoratitiam, vel fideiussoriam, de præstanda satisfactione, dummodò hæ quoque cautiones adhiberi possint. Hæc adeò necessaria sunt ad consequendam absolutionem à censura monitorij in foro externo, vt aliter impensa absolutio, nulla habeatur, iuxta Henriquem l. 13. c. 28. num. 1. & Sayrum l. 2. de censur. cap. 20. num. 33. nec est ambiguum quin ita sit; si is qui à censura absoluit, sit ad id delegatus sub ea conditione. At si delegatio facta tantùm esset ad absoluendum à censura iuxta formam iuris, tunc Naldus in summa v. *absolutio à censura.* & Auila 2. p. disp. 3. dub. 5. & 9. affirmant, absolutionem etiamsi non præstita de facto satisfactione cum exhiberi posset, validam quidem esse, sed cum graui absoluentis peccato, eiusdémque obligatione ad reparanda damna partis. Porrò quoad eos qui laborant vera impotentia exhibendi reipsa satisfactionem, aut cautiones reales, satis esse debent cautiones possibiles saltem iuratoria: sicque impenditur absolutio: & verè

Q 5 tunc

tunc confertur, ſed ita tamen vt ſi impotentia abeat, nec exhibeatur ſatisfactio debita, reueniat homo in ſtatum priorem & cenſura reuiuiſcat; vt tradit Soto in 4.d.22.q.2.art.3.Ritus externi inter abſoluendum in externo foro ſeruandi, ſunt tacti paulo ante, legique de eis poteſt Nauar.in ſumma c. 26. num.7.8. & 9.ac Rodericus in ſumma p.1.c.83.à num.1.

QVÆSITVM III.

Egeátne abſolutione, qui poſt contractam monitorij cenſuram, rediens ad cor ſatisfecit, aut remiſſionem à parte obtinuit.

RESpondeo, egere omnino. Ac primùm quod attinet ad ſatisfactionem ſubſecutam, faciet illa quidem vt homo non vltra peccet, prorogando iniuriam erga partem: Tamen conſtat non poſſe per ſatisfactionem exhibitam, tolli ſiue peccati maculam iam inuſtam, ſiue cenſuram iam contractam: Sed ſicut vt tollatur peccatum neceſſe eſt interuenire abſolutionẽ ſacramentalẽ,ita vt tollatur cẽſura,exigitur abſolutio ab ea: Imo hoc plus operæ eſt in cenſura tollenda, quod peccatum tolli poteſt per contritionem perfectam,qua includitur ordo ad claues & abſolutionem iuridicam in Sacramento.At excommunicatio ſemel contracta, per nullum excommunicati actum tolli poteſt, ſed ſola Iudicis abſolutione relaxatur. Nimirum quoad peccatum, ne innumeris diſcriminibus quibus obnoxij perpetuò ſumus,homo ſacerdote plerunque

runque destitutus æterno exitio subiaceret, necessaria fuit benignitas illa qua votum sacramentalis absolutionis dum facultas non suppetit, adiunctam habet gratiæ infusionem, & emũdationem à peccato, saluo onere subiiciendi peccatum clauibus cum facultas suppetet & subiiciendi præceptum vrgebit. Pro excommunicatione autem, quia ex ea superstite homo non addicitur exitio æterno, nihil fuit necesse prouideri huiusmodi supplementum, vt homo ab ea in voto, & aliter quàm per absolutionem reipsa impensam exolueretur. Itaque quicquid reus ex se contulerit ac etiamsi satisfecerit, adhibenda tamen est absolutio à censura. Et ita deciditur c. 1. de decimis in 6. & cap. *de quod vult Deo.* de Iudic. vbi Ripa n. 23. docet id esse vbique vsu receptum. Sed malè num. 24. ait id tantùm valere in foro Ecclesiæ, non autem in foro poli. Reuera enim in quocunque foro ita res habet, vt notat Anton. Massa tract. de obligat. in forma Cameræ p. 3. q. vltima n. 12. Insigni miraculo confirmatam quandoque fuisse necessitatem absolutionis post iam exhibitam satisfactionem, produnt Illescas p. 2. Pontif. histor. c. 14. & Ludou. Granat. 2. p. introd. in symbol. cap. 27. §. 7. Narrant enim accidisse aliquando, vt æger ad extrema deductus, sacro pane ad eum allato refici aliquandiu non potuerit, eo quod sacræ panis exuuiæ tam tenaciter patenæ adhærescerent, vt nulla vi & industria sacerdotis auelli possent, & in os iacentis inferri. Anxio super eo facto, & stupore defixo sacerdoti, venit in mentem vt ægrum rogaret, an excommunicationis alicuius contractæ nec per absolutionem sublatæ, sibi conscius esset. Æger primùm, negare; quod ita reuera existimaret, contractam abs se aliquando

quando ob non dissolutum debitum excommunicationem, peracta tandem solutione euanuisse; ídque mox veluti securus, nec inde timendum quicquam ratus Sacerdoti exposuit. At Sacerdos deprehensa hac nexuum pridem contractorum nec dissolutorum perseuerantia, ritè aptatum ægrum absolutione à censura impertiit. Quo facto manus ad sacrum panem patenæ applicitum admouit, & sine vlla difficultate prehendentem secutus diuinus cibus, illatus est ori ægrotantis; apertissimè docente Deo, vt semel ab Ecclesiastica potestate iniecta vincula, malè afficere hominem desinant, necessariam esse illiusmet potestatis quæ ea innexuit manum, nec personæ meliorem animum, vel exhibitam ab ea iustam satisfactionem, ad dissolutionem talium nexuum satis esse. Tradit hanc sententiam Ioannes Gagneius 2. Cor. 2. ad illud, *cui aliquid donastis*, vbi idem satis clarè habet Theophylactus.

Iam quod condonatio vel remissio partis quæ monitorium impetrauit, non sit satis ad tollenda semel iniecta monitorij vincula, perspicuum est ex eodem fundamento quo id de exhibitione satisfactionis monstrauimus. Nimirum quia ad sublationem censuræ ex quo contracta est, exigitur iurisdictio, qua constat partem destitui. Aliud verò esset, si ageretur de tempore ante contractam censuram. Nam si tunc pars iniuriam remitteret propter quam decernitur monitorium, vel condonaret satisfactionem debitam, manifestum est non fore incurrendam censuram; quia vt incurratur, pendet à Iudicis voluntate. At Iudex non intēdit ferire noxium nisi vt parti satisfaciat tollatúrque inducta erga eam inæqualitas. Quia igitur partis

partis condonatio aut remiſſio, inæqualitatem illam expleret, euerteretur cenſuræ fundamentum, ſubtraheretúrque Iudici ad illam vibrandam materia, atque adeò etiam animus. Verùm ex quo cenſura ob ſuperſtitem iniuriam vibrata eſt, ſicut pars non habet iuriſdictionem vllam in reum, ita neque poteſt illum à cenſura ſemel contracta liberare, ad quod neceſſarium eſt iuriſdictionis exercitium.

QVÆSITVM IV.

Num abſolutio à cenſura monitorij, poßit accipi per interpoſitam perſonam.

RESpondeo poſſe, dummodò hæc abſolutio non alligetur abſolutioni à peccatis & Sacramento pœnitentiæ, per voluntatem eius qui abſoluendi poteſtatem fecit. Nonnulli quidem Iuriſperiti, negarunt abſolutionem hanc à cenſura, poſſe obtineri per procuratorem. Ita Innoc. in cap. *cùm deſideres*, de ſent. excom. Panorm. Hoſtienſis, & alij, vt notat Victorellus ad l. 1. ſummæ Toleti c. 14. meritò addens, contrariam ſententiam communem eſſe, pro qua profert Syluestrum, Hugolinum, & Sayrum, pręter ipſum Toletum qui c. illo 14. num. 4. pro ea adduxerat Archidiaconum cap. *eos qui*, de ſent. excom. in 6. & Ioannem Andream c. *qui ad agendum*, de procur. in 6. Quod autem Iuriſperitos allegatos abripuit in contrariam ſententiam, fuit non ſatis animaduerſa diſparitas inter abſolutionem à peccatis, & abſolutionem à cenſura. Nam iudicium

cium humanum, cui consimile est quod exercetur in absolutione à censura, potest inter absentes perfici; quia nec illud iudicium, nec ista absolutio exigunt ex necessitate formam vocalem, directam ad reum per pronomen *te*, simpliciter & absque limitatione prolatum, quod designat personam præsentem. Hoc autem necessarium est ad absolutionem sacramentalem à peccatis, vt docemur ex vsu Ecclesiæ perpetuo, quo ex veritate formæ sacramenti pœnitentiæ, vsurpatum semper est, vt absolutio non nisi præsenti concederetur. At absolutio à censura, quia ad huiusmodi formam non arctatur, absenti sæpè est indulta. Quo pacto Scotus in 4.d.17. *ferè in fine*, scribit de S. Thoma Cantuariensi poscente à summo Pontifice absolutionem ex Anglia; vtique absolutionem à censura. Disertè quoque S.Cyprianus epist. 13. absens absoluit à censura nonnullos. Et S. Gregorius, vt habetur cap. *quanto*. 2. q. 5. Episcopum absentem absoluit ab excommunicatione.

Hinc liquet, quorsum dixerim absolutionem à censura monitorij posse accipi per interpositam personam, dummodò eius impendendæ facultas non sit alligata sacramento pœnitentiæ; quod contingit, cum is qui absoluit, vtitur potestate delegata, habétque vsum Iurisdictionis arctatum ad forum Sacramenti pœnitentiæ. Liberum enim fuit deleganti, hoc aut illo modo restringere vsum facultatis à se concessæ. Cum igitur potestatem duntaxat facit, vt absolutio à censura impendatur concomitanter ad absolutionem à peccatis, clarum est absolutionem à censura nō posse accipi per internuncium; ob eam quam præmisi necessitatem præsentiæ localis in eo qui à peccatis absoluitur.

abſoluitur. At ſi is qui abſoluit à cenſura, non ſit delegatus alterius qui eum duntaxat ad abſoluendum in foro ſacramenti pœnitentiæ arctauerit; vel certè ſi qui abſolutionem impendit ex delegatione, acceperit ſimpliciter & abſolutè poteſtatem ad impertiendam abſolutionem, aut ad abſoluendum in foro conſcientiæ, quod ſupra attigi aliud eſſe à foro ſacramenti pœnitentiæ; tunc nihil eſt neceſſe, eum qui abſoluitur adeſſe, aut cognoſci à Iudice abſoluente, ſed res tractari & confici poteſt per internuncium, aut procuratorem. Nec rarò expedire poteſt vt ita fiat, vt famæ rei ad bonam frugem redeuntis conſulatur, nec manifeſtetur occultus monitorij tranſgreſſor. Porrò procuratorem tranſmiſſum ad accipiendam abſolutionem ab his vinculis, Sayrus l. 2. de cenſur. cap. 11. n. 14. monet debere inſtrui ſpeciali mandato.

QVÆSITVM V.

An cenſura monitorio inducta tolli poſſit ſub conditione.

RESpondeo 1. poſſe tolli ſub conditione de præſenti, aut de præterito. Ratiò eſt, quia actus ex intentione his conditionibus affecta, non aliter ſe habet quàm ſi fieret ex intentione cuiuſuis conditionis experte & prorſus abſoluta. Hæ quippe conditiones, non ſuſpendunt intentionem cui apponuntur, quia ſunt de facto poſitæ; & actus qui illis nititur, non titubat nec eſt quaſi anceps & ambiguus ad eſſe aut non

non esse. Vnde cõditiones prædictæ modò verè sint positæ, non suspendunt absolutionem, nec eam vel inualidam vel illicitam reddunt, nisi aliud obstet. Nihil enim vetat, impendi absolutionem à censura, *si restitutionem debitam præmiseris*; vel *si habes animum restituendi, cum facultas suppetet.* Aliter tamen pronunciandum est, de illo modo exprimendi conditionem præsentem per modum futuræ. V. g. posset quis ita concipere intentionẽ tollendi censuram. *Absoluo te, si Deus videt te cras illud facturum.* Vel, *absoluo te iam nunc, si verum est te cras illud facturum*, qui modi loquendi redolent futuritionem: reuera tamen conditio quam exprimunt, non est futura, sed præsens, quia iam nunc ponitur veritas futuræ actionis; id est iam nunc verum est, te postea hoc facturum vel non facturum. Et similiter, iam nunc Deus videt sisne cras id effecturus. Quare conditiones istę sunt reipsa de pręsenti, nec suspendunt actum cui apponuntur. Vt propterea difficile sit rationem reddere, cur appositio huiuscemodi conditionum in intentione conficiendi sex prima sacramenta, pugnaret cum validitate Sacramenti, vt pugnare affirmat Ægidius de Coninch 3. p. q. 64. n. 88. argumentatus ex eo quod sacramentum penderet à conditione futura contingenti, essétque in suscipientis potestate (cum conditio vt sæpè accidit ab eo pendet) postea efficere vt sacramentum validè aut inualidè fuisset collatum. Sicut quouis tempore præcedente impletionem conditionis ab ipso pendentis, in potestate eius est facere, vt Deus viderit ipsum hoc illúdve facturum, & vt verum fuerit, ipsum effecturum hoc illúdve de quo propositio de futuro pronunciabat. Hoc argumentum est valdè infirmum.

Nam

Nam conditiones de quibus agimus, ſunt reuera præſentes vt dixi, nec ſuſpenderent ſacramentum cuius confectioni apponerentur: quia Sacramentum haberet iam nunc, quicquid ad eius confectionem eſt neceſſarium. Dependentia autem obiectiua à termino futuro qui certò ponetur, non pugnat cũ vera actualitate abſoluta, ac nullo modo ſuſpenſa, actus tendentis in talem terminum: alioqui actus diuinus quo noſtra actio liberè futura prænoſcitur, ſuſpenſus eſſet, quod conſtat dici non poſſe. Itaque conditiones prædictæ ſunt verè præſentes & reipſa poſitæ, quamuis tendant in aliquid futurum. Et quamuis donec illud futurum à ſuſcipiente pendens, ponatur reipſa, liberum ſit ſuſcipienti ponere illud aut non ponere, tamen reipſa non efficiet niſi horum duorum alterutrum: hoc eſt, vel eum futurum terminum ponet in rerum natura; atque ita ſacramentum iam nunc fuerit validum; vel non ponet, atque ita Sacramentum fuerit inualidum, nec vlla eius ſuſpenſio interuenerit. Quare perſpicuum exiſtimo, appoſitionem prædictarum conditionum, non pugnaturam cum ſacramenti validitate, tametſi ſacrilegè apponerétur, & cum obligatione repetendi ſacramentum ſub conditione, ob incertitudinem reſpectu noſtri plerunque exorituram, fuiſſétne reuera ſuſceptum ſacramentum; ac ne ſalus hominis ex incerto harum ſententiarum circa talis ſacramenti valorem, incerta penderet, ſi ſacramentum eſſet neceſſarium ad ſalutem comparandam. Quod ſi ſpeculatiuè loquendo, & abſtrahendo à peccato operantis, confectio ſacramentorum cum illis conditionibus de quibus agimus eſſet valida, multo magis neceſſe eſt id admittere de abſolutione à cen-

ſura; quamuis addiderim aliter cenſendum de illis eſſe, (vtique quoad honeſtatem & excluſionem culpæ à ſic operante) quàm de conditionibus præteritis, aut iis quæ ita ſunt præſentes vt nihil futurum reſpiciant. Præteritas quippe & præſentes conditiones, admiſi poſſe abſque labe(cum ita res fert) apponi abſolutioni à cenſura, quod negandum eſt de illis conditionibus, *ſi Deus videt te cras hoc facturum*, vel *ſi verum eſt te facturum quod ſpondes*. Nam quamuis ſint conditiones præſentes, nec niſi in ſpeciem ſint de futuro, tamen earum appoſitio eſſet præter morem receptum, & ingeneraret incertitudinem de ſublatione cenſurę, proindéque non vacaret peccato.

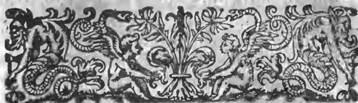
Reſpondeo 2. cenſuram monitorio inductam non poſſe licitè tolli ſub conditione de futuro, quæ ſublationem cenſuræ ſuſpendat vſque ad poſitam ipſam conditionem. Si tamen quis talem conditionem apponeret, abſolutionem à cenſura validam fore. Quod dico talem conditionem illicitè fore huic abſolutioni apponendam, non admittunt Hugol. tab. 1. de cenſur. c. 12. §. 1. & Sayrus l. 2. de cenſur. c. 16. num. 4. *in fine*. dummodò conditio non ſit friuola & impertinens, cuius appoſitio clauium contemptum ſaperet. Vt ſi diceretur, *abſoluo te, ſi Titius ſpuerit*. Sed quod dixi magis placet, quia *actus legitimi*, vt habet regula iuris in *6. conditionem non recipiunt*. Atque ita Panorm. c. *de quibus*, de baptiſ. Fore autem talem abſolutionem verè validam & ablaturam cenſuram, negauit Syluester v. *abſolutio*, 3. num. 1. & Toletus l. 1. ſummæ c. 14. num. 5. Contrarium meritò aſſerunt Henriq. l. 13. c. 29. n. 4. Auila 2. p. cap. 7. diſp. 3. dub. 15. Suarez t. 5. 3. p. d. 7. ſ. 8. num. 7. & 11. & Sayrus alios adducens, citato cap. 16. num. 4.

num. 4. Quidni enim si censura ferri potuit sub tali conditione de futuro, nimirum dicendo, *percello te excommunicatione nisi hoc feceris cras*; poterit sub eadem conditione impendi absolutio, ita vt non sortiatur effectum, sitque suspensa vsque ad impletionem conditionis? Nimirum sententia iuridica (qualis est hæc absolutio) humano modo ita ferri potest, vt maneat suspensa vsque ad impletionem alicuius conditionis; quod liquet ex Iudiciis forensibus: non quod actus ex parte subiecti non sit absolutus, hoc est non quod reuera non sit actu in voluntate Iudicis positiua volitio exercendi iurisdictionem; sed quod non habeat vim donec conditio reipsa accedat & executioni mãdetur, vt habetur ex l. *si stipulatus*. ff. de verb. obligat.

An verò hinc concludere liceat, absolutionem quoque à peccatis quę confertur in sacramento Pœnitentiæ, estque similiter sententia iuridica, posse validè impendi sub conditione de futuro, suspendente non modò effectum formæ sacramentalis (vt malè supponit Valent. 3.p.d.7.q.1.p.3.) sed etiam ipsam formam quæ per intentionem formanda & quasi consecranda est, atque adeò totum sacramentum, viderint Scholastici. Sanè quæ pro inualiditate absolutionis à peccatis, sub tali conditione concessæ; atque adeò pro discrimine talis absolutionis à censura quæ validè impenderetur, ab absolutione à peccatis quam fore irritam volunt, proferuntur à Suare t.5.3.p.d.7.s.8.num. 8. Ægidio Coninck 3.p.q.64.num.87. & Vasque 3.p. q.84.artic.3.dub.5.num.6. eiusmodi sunt vt facilè discutiantur. Nam sicut matrimonium quia consistit in humanis actibus moraliter durabilibus potest confici cum intentione suspensa, ita vt absque nouo consensu

perficiatur cum primùm conditio impletur, vt tradit Sanchez l. 5. de matr. d. 8. n. 5. & l. 5. in decalog. c. 4. n. 88. quod non habet Baptismus & similia sacramenta, quorum partes essentiales non sunt actus humani moraliter durabiles, & capaces per conditionem appositam suspendi ad eam moram; ita etiam dici posset, sacramentum Pœnitentiæ quia constat humanis actibus moraliter durabilibus quousque retractentur, validè confici posse suspensum vsque ad conditionis impletionem, vt de communissima sententia vidimus fieri posse quoad absolutionem à censura, cuius discrimen hac in parte ab absolutione à peccatis perobscurum est, ne dicam assignatu impossibile. Quamuis sit extra controuersiam, eum qui à peccatis sub conditione de futuro absoluere vellet, (sicut sub tali conditione, iuxta nos valida, iuxta plerosque autem etiam licita est absolutio à censura) temerè omnino facturum, nec absque graui peccato & repetēdi sacramenti obligatione recessurum à sententia communissima, inualidam statuente eam absolutionem: cui sententiæ omnino inhærendum est in praxi, quicquid sit de probabilitate aut etiam veritate speculatiua contrariæ sententiæ, cuius lubrico & incertitudini committere gratis velle pœnitentis salutem, improuidentissimi esset hominis plus iusto tribuentis ratiocinationibus ác commentationibus suis.

PARS



PARS SECVNDA.

De cauendo Monitorij contemptu, & extimeſcenda gladij Eccleſiaſtici per excommunicationem exſertione.

PROLOQVIVM.



ABVSIONEM planè grauem, nec minùs latè fuſam, qua Eccleſiæ Rectoribus commiſſus à Deo ſpiritualis gladius paſſim vileſcit, corrigere conſilium eſt; iis propoſitis, quæ animaduerſionem Eccleſiaſticam non contemptui habendam, ſed cuicunque ſapienti extimeſcendam eſſe perſuadeant. Quam in rem neceſſarium in primis erit quæ ſit huius gladij exſertio, & quanta bona amittat qui eo feritur, aperire.



CAPVT I.

Seponitur excommunicatio impropria, vel ſecundùm quid dicta. Statuitur de ſolius antonomaſticè dictæ excommunicationis horrore differendum.

1. NON ſuſcipio incutere horrorem cuiuſuis & quomodolibet dictæ excommunicationis, ſed eius tantùm quæ propriè & ſimpliciter excommunicatio dicitur. Iungo illa duo, quia interdum vox *excommunicationis* adhibetur ad denotanda aliqua,in quæ ratio legitima excommunicationis nullo modo cadit. Itaque tunc excommunicatio impropriè ſumitur. Aliàs autem vox *excommunicationis* tribuitur alicui ſegregationi, quæ eſt quidem propriè dicta excommunicatio,ſed aliqualis tantùm, & non ſimpliciter dicta, ſiue plena & integra noxij ſegregatio à cæteris. Exemplis omnia hæc illuſtremus, vt quæ dimittenda hîc nobis ſint, quæ verò vrgenda,fiat perſpicuum.

Irra

Irrationalium ac Dæmonum excommunicatio, impropria.

Impropriè omnino, nec nisi catachristicè excommunicatio dicitur, ea quæ interdum in animalia irrationalia, vel plantas, aut dæmones, aut res planè inanimas intorquetur. Exempla dabo capite 12. Sic enim alicubi locustæ & bruchi, alibi delphines, aut anguillæ, vel serpentes, aut muscæ, aliquando etiam plantæ, vel plantarum rami, excommunicationem subiisse dicuntur. Verùm per vocis abusum dici, adhiberi circa huiusmodi subiecta excommunicationem, dicam pleniùs citato loco. Breuitérque ratio est, quia irrationalia non sunt delicti vel emendationis capacia, ac proinde non potest in ea cadere excommunicatio propriè dicta, quæ non irrogatur nisi propter culpam cauendam, vel emendatione tollendam. Itaque excommunicatio qua irrationalia feriri dicuntur, non est verè excommunicatio, sed duntaxat imprecatio & execratio aduersus Dæmonem talium rerum motorem, addita ad Deum precatione, vt eas perdat vel auertat.

2. Nec aliter accipiendũ est, quod interdum dicitur adhiberi excommunicationem aduersus Dæmonem. Qua ratione in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 6. narratur, incubum Dæmonem miseræ mulieri annos iam multos infestum, anathematizatum fuisse à S. Bernardo, & duobus Episcopis, ac plebe vniuersa, extinctis candelis quas omnes astantes gestabant manibus, & præmissa omnium adscriptione in charta anathematis. Manifestum est, hanc non esse veram excommunicationem. Nam satanas non est particeps Ecclesia-

Tum diuinum suffragium, quâ dictis quâ factis exhibitum, proferetur. Accedet sensus Sanctorum, timorem fidelibus hac in parte facientium. Nec eorum qui foris sunt, similem in dissimiliter simili causa dimittemus. Tandem quæ fuerint propositæ abusionis causæ vestigabimus, vt iis mederi, & inde enascens malum auertere liceat. Hæc est series huius Opellæ, quantum attinet ad suadendum iustum metum exsertionis gladij Ecclesiastici, in quo plerosque nunc mortalium grauissimè hallucinari, experientia (heu nimium!) prodit. Ad tractationis verò complementum, addemus corollarium, quatenus timenda sit iniusta per Ecclesiasticum hunc gladium animaduersio. Cætera quæ ad eum spectant, species inquam eius & causæ, discrimen quoque ab aliis censuris, quas item ob culpas exserendus sit, aliáque huiusmodi, quod immensis tractationibus discussa prostent, non nisi parcè, & quatenus necessitas planè feret, attingemus. Punctum propositum ab aliis ferè prætermissum, bonis autem moribus maximè commodaturum, & Ecclesiastici regiminis vigori in mentibus fidelium roborando per-

opportu

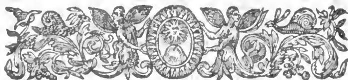
opportunum, iuuat excutere, vrgentibus iampridem multis, quibus ea Ecclesiastici gladij contemptio creat cordolium: Nec sine causa, nam imminere inde extremum fidei discrimen, S. Birgitta lib. 4. reuelationum, cap. 33. *sub finem*, disertè admonuit. *Profundos* iam olim *singultus*, Turpionis Lemouicensis Episcopi hanc ob causam, memorat & laudat S. Odo, epistola ad ipsum Turpionem, qua ei inscribit Opus Collationum.

Tum diuinum suffragium, quâ dictis quâ factis exhibitum, proferetur. Accedet sensus Sanctorum, timorem fidelibus hac in parte facientium. Nec eorum qui foris sunt, similem in dissimiliter simili causa dimittemus. Tandem quæ fuerint propositæ abusionis causæ vestigabimus, vt iis mederi, & inde enascens malum auertere liceat. Hæc est series huius Opellæ, quantum attinet ad suadendum iustum metum exsertionis gladij Ecclesiastici, in quo plerosque nunc mortalium grauissimè hallucinari, experientia (heu nimium!) prodit. Ad tractationis verò complementum, addemus corollarium, quatenus timenda sit iniusta per Ecclesiasticum hunc gladium animaduersio. Cætera quæ ad eum spectant, species inquam eius & causæ, discrimen quoque ab aliis censuris, quas item ob culpas exserendus sit, aliaque huiusmodi, quod immensis tractationibus discussa prostent, non nisi parcè, & quatenus necessitas planè feret, attingemus. Punctum propositum ab aliis ferè prætermissum, bonis autem moribus maximè commodaturum, & Ecclesiastici regiminis vigori in mentibus fidelium roborando peropportu

opportunum, iuuat excutere, vrgentibus iampridem multis, quibus ea Ecclesiastici gladij contemptio creat cordolium: Nec sine causa, nam imminere inde extremum fidei discrimen, S. Birgitta lib. 4. reuelationum, cap. 33. *sub finem*, disertè admonuit. *Profundos* iam olim *singultus*, Turpionis Lemouicensis Episcopi hanc ob caussam, memorat & laudat S. Odo, epistola ad ipsum Turpionem, qua ei inscribit Opus Collationum.

Tum diuinum suffragium, quâ dictis quâ factis exhibitum, proferetur. Accedet sensus Sanctorum, timorem fidelibus hac in parte facientium. Nec eorum qui foris sunt, similem in dissimiliter simili causa dimittemus. Tandem quæ fuerint propositæ abusionis causæ vestigabimus, vt iis mederi, & inde enascens malum auertere liceat. Hæc est series huius Opellæ, quantum attinet ad suadendum iustum metum exsertionis gladij Ecclesiastici, in quo plerosque nunc mortalium grauissimè hallucinari, experientia (heu nimium!) prodit. Ad tractationis verò complementum, addemus corollarium, quatenus timenda sit iniusta per Ecclesiasticum hunc gladium animaduersio. Cætera quæ ad eum spectant, species inquam eius & causæ, discrimen quoque ab aliis censuris, quas item ob culpas exserendus sit, aliaque huiusmodi, quod immensis tractationibus discussa prostent, non nisi parcè, & quatenus necessitas planè feret, attingemus. Punctum propositum ab aliis ferè prætermissum, bonis autem moribus maximè commodaturum, & Ecclesiastici regiminis vigori in mentibus fidelium roborando peropportu

opportunum, iuuat excutere, vrgentibus iampridem multis, quibus ea Ecclesiastici gladij contemptio creat cordolium: Nec sine causa, nam imminere inde extremum fidei discrimen, S. Birgitta lib. 4. reuelationum, cap. 33. *sub finem*, disertè admonuit. *Profundos* iam olim *singultus*, Turpionis Lemouicensis Episcopi hanc ob caussam, memorat & laudat S. Odo, epistola ad ipsum Turpionem, qua ei inscribit Opus Collationum.



CAPVT I.

Seponitur excommunicatio impropria, vel secundùm quid dicta. Statuitur de solius antonomasticè dictæ excommunicationis horrore disserendum.

1. NON suscipio incutere horrorem cuiusuis & quomodolibet dictæ excommunicationis, sed eius tantùm quæ propriè & simpliciter excommunicatio dicitur. Iungo illa duo, quia interdum vox *excommunicationis* adhibetur ad denotanda aliqua,in quæ ratio legitima excommunicationis nullo modo cadit. Itaque tunc excommunicatio impropriè sumitur. Aliàs autem vox *excommunicationis* tribuitur alicui segregationi, quæ est quidem propriè dicta excommunicatio,sed aliqualis tantùm, & non simpliciter dicta, siue plena & integra nöxij segregatio à cæteris. Exemplis omnia hæc illustremus, vt quæ dimittenda hîc nobis sint, quæ verò vrgenda,fiat perspicuum.

Irra

Irrationalium ac Dæmonum excommunicatio, impropria.

Impropriè omnino, nec nisi catachristicè excommunicatio dicitur, ea quæ interdum in animalia irrationalia, vel plantas, aut dæmones, aut res planè inanimas intorquetur. Exempla dabo capite 12. Sic enim alicubi locustæ & bruchi, alibi delphines, aut anguillæ, vel serpentes, aut muscæ, aliquando etiam plantæ, vel plantarum rami, excommunicationem subiisse dicuntur. Verùm per vocis abusum dici, adhiberi circa huiusmodi subiecta excommunicationem, dicam pleniùs citato loco. Breuitérque ratio est, quia irrationalia non sunt delicti vel emendationis capacia, ac proinde non potest in ea cadere excommunicatio propriè dicta, quæ non irrogatur nisi propter culpam cauendam, vel emendatione tollendam. Itaque excommunicatio qua irrationalia feriri dicuntur, non est verè excommunicatio, sed duntaxat imprecatio & execratio aduersus Dæmonem talium rerum motorem, addita ad Deum precatione, vt eas perdat vel auertat.

2. Nec aliter accipiendū est, quod interdum dicitur adhiberi excommunicationem aduersus Dæmonem. Qua ratione in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 6. narratur, incubum Dæmonem miseræ mulieri annos iam multos infestum, anathematizatum fuisse à S. Bernardo, & duobus Episcopis, ac plebe vniuersa, extinctis candelis quas omnes astantes gestabant manibus, & præmissa omnium adscriptione in charta anathematis. Manifestum est, hanc non esse veram excommunicationem. Nam satanas non est particeps Ecclesia-

ſticæ communionis; quare ea priuari non poteſt. Feritur ergo duntaxat execratione & maledictione, adiunctis ad Deum precibus vt eius conatus impediat, nóſque defendat; vt rectè notarunt Sanchez l. 2. in Decal. cap.42.num.32. & Suarez tomo 5. 3.p. d.5. ſ. 1.num.2. qui id illuſtrat ex eo quod ſimili vocis laxitate, hæreſes dicũtur anathematizari; vt in profeſſione fidei à Pio IV. præſcripta, & infinities in Conciliis: quod non eſt aliud quàm illas hęreſes ſubiici execrationi. Nam qui fidem profitetur, plerunque non is eſt qui poſſit excommunicatione percellere; ipſæque hæreſes cum non ſint ſuppoſita rationalia, non poſſunt excommunicatione propriè dicta feriri.

Item hominum, à laicis; vel nudè per mortale peccatum.

Quinetiam plerunque, homines quoque dicuntur fieri anathema, cum nulla poteſt eſſe ſuſpicio intortæ veræ excommunicationis, ſed tantùm maledictionis vel execrationis, cui per abuſum nomen excommunicationis tribuitur. Sic mulier pia, calici quem dabat monaſterio, iuſſit inſculpi anathema, non irrito effectu. Nam calicem exportans Epiſcopus, graues pœnas dedit, vt ſcribit Petrus Damiani opuſc. 34. cap. 1. Neque tamen mulier, vel aurifex ſtringere poterant verum anathema. In eundem ſenſum eſt accipiendum cum Baronio anno 1097. n. 51. quod quibuſdam ſepulchris adſcriptum legitur, vt qui ea violare præſumpſerit, *ſit excommunicatus, & habeat partem cum Cain, & Iuda proditore.* Item quod alibi legitur, vt qui hoc vel illud circa ſepulchrum tentarit, *ſit maledictus*

&

& in perpetuum anathemate obstrictus. Ac etiam quod in Regiis quibusdam diplomatibus, adhibitum huiusmodi munimentum legitur. *Si quis hanc nostram donationem infregerit, anathemate condemnetur, vt cum Iuda traditore partem habeat.* Similes formulas à priuatis appositas donariis, sæpè occurrit legere; cum tamen satis superque liqueat, personas illas potestate Ecclesiastica ad veram & propriè dictam excommunicationem inferendam, non fuisse præditas. Erant ergo formulæ tantùm imprecatoriæ & maledictiones, aduersus eos qui tentare quippiam aduersus rectè constituta, non reformidarent.

3. Præterea per impropriam vocis acceptionem, status peccati mortalis apud aliquos dicitur excommunicatio, & quilibet mortali peccato sordens, excommunicatus appellatur. Sic loquuntur Gabriel in 4.d.18.q.2.artic.1. Viguerius de sacramento Ord. versic.14. Couarr. in cap. *Alma mater*. p.1. initio num.6. & latè Salianus lib.6. de Timore cap.27. Fauet apertè Syluester V. *excommunicatio*, 3. num.1. Nam inter effectus excommunicationis, numerat priuationem regni cœlorum, in quam tamen nemo incurrit nisi ratione peccati mortalis. Sed neque hæc excommunicatio, est vera & propriè dicta. Nam quamuis ad excommunicationem simpliciter dictam præsupponatur mortalis culpa, tamen non idcirco idem formaliter est, esse excommunicatũ, & sordere mortali peccato. Imo potest aliquis iam nitere per contritionem, & tamẽ retinere vinculum excommunicationis priùs contractum, eóque non dissoluto, consequi beatitudinem; qua de re fusè infra cap.3. sub finem. Deinde à quo ferretur hæc excommunicatio in quemcunque peccatorem?

peccatorem? Respondet Maior in 4. d. 18. q. 2. *in illationibus ex conclusione tertia*, peccatorem excommunicari à seipso. Addit tamen Maior, eam excommunicationem, esse duntaxat minorem; quatenus scilicet peccator ob grauem culpam quam admisit, arcetur à participatione Sacramentorum. Idem habet Glossa cap. *siquidem*. de sent. excom. Hæc tamen sunt manifestè falsa. Nam ridiculum est, asserere, posse aliquem à seipso excommunicari: quia ad excommunicandum exigitur iurisdictio in personam cum vi coercitiua. Quis autem sibi subest, & à se vi coërcetur? Optimè hoc excutiunt Soto in 4. d. 22. q. 2. artic. 2. & Gabriel in 4. d. 18. q. 2. artic. 1. *litera L.* Ex Iurisperitis, Glossa cap. *quoties*. 1. q. 7. & Panorm. in cap. 1. de raptor. num. 12. & in cap. *vniuersitatis*. de sent. excom. num. 13. Quare ratum esto, neminem posse à seipso excommunicari. Itaque quod apud creditum Prosperum l. 2. de vita contempl. c. 7. laudantur qui in seipsos voluntariæ excommunicationis sententiam ferunt, non est accipiendum de excommunicatione quæ sit iudicialis sententia, sed de abstinentia à participatione Sacramentorum, qua quisque suæ indignitatis conscius, mulctare se cum laude potest, donec idoneus ad Sacramentorum vsum euadat. Quod addebat Maior, eam excommunicationem quam in se intorquet peccator, non esse nisi minorem, æquè reiiciendum est. Aliud quippe est, reddi indignum Sacramentis, quod contingit peccatori per mortale peccatum; aliud autem, speciali prohibitione Ecclesiæ arceri à Sacramentis suscipiendis, quod facit excommunicatio minor. Itaque aliquãdo homo, iam per contritionẽ purgatus ab ea inhabilitate ad sacramentorum vsum

quam

quam ex natura rei,peccando contraxerat;adhuc manet inhabilis ad Sacramentorum susceptionem ratione censuræ nondum ablatæ. Sunt igitur inhabilitates illæ,rationis longè diuersæ, nec vna est permiscenda cum alia, vt malè faciunt qui peccatorem quia ex natura rei arcetur à Sacramentorum susceptione, aiunt irretiri minori excommunicatione.

Suspensio & interdictum, excommunicatio impropria.

4.Denique per impropriã acceptionem excommunicationis, & obtorsionem illius vocis, aliquando & suspensio & interdictum, vocantur excommunicationes. De suspensione id notauit Maiolus lib.3.de irregul.cap.21.*in fine*,ex cap.*quidquid.* 1.q.1. & ex dist. 23. cap. *Ecclesiastica*, vbi Glossa & DD. Idem habet Bernardus Diaz in praxi Canon. cap. 33. De interdicto nomine excõmunicationis expresso, extat exemplum apud Cantipratanum l.2.Apum cap.40.num. 7. vbi dicitur, Vrbem Suessionensem fuisse suppositam excommunicationi, quod statim exponitur de Interdicto. Eadem est notio excommunicationis apud Ademarum S.Eparchij Monachum, in Chronico anno 994.verbis illis.[Sæpè idẽ Alduinus (*Lemouicensis Episcopus*)pro nequitia populi, nouam obseruantiam constituit; scilicet Ecclesias & Monasteria cessare à diuino cultu, & sancto sacrificio, & populum quasi paganum à diuinis laudibus cessare. Et hanc obseruantiam, excommunicationem censebat.] In Concilio item Bituricensi, actione 1. Odelricus Monachus sententiam rogatus aduersus perturbatores Episcopa-

tus

tus Lemouicensis, rationem ac formam eiusdem publicæ excommunicationis, hoc est interdicti, proponit seueriorem quàm vnquam indixerit Ecclesia. Refert Baronius anno 1034. num. 18. [Nisi de pace acquieuerint, (*inquit Odelricus*,) ligate omnem terram Lemouicensem publica excommunicatione, eo videlicet modo, vt nemo nisi Clericus aut pauper mendicans, aut peregrinus adueniens, aut infans à bimatu & infra, in toto Lemouicinio sepeliatur, nec in alium Episcopatum ad sepeliendum portetur. Diuinum officium per omnes Ecclesias latenter agatur, sed Baptismus petentibus tribuatur. Circa horam tertiam, signa sonent in Ecclesiis omnibus, & omnes proni in faciẽ preces pro tribulatione & pace fundant. Pœnitentia & viaticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per omnes Ecclesias, sicut in Parasceue nudentur, & cruces ac ornamenta abscondantur, quia signum luctus & tristitiæ omnibus est. Ad Missas tamen quas vnusquisque Sacerdotum ianuis Ecclesiarum obseratis fecerit, altaria induantur, & iterum post Missas nudentur. Nemo in ipsa excommunicatione (*hoc est durante interdicto*,) vxorẽ ducat. Nemo alteri osculum det. Nemo Clericorum, aut laicorum, vel habitantium aut transeuntium in toto Lemouicinio, carnem comedat, neque alios cibos quàm illos quibus in Quadragesima vesci licitum est. Nemo laicorum aut Clericorum tondeatur, neque radatur, quousque districti Principes & capita populorum, per omnia sancto obediant Concilio.] Vides excommunicationem publicam, dici pro interdicto, & quidem peculiaris & seueræ admodum formæ. Satis de excommunicatione impropria. [illegible]

Propria

Propria sed secundùm quid tantùm, excommunicatio; monastica, & quæ minor dicitur.

5. Iam verò propria quidem, sed non plena, atque adeò non nisi secundùm quid dicta excommunicatio, ea est, qua pars tantùm communionis inter fideles intercedentis remouetur; v.g. collocutio, aut discubitus ad eandem mensam. Quo pertinet excõmunicatio illa quæ apud D. Basilium legitur in serie pœnarum n. 15. [Si quis vespere post *Pater noster*, inueniatur colloquens, excommunicetur.] Item illa quam S. Benedictus in regula cap. 24. his verbis decernit. [Secundùm modum culpæ, & excommunicationis, vel disciplinæ debet extendi mensura. Qui culparum modus in Abbatis pendeat iudicio. Si quis tamen frater in leuioribus culpis inuenitur, à mensæ participatione priuetur. Priuati autem à mensæ consortio, ista erit ratio, vt in oratorio psalmum aut antiphonam non imponat, neque lectionem recitet vsque ad satisfactionem. Refectionem autem cibi, post fratrum refectionem solus accipiat; vt si verbi gratia fratres reficiunt sexta hora, ille frater nona. Si fratres nona; ille vespera, vsque dum satisfactione congrua veniam consequatur.] Hæc excommunicatio, vt ibi notat Peres, ne excedat culpam quæ reuera leuis est, non potest censeri esse excommunicatio maior, aut plena. Nonnulli eam vocant excommunicationem Monasticam, eamque contradistinguunt Ecclesiasticæ; vt videre est in Constit. Camaldul. lib. 1. cap. 23.

6. Cauendum tamen est, ne Monachi putentur fuisse prorsus expertes excommunicationis simpliciter dictæ.

dictæ. Id enim falsò assereretur. Sanè S. Isidorus in regula cap. 28. excommunicationem simpliciter dictam, vsurpatam inter Monachos fuisse demonstrat, prout eum intellexit Gratianus, regulam illam referens 11. q. 3. cap. *cum excommunicato*. Idem habetur ex Cassiano lib. 2. de instit. c. 16. & expressissimè ex S. Benedicto in reg. cap. 25. verbis illis quæ Anton. Peres ibi num. 6. & 7. & cap. 26. num. 6. & cap. 23. num. 12. affirmat accipi debere de propriè dicta excommunicatione, intorquenda per superiores Iurisdictione Ecclesiastica potientes, nec ad aliam excommunicationem trahi posse: quod item monuerat Turrecremata. [Is autem frater, qui grauioris culpæ noxa tenetur, suspendatur à mensa simul & ab oratorio: nullus ei fratrum in vllo iungatur consortio, neque in colloquio. Solus sit ad opus sibi iniunctum, persistens in pœnitentiæ luctu: sciens illam terribilem Apostoli sententiam, dicentis: traditum huiusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. Cibi autem refectionem solus percipiat, mensura vel hora qua prouiderit ei Abbas competere. Nec à quoquam benedicatur transeunte, nec cibus qui ei datur.] En apud Monachos propriissimam excommunicationem.

Monastica ergo excommunicatio, Ecclesiasticæ excommunicationi simpliciter dictæ contradistincta, quæ frequentior fuit apud Monachos, ea est, quæ nulla interna communione priuat excommunicatum, sed tantùm parte aliqua externæ communionis. V.g. conuictu in eadem mẽsa, addito ferè semper auctario aliquo pœnarum; puta reclusione in cella ad dies aliquot,

quot, humicubatione, ac similibus asperitatibus, vt videre est apud Smaragdum ad caput 23.reg.S.Benedicti. Eiusdem rationis fuisse aliquando, excommunicationem in Ecclesia receptam pro fidelibus minora peccantibus, censet Gazæus ad librum 10.Instit. Cassiani c.16. colligítque ex eo quod Apostolus iusserit fidelibus, vt subtraherent se ab omni fratre inordinatè ambulante: itémque ne cum rebellibus commiscerentur; quod si quis frater esset fornicator, aut auarus, aut maledicus, aut ebriosus, cum huiusmodi nec cibum sumerent. Hæc tamen illatio, non videtur adeò solida. Nam sensus multorum tulit, criminosos illos de quibus meminit Apostolus, vigente tunc disciplina Christiana, fuisse simpliciter ac plenè excommunicatos. Quare aptius exemplũ excommunicationis prædictæ ad monasticam accedentis, videtur peti posse ex cap. *in loco*. 5. q. 4. vt ibi Glossa indicauit, & expressiùs tradidit Archid. ibi, & in cap. *præsenti*. 5. q. 2. ac Suarez t.5.3.p.d.4.s.5.num.26.

7. Pertinet etiam ad excõmunicationem nõ plenam, ea excommunicatio Ecclesiastica, quam passim vocant minorem. Estque in eo sita, quod alicui directè vetetur participatio Sacramentorum, vt habetur cap. penult. de sent. excomm. Hæc sola ex partialibus excommunicationibus quas excogitare licet permultas, & quarum aliquas vidimus viguisse apud Monachos, ab Ecclesia inter censuras omnibus fidelibus communes instituta est, & frequenti vsu recepta. Imo olim nomine excommunicationis simpliciter & absolutè dictæ, hæc sola intelligebatur, vt patet ex cap. *Engeltrudam*. 3. q. 4. notarúntque Martinus Peresius de tradition. p.3. tit. de excommun. §.1. *sub finem*, &

S Auila

Auila 2.p.c.1.disp. 2. Nimirum tunc fideles quia feruebant spiritu,plus horrebant arceri à solis sacramentis ,quàm nunc senescente fide timeant prohiberi ambitu vniuerso Ecclesiasticæ communionis : ideóque nomen excommunicationis absque alio addito dictę,applicabant ad illam diminutam nec nisi secundùm quid dictam excommunicationem , quam nunc passim dicimus excommunicationem minorem.

Et impropriè, & secundùm quid dicta excommunicatio hinc seponenda.

8. Omnes toto hoc capite propositæ excõmunicationes,seponendæ sunt à præsenti tractatione:quia illę quas improprias esse monstrauimus,longè absunt à ratione veræ excõmunicationis , cuius terrori apud fideles incutiendo anniti volumus.Illæ verò alię quas secundo loco recensuimus,tametsi sint excommunicationes propriè dictæ, non tamen nisi secundùm quid:quia non arcent ab omnibus communionibus, quę fidelibus cum fidelibus intercedunt.Præterquàm quòd illæ quas vocauimus monasticas,non pertinent ad omnes fideles. Postrema verò quæ in omnes potest cadere, nunc non est adeò frequens ac olim, nec circa eam viget abusio cui euellendæ consultum cupimus. Nunc sanè , contra quam olim factum vidimus ; vox *excommunicationis* , absolutè & simpliciter dicta,denotat solam excommunicationem maiorem, vt habetur ex cap. penult. de senten. excom. ibique cum Glossa tradunt DD. nominatímque Panorm. num. 2. Angelus v. *excommunicatio.* 2. §. vltimo. Syluest.

Syluest. v. *excommunicatio.* 1. num. 18. Nauar. in Extrau. de datis & promissis, notab. 4. n. 8. & plerique omnes apud Sayrum lib. 1. de Censur. c. 4. num. 19.

CAPVT II.

Præsuppositio necessaria; In quo sit sita propriè & simpliciter dicta excommunicatio, de cuius horrore agendum est.

1. VT possimus grauia mala quæ per excommunicationem antonomasticè dictam inferuntur aperire, & abusum quò parui fit, eradicare, præmittendum necessariò est, in quo sita sit excommunicatio simpliciter dicta. Nam nisi notio eius proponatur, & in quo sita sit excommunicatio simpliciter dicta perspiciatur, impossibile esset, timoris quem incutere quærimus, stimulum idoneum adhibere.

Excommunicatio, communicationis priuatio.

Excommunicatio idem est quod communicationis vel communionis priuatio. *Communionis* autem vel *communicationis* nomina, inter Christianos longè alium vsum olim habuere, quàm nunc habeant. Nam olim voces illæ, ad denotandam societatem rerum sacrarum, & pertinētium ad humanæ vitæ commercia, vsurpabantur: quod prolatis variorum Conciliorum decretis confirmat Albaspinæus lib. 1. obseru. sacr.

obseru.1. Sed abstineo eo labore tanquam minùs necessario, cum nihil sit frequentius in priscis Conciliis & antiquorum Pontificum decretis, quàm vt communio aut communicatio eo modo vsurpata reperiatur. Illustrissimus est locus ex Concilio Arelat. 2. can. 12. quo sic habetur. [De his qui in pœnitentia positi vitam excesserunt, placuit nullum communione vacuum debere dimitti, sed pro eo quod honorauit pœnitentiam, oblatio eius recipiatur.] Nemo non videt, quam ibi communionem dicat Concilium; nempe admissionem oblationum quas cognatio pœnitentis vita functi, eius nomine, vti Testamento cauerat, exhibebat Ecclesiæ. Liquidissimum igitur est, cõmunionem eo loco vsurpari pro societate inter fideles. Et quia fidelium alij, ad ordinem vt Tertullianus loquitur, hoc est ad clerum, alij ad plebem pertinent, & laici dicuntur: aliter autem fideles societatem habent cum Clericis, aliter cum laicis: & cum Clericis diuersi gradus diuersimodè; (nam in aliis participamus cum Episcopo, quem vt Episcopum agnoscimus, in aliis cum Sacerdote, & ita de cæteris:) idcirco duplex huiuscemodi communio, generatim distincta iam olim est. Nimirum communio *Ecclesiastica*, quæ etiam aliquando reperitur dicta *Sacerdotalis*, & communio *laica*. Clericus ille potiebatur communione Ecclesiastica sui gradus propria, qui nulla functione ad ipsum attinente, nullo munere aut honore sui gradus proprio, prohibebatur. Qui inde excidebat, ex toto vel ex parte, eadem proportione excidebat communione. Interdum verò absque deiectione è communione Ecclesiastica, Clericus fruebatur tantùm communione peregrina, quæ iuxta Albaspinæum supra

pra

pra obseruatione 3. & Ludouicũ à Cerda in Aduerſ. ſacris cap.138.num. 13. Clericis externis indulgebatur cum abſque literis formatis adueniebant, aut cum ſuberat occaſio ſuſpicandi eſſentne formatæ, ſynceræ, vt ſatis apertè traditur can.32.Apoſtol.etiamſi aliter de ea communione philoſophantur, Sanctesius repetit.10.& Lindanus l. 4. panopl.cap.58. & Bellarminus ac Vaſquez mox adducendi. Communionem laicam, aliqui interpretantur de ſumptione Euchariſtiæ ſub ſola panis ſpecie, prout eam ſumere poterant laici. Ita Bellarminus l.4.de Euchar.c.24. addit tamen dari quoque ſolitum laicis vſum calicis ſi voluiſſent, ſed non niſi in Eccleſia, & abſque contactu calicis, cum tamen ſpeciem panis, & manu exciperent, & domum aſportarent. Verùm inde ſequitur communionem laicam non fuiſſe neceſſariò ſub vna ſpecie, qualem tamẽ fuiſſe Clericorum criminoſorum communionem, & idcirco dictam laicam, vult Bellarminus, vel minus conſequenter locutus, vel denominationem laicæ communionis tribuens communioni ſub vnica panis ſpecie, quia quandoque vſurpabatur tali modo à laicis. Ibidem Bellarminus, laicam communionem cenſet eandem fuiſſe cum peregrina: & annuit Vaſquez 3.p.d.216.num.35.ratus dici peregrinam communionem, non quod eſſet peregrinorum, ſed quod eſſet peregrina, ſiue aliena à Clerico. Alij laicam communionem exponunt de ſumptione Euchariſtiæ extra cancellos altaris. Ita Durantus l.2. de ritibus cap.55. Pamel. ad epiſtolam 52. S.Cypriani n. 37.Suarez 3.p.q.73.artic.4.VValterus cœna 3.cap.14. Verior autem interpretatio quæ eſt Lindani lib. 4. panop. cap. 58. communionem laicam accipit pro eo

vſu ſocietatis fidelium qui laicis concedebatur, quod videntur ferre multi canones quos Durantus ſupra profert num.7.& Albaſpinæus l.1.obſeruat. ſacr. obſeru.4. Aliter quippe fideles laicis, aliter clericis iunguntur:& aliorum commercium eſt cum perſonis ſacris, aliorum cum profanis & laicis. Eſt in eam rem pulcher locus apud S. Cyprianum epiſtola ad Antonianum cum agit de Trophimo Epiſcopo, quem negat reſtitutum vt locum Sacerdotis vſurparet,ſed tantùm vt tanquam laicus communicaret:hoc eſt,vt eadem cum cæteris conſociatione frueretur qua paſſim laici fideles.Huic interpretationi communionis laicę, opponit Ludouicus à Cerda in Aduerſ.ſacris cap. 141. num. 13. locum ex Concilio Prouinciali Rothomagenſi,celebrato anno 1581. tit. de Epiſcoporum Officiis num. 11. quo damnantur Sacerdotes qui à multis annis initiati, laicam tantùm communionem ſumunt. Vbi apertè, communio laica idem eſt quod participatio Euchariſtiæ ſub ſola panis ſpecie. Verùm locus à Neotericis autoribus ſic expreſſus,non poteſt antiquam communionis laicæ notionem repræſentare. Germanam communionis peregrinæ notionem, & quantopere à laica differat,iam ſupra tradidi.

2. Hæc cum eſſet antiqua notio communionis & communicationis, nunc tamen eædem voces longè ſtrictiùs accipiuntur;nempe tantùm pro ſumptione Euchariſtiæ. Cauſas veſtigat Bayus, lib. 2. de Euchar. cap. 18. Sed breuiter ratio eſt, quòd præcipuum bonum, τὸ τέλειον καὶ τὸ ἀγαθὸν, vt loquitur S.Baſilius ad Amphilochiũ cap.4.& 22.& Concil.Ancyran.cap. 4.5.& 6.quo participare in hac vita poſſunt fideles,ſit corpus Chriſti,ſpeciebus velatum. Inde ergo factum

eſt,

est, vt communicationis, & communionis nomina ad eam participationem sint restricta. Sicut nomen *Papa*, olim commune omnibus Episcopis, sensim ad solius Romani Pontificis, tanquam aliis longè præcellentis, designationem arctatum est. Et nomen Bibliorum ex se commune quibusuis libris, ad nomenclationem sacrorum librorum vsu receptissimo est restrictum. Similiter ergo, quia præstantissima pars societatis fidelium, in eiusdem panis Eucharistici communicatione versatur, non abs re eius sumptio cum cæteris fidelibus, dicta est antonomasticè *communicatio*, vel *communio*. Eáque ex causa, olim Episcopi aduenientibus externis quibuscum societatem habere statuebant, mittebant ad eos sacram Eucharistiam, tanquam contesserationis mutuæ symbolum. Et esse sanè Eucharistiam, symbolum vnitatis membrorum in Ecclesiæ corpore sub Christo capite, dicam infra agens de exclusione excommunicati ab Eucharistia. Meritò igitur Eucharistiæ vsus dicitur communio. Non me latet, Isidorum Pelusiotam lib. 1. epist. 228. aliò referre causam cur Eucharistia dicatur communio. [Diuinorum (inquit) sacramentorum perceptio, idcirco communio appellata est, quia nobis coniunctionem cum Deo conciliat, nósque regni ipsius consortes ac participes reddit.] Non improbo hanc doctrinam. Sed quod dixi, est receptissimum.

Duæ hæ communiones siue communicationes, se habent vt includens & inclusum. Nam posterior hæc communio vt ex dictis liquet, est pars prioris communionis quæ suo ambitu comprehendit vniuersam fidelium societatem, & omnia in quibus commercium mutuum ac consociationem habere possunt. Et

ab ea ſic amplè dicta, non autem à ſola poſteriore communione, præciſè & vt ſic accepta, petitum eſt nomen excommunicationis propriè & ſimpliciter dictæ. Id vt perſpicuum fiat, paulò altiùs rem arceſſere operæpretium videtur, & quæ inter fideles viatores, ac etiam inter viatores & vita functos, intercedere communio poſſit, eſt præmittendum.

Communicatio fidelium, externa, interna, mixta.

3. Recolendum igitur eſt, quod ex doctrina Apoſtoli eſt vulgatiſſimum, fuſéque tractatum agendo de Chriſto capite, Eccleſiam eſſe corpus quoddam politicum, cuius ſinguli fideles ſunt membra. Sicut ergo inter membra eiuſdem corporis, non poteſt non intercedere multiplex communicatio, ita eiuſdem fidelium cœtus partes, non poſſunt communicationem inter ſe multiplicem non habere. Eſt itaque vt S. Thomas notauit Opuſc. 5. ad 9. ſymboli articulum, fidelium communicatio, quædam in rebus externis purè humanis & ciuilibus, quarum ſcilicet in communi vita eſt vſus; cuiuſmodi ſunt, ſalutationes, collocutiones, conuiuia, aliáque huiuſmodi: ſiue quæ occaſione fori ciuilis ſecularis aut Eccleſiaſtici adhibentur, quæ dici poteſt communicatio forenſis, vt quæ in Iudicis, Aduocati, Tabellionis, Actoris, Tutoris, ſimilíve quopiam munere continetur. Præterea verò eſt communicatio quædam in rebus ſacris, & vel ad cultum Dei, vel ad animæ ſanctificationem ſpectantibus. Quæ communicatio, pro multiplici genere rerum in quibus verſatur, aut externa eſt, aut interna, vel ex ambabus commixta. Externam voco, communem

cum

cum aliis fidelibus vsum Sacramentorum, & sacrificij incruenti frequentationem cum aliis, dimisso interno fructu inde oriundo, & pręcisè attendendo externam illam oculis corporeis patentem communicationem. Eodem reducitur societas in solemnibus precibus, & doxologiis psalmísque pangendis. Interna verò communicatio, ea est qua fideles per fidem internam qua diuinitùs collustrantur, & multo nobilius arctiúsque per charitatem cœlitus sibi infusam consequenter ad gratiam sanctificantem, connectuntur inter se inuicem, & cum Christo omnium capite, à quo viuificum influxum communem, & vitæ succum recipiunt. Hanc bonoruminternorum communitatem, consequitur communicatio meritorum, non quidem quoad gratiæ sanctificantis & præmij essentialis participationem; (sic enim mereri aliis, Christi solius fuit,) sed quoad exorationem specialis prouidentiæ diuinæ, ac protectionis, quæ quibusdam ratione aliorum obtingit, etiam citra impetrationem, in formali, & ad hoc directa oratione fundatam; tantúmque quia sunt membra connexa, quorum quæ bona sunt, obiectiuè mouent Deum, vt eorum intuitu velit aliis benè. Quo pacto communionem Sanctorum in symbolo expressam accipit Alanus lib. de sacrif. cap. 31. nec sine fundamento in Scriptura, vt dico tractans literas fraternitatis in Opere de pietate heteroclita. Scotus quodlib. 20. distinguens fructum operum bonorum specialissimum qui immanet operanti, & specialem qui transfunditur in eum cui aliquid impetratur, addit alium tertium fructum quem vocat generalissimum, qui in totam Ecclesiam deriuatur propter Sanctorum communionem, éstque is ipse fructus quem nunc ex-

posuimus. Agnoscunt illum eodem modò Adrianus quodlib. 8. artic. 3. Gabriel lect. 26. in Canon. & alij apud Couarruuiam in c. *alma mater*. p. 1. §. 5. num. 5. Malè autem Sayrus l. 1. de censur. cap. 5. num. 12. existimat hanc Sanctorum communionem ferre, vt vnus pro alio mereatur & satisfaciat, etiamsi neuter de eo cogitet. Id enim quoad satisfactionem, absque fundamento affirmatur. Quoad meritum autem, si de merito propriè dicto esset sermo, repugnaret statui hominis puri. Meritum verò congruum, non potest formalem merentis intentionem excludere. Quare sufficit, eam Sanctorum communionem, exponere vt fecimus. Communicatio denique, mixta ex externa & interna, dicitur illa in qua aliquid ad vtranque propositam communicationem pertinens, reperitur. Sic communes Ecclesiæ preces & communia suffragia per satisfactionum communium applicationem, cum sint corporis sensibilis atque visibilis, aliquo semper sensibili conuestiuntur, siue adiunguntur, vt pertingant ad eos quibuscum communicantur. Et ferè eodem modo res habet, quoties priuatus quilibet, suarum precum aut satisfactionum fructum transfundit in alium. Minùs verò aptè Brulefer in 4. d. 18. quæsito 6. & ibid. Vorrilongus q. vnica, artic. 3. ad 1. huius tertiæ communicationis exemplum proferunt communionem in Sacramentis.

Ex his variis communicationibus inter Ecclesiæ membra intercedentibus, & conflantibus adæquatam & totalem communionem eorum, aliquæ non subsunt dispositioni Ecclesiæ vt eas possit abrogare, vnde non priuat illis excommunicatum; aliquæ verò subsunt potestati Ecclesiæ, & eas reipsa abrogat excommu

communicato. Recurramus singulas, eodem ordine quo sunt propositæ.

Externa communicatio prior, spectans societatem humanam, adempta excommunicato.

4. Communicatio quoad opera humanæ societatis atque conuictus, subest absque dubio potestati Ecclesiæ. Si enim potestas politica iustè segregat aliquos à quibus posset corporum contagium in alios deriuari, vt leprosos, aut lue contactos, quanto magis qui pestes esse animorum deprehensi fuerint, poterunt procul amandari? Sic exilium quod in variorum criminum culpam irrogatur, ita plectit noxium, vt etiam consulat iis à quibus morbida illa ouis secluditur. Et qui factiosi, aut seditionum incentores sunt, meritissimò extorres fiunt, vt publicæ tranquillitati prospiciatur. Hoc si ad status politici indemnitatem iure decernitur, quanto magis cum æterna cõmunitatis salus idem deposcet, infligi valebit per Ecclesiasticam potestatem, quæ nec in suo genere est infirmior, nec minùs intenta in bonum eorum quibus inuigilat? Non dubitabit de iustitia & conuenientia huius segregationis improborum à cæteris, quisquis attenderit ad virulentiam & damna conuictus vitiosorum. Pleraque in eam rem protuli in Morali dist. 4. à num. 438. Nunc addo insignem locum S. Chrysostomi, in Psalmum 4. ad illud. *singulariter in spe.* Sic autem habet. [Illud, *singulariter*, non est paruæ virtus doctrinæ. Quid est autem *singulariter*? Seorsum ab improbis. Hanc enim pacem (inquit) apud te præclarè habui, & separatim habito, fugiens homines improbos, ac corruptos.

ruptos. Et iure profectò. Quemadmodum enim corpora sæpè à corrupti aëris lue infecta, pereunt; ita etiam anima sæpè damnum accipit ex malorum congressione: & quęmadmodum sanus oculus quando laborantem aspexerit, afficitur, & qui est scabie refertus, iis etiam qui sani sunt eam impertit: ita etiam sæpè contingit in consuetudine improborum hominum. Et ideo etiam suasit Christus non solùm eos qui sunt tales fugere, sed etiam excindere, sic dicens. *Si oculus tuus dexter, te scandalizat, erue eum, & eiice à te*; Non dicens de oculo; (quid enim mali fecerit oculus, si sit sanus animus?) sed de amicis necessariis, & qui sint nobis loco horum membrorum, & nos lædunt, hæc constituit, iubens eorum amicitiam etiam cõtemnere, vt sua salus efficiatur tutior. Quamobrem ipse etiam rursus progrediens dicit. *Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniquè agentibus non ingrediar.* Quinetiam Hieremias eum dicit beatum, qui sedet separatim, & tollit iugum ab adolescentia. Iam verò etiam Prouerbia, multa de ea re verba faciunt, dicentia, & suadentia omnibus, non solùm declinare, sed etiam resilire ab iis qui mala consulunt, & non cum illis versari. Si enim quæ sunt naturalia, sæpè mutant naturam ex mala consuetudine, quanto magis quæ sunt arbitraria, & nostrę voluntatis? Color enim, & sanitas inest nobis natura: Sed ea nõnunquam corrumpuntur ex alio habitu contrario, & rursus appetitus ciborum, & eum sępè perdidimus vitio ęgritudinum. Multa etiam alia licet videre eiusmodi, quę accidunt. Quod si ea quæ sunt naturalia, mouentur, multo magis ea quę sunt volũtatis facilius mutantur ad vtrumlibet. Ne parum damni afferre existimemus malorum

consuetu

consuetudinē: sed ante omnia, eos qui tales sunt, vitemus, etiamsi sint vxores, etiamsi amici, etiamsi quilibet. Nam hoc etiam malos illos perdidit, Salomonem inquam, & Samsonem. Quinetiam totum genus Iudaïcum sic periit. Neque enim ita feræ pungunt vt hominum improbitas. Illæ enim venenum apertè prę se ferunt: hi autem insensibiliter, & absque vllo strepitu, virus quotidie immittunt, de animi robore quotidie paulatim detrahentes. Quocirca etiam impudicum aspectum Deus amolitur, dicens. *Qui respexerit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est in corde suo*; propterea quòd sit facile & procliue exitium. Tu autem si in ciuitate aliqua sis habitaturus, de aëre curiosè inquiris, an non sit salubris, non temperatus, non siccus. De anima autem rationem initurus, non es sollicitus de eorum consuetudine, qui cum ea sunt congressuri, sed temerè & inconsideratè eam omnibus permittis? Dic tu mihi quomodo veniam assequeris, qui eam sic negligis?]

5. Ex Isidoro Pelusiota, locum illustrissimum in hanc ipsam rem signaui prædicto loco: nunc appono alium ex libro 4. epist. 157. vbi explicat quid sit illud à Moyse mandatum Sacerdoti. *Super omni anima mortua, non ingredietur.* Sic ergo scribit ad Anatolium. [Hoc vult dicere. Cum anima mortua, nihil tibi esto commercij. Nam quod illud *non intrabis*, valeat idem, quod *non communicabis*, (*vel nihil rei habebis cum ea*) audi quid Sara dicat Abrahamo. *Ingredere ad ancillam meam, & liberos ex ea procrea.* Quod autem corpus mortuum neminem polluat, (naturales enim res extra culpam sunt) disce à legislatore ipso, Moyse inquam, qui per vmbras & symbola veritatem adumbrauit.

brauit. Nam ille ipse qui hęc præcepit, ossa Iosephi ex Ægypto ablata, circumuectauit. Ad quem, non iniuriâ quis dixerit: Quid agis ô Moyse? quid ita facis ipse, quæ prohibes aliis? Quid ea aggrederis quibus interdicis? Imo etiam quid facis ea, quæ lege lata vetuisti? Dicam tibi quispiam scripturus videtur, tanquam ei qui primus omnium, violes legẽ. Non violo, non soluo (inquit) legẽ à me latam. Sed per hoc ostendo, rem ipsam quæ per scripturam, ac verba legis significatur, diligenter esse attendendam. Ego enim eum qui castitatem coluit, pro mortuo non habeo. Ego eum, qui fratres à quibus insidiæ sibi structæ fuerant, beneficiis affecit, defunctum nescio. Viuit Deo, vt nobis interim ad tempus videatur esse mortuus. Sed & vobis hortator sum, vósque sedulò moneo, vt nõ solum fugiatis peccatum, rem videlicet mortuam, & mortis conciliatricem, verùm etiam, vt ne cum peccantibus quidem, vllum habeatis commercium. Nam naturales quidem defectus, extra culpam, & crimen versantur. At qui ex libera voluntatis electione proficiscuntur, illi demum accusationem, & animaduersionem merentur. Atque hanc meam fuisse mentem, inuenietis facilè, si verba quibus vsus sum, probè examinaueritis. Non enim dixi: *ad hominem*, vel *ad corpus mortuum*; sed *ad animam*. Anima namque peccans, morietur.] En quantum sit periculum & damnum à commercio vitiosorum.

Sigillatim, quid ea priuatio contineat.

6. Meritissimò igitur Ecclesia interdicit iis in quos animaduersionis suæ gladium exerit, commercio

cio cæterorum, & prima hac communione, ita vt nefas sit excommunicatis frequentare alios, vel eorum conuictu quomodolibet potiri, vt sanciunt benè multa iura quæ collegit Gratianus 11.q.3. & 24.q.1. Videndum præterea caput *nuper*, ad cap. *si aliquando*, de sent.excomm. Quæ iura, iis quoque qui sani sunt, interdicunt omni commercio excommunicatorum. Vt autem aliquid distinctiùs dicamus, vetatur in primis allocutio excommunicati, etiamsi is non respondeat: Vel etiamsi tãtùm ei præbeamus aurem, & ipse solus loquatur: ídque, etiamsi collocutio fiat secretò, non publicè: vel etiamsi fiat tantùm per nutus & signa, vt ex variis Doctoribus affirmat Ricciullus l. 4. de iure person. extra Eccles. cap. 46. Ne ipsam quidem honorificam salutationem, siue verbo siue scripto posse impendi excommunicato, habetur ex multis textibus quos profert Couar. in c. *alma mater*. p.1.§.1.n.1. colligitúrque ex illis verbis B. Ioannis, *nec aue ei dixeritis.* Tametsi autem non desunt DD. qui contrarium opinentur, tamen verius id esse, censet Suarez t. 5.3.p.d. 15.s.1.num.3. Eidem excommunicato, exhiberi non posse reuerentiam, caput aperiendo vel assurgendo, tradunt Palud. in 4.d.18.q.6.artic.2. Syluest. v. *excommunicatio*. 5.num.3. Præpos. dub. 14. de excom. num. 95. Peres ad cap. 25. reg. S. Bened. num. 2. vbi tamen excipit Prætorem ac similes; additque, neminem prohiberi resalutare excommunicatum, eive in necessitate rescribere, quia hoc est debitum soluere, quod etiam Ethnicis debetur. Statuit quidem de his paulo laxiùs Comitolus l.6. resol. moral. q. 31. num. 5. non sine aliorum quorundam suffragio. Tamen alij, nec numero nec autoritate impares, omnem planè in hoc

genere

genere indulgentiam rescindunt, & excommunicatum, veluti truncum inter mortales versari volunt, omni planè cum eo communicatione rescissa, intra ambitum virium legis humanæ interdicentis communicatione cum excommunicatis Legesis quos circa hanc communicationem quadripartito distributam profert Ricciul. c.illo 46.qui ibidē c.56.n.12.negat licere soluere debita excōmunicato, etiamsi fas sit repetere ab eo debita, vt rectè statuit Glossa ad c. *nos Sanctorum.* 15.q.6.contra quosdā Iurisperitos ridiculè aduersantes.Saltem verò fas esse negare excommunicato debiti solutionem, probabile agnoscit multos ad id adducens Less.l.de Iust.c.16.n.77. & idem vt probabile tradūt Naldus v.*excommunicatio.* n.32.& Molina tract.2. d.759. Absolutè verò idem docet Medina C.de restit.q.3.causa nona, quoad debita solo verbo contracta, vt promissione aut stipulatione, etiamsi iuramento firmata.Sunt quoque qui contractus cum excommunicato celebratos, non modò pronuncient illicitos, quod est regulariter certum, sed etiam nullos & inualidos.Ita enim illis videtur sequi, ex prorsus interclusa communicatione cum excommunicatis.

Adhæret excommunicato, vbilibet.

7. Prorsus inquam.Est enim decretum planè vniuersale quoad omnes excommunicatos simpliciter, æquè obseruandum ab omnibus fidelibus. Itaque communis doctrina, vt notat Naldus v.*excommunicatio.* num. 29. interdicit communicatione cum excommunicato, etiamsi dormiente, aut verso in furorem. Item æquè cum eo qui sit alibi excommunicatus, ac cum eo qui fuerit perculsus excōmunicatione in

in hac parœcia,vel Diœcesi:quia excommunicatio,vt ait Panorm.in c. 1. de Treuga & pace, est sicut lepra, quæ non clauditur territorio,sed sequitur personam. Subscribunt Rosella v. *excommunicatio*, 6. §. 39. Syluest.ibid.5.§.26. Couarr.in c.*alma mater*.p.1.§.2.n.6. Philiarcus 1.p.de offic.Sacerd. l.3.cap.13. Quare qui sunt conscij quod Caius sit alibi excommunicatus, tenentur hîc eum vitare, non modò priuatim quod omnes admittunt, sed etiam publicè, dummodò tamen vt vult Auila 2.p.cap.6. disp.11.dub.2. accesserit hîc denunciatio, vel notorietas facti, excommunicatum reddentis vitandum, inducta per sententiam iudicis. Fuit autem planè necessarium statui vt excommunicatus alicubi, iuberetur carere vbique communicatione fidelium : alioqui non posset perfectè & conuenienter obtineri effectus per excommunicationem intentus. Quod demonstrant illa Isidori Pelusiotæ l. 3. epist. 259. cum expostulat de contrario abusu hac in parte.[Ex Ecclesia eiicere, promptum ac facile est,sed emendationem non habet. Nam si ei qui optimo iure ab aliquo condemnatus est, ad omnes etiam alias Ecclesias aditus clauderetur,cunctique vnà cum eo qui sententiam tulisset, indignationem conciperent, fortassis ille castigatus meliorem mentem indueret. Nunc autem, simul atque quispiam ab aliquo condemnatus est, ab alio persæpè colitur, & obseruatur, aliaque ei Ecclesia patet & satellitium, & munera, eique qui eiectus est,in quæstû cedit loci commutatio.] Subdit quanta inde rerum euersio, & zeli in Antistibus probis restinctio consequatur. Autor libri de 12. abusionibus,qui & apud S.Cyprianum legitur, & t.9. Augustini,tractans abusionem decimam, inde

probat excommunicatum ab vno Antiſtite, debere æquè apud omnes, priuari fidelium commercio, quod Leuit. 21. ſummus Sacerdos vetetur viduam aut repudiatam ducere vxorem. Sic enim ſignificatum putat autor ille, ſummum inter Chriſtianos Sacerdotem, (quæ ſæpè eſt apud veteres Epiſcopi nomenclatura) non debere excipere, repudiatos ab alio Antiſtite. Et ita ſanxerat magnum Concilium Nicænum c. 5. Idem quoque præſcribitur apud Gratianum c. *ſi quis Presbyter*. 7. q. 1. ex Concilio Antiocheno cap. 3. Quare Syneſius in horrenda illa Andronici deuotione quæ legitur apud ipſum Syneſium epiſt. 58. fidenter denunciat omnibus Eccleſiis, niſi ſciſſam velint Chriſti veſtem, vt diras in Andronicum intortas, ratas habeant, eúmque deuitent. Non eſt autem quod quis miretur, quomodo vnus Antiſtes poſſit perſonas alterius territorij obſtringere ad fugiendum conſortium eius quem ipſe excommunicauerit. Nam iura omnibus communia, & ab vniuerſali poteſtate lata, ita decreuerunt; vt rectè notarunt Maior in 4. d. 18. q. 4. & Gabriel ibid. q. 3. *litera* T. Nec aliud voluerat Scotus in 4. d. 19. q. 1. num. 16. malè reiectus à Dominico Soto in 4. d. 22. q. 2. artic. 1. Mens enim Scoti, perſpicuè eſt quam propoſui.

Et quoad omnes Chriſti oues.

8. Eſt prætereà decretum de cauendo excommunicati conſortio vniuerſale, quia omnes Chriſti oues attingit, & obligat. Omnes enim oues, quotquot ſunt in Chriſti caula, Paſtoribus quibus Paſtor æternus gregem ſuum credidit, ſubeſſe humiliter debent; & quas

quas illi segregauerint oues morbidas, ni & ipsæ contaminari & alieno contagio sordere velint, debent auersari. Nec dubitarem pertinuisse ad laxationem Ecclesiasticæ disciplinæ, & eneruationem vigoris in Pastoribus, vel ad conculcationem audacem sacrarum legum, si verum esset quod scribunt Iuretus ad epistolam 62. Iuonis Carnotensis, & Sauaro ad l. 1. Sidonij epist. 11. nempe liberum fuisse apicibus humanarum dignitatum, dignari mensa quosuis excommunicatos, & ea ipsa ad Regiam mensam admissione, exsolutos fuisse excommunicationis nexibus. Sed hæc est perspicua hallucinatio, cui non suffragatur Concilium Toletanum 12. cuius cap. 3. nititur Sauaro. Nam eo capite, sermo duntaxat est, de illis qui excommunicati fuerant quia in Regem deliquerant. Rege autem placato, & satisfacta (vt aiunt) parte, mirum non fuit, remitti eo ipso, pœnam excommunicationis inflictam. Sic Prætextatus Episcopus Rothomagensis, iudicio 45. Episcoporum excommunicatus tanquam maiestatis reus, habitus est planè exsolutus, cum primùm Rex Guntrannus illum ad conuiuium admisit, vt scribit Gregor. Turon. l. 7. histor. c. 16. Videndus in eam rem Iuo Carnot. epist. 62. & 171. Ratum igitur esto, magnos quoque qui sunt in terra, teneri non communicare cum excommunicatis.

9. Quinetiam Episcopus qui excommunicationem vibrauit, eadem lege astringitur, nec potest cum eo quem excommunicauit, communicare ante exsolutionem legitimam; vt cum communi Doctorum sententia, rectè statuit Couarruuias in cap. *alma mater*. p. 1. §. 2. num. 2. iuxta caput *cum desideres*. de sent. excommun. Id ni seruet Episcopus, peccabit, & mi-

nori excommunicatione, lata in communicantes cum excommunicatis, irretietur. Non habet quidem ipse in se vim coercitiuam, vt notum est. Tamen eo ipso quod excommunicatione aliquem perculit, ex vi institutionis talis censuræ, & iure communi, consequitur in Episcopo, obligatio illum euitandi quem ipsemet excommunicauerit. Nec si cum eo communicet, eo ipso absoluit illum. Contrarium namque statuitur cap. *cum desideres.* de sent. excommun. Facultas quoque quam concederet communicandi cum excommunicato, nulla esset, vt rectè statuit Barbosa de potest. Episc. allegat. 41. num. 37. Ipse item Papa, nisi id expressè intendat, non absoluit etiamsi cum excommunicato communicet: vt habetur Clement. *si summus.* de sent. excommun. Necessarium igitur est, vt Antistes Summo Pontifice inferior, beneficium absolutionis, in actu (vt sic dicam) signato impendat, priusquam sine noxa communicet cum eo quem excommunicauit. Idque ad Superiorem quoque excommunicantis, rectè extendit Præpositus q. 2. de Censur. dub. 5. Semper tamẽ excipitur Papa, vt est manifestũ, notántque Abbas & Felinus cap. *nulli.* de sent. excommun. Est locus 2. Constit. Apostol. c. 40. qui contrarium sonare videtur quoad Antistites summo Pontifice inferiores, quàm hîc sanxerimus. Sic enim habet Clemens, alloquens Ecclesiæ præfectos. [Cum iis igitur quos propter peccatum excommunicastis, habete & congressus, & conuictum, curantes, consolantes, fulcientes, illúdque dicentes: *Inualescite remissæ manus, & soluta genua.* Consolari enim oportet lugentes, & eis qui parui animi sunt alacritatem animi addere, ne immoderato dolore ad amentiam tendant.]

Verùm

Verùm hic locus non repugnat iis quæ diximus. Accipiendus enim est, de ea Episcopi communicatione cum excommunicato, quæ fit ad opem ei ferendam, iuuandúmque, vt qui dormit adiiciat vt resurgat, qua ratione communicatio cum excommunicato, affulgente spe profectus, non est illicita.

10. Astringuntur præterea eadem lege cauendi excommunicatum, alij qui item sunt excommunicati. Tenentur enim inuicem non communicare, quicquid dicat Gloss. c. *deuotam*. 27. q. 1. Andreas item Frusius carm. 228. increpans hæreticos ob liberam cum excommunicatis communicationem, prodit se esse in sententia Glossæ: sic enim canit.

Quos contumaces Pastor excommunicat,
Fas est apud vos colloqui, conuinere,
Negotiari liberè cum cæteris:
Quamuis prohibeat Paulus hæc, vt promptius
Resipiscat ille. Facite sed vos, vt lubet.
Hunc duco vobis eximendum scrupulum,
Possitis omnes vt simul consuescere,
Cum sitis excommunicati, omnes simul.

Argumentum Glossæ in hanc rem, ductum est ex eo quod non interdicatur excommunicatis communicatione cum infidelibus, sed cum solis fidelibus, quos inter non numerantur excommunicati. Verùm nihil est necesse, quemcunque excommunicatum esse propriè infidelem, vt per se liquet. Et quanquam plerique ex iis in quos excommunicatio vibratur, destituantur vera fide, vt si à fide defecerint per hæresim vel apostasiam; tamen quia debito & obligatione fideles sunt, & per defectioné illam impiam non sunt subducti Ecclesiasticæ potestati, meritò ad eos quoq;

extenditur lex Ecclesiastica de vitandis excommunicatis, quæ vniuersalis est, & neminem Ecclesiæ subiectum excludit, vt habetur cap. *Apostoli*. 11.q.3. aliisque iuribus.

Non tamen quoad non baptizatos.

11. De solis illis infidelibus nihil hac in parte edixit Ecclesia, in quos ob defectum initiationis & characteris per Baptismum susceptum impressi, nullum ius habet, cuiusmodi sunt Pagani atque Iudæi, quibus Sayrus l.1.de censur.c.8.num.6.rectè addit Catechumenos, quia nondum sunt baptizati. Ait quidem Nazianzenus, sanctissimam parentem suam Nonnam, Ethnicos non secus vitasse ac excommunicatos. Laudat enim eam orat. 19.[Quod nullius vnquam Gentilis fœminæ, quamuis alioqui honestissimæ, ac propinquissimæ, manibus manum iniecerit, aut labra labris miscuerit. Immo, nec cum his qui à prophana, & impura mensa veniebant, non modò sponte, sed ne coacta quidem, sal commune habuerit, nec impuram, & sacrilegam domum aduersus conscientiæ legem, aut pertransire vnquam, aut conspicere sustinuerit, nec aurem, & linguam res diuinas partim accipientem, partim proloquentem, Ethnicis narrationibus, ac Theatricis cantilenis contaminari passa sit. Nihil enim prophani, sacris conuenire statuebat.] Hoc S. Nonna, fecit ex abundantia iustitiæ. Absolutè autem loquendo, non tenemur vitare eos qui sunt prorsus extra Ecclesiam, vt benè tradit S. Chrysostom. hom. 25. in ad Hebr. Hi enim sunt foris, de quibus non est Ecclesiæ iudicare, sed de fidelibus tantùm, iuxta illud Apostoli 1.Cor.

1. Cor. 5. quod est in hanc rem peremptorium edictum. [*Scripsi vobis in epistola, ne commisceamini fornicariis: non vtique fornicariis huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruientibus, alioquin debuerat is de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non commisceri, si is qui nominatur frater inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax; cum eiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de iis qui foris sunt iudicare? Nonne de iis qui intus sunt vos iudicatis. Nam eos qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobisipsis.*] id est, solliciti tantùm estote de domesticis fidei vitandis, cum deliquerint, non de externis, qui meæ sententiæ non subiacent. Itaque communio quæ negatur Ethnicis 2. constit. c. 42. & 43. est communio in sacris, non autem communio humana in qua versamur. Cum autem excommunicati dicuntur habendi sicut Ethnici, sensus est, habendos esse prorsus impios, sicut sunt Ethnici, quamuis neque fideles teneantur vi huius legis de qua agimus, vitare Ethnicos; neque ipsi Ethnici teneantur vitare excommunicatos. Potuisset quidem excommunicatis mandari, vt ne cum Ethnicis quidem ac similibus planè extra Ecclesiam positis communicarent, & ita in raro aliquo euentu edixit Ecclesia, vt eorum communicatione abstineretur, c. *postulasti.* de Iudæis. Tamen generaliter loquendo, nihil tale mandatum est excommunicatis; sed tantum decretum est, vt abstinerent communicatione fidelium, saltem qui iure & obligatione sunt fideles; quos item omnes astrinxit lex de vitando excommunicato.

Legis propositæ violatio, quanta.

12. Quanta autem sit vitandi obligatio, seu sub quo peccato prohibeatur humana hæc communicatio cum excommunicato, tam ipsimet quàm aliis fidelibus, nihil definio. Satis quippe est, admitti peccatum violatione huius edicti. Et quãquam graues DD. non nisi venialem noxam in ea violatione agnoscant; (Multos profert Gabr. in 4. d. 18. q. 3. & Henriq. l. 13. cap. 8. testantes esse communem doctrinam:) Tamen si res speculatiuè spectetur, & materia non statuatur modica, id est si longa & notabilis sit communicatio, non apparet, quare Ecclesia non modò non potuerit graui obligatione & sub graui culpa ad id astringere, quod videtur certum, sed etiam ita non voluerit, vt notant aliqui apud Gabrielem supra *litera L*, & Præpositus dub. 15. de excom num. 99. Sed qualiscunque tandem sit huius interdicti violatio, satis est quod peccatum contineat, vt meritò censeatur refugienda.

Antiquus rigor mollitus.

13. Hic erat antiquus rigor excommunicationis; sed molliuit eum necessitas ex continuis ac innumeris animarũ periculis suborta. Itaque Gregorius VII. vt refert Iuo Carnotensis epist. 186. & habetur etiam cap. *quoniam*. 11. q. 3. plerasque personas de quibus mox, obligatione huius legis exemit. Confirmauit Gregorij decretum, successor eius Vrbanus, vt refert Bertoldus in Chronico, ad annum 1089. Necdum tamen eo deuentum erat, quo Iuo citata epistola volebat,

bat,optabátque Gerso lect.4. de vita spirit.coroll. 14. propos.2.nimirum vt ij tantùm excommunicati vitarentur ex obligatione, qui nominatim essent Ecclesiastico gladio percussi, ac vt tales denunciati. Tandem verò Martinus V. in extrauag.*ad euitanda*, quam tulit in Constantiensi Concilio, indulsit fidelibus, vt possent communicare cum excommunicatis quibuscunque; demptis notoriis Clericorum percussoribus, & iis qui essent denunciati nominatim; id est publicè notati sententia, quæ esset non modò lata, sed etiam promulgata. Addit Nauarrus in summa cap. 27. num. 35. notab. 3. eos qui sunt notoriè excommunicati, etiamsi non sint denunciati, esse vitandos, etiam post Martini V. constitutionem. Idem habent Concordata Galliæ, *rubrica de excommun.non vitandis*. Hoc tamen meritò reiiciunt Gutierres l.1.qq. Can. c.1.à num.14. Zerola in praxi v. *excommunicatio*, cap. de causa formali excomm. dub. 3. adducens Sotum ac Couarruuiam, communitérque recentiores. Sed reiiciendus similiter est Soto in 4.d.25. q.1. artic. 1. *post* 3.*conclus.* & artic.3 vers. *in ordinatione*. & d.20.q.1.artic.5.conclus. 2.affirmans, hæreticos ac schismaticos, etiamsi nominatim denunciati non sint, aut notorij percussores Clericorum, esse tamen excommunicatos vitandos. Hoc dico esse reiiciendum: quia est contra expressam determinationem Martini Pontificis. Fusiùs hoc confirmant Azor t.1.l.8.c.13. q.7. Suarez t. 3. in 3.p.d.18.s.1.& d.21.de fide, s.3.à num.3. Sanchez lib. 2.in Decal. c.9.num.3. qui addit, ne eos quidem hæreticos qui generaliter tantùm denunciantur, vt in primo articulo Bullæ cœnæ plerosque expressos videmus, vitandos necessariò esse, quia non denuncian-

T 5 tur

tur nominatim, quod tamẽ Martinus V. ad necessitatem euitationis requirit. Imo quamuis quis denuncietur sordens crimine cui annexa est excommunicatio, vt cum quis denunciatur hæreticus, tamen nisi ipsa censura specialiter & expresse denuncietur, id est, donec expresse denuncietur, illum non modò tali peccato sordere, sed etiam ob illud excommunicationem incurrisse, existimant Sanchez ibid. num. 4. & Nauar. miscell. 47. de orat. num. 2. ac Iacobus de Graffis p. 1. decis. l. 4. c. 11. num. 5. talem excommunicatum non esse è numero vitandorum, eo quod censura ipsa non sit formaliter & expresse denunciata: quod putant requiri à Pontifice, vt quis teneatur excommunicatum vitare. Sed hoc meritò reiiciunt Henriq. l. 13. c. 5. n. 4. Auila 2. p. c. 6. disp. 2. dub. 3. conclus. 3. Suarez d. 21. de fide s. 3. num. 7. & Bonacina q. 2. de excom. p. 1. §. 1. num. 2.

Non tamen penes ipsum excommunicatum.

14. Quamuis autẽ illa Martini Pontificis constitutione, temperatus ad eum modum sit graues omnino ob causas, rigor antiquus omni cum excommunicatis communicatione interdicens, tamen eadem Constitutione expresse cautum est, nullum ius nouũ condi quoad ipsos excommunicatione perculsos, quibus Pontifex contestatur, nullum abs se concedi fauorem, aut pœnæ antiquitus constitutæ remissionem, sed eodem loco relinqui quo erant ante editam eam constitutionem. Idcirco quamuis aliis in quos mucro gladij Ecclesiastici non est exsertus, fas sit vi illius constitutionis, frui commercio humano cum quibus-

uis

uis excommunicatis, dummodò non denunciatis, vel notoriis Clericorum percussoribus: Ipsi tamen rei, quantumuis non denunciati, æquè astringuntur aliorum commercium vitare, ac priùs astringebantur, vt notant Couar. in cap. *alma mater*. p. 1. §. 2. num. 11. Gutierres l. 1. qq. Can. c. 1. num. 36. & Nauar. l. de horis Can. c. 21. num. 17. & 18. qui de contraria peruersitate, meritò expostulat. Non possunt inquam, qui excommunicatione sunt percussi, se ingerere, & communicationem cum aliis occipere: tametsi ab aliis ad communicandum sollicitati vel inuitati, possint absque culpa cum eis communicare, ne fauor innoxiis factus, sit irritus, inutilitérque bonis sit indultum vt communicare possint, si penes alterum extremum vetetur communicatio. Auspicari tamen, & per se inire cum aliis communicationem, nequeunt excommunicati, etiamsi non sint ex illis quos vitandos esse diximus: quia communicandi concessio, est fauor aliis tantùm factus. Quare quantum est ex ipsis, abstinere tenentur cæterorum commercio, per se loquendo, & seclusa inde fortassis secutura occulti sui probri grauis detectione, quem euentum benè excepit Philiarcus 1. p. de offic. sacerd. lib. 3. c. 13. & Castro l. 2. de lege pœnali cap. 15. & multi apud Lazarium sect. 4. q. vlt. num. 7. Excipiuntur item quidam euentus, qui essent supra vim legis humanæ rationabilis, cuiusmodi est Ecclesiastica. Idcirco enim non interdicitur excommunicato etiamsi denunciato, communicatione cum personis carne coniunctissimis, cuiusmodi sunt parentes, & liberi non emancipati, siue legitimi, siue naturales, (de adoptiuis res est ambigua:) itémque dominus & famuli, etiam conductitij, duráte tempore conductionis.

conductionis. Cum his inquã personis non est ablata excommunicatis facultas communicandi, spectando quod ordinariè accidit, & dimittendo quod in nonnullis euentibus quoad has quoque personas constitutum est ab Ecclesia. Quæ hîc minutè concidere, præsens institutum non fert. Diligenter autem excutiuntur à censurarum tractatoribus, & latè quoque à Ricciullo l.4.de iure person.extra Eccles. à cap.45.ad 55. Cæterum hæ personæ, præ aliis cum quibus lex non communicandi viget, vix faciunt numerum: & vt Gabriel in 4.d. 18.q. 3. *litera H*, rectè considerat, hæ ipsæ personæ tenentur vitare coniunctos excommunicatos, quoad eam omnem communionem quam illis sine peccato negare possunt, si ita ferat censuræ aggrauatio, vt non infrequenter contingit.

Posterior communicatio externa in humanis, excommunicato adempta, forensis.

15. Satis de primo membro communicationis in rebus humanis, qua interdicitur per excommunicationis decretum. Eiusdem communicationis membrum alterum, complectitur actiones forenses. Quo nomine non intelligitur Testamenti confectio. Nam posse ab excommunicato condi Testamentum, rectè asserunt Mol. tract. 2. de Iust. disp. 137. Suarez t.5.3.p.d. 15. s. 9. Selua de beneficiis 3. p. quæst.4.num.4 adducens Federicum de Senis, Bartolum, Ananiam, Calderinum, & latè Iacobus de Beluiso, tractatu de hoc argumento. Quanquam repugnãt Glossa c.*decernimus*, de sent.excom.in 6.& Hostiensis cap.pia, de except. in 6. ac Gulielmus Benedictus repetit.ad c.*Raynutius*.de Testam.§.*mortuo Testatore*.n. 288.

288. & Naldus v. *Excommunicatio*, num. 28. Nomine ergo actionum forensium quibus excommunicato interdicitur, intelligendum est forense ministerium quodcunque, eo duntaxat excepto, quo excommunicatus compelli potest iudicio se sistere vt reus, in quacunque causa sua, vel agere ad se purgandum in causa suę excommunicationis. Extra eam quippe causam, non potest esse actor, in vllo siue Ecclesiastico siue temporali iudicio: ac ne per procuratorem quidem agere posse, affirmat Naldus v. *actio*. num. 5. quia qui per alium facit, per seipsum facere videtur. In quibusdam item criminibus enormibus, vt in hæresi, ac vt Delrio 5. Mag. s. 6. contendit, in maleficio, excommunicatus admittitur vt accusator, quamuis non vt actor. Cæteris omnibus forensibus ministeriis interdicitur excommunicato, ita vt ne arbiter quidem ex cap. *veritatis*. de dolo & contum. & aliis iuribus ac DD. apud Gigantem q. 14. de pens. num. 5. imo nec arbitrator esse possit, vt cum Panormitano & Ioanne Andrea affirmat Molina tract. 5. de Iustit. disp. 39. num. 6. Non posse item esse procuratorem alterius vel Aduocatum, tradunt multi apud Grauatium ad librum 7. Vestrij c. 1. num. 29. Nimirum vetatur excommunicatus communicare cum aliis. Huiusmodi autem ministeria, communicationem humanam inferunt, & quidem in re magni inter homines momenti. Perspicuè igitur sequitur, excommunicatum omnibus illis functionibus arceri. Valétque id etiam de excommunicato occulto, vt Naldus supra notat. Tametsi fas nunc est partibus, operam eius interpellare, dummodò non sit excommunicatus vitandus. Ad hunc locum pertinent quæ latissimè persequitur

quitur Marianus Socinus ad c. *sacris*, de sent. excommun. Ricciullus l. 4. de iure personarum extra Eccles. à cap. 17. ad 40. Item huc ferè pertinent duæ illæ supra sexaginta excommunicatorum pœnæ, quas sigillatim appendit Rebuffus comment. ad Concordata tit. de excommun. & varia quæ de damnis excommunicationis addensat Gigas de pensionibus q. 36. à num. 6. & Chassanæus in consuetud. Burgun. rubr. 1. §. 6. à num. 15. Ad institutum præsens sufficit ista libasse.

In hac meta priusquam ex humana communicatione superiùs proposita excedam, moneo inter humana opificia, interdici excõmunicatis, pictura sacrarum imaginum. Sic enim habet 8. Synodus Actione 10. can. 7. quo etiam vetantur excommunicati, docere disciplinas humanæ ac diuinæ sapientiæ.

Priuatio communicationis externa in sacris inflicta excommunicato: & in primis Sacramentorum.

16. Pergo ad secundam communicationem externam potestati Ecclesiæ subiacentem, quæ excommunicatione adimitur. Ea est communicatio externa in sacris, quę continetur receptione Sacramentorum, itémque sacramentalium prout applicationem aliquã suffragiorum communium ab Ecclesia habent: nec non frequentatione sacrificij incruenti, itémque assistentia præstita officiis diuinis, & precibus solemnibus, ac publicis vel priuatis coniũctim factis. Quod si qui excommunicatur sit idoneus alicuius sacramenti minister, interdicit ei Ecclesia tali administratione, vt & sacrificij ac diuinorum officiorum publica

ca & ſolemni celebratione,ac etiam diuini verbi prædicatione coram fidelibus. Dixi hæc omnia comprehendi externa communicatione in ſacris, quia eam præcisè ſpectaui prout conſtitutá externis illis actionibus,vel quaſi actionibus pertinentibus ad diuinum cultum aut animæ ſanctificationem,etiamſi omni interno fructu vacuæ eſſent. Vniuerſa igitur hæc communicatio vetatur per excommunicationem, & quidem ſub peccato quod ex genere ſuo mortale eſt, ex omnium ſententia. Recurramus per ſingula.

17. Quod nefas ſit excommunicato, ſuſcipere quodcunque Sacramentum,traditur cap. *cum illorum*, & cap.*ſi quem*,de ſent.excom.rectéque Nauar.ad cap. *Fratres*,de pœnit.diſt.5.num.38. admonet,eam receptionem cum immani ſacrilegio eſſe coniunctam: quod liquet ex graui irreuerentia qua Sacramentum, res vtique ſancta, à tali ſuſcipiente contaminatur, quantum eſt ex eius iniquitate. Nominatim autem quod excommunicatus arceatur ab Euchariſtiæ ſuſceptione,tradit pulcherrimè S.Chryſoſtomus in Pſal. 49.ad illud,*ſi videbas furem*, ſic ſcribés:[Si videris aliquem eorum qui tecum congregantur fornicantem, & ad ſacramenta accedentem, dic ei qui eſt Miniſter diſtributionis eorum : Hic eſt indignus ſacramentis, arce prophanas manus,Hic enim nec iuſtitias quidem enarrare dignus eſt, conſidera quò eius procedet punitio, quando ſacram etiam menſam auſus fuerit attingere.]Arceri vult profanas manus,alludés ad vſum antiquum, quo Euchariſtia in viri communicantis manus inferebatur. Et meritò ſanè ab Euchariſtiæ participatione remouetur excommunicatus. Nam Euchariſtia, vt ex Patribus aſſerit Rupertus in c. 6. Ioannis,

Ioannis, vulgatissimúmque est ex S. Augustino D. Cyprianum allegante, symbolum vnitatis corporis Christi. Qui ergo segregatur à consortio fidelium, iure quoque ab vnitatis symbolo remouetur: & quidem ita, vt duplici mortali peccato contaminetur, si in eo statu accedat. Quamuis enim non sit duplex peccatum, communicare absque confessione, eo quod tunc confessio non præcipiatur per se, sed tantùm ratione communionis, vt rectè statuunt Vasq. 3. p. d. 208. num. 24. & Suarez t. 4. 3. p. d. 35. s. 3. contra Canum relect. de pœnit. p. 4. tamen si peccatum tale sit, vt non modò inuehat defectum gratiæ, sed etiam specialiter sit ei annexa ex præcepto Ecclesiæ repulsa à communione, (quale est peccatum propter quod quis excommunicatione percussus est,) non dubito quin excommunicatus superstite ea labe ad Eucharistiam accedens, duplici mortali peccato contaminetur; altero contra legem de perceptione Eucharistiæ in gratia, altero contra legem de abstinendo ab Eucharistia per tempus excommunicationis. Sicut dupliciter peccat, qui se ingurgitat quo tempore indictum erat ieiunium. Nam & Temperantiam, & Ecclesiasticam ieiunij legem violat. Et ita rectè in præsenti negotio Bonacina q. 6. de Euchar. p. 1. num. 34. contra Vasquem 3. p. d. 207. num. 5. cui suffragatus videtur Diana parte 2. tract. 14. resolut. 22.

18. Vnica tantùm proferri potest causa, excusans excommunicatum à peccato in sacramenti alicuius susceptione: Nimirum necessitas auertendi graue spirituale aut temporale damnum, quod alioqui indeclinabiliter ingrueret. Extra eum euentum, excommunicatus sacrilegè susciperet sacramentum, quamuis valdè;

validè;quia excommunicatio nihil ad sacramẽti substantiam necessarium intercludit. Idque quidquid Vasquez dicat tract.de excommun.dub.4.num.9.valet quoque quoad Sacramentum pœnitentiæ, quantum est ex vi solius excommunicationis; & secluso mortali peccato in ipsa sacramenti susceptione admisso,quod totum sacramẽtum euerteret;nec illud duntaxat informe redderet; sed planè nullum & necessariò iterandum,vt optimè asserunt Palud.in 4.d. 14.q. 4.Adrianus q.1.de clauibus, Syluest. v. *excommunicatio.* 3.num.1.Soto in 4.d.22.q.1.artic.1.dub.vltimò,& Angles in 4.q.de excommun.artic.3. difficult.1. conclus.2.contra Angelum v. *confessio.* 5.num.10. Caietanum, v. *absolutionis impedimenta.*& Auilam 2.p. c. 6. disp. 3. dub. 4. qui confessionem excommunicati de sua excommunicatione conscij, censent informem, sed validam & non iterandam: eo quod nusquam ab Ecclesia irritetur, etiamsi prohibeatur. Verùm quid necesse est irritari Sacramentum illud ab Ecclesia, cum ex natura rei sit nullum, ob defectum doloris legitimi,& peccatum mortale quod in ipsa susceptione admittitur? Esset tamen sacramentum illud validum si seponeretur ab eius susceptione,mortale peccatum per ignorantiam probabilem,vel ob necessitatem grauem quæ excusaret à scelere excommunicatum recipientem absolutionem à culpa, tametsi superstite censuræ vinculo. Tunc enim vt rectè affirmant Couarr.in c. *alma mater*.p.1.§.6.num.7. Sayrus l.1.de censur.c.2.n.3.& Ægidius de Coninck disp.de Excommun.num.28.nihil desideratur ad valorem sacramenti pœnitentiæ requisitum; non materia, non forma,non intentio: nec in Ministro desideratur Iu-

V rildictio,

risdictio, quam subiecti iniquitas præpedire non potuit. Sic igitur res habet quoad susceptionem Sacramentorum per excommunicatum; quæ resolutio ad omnia Sacramenta pertinet, præterquam ad Baptismum, de quo non potest hîc quæri, cum is qui baptizatus nondum est, excommunicari nequeat. Quod si excommunicatus tenetur abstinere receptione Sacramentorum, Minister quoque Sacramentorum tenetur ea negare, & cum eo non communicare in tali negotio: ex vi quidem censuræ, si sit excommunicatus vitandus; Ex vi autem iuris diuini naturalis, si is qui excommunicatione perculsus est, indignè petat Sacramentum & cum scelere.

Item Sacramentalium.

19. Iam verò excommunicatum priuari vsu Sacramentalium, prout fœtorum (vt sic dicam) applicatione aliqua communium suffragiorum, perspicuum est ex suffragiorum illorum interclusione, de qua postea. Est hæc vox *Sacramentalium*, satis ambigua. Apud Lucam Tudensem lib. 2. contra Albigenses cap. 2. Sacramentalium nomine intelligitur lotio pedum exemplo Christi, ac peregrinatio. Apud alios eo nomine intelliguntur minuta sacramenta Catechumenorum, puta sal, panis benedictus & huiusmodi alia. Scholastici, quoscunque sacros ritus Sacramentis aut sacrificio adiunctos, & ad eorum conuenientem celebrationé ex Ecclesiæ institutione vsurpádos; *Sacramentalia* appellát nó exclusis sacris vestibus ac téplis. Alij non paucas præterea obseruantias sacras inter sacramentalia numerát, vt aquam lustralé, & alia pleraque

que quibus Ecclesia suam benedictionem impertiit. Immensus est circa sacramentalia Thomas Vualdensis tomo 3. Priuantur itaque sacramentalibus excommunicati, quatenus Sacramentalia ex Ecclesiæ institutione adiunctam habent vim aliquam moralem ex inclusis intra ea communibus Ecclesiæ suffragiis. Esto non prorsus prohibeantur illis vti veluti materialiter sumptis. V.g. non prorsus vetatur excommunicatus, esse in templo, vel in eo priuatim orare. Quod autem Tertullianus lib. de pudic. c.4. & 14. ait, excommunicatos à limine & omni tecto Ecclesiæ submoueri, accipiendum est de absentia à templo tempore sacri; aut diuinorum officiorum. Ius item asyli in templo, saluum est excommunicato, vt rectè affirmat Couarr. 2. var. c. 20. num. 11. Suarez tract. 2. de relig. l. 3. c. 10. num. 3. & latè Gambacurta l. 4. de immunit. Ecclef. cap. 10. num. 4. Sed hic est fauor templi, non autem excommunicati.

Ac sacrificij incruenti.

20. Prohiberi excommunicatum assistere sacrificio Missæ, per se loquendo, est extra controuersiam, vt constat ex cap. *Episcoporum*, de priuil. in 6. & ex cap. *illud*. de Cler. excommun. ministr. & cap. *is qui*, ac cap. *alma mater*. de sent. excom. in 6. Et est sanè hæc, insignis communicatio in diuinis rebus. Vnde iura quibus generatim vetamur communicare cum excommunicatis in rebus diuinis, cuiusmodi sunt cap. *responso*. & cap. *nuper*. & cap. *alma mater*. de sent. excom. in 6. hac maximè communicatione interdicunt. Causam cur excommunicati repellantur à præsentia

sacrificij, aperit his verbis S. Chrysostom. hom. 61. ad popul. [Qui sunt in peccatis priores eiiciuntur. Sicut enim ad mensam veniente domino, seruos qui dominum offenderunt adesse non oportet, sed procul arceantur: ita scilicet & hîc, dum profertur sacrificium & Christus immolatur & ouis dominica.] Olim quippe, graues illi criminosi excommunicabantur. Porrò hæc prohibitio, non modò attingit excommunicatum, sed etiam cæteros fideles qui intersunt sacrificio. Communicant enim cum iis quos habent in auditione sacri socios. Itaque sacerdos vetatur ad altare accedere, si adsit excommunicatus vitandus. Si autem iam consecrauerit, inchoatum sacrum perficere tenetur. Quid consilij dederit S. Anselmus, sacerdoti in cuius sacrificium se ingerebat Comes excommunicatus, apud eum videre licet lib. 1. epist. 56. Cæteri fideles præter Camillum siue administrum, quia non vrgentur obligatione illa perficiendi sacrificij, cum primùm aduertunt excommunicatum vitandum superuenisse, & obfirmatè hærere in æde sacra, tenentur abscedere.

Necnon diuinorum Officiorum.

21. Eadem ratio est de cæteris diuinis Officiis. Quo nomine antonomasticè designantur horæ Canonicæ, cap. *dolentes*. de celebr. Missar. & in Concilio Aquisgran. 1. cap. 131. Præterea tamen in hoc negotio, nomine *diuinorum officiorum* veniunt quæcunque orationes & benedictiones, à sacris Ministris ex Ecclesiæ institutione solemniter & ex officio factæ, ac nominatim processiones quas Ecclesia ex antiquissimo

mo vsu obit, vt videre est apud Serarium in opere de eo argumento, & apud Stephanum Durantum lib. 2. de ritibus cap. 10. In nullo actuum prædictorum, potest excommunicatus communicare cum aliis: hisque incumbit obligatio secedendi, si excommunicatus superueniat, nec arceri aliter queat. Vetatur item excommunicatus orare priuatim cum aliis, orationem cum eis coniungendo, v.g. alternatim recitando horas Canonicas, aliásve aliquas precationes. Quæ prohibitio correlatiua est, & eum quoque obstringit, qui non est noxius. Et ideo can. 10. Apostolorum, & aliis iuribus quę ad eum canonem profert Binius, post Couarruuiam & Suarē quos citat, quisquis preces cum excommunicato coniunxerit, ac vel si in domo id fecerit, iubetur excommunicari. Esto, qui ita officium diuinum cum excommunicato recitaret, satisfaceret legi de ea recitatione, vt asserit Maior in 4. d. 12. quæst. 6. ad 3. Non interdicitur tamen, ea priuata oratione in præsentia excommunicati quæ seorsim ab alia funditur, nec cum ea iungitur in vnam communem, vt notauit Caietanus in summa v. *excommunicatio*, sub finem; inde inferens, si duo in eodem cubiculo seorsum considentes, audito pulsu campanæ ad salutationem Deiparæ ibidem flectant genua & seorsim orét, talem orationem non vetari ob præsentiam excommunicati, concomitanter quidem, sed tamen disparatè & absque vnione cum cæteris, fundentis precationem. Colligere verò indidem possumus, non vetari fidelibus, recitare in præsentia excommunicati orationem ad Deiparam, quæ initio concionis solet recitari: quia quamuis excommunicatus qui adesse supponitur, eam quoque orationem recitet, tamen ora-

tiones illæ aſtantium, non vniuntur in vnam communem; vnde nulla ibi cernitur communicatio. Suppoſui, excommunicatum poſſe adeſſe concioni, quia reuera nō eſt officium diuinum. Vnde Gentiles quoque & infideles, ab ea non arcentur, vt ſanxit Conc. Carthag. 4. cap. 84. Multorum Canonum apparentem circa hoc diſſonantiam, conciliat Albaſpinæus l. 2. obſeruat. c. 29. Quæ autem Iſid. Peluſ. l. 2. epiſt. 253. habet, non pertinent ad excluſionem profanorum à concione ſacra, ſed ab euulgatione imprudenti myſteriorum; quam non eſt neceſſe fieri in concione, imo abſtinendum ea propalatione eſt, cum adſunt inidonei. Vides ex his non minui dedecus excommunicati, ex eo quod permittatur adeſſe concioni, cum Gentiles quoque permittantur illi intereſſe, quia poteſt conducere ad tangendum & emolliendum cor, nec venit nomine diuini Officij.

21. Repulſa ab offerendis per excommunicatum oblationibus, vt diuina officia pro eo fiant, decernitur in cap. *ſacris*. de ſent. excom. Ab Vgolino autem Tab. 2. cap. 9. §. 4. extenditur cum ad oblationes per alios pro ipſo factas in finem prædictum, quia qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur; Tum etiam ad oblationes factas non vt diuina officia pro eo fiant, ſed ſimpliciter eleemoſynæ nomine. Militant enim hîc rationes omnes, quibus Philo confirmat ſanctitatem legis vetantis inferri in ſacrarium oblationes meretricis. Id manaſſe ab Apoſtolis teſtatur Clemens Romanus lib. 3. conſtit. c. 8. & l. 4. c. 5. & 6. & 7. Traditur autem hic vſus apertè in Concilio Illiberitano cap. 28. verbis illis. [Epiſcopum placuit, ab eo qui non communicat, munera accipere non debere.] Quod

non

non esse accipiendum de omittente communionem in sacro, sed de excluso à communione corporis Christi, & à cœtu fidelium, rectè conuincit Suarez tract.2.de relig.l.1.c.6. num. 4. Idem statutum est in magno Concilio Nicæno cap. 27. in editione Alphonsi Pisani. Idoneam sic statuendi causam, suppeditant verba illa Iuonis Carnotensis epist. 186. [Donationes, & concessiones excommunicatorum, quibus nec dicendum est, aue, propter infirmos vitandas esse consulimus: quia licet Apostolus dicat, *omnia mūda mundis*, consequenter tamen addit, *sed malum est homini qui per offendiculum manducat*. Vnde etiam in epistola ad Corinthios. *Si quis* (ait) *vocat vos infideliū, & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Siue ergo manducatis siue bibitis, omnia in gloriam Dei facite. Sine offensione estote Iudæis, & gētibus, & Ecclesiæ Dei, sicut ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant.* Hæc est Apostolica, & sana doctrina. Quare talium donationes vel concessiones vitandæ sunt: non quòd Dei creatura, ex eis munda immunda fiat, quia Domini est terra & plenitudo eius; sed ne simplicium ex hoc infirmetur conscientia, cum talibus coniecturis existimāt, bonis eorum malefacta placere, vel quæ prius abhorrebant, mala non esse. Simili de causa diuinæ leges pariter & humanæ, refutant, & vitant eorum testimonia, & iudicia; non quod non aliquando vera testificentur, & iusta decernant, sed vt tali repulsa confutati, ab errore suo desistant.] Cæterum infulsè Vorrilongus in 4.d.19 q.vnica, artic. 2.conclus.2.existimat, oblationes excommunicati quamuis ob ea quæ protulimus, nequeant

queant in Ecclesia recipi, posse tamen recipi domi. Hoc vides concidere ex Iuonis discursu. Deinde iura absolutè vetant recipi oblationem excommunicati, saltem eius qui notus sit, prout hanc resolutionem, limitant Innoc. Anton. & Abbas in cap. *cum voluntate.* de sent. excom. adducti à Troilo Maluetio tract. de oblationibus, 2. p. num. 2. quæ iura nunc restringenda sunt ad excommunicatum vitandum, si eius qui oblationes recepturus esset, obligatio ad eas repellendas, attendatur.

Quæ speciales sacrorum ministrorum excommunicatorum priuationes, quoad sacra: vt Sacramenta ministrandi.

23. Omnis prædicta communicatio in sacris, qua excommunicato interdici hactenus asserui, est communis quorumvis fidelium. Addebam verò, esse aliam communicationem in sacris, qua quilibet idoneus Sacramenti alicuius minister, impeditur durante excommunicatione qua irretitus sit, illud administrare. Sicut etiam sacerdotes excommunicati, vetantur celebrare sacrificium incruentum, & diuina officia solemniter aut publicè recitare, vel prædicare fidelibus verbum Dei.

Et quidem, ministrum excommunicatum prohiberi Sacramentorum administratione, constat ex cap. *latores.* de Clerico excom. ministr. Ratio manifesta, ex reuerenti & digna sacramentorum administratione, suffragatur. Et potest quidem in nonnullis euentibus, grauis necessitas laxare huius interdicti rigorem, quippe

quippe inductum per legem humanam rationabilem, quę in illis euentibus euigeſcit. Poteſtque ea grauis neceſſitas, ſe tenere vel ex parte miniſtri excommunicati, ſi videlicet magnum malum ei intentetur niſi ſacramentum adminiſtret, (tunc enim fas ei eſſe miniſtrare, ſtatuit cum multis Auila 2.p.c.6. d.8.dub. 5.) vel certè ex parte paſſi innoxij ſacramento indigentis, & alio miniſtro deſtituti, præſertim ſi ſit in mortis articulo. Nam tunc fas eſſe excommunicato miniſtrare ſacramentum indigenti, rectè aſſerit Gutierres adducens multos l.1.qq. Canon.c.1. num.65. malè reclamante Couarruuia in cap. *alma mater*. p.1. §.6. num.8. Hæc igitur rectè quidem dicuntur. Tamen nemo non videt, ea eſſe per accidens. At per ſe loquendo, miniſter excommunicatione irretitus, prohibetur ſacramẽtorum adminiſtratione, eámque contra edictũ Eccleſiæ vſurpans, ſacrilegus eſt: non modò quia ſupponitur ſordere labe mortali, cũ qua tractare ſancta impium eſt, (hæc enim labes ſaluo excõmunicationis nexu tolli poſſet,) ſed etiam directè, vi interpoſitæ ab Eccleſia prohibitionis, quæ miniſtros quoque matrimonij, hoc eſt ipſos coniuges, comprehendit; vt tradit Sanchez l.7.de matr. diſp.9. n.3. & Suarez t.5.3.p.d. 11.ſ.1.num.13. contra Præpoſitum dub. 8.de excomm.num.51. De Parocho excommunicato, an poſſit vt teſtis authenticus aſſiſtere matrimonij celebrationi, variant ſententiæ. Negat Auila, & inde irritari matrimonium cenſet 2. p. cap. 6. diſp.3. dub. 1. concluſ.5. ſed reclamat & meritò Sanchez l.3.de matrim. diſp.21. num.4. quia hæc non eſt adminiſtratio ſacramenti, ſed nuda conditio, tametſi eſſentialiter requiſita ad celebrationem validam, vbi decretum Tri-

dentinæ Synodi est promulgatum. Quoad sacramentum verò Pœnitentiæ extra mortis articulum, ne valida quidem foret administratio eius per excommunicatum, vt rectè affirmat Reginaldus lib. 32. praxeos cap. 2. num. 7. éstque hæc resolutio extendenda, etiam ad absolutionem à venialibus, contra Vasquem 3. p. q. 93. art. 1. dub. 6. num. 8. quia Ecclesia à qua est omnis iurisdictio in foro interno, multat excommunicatum omnimoda priuatione iurisdictionis in eo foro.

24. Quamuis autem nonnulli DD. de quocunque ministro excommunicato pronuncient, eum prohiberi ministrare quæcunque sacramenta; tamen mollior nunc sententia benigniùs sentit de excommunicato tolerato, quem negat quidem posse se ingerere ad sacramenti cuiuscunque administrationem, admittit tamen posse illud administrare si adeatur, etiam absque necessitate; siue sit pastor, siue non sit. Nam minister huiusmodi, non peccat si requisitus ius dicat, siue ministret: neque item fideles eum adeuntes & iure suo vtentes, peccant, siue aduersus legem de non communicando, quæ post Martinum V. non vrget; siue ob cooperationem in peccatum ministri; non enim vlla ibi cernitur cooperatio ad peccatum, quia non peccat minister toleratus, si requisitus ministret. Ita Sanch. l. 7. de Matr. disp. 9. num. 8. Ledesma 1. 4. q. 5. artic. 6. dub. 12. Præpositus dub. 12. de excom. num. 81. & 82. & ferè consentit Suarez t. 5. 3. p. d. 11. s. 4. num. 9. Verùm hæc indulgentia Ecclesiæ, in fauorem fidelium concessa, mollitionem continet rigoris quem ex se inueheret excommunicatio, vt dictum est de externæ communicationis cum toleratis concessione.

Item

Item sacrificandi & solemniter celebrandi officia.

At nullo modo mollitus est antiquus rigor, quoad vetitam sacrificij celebrationem per quemcunque sacerdotem excommunicatum. Nam iura id seuerè vetantia, vt cap. *si celebrat*, de cler. excomm. ministr. perseuerant in rigore antiquo, qui tantus est, vt S. Thomas 3. p. q. 83. artic. 6. ad 2. existimet, si sacerdoti in ipso altari, iam inchoato canone, dummodò non inchoata consecratione, subeat recordatio contracti à se vinculi excommunicationis, abrumpendum ei esse sacrificium, si absque infamia aut graui scandalo possit fieri abruptio. Si verò iam cœpta esset consecratio, perficiendum esset sacrum vsque ad sacrificij consumptionem, at non vlteriùs; vt in simili statuunt DD. de celebrante coram excommunicato nolente secedere. Est enim planè par, aut étiam maior ratio, ne Sacerdos excommunicatus sacrificet; quàm vt Sacerdos planè liber à tali vinculo, non sacrificet præsente eo qui excommunicatione irretitur.

25. Æquè arcetur excommunicatus à celebratione solemni & publica diuinorum officiorum. Ita enim perspicuè fert prohibitio qua excommunicatus vetatur communicare in sacris cum cæteris. Disertè quoque idem mandatur cap. *illud*. de cler. excom. ministr. & cap. *nuper*. de sent. excom. Nomine porrò *officiorum*, in hoc negotio, veniunt quoque benedictiones quæcunque & orationes publicæ, vt rectè notauit Præpositus dub. 9. de excom. num. 53. Aliud verò est de priuata officij recitatione. Nam is qui ad eam alioqui tenebatur, æquè ad eam astringitur, non obstante

ſtante excommunicatione. Probat hoc ex pleriſque iuribus Durantus l.3.de rit. cap.22.num.11. & ſuffragantur multi DD.apud Sanchem 7.opuſcul. c.2.dub. 54. contra aliquos apud Couarruuiam 3. var. cap.13. num.8. Accedit ratio. Nam ſi homo tenetur ad officij recitationem vi ordinis ſacri aut religioſæ profeſſionis, conſtat fundamentum obligationis recitandi, non tolli per excommunicationem. Si autem aſtringebatur ad recitandum vi beneficij, perſtat obligatio: quia quamuis excommunicatus non faciat fructus ſuos, tamen per eum ſtat quominus fructus percipiat. At iuxta regulam iuris in 6. [Damnum quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet non aliis imputare.] Accedit quod homo non obſtante excommunicatione, retinet beneficij titulum & poſſeſſionem. Quare perinde ſe habet ac is qui priuatur fructibus defectu reſidentiæ. Hunc verò nemo eximit onere recitandi horas Canonicas, ratione beneficij cuius titulum & poſſeſſionem retinet, etiamſi culpa ſua careat fructibus. Paſſim dicitur, excommunicatum in priuata officij recitatione debere omittere *Dominus vobiſcum*, eo quod hæ voces ſonent communicationem cum aliis; vt docet Petrus Damiani Opuſc. 11. Doctores tamen non ignobiles, excommunicatum, in priuata recitatione ea verba proferentem, liberant à culpa, vt Auila 2.p.c.6. diſp.4.dub.6. nec multum abeſt Ægidius de Coninck tract.de excom.dub.7. num.54. Nimirum qualiſcunque expreſſio communicationis, non eſt communicatio, quæ ſola vetatur.

Ac etiam concionandi.

26. Ad extremum, excommunicatus vetatur prædicare

prædicare verbum Dei. Negant hoc Henriquez l.13. c.7.& Sayrus l.2.de censur.cap.3.n.14. qui etiam denunciatis excommunicatis, conciones permittunt. Soto autem in 4.d.22.q.1.artic.4.conclus.2. concedit excommunicatos non vitandos posse munus concionandi obire. Verùm hi autores, sine idoneo fundamento restringunt ius vniuersale, vetans excommunicatum cæteris communicare in sacris, quod certè fit tractando Dei verbum. Itaque occluditur ea in parte os excommunicato. Et meritò. Est enim spiritualiter leprosus, qui in lege os habere opertum iubebatur, patente reliquo corpore, quod quid significaret, accipe ex Origene hom.8.in Leuitic. [Quid est hoc quod omnes corporis partes nudas habere præcipitur, & os solùm operire iubetur? Nónne palam est & in aperto positum, quod ei qui in lepra peccati est, clauditur sermo, clauditur & os, vt fiducia sermonis, & docendi authoritas excludatur? Peccatori enim dixit Deus. *Quare tu enarras iustitias meas, & adsumis testamentum meum per os tuum?* Clausum ergo habeat os peccator, quia qui seipsum non docuit, docere alium non potest: & ideò os suum iubetur operire, qui malè agendo, loquendi perdidit libertatem.] Hæc porrò in excommunicatum cadere, tradit apertè Origenes in sequentibus. Prohibetur ergo excommunicatus, prædicare Dei verbum. Quamuis enim ea illi misericordia non negetur vt possit audire verbum Dei; & concioni ab altero habitæ interesse ob vtilitatem suam, non tamen similiter ei conceditur, vt ob aliorum communem vtilitatem habeat concionem; seclusa tamen extrema aut valdè graui necessitate spirituali proximorum: Itémque nisi esset excommunicatus

non

non vitandus, qui vi muneris teneretur ad concionandum, nec haberet quem sibi subrogaret; ab auditoribus autem pro suo iure vrgeretur ad concionandum. Tunc enim non obstante excommunicatione, posset habere concionem.

Priuationum communicationis in sacris, accessio spectans beneficia, & munera Ecclesiastica.

27. Accessio priuationum communicationis in sacris, censeri potest, quod excommunicatus & ab munere quocunque Ecclesiastico, & à beneficio suspenditur, impedita acquisitione dominij redditnum Ecclesiasticorum, iuxta probabilissimam sententiam Couarruuiæ 3. var. c. 13. num. 8. & valdè multorum quos profert Ricciullus l. 4. de iure person. extra Eccles. c. 14. num. 2. quamuis num. 39. fatetur, hodie ex vsu multorum locorum, excommunicatum non omnibus fructibus, sed solis distributionibus priuari. Cęterum in sententia valdè communi, qua excommunicatus non facit fructus suos, beneficiarius excommunicatus, si pensione grauetur, non eximitur ab eius solutione, quamuis fructus non percipiat. Ita Toletus l. 1. instruct. Sacerd. cap. 13. num. 16. & Gigas tract. de pension. q. 64. ac Gutierres l. 1. qq. Canon. cap. 1. num. 125. se tamen restringens ad pensionarios Ecclesiarum Cathedralium. Addit Gigas q. illa 64. & ex multis textibus confirmat! excommunicatum quoad omnia onera haberi pro non excommunicato. Quod excommunicatus priuetur distributionibus, & quidem

dem tametsi non sit denunciatus, & sententia hoc expressè non ferat, tradit ibidem Gutierres n. 95. subscribitque Moneta in opere de distribut. p. 2. q. 15. à num. 18.

28. Contrahit præterea excõmunicatus, inhabilitatem vt ad Ecclesiasticum beneficium vel eligi ipse possit, vel alios eligere, eísve beneficium conferre, aut quomodolibet ad beneficij adeptionẽ ab alio faciendam concurrere. Explico. Non potest in primis, excommunicatus cõferre beneficium, siue per seipsum, siue per Vicarium non excommunicatum, quod rectè statuit Rebuffus ad cap. *postulastis*. de Cler. excomm. ministr. num. 58. & Ricciullus l. 4. de iure person. extra Eccles. c. 3. num. 3. Item non potest eligere alium ad beneficium. Valent porrò ista, siue excommunicatus conferre & eligere debeat solus, siue cum aliis. Tunc enim repulso excommunicato collationem vel electionem per solos innoxios esse faciendam, docent passim DD. cap. vnico *ne sede vacante*. lib. 6. Quod si excommunicatus, simul cum aliis eligat, aut conferat, actus est nullus, vt probat Rebuffus supra num. 90. additque num. 102. & 103. idem dicendum esse de institutione. Rursúsque n. 120. idẽ habet de nominatione. Ioannes Andr. & passim DD, cap. *nobis*. de iure patron. idem docent de præsentatione ad beneficium; quod de præsentatione facta per patronum Ecclesiasticum excommunicatum, est extra dubium, vt videre est apud Couarruuiam in c. *alma mater*. p. 1. §. 7. v. 9. De patrono laico, idem latè statuit Ricciullus libro illo 4. c. 4. contra Rebuffum supra n. 103. & 104. Quia verò præsentatio fit ratione officij priuati, perinde erit ad eius nullitatẽ, siue patronus præsentans sit excommuni

communicatus publicus, siue occultus, vt tradit Rebuffus consil. 53. quamuis aliter se habeat res in collatione, quia fit ratione officij publici, vnde quamdiu excommunicatus non est declaratus, valet collatio per eum facta, iuxta commune effatum petitum ex l. *Barbarius*.ff.de offic.Præt. Nulla præterea est permutatio beneficij facta per excõmunicatum. Porrò omnia prædicta, non tantùm valent de beneficiis strictè sumptis, sed etiam de latè dictis, non exclusis præbendis & quibusuis iuribus spiritualibus competentibus ex institutione Canonica, vt cum Suarez, & Alterio tradit Ricciullus libro illo 4.cap.3.num.5.

29. Iam quod excommunicato conferri nequeat beneficium, siue latè siue pressè acceptum, nec ad id eligi postulari, nominari, præsentari validè possit; certa & communis est doctrina, quam latè stabiliunt Azor t.2.l.6.c.7.Suarez t.5.3.p.d.13.& Ricciullus dicto libro 4. cap.6. & ratio est clara. Interdicitur enim excommunicato, communicatione cum fidelibus. Non potest autem quis potiri beneficio, absque communicatione. Item beneficium ferè datur propter munera Ecclesiastica. Ab his verò arcetur qui est excommunicatione perculsus. Neque verò vt prædicta valeant, necesse est excommunicatum esse denunciatum vel publicum. Quinimo ratum esse debet, excommunicatum nullo ex modis prædictis posse validè obtinere beneficium, etiamsi qui reuera est excommunicatus, habeatur liber ab eo vinculo, & sic ferat vulgaris sensus: Itémque vt cum Glossa & Couarruuia statuit Less.l.de iustit. c.35. num. 154. etiamsi ipse excommunicatus contractam abs se excommunicatione, inuincibiliter ignoret, & eam quoque nesciant qui

qui aliquo ex prædictis actibus erga excommunicatum fungi volent. Nimirum ignorantia inuincibilis ex vtrauis parte interueniat, non tollit obicem obtinendi beneficij, sed tantùm liberat à noua culpa & pœnis eam consecuturis. Nihil porrò refert, quacunque ex causa tentet excommunicatus irrepere in beneficium: id est, siue ex causa permutationis, siue ex causa resignationis. Imo etiamsi resignatio & permutatio antecessissent excommunicationem, ipsa tamen subsecuta, præpeditur ius quod tribuendum superest. Non refert quoque, quod beneficium detur in titulum aut commendetur. Nam excommunicatus, æquè ineptus est ad munia ob quæ beneficium tribui potest quocunque modo. Eadémque ex causa, excommunicatus est incapax literarum ad beneficia vacatura, vt rectè asserit Gigas de pension. q. 14. qui addit, incapacem quoque esse pensionis datæ titulo Ecclesiastico; annuúntque Vasques, Suares, & Henriques, quos adducit & malè deserit Præpositus dub. 11. de excommun. num. 64. Acceptatio quoque beneficij ante excommunicationem oblati, vel collati, nulla est si fiat tempore excommunicationis, vt tradunt Hurtado disp. 6. de excom. difficult. 3. & Couarruuias ac Ægidius quos adducit. Quamuis autem absolutio sequẽs, tollat excommunicationem cum qua quis est adeptus beneficium, adeptio tamen nulla manet, éstque opus noua beneficij adeptione: quia absolutio ita tollit vinculum præsens, & quæ ad illud nunc consequuntur, vt tamen non tollat præcedentem beneficij incapacitatem. Et ita rectè Garsias p. 1. de benef. cap. 5. num. 10. Sayrus l. 2. de censur. c. 5. num. 5. & Ægid. Coninck disp. de excomm. num. 74.

30. Annectitur insuper excommunicationi, priuatio omnis iurisdictionis in vtroque foro Ecclesiastico, id est tam externo & contentioso, quàm interno, quod pœnitentiæ forum appellatur. Quæ priuationes antiquis licet iuribus statutæ, etiamnum tamen durant: quia per ius nouum à Martino V. latum, nullus fauor excommunicatis ipsis est factus. Quare excommunicati quicunque, atque adeò etiam tolerati, & qui se excommunicatos prorsus ignorant, propositis fauoribus potiri nequeunt. In gratiam tamen fidelium, concedit Ecclesia, vt valeant omnia ab excommunicato occulto gesta, vt latè prosequitur Castro lib. 2. de lege pœn. cap. 15. post conclus. 2. quod ad excommunicatum toleratum extendunt Henriq. lib. 13. cap. 8. num. 6. & Auila 2. p. c 6. disp. 6. dub. 3. adducens Nauarrum ac Gutierrem; nec malè, quatenus fauores illi non in excommunicati tolerati, sed in cæterorum commodum possunt cedere.

Clausula priuationum communicationis externæ, humanæ, ac sacræ.

Quæ ad duarum propositarum communicationum exclusionem excommunicato inflictam pertinent, pulchrè omnino Conc. Lemouicense anno 1034. celebratum non sine auctario nunquam in Ecclesia vniuersaliter recepto, & seueritatis planè insolitę his verbis expressit, agens de excommunicatis priuatim, vltra interdictum, quod ibi dicitur excommunicatio publica. [Hi tales, & priuatim excommunicentur, vt sint segregati à communione corporis & sanguinis Domini. In Ecclesiam intrandi, nullam habeant licentiam.

tiam. Cum Christianis non comedant neque bibant, neque ambulent; carnem non comedant, vinum non bibant, non tondeantur neque radātur, ad nullas orationes proficisci præsumant. Si infirmi fuerint, nō visitentur à Clerico; morientes in ipsa excommunicatione non sint de loco leuati in quo mortui fuerint, nec cooperiantur lino, neque petra, neque aliqua munitione; substantiam eorum nullus pro animabus eorum in eleemosynam accipiat.] Porrò quod tot & tantas quoad sacra priuationes excommunicato inflictas considerans Maiolus lib. 3. de irregular. cap. 21. *initio*, affirmat, quemlibet excommunicatum esse irregularem, reiiciendum est, quia non consonat iuri, in quo nusquam eiusmodi irregularitas proditur. Quinimo iure statutum habemus, vt excommunicatus in excommunicatione celebrans, fiat irregularis: quod falsò statueretur, si ipsa excommunicatio iam inuexisset irregularitatem, vt ait Maiolus.

Communicatio fidelium merè interna, non subest Ecclesiæ, nec per eam excommunicato adimitur.

31. A communicatione merè externa in rebus humanis & sacris excommunicato erepta, progredior ad merè internam, quæ iuxta aliquos partim subest dispositioni Ecclesiæ & excommunicato eripitur, partim non potest ab Ecclesia tolli, & ideò salua manet ei qui excommunicatur. Communicatio enim interna in fide, gratia, virtutibúsque infusis, non potest tolli vlla homini extrinseca potestate creata. Solus

X 2 hom

homo poteſt eam ſibi grauiter peccando eripere. Eſtque id inter peccatoris mala non poſtremum, quod qui per gratiam erat ſocius Angelorum bonorum & ſanctorum hominum, frater fiat draconum & ſocius ſtruthionum; & quod eſt miſerabiliſſimum, ſola ſua voluntate eò deueniat. Hæc igitur communicatio non poteſt per Eccleſiam concedi aut tolli. Vnde non modò qui iniuſtè percelluntur excommunicatione, ſi ſint in gratia, retinent hanc communicationem cum aliis ſanctis, ſed etiam cum iuſtè fuere perculſi, in poteſtate eorum eſt, communicationem iſtam reſumere interuentu contritionis, priuſquam ab Eccleſia exoluantur. Supponitur quidem ad iuſtam excommunicationem grauis culpa, proindéque anteceſſit excommunicationem, interclusio huius communicationis. Ipſa tamen excommunicatio nequaquam intulit huiuſmodi interclusionem, ſed homo ſolus eam ſibi malè creauit, non Eccleſia illi inuexit aut inuehere potuit.

32. Non me latet quorundam opinatio, quam ex aliquibus anterioribus retulit Soto in 4. d. 22. q. 1. artic. 1. dub. 2. nec niſi ſub dubio reliquit. Præter priuationem ergo gratiæ atque virtutum, exiſtimat ea ſententia, induci poſſe priuationem communitatis meritorum, conſequentis internam gratiæ & virtutum communicationem: quæ priuatio, dici poteſt priuatio neceſſitudinis conſurgentis ex communi poſſeſſione bonorum ſpiritualium & internorum. Bona quippe illa interna, poſſunt ſub duplici conſideratione ſpectari: nempè & vt bona interna ac propria ſubiecto cui inſunt, & vt ſimilia iis quæ inſunt aliis fidelibus, ratione quorum ſimilium bonorum exiſtit inter fideles

les illos necessitudo atque cognatio ; ita vt homines iisdē talibus bonis potientes, censeantur esse eiusdem cognationis, imo familiæ, & quod etiam arctius & intimius est, eiusdem mystici corporis Christi Domini. Duplex namque est Christi corpus, vt scitè dixit Petrus Damiani serm. de S. Magdalena ; vnum quod verbum assumpsit ex Virgine, alterum pro quo talis assumptio facta est, quod nos ipsi sumus, siue Ecclesia Catholica. Eo ipso ergo quod quis ab Ecclesia inter suos numeratur, & agnoscitur vt domesticus fidei, simul conseritur corpori Christi mystico per dotes supernaturales quas proposuimus ; gratiam inquam atque virtutes, fitque membrum de membro, vt Apostolus loquitur, & induit quandam cum aliis fidelibus necessitudinem, ratione cuius exurgit obiectiua illa meritorum communicatio quam supra proposui, per quam multa bona obtingunt fidelibus, pręter bona quæ accipiunt ob priuatam suam excellentiam. Qua ratione, ex eo quod quis annumeretur ciuibus alicuius ciuitatis, habet priuilegia toti illi ciuitati cōmunia, distincta ab iis quæ priuatæ eius virtuti seorsim debentur. Eadem quoque ratione, seruus cæteroqui multis dotibus excultus, si excedat è familia alicuius magnatis, non ampliùs excipietur eodem modo ab iis qui amicitia vel necessitudine aliqua cum eo magnate nectuntur. Nec aliter peritiores Theologi philosophantur de aggregatione ad merita ordinum, vt dico tractans heteroclita spiritualia. Similiter ergo, etiamsi aliquis gratiam & virtutem quasi priuatam sortiatur insignem, tamen nisi ea gratia & virtus faciat vnum cum virtute cæterorum fidelium; id est nisi ipse censeatur de familia Dei, sitque domesticus

fidei, excidet multis bonis quæ ratione illius coniunctionis cum cæteris, ei obuenirent. Vt autem quis censeantur de familia Dei, sitque Ecclesiæ domesticus, & membrum mystici corporis Christi Domini; vel vt inde excludatur, habeatúrque pro extraneo, est in Ecclesiæ potestate, supposita occasione ex parte personæ de cuius allectione in Dei familiam agitur. Ecclesia enim, ex causa, potest aliquem tametsi interiùs probum, & vel iam ad se reuersum, vel exteriùs & coram hominibus probatum malum, nolle sustinere in suo cœtu, & mystico Christi corpore: quo pacto virtus eius & gratia si quam habet, fit priuata, & talis vt eam non collustret gratia & virtus aliorum, quia sublata est moralis vnitas; & extrinseca illa denominatio, quæ necessitudo spiritualis dicitur, excisa est per Ecclesiæ potestatem. Hæc est illa quam dixi, vel noua vel renouata aliquorum opinatio.

33. Ego tamen illi subscribere non possum. Falsò quippe in ea assumitur, esse in Ecclesiæ potestate, facere vt homo habens gratiam & charitatem, non sit mysticum membrum corporis Christi, & non pertineat ad Ecclesiam cuius Christus est caput. Ita enim statuendum in hac sententia fuit, vt subsumeretur, Ecclesiam posse inducere priuationem communitatis meritorum, qua Deus ex bonis cæterorum ad eundem cœtum idémque corpus mysticum pertinentium, mouetur obiectiuè, ad omnibus communiter benefaciendum. At perspicuum videtur, rationem membri Ecclesiæ sitam in eiusdem fidei professione, & accessu gratiæ ac virtutum consummatam, esse humana potestate extrinseca inabdicabilem ab eo qui eiusdem sit fidei, multóque magis gratiæ & sanctitu-

dinis

dinis particeps. Quo constituto, corruit illa per Ecclesiam inducibilis priuatio meritorum, cui hæc sententia inædificabatur. Et hac ex parte, communicatio meritorum religiosi ordinis quæ Religionum superioribus est arbitraria, differt à communicatione meritorum Ecclesiæ, quæ communicatio pendet à solo Christo. Itaque ego quidem nullam agnosco purè internam communicationem inter fideles, quæ dispositioni & potestati Ecclesiæ subiacere, dici possit.

Priuatio communicationis mixtæ, negatis orationibus communibus.

Restat communicatio mixta, id est partim externa, partim interna, ad quam initio reuocabam suffragia, tam communia totius Ecclesiæ per communium precum & satisfactionum applicationem, quàm priuatá vniuscuiusque, per suarum precum & satisfactionum applicationem ad alium. Vocantur suffragia communia, quæ fiunt in persona totius Ecclesiæ, vel ex eius communi thesauro per indulgentias conferuntur. Videndum ergo est, quatenus hæc communicatio subsit dispositioni Ecclesię, & quę eiusdem priuatio excommunicato infligatur.

34. Suffragiis communibus per orationes in persona Ecclesiæ fusas, priuari excommunicatum, negant Hostiens. cap. *cum voluntate*. de sent. excom. & Summa Confess. lib. 3. tit. 33. q. 159. Contrarium tamen ratum est apud Theologos in 4. d. 18. constátque ex cap. *sacris*. & cap. *à nobis*. de sent. excom. & ex variis textibus qui prostant 11. q. 3. & apud Couarruuiam latè omninò id versantem in cap. *alma mater*,

p.1.initio,num.3.& §.4.5.6. S. Thomas q. 3. de malo artic. 13. huc aptat illud B. Ioannis. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico vt roget quis.* Itaque nefas est sacris ministris, pro excommunicato orare, cum ex præcepto Ecclesiæ certam orationem præscribentis precantur; nisi si quando Ecclesia id expressè indulgeat. Quamuis enim potestas excommunicandi sit à Deo collata,tamen modus & forma excõmunicationis penes Ecclesiam est: vnde communicationẽ quam aliquando vult ablatã, potest aliquãdo concedere excommunicatis,salua ademptione cæterarum communicationum, atque adeò superstite excommunicatione. Ecclesia ergo feria sexta in Parasceue, communia Ecclesiæ suffragia impendit quibusdam excommunicatis;quod aliter minùs commodè extricare nituntur S.Thomas in 4. d.18.q.2. artic.1. ad 1. & ibid. Gabr. q.2.artic.3.*litera P.*Non orat quidem pro excommunicatis in actu signato, quod vnum vult asserere S. Bernardus tract. de grad. humilit.*in fine.* Orat tamen pro hæreticis & schismaticis, qui vtique sunt excommunicati. Extra eum diem, excommunicatus planè excluditur à participatione communium Ecclesiæ orationum; siue earum precum quæ fiunt à ministris Ecclesiæ prout talibus,& in persona Ecclesiæ,eiúsque nomine. Tantùm est ambiguitas nonnulla, quæ oratio habenda sit talis. Nam quod Nauarrus Enchir. de orat.cap.20.num.40. ex quibusdam textibus non admodùm idoneis, asserit omnes Clericos etiam primæ tonsuræ, omnes religiosos vtriusque sexus etiam nouitios, ac (vt vocant) donatos quarumcunque Ecclesiarum,etiam secularium,orare vt ministros Ecclesiæ, ac in eius persona,nullo modo est admittendum. Illæ

ergo

ergo orationes fiunt in persona Ecclesiæ & eius nomine, quæ à ministris ad id deputatis funduntur ex Ecclesiæ mandato. Quemadmodum enim persona publica dicitur, non quæ in omnium oculis versatur, sed quæ ministerium publicũ exercet sub certis legibus à Republica constitutis; quæ verò persona tale ministerium non habet, dicitur priuata, quod item de ministro dicitur cum non agit secundùm potestatem quam à Republica accepit, sed secundùm quod est talis homo: Sic oratio non dicitur publica, ex eo quod fiat coram vniuerso populo, vnde oratio patibularij iam iam de furca deiiciendi, non est publica, sed priuata. Sed ea duntaxat oratio dicitur publica, fitque in persona Ecclesiæ, quæ à ministro ad id destinato, autoritate ac mandato Ecclesię in tali circunstantia funditur, quod addendum est ad ea quæ minùs plenè de oratione priuata & publica disserit Anton. Perez ad cap. 27. reg. S. Bened. num. 6. Cæteræ verò orationes, tametsi ab Ecclesia institutæ tanquam formulæ precandi, non sunt ab Ecclesia institutæ vt eius nomine promererentur; quia liberè & citra mandatum funduntur: vnde non funduntur in persona Ecclesiæ eiúsve nomine, vt rectè censuit Suarez t. 4. 3. p. d. 48. s. 8. n. 9. & t. 5. d. 34. s. 3. num. 7. Sic igitur intelligenda est priuatio orationum communium, siue fusarum in persona Ecclesiæ; (comprehenso etiam in eis sacrificio prout nomine Ecclesiæ offertur,) quam priuationem excommunicato infligi diximus.

35. Valent porrò ista, primò; etiam quoad excommunicatum nõ vitandum, vt rectè asserunt Suarez t. 5. 3. p. d. 9. s. 2. num. 17. & Præpositus dub. 6. de excom. num. 35. Ecclesia enim à qua hæc participatio

 pendet,

pendet, nihil fauoris impensum vult excommunicatis quos in aliorum gratiam tolerat, nec iubet vitari. Valent prædicta, secundò, etiam quoad excommunicatum iam contritum & paratum satisfacere, cupidúmque exolui vinculis contractis. Nam quousque exsoluatur, & absolutio ab excommunicatione impendatur, perstant nexus iniecti; atque adeò etiam priuatio de qua agimus. Sicut homicida contritus, manet implicitus reatu pœnæ sceleri suo consentaneæ, & irregularitate, si eam inuexit homicidium. Hæc resolutio satis apertè habetur ex cap. *sacro*, & ex cap. *cum desideres*, & ex cap. *à nobis*, de sent. excom. subscribúntque Soto in 4.d.22.q.1. dub. penult. Bonac. q.2. de excom. p.1. num.6. Alanus l. de satisf. cap. 31. contra Maiorem in 4.d.18.q.2. ad 2. Nauarrum in summa c. 27. num. 36. Toletum l.1. cap.4. num.4. & Auilam multos proferentem 2. p.c. 6. disp.4. dub. 2. Valent tertiò prædicta; etiam quoad iniustè excommunicatum, dummodò excommunicatio fuerit valida; contra Caietanum tomo 1. opuscul. tract. 31. resp. 14.q.5. Couarruuiam in c. *alma mater*. p.1. §.7. num.5. Reginaldum lib. 31. num.9. & Scortiam multos adducentem l. 2. de Missa cap. 2. num. 4. Sanè plerunque excommunicatio potest valere etiamsi iniustè feratur, vt dicam in fine huius lucubrationis. Quomodo ergo tunc carebit hoc effectu suo, qui est illi primarius atque præcipuus? Valent denique prædicta quartò; quoad illum excommunicatum qui nō est in mora, de quo Henriq. l.7.c.18. num.2. *litera H*. & Nauar. de Indulg. notab. 18. num. 14. & notab. 22. aliter sentiunt: sed non rectè, nam quandiu perstat causa, siue excommunicatio quę sola absolutione adimitur, tamdiu

diu debet perstare hic eius effectus, nec Ecclesia vllam gratiam à se fieri vult excommunicato, quamdiu manet illigatus spiritualibus hisce nexibus.

Non tamen priuatis.

36. Semper porrò dixi, hanc priuationem esse communium Ecclesiæ suffragiorum vel orationum: quia Sacerdos v. g. potest multipliciter suffragari alteri, & pro eo orare. Nimirum, vel 1. in persona Christi quam gerit vi suæ ordinationis, quippe minister ad id à Christo delectus, vt ipsius Christi nomine offerat, & talem effectum applicet: Vel 2. in persona Ecclesiæ, quæ item delegat sacerdotem vt suo nomine sacrificium offerat, & communem effectum ipsi Ecclesiæ ex opere operato respondentem, membris suis applicet: Vel 3. priuato suo nomine. Priuata suffragatio, nemini vetatur. Atque ita communiter Scholastici in 4. d. 18. aut 22. concedunt, fas esse priuatim orare pro excommunicato quocunque. Idque, tametsi ambigit Soto in 4. d. 22. q. 1. artic. 1. ad 1. dubium, potest quoque Sacerdos suo nomine præstare in altari, vt benè asserunt Syluest. v. *excommunicatio.* 1. num. 2. Nauar. de orat. c. 19. à num. 67. Couar. in c. *alma mater.* p. 1. §. 6. num. 4. Henriq. l. 9. c. 15. *litera R.* Nec est excipiendum *memento* vt vocant, de quo aliqui malè tricantur, rectè ab Ægidio reiecti disp. de excom. n. 37. Potest item, pro excommunicato tolerato cū quo communicare licet, offerri sacrificium, manabitque ad eum fructus ille sacrificij qui est ab Ecclesia independens, dummodò talis excommunicatus sit ad recipiendum eum fructum dispositus; v. g. si se per contritionem

tritionem mundarit à culpa. Ita rectè Præpositus 3.p. q.83.num.76.adducens Suarem, Auilam, & Henriquem. Tantùm igitur negaui, communia suffragia sita in precibus publicis, & sacrificij applicatione quatenus facta nomine Ecclesiæ. Qui autem hæc quoque concedunt posse excommunicatis toleratis applicari, vt Ægid. Coninck dub.6.de excom. num.40. euacuant (quantum video,) excommunicationem. Quare ratum esto, suffragationem excommunicatis præstitam nomine Ecclesiæ, non modò prohiberi, sed etiam cassam & nullam reddi: quia hæc omnia subsunt dispositioni Ecclesiæ, quæ in vltionem iustam, meritò illis priuat excommunicatum.

Item negatis indulgentiis.

37. De suffragatione per translationem satisfactionum, idem dicendum est quod de suffragatione per orationes & sacrificium. Nimirum concedendum est, suffragationem priuatam per propriarum satisfactionum transfusionem in excommunicatum, non esse prohibitam. Secus autem est asserendum, de suffragatione per satisfactiones communes, in concessione Indulgentiarum expromptas è communi Thesauro. Ecclesia enim penes quam est thesauri illius dispensatio, non vult vt excommunicatus eo potiatur vlla ex parte, vt rectè asserit Rosella v. *indulgentia*, §. 14. Adrianus in 4.q.2.de clauibus, ad 1. ex inductis in principio principalis argumenti, Suarez t.5.3.p. d.9.s. 1.num.2.& 3.& disp.13.s.3.n.7.ac Bonac. q.2. de excom.p.1.§.3.num.9. Restrinxi satisfactiones communes ad indulgentias, quia tametsi Nauar. de orat.c.19. à num.

à num. 59. & cap. 10. à num. 39. agnoscit alia quædam suffragia communia, & nomine Ecclesiæ impensa, quæ sint satisfactoria ex opere operato, tamen verior sententia, pro qua pugnat latè Suarez t. 4. 3. p. d. 48. s. 8. à num. 5. nullum tale suffragium commune, à sacrificio quod ex opere item operato satisfactorium est, & ab indulgentiis distinctum, admittit. Quare negato iam sacrificij fructu communi de quo Ecclesia potest disponere, & negatis quoque indulgentiis, nullæ supersunt satisfactiones communes, quarum applicatio fieri excommunicato queat.

Priuationum excommunicato inflictarum, coronis, ademptio protectionis specialis diuinæ & Angelicæ.

38. Coronidem priuationum quibus excommunicatus multatur, appono cum Iacobo Bayo l. 1. instit. relig. Christ. cap. 300. priuationem diuinæ protectionis specialis, quæ promissa est Ecclesiæ: Eo ipso enim quod excommunicatus excidit communione Ecclesiastica, omnibus bonis propositis constituta, priuatur quoque illa prærogatiua diuinæ specialis custodiæ, ac beneficentiæ, & tutelæ aduersus hostes præsertim internos, quæ variis locis promissa est membris Ecclesiæ: vt ferunt loca illa quibus Deus spondet se fore Ecclesię murum ignis in circuitu, & idipsum viatoribus Christianis præstiturum, quod olim columna inumbrans præstabat peregrinantibus Hebræis. Attigit hoc excommunicati damnum S. Chrysostomus hom. 5. in 1. ad Timoth. Potéstque eodem referri, quod

quod S.Leo epist.89.inde maximè timendam esse docet excommunicationem, quod per eam excommunicatus exuatur omni interno munimine, quale certè præsertim est diuina specialis protectio. Agnoscit quoque hoc excommunicati damnum, supplem. S. Thomæ 3.p. q.21. artic.2. ad 3. & Magister quem citat, in 4.d. 18. Subtractioni diuinæ protectionis specialis, adiungenda quoque est subductio præsidij sanctorum Angelorum, quod magni omnino esse momenti S. Bernardus serm. 1. in festo S. Michaelis admonuit, quippe per quod Deus plerumque nobis prospicit. Non quod velim excommunicatum prorsus destitui sanctorum Angelorum præsidio, præsertimque Angeli custodis; sed quod specialia beneficia quæ extra ordinem communis prouidentiæ, plerunque obueniunt Ecclesiæ per Angelos, cessent pro excommunicato, vt rectè affirmat Hugo Victor. l.1. de Sacram.cap.26.& Panorm.in rubr. de sent.excom. & ex eo Ripa ad l.*si constante*.ff.solut. matr.num.46. Fateor hanc priuationem diuinæ specialis prouidentiæ immediatæ & Angelicæ, non infligi excommunicato directè ac per se: quæ causa est cur plerique Doctorum eius non meminerint. Consequitur tamen ad statum in quo Ecclesia excommunicatum collocat.

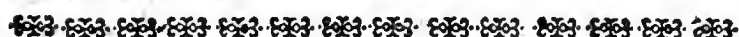
Summella capitis.

39. Ex disputatis tam fusè toto hoc capite, habemus quod tanquam necessarium reliquæ tractationis fundamentum iacere proposueramus: nempe in quo sita sit excommunicatio simpliciter & per excellentiam dicta, quæ intelligenda est, quoties absque alio

alio addito intentatur vel infligitur excommunicatio in re graui, & penes quam aliquis antonomasticè excommunicatus dicitur. Sita namque est, in priuatione communicationis fidelium, externæ, humanæ & sacræ; itémque mixtæ ex interna & externa; ac specialis protectionis diuinæ & Angelicæ. Hanc priuationum congeriem, vocamus propriam ac plenam excommunicationem. Antiqui paulo aliter nominabant. S. Cyprianus vt ex eo variis locis congestis mõstrat eruditè Pamel. ad epist. 38. num. 10. quandoque vocat excommunicatum, *abstentum*, & *abstinere* dicit pro *excommunicare*. Alibi id exprimit per hæc verba, *arcere à communicatione; & non communicare; eiicere & de Ecclesia pellere; à communicatione cohibere; Ecclesia excludere; à communicatione abstinere; sacerdotum voce damnare*; aut simpliciter *condemnare*. Apud Tertullianum c. 39. Apolog. hæc excommunicatio definitur, *censura diuina qua iudicatur magno cũ pondere, vt apud certos de Dei conspectu qua summum futuri iudicij præiudicium est, si quis ita deliquit, vt à communicatione orationis, & conuentus, & omnis sancti commercij, relegetur per seniores præsides*. Alibi vocat *separationem ab Ecclesia, & ab omni etiam communicatione fraternitatis*. Item *relegationem ab Ecclesia, & communicationis interdictum, prohibitionémque ne quis in Ecclesiam recipiatur*. Prætęrea, *depulsionem à communicatione, & submotionem ab omni non modò limine, verùm etiam tecto Ecclesiæ*. Adhæc; *exautorationem & ab Ecclesia eierationem, eradicationem de Ecclesia, proiectionem quoque aut dationem extra eam*. Videsis appendentem singulatim Tertulliani loca Pamelium ad librum eius de pudic. cap. 14. num. 119. vbi addit vniuersa, pro eo

quod

quod est absoluere ab hac excommunicatione, solemne esse Tertulliano dicere, *postliminium largiri Ecclesiasticæ pacis, dedamnare, recipere in communicationem, reuocare in Ecclesiam, concorporare rursus Ecclesiæ*. Quæ phrases à contrario insinuant, quid faciat excommunicatio simpliciter dicta de qua agimus. Cæterùm quod delicati quidam latinitatis aucupes, vocem *excommunicationis* expungentes, *interdictionem* vocare maluerunt, vt refert Nicol. Grauatius ad l. 2. Vestrij c. 4. n. 11. vel *interdictum*, vt ait Ludou. Vitalis de reis & testibus cog. num. 4. inconsultè ab eis factum est, nec sine confusione nominum huius & alterius censuræ, præ cuius confusionis vitatione non debet in re Ecclesiastica tanti esse latinitas. Quanquam sítne reuera, vox *excommunicationis* barbara, & an ex Tullij oratione pro Balbo habeatur, quòd vacauit Grauatio probare, non sum sollicitus.



CAPVT III.

Excommunicationem propositam, locum aliquatenus erga defunctos quoque habere posse.

1. VIDIMVS in quo sita sit excommunicatio simpliciter dicta quoad fideles viatores, recensitis priuationibus quas illis formaliter infert, & in quibus consistit. Vt autem vniuersam excommunicationis virulentiam exprimere postea liceat, præsupponendum insuper est, an, & quibus communicationibus, fideles vita functi & in purgatorio hærentes,

tes,(de beatis & damnatis hîc non quæritur,) priuari possint per excommunicationem saltem in vita contractam, nec ablatam ante mortem, per absolutionem. Hinc enim inferre licebit, quantus esse debeat excommunicationis horror. Quid enim tetrius eo malo,quod etiam ad mortuos permanat,& hominem omnibus iam malis nostris liberum non derelinquit?

Mortui fideles, capaces excommunicationis.

Posse igitur fideles vita functos in Purgatorio hærentes Christiana communione carere, certum est, generatim & indistinctè loquendo. Multa in hanc rem congerit Romanus singul.709.& passim DD. ad cap.*à nobis.* de sent.excom. & cap.*ad hæc.*de priuileg. Faciunt planè ad hunc locum multi Canones quos profert Albasp. l.1.obseru.sacr. cap.10.mandantes vt fideles vita functi extorres communionis, receptis eorum oblationibus per cognatos adductis,restituantur communioni: quod fieri non potuisset, nisi extra communionem fuissent,iam vita functi.Disertè quoque cap.*à nobis.*& cap.*sacris.*de sent.excom.statuitur, absolutionem ab excommunicatione, dari posse aliquando post mortem. Id quod etiam agnoscit Gerso 2. p. opusc. de absolut. Cartus. defuncti. Cum igitur exsolui non possit nisi qui retinet vincula, perspicuè sequitur defunctum communione aliqua Ecclesiastica posse carere.

Sunt in hanc rem narrationes variæ apud probatos autores. S. Gregorius 2.dial. cap. 3. testatur puerulum qui excommunicatione innodatus obierat,

contineri sepulchro non potuisse, humo cadauer semel & iterum reiiciente, donec puer absolutionem excommunicationis consecutus est, transmissa in signum exsolutionis à S. Benedicto particula Eucharistiæ, & super cadaueris denuò tumulati pectus collocata, non tamen infossa. Tunc enim puer asylum sepulturæ est assecutus. Simile beneficium à S. Benedicto consecutæ sunt solutioris linguæ sanctimoniales, quas S. Pater viuentes excommunicatione perculerat. Raderus p. 1. virid. SS. ad 15. Octobris, narrat quosdam contumaces, posuisse feros animos, & templo excessisse donec absoluerentur, quod priùs obfirmatè refugerant; cum vidissent quosdam mortuos dudum sepultos cum anathemate, ad mandatum S. Antistitis Gothardi, de tumbis suis surgere ac templo excedere. Mortuos S. Gothardus censura soluit, moxque inclinatis sancto Pontifici ceruicibus, suum quisque tumulum repetiere. In Menæis dicta die, proditur Monachum Scetanæ solitudinis, pro Christi fide cæsum Alexandriæ, ibique in sacra æde honorificè sepultum, Diacono super sacrificium denunciante egressum catechumenis; spectantibus ac stupentibus omnibus, è sepulchro suo exiluisse, & in atrio donec res diuina absolueretur, permansisse; finito demum sacro ad priorem locum rediisse. Causam exitus illius, Angelus Domini virum pium docuit, quod monachus ille perseueraret ligatus excommunicatione à presbytero suo irrogata, ideóque non esset sinendus tempore sacrificij intra sacrarium quiescere, donec illum exsoluisset qui ligarat. Quod vbi presbyter ille festinatò monitus præstitit, immotus deinceps sub altari perstitit martyr. Eadem ferè recitat Glycas 4. p. annal.

annal. ex Philone historico Ecclesiastico, in Leone Isaurico, adhibita tamen nonnulla magni momenti varietate, de qua postea. Narrat Gulielmus Brito l. 12. Philippeidos, Regem Philippum Augustum vita functum, absolutum esse per Honorium III. ab excõmunicatione ob repudiatam Gelpergam contracta: id ei beneficium à Papa pet visum poscente S. Dionysio. Exemplum sui temporis, recitat Abulens. in cap. 16. Matth. q. 89. *in fine*. Apud Petrum Maffeium lib. 5. histor. Ind. narratur de milite vita functo cũ excommunicatione, cui ne Oceanus quidem, sepulchri quietem præstare potuit. Nocte namque intempesta proiectus in mare, exauditis infra sentinam pulsibus frequentibus, deprehensus est hærere carinæ implexus sub ipso gubernaculo. Cum autem corpus in littus fuisset delatum, & ibi terra contectum, postridie rursus apparuit inhumatum, donec expiatione defuncti adhibita è Pontificia formula per Sacerdotem, pax tandem est mortuo data, & vaga ossa suo tumulo quieuere. Ex his & similibus exemplis quibus historia Ecclesiastica scatet, perspicuum est, fideles vita functos communione aliqua Christiana carere posse, vt affirmabam.

Non tamen directè inflictæ.

2. Neque tamen existimandum est, huiusmodi carentiam induci posse feriendo mortuos excommunicatione per se ac directè. Id enim Ecclesiam facere non posse, rectè statuunt Couarr. in cap. *alma mater*. p. 1. §. 11. num. 8. Suarez t. 5. 3 p. d. 5. sect. 1. n. 3. Azor. t. 2. l. 5. cap. 26. q. 2. Castro l. 2. de iusta hæret. punit. c.

 19. &

19. & 20. Auila 2. p. c. 4. disp. vnica, dub. 8. Sayrus l. 1. de censur. c. 8. à num. 8. Lazarius sect. 4. q. 10. num. 8. Bellarminus l. 1. de Indulg. capite 14. q. 2. Toletus l. 1. summæ c. 7. num. 6. qui ait hanc esse communẽ Theologorum & Canonistarum sententiam. Iurisperitos in hanc rem laudat Castro supra & Nauarrus miscellaneo 2. subiuncto capiti 27. Manualis num. 271. Est quoque in hanc sententiam longa disputatio apud Facundum Hermianensem l. 8. pro tribus capitulis c. 2. ex Proclo Constantinopolitano, & lib. 10. cap. 4. & lib. contra Mocianum *sub finem*, qua probat, mortuos non posse ab Ecclesia damnari vel excommunicari. Accedit manifesta ratio. Nam homo mortuus, est extra Ecclesiæ territorium. Quomodo ergo Ecclesia posset hominem iam extra eius iurisdictionem locatum, percellere sententia condemnatoria?

Arcto me ad sententiam condemnatoriam, quia fateor sententiam declaratoriam criminis in vita admissi, ac pœnæ cui homo obnoxium se idcirco fecerat, rectè posse ferri post mortem. Idque ferunt quæ latè pro mortuorum licita anathematizatione disputat Iustinianus Imperator epist. ad Ioannem II. quæ habetur inter acta quintæ synodi. Habet etiam multa in eandem sententiam Pamelius ad epistolam 66. S. Cypriani n. 16. itémque Hugolinus tabula 1. de censur. c. 17. §. 2. num. 3. & 19. Richard. in 4. d. 18. artic. 5. q. 4. & ibid. Gabr. q. 2. artic. 2. concl. 5. coroll. 4. Rem extra dubium statuit caput *sanè*. 24. q. 2. & cap. *neque*. dist. 88. Sed talis declaratio, non est excommunicatio: hanc enim necesse est ferri ex Iurisdictione in excommunicatum, & spectare illius emendationem; quod vtrunque deficit Ecclesiæ circa vita functum.

Est

Eſt igitur tantùm,iuſta vltio, qua defunctus notatur infamia, & quamuis ipſe non ligetur, tamen alij ſuperſtites ligantur, vetantúrque pro mortuo aliqua facere. Qua etiam ratione Eccleſia, quamuis non præceſſiſſet cenſura in viuentē, atque adeò quamuis ferri non poſſet ſententia declaratoria vinculi in vita contracti, tamē ob anteriora delicta etiamſi cenſuris non obnoxia, poſſet in vltionem iuſtā præcipere fidelibus, ne certis officiis proſequerētur defunctum, cuius culpæ quoad maculas ſint fortaſſis obliteratæ, ac proinde quem non liqueat eſſe damnatum. V.g. poſſet Eccleſia edicere viuentibus, ne ſuffragia offerant pro tali mortuo qui viuus ſic deliquit, néve in loco ſacro ſepeliatur, aut indulgentiis iuuetur. Aliquando enim poteſt ita expedire ad commune bonum: & conſtat S.Cyprianum epiſt.66.ex anteriorum canonum quos refert præſcripto, ſtatuiſſe, vt non fieret oblatio aut deprecatio pro dormitione Geminij Victoris, qui contra epiſcopalia edicta, Clericum dixerat Teſtamento ſuo curatorem.

Sed ante mortem contractæ, nec ablatæ.

3. Verùm quamuis mortui directè & in ſeipſis nequeant excommunicatione feriri, vt rectè conſtituimus, tamen excommunicatio quam in vita contraxerant, poteſt perſtare: vnde quamuis moraliter conſtaret eos obiiſſe in gratia, eſſent tamen priuandi ſolitis mortuorum ſubſidiis, non modò ad ſcandalum vitandum, quod falsò cenſet Paludanus in 4. d. 18. q. 1. num.7. ſed etiam quia reuera ob nexus quibus irretiti manent, illicita & infructuoſa illis eſſet ſubſidiorum

illorum exhibitio, æquè ac si iisdem viuentibus excommunicatione illigatis fieret. Hoc probant omnia quibus probauimus hominem iam vita functum posse esse expertem Christianæ communicationis, & egere beneficio absolutionis: quam doctrinam non euertunt, qui negare videntur mortuos posse verè absolui, cum iam non sint supra terram, potestas autem à Christo data ad soluendum Matth. 18. non spectet nisi quæ sunt soluenda super terram. Ita philosophari videtur Alphonsus de Castro cap. illo 19. & 20. & Facundus lib. 10. pro tribus capitulis cap. 4. *in fine*, necnon Gelasius Papa epist. 4. cum ait. [Id quoque pariter ostendant qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua lectione, quóve documento, siue à maioribus nostris, siue ab Apostolis (quos potiores fuisse, meritò non dubium est,) seu ab ipso Domino Saluatore qui iudicaturus creditur viuos, & mortuos, siue factũ est vnquam, vel faciendum esse mandatur. Mortuos suscitasse legimus Christum: in errore mortuos, absoluisse non legimus. Neque certè hoc faciẽdi solus habuit potestatẽ, Beato Petro principaliter mandat Apostolo: *Quæ ligaueris super terram, ligata erũt & in cœlis, & quæ solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Super terram* inquit. Nã in hac ligatione defunctum, nusquam dixit absolui. Quod ergo nunquam factum est vel mente concipere formidamus, scientes in diuino iudicio non posse penitus excusari.] Rursus epist. 11. [Nec quisquam omnino vobis persuadeat, Acatio præuaricationis suæ crimen fuisse laxatum; quia qui postquam in collegium recidens prauitatis, iuréque meruit ab Apostolica communione secludi, in hac eadem persistens damnatione,

damnatione, defunctus est, absolutionem quam superstes nec quæsiuit omnino, nec meruit, mortuus iam non potest impetrare: siquidem ipsis Apostolis, Christi voce delegatum est: *quæ ligaueritis super terram, & quæ solueritis super terram.* Cæterum iam qui in diuino est iudicio constitutus, nobis fas non est aliud decernere, præter id in quo eum dies supremus inuenit.] Absolutionem quoque moniali post mortem à S. Benedicto impẽsam vt supra memorauimus, nõ fuisse verè absolutionem ab excommunicatione, multis argumentis euincere tentat Abulensis in c. 16. Matth. q. 89. & Bellarminus l. 1. de Indulg. cap. 14. ad quæstionem 2. Non inquam per hæc siue argumenta siue testimonia, euertitur quod constitutum supra est de mortuorum absolutione ab excommunicatione cum qua excesserant. Per hæc enim probatur duntaxat, hanc absolutionem non esse actum Iurisdictionis directè exercitæ in defunctos: sed tamen dicitur defunctorum absolutio, quia datur superstitibus facultas, vt licitè & validè aliquid circa mortuos præstent, quod alioqui non exequerentur licitè, vel cum fructu mortuorum, vt ex dicendis fiet perspicuum. Rectè igitur ex indigentia absolutionis, fideles ante mortem non exsolutos afficiente, colligitur, carentiam communicationis alicuius Ecclesiasticæ, posse fideles vita functos afficere, vt fuerat à nobis constitutum.

Ex priuationibus communicationis externæ, sola sepulturæ sacræ priuatio, cadit in mortuum abstentum.

4. Quæ verò sigillatim sint illa quorum communicatione

municatione cum viatoribus carere possunt fideles defuncti, non erit difficile perspicere, si recurramus per tres series priuationum communicationis, superiori capite recensitas. Itaque vniuersa series prima prout est priuationum ciuilis communicationis & conuictus politici, vel forensis, hinc ableganda est, cũ constet mortuos non esse capaces talis commercij nôbiscum. In eadem autem serie prout continet priuationem communicationis externæ in rebus sacris, erit qui existimet priuationem aliquam Sacramentorum posse in mortuos cadere, arguméto ducto ex eo quod legantur aliquãdo etiam Catholici impertiuisse mortuis Eucharistiam; de quo fusè Basil. Ponc. in variis disp. & Albaspinæus l. 1. obseru. sac. cap. 9. Nam quod Hæretici quidam Baptismum mortuis contulerunt, vt plenum impietatis ac sceleris, nolo huc adducere. Videatur Castro v. *Baptismus.* hær. 3. & Interpretes 1. Cor. 15. ad illud, *quid facient qui baptizantur pro mortuis?* Et illud quoque prætereatur, quod Serarius Opusc. de extrema vnctione, cap. 3. obseruat de Heracleonitis hæreticis, qui mortuis impendebant Sacramentum extremæ vnctionis. Aptiùs adduxerim quod aliquos Catholicos, catechumenis vita functis impendisse Baptismi Sacramentum, docet supra Albaspinæus. Nihilominus quod per simplicitatem in plerisque Conciliis damnatam, susceptum aliquãdo perperam est, non potest idoneum argumentum suppeditare, quo probetur fideles vita functos posse subire priuationem communicationis in Sacramentis. Sanè in Concilio Antissiod. cap. 12. & in Synodo Trullana cap. 84. & in Conc. Carthag. 3. cap. 6. (quæ duo loca posteriora notauit Photius in Nomocan. tit. 3. cap. 17.) vetatur

vetatur ea ſacramentorum adminiſtratio facta mortuis, vt concorporarentur Eccleſiæ, vel in eam reſtituerentur.

5. Priuatio ergo communicationis externæ apta cadere in mortuos, alia non eſt quàm priuatio ſepulturæ. Eam verò meritò, excommunicatis vita functis adhæreſcere perſpicuum eſt. Nam à quibus per vitam ſeiuncti fuerint fideles, ab illis poſt mortem quoque ſunt ſeiungendi. Quidni autem poterit Eccleſiaſtica poteſtas dyſcolos fideles abſque exſolutione à vinculis excommunicationis excedentes, mulctare ad eum modum, cum idipſum erga aliquos noxios iure ſtatuat poteſtas ciuilis, cum mandat eos ob ſcelera carere Eccleſiaſtica ſepultura, vel etiam abiici inſepultos, aut non niſi ſepultura aſini tumulari? Id enim per ciuilem poteſtatem rectè ſtatui, confirmant Maior in 4. d. 45. q. 4. ad argumenta contra quartam concluſionem, & Couarruuias 2. var. cap. 1. num. 11. contra Syluestrum, v. *ſepultura*, q. 10. & aliquos Iuriſperitos adductos à Couarruuia. Priuationem porrò ſepulturæ quam excommunicati vita functi ſubeunt, intelligo 1. quoad lotionem, vnctionem, veſtitionem cadaueris: hæc enim eſſet ſaltem ciuilis cum mortuo communicatio, qua frui nobiſcum nō debet, vt rectè ſtatuit Ioan. And. in c. *adhæc*. de priuil. n. 1. & ibid. Cardin. & Abbas, & Butrio, omnes n. 2. Intelligo 2. eandem priuationē, quoad honores funebres. Nec enim licet eos exhibere excommunicatis. 3. eandem intelligo quoad tumulationem in loco ſacro, vt habetur c. *ſacris*, de ſepult. & Clementina. 1. eod. tit. & c. *quicunque*. 11. q. 3. rurſúſque c. *quicūque*. de hęret. in 6. Quod ſi caſu aut vi, cadauer excōmunicati illatum ſit in ſa-

crum cœmeterium vel Ecclesiam, extumulari iubetur si discerni possit. Sic cadauer Henrici Imperatoris in excommunicatione defuncti, à Leodiensibus in loco sacro tumulatum, iussu Ecclesiæ refossum est, & in locum profanum tandem proiectum, vt scribit Nauclerus generat. 37. anno 1106. Interim verò dum cadauer excommunicati iacet in loco sacro, vetatur aliorum fidelium ibidem tumulatio, & diuinorum officiorum eo in loco celebratio, quousque expietur, vt Suares rectè notauit tract. 2. de relig. lib. 3. cap. 2. num. 5.

Sepultura excommunicati in loco sacro, graue peccatum.

6. Sanè ea excommunicati sepultura in loco sacro, grauiter noxia visa est sapientibus. Vnde illæ Gaufridi Vindocinensis querelæ l. 3. epist. 37. aduersus Episcopum Santonensem, ob concessam cuidam in excommunicatione defuncto, sacram sepulturam. Concludit verò epistolam verbis illis. [Autoritate tamen sanctorum Canonum firmiter tenemus & nullatenus dubitamus, quia quibus viuis non communicamus, nec mortuis communicare debemus: & qui aliter fecerit, si laicus est, debet & ipse excommunicari: si clericus cuiuscunque dignitatis vel ordinis sit, debet penitus degradari.]

Ipsemet Christus apud S. Brigittam l. 1. reuel. c. 13. exponere dignatus est, quantum sit peccatum sepelientis excommunicatum in loco sacro. Et ibidem narratur vltio diuina in quendam exserta, eam ob causam. Sed luculẽta planè fuit alia vltio diuina ob idem

peccatum,

peccatum, quæ ex Concilio Lemouic. actione 2. refertur in actis Episcoporum Cadurcensium num. 60. cum de Deodato. [Nuperrimè (ait Deodatus) post Concilium Bituricense quidam de excommunicatis eques in nostra Diœcesi interfectus est, quem ego rogantibus amicis & propinquis eius, nullatenus soluere volui, vt cęteri metum haberent, grauem enim culpam prædantis habuerat. Itaque sine Sacerdotis obsequio, à militibus apud quandam Ecclesiam S. Petri, non me iubente sepultus est. Mane autem facto corpus eius longè extra cœmeterium proiectum & nudum super faciem eius terræ inuentum est: tumulus autem vbi sepulturam habuerat, intactus, & ita vt dimissus fuerat, repertus est. Quem iterum milites aperuere, & nihil in eo amplius nisi vestes quibus inuolutum corpus fuerat, inuenerunt. Rursus cadauer ibidem sepeliunt, & diligenter tumulum sub enormi pondere terræ, & lapidum claudunt. Sed die altero proiectum cadauer, & tumulum intactum, vt suprà, aspiciunt. Quinquies sepeliunt, toties eodem eiectum tenore contuentur. Tanto demum victi stupore, corpus longè à cœmeterio Ecclesiæ, terra obruunt. Quo terrore perculsi principes militiæ, pacem nobis velut optabamus firmare nequaquam distulerunt. Ad hæc (Deodati verba) respondit Concilium. Quid hoc aliud est, nisi quia sub oculis hominum, arbiter hominum affirmat Ecclesiæ suæ autoritatem, quia excommunicati à sepultura Christianorum iustè ab Episcopis segregantur?] Sanè qui mulctatus est exilio ab aliqua ciuitate, non potest sine graui offensa in Principem iniussu eius in ea ciuitate tumulari mortuus, vt habetur l. penult. ff. de cadau. punit. vbi Bartolus

lus id commendat, & Anchar. in Clement. I. de pœnit. & remiss. ac Iason ad l. 2. C. qui test. fac. poss. Igitur cum excommunicatio sit *exilium finitimum*, vt diximus cap. 2. grauiter delinquere dicendus est, qui iniussu Ecclesiæ tumulat excommunicatum in loco sacro.

Neganda, etiam tolerato.

7. Sunt qui priuationem de qua agimus, ad eos duntaxat mortuos pertinere velint, qui fuerunt excommunicati vitandi; ad toleratos autem non item. Nam quamuis secundùm antiqua iura superiùs prolata, omnes æquè excommunicati arcendi essent à sepultura in loco sacro, tamen existimant post extrauagantem Martini V. sicut fas est communicare cum excommunicatis toleratis dum viuunt, ita idem indulgeri post eorum mortem. Ita Suares t. 5. 3. p. d. 13. s. 4. num. 4. & t. 3. 3. p. d. 81. s. 4. consequenter admittens, Ecclesiam non pollui per sepulturam excommunicati tolerati, nec esse quod de eo exhumando cogitetur, si illatus sit in locum sacrum. Consentiunt Henriq. l. 13. cap. 7. n. 2. & cap. 11. num. 3. Toletus l. 1. summæ cap. 13. num. 10. Victoria in summa tit. de Eucharist. q. 90. Gutierres l. 1. qq. Canon. c. 1. num. 30. Hurtado diffic. 4. de excomm. Ricciul. l. 4. de iure person. extra Eccles. cap. 60. num. 45. & alij. Est tamen admodum probabile quod ait Auila 2. p. cap. 6. disp. 9. dub. 6. & disp. 4. dub. 8. concl. 2. nempe quoscunque excommunicatos, etiamsi dum viuerent toleratos, nunc quoque post Martini V. decretum prohiberi sepultura in loco sacro, dummodò tamen publicè innotuerit

tuerit eos fuiſſe excommunicatos. Ad tales quippe reſtringendam eſſe hanc pœnam, benè admonet Caietanus v.*excommunicatio*,cap.46. Ratio autem cur tales nunc quoque ſint arcendi à ſacra ſepultura, videtur clara. Nam iure antiquo hęc pœna cadebat in excommunicatos toleratos. Nec poteſt negari quin ſit bonum quoddam, nec exiguum mortuorum, vt in loco ſacro condantur, vt tractare memini in Opere de Martyrio parte 4.cap.6.num.7. Eccleſia autem non intendit vllum fauorem excommunicato ipſi præſtare, quando indulſit ne vitaretur. Igitur quoad ipſum excommunicatum, perſtat decretum, vt ſit exſors ſacræ ſepulturæ. Et quamuis ſuperſtites qui excommunicatum toleratum ſepeliunt in loco ſacro, nunc ob indultam à Martino V. conceſſionem, non irretiantur excommunicatione, nec polluantur ob talem communicationem cum excommunicato defuncto; tamen ipſe excommunicatus, nec dum viuit poteſt ſibi curare talem ſepulturam, nec mortuus ea potiri poteſt, conſentaneè ad Eccleſiæ mentem, ac voluntatem, antiquis iuribus vim ſuam retinentibus ſatis proditam. Conſtat olim apud Ethnicos vetitum fuiſſe ne deportati ſepelirentur, vel extra deportationis locum veluti feralem & maledictum, poſſent transferri, vt humarentur in religioſo loco. Et ita habetur ex l.2. de cadau. punit. At excommunicatio, eſt deportatio quædam Chriſtiana. Igitur excommunicatus etiamſi toleratus, excludendus eſt humatione in loco ſacro, & priuandus tranſlatione in terrā benedictā. Hoc ſemper addidi vel aliquid æquiualens, quia ſimplex ſepultura cum ſit officium pietatis & humanitatis extremè indigenti impenſum, non poteſt excommunicato negari,

negari, vt benè tradit Paludanus in 4.d.45.q.1.artic.3. conclus.6.

Priuationes communicationis mixtæ, in defunctum cadentes, aliæ à priuatione gloriæ.

8. Ex tertia serie priuationum recensitarum superiori capite; (dimitto secundam communicationem, quia liquet eam ad rem non facere) eæ cadunt in defunctum excommunicatum, quæ hominem spoliant suffragiis communibus, & fructibus sacrificij prout nomine Ecclesię oblati, itémque opibus è communi thesauro Ecclesię depromptis. Defunctus enim omnium horum bonorum capax est, manet autem priuatus iisdem, donec interposita absolutione ad ea admittatur. Falsò autem Palud.in 4. d.18. q.1.artic.1. num.8. & Sibyllanus decad.1.c.3.q.4. quæstiunc.13. censuerunt, excommunicatum si è vita cum gratia excedat, fieri participem suffragiorum, eo quod excommunicatio sit ablata per mortem. Hoc inquam falsò dicitur, quia vt excommunicatio quæ est nexus animam vinciens auferatur, interponenda est exsolutio: hæc autem alia non est quàm absolutio. Vnde quandiu absolutio non adhibetur, remanet inducta priùs suffragiorum priuatio, etiamsi homo è viuis excesserit in gratia.

9. Non adiunxi his priuationibus excommunicatum defunctum afficientibus, carentiam æternæ gloriæ, quasi defunctus fidelis post plenam purgationem à reatu hinc exportato, cariturus sit visione Dei, nisi exsoluatur excommunicatione. Id enim falsò affirmaretur, & miror circa hoc nihil ausum asserere Henricum

cum

cum de Assia in Genesim, referente Sibyllano decade 1.c.3.q.4. quæstiuncula 13. multóque magis miror ita asseruisse Viguerium in Theolog.Institut.tit.de Ordine, versu 15. *in fine* : qui idcirco laudat vsum quarundam Diœceseon, in quibus die Cinerum, ad instantiã procuratoris animarũ, impenditur omnibus mortuis absolutio, vt si animæ sint plenè purgatæ possint ad cœlũ euolare, nec ab eo excludantur ob excõmunicationem, salua tamen partibus actione super bonis defunctorum. Hic vsus quoad exhibitionem absolutionis, & communicationem suffragiorum, retineri potest. Falsum tamen est quod eo prætermisso, anima iam plenè nitens retinenda sit in Purgatorio ob excommunicationem. Et perperam Viguerius ait, Christum id expresè sanxisse Matth. 18.cum dixit: *Quæ ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo.* Nõ enim illud *ligari in cœlo*, significat exclusionem à gloria, etiamsi anima sit plenè nitens ac sancta; sed tantùm significat sententiam à Iudice Ecclesiastico ritè latam, in cœlo quoque comprobari, & ratam haberi, quoad ea quæ subsunt dispositioni Ecclesiæ, inter quę non est subitio in gloriam. Itaque fidelis anima, cum primùm est plenè purgata, euehitur ad visionem Dei & gloriam cœlestem, etiamsi non absoluatur ab excommunicatione contracta in vita; quia gratia sanctificans quam hinc exportauit, supposita detersione reatus, est illi litrum sufficiens ad plenam liberationem & transuectionem in gloriam. Nec excommunicatio potest illi remoras iniicere. Alioqui si nunquam ab ea liberaretur, (vt facilè posset contingere per obliuionem, vel incuriam viuorum) perpetuò arceretur à beatitudine, quod nemo fingat. Quod ergo interdum

interdum legimus, excommunicatos à Deo reiici & damnari, vel esse à Deo alienandos, atque in infernum detrudendos, accipi debet præsuppositiuè, siue ratione peccati propter quod infligitur excommunicatio, non autem quasi ipsa per se excommunicatio priuet fœlicitate æterna. Sic intelligendus est Clemens Romanus 2.constit. cap. 47. verbis illis. [Iustè tanquam de vita & morte sempiterna ferenda est sententia: *Iustè enim* (inquit Deus) *quod iustum est exequêris*. Qui enim iustè à vobis punitus est, & excommunicatus, idem à vita immortali, & gloria reiectus est, & apud iustos, & pios homines inhonoratus & inglorius, & apud eundem Deum damnatus.]

Quædam in contrarium narrationes, exposita.

10. Ad hanc doctrinam admetiendæ sunt narrationes nonnullæ in hanc rem. Et in primis illa quæ superiùs recitata est ex Menæis, de Monacho pro fide mortuo, priusquàm ab excommunicatione absolueretur. Ei quippe narrationi apud Glycam additur, martyrem ipsum post mortem interrogatum quî haberet, respondisse; *Testimonij quidem*, id est martyrij, *coronam consecutus sum, sed Dei faciem nondum conspexi*. Quod assumentum de non collata Dei visione, in Menæis vbi eadem narratio habetur, meritò omissum est, quippe quod non cohæreat cum subita martyrum gloria essentiali quam vno ore agnoscunt Patres, & profitetur Ecclesia. Videsis quæ dico in Opere de Martyrio p.2.cap.6.num.20.

Eandem ob causam explicatione eget quod habetur apud Ioannem Moschum lib.10. Limon. cap.192. & inde

& inde recitatur à Ioanne Diacono l.2. vitæ S. Gregorij cap.45. de Monacho proprietario, qui iussu S. Gregorij, excommunicatione percussus fuerat, ob accepta à fratre seculari atque retenta tria numismata ad coëmendam vestem. Nam etsi culpas duntaxat secuturas per intentatam excommunicationem præuenire, moris sit Ecclesiæ, tamen pro præterita quoque culpa vibrari potest excommunicatio, cum culpa ita est præterita, vt tamen in futurum adhuc pendeat, vel quoad satisfactionem iustam, vel quoad scandali ablationem. Imo Caietanus 2.2.q.69. artic.2. & Corduba l.2. q. 27. aliisque non infimæ notæ DD. censuerunt excommunicationem ferri absolutè posse pro solo peccato præterito. Monachus ergo ob eam summam clam acceptam atque retentam excommunicatus, malè facti pœnitens mortuus est priusquàm vinculis Ecclesiasticis exolueretur. Quod ægrè ferens S. Gregorius, orationem epistolæ specie Archidiacono tradidit, super fratris tumulū legendam, qua mortuus exsoluebatur excommunicatione. Subsequenti autem viso declaratum est, qua hora Archidiaconus fratrem mortuum liberabat ab excommunicatione per absolutionem, *liberatam esse de iudicio & damnatione animam ipsius.* Ita quidem Moschus. Sed illud iudicium & ea damnatio, accipi debent de iudicio & damnatione Ecclesiæ, ita vt sensus tantùm sit, fratrem illum si adhuc egebat iuuari communibus suffragiis ad plenam reatus abstersionem, potuisse deinceps cum fructu iuuari, ob interpositam absolutionem, quæ capacitas priùs deerat ob superstes vinculum excommunicationis. Non potest autem esse sensus, quod frater ille ante receptam exsolutionem ab eo vinculo, sub-

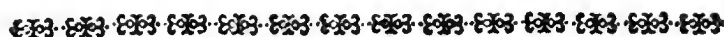
jaceret damnationi, siue æternæ, siue temporariæ ob solam non exsolutionem ab excommunicatione.

11. Eodem denique modo condiendum est, quod ait Viguerius in Institut. tit. de Ordine, vers. 15. in fine. Iuuat ipsa eius verba adducere ne quid interpolem. [Nostris temporibus legimus factum in Diœcesi sancti Pontij de Thomeriis de quodam clerico excommunicato ab Episcopo Ruthenensi, qui post duos annos permissione diuina reuelauit socio suo, & se exhumari fecit, & in loco prophano sepeliri, donec habita absolutione iterum sepeliretur in loco sacro; deinde habita absolutione cum iterum sepeliretur in Ecclesia, coram toto populo audita est vox clara, & perceptibilis ab omnibus qui aderant, gratias agentis & dicentis, tunc paradisum illi fuisse apertum, vt in actis & registris publicis prædictæ Diœcesis latiùs continetur.] Supposita narrationis huius veritate quam nolo in dubium reuocare, dicendum est, non priùs Clerico illi patuisse cœlum quia illuc vsque non fuerat plenè detersa rubigo reatus peccatorum in vita admissorum. Sub illud verò tempus, quo plenè nitens futurus erat, prouidisse Deum, vt admodum prędictum exsolueretur ab excommunicatione; vt simul à reatu, & ab Ecclesiasticis nexibus liber, cœlo inferretur. Et videtur verum, exsolutionem ab excommunicatione, additis (vt fit) post eam aliquibus suffragiis, commodasse ad integram reatus detersionem: sicque per absolutionem, & necessitati animæ suffragatione adiuncta egentis seruitum est, & ædificationi fidelium, vt curent exsolui Ecclesiasticis vinculis, ne post mortem fraudentur suffragiis communibus, sicque remoras patiantur in aditu gloriæ. Quamuis etiamsi non

non ſoluerentur ab excommunicatione, non eſſent à cœlo excludendi cum primùm plenè niterent.

Summa damnorum defuncti ab excommunicatione.

Verùm tametſi excommunicatio fidelem in gratia defunctum non arcet à gloria, ſi à reatu prorſus liber ſit, priuſquàm ab excommunicatione abſoluatur, vt facilè poteſt contingere; Tamen ſatis grauatur fidelis defunctus excommunicatione irretitus, quod illis aliis quas recenſui priuationibus afficiatur. Nam & punitur in corpore, cui negatur Eccleſiaſtica ſepultura: & plectitur etiam in honore. Apud omnes quippe fideles, inhonori ſunt qui ſic excedunt. Et denique in anima quoque multatur, negatis ſuffragiorum communium ſubſidiis. Ita rectè quæſtionem hanc vniuerſam concludit Thyræus lib. de locis infeſtis cap. 87. addens & rectè, falſo à nonnullis iactari, terrificationes & infeſtationes quorundam locorum per ſpiritus, ſemper exiſtere ab animabus excommunicatorum. Ac rectè etiam negans quod aliquos dixiſſe refert, animas defunctorum excommunicatorum, donec abſoluantur, ſemper oberrare & nunquam quieſcere.



CAPVT IV.

Quomodo mulcta in bonis propositis præsertim spiritualibus, & quoad vita functos, cum spiritu lenitatis, & mansuetudine Ecclesiæ erga peccatores cohæreat.

1. PRIVSQVAM malorum propositorum grauitatem perpendamus, & inde concipiendum excommunicationis horrorem colligamus, occurrendum est difficultati in speciem non leui, quæ argumentationem pro vehementissimo excommunicationis timore prædictis malis inædificandam anteoccupare euerso eius fundamento videtur. Difficile quippe persuasu videtur, Ecclesiam, quæ ab Apostolo informata est, præoccupatos in aliquo delicto instruere in spiritu lenitatis, tanta austeritate velle agere in filios tametsi immorigeros, vt eos obiiciat aperto discrimini damnationis æternæ, negando eis sacramenta & suffragia communia, quæ sunt opportunissima ad salutis consecutionem subsidia. Sanè potestas quæ Ecclesiæ data est ad ædificationem, non debet cedere in destructionem, quod tamen videtur ex tali peccantium tractatione apertè sequi. Alia in hanc rem argumenta collegit Altissiod. lib. 4. summæ cap. de excommunicatione, & S. Thomas in 4. d. 18. q. 2. artic. 1. Sed præsertim immanitatem sapere videtur, quod diximus excommunicationem pertinere posse ad vita

functos.

functos. Efferatæ enim crudelitatis videtur, ne mortuis quidem parcitum velle.

Excommunicationis asperitas, non est contra lenitatem.

2. Statuendum nihilominus est vt indubitatum, rectè ac prudenter Ecclesiam, austeriore hoc pharmaco siue cauterio, ad efficacem correctionem malè sanorum capitum vti. Sic enim congruum ac necessarium fuit: Et siue ipsos excommunicatione percussos, siue cæteros attendamus, medicina est quæ lusciosis oculis videtur crudelitas aut immisericordia; meritóque medicinæ nomine insignitur cap. 1. de sent. excommun. in 6. colligitúrque etiam ex cap. 1. de exception. in 6. & ex cap. *ex literis.* de constitut. & ex cap. 1. de iudic. Ex Iurisperitis, idem latè tradit Couarr. in c. *alma mater.* p. 1. initio num. 9. Frequenter idem habent Theologi in 4. d. 18. Medicinam autem necesse est interdum esse asperiorem, notauítque optimè S. Cyprian. l. de lapsis, *sub medium*, imperiti esse Medici abblandiri ęgro, vbi eius necessitas truncarionem putraminum, & scalpelli intromissionem deposcit. Itaque exercitium potestatis de qua agimus, & tot priuationum etiam in bonis spiritualibus irrogatio, non deficit à ratione medicinæ, tametsi asperitatem aliquam præ se ferat atque molestiam. [Sanandum ergo celeriùs (inquit Innocent. I. epist. 91. inter Augustinianas) ne longiùs execrandus animis morbus inserpat. Vt si medicus cum viderit huius terreni corporis aliquem esse languorem magnum suæ artis æstimat documentum, si citò quis illius interuentu desperatus

 euadat,

euadat, vel cum putre vulnus aspexerit adhibet fomenta, vel cætera, quibus illud possit quod natū fuerat vulnus obduci: at si id manens sanari non poterit, ne corpus reliquum sua tabe corrumpat, ferro amputat quod nocebat: quod reliquum integrum est, seruat intactum. Præcidendum id ergo est quod velut puro, sanóque nimium corpori vulnus obrepsit; ne cum tardiùs abstergitur, in ipsis penè visceribus huius mali non exhaurienda post sentina considat.]

3. Nec verum est, infligendo hanc molestiam inter sic medendum, immisericorditer fieri, aut abiici conuenientem commiserationem erga peccatorem. Reuera enim peccator non est lugendus & miserandus cum ob peccatum plectitur, sed cum peccat, & vindictæ inferendæ iustam causam subministrat. Disputatio est perelegans S. Chrysostomi t. ser. Græcol. serm. 6. qui est in terræmotum & Lazarum. [Noli (inquit) vnquam supplicium timere, sed supplicij parentem peccatum. Concutitur ciuitas: quid tum postea? mens tua verò non conquassetur: quandoquidem & in morbis ac vulneribus, non eos lugemus, qui curantur, sed qui insanabili morbo laborant. Quod est morbus & vulnus, hoc est etiam peccatum. Quod est sectio, & medicamentum, hoc est etiam pœna. Intellexistis quod dico? Attendite. Volo etiam orationem Philosophia plenam vos docere. Quam tandem ob causam eos qui puniuntur, non eos qui peccant lugemus? Non enim res ita grauis est pœna, vt res grauis est peccatum. Si quem igitur videris habentem vlcus, cernis saniem à corpore defluentem, nec vulnus tamē aut vlcus curātem: alterum verò pariter affectum, qui medicorum vtatur opera, qui vratur, secetur, & acerba

acerba medicamenta deglutiat, vtrum istorum quæso lugebis? Eúmne qui æger est, nec curatur, an eum qui æger est & curatur? Haud dubium quin eum potius qui cum æger sit nō curatur.] Illustrat hoc exemplis. Tum subdit [At enim molesta est curatio: verum vtilis est eius finis. Ita quoque nostræ huius vitæ se res habent: sed à corporibus sermonem transfer ad animas; à morbis ad peccatum; ab acerbitate medicamentorum, ad pœnas & iudicium diuinum. Quod enim est medicamentum adhibitum à Medico, & sectio, & ignis, hoc est à Deo illata pœna. Nam vt sæpenumero admotus ignis vrit, & sistit vlcus, quod pascendo serpit, & ferramentum putredinem exhaurit, dolorem quidem inurens, sed vtilitatem tamen pariens; ita & fames & pestes, & quæcunque mala esse videntur, ferri loco, & ignis admouentur animæ, vt ægrotantis eius vlcus depascens, ad similitudinem corporum cohæreat, eámque meliorem efficiant.] Quod de temporalibus pœnis à Deo immissis, ait ibi S. Chrysostomus, æquè valet in re nostra, siue in pœnis quas Ecclesia fidelibus irrogat propter peccata. Christus ipse apud S. Gertrudem lib. 3. reuelat. c.16. exponere dignatus est, quantum esse possit commodum excommunicationis vt par est exceptæ, tantum abest vt importabile malum inferre sit censenda.

Tum quia ita fert bonum excommunicati.

4. Verùm vt distinctè & argumenta proposita dissoluamus, & euincamus priuationem tot bonorum etiam spiritualium, probè cohærere cum spiritu lenitatis Ecclesiæ, considerand a sigillatim sunt duo

capita necessitatis inferendi priuationes propositas. Vnum est, penes ipsum qui segregatur, & priuatur bonis prædictis. Alterum est, penes cæteros quibus ab eius communicatione timetur. Necessitas ex priori capite ducta, honestat omnino irrogationem priuationum quas proposuimus. Suffunditur enim salubri pudore, cum agnoscit se ab omnibus declinari, vt ouem morbidam cuius contagium extimescant. Idque intendere Ecclesiam hoc remedio vtentem, notauit Vvalafridus Strabo libro de rebus Ecclesiasticis capite 17. in ipso fine; & habetur ex cap. *pia*. de except. in 6. Bonum ergo & optimum est ei qui excommunicatur, sic plecti. Nisi enim hic stimulus adhiberetur, perstaret diutiùs in longè deteriore statu, quàm sit is qui per excommunicationem infertur. Nimirum quia hæreret in cœno illius culpæ lethalis ob quam excommunicatione percussus est, vnde contingere facilè posset æternum exitium. Itaque sic punitur, vt in alia vita non puniatur immedicabiliter, iuxta sapientem S. Bernardi ratiocinationem serm. 23. in Cant. quæ magna est erga eum benignitatis expromptio. Nec aliter se habet Ecclesia in hac pœnarum irrogatione, quàm se habeat Deus proportione seruata, cum ob peccatoris bonum, vt humilietur, & confundatur, tandémque resipiscat, tradit eum animę irreuerenti ac infrunitæ, permittens ipsum fœdis sceleribus inquinari, vt optimè disserit S. Gregorius 11. Moral. c. 9. ad illud, *præcingit fune renes eorum*. Notauit hanc Dei ex eo fine punientis imitationem, per Ecclesiam excommunicantem, Gabriel lect. 26. in Canon. *litera K*. & Ferrar. opusc. de Euangel. libert. cap. 9. probans contra Sectarios, excommunicatio-

nem

nem cohærere cum libertate Christiana.

5. Et irrogatur quidem excommunicato damnum, etiam in bonis spiritualibus. Tamen ea damna nec inferuntur in præcipuis spiritualibus bonis; sanctitate inquam & gratia, eiusque comitibus indiuiduis, quæ supponuntur iam deesse; sed in aliis bonis quorum priuatio minùs damnosa est, & tamen hominem facilè commouet vt ad se reueniat, quia eorum carentia magnam partem patet exteriùs. Qualiacunque verò sint damna quæ per excommunicationem irrogantur, in potestate est eius cui inferuntur, se ab eis præstare liberum, resipiscendo & satisfaciendo Ecclesiæ. Vnde si eorum perpessio sit diuturnior, non est quod de Ecclesia expostulet, sed de seipso per quē stetit ne confestim liberaretur. Et hanc ob causam, additio ad singulare 130. Matesilani num. 16. negat excommunicationem esse pœnam. Quod quamuis crudiùs dictum sit, in sensu tamen qui ab autore est intentus, admitti potest. Aliæ extricationes huius difficultatis quas aliqui iniuerunt, non sunt idoneæ. Maior in 4. d. 18. quæst. 2. conclus. 3. coroll. 3. & Gabriel ibid. quæst. 2. ad hoc dubium dissoluendum, aiunt excommunicatum non pati damnum ab Ecclesia, sed à seipso, id est à suo peccato & contumacia in eo: *sed Ecclesia* (inquiunt) *eum damnificatum autoritatiuè ostendit*. Hoc non admitto. Neque enim Ecclesia excommunicans, est merè interpres damni quod homo peccando sibi intulit. Imo Couuarruuias in cap. *alma mater*. initio partis prioris, num. 8. veluti hæreticam damnat sententiam Glossæ cap. *quodcunque*. 24. q. 1. affirmantis excommunicationem nō esse actum iudicij & inflictionis supplicij, sed esse

tantùm demonstrationé ligaminis quod homo subiit peccando. Affinis est hic Glossæ error, ei errori Magistri in 4.d.18. & nonnullorum veterum, qui solutionem per Sacerdotem absoluentem à peccatis, censuerunt non esse nisi renunciationem & declarationem remissionis peccatorum: quod damnauit Tridentinum sess. 14. cap.6. Richardus autem Victorinus lib. de potest. ligandi atque soluendi, placitum illud aliquibus tunc probatum referens, dixit esse tam friuolum, vt ridendum potiùs quàm refellẽdum videatur. Verè ergo Ecclesia, cum vibrat excõmunicationem, habet se nõ vt præco, sed vt iudex puniens; nec tantũ ostendit homině à seipso damnificatum, sed etiam ei nouam pœnam infligit; nimirum quas supra recensuimus, & nominatim priuationem suffragiorum communium, & priuationem Sacramentorum nouo titulo. Posset tamen illorum verborum quæ ex Maiore ac Gabriele retulimus, is sensus esse, quem S. Bonau. in 4. d. 18. in vltima distinctionis parte q. 2. aperuit: Nempe quod excommunicati malum, radicaliter & primordialiter ab ipsomet excommunicato proueniat, non ab Ecclesia: Etiamsi verè Ecclesia, formaliter & proximè iustum damnum inferat cùm excommunicat. Hac ergo solutione dimissa, hærendum est in ea quam adhibuimus, dicendúmque mulctari quidem & damno affici hominem cum excommunicatur, sed ipsum esse qui damno causam dedit, nec nisi per eum stare quominus ab Ecclesia liberetur: ac proinde debere sibi, non Ecclesiæ rectè iudicanti succensere. Quoad mortuos autem, prout ad eos pertinere potest excommunicatio, verum est ob negata illis subsidia quibus animæ fidelium iuuantur, fore vt

illi

illi diutiùs in ignibus emendatoriis hæreant, & ita quidem vt ipsi per seipsos nequeant excutere hanc suæ gloriæ remoram. Tamen commune bonum de quo mox, eam retardationem gloriæ certò alioqui obuenturæ, iustam & honestam potest reddere.

Tum quia sic expedit cæteris.

6. Iam honestatio excommunicationis, & asperitatis quam infert; penes necessitatem cæterorum, est per se perspicua. Cæteri enim discunt sapere, dum vident in Ecclesia graues culpas non dissimulari, & metu similis quâ infamiæ, quâ irrogationis damnorum, frænant seipsos ne similiter plectantur. Hoc spectabat S. Chrysostomus hom. 5. de verbis Esaiæ, *vidi Dominum*, cum dixit. [Sapientes Medici quoties membra putrefacta secturi sunt, aut lapides in meatibus affixos extracturi, aut aliquod aliud naturæ vitium correcturi, non id faciunt eo qui laborat in angulum abducto; sed eo in mediis foris deposito: conglomeratóque prætereuntium spectaculo, ita demum admouent sectionem. Hæc autem faciunt non quod velint humanas traducere calamitates, sed vt vnicuique propriæ sanitatis commendent curam. Itidem & scriptura facit, vbi quem arripuit peccantium, proponit eum in sublimi suggesto, non in mediis foris, sed in media terra; & postea quàm totius orbis circumsteterit theatrum, tum curationem adhibet, erudiens nos, vt circa propriam salutem cautiores simus.] Non contendo, finem adæquatum ex quo infertur pœna, esse exemplum aliorum, neque hoc affirmat S. Chrysostomus loco annotato. Id enim falsò affirmaretur

vt

vt probaui in Morali dist.4. n. 477. Plerunque enim, non vt alij exemplo noxij malè mulctati absterreantur à simili scelere, irrogatur pœna. Imo interdũ quoque non spectatur bonum noxij, vt scilicet emendetur, & deinceps sapiat: sed præcisè infertur suppliciũ, vt sit suus locus iustitiæ vindici. Idque iustum & sanctum esse, agnoscit S. Augustinus l. 2. de peccat. merit. c. 16. & 34. pluribúsque confirmo Facula 15. ad Idiotam. Sensus ergo D. Chrysostomi qui ad rem præsentem sufficit, is est quem Origenes homil. 5. in Ezech. egregiè persequitur, frequentissimum esse, vt ad cæterorum emendationem, inferatur pœna; idque ad honestãdam supplicij acerbitatem & iudicem nota immisericordiæ & crudelitatis liberandum, satis supérque esse posse. Non alia sanè ex causa quod Taurus Philosophus apud Gellium l.6.c.14. probè admonuit, nomen *exempli* pro supplicij irrogatione vsurpatum iam olim est. Nam exemplum statuere, perinde est ac plectere: Qua loquendi formula insinuatur, Iudicem idcirco externa specie sæuire in personam noxiam, vt cæteri à similium patratione arceantur, (non exclusis tamen cæteris finibus iustæ castigationis:) & ex hoc nominatim capite animaduersionem qua criminosus punitur, non esse referendam ad truculentiam Iudicis, sed cum eius debita lenitate, probè cohærere. Sed quid vrgeo exempla humana? Aut quorsum ad amouendam immisericordiæ & crudelitatis labem à negotio in quo versamur, insisto rationi ex more agendi mortalium, tametsi receptissimo, & quem nemo qui sapiat, ausit damnare?

7. Deus ipse (quæ est D. Thomæ in hanc rem ratiocinatio in 4. d. 18. q. 2. artic. 1. quæstiunc. 2. ad 3.) plerunque

plerunque iam ex hac vita, peccatoribus infert pœnas, ſtatuitque eos in exempla: non vt illis mutetur animus quos agnoſcit eſſe in nequitia obfirmatos, ſed vt alij flagellato peſtilente diſcant ſapere. [Deus (inquit Origenes hom. 9. in Ierem.) non vnum hominem, ſed vniuerſum curat orbem, cœleſtia atque terrena & omnia vbique diſpenſat. Et cum hoc prouideat quod vni commodum ſit, multo magis prouidet quid toti mundo conducat, & hominibus vniuerſis: prouidet quidem & ea quæ vni expediunt; verùm ita, ne vnius vtilitas, omnium damno ſit. Idcirco & ignis æternus præparatus eſt & gehenna, & tenebræ exteriores, quæ omnia non tam ob eum qui puniendus eſt quàm propter homines conſtituta ſunt. Si autem vis huius rei teſtem accipere ſcripturam, quia in aliorum eruditionem, licet iam deſperabiles ſint peccatores, & à curatione penitus alieni, torqueantur, audi Salomonem in Prouerbiis dicentem. *Peſtilente flagellato, impudens callidior erit:* Non eum qui flagellatur, dixit callidiorem futurum, & ſapientiorem propter caſtigationem ſuam; ſed inſipientem à ſtultitia ad prudentiam conuerti; propter ſupplicia peſtilentiæ (hoc quippe ex ipſo nomine calliditatis ſignificatur) & conuerti eum à calliditate dum alios cernit propter ea quibus ipſe obnoxius eſt, peccata cruciari. Igitur prodeſt nobis ſi tam digni ſumus ſalute, vt alij in vtilitatem noſtram torqueantur. Et quomodo vtile fuit peccatum Iſraël in ſalutem gentium, ſic vtilis eſt quorundam pœna, aliorum ſaluti.] Hoc apertiſſimè intendit Eccleſia, intorquens in aliquem excommunicationis flagellum. Itaque eodem modo honeſtatur hæc ſeueritas Eccleſiæ, ac ea quæ cerni videtur in mo-
do

do agendi diuino. Quare mox Origenes prolato eodem exemplo Dei, iustè in malos sæuientis, vt bene sit aliis, subdit: [Hæc autem in Ecclesia sæpè accidentia, possumus considerare. Peccauit quispiam, & post peccatum postulat Communionem. Si ei conceditur quod rogat, in incōmodum omnis venia procedit, & laxatis frænis, sceleribus panditur via. Sin verò cum rationabili deliberatione, non vt misericors, nec rursum vt crudelis iudex, sed & quasi vni prouidens, & de omnium salute pertractans, considerauit populi damnum in vnius venia; haud dubium est quin faciat eiici vnum de Ecclesia, vt multos saluet incolumes. Age nunc considera mihi, & medicum, si cessauerit à sectione eius vulneris quod secandum est, si non vsserit id quod indiget cauterio, videlicet propter dolores qui ex talibus remediis consequuntur, quomodo crescit infirmitas, & in deterius vetus humor exuberet? Si verò (vt ita dicam,) temerarius ad vulnus sector accesserit & incusserit plagam, curat eum qui secatur & vritur; quia paululum seueritatis assumptæ, licet visus fuerit, ægrotanti ad horam non misereri.]

Prospicitur præterea cæterorū adhuc sanorum bono, dum impiorum obduratorum communicatione prohibentur. *Modicum enim fermentum totam massam corrumpit*, vt ipse Apostolus in hanc rem est ratiocinatus. [Nam etsi illius, (inquit ad eum locum Chrysostomus homil. 15.) est peccatum, si tamen negligatur, potest totùm corpus Ecclesiæ corrumpere. Nam quando is qui primus peccauit pœnas non dederit, citò alij quoque eadem peccata admittent, ostendens quod non de vno solo, sed de tota Ecclesia agitur, & periculum subitur. Quamobrem fermenti quoque

opus

opus habuit imagine ac similitudine. Nam sicut illud (inquit,) etiamsi sit modicum totam massam in se transmutat; ita quoque iste si dimissus fuerit impunitus, nec in eius peccatum iustè fuerit animaduersum, corrumpet & perdet cæteros.] Nihil sanè est facilius, quàm vt concolores fiant qui simul agunt familiariter.

Suffragium Sapientum de honestatione excommunicationis ex hoc capite.

8. Benè hunc fructum excommunicationis, atque adeò hanc eius honestandæ viam, aperit Pseudoconcilium Bagaïtanum Donatistarum, apud D. Augustinum lib. 4. contra Crescon. c. 4. post damnatum Maximinianum. [Nec solùm hunc (inquiunt) sceleris sui mors iusta condemnat. Trahit etiam ad consortium criminis plurimos catena sacrilegij de quibus scriptum est, *Venenum aspidum sub labiis eorum, quorum os maledictione & amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio & calamitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt, non est Dei timor ante oculos eorum.* Nollemus quidem tanquã è proprij corporis iunctura præcidi, sed quoniam tabescentis vulneris putredo pestifera, plus habet in abscissione solaminis, quàm in remissione medicaminis, inuenta est causa salubrior, ne per cuncta membra pestilens irrepat virus, vt compendioso dolore, natum decidat vulnus.]

Sed præstat nostros audire. Clemens Rom. 2. constitut. Apostolic. cap. 17. aliàs 20. [Qui peccat cum viderit aliquem facientem sim lia atq ie ipse fecit,

ex

extruetur ad faciendũ eadem. Deinde qui prauus eſt, per vnum occaſionem nactus, in aliis operatur, quod Deus auertat : ita fiet vt grex deprauetur,& quo maior eſt numerus peccantium,eo ſit vitium maius:peccatũ nãque quod nõ arguitur, deterius fit & ad alios manat.Siquidem parum fermenti totam maſſam corrumpit,& vnus fur in totam nationem diffundit execrationem;& muſcæ mortuæ, putreſcere faciunt vnguentum ſuaue.Item Rex cum iniquo ſermoni aures præbet,omnes Miniſtri eius exiſtunt iniqui. Sic quoque ouis ſcabioſa, in alias oues transfundit ſcabiem, niſi à ſanis ſeparetur,& homo peſte laborans, multis eſt cauendus:canis etiam rabioſus,quidquid attigerit, in eo periculum affert.Si igitur hominem flagitioſum ab Eccleſia non remoueamus, facimus domum Dei ſpeluncam latronum.]

9. Origenes hom. 9. in Ierem. interrogans cur Deus ſeparatos velit malos à malis, reſpondet quia, [Mali cum ſimul fuerint, ea quæ mala ſunt cogitant, & in priſtina nequitia perſeuerantes, augent peccata peccatis. Quomodò è contrario boni,cum ſimul fuerint,de honeſtis ſermocinantur. Diſſoluitur ergo, & ad nihilum deducitur nequam cogitatio,cum nõ habuerit collocutionem alterius nequioris. Idcirco per diſpenſationem Dei prouidetur, peſſimos à peſſimis ſeparari : Iuſtum quoque & commodum eſt, vt à priſtinis ſceleribus ipſa ſolitudine, & penuria conſortij aliquando deſiſtant. Hæc de eo quod dictum eſt, *& diſpergam illos, virum & fratrem eius, & patres eorum, & filios eorum in idipſum, dicit Dominus.*] Hæ autem rationes multo fortiùs vrgẽt pro ſeparatione malorũ à bonis,quos facilè fermentarent & contaminarent.

S.Augu

S. Auguſtinus l. de corrept. & gratia cap. 15. vt nulla alia bona excommunicationem conſequerentur, ipséque excommunicatus non reſipiſceret, quod monet ſperandum ſemper eſſe, hoc tamen commodum in quo verſamur nunquam defore conteſtatur. [Et ipſa (inquit,) quæ damnatio nominatur, quam fecit Epiſcopale Iudicium, qua pœna in Eccleſia, nulla maior eſt; poteſt ſi Deus voluerit, in correptionem ſaluberrimam cedere atque proficere. Neque enim ſcimus, quid contingat ſequenti die: an ante finem vitæ huius de aliquo deſperandum eſt? Aut contradici poteſt Deo ne recipiat & det pœnitētiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati cordíſque contriti, à reatu quamuis iuſtæ damnationis abſoluat, damnatúmque ipſe non damnet? Paſtoralis tamen neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare ab ouibus ſanis morbidam; ab illo cui nihil eſt impoſſibile ipſa forſitan ſeparatione ſanandam.]

10. Theodotus Ancyranus homil. in S. Ioannem Euangeliſtam, quæ habetur tomo 6. Concilij Epheſini, editionis Peltani, cap. 9. [Quod corporibus noſtris eſt medicus, hoc animabus eſt Sacerdos. Quia ergo animi morbus eſt error, qui diu multúmque diſſimulatus, mortis ſupplicium inducit, Spiritus ſancti gratia animarum medicinam Sacerdotium inſtituit; membrúmque morbo dudum labefactatum excidi curauit: non quidem in illud deſæuire inſtituens, ſed reliquis membris conſultum cupiens. Cum enim iugis illa tabes, prauæ corruptionis incrementa paulatim generaret, membrum putridum præcidendum exiſtimauit, quò omnem ſimul corruptionis malitiam è medio tolleret. Eſt hæc curandi ratio, non crudeli-

tas,ſed ſalubris & neceſſaria medicina. Sanè medicus flens interdum membrum præſcindit. Verùm dum ſectioni non parcit, ſanitatem inducit. Neque genus hoc medendi nouum eſt, ſed antiquum, & iam inde ab initio vſurpatum: hac enim ratione Sancti Patres, venerandam hanc Eccleſiam hactenus curarunt & conſeruarunt. Obtinet ſacerdos gladium, non vt lædat, ſed vt medelam adferat: atque hoc ipſum ſuperna gratia inſinuans quondam Hieremiam ita affabatur: *Conſtitui te hodie ſuper gẽtes, & ſuper regna, vt euertas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* Neque enim pietas cõmodè inſeri poteſt, niſi malitia antè fuerit extirpata. Par eſt vtique affectũ membrum primò rigare, culturæ induſtria vti, pietatis ſermonem adhibere, & omne denique medicamenti genus putreſcenti membro applicare. Verùm ſi tabes maior fuerit, quàm vt curationem admittat, tunc demum membrorum ita affectorum ſectio, præſens eſt medicina.]

Exemplo eius quod in brutis cernitur, confirmat hoc quod dicimus S. Gregorius lib. 12. Regiſt. indict. 7. epiſt. 32. & vltima. [Sunt (inquit) mali ſegregandi à bonis, iniqui à iuſtis, vt ſaltem rubore ſuo conſcientias ſuas recognoſcant, & conuertantur à prauitatibus ſuis: & ſi incorrigibiles apparuerint, ſegregentur à fidelibus vſque ad ſatisfactionem, iuxta Saluatoris Domini ſententiam, qua inter cætera de peccante in ſe fratre præcipiendo, ait: *Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum: ſi autem non audierit te, adhibe tecum vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium teſtium, ſtet omne verbum. Quòd ſi non audierit, dic Eccleſiæ. Si autem*

autem Ecclesiam non audierit, sit tibi vt ethnicus & publicanus. His ergo & aliis multis sanctorum Patrum authoritatibus, segregandi sunt mali à bonis, ne pereant iusti pro iniustis, sicut scriptũ est: *perit iustus pro impio*, debet enim discretio fieri inter bonos & malos, sicut est inter hœdos, & oues. Manifesta quoque peccata non sunt occulta correctione purganda: sed palã sunt arguendi, qui palã nocent, vt dum aperta obiurgatione sanantur, hi qui eos imitãdo deliquerãt, corrigãtur. Dum enim vnus corripitur, plurimi emendãtur: & melius est, vt pro multorũ salute vnus cõdemnetur, quã per vnius licentiã multi periclitentur. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, cùm & inter iumenta hoc fieri persæpè cognouerimus, vt ea quæ scabiem aut impetiginẽ habere videntur, separẽtur à sanis, ne illorũ morbo sana dãnentur & pereant.]

11. S. Chrysostomus homil. 36. in Matth. *initio*, hanc esse sapientum omnium praxim vt putria & vitiata ad cæterorum conseruationem sine comperendinatione præscindant, optimè admonet, verbis illis. [Præcipua singularísque pax tunc præstatur, quando quòd tabo vel sanie corruptum est, abscinditur, atque proiicitur: quando factiosa & improba pars repellitur, aut omnino destruitur: Sic certè cœlis terra coniungi potest. Nam & medicus hoc modo reliquum corpus conseruat facilè, si quod reduci ad sanitatem non potest, exciderit atque abiecerit: & militiæ dux ad soluendam militum conspirationem, alterum in alterum concitat. Sic in turre illa factum videmus, quando perniciosa illa pax per salutarem vocis dissonantiam dissoluta, tranquillam atque laudabilem pacem reddidit. Sic etiam Paulus eos, qui aduersus

se conspirabant, diuidebat atque dissipabat.] Denique S. Basilius, hanc in qua versamur honestandæ excommunicationis viam, cum altera priùs tractata coniungens, cap. 9. constit. Monast. *in fine*, sic habet. [Hi omni ratione coërcendi sunt, idque ea re, ne & pestis contagione cæteros inficiant, & ipsi cum se vndique velut proscriptos, & ab aliorum communione summotos animaduertent, vel serò se ad meliorem frugem recipiant: & ignominiam illam, quod bonos se defugere, atque auersari videant, pædagogi loco accipientes, admoniti à prauitate resipiscant. Nam hoc etiam Paulus fieri iussit, loquens de iis, qui nihil laborabant, sed curiosè agebant: *hunc enim* (inquit) *notate, & ne commisceamini cum illo, vt confundatur.*]

Concluditur excommunicationis & lenitatis cohæsio.

12. Itaque cum spiritu lenitatis quo Ecclesia ducitur, optimè cohæret hæc qualiscunque erga improbos seueritas, & in speciem asperitas. Errant enim qui lenitatem interpretantur ignauiam. Cum è contrario, quod exemplo Mosis & Dauidis egregiè illustrat S. Chrysostomus in Psal. 131. Mansuetudo vera, norit in tempore pie sæuire. Quod ipsum tradunt S. Basil. in Constit. Monast. cap. 14. S. Gregor. 21. Moral. cap. 8. Rupertus lib. 4. in Exod. cap. 27. & alij latè adducti in nostra lucubratione cui titulus est, *Commonitorium vt sit moderatio quod dicitur*, §. 7. & 12. Meritò proinde S. Augustinus lib. de fide & oper. c. 3. excommunicationem vocat, *misericordem seueritatem*, & per aliquot capita confirmat, excommunicationem prudenter & cum

cum charitate inflictam, non modò iustè omnino, sed etiam absque temeratione Ecclesiasticæ lenitatis inferri. Ipse sanè Apostolus, qui hominem in delicto quopiam præoccupatum instrui mandabat in spiritu lenitatis, nihilominus in tempore vsus est excommunicatione, vt contra Corinthium impurum, & contra Alexandrum ac Hymenæum. Vel ergo infirmandus esset violati moniti sui, quod absit vt admittamus: vel agnoscebat hanc seueritatem cum spiritu lenitatis Pastorum rectè concinere.

13. Quod si quem stimulat metus prætensæ huius seueritatis, indéque honori vel virtuti Pastorum excommunicationem vibrantium timendum putet, consideret vicissim, prætermissionem huius remedij, quando prudentia, & bonum vel noxij, vel cæterorum, poscit illud adhiberi, de ignauia & mollitie longè damnosiore periclitari. Quantum autē delinquat Antistes mollis, & falsa mititatis specie parcens putribus membris, nemo satis explicet. Fusè id versat Clem. Rom. 2. Constit. cap. 9. 10. & 11. Considerandum præterea ex rescissione vnius strumæ quantum decus exiturum sit in corpus Ecclesiæ. Nemo quippe damnare ausit tanquam minus lenem, vel tanquam sæuam & asperam, eam vnius putris membri truncationem, è qua tantum in Ecclesiæ corpore decus venustatis efflorescit. Vrget inde Pastores ad audendum in hoc genere Clem. Romanus 2. Constit. c. 42. agens de fideli dyscolo, his præter cætera. [Si seditionem & discordiam concitarit, neque desinat turbare, & conuicia facere fratri, vituperationibus ex contentione nequiter studens, eiicite eum tanquam pestilentem, ne Ecclesiam Dei vitiet & fœdet. Qui enim huiusmo-

di eſt, turbas conflat ciuitatibus, idémque tametſi intra Eccleſiam eſt, tamē quia Eccleſiam dedecorat, ſuperuacuus eſt, inanis eſt; qui quidem quantum in ſe eſt, corpus Chriſti ſordidat. Nam ſi nonnulli homines ita nati, vt quaſdā partes corporis ſuperuacaneas adhærentes habeant, vt digitos, aut quædam in carne eminentia, quæ dicuntur hyperſarcomata, hæc ſibi propter turpitudinem amputant, neque eſt indecorum, opera artificis naturalem pulchritudinem recuperare, quantò magis decet hoc facere vos paſtores Eccleſiæ, quæ eſt integrum corpus, conſtans ex membris ſanis, quæ in Deum, in metu domini, & charitate credunt, cum aliquis inſtar membri ſuperuacanei repertus fuerit, qui praua cogitet, & reliquum corpus deformet, tempeſtatéſque in eo excitet, ſeditione & pugna, ac deſtructione exhibens ei metus, moleſtias, vituperationes, obtrectationes, criminationes, turbulentias; aut alia huiuſmodi opera diaboli efficiens, tāquam à Diabolo electus, vt Eccleſiam maledictis, & infamia, & multa ſeditione, contentione, diſcordia, vilem faciat, & ſordidam. Hic igitur ex Eccleſia iterū eiectus, meritò eſt abſciſſus à cœtu Domini: atque Eccleſia Dei magis nūc ornata fuerit, quàm anteà, cum erat in ea aliquod membrum ſuperuacaneum, & ab ea alienum. Quocirca iam deinceps extra maledicta & contemptum eſt, liberata fraudulentis comminationibus, inhumanis proditoribus, à virtute auerſis, voluptuariis, inanis gloriæ cupidis, impoſtoribus, & iis qui ſapientes videri volunt, quorum officium eſt, diſpergere, potius quàm diſſipare agnos Chriſti.]

CAPVT

CAPVT V.

Quam formidanda sit excommunicatio, eruitur ex tam multis priuationibus quas infert viuis.

1. ANATHEMA Henricianis, Henrici III. Romanorum Imperatoris palponibus, vt habetur in Conc. Romano, celebrato tempore Paschalis II. anno 1102. Item anathema Vvicleffo, Luthero, Erasmo, & si quæ fuere alia spuria vitulamina, quibus excommunicatio res nullius momenti visa est. De Vvicleffo quidem, ita refert Concil. Constantiense sess. 8. vbi hic eius articulus 30. recitatur atque configitur. [Excommunicatio Papæ vel cuiuscunque Prælati, non est timenda, quia est censura Antichristi.] Lutherus verò artic. 24. ex iis quos Leo X. damnauit, inde probauit, excommunicationem non modò timendam non esse, sed etiam esse optandam, quod ab ipsis quoque Pontificiis, dicatur esse pœna salutaris & medicinalis: quod ipsum in iure traditur cap. *cum medicinalis.* de sent. excommun. in 6. & cap. *multi.* 2. q. 1. quod est desumptum ex D. Augustino homil. 50. cap. 12. Idem habet Innoc. IV. cap. 1. de except. in 6. Ex permultis idem confirmat Sayrus lib. 1. de censur. c. 3. num. 9. Tandem Erasmus in colloquiis de fide, dixit excommunicationem viris fortibus terrori non esse, sed solis pueris. Legi fuisse, qui ad impietatis cum stultitia certantis præbendum specimen, panxerit encomium excommunicationis. Ita refert Lęlius Biscio-

la t. 2. horar. subsec.lib. 16.c.7. Ante hos omnes, quidam tempore D. Augustini, vt ipse refert lib. de fide & operibus, cap. 4. dum vitant stulti vitia in contraria currentes, auersati truculentiam quorundam præcipitanter ruentium ad excommunicandum, inducere tentarunt excommunicationis reiectionem, *quandam peruersissimam securitatem Præpositis tribuentes, vt ad eos non pertineat nisi dicere quid cauendum quidve faciendum sit, quidlibet autem quisque faciat non curare.*

De malignitate excommunicationis, veritas Catholica, contra hæreticos, obiter supponitur.

2. Non est quod aduersus horum Satanæ emissariorum impias voces, confirmem iustam vim Ecclesiasticæ excommunicationis. Præstitēre id iampridem alij, splendidè ac plenè. Nominatim Robertus Episcopus Arboricensis in opere de vtroque gladio, toto priore Tomo, stabiliens, potestatem hanc coërcitiuam, Ecclesiæ à Christo concessam. Rursúsque tomo 2. theoremate 7. præsertim ad finem. Breuiter, sed non malè, Petrus Velliardus aggressu 19. contra Lutherum, quem tunc maximè furentem, exagitauit. Item Roffensis contra 23. & 24. Lutheri articulum: & Soto in 4. d. 22. q. 1. artic. 1. Alphonsus de Castro v. *excommunicatio.* Salcedo in pract. crimin. Canon. cap. 119. num. 3. Valentia Opusc. de excommunicatione cap. 3. & alij, quorum prolixis disputationibus prætermissis, tantùm dico, quod contra quosdam hac in parte hæreticos, scriptum est à S. Gregorio epistola ad Theoctistam patritiam l. 9. indict. 4. epist. 39. [Si sunt qui dicant quia compulsus quispiam necessitate, si ana

ſi anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non tenetur; ipſi teſtes ſunt quia Chriſtiani non ſunt: quia ligamenta ſanctæ Eccleſiæ, variis ſe exiſtimant conatibus ſoluere, ac per hoc nec abſolutionem ſanctæ Eccleſiæ quam præſtat fidelibus, veram putant, ſi ligaturas eius veras eſſe, atque valere non æſtimant. Contra quos diutiùs diſputandum non eſt, quia deſpiciendi per omnia & anathematizandi ſunt: vt vnde veritatem fallere ſe credunt, inde in peccatis ſuis veraciter ligentur. Si qui ſunt igitur, qui ſub nomine Chriſtiano hæc quæ diximus errorum capitula aut prædicare audent, aut taciti apud ſemetipſos tenere, hos proculdubio anathematizauimus.] Non addo plura. Nam *nulli qui ſanum ſapit*, dubiam eſſe poſſe, Eccleſiæ hac in parte poteſtatem, dixit Concilium Meldenſe ſub Sergio Papa, in præfatione.

Fundamenta ex quibus retuli hos impios deſpicatui habere excommunicationem, ſunt planè inania. Nam quòd excommunicatio Pontificia vel Epiſcopalis ſit cenſura Antichriſti, verbum eſt hominis Satanico œſtro perciti, & ſpuma hæretici rabientis. Quod autem excommunicatio ſit pœna ſalutaris & medicinalis, veriſſimum id quidem eſt, vt fusè proſequitur Couarr. in cap. *alma mater*. p. 1. *in initio*, n. 9. At inde inferre excommunicationẽ eſſe optandam, eius eſt qui amariſſimam potionem, vel membri truncationem, quæ plerunque ſalutaris & medicinalis eſt, cenſeat eſſe in votis habendam. Sanè improborum ſupplicia ſunt medicinæ, vt Plato in Gorgia, & l. 9. de leg. diſertè tradit, confirmátque S. Chryſoſtomus hom. 6. ad popul. Quis tamen dicat, ſupplicium eſſe noxio in votis? Adde quod excommunicatio poteſt eſſe medici-

nalis,cæteris qui peſtilente flagellato fiunt ſapientes: eſto ipſi peſtilenti,excommunicatio ob eius duritiam, frequenter non ſit medicinalis.Ita habetur ex cap.*corripiantur.* 24.q. 3. Denique fortitudo quam Eraſmus agnoſcit in contemptione excommunicationis, non eſt verè fortitudo,ſed mentis auerſæ durities;qualem Ariſtoteles in Celtis memorat, qui aduerſus mare infremens armabantur, & vehementiſſimo Boreæ ac procellis ſonantibus cedere, imminutæ fortitudinis probrum eſſe arbitrabantur.

Eadem malignitas, generatim monſtratur.

3. Erronibus dimiſſis,validiſſimam confirmationem iuſti horroris quo excommunicatio percellere quemque cordatum debet; ac proinde quod excommunicatio non vt iſti blaterabant deſpuenda,ſed omnino pauenda ſit,eruamus ex dictis in ſecundo & tertio capite. Si enim vel tenuiter inſpiciamus priuationes omnes quas per excommunicationem inferri probauimus, dubitare non licebit,quin excommunicatio ſummoperè metuenda ſit,quippe *pœna qua nulla ſit grauior.* vt dixit D. Auguſt. lib. de corrept. & grat.cap.15.& habetur etiam cap.*corripiantur.*24.q.3. Plura in eam rem habet Hugolinus tabula 2. de cenſur.cap.vltimo,§.1.num.8.& 9. Vno verbo rem complecti poſſumus,ſi dicamus,excommunicatum priuari communione ſanctorum quantum eſt in poteſtate Eccleſiæ.

Hæc quanta ſit calamitas,intelligere generatim licebit ex oppoſito, ſiue ex magnis bonis communionis ſanctorum,ad quæ bona vtcúque intuenda, adrependum

pendum eſt è bonis communicationis in naturalibus conſideratæ. Incredibile ſanè eſt, quanta bona adueniant homini ex communicatione cum aliis hominibus. Pauci hoc aduertunt, quia res eſt quotidiana, nihilque eſt frequentius quàm vt non moueamur ſolitis, etiamſi admirabilibus, vt D. Auguſtinus notauit. Verùm ſi cogitatione fingamus aliquem eſſe in orbe ſolum, nihil poſſit eo homine cogitari miſerabilius, magiſve deſtitutum bonis & commodis omnibus. At ex communicatione cum aliis, veniunt homini bona innumera. Ab vno veſtem accipit, ab alio calceos. Iſte panem, ille vinum ſuppeditat. Alius alia ſubminiſtrat. Hippiam Philoſophum exhibet Apuleius 2. Florid. *initio*, omnia ſibimet factum. Ipſe ſartor & ſutor, ipſe piſtor & coquus, ipſe denique ſibi vnus ſatis ſupérque erat ad cuncta. Ita quidem iactatum, ſed falsò. Nam vt omnia neceſſaria prouidere ſibi ſolus potuiſſe admittatur, tamen materias è quibus neceſſaria pararet, à ſe non habebat, ſed aliorum ad id laborem deſiderabat. Hoc conſilio Deus commercia prouidit, & vt commerciorum facilior eſſet ratio, mare & fluuios interſecare terram voluit, quod eleganter de more notauit Theodoretus ſerm. 2. de prouid. & alij quos adduxi in Scalis gradu 5. quamuis aliter, ſed minus verè ſenſit S. Ambroſ. l. de Elia c. 19. Ipſæ gentes quæ Deum non nouerunt, communicationem cum aliis, tanquam rem vtilem imo neceſſariam, cupidiſſimè quærunt & amplexantur, vt ratiocinatur S. Baſilius epiſt. 77. Intelligimus ergo ex his, quanti ſit communicatio in naturalibus.

4. Inde verò facile eſt cum S. Baſilio dicta epiſtola 77. aſſurgere ad perſpiciendum, quanti ſit communio

munio Sanctorum. Non enim minus homo homini confert quoad supernaturalia, quàm quoad naturalia & humana. Quam in rem expendendum diligenter est, quantopere ad virtutem parandam,& magnos in ea progressus faciendos conferat conuictus aliorum. Ea sanè causa erat,cur Apostolus Hebr.10.fideles hortetur ad non deserendam collectionem, sed frequentandos assiduè sacros conuentus, quod inde valdè essent in fide & charitate confirmandi, vt S. quoque Ignatius idipsum Smyrnensibus & Ephesiis inculcans,tradidit.Sed pulchrè S.Chrysostomus ibid.hom. 19. [Quid est non deserentes congregationem nostram?Nouit ex conuentu & ex congregatione, multam esse vim. *Vbi enim sunt* (inquit) *duo, aut tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum.* Et rursus, *& omnium erat anima vna, & cor vnum.* Non autem solùm hoc, sed etiam quod augetur charitas per congregationem. Si augeatur autem charitas, necesse est vt etiam augeantur quæ sunt Dei. Et *Oratio* (inquit) *fiebat sine intermissione à populo.*Et rursus,*vt sint vnum sicut nos.*] Et mox quod subdit Apostolus,vt se consolentur,ipse legit;*Et consideremus inuicem in prouocationem charitatis & bonorum operum:* quod sic glossat. [Nouit hoc quoque fieri ab eorum cōgregatione.Quomodo enim ferrum,ferrum acuit, ita etiam conuentus auget charitatem. Nam si lapis lapidi attritus ignem emittit,quāto magis anima animæ admixta?Sed nō dicit *ad æmulationē*, sed *ad prouocationē charitatis*, vt magis diligant, & diligantur: & bonorum operum vi capiant æmulationem. Facere enim, maiorem vim habet ad docendum quàm dicere. Multos vos quoque habetis doctores, hoc in

multitudine

multitudine facientes per opera.] Rursus paulo post eandem sententiam regustans.[Addit(inquit)id quod est perfectum, nempe charitatem, *non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam.* Quia quidam faciunt & scindunt concilia ac conuentus. Frater enim à fratre adiutus, est sicut vrbs munita. Sed consideremus inuicem in prouocationem charitatis: vtpote diligamus & diligamur. Nam à charitate fiunt bona opera. Magnum bonum est conuentus, ac congregatio. Ipsa enim eam charitatem reddit ardentiorem, & ex ipsa omnia nascuntur bona. Nullum est enim bonum quod non sit charitatis.]

Bona pars disputationis quam S. Basilius regula 7. ex fusioribus instituit ad monstranda vitæ socialis commoda, huc planè facit. Hæc generatim dicta de bonis communicationis sanctorum, generatim quoque demonstrant, sublatæ sanctorum communicationis quanta sint mala, quámque formidandũ sapienti sit in eam incidere calamitatẽ, quæ tot & tantis commodis communicationis illius hominem spoliet. Sed vt hæc sint perspectiora, descendendum est ad specialem expensionem priuationum, quas excommunicatio infert homini, recurrendo series capite secundo & tertio propositas, & librando mala & damna quæ ibi, tantùm quoad *an est*, recensuimus: Sic enim immensam cladem quam excommunicatio inuehit, agnoscere licebit. Ducendum verò erit initium ab expensione damnorum, quæ excommunicatio infert viuentibus, vt vidimus cap. 2. subiungetúrque consideratio malorum quæ mortui fideles subeunt per excommunicationem de quibus c. 3.

Quantum

Quantum sit, priuari excommunicatione externa humana.

5. Priuatio communicationis externæ quoad humanum & politicum conuictum, quam in prima acie cap. 2. locauimus, si benè attendatur, est omnino referta ærumnarum & calamitatis. Quantum enim est, interdici alicui omnium consuetudine? Hoc planè aliud esse non videtur, quàm exui vita hominis, & veluti in feræ statum redigi. Quod enim habetur apud Philosophum 1. Polit. c. 2. & ex Heraclito refertur à Stobæo serm. 3. *homo solitarius, aut Deus, aut fera est.* Nec dissimile est illud quod cum laude refert Guliel. Paris. 2. 2. de vniuerso, c. 91. *Vita sine socio, vita leonis, aut lupi est.* Hominis quippe est, socialem vitam ducere, & quæ animo ipse agitauerit, cum aliis conferre per sermonem & collocutionem. Eáque ex causa, sermonis facultatem solus accepit, adeò nexam cum vi intelligendi, vt de Philonis sententia, non secùs se habeat ad eam, quàm germana soror ad sororem, vel quàm frater ad fratrem. Propterea enim l. quod deterius potiori insidietur, Mosem & Aaronē accipit pro symbolis intellectus & sermocinatricis facultatis, vt quemadmodum Aaron fratri Mosi interpres datus est, ita & facultas loquendi, intelligentiæ tanquam germanæ subseruiat. Idem libro de somnis, tractans legem de pignore reddendo, sermonis vsum atque præstantiam splendidè & copiosè aperit. Cui ergo sermonis vsus eripitur, quod iis contingit qui procul ab omnibus secedere iubentur, & quorum collocutione prohibentur cæteri (nam aliis aures obstruentibus, sermo,

ſermo, aëris inanis verberatio fuerit:) ad ſtatum propè ferinum rediguntur, omnibus excluſi bonis quæ aliorum ingenia excogitare & per ſermonem promere poſſunt. Nec ſi admiſimus, infideles non vetari cũ excõmunicato agere & colloqui, eo quod interdictum communicationis cum excommunicato, ad eos qui foris ſunt non extendatur, cenſendum eſt inde multum decedere de incommodo propoſito: Imo teterrimã excommunicationis facies agnoſcenda inde eſt, cum S. Chryſoſtomo hom. 25. in ad Hebr. quod Eccleſia velit, ſuos plus ab excommunicato quàm ab infideli abhorrere. Deinde hæc eſt quædam ad beſtialem conuictum relegatio. Quid enim aliud ſunt infideles quàm beſtiæ quædam, quibus non eſt intellectus? Alibi dicuntur *qui non ſunt*, nempe quod exteriùs præferunt, hoc eſt homines. Scatent Scripturæ, huiuſmodi locutionibus de beſtiali & ferino ſtatu infidelium. Itaque cui ſola cum infidelibus cõmunicatio permittitur, commercium tantùm cum beſtiis humanam perſonam præferentibus indulgetur. Non plus profectò ab huiuſmodi hominum laruis, de Deo, vero hominis fine, de hominis officiis & debita humanæ vitæ conformatione audire licebit, quàm à beſtiis ſi iuxta Pythagoricum commentum colloqui cum eis concederetur. Quare videmur poſſe iure concludere, eum in quem gladij Eccleſiaſtici mucro exeritur, ad beſtiarum ſtatum redigi, & vitæ humanæ ac rationalis vſu priuari.

Eſt exilium finitimum.

6. Facile eſt alia præterea ratione aperire, quo

pacto qui excommunicatur, vita humana ſpolietur ex hoc primo capite priuationum in quo verſamur, ſeu ex interdicto communicationis ciuilis & conuictus humani. Mulctatur enim morte ciuili, & quidem longè atrociore, quàm quæ eo nomine à Iuriſperitis eſt inſignita. Exilium illi denominant mortem ciuilem, quod per exilium homo procul à patria & à notis ſtatuatur. Id enim non ſecus eſſe videtur, quàm morte multari. Et ſanè Philo l. de Abraham, cum dixiſſet, exilium eſſe pœnam à capitali ſecundam, corrigens quod ſcripſerat, addit, videri potiùs exilium aliquanto grauius extremo ſupplicio, & pro vna morte inferre innumeras, quod non ſit vita quæ abſque notorum conſuetudine, inter ignotos exigitur. At nemo vnquam tam aſperum támque immite ſuſtinuit exilium, quàm qui excommunicatur. Nam qui ſit extorris è patria, quocunque commigret, alios inuenit plerunque lectiores & probatiores quibuſcum degat, & vitam iucundiùs quàm in patria exigat: Vt propterea non multùm perſæpè cruciet vel angat exulem, quòd à patria & prioribus neceſſitudinibus remouetur. Quinetiam vt Seneca in Conſol. ad Heluiam cap. 6. præclarè proſequitur, in vrbibus populoſis, maxima mortalium pars eodem eſt loco quo exules, id eſt peregrina. Dulcis quidem eſt ſenſus patriæ, ac vel ſi nidus rupi affixus & Ithaca quædam ſit, pectus mulcet, vt eſt apud S. Auguſtinum ſerm. 68. de temp. & apud S. Ambroſium ſerm. 85. alióſque adductos l. 4. de virtut. num. 400. & ſeqq. Experientia tamen teſtatur, pleriſque eam dulcedinem facilè deſipere, vbi primùm alibi ſedes fixerint, & vel affinitate contracta, vel coalitu amicitiæ, nouas inierint conſuetudines. At

qui excommunicatur, quocunque tandem migret, quia omnium societate prohibetur, verè exul & extorris vbique est. Imo quia ex solo patrio non truditur, eo duriùs vitam exigere cogitur, quod inter notos tanquam ignotus, ac velut omnium peripsema versatur. Alexander I. epistola 1. mortem hanc ciuilem & exilium excõmunicati, disertè agnoscit. Obstruens enim (vt ait) vocem accusatoribus Episcoporum, dicit, scire se, eos quippe excommunicatos, diuinis actibus mortuos esse, hoc est esse quoad Deum mortuos, *& perpetua notari infamia, ac exilio dignos iudicari finitimo.* Vocat *exilium finitimum* excommunicationem, vt rectè interpretatus est Turrianus lib. 1. contra Magdeburg. c. 22. quod qui excommunicatur, non pellatur in oras longinquas, ac ne extra suam quidem ciuitatem ablegetur, sed tamen ita intra ciuitatem degat, vt omnium consortio abstinere iubeatur, quod est subire exilium finitimum. Idem voluit Bart. q. 1. n. 9. conferens excommunicatum cum bannito: & in l. 2. de publ. iud. cum deportato. Quamuis autẽ repetit. in l. *placet*, C. de sacros. Ecclesi. n. 5. secernat excommunicationẽ ab exilio, agnoscit tamen esse inter ea affinitatem. Gloss. ad c. *pastoralis*. de appell. & Ioan. And. c. *decernimus*. de sent. excom̃. in 6. excommunicatum æquiparant relegato. Vt vt sit, (nam hæ comparationes cauillis sunt obnoxiæ, vt infra videbimus) excommunicatus perinde ac extorris & exul, debet haberi mortuus ciuiliter, nec minùs ei statui potest cenotaphium, quàm desertoribus philosophiæ apud Pythagoræos, vt eos letho datos significarent, iuxta Origenem l. 2. contra Celsum. Fœtet sanè excommunicatus, vt apud S. Brigittam l. 6. reuelat. cap. 87. diui-

no viſo eſt proditum. At fœtor, mortis obitæ & ſtatus cadauerini eſt argumentum.

7. Quod ſi aſpera ſupra mortem ipſam viſa eſt crudelitas Geiſerici in S. Valerianum Abenſem Epiſcopum octogenario maiorem, quem iuſſit ab omnibus repelli, non domo, non agro, non naui, aut vehiculo excipi, omnium denique peripſema & reiectamentum eſſe, vt ſcribit Victor Vticenſis l. 1. perſecut. Vandal. habemus profectò quomodò aliquatenus etiam ſupra mortem, prouehamus mulctam quæ excommunicato irrogatur. Nam æquè præcipitur vt nemo cum excommunicato agat, ſed ab omnibus deſeratur, ſolúſque, & ab omnibus alienus degat. Non eſt quidem mens Eccleſiæ adeo ſeuerè cum excommunicato agere, vt prohibeat alios cum res feret, aliquid ei humanitatis cauſa præbere, quod diſertè indulgetur cap. *quoniam multos.* 11. q. 3. quod caput ex Gregorij VII. decreto eſt depromptum, adducitúrque ab Iuone Carnotenſi epiſt. 186. vbi obſeruat permitti excipere excommunicatum hoſpitio, negata tantùm menſa & oſculo. Fas item eſt, imo neceſſarium eleemoſynam dare excommunicato, quoties præceptum eleemoſynæ obligat, vt notat Leſſius l. de iuſtit. c. 16. num. 80. Multo minus ſi grauis neceſſitas vrgeat excommunicatum, & quod clarius eſt, ſi extrema, negari iubet Eccleſia miſericordiam, exhibitione ſubſidij neceſſarij ad vitam excommunicati tolerandam, aut graue ab eo damnum in corpore, aliiſve bonis auertendum. Hac inquam ſeueritate non vult vti Eccleſia aduerſus excommunicatum, quicquid ſit, an pro aliquibus grauiſſimis ſceleribus, quorum cauſa excommunicationem infligit, poſſet tantum rigorem

vſurpare

vſurpare. Et in hoc deficit proportio excommunicationis, cum ſupplicio per trucem illum Vandalum impoſito. Accedit tamen ad illud non parum, quatenus Eccleſia excommunicati horrorem omnibus incutit, & quantum per piæ matris benignitatem licet, ac Chriſtianæ benignitatis & humanitatis iura patiuntur, reiectum ab omnibus atque deſertum, & veluti proſcriptum vult. Facit huc egregia Origenis diſputatio hom. 9. in Ierem. cum exponit acerbitatem ſeparationis peccatorum ab inuicem. [Peccatores (inquit) diuidentur ab inuicem, vt etiam in hoc, excruciatione pariter torqueantur. Scio quoſdam Reges, eos qui imperio ſuo inſidiati ſunt, ad deſertas inſulas deportare ſolitos, & pro magnis ſuppliciis hoc iubere, ne in vno loco, exilij penuriam ſuſtineant, ſed in aliam partem orbis vxor, in aliam liberi exterminentur; vt ne in calamitatibus quidem ſuis perfruantur ſolatio, aut pater filij, aut mater filiæ, aut frater fratris. Simili modo & peccator, per quandam diſpenſationem Dei, maiora ſolitudinis tormenta perpetitur, ſi ſolus in exilium relegetur, vt emendatus in ſtatum priſtinum redeat. Et quomodo tu propinquos, vel liberos tuos non in forti ictu & irrationali coërces ira, ſed per verba reducere quæris ab errore in quem incubuerant: ſic Deus eos qui non poterant conuerti, doloribus & tormentis ad id retrahit quod ferunt ſecundùm Scripturam dicentem, *per omnem dolorem & flagellum emẽdabis Hieruſalem.* Vt igitur creſcat dolor pœnæ corripientis, ij qui corripiuntur ab inuicem ſeparantur. Nam quodammodo leuius fit ſupplicium, ſi plures in eodem loco conſtituti mutuis ſe conſolantur alloquiis.] En ſtatum excommunicati, cuius acerbitatem

intelligere præterea licebit ex eo quod vt est apud Procopium in histor. Arcana, Theodora Augusta non aliter Belisarium adigere potuit ad Antoninæ coniugis probra iugésque & patentes spurcitias tacitè perferendas, quàm curando eius redactionem ad statum excommunicati, hac ex parte, hoc est interdicendo eius consuetudine amicis illius ac notis qui plurimi ad illud vsque tempus Belisarium stipauerant. Quod *miserum & acerbum spectaculum, etsi visum, haud tamen creditu facile*, vocat Procopius, eam ab amicis & notis abiunctionem, statuens asperrimam, & vel frangendo turpiter Belisarij animo idoneam, quod & factum est.

8. Satis de præcipuis & vniuersalioribus priuationibus, quæ excommunicatione inferuntur in genere humanæ communicationis. Minutiores verò priuationes istis supra adiunctas, quæ ad rem forensem spectant, non videntur hoc loco vrgendæ, quod magni momenti non sint apud plerosque, quibus forum constratum est muricibus, vt factum à Catone Censorio refert Plinius l. 19. cap. 1. ne ciues crebrò illuc commearent, vel si commeassent, diutiùs hærerent. Quanquam nec negligenda prorsus homini cordato sunt commoda quæ his priuationibus eripiuntur; ac præsertim stillicidium illud diuinæ iudiciariæ potestatis, quod in excommunicato exarescere, plurimorum sensus tulit.

Expensa virulentia excommunicationis, ex priuatione communicationis in sacris.

Pergo ad seriem alteram priuationum externæ commu

communicationis, qua continentur damna longè maioris momenti, quippè cadentia in longè pretiosiora bona, nec sistentia in corpore eiúsve solatiis, sed ad animum quoque peruadentia. In quo Ecclesiastici huius gladij vim, præ acie gladij materialis celebrat S. Augustinus epist. 75. Inconsultissimè autem in contrarium hallucinatus est Lutherus articulo 23. ex damnatis à Leone X. cum dixit, excommunicationem ad summum esse pœnam externam, nec attingere animam. Similiter locuti sunt plerique Canonum DD. vt notat Nauarr. comment. in cap. *ita quorundam*. de Iudæis, notab. 11. num. 8. Latè id refellunt Petrus Soto lect. 2. de excomm. Couarr. in c. *alma mater*. in principio num. 9. Soto in 4. d. 22. q. 1. artic. 1. Caietanus t. 1. Opusc. tract. 19. Quæ subiiciam, id sufficienter euertent. Numerabam ergo inter priuationes communicationis in sacris, exclusionem à receptione Sacramentorum, & vsu sacramentalium quatenus Ecclesiasticis suffragiis & opibus ditatorum, necnon à præsentia in sacrificio, & quibusuis diuinis officiis, item à coniunctione in quibusuis precibus. Addebam priuationẽ administrationis actiuę sacramentorum, & habendæ prædicationis verbi Dei, quæ non sunt bona quibusuis fidelibus communia sicut anteriora, sed sunt bona propria sacrorum ministrorum. Quanta sit malorum moles his bonis excidere, expendendum est paulo diligentiùs.

Pretiositas, & vtilitas Sacramentorum.

9. Ac primùm, inæstimabile mihi videtur damnum quod exclusione à Sacramentis infertur. Sunt

enim Sacramenta, *ſignacula viſibilia quorum conſortio fideles in vnum religionis nomen coagulantur*, vt loquitur D.Auguſtinus l.19. contra Fauſt. cap. 11. Neque verò ſunt nuda ſigna, ſed gratiæ feracia, & fontes Saluatoris,è quibus gratiæ & ſalutis aquas haurimus. Meritò *fontes*,quia per Sacramenta abluimur & potamur. Fontes autem *Saluatoris*,quia omnis eorum efficientia ex Chriſti paſſi meritis promanat, iuxta Tridentinæ Synodi definitionem ſeſſ.7.c.6. vt bellè proinde conſentiat quod proximè de Sacramentorum coagulo cum D.Auguſtino diximus,cum iis quæ habet Nazianz.orat.42. *in fine*, de paucis guttis ſanguinis Chriſti,in ſalutis humanæ miraculo idem vniuerſo orbi præſtantibus, quod lacti coagulum. Nam Sacramenta & ſanguis Chriſti, ſe habent vt continens & contentum. Vis ergo Sacramentorum,eſt à Chriſto paſſo, eiúſque ſanguine. Et ideò candelabrum ſeptemplex, typus Sacramentorum noſtrorum apud Zachariam c. 4. oleum quo lucernæ ſeptem arderent, ducebat à lampade aurea ſuper caput ipſius candelabri conſtituta,geminíſque roſtris & ſuffuſoriis aureis inſtructa. Quod eſt ſymbolum apertiſſimum Chriſti Domini geminæ ſubſtantiæ Gigantis,gratiam ad nos per ſeptem Sacramenta deriuantis. Eodem reſpexerunt varij Patres,qui dixerunt,Sacramenta ex perfoſſo Chriſti latere dimanaſſe. Ita nominatim Auguſt. 15.Ciuit.c.26. & tract.15. ac 120.in Ioan. & in Pſal. 65. ac 138. Chryſoſtom. hom.84. in Ioan. Ambroſ.l. 10.in Lucam cap.105. Hieron.epiſtol.83.S.Leo epiſt. 4.cap.6. Damaſc.4. fid. cap.10. Innoc. III. cap. *cum Marthæ*.de celebr. Miſſ. Non quod hi Patres velint, vim Sacramentorum deriuatam eſſe ex lateris perfoſſione,

ſione, prout Chriſto iam mortuo illata eſt, qua ratione non fuit meritoria:ſed quod tota Sacramentorum vis, ex Chriſti paſſione exoriatur. Conſummatio quippe vniuerſi meriti quod Chriſtus parauit,facta eſt in paſſione, cuius complementum fuit lateris perfoſſio,à Chriſto etiamnum viuo præuiſá & acceptata,ac eatenus meritoria. Et quia ſanguis & aqua, quorum effluxus eam perfoſſionem lateris eſt ſubſecutus, interueniunt in duobus præcipuis Sacramentis,non abs re exiſtimatum eſt, Chriſtum illis veluti ſymbolis ſignificatum voluiſſe, vndenam vis Sacramentorum proficiſcatur; nempe ex paſſione, cuius veluti obſignatio,fuit ea lateris perfoſſio.Sunt igitur Sacramenta, velut lecythi quibus oleum lætitiæ, gratia inquam ſanctificans, & auxilia ad iuſtè & piè viuendum neceſſaria,continentur.

10. Inde pretioſiſſima hæc dona depromere,magna facilitate & propè certitudine poſſumus. Quid enim facilius, quàm externa illa ſymbola vſurpare abſque obice? Antiqua quidem Sacramenta, erant egena & vacua elementa: quia ſi quid gratiæ ea vſurpantibus conferebatur, non obtinebatur ex vi Sacramentorum illorum, quaſi eorum applicatio eſſet gratiæ ferax, ſed ex vi operationis quam homo Sacramentum recipiens adiungebat; hoc eſt contritionis perfectæ aut dilectionis,qui actus admodùm operoſi ſunt, & frequenter abſunt cum putantur exerceri. Tantùm ex ſpeciali Dei prouidentia, ne paruulorum omnium ſalus periclitaretur, ad ſacramenti primi applicationem;(non dico *per eam*, ſed *ad eam*, vel *in ea*) dabatur paruulo gratia ſanctificans, qua ab æterno exitio eximeretur. Adultus verò ſi illud ipſum Sacra-

mentum, v. g. circuncisionem suscepisset, nihil in ea susceptione accepisset gratiæ, nisi quantum contritioni vel amori quem elicuisset, deberetur. At nouæ legis Sacramenta, quia producunt gratiam per nudum exercitium & vsurpationem externi ritus à Christo præscripti; veluti grauidati diuinitus inclusione meritorum ipsius Christi; idcirco dummodò conueniens dispositio adsit, quæ facillima adhibitu est, gratiam illico infallibiliter conferunt. Est itaque hæc parandæ & augendæ sanctitatis ratio longè facillima, & vt addebam, prope certa; in quo hic modus spiritualiter ditescendi, longè differt à modo parandi gratiam per antiqua Sacramenta, & actus nostros seorsim à nouis Sacramentis. Olim siquidem tota gratia, quoad adultos, actibus eorum parabatur, ex opere (vt vocant) operantis: quod nunc item locum habet, cum paratur, vel augetur gratia extra Sacramenta. Nihil verò procliuius & frequentius est, quàm vt operationibus nostris teredo vitians adnascatur: vt inquam circunstantia aliqua vitians adiungatur, quæ sit radix amaritudinis & vniuersam operationem inquinet, quia malum ex quocunque defectu. Ex operatione autem quomodolibet inquinata, velut ex scrobe lutulenta, pellucidus gratiæ latex expectandus non est. Quod incommodum sanè frequens, ex quo intercipi valdè sæpè quæstum gratiæ nostris operibus acquirendæ magna suspicio est, cessat in Sacramentorum vsurpatione: quia rudis illa & imperfecta dispositio, quæ consentaneè ad rei naturam deposcitur simul cum Sacramento nouæ legis per adultum suscepto, adeò facilis paratu est (quippe imperfectissima & permodica) vt nisi mens suscipientis læua & nimium à bono

suo

ſuo auerſa ſit, ægrè contingat inde periclitari gratiæ adeptionem. Ea porrò diſpoſitione adhibita, Sacramentum ſe ſolo tanquam fœtum Chriſti meritis, producit ſanctitatem; hoc eſt confert diuinam filiationem, peccati lethalis abſterſionem, ius ad hæreditatem diuinam, omniáque illa bona quæ præparauit Deus diligentibus ſe.

11. Hoc omnibus Sacramentis ita commune eſt, vt inſuper cuilibet Sacramento ſua peculiaris gratia actualis reſpondeat, conſentanea fini in quem varietas Sacramentorum eſt prouiſa, vt benè philoſophatur Alanus l. de ſacram. c. 40. & Soto in 4. d. 1. q. 3. articulo 2. aliique communiter. Quare cum Baptiſmus idcirco ſit inſtitutus, vt in eo homo regeneretur, & quod eſt matrix embryoni hoc homini myſtico ſit aqua, iuxta Chryſoſtomum hom. 25. in Ioan. idcirco hoc Sacramentum, præter gratiam ſanctificantem quæ eſt primarius & communis omnium nouæ legis Sacramentorum partus, confert homini renato ius congruo tempore explēdum, vt accipiat auxilia, quibus nouam vitam ſecundæ generationi conſentaneam viuat. Similiter cōfirmatio, quia eſt veluti inunctio athletarum Chriſti, & idcirco prouiſa eſt, vt non exhorreſcamus hoſtes fidei quam in Baptiſmo ſumus profeſſi, inuehit ſupra gratiam ſanctificantem, lumina & ſuauitates ſupernaturales, quibus perſtemus conſtantes in fide. Euchariſtia cibat ſpiritualiter: fouet enim gratiam & vitam ſpiritualem prę iacentem, eámque auget, & aduerſus inteſtini ignis iuges inuaſiones ſeruat, non ſecùs ac cibus ingeſtus, depaſtionem humidi radicalis ab igne domeſtico, vnáque vitæ excidium prohibet. Pœnitentia vulneribus irrogatis me-

detur, depellens mortem illatam, & restituens vitam amissam,ac ne denuò amittatur, & vt concepta à culpis remissis auersio perseueret,præstat per proportionata auxilia. Extrema vnctio,& gratia sanctificante, & iis auxiliis diuinis ditat hominem,quibus cum defecerit virtus eius, in extremo agone duret inuictus. Ordo noua sanctitate cohonestat initiatos, additque vires, quibus dignè Dei ministris, & cum fructu populorum,exigant vitam. Matrimonij denique sacramentum, coniugibus & sanctificationem confert, & in tẽpore opportuno aduocat illustrationes & gustus supra naturam, quibus iuuẽtur ad sanctum conuictũ, & tribulationem carnis Christianè perferendam : Innumeras inquam cõiugij molestias, patienter & cum fructu deuorandas,piéque educandam & cœlo inferendam prolem.Nimirum in singulis Sacramentis,vt habet autor sermonis de Baptismo apud Cyprianum, [consecrationibus visibilibus,inuisibiliter manum totius bonitatis autor apponit,& plenitudinem gratiæ, vnctionis diuinæ pinguedo sanctificationibus officialibus infundit.] *Plenitudinem* inquam *gratiæ*, atque adeò non tantùm gratiam sanctificantem, sed etiam actualem fini sacramenti proportionatam, & necessitati suscipientis congruentem.

Infertur quàm sit damnosum,vsu eorum arceri.

12. Ex his,vel cæco perspicuum duco, quantum sit damnum in exclusione à Sacramentis, quámque calamitosum sit, prohiberi accessu ad hos diuinos fõtes,quibus absque argento emitur aqua salutis. Vt mirari sæpè subiuerit,stuporem Christianorum, qui diuinarum

uinarum harum fauiſſarum probè conſcij, tam parcè earũ immẽſas opes ſumma facilitate parabiles eruant, cum tamen in terrenas (vt vocantur,)diuitias,reuera autem paupertatis noſtræ argumenta,tanto ardore ferantur. Sed horum ſupinitatem ex caligante fidei oculo,dimittamus in præſentia.Sed & illos nunc prętereamus, qui conſcij ſibi grauis noxæ, [arbitrantur hoc eſſe pœnitentiam,(ait S.Ambroſius l.2.de pœnit. cap.9.)ſi abſtineant à Sacramentis cœleſtibus. Hi ſæuiores in ſe iudices ſunt,qui pœnam præſcribunt ſibi, declinant remedium, quos vel pœnam ſuam conueniebat dolere, quod cœleſti fraudentur gratia.] Hos omnes miſſos faciamus. In eorum potiùs calamitatem intendamus animum, qui arceantur tantis bonis, & prolui non caballino ſed cœleſti fonte, Chriſti laticibus exundante prohibentur.Hi ſunt quos excommunicatio perculit. Nam quandiu excommunicatione non exſoluuntur, vetantur frui Chriſtianis Sacramentis. Quæ ergo miſeria conferri cum iſta poteſt, ſi attentè expendatur? Ius habent quia fideles ſunt, ad potiendum Chriſti ſanguine, nec tamen ſinuntur iure illo vti, quaſi pro illis mortuus non ſit Chriſtus. Sunt partes familiæ locupletis, in qua bonorum omnium vberrima copia eſt, in qua multi mercenarij abundant panibus, ipſi verò interim fame pereunt.

Specialiter de excluſione à Sacramento. Pœnitentiæ.

13. Magna planè & maximè formidanda priuatio, quoad quæcunque Sacramenta. Nullo tamen ex capite miſerabiliores videri debent qui ab omnibus Sacramentis arceantur,hoc eſt excommunicati, quàm

penes

penes remotionem à pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis. Nam pœnitentia est in eum finem instituta, vt peccatorum sordes quibus in singula penè momenta inquinamur, abstergat; vt vulnera quibus sauciati miserè iacemus, obducat; vt morbos ex tam multis capitibus contractos, sanet; vt debitorum nostrorum chirographa, dissoluat; vt captiuitatem qua peccatores à peccato & Satana opprimuntur, appenso Christi sanguinis litro depellat; vt iniurias quibus numen violauimus, exprompitis Christi satisfactionibus adæquatè reparet, nósque Deo cóciliet, & in pristinam beneuolentiam amicitiámque, qua nullum est bonum pretiosius, postliminio restituat; vt relabendi in tanta lubricitate nostra facilitatem tollat; firmitatem in via salutis gradiendi præstet, & securã ad cœlos regressionem, diuinum ductum sequentibus tribuat. Tot modis vnum Sacramenti Pœnitentiæ effectum expono, vt eius summa necessitas fiat apertior. Quem ergo eius esse statum dicemus, qui fimo oppletus & cœno oblitus, prohibetur adhibere publicas & omnibus patentes aquas quibus sordes abstergat, séque labis purum & nitentem præstet? Qui vulneribus plurimis certam mortem inferentibus, vel ad eam disponentibus, admouere non potest medelam prostantem cæteris, similiter, aut etiam deteriùs sauciatis, quasi non sit resina in Galaad. Qui ægrotat, & adiri à perito Medico, eúmve adire prohibetur. Qui grauatus, aut etiam oppressus ære alieno, ideóque contrusus in neruum, & compactus in ergastulum vbi pædore tabescit, & fame conficitur, pecuniarum sacculos quos domi habet, recludere impeditur. Qui infamem & ærumnosissimam sub peccato & Satana

Tyrannis

Tyrannis immanissimis seruitutem seruire cogitur, nec potest sibi redimendo, litrum à Christo prouisum adhibere. Qui Deo exosus, & spoliatus cœlestibus sanctificantis gratiæ bonis quibus miserè excidit, perstare in illa egestate adigitur; vel saltem vti non potest ea ratione hæc bona recuperandi, quæ sola facillima est, & propè certa. Ad extremum, qui in via tenebrosa & lubrica, Angelo Domini persequente, ne quid ad prolapsionem desit, destituatur virga sustentante & baculo fulciente, viatores consolantibus. Neminem puto fore adeò salutis suæ incurium, aut negotij parandæ beatitatis æternæ, præ quo omnia negotia pueriles nugæ sunt, tantoperè despicientem; vt non videat, arceri participatione tanti Sacramenti, cumulum inferre damnorum qui omnem subductionem transcendat, omnem æstimationem infinitis partibus superet.

Sed præsertim Eucharistiæ.

14. De exclusione verò ab Eucharistiæ Sacramento, quid dicam? Hoc Sacramentum, vt cæteris dignitate longè præstantius, ita efficacitate est planè eximia. Hic est fons Paradisi, ait S. Chrysostom. hom. 45. in Ioan. *in fine*. Hîc, ad eandem mensam ad quam Angeli in cœlo retectis sipariis accumbunt, nos quoque per velamen admittimur, vt S. Bernardus serm. 33. in Cant. egregiè notauit. Hîc, de ipso Christi sanguine potamut. [Quoties enim ad calicem admirandum accedimus, velut ab ipso latere haurimus,] inquit S. Chrysostomus hom. 84. in Ioan. Hinc existit spiritualis veréque optanda ebrietas, quæ cordis vigiliam

liam non intercludit, iuxta præclaram Nysseni de hoc mysterio philosophiam hom. 10. in Cant. & Chrysostomi t. ser. Græcol. serm. 34. Qui item serm. 24. in 1. ad Cor. ad illud, *calix cui benedicimus*, contestatur *omnem Dei benignitatis thesaurum* nomine Eucharistiæ proponi; hinc omnia nobis exoriri bona confirmat. Quare communicaturum hæc apud se recogitare iubet. [Quando corpus Christi tibi videris propositum, dic: Propter hoc corpus non sum ego amplius terra & cinis: non sum amplius captiuus, sed liber: propter hoc, spero me accepturum cœlos & omnia bona, quę in eis sunt, vitam immortalem, Angelorum conditionem, cum Christo consuetudinem. Hoc corpus clauis confixum & flagris cæsum non tulit mors. Hoc corpus in crucem actum sol cum vidisset, suos auertit radios. Propter hoc, & velum tunc scindebatur & petra rumpebatur, & terra quatiebatur. Hoc est illud corpus quod fuit cruentatum, quod lancea percussum, & salutares emisit fontes vniuerso orbi terræ, vnum quidem sanguinis, alterum vero aquæ.] Hoc inquam est illud corpus, cuius passionibus & morte, omnia bona adepti sumus.

Immensi ergo fructus Sacramentum, prohiberi sumere, & à tam eximia cum Christo coniunctione remoueri, quod excommunicato contingit, iactura est quam nullum exæquare possit dispendium. Et ex hoc nominatim capite, excommunicationem summo horrori esse oportere Christianis, S. Cyprianus lib. de Orat. Domin. num. 47. egregiè his verbis exposuit, tractans priorem sensum panis quotidiani quē Christus poscere docuit.] Panis vitæ Christus est, & panis hic omnium non est, sed noster est: & quomodo dicimus

cimus *pater noster*,quia intelligentium & credentium pater est : sic & *panem nostrum* vocamus, quia Christus,noster(qui corpus eius contingimus,) panis est. Hunc autem panem,dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto,dum abstenti & non communicantes,à cœlesti pane prohibemur, à Christi corpore separemur,ipso prædicante & monente : *Ego sum panis vitæ qui de cœlo descendi. Si quis ederit de meo pane, viuet in æternum. Panis autem quem ego dedero, caro mea est pro seculi vita.* Quando ergo dicit in æternum viuere, si quis ederit de eius pane, vt manifestum est eos viuere, qui corpus eius attingunt, & Eucharistiam iure communicationis accipiunt:ita contrà timendum est & orandum,ne dum quis abstentus separatur à Christi corpore,procul remaneat à salute:comminãte ipso & dicente,*nisi ederitis carnem filij hominis, & biberitis sanguinem eius, non habebitis vitam in vobis.* Et ideò *panem nostrum*, id est Christum, dari nobis quotidie petimus, vt qui in Christo manemus & viuimus, à sanctificatione eius & corpore,non recedamus.] Nec alius fuit sensus aliorum multorum Patrum,qui similiter ac Cyprianus, nomine panis quotidiani quem poscere edocti à Christo sumus,intellexerunt Eucharistiam,indéque increparunt Christianos,quod cibum quotidianum, infrequenter ac tardè sumerent. Ita optimè S.Ambros.l.4.de Sacram.c.5.S.August. serm. 28.de verb.Dom.Venantius Fortunatus in expositione orationis Dominicæ,aliíque non pauci.

15. Vnde verò robur & fortitudinem hauriet Christianus,aduersus iuges impetus carnis,& Satanę?

Vnde

Vnde planè, nisi ex hac panoplia, à Christo instructa ad munimen Ecclesiæ suæ? Est enim reuera Eucharistia, scutum cordis, & validum munimen aduersus assultus perpetuos truculentissimorum & inconciliabiliter nobis inimicantium hostium: vt propereà sapienter Prçsules Synodi Africanæ, quorum literæ extant apud S. Cyprianum epist. 54. cùm priùs sanxissent, vt seclusa ægritudine negaretur lapsis Eucharistia, sententiam retexuerint excitato postmodum turbine nouo persecutionis; & rationem his verbis reddiderunt num. 6. [Meritò trahebatur dolentium pœnitentia tempore longiore, vt infirmis in exitu subueniretur, quamdiu quies & tranquillitas aderat, quæ differre diu plangentium lacrymas, & subuenire serò morientibus in infirmitate pateretur. At verò nunc non infirmis, sed fortibus pax necessaria est, nec morientibus, sed viuentibus communicatio à nobis danda est, vt quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione sanguinis & corporis Christi muniamus: Et cum ad hoc fiat Eucharistia, vt possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra aduersarium volumus, munimento dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodo docemus aut prouocamus eos, in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? Aut quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus, si non eos priùs ad bibendum in Ecclesia poculum Domini, iure communicationis admittimus?] Rectè & sapienter. Nam ex Eucharistiæ sumptione, deriuatam fuisse infractam in tormentis constantiam Martyrum, Isaias interprete B. Iustino agnouit. Ita enim Iustinus cum

Tryphone

Tryphone agens accipit illud Isaiæ cap. 33. *Panis ei datus est, aqua eius fideles sunt.* S. item Augustinus tract. 27. in Ioan. *in fine*, fortitudinem S. Laurentij, refert ad vsum huius Sacramenti: hoc quippe pane saginatum, & hoc calice ebrium, ad tam atrocem excarnificationem factum esse quasi sine sensu, quin etiam idoneum scommatis incessere Tyrannum, arbitratur. Rursus serm. 13. de sanctis, eodem refert S. Vincentij constantiam miraculo parem. Itaque excommunicatus, qui viuifico hoc cibo & verè firmamento in terra, vt vocat Psaltes, per culpam suam destituitur, hostilibus incursibus quibus semper patemus, impastus & intectus misere obiicitur, indubiè sternendus & crudeliter conterendus.

16. Specialiter verò, est quod in homine cui hoc pietatis Sacramentum negatur, ea ariditas commiserationem moueat, quam abditus medullis & nobis omnibus à natura consertus ignis, pice & adipe ac naphta, aliisque externorum fomentorum irritamentis affatim suppetentibus, & Satanæ suggestione ingestis pastus, inferre animo solet: ita vt fas sit ei qui eiusmodi est, pronunciare de seipso, quod Dauid Psal. 101. in eius persona, tanto antea protulit: *Percussus sum vt fœnum, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.* Hunc enim locum S. Gregorius, & Cassiodorus, de pane Eucharistico accipiunt, cuius obliuio, id est prętermissio, ariditatem cordis inducit, & plenam vniuersi succi pietatis exsiccationem; concupiscentiæ veluti Sole, sub nube torrente, qui propaginem fortium marcescere facit, iuxta Prophetam. Verè hæc est miseranda atrophia, ex qua subiecto, non macies modò infertur, sed & tabes, ac certũ exitium.

Claudamus hoc punctum verbis Nysseni orat. in eos qui ægrè ferunt reprehensiones, sub finem. [A mysteriis quidem arcanorúmque communione Sacramentorum, culpa nostra decidimus & separamur, nec tamen studium, ac diligentiam adhibemus, vt ad ea fruenda reuertamur, sed vt vilia, & quæ paruo pretio redimi possint, contemnimus. Considera, homo, qua dignitate iam ornatus fueris, nunc autem careas. Si regiæ mensæ particeps, ab eo honore ob crimen aliquod excidisses, quantam pecuniæ vim expenderes, vt in Regis gratiam redires, vt honorem pristinum redimeres? Quorum autem fores supplex, hæsitans, dolens, frequentares? Vitam profectò ipsam, tibi acerbam duceres; squalore, & luctu, & vultus demissione, dolorem animi præ te ferres; omnem denique, (vt aiunt,) moueres lapidem, vt ab ea te calamitate liberares.] Est igitur multo conuenientius ac necessarium omni studio conniti, vt qui à cœlesti Regis Regum mensa, in qua immortalis cibus & vita ipsa gustatur, relegatus est, nihil prætermittat, vt frui denuo tantis epulis liceat: ne à vita extorris fiat. Nam etiam Punici, vt S. Augustinus l. 1. de peccat. mer. c. 24. testatur, sicut *salutis* nomine Baptismum, ita nomine *vitæ* absolutè vsurpato, Eucharistiam designabant.

Quàm graue excommunicato, priuari Sacramentalibus.

17. Damno quod ex Sacramentorum priuatione infertur, adiunctum ac veluti continens est, damnum quod sequitur ex priuatione Sacramentalium. Hæc enim vtilitatis sunt permagnæ. Non quod gratiam

tiam sanctificantem recipienti conuehant ex opere operato, sed quod efficacitate polleant ad bonos motus excitandos, vnde gratiæ prouentus potest existere. Eam porrò vim sortiuntur, primùm quidem per modum signi refricantis recordationem, & excitantis memoriam, quemadmodum voces & imagines, excitando memoriam, dicuntur mouere ad deuotionem, & ciere sensa pietatis. Hæc vis, ex natura rei consequitur deputationem huiusmodi rerum ad cultum diuinum. Similiter ac ablutio in baptismo Ioannis ob deputationem præuiam, ingerebat memoriam internæ ablutionis per contritionem. Deinde oritur vis illa Sacramentalium, ex eo quod per benedictionem Ecclesiasticam quasi grauidentur communibus Ecclesiæ suffragiis, per ordinem ad impetrandum à Deo bonum aliquem effectum: V.g. vt homo concipiat dolorem peccatorum, aspersus lustrali aqua: Vt faciliùs exaudiatur à Deo orans in templo consecrato: Vt abigatur Satanas, adhibita re per certam benedictionem sanctificata. Quia enim Deus Ecclesiam diligit, hæc autem benedicens aut deputans aliquid in Sacramentale, poscit à Deo, vt quisquis fidelium huiusmodi rem vsurpauerit, hunc illúmve effectum obtineat; non est dubium, quin intra limites impetrationis, atque adeò citra infallibilitatem, plurimùm fiduciæ ad talem effectum consequendum, possit in ea vsurpatione collocari. De ea fiducia deiicitur excommunicatus, quia Ecclesia non vult preces suas, quibus vniuersa vis impetrandi Sacramentalibus inserta nititur, fructuosas esse excommunicato, eásque quoad illum, non concludit intra rem quæ est veluti materiale Sacramentalis.

18. Quare perinde est excommunicato, aspergi aqua benedicta, ac aspergi aqua profana, quantum attinet ad effectus quos aqua ex Ecclesiæ benedictione consequitur. V. g. impetrationem bonorum mortuum, depulsionem dæmonum, & quod multi asserunt, abstersionem venialium. Perinde item illi est, orare in templo, ac domi, vel vbilibet; quantum attinet ad fructum ex loci consecratione aut benedictione manantem, qui est insignis. Est enim longè fructuosius orare in templo consecrato aut benedicto, quàm alibi, vt rectè affirmant Gers. tract. de mystica Theol.pract.consider. 9. Durantus l. 1. de ritibus cap. vltimo num. 6. Suarez t. 3. 3. p. d. 81. s. 1. & 2. & l. 3. de orat. cap. 7. num. 12. Caracciolus ad regul. cleric. Reg. p. 1. c. 8. num. 3. benéque Anastasius in vita Stephani VI. ex eius ad populum allocutione de reuerentia in templo. Possúntque eodem referri quæ S. Chrysostomus homil. 3. contra Anom. & hom. 79. ad popul. aliíque Patres tradunt de fructuosiore oratione in templo. Videtur adscribendus Origen. tract. 35. in Matth. ad illud, *Tunc venit* IESVS *cum illis in Gethsemani.* Sic enim ibi scribit. [Conueniebat autem & priusquàm proderetur, orare; & orandi eligere locũ mundum, ad orationem. Sciebat enim quod sicut differt aër ab aëre mundiore, sic terra sancti loci & sanctioris, sicut scriptum est, *locus in quo tu stas, terra sancta est.* Et quæras, si præter affectum orantis, etiam ex loco orationis in quo quis orat, sit oratio mundior & acceptabilior, secũdùm quod scriptum est, *domus mea, domus orationis vocabitur:* de qua & alibi dicitur: *& exaudiuit de tẽplo sancto suo vocem meã.*] Ita ibi Origenes, qui nequaquam hanc sententiam retractat, cum

mox

mox ſubiungit, virum Iudæum de his non dubitaturum. Id enim tantùm pertinet, ad commendandum monitum quod ſtatim addit, cui Iudæus non ſubſcriberet. Eodem pertinere videtur, quod in Concilio Gangrenſi cap. vltimo, damnantur qui pietatem priuatis domibus concludebant, commendatúrque oratio facta in æde ſacra, haud dubiè quia fructuoſior, ob loci ſanctitatem ex Eccleſiæ benedictione, aut conſecratione. Tametſi verò ita res habet quoad alios fideles, tamen quoad excommunicatum, perinde eſt orare in vico, vel platea publica, aut domi, ac in templo. Nam quicquid templo ineſt, propter quod oratio in eo fuſa eſt vtilior, pertinet ad preces Eccleſiæ, quibus generaliter à Deo petiit, vt quicunque ibi orabunt, bonos motus aſſequantur, aut faciliùs exaudiantur; quas preces Eccleſia noluit excommunicato ſuffragari.

Itémque Miſſæ auditione.

19. Sequitur diſpendium ex prohibita ſacri auditione. Quod vt ingens eſſe appareat, conſideranda ſunt duo. Nempe honor ex aſſiſtentia ſacrificio præſtita, Deo delatus; & fructus aſſiſtenti repenſus. Honor qui Deo exhibetur audiendo ſacrum, eſt omnino inſignis. Certum quippe eſt, ſummum actum cultus quem Deo exhibere poſſumus, ſitum eſſe in actione ſacrificandi, & præſertim in ſacrificio Chriſtiano. Nam ex genere ſuo, ſeu quatenus ſacrificium eſt, continet ſolemnem conteſtationem diuini dominij ſupremi, & ſummam gratiarum actioné quam poſſumus Deo rependere. Quatenus autem eſt ſacrificium tale, hoc

est idem quoad rem oblatam cum sacrificio crucis, eadem præstat excellentissimè, insupérque est propitiatorium,& Deo placando,ac conciliando vniuersis mortalibus opportunissimum. De cultu Dei supremo per hoc sacrificium, benè ex variis præsertim Augustini locis, Alanus l.de Missa cap.26.& qui ante institutum hoc sacrificium defuisse Deo plenam laudem pulcherrimè ostendit Gul. Paris.tract.de Euchar. cap. 2.*sub medium*. Quia verò nunc in lege noua, hoc sacrificium quod in Missa peragitur, vnicum est, nec eius celebratio concessa est à Christo omnibus fidelibus,sed iis tantùm qui ad id ritè initiati & consecrati fuerint, propterea ne cæteri fideles priuarentur insigni illa diuini cultus supremi exhibitione, & gratiarum actione pro acceptis bonis, necnon placatione pro offensis,prouisum à Christo est, vt illa sacrificandi actio, posset omnibus vtriusque sexus Christianis aliquatenus esse communis; non modò sacrificando per Sacerdotem,vt dixit Fulbertus epist. 53. sed etiam per seipsos:quod faciunt assistendo rei diuinæ,& eam sua præsentia ratam habendo, moralitérque aliquatenus coöperando actioni sacrificandi. Aliquatenus enim cooperatur Sacerdoti sacrificanti, moraliter loquendo,qui astat sacrificanti,approbans quod ipse facit,eique consentiens.Hanc rationem sacrificãdi omnibus Christianis communem, insinuasse arbitror S. Chrysostomum hom. 18. in 2.ad Corinth. *sub finem*. Eandem quoque significasse videtur Petrus Damiani Opusc. 11.cap.8. benè confirmans ex variis particulis Canonis Missæ, non sacerdotem duntaxat, sed alios quoque qui sacrificio assistunt, sacrificare & offerre. Astipulantur Innoc. Alber. Alcuin. Odo Camer. &

Steph. Eduenſ. quos in eam rem citat Durantus lib. 2.de ritibus cap.34.num.7.ad illam Canonis partem, *vel qui tibi offerunt*.Et cap.36.num.1.ad illa verba, *ſed & cuncta familia tua*. Hinc illud inter Chriſtianos adeò arctum præceptum aſſiſtendi ſacro, iis diebus quibus feriandum eſt, & ſpecialiùs intendendum diuino cultui: quod per ſe loquendo obligare ſub peccato lethali pro qualibet vice, communis eſt ſententia Doctorũ iuris ad cap. *Miſſas*, & ad cap.*Omnes fideles*,de conſecr. diſt.1. & ſcholaſticorum in 4.d. 13. vel 3.p.q.83. artic. 6. ac ſummiſtarum v. *Miſſa*,& v. *Feriarum obſeruatio*. latè in hanc rem Suarez lib. de feſtis cap. 15. Nimirum quia Eccleſia probè conſcia obligationis qua fideles aſtringuntur ad cultum certis temporibus Deo exhibendum quàm poſſunt ſummum, idque per aſſiſtentiam Miſſæ ſacrificio exhibitam præſtari agnoſcens,meritò illos feſtis diebus adigit ad aſſiſtentiam prædictam, quamuis eos non vrgeat vt aſſiſtant confectioni cæterorum Sacramentorum, quia non ſunt inſtituta ad finem cultus quem huic ſacrificio præfixum diximus, vt benè conſiderauit Alanus l.de Miſſa cap.27.

20. Iam fructus fidelibus ex hac aſſiſtentia proueniens,præter eum qui communis eſt omnibus religioſis actibus,duci peculiariter poteſt ex honore quẽ Deo exhiberi diximus per hoc ſacrificium, & ex gratiarum actione ac propitiatione numinis, eidem honori cõſerta.Quid enim fructuoſius eſſe queat Chriſtiano populo, quàm excellẽtiſſima veneratione proſequi Deum,eíque eminentiſſimo modo gratias agere, nec ſibi tantùm,ſed & vniuerſo orbi illum propitiare? Eſt & alius fructus quem graues DD.agnoſcunt

conferri aſſiſtentibus ſacrificio Miſſæ; & quidem ex opere operato ſacrificij, etiamſi Sacerdos ſpeciali ſua intentione de eis non cogitet. Tradit hâc ſententiam Caietanus t.1.Opuſc.tract.3.q 2. Syluest. v. *Miſſa*,1. q.9.Valen. t.4.d.6.q. 11.p.1.§.25.& Suar. 3.p.q.83. art.1.diſp.79.ſ.8.verſic. *Quartò de cæteris*.Et ratio ſuffragatur. Cum enim oblatio ſacrificij Christiani, ſit fructuoſa ex opere operato quoad remiſſionem aliquam pœnæ peccatis abolitis debitæ,prosítque etiam quoad impetrationem variorum ſpiritualium & temporalium bonorum, iuxta ſubiectorum indigentiam & diſpoſitionem, ac diuinæ prouidentiæ ordinem: conuenientiſſimum eſt,vt quotquot ad hanc oblationem concurrunt,feracitatis eius ſint participes.Igitur qui aſſiſtunt ſacrificio, quandoquidem ad illud concurrunt honeſtando præſentia ſua ratámque habendo actionem ſacrificandi, participant eiuſdem fructibus, ſeorſim ab applicatione primarij miniſtri, ſiue Sacerdotis. Et idcirco fideles, ab ipſis Eccleſiæ cunabulis ſummopere ſolliciti fuerunt, vt ſacrificio Miſſæ ſingulis diebus aſſiſterent, etiamſi obligatio præcepti tantùm vrgeret pro diebus feſtiuis.Non video autem quàm ſolidè Petrus Bleſenſis in calce ſermonis 43.affirmet, olim laicos diebus duntaxat feſtis interfuiſſe ſacro, indéque vſum manaſſe claudendi ſacrum feſtis diebus,ea ad populum allocutione, *ite, Miſſa eſt*,qua fiebat populo poteſtas abeundi, quæ non fiebat aliis diebus quibus ſacro aderant ſoli Clerici, vnde ad Deo benedicendũ monebantur,nõ autem ad abeundum.Hęc inquam Bleſenſis obſeruatio mihi non probatur,& melius ex aliis, circa has claudẽdi ſacri varias formulas,philoſophatur Durant. l.2.de ritib.c.56.n.5.

21. Ex

21. Ex his patere perſpicuè videtur, quanto damno ſuo, excommunicatus, ſacrificij aſſiſtentia prohibeatur. Eo ipſo namque, eripitur ei ſupremus modus Deum colendi, & gratiarũ debita actione proſequendi, itémque placandi: quorum tamen actuum immenſa cuiuis eſt neceſſitas, ſimul & vtilitas. Præterea eripitur ei modus facillimus & expeditiſſimus, tollendi reatum ex culpis remiſſis ſuperſtitem: necnon impetrandi à Deo varia bona ſpiritualia & temporalia. Quod ſi non ipſius ſacrificij vim aſſiſtentibus proficuam, vt nunc fecimus, ſed ipſorum aſſiſtentium orationes conſiderare placeat, nullum eſt tempus ad impetrandum opportunius, quàm tempus huius ſacrificij, vt propterea Angeli ipſi, hanc occaſionem captent ad offerendas Deo preces ſuas, iuxta S. Chryſoſtomum orat. de S. Philogonio, & ad finem orationis de non contemnenda Eccleſia & myſteriis, & optimè orat. 3. contra Anom. verbis illis. [Tempore illo, mi frater, non ſolùm homines clamorem illum horribilem reddunt, ſed etiam Angeli Domino genu flectunt, & Archangeli rogant, habent ſibi tempus id idóneum, habent ſacram illam oblationem in fauore. Itaque vt homines ramos olearum gerentes, mouere Reges conſueuerunt, eóque arboris genere miſericordiam commemorant & humanitatem: ſic Angeli tunc pro ramis oleagineis, corpus Domini ipſum protendentes, rogant pro genere humano, quaſi dicant; pro his Domine rogamus, quos tu adeò dilexiſti, vt pro eorum ſalute mortem obires, animámque in cruce efflares: pro his ſupplicamus, pro quibus ipſe tuum largitus es ſanguinem: pro his oramus, pro quibus corpus hoc immolâſti.]

Quæ ergo & quanta miseria est, impediri ad Deum accedere, eo tempore & loco, quo maxima spes esset orationem non fore cassam? Et verum quidem est quod idem S. Chrysostomus in Psal. 145. optimè tradit, Deum ea esse facilitate & benignitate, vt oraturis nobis non sint captandi molles aditus: Tamen non omnes qui ad Principem admittuntur porrecturi libellum supplicem, quoties admittuntur, eandem Principis ad annuendum porrectis precibus dispositionem experiuntur: sed pro varietate circunstantiarum, faciliùs aut tardiùs exorant quod petunt. Et eodem modo contingit circa Deum, qui maximè per tempus sacrificij, facilem se præbet ad audiendas preces nostras.

Exclusio excommunicati à sacris cœtibus, & publicis precibus, quàm damnosa.

22. Progredior ad dispendium quod subit excõmunicatus per exclusionem ab oratione publica, quo nomine officium Ecclesiasticum, & supplicationes sacras, & quasuis precationes fusas in sacris fidelium conuentibus, comprehendo. Est autem conuentuum illorum, & vt Tertullianus dixit coitionum in vnum ad vim faciendam Deo, singularis omnino iucunditas, quam iuuerit in huius puncti aditu agnoscere ex illa S. Chrysostomi allocutione ad suos homil. 1. de verb. Esaiæ, *initio*, verbis illis. [Angelicorum ordinum stationem imitãtes, sine cessatione laudes & hymnos offertis conditori. O mira Christi dona! In supernis exercitus Angelorum canunt gloriam, in terris homines in Ecclesiis choros agentes, ad illorum exemplum,

plum, eandem canunt gloriam.In ſupernis Seraphim, ter ſanctum illum hymnum reſonant; in terris eundem hominum promit multitudo, communitérque tum cœleſtium, tum terreſtrium plaudit celebritas, vna gratiarum actio, vna exultatio, vna beneuolentis,gaudentíſque choreæ ſtatio.Hanc enim ineffabilis Domini ſeſe ad nos demittentis bonitas comprobauit;hanc electam,Spiritus congregauit ſanctus:huius vocum concentus, paterno beneplacito congruit: è cœlis habet modulorum conſonantiam, dum à Trinitate velut à plectro quopiam mouetur, delectabile illud,ac fœlix reſonat melos, illam angelicam cantionem,illum deſinere neſcium concentum:hoc eſt ſtudij præſentis alacritatíſque vectigal, hic conuentus noſtri fructus. Eóque gaudeo, talem conſpiciens in vobis probabilem affectum. Gaudeo dum animorum veſtrorum beneuolentiam, alacritatémque conſidero,dum gaudium ſpirituale,dum iuxta Deum exultationem. Neque enim vlla res, tantùm adfert gaudij vitæ noſtræ, quantum hoc quod ex animo gaudetis in Eccleſia congregari. In Eccleſia,gaudentium conſeruatur gaudium:In Eccleſia animo deiectorum,animorum eſt recreatio:In Eccleſia dolentium eſt voluptas:In Eccleſia defatigatorum reſpiratio:In Eccleſia laborantium requies. *Venite* enim(inquit)*poſt me,qui laboratis & onerati eſtis,& ego reficiam vos.* Quid hac voce poſſit eſſe deſiderabilius? Quid hac inuitatione iucundius? Ad epulum te vocat qui in Eccleſiam te vocat Dominus, ad releuationem pro laboribus adhortatur,ad releuationem à moleſtiis transfert; pondus peccatorum alleuans, deliciis animi moleſtiam, gaudio mœrorem ſanat. O miram eius curam! ô vo-
cationem

cationem cœlestem!] Tanta iucunditate & cœlesti dulcedine, ex coitionibus in sacrum locum ad orationem publicam, excommunicatum spoliat excommunicatio.

23. Sed vel ipsa communiter & publicè orandi prohibitio, magnum omnino infert dispendium. Quod vt intelligatur, præmittendum est, duobus modis fundi posse orationem communem. Primus est, in persona omnium, ita vt omnes vnam orationem emittant, tanquam membra vnius communitatis, partialiter ad sic orandum concurrentia, etsi non omnes æquè loquantur, sed quibusdam loquentibus astent alij, & consentiant, alitérve precibus eorum cooperentur. Et hinc ductum, vt talis oratio dicatur collecta, quia ab vno fit, sed ab omnibus colligitur, ait Cassian. 2. de instit. cap. 7. Alter modus orationis communis, est is quo multi simul ad orandum conueniunt, ex intentione simul orandi. Non quod omnes & singuli vnam & eandem orationem fundant, sed quod vnusquisque quidem per se oret quasi priuatim, fiat tamen aliqua orationum omnium coniunctio, propter concomitantiam temporis, alicuiúsve alterius circunstantiæ. Ab vtraque hac oratione communi, arcetur excommunicatus, *propter honorem orationis*, ait Origenes tract. 35. in Matth. & præmiserat. [Christianus dicit, non propter locum fieri orationem distantem ab oratione; sed quia melius est cum nullo orare, quàm cum malis orare. Ad demonstrationem autem traditionis istius, vtetur exemplo quo Iesus in domo Iaïri Sacerdotis, oraturus pro mortua filia eius, omnes eiecit foras, & tres tantùm elegit secum, qui & super montem facti fuerant testes transfiguratio

figurationis ipsius. Propter hoc enim & in Ecclesiis Christi,consuetudo tenuit talis, vt qui manifesti sunt in magnis delictis, eiiciantur ab oratione communi, ne modicum fermentum non ex corde mundo orantium, totam vnitatis conspersionem & consensus corrumpat.]

Sensus Patrum,de bono publicæ orationis.

Insigni autem dispendio suo excommunicatus à publica oratione excluditur. Ad quod demonstrandum.[Possem equidem(vt cum Petro Damian.dicam Opusc.24.c.1.)plurima scripturarum & veteris & noui Testamenti exempla congerere, si priores nostri Patres,aut Doctores Ecclesię,super hoc themate funditùs siluissent. Sed superfluum est,nos vilibus sarculis illic glebas effringere,vbi tam strenui cultores,terræ viuentium, acutissimo linguæ suæ vomere, repe-riuntur arma sulcasse.]

24. Iudicium itaque SS. Patrum exquiramus, & quæ illi de fructu orationis publicæ & communiter fusę proferunt,adducamus;inde enim quàm damnosum sit ab ea excludi, erit per se perspicuum. Antiquissimus Tertullianus cap. 39. Apolog. ita in hanc rem scribit.[Corpus sumus de conscientia religionis, & disciplinę veritate,& spei fœdere.Coimus in cœtũ & congregationẽ, vt ad Deum quasi manu facta,precationibus ambiamus orãtes. Hæc vis Deo grata est.]

Petrus Chrysologus sermone 132. tractans locum ex Matth.18. *si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo*, sic exclamat. [Vbi sunt qui præsumunt, Ecclesiæ

conuentum

conuentum posse contemni, & solitarias preces, venerandæ congregationi autumant anteferri, si duobus, vel tribus simul positis, medium se futurũ, & omnia se promittit quæ postulatus fuerit præstiturum? Qui nihil negat tam paucis, quid in conciliis & congregatione Sanctorum, poscentibus denegabit? Sic credens Propheta, hoc adeptum se gloriatur cum dicit: *Confitebor tibi Domine in toto corde meo, in concilio iustorum & congregatione.* Toto corde confitetur, qui totum sibi in concilio Sanctorum, quod poposcerit, audit esse prę̨standum.] Rationem egregiam pronunciati sui, reddit ex longè pulchriore, & Deo acceptabiliore, proindéque ad exorandum aptiore, Ecclesiæ in vnum adunatæ speciositate, præ vnius orantis solitudine. Itaque expostulans de illis qui *neglecto venerandi cœtus & congregationis ardore*, despiciebant coire in communem locum ad orandum, & solitarias priuatásque preces, probari sibi obtendebant, addit. [Isti sunt qui corpus Christi dissipant, membra dispergunt; nec ad decorem suum patiuntur formam Dominici habitus peruenire: quam Propheta cum vidisset in spiritu, sic canebat: *Speciosus forma præ filiis hominum.* Habent quidem singula membra proprium sui muñus officij, quod tamẽ tunc implere poterũt, si connexa sibi, & compaginata, perfecti corporis perueniant ad decorem. Hoc ergo interest inter congregationis plenitudinem gloriosam, & separationis præsumptam de ignorantia, aut negligentia vanitatem, quod in salute & honore integri corporis, species est vnitas membrorum: & in separatione viscerum, est fœda, lethalis, & horrenda pernicies.]

25. S. Athanasius in Apologia ad Constantium, cùm

cùm tertiam ſibi impactam criminationem propoſuiſſet, quod Synaxes habuiſſet in Eccleſia nondum dedicata, inde præſertim factum ſuum probat, quod ob capacitatem illius Eccleſiæ, confertiſſima multitudo adunari ſimul potuerit. Quem orandi modum, longè vtiliorem & ad permouendum Deum efficaciorem eſſe docet, quàm ſi diſſociatim & particulatim fiat oratio. [Preces(inquit)faciendæ erant. Quid ergo rectius putas, particulatim & diſſociatim, vnà cum periculo eliſionis populum ſynaxes facere, an potiùs vt in locum omnium benè capacem conuenerit, & vnam eandémque ſine diſſonantia vocem reddat?Certè id rectius eſt,quum & concordiã vnanimis multitudinis oſtẽdat,& Deum ad exaudiendũ,promptiorem habeat.Nam ſi pro ipſius Saluatoris pacto,in cõſenſu duorũ,quodcũque petierint,fiet; quid igitur futurum,vbi ex tot tãtiſque populis in vnum congregatis, vna vox reſpondeatur,acclamantium, Amen?]

S.Chryſoſtomus hom. 4. in 2. ad Theſſalonic. ſub finem,vrgens plebem ſuam,vt communibus eius orationibus iuuaretur, ſic habet præter cætera. [Vnum quidem rogare pro multis, magnæ eſt audaciæ, & quod multa eget fiducia: multos autem, cum ſimul conuenerint, pro vno precari, non eſt graue, nec importunum. Non enim ſuæ virtuti credens, hoc facit vnuſquiſque, ſed multitudini & conſenſui, quem ſemper maxime reſpicit Deus,& eo mouetur, ac placatur. *Vbi enim fuerint duo,aut tres congregati in nomine meo, illic ſum in medio eorum.* Si vbi ſunt duo, aut tres congregati,eſt in medio: multo magis apud nos. Quod enim per ſe precans quiſpiam,non poteſt accipere, hoc accipiet precans cum multitudine. Quamobrem?

obrem? Quoniam etsi non virtus propria, sed tamen consensus, magnam habet vim: *Vbi fuerint* (inquit) *duo, aut tres congregati.* Cur dixisti duo? Nam si vnus fuerit in nomine tuo, cur non es illic? Quoniam volo omnes simul esse, & non esse diuulsos. Nos ergo alter alterum condensemus, ac constipemus, charitate coniungamus ac colligamus. Nemo nos separet.]

26. Optimè homil. 2. de prophetiarum obscuritate, cum præmisisset, Paulum, tantum Apostolum, preces sibi communitatis esse apprecatum, addidissetque, se quoque meritò eas exposcere, rationem hanc reddit. [Cùm enim infirmi simus dum soli precamur, vbi vero congregati fuerimus robustiores, multitudine ac societate inita Deum exoramus. Sic etiam Rex sæpenumero cum aliquem ad mortem damnarit, vni quidem exoranti pro damnato non annuit, ab integra verò ciuitate deprecante facile exoratur, eumque qui ad barathrum adducebatur, ob deprecatorum multitudinem supplicio eximit, atque ad vitam reducit. Tanta vis est orationis multitudinis. Idcirco etiam colligimus & conuenimus hîc omnes, vt vehementiùs Deum ad misericordiam flectamus. Nam cùm orantes soli, vt ante dixi, imbecilles simus, per coniunctionem charitatis Deum exoramus, vt nobis postulata concedat. Hæc verò non temerè à me proferuntur, neque propter meipsum tantùm, sed vt semper ad collectas properetis, nec dicatis: an non enim orare domi possum? Potes tu quidem orare, sed tantã virtutem non habet oratio, quàm vbi cum propriis membris fit, quàm cum totum corpus Ecclesiæ vnanimiter & vna voce preces fundit Sacerdotibus præsentibus, ac verba communis cœtus offerentibus. Visne dicere

quanta

quanta sit virtus orationis, quæ in Ecclesia fit? Vinctus erat aliquando Petrus in carcere, ac multis catenis circundatus; oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia pro eo, & confestim illum eduxit è carcere. Quid igitur hac potentius fieri queat oratione, quæ de columnis Ecclesiæ bene merita est? Paulus enim & Petrus turres erant & columnæ Ecclesiæ, atque huius quidem vincula soluit, illius autem os aperuit.]

Videndus insuper hom. 2. & 18. in 2. ad Cor. vtrobique in morali. Religio sit missum facere illustrissimum locum ex hom. 3. contra Anom. *sub finem*. [Si & domi quoque datur orandi facultas, tamen fieri non potest, vt domi tam benè ores, quàm in Ecclesia, vbi tot patres; vbi clamor felici societate excitus ad Deum immortalem refertur. Non pariter exoras, cum solus Dominum obsecras, atque tuis cum fratribus. Est enim in hoc plus aliquid, videlicet concordia, conspiratio, copula amoris, & charitatis, Sacerdotum clamores. Præsunt enim ob eam rem sacerdotes, vt populi orationes quæ infirmiores per se sunt, validiores illas complexæ, simul in cœlum euehantur.] Et mox. [Profectò si orare cum diligentia insuescas, nihil est quod doctrinam tui cõserui desideres, cum ipse Deus sine vllo interprete, mentem tuam abundè luce afficiat. Quod si omnis oratio tantam vim habeat, longè magis eam, quæ ore multorum proueniat, valere consentaneum est. Plus enim neruorum in ea est, & multo audientia maior, quàm in domestica illa & priuata. Vnde id constet, Paulum ipsum dicentem audi. *Qui ex tantis periculis eruit nos, etiam speramus quod adhuc eripiet, vobis quoque in oratione pro nobis sub. e-*

nientibus, vt dono in vos collato, à multis personis gratiæ agantur pro nobis. Sic etiam Petrus, carcerem euasit. Oratio enim pro eo, ab Ecclesia sedulò agebatur ad Deum. Quod si Petro Ecclesiæ oratio profuit,& columnam illam ac stabilimen nostræ religionis,carcere liberauit,cur eius vim tu contemnis ac negligis?Qua te possis purgare ratione? Deum quoque dicentem audi,quàm populo cum beneuolentia inuocante,placetur & parcat. Quippe qui se excusans apud Ionam Prophetam, fruticis argumento cucurbitæ, verba ad hunc modum faciat. *Tu doles super cucurbita, in qua non laborasti, neque fecisti vt cresceret: Ego non parcam Niniue ciuitati meæ,magnæ,in qua habitāt plures quàm centum viginti millia hominum?* Non ab re amplum populi numerum proponit; sed vt intelligas, plurimum eam pollere orationem,quæ cum consensu agitur & iugi concordia plurium hominum. Quod exemplo quoque rei humanæ, libet explanare. Nam ante hos decem annos, capti sunt nonnulli tyrannidem appetentes, cuius rei vos etiam meminisse arbitror. Fuit inter eos quidam dignitate ac principatu præditus,qui cùm damnatus capite ad supplicium duceretur, populus motus misericordia, vniuersus Prætorem adiit, & deprecandi communi opera efficere potuit, vt reus ille venia nulla dignus, liberaretur ab ira Imperatoris.Quod si cum iram terreni Imperatoris velitis extinguere, vniuersi cum liberis & vxoribus festinatis, cur quoties ad cœlestem illum Imperatorem placandum, reddendúmque propitium, ire pergitis,vt eius irę eximatis non vnum,vt tunc,nec duos, aut tres, aut centum, sed omnes orbis terræ peccatores, omnes dæmone agitatos, à flagello liberetis diaboli,

boli,foris ſedetis?Non vniuerſi concurritis:& Eccleſiam penetratis, vt Deus veſtram reueritus,atque exoſculatus concordiam,& illis pœnam dimittat,& vobis peccata abſoluat ? Si in negotiis tam neceſſariis non omni leone vehementiùs diſruptis omnibus vinculis , curriculo is , & te confers ad ſupplicationem communem,quam ſpem habere poſſis ſalutis?]

Concluditur, quanto ſuo damno excommunicatus à publica oratione arceatur.

27. Ex his liquere puto,quantum ſit excommunicati diſpendium ob excluſionem à communi oratione. In quam rem legi inſuper poteſt libellus Gerſonis parte 4. cõtra poſtponentem actus hierarchicos deuotionibus particularibus;& quæ Nauarrus ex Paludano & Maiore tradit in Enchiridio de Orat. cap. 17.num.26.Sed quæ propoſui,videntur abundè eſſe. Monſtratum quippe eſt , quanta ſit publicæ orationis apud Deum gratia : huic autem admenſum eſt damnum quod oritur ex ea negata.Plerunque ſanè concederentur homini,ſiue pro ſe,ſiue pro alio oranti communiter,quæ fuſa ſolitariè precatione negantur. Eſto verò , oratio quam funderet , non eſſet directè ordinanda ad ipſum excommunicatum,ſed ad alios;tamen non exiguum eſt damnum,priuari fructu redundaturo ex fructuoſa oratione pro aliis. Eam enim comitantur plerunque immenſa bona , quorum moralibus cauſis inter quas precatores numerantur,magnum accreſcit emolumentum.Et quamuis omnia alia damna abeſſent , vel ipſa priuatio cooperationis ad bonum quod communis oratio pariet , diſpendium eſt nullo

modo leue aut contemnendum. Ne memoraui quidem, probrum ex eo ductum quod homo remoueatur à cœtu orantium, ne tanquam fermentum acidum totam massam corrumpat; nec minùs quàm lue contactus timore virulentiæ ab eo contrahendæ, secludatur. Hoc dispendium, quod non sit tanti,& minutum bonum præ iis quæ hactenus proposui,remoueat ab homine, non modò non duxi vrgendum, sed propè præteritum prorsus, ac vix commemoratum volui.

Sic expensis damnis exclusionis à publica oratione coniunctim facta,non est quod hæream in expendendis damnis, negatæ coniunctionis orãdi cum vno quopiam.Hoc enim à fortiori,perspicuum est ex proximè dictis de oratione communi.Eadem quippe moralis vnitas & coniunctio, reperitur inter socium orationis in euentu proposito,& excommunicatum;quę reperitur cum omnibus simul adunatis ad publicè orandum.Itaque cum omnis planè coniunctio,magis vel minus fructuosa orantibus sit pro sua amplitudine, exposito iam damno quod ex remotione à communi cum plurimis oratione prouenit, non est quod hæreamus in damno quod deriuatur ex remotione à precatione cum vno aut altero. Tametsi damnum quoque hinc exortum non sit contemnendum, cum plerunque deprecatio iusti, etiamsi vnici, coniuncta precationi alterius, teporem vel algorem eius, iuuarę non modicè possit.

Damnum repulsæ oblationum, quantum.

28. Propositis priuationibus, subtexebamus repulsam

pulſam oblationum excommunicati, quæ non debet videri malum tenue,tametſi iis qui ſunt infoſſi terrenis, non ſit fortaſſis admodum graue impediri bonorum ſuorum elargitione. Eſt tamen reuera damnum magnum,& commenſum beneficio quod Deus confert in eum cuius bona & opes acceptat.Neque enim qui pium munus offert, impendit beneficium,ſed recipit;vt optimè de eleemoſyna religioſis collata philoſophatur S.Chryſoſtomus homil.1.in epiſt.ad Philipp.in morali. Et vniuersè de quauis ob Deum facta eleemoſyna,idem tradit S.Auguſt.ſerm.40.ex 40.nouis. Scitè S.Ambroſ.l.8.in Lucam *ſub finem*. [Presbyter cum accipit,tradit; & accipit non quaſi inops,ſed quaſi remuneraturus maiore menſura.] Sicut ergo eſt inſigne Dei beneficium, quod dignetur munera alicuius habere accepta;& è contrario eſt ſignum reprobationis,quod ad alicuius oblationes non reſpiciat,vt in Caino & Abele eſt deprehenſum;ita quod Eccleſia cui Deus ſuas vices commiſit, oblationes excommunicati repudiet tanquam hominis contaminati, argumentum eſt inſignis calamitatis.Transferre huc facilè liceat, illorum quondam populorum miſerrimum ſtatum, è quorum bonis nihil ſibi in ſacrificia vel oblationes ſeruatum volebat Deus; ſed omnia execrabatur,& perdi potiùs mandabat,quàm ad altare inferri,vel in vſum miniſtrorum ſacrorum cedere.

Quantum malum miniſtri excommunicati, non ſacrificare.

29. Reſtant in hac ſecunda ſerie priuationum excommunicatione illatarum, damna illa quæ ad

idoneos sacramentorum aut sacrificij ministros, vel diuini verbi tractatores, excommunicatione contractos pertinent. Sacri quippe ministri excommunicati, vetantur Sacramenta administrare, per se loquendo: Vetantur quoque sacrificare ritu Christiano, & immolare hostiam viuam in sacrificio incruento. Item vetantur, publicè ac solemniter celebrare diuina officia, & obire quascunque publicas orationes, vel benedictiones. Denique prohibentur etiam tractare verbum Dei. Hæc est immensa damnorum moles, si rectè perpendatur. Quanta enim est meritorum seges, in omnium huiusmodi functionum exercitatione? Quãta spirituali sobole gaudent, qui hæc munera piè ac sanctè obeunt. Non dubitauit Apostolus, gaudium suum atque coronam appellare eos quos initiauerat, & sacrorum munerum propositorum exercitatione, aptauerat in hæredes Dei, & Christi cohęredes. Nempe quia intelligebat, quanti esset apud Deum meriti, sancta sanctè ac religiosè tractando, in vsum cæterorum fidelium diligenter impendi. Fructus hic vniuersus, præcisa laborum ex quibus existit facultate, eripitur excommunicato: Quæ quàm magna sit miseria, inde deprehendi potest, quod nemo non miserum duceret eum, qui potestatem nactus illuminandi cæcos, erigendi claudos & debiles, excitandi ad vitam mortuos, prohiberetur tantæ tàmque excellentis potestatis exercitio. Constat verò, functiones sacrorum ministrorum, effectus habere longè sublimiores, quàm sint ij quos nunc enumeraui. Quàm enim superat anima corpus, tam præcellit bonum esse animę, quod sacrarum illarum functionum ministerio obtinetur, bono corporis quo concluduntur proposita miracula.

miracula. Hæc pauca vniuersim de propositis malis attigisse sit satis, ne in immensum diffundatur oratio, si singulis accuratè inhærendum suscipiam. Vnum tamen & alterum ministerium sacrum; nempe liturgiam, & diuini verbi tractationem, sigillatim attingere, obiter tamen & perpaucis, operæpretium videtur, eo quod virus excommunicationis, ex negato horum munerum vsu, possit perspicuè deprehendi.

Immensus fructus Christianæ immolationis attingitur.

30. Quanto ergo se & alios bono fraudet qui diuinæ hostiæ litatione abstinere cogitur, inde agnoscendum est, quod summa sit Christiani sacrificij vtilitas, in omnes quidem, sed nominatim in ipsum sacrificantem. Vt propterea Petrus Damiani lib. 2. epist. 11. syluam sanctorum monitorum, quibus Desiderium Cassinensem Abbatem ad omnem sanctitatem informat, claudat his verbis. [Sed vt colubrum hunc valeas efficacius rumpere, sacrificij salutaris hostiam satage frequenter offerre: vt dum ora tua Christi perspexerit cruore rubentia, territus contremiscat, præsto diffugiat, & sacramento quo captiuatus est, propiùs accedere non præsumat. Sic effœtis continuò viribus corruat, & in scrobe suæ malitiæ, quantum ad te perpetuò conditus delitescat.]

Actum egero, si rem immensorum voluminum molibus à plerisque stabilitam, & expositam, prosequi hoc loco aggrediar. Nullus quippe est, ex infinitis scriptoribus qui de diuino hoc sacrificio lucubrationes ad defendendam Catholicam de eo fidem vel ad

incẽdendam pietatem ediderunt, qui copiosus non sit in exponendis eius fructibus & commodis. Nam dignitatem vel ipsis beatis spiritibus suspiciendam, quandoquidem huius sacrificij actione Christi corpus producitur, nihil attinet commemorare hoc loco; nisi fortassis vt hinc quoque monstremus, miserrimam esse hominis illius conditionem, qui tam excelsa potestate donatus, qua actionem omnium quæ vel cogitari possunt dignissimam & eminentissimam eliciat, eius tamen exercitatione prohibetur. In fructibus ergo huius sacrificij exponendis, & bonis quæ Sacerdos celebrans orbi conciliat aperiendis, excellenter omnino versatus est Guliel. Paris. l. de Euchar. cap. 2. & l. de Rhetor. diu. c. 31. & 33. cum quo, Sacerdotem sacrificantem spectare debemus, vt orbis sanctificatorem sub Christo, vt aduocatum causam nostram agentem apud Deum, vt Medicum nostris ęgritudinibus subuenientem, vt pastorem animato & viuifico pabulo pascentem Dei gregem. Autor homiliæ de Adam & Eua apud Chrysostomum, specie legati vniuersalis, Sacerdotem sacrificantem exhibet illis verbis. [Sanctæ plebis Sacerdotes, per mandata sibi inde data, legatione funguntur apud diuinam clementiam, humani generis causam, totámque secum Ecclesiam aggregantes atque congemiscentes postulant & precantur, vt infidelibus donetur fides, vt ab idololatria, & impiis erroribus liberentur. Vt Iudæis ablato cordis velamine, lux veritatis appareat, vt hæretici Catholicæ fidei perceptione resipiscant, vt schismatici spiritum rediuiuæ charitatis accipiant, vt lapsis pœnitentiæ remedia conferantur, Catechumenis ad regenerationis Sacramenta perductis, cœlestis miseri

misericordiæ aula referetur. Hæc non inaniter à Domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus, quandoquidem ex omni genere plurimos dignatur Deus attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum, transfert in regnum filij charitatis suæ, & ex vasis iræ facit vasa misericordiæ. Quod adeò totum diuini operis esse sentitur, vt hæc efficienti Deo gratiarum semper actio, laudísque confessio pro talium correctione referatur.]Bona horum verborum Glossa, peti potest ex Concilio Tridentino sess.22.cap.2. quo quantum valeat hoc sacrificium ad placandum Deum, & pœnæ remissionem exorandam, innumeráque bona obtinenda, clarè erudimur.

31. Nec viuentium modò, sed & mortuorum immenso fructu, celebratur hoc sacrificium, vt S. Chrysostomus lib. 6. de Sacerd. optimè disserit, vocans Sacerdotem, legatum pro vniuerso terrarum orbe deprecantem, & viuis simul ac mortuis misericordiam exorantem: vt meritò cum Aarone inter viuos ac mortuos stante, & incensi scutum opponente aduersus diuinam concitationem, componere liceat Sacerdotem sacrificantem. Sanè hac maximè ratione, iuuari animas quas ignes emendatorij purgant, apertè habet S.Bernardus serm.de quinque negotiationibus. Nam tractans tertiam regionem in qua Christianus negotiari potest, eámque statuens Purgatorium, (in Tartaro quippe & cœlo, quibus præterea locis excipiuntur animæ, nulla est negotiatio) subdit: [Quia igitur primi redimi non possunt; tertij redemptione non indigent, restat vt ad medios transeamus per cōpassionem, quibus iuncti fuimus per humilitatem. Vadam in istam regionem, & videbo visionem hanc

grandem, quomodo pius pater glorificandos filios in manu tentatoris relinquat, non ad occisionem, sed ad purgationem; non ad iram, sed ad misericordiam; non ad destructionem, sed ad instructionem; vt iam non sint vasa iræ apta in interitum, sed vasa misericordiæ præparata ad regnum. Surgam ergo in adiutorium illis, interpellabo gemitibus, implorabo suspiriis, orationibus intercedam, satisfaciam sacrificio singulari, si fortè videat Dominus & iudicet, vt laborem conuertat in requiem, miseriam in gloriam, verbera in coronam. His enim & huiusmodi officiis, potest eorum pœnitentia resecari, finiri labor, destrui pœna.]

Similia habet Petrus Venerabilis l. 1. miracul. c. 10. *in fine*, & alij cum Patres tum Doctores, quos profero in tractatione de heteroclitis spiritualibus, refellens nouam matæologiam, eorum qui sacrificium cum Sacramento inconsideratè confundentes, scripserunt non ita pridem, maximum fructum perceptionis Eucharistiæ, esse leuamen fidelium defunctorum. At apud Patres, sacrificium nostrum proponitur tanquam præcipuum inter leuamina, quibus per Dei benignitatem, possumus animabus defunctorum opitulari.

32. Ad ipsos quoque beatos, pertinet aliquatenus huius sacrificij fructus, quandoquidem est gratiarum actio pro bonis omnibus, quæ & viuentibus & vita functis, inter quos beati eminent, sunt collata. Audi enim S. Chrysostomum hom. 26. in Matth. [Reuerenda & salutaria illa mysteria, quę in omni Ecclesiæ certè congregatione celebramus, Eucharistia, (id est gratiarum actio) nuncupatur. Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, capútque ipsum diuinæ

uinæ erga nos charitatis oſtendunt, nóſque faciunt debitas Deo gratias exoluere. Si enim Dominum ex Virgine natum, grande miraculum eſt,& Euangeliſta cum admiratione dicebat. *Hoc autem totum factum eſt*,in quo tandem beneficiorum loco ponemus,illum etiam mortuum eſſe pro nobis ? Nam ſi illum tantummodo naſci totum vocatur, iam crucifixum eſſe, & ſanguinem fudiſſe, & ſemetipſum nobis in cibum dare, & ſpiritales illas præbere epulas, quid vocandũ eſt? Agamus igitur ei iuges gratias,atque iſtud & verba & facta noſtra præcedat,ac dirigat. Agamus verò gratias non de propriis tantum, verùm etiam de alienis bonis;ita enim & inuidiam poterimus extinguere,& alere charitatem, eámque in nobis efficere magis ſynceram. Neque enim iam illis poteris inuidere, de quorum bonis gratias Deo deferendo lætaris. Idcircò enim altari aſſiſtẽs Sacerdos pro vniuerſo orbe terrarum, pro abſentibus atque præſentibus,pro his qui ante nos fuerũt,pro his qui poſtea futuri ſunt,ſacrificio illo propoſito Deo nos gratias iubet offerre.] Hac ipſa ex cauſa, Apoſtolum, nominaſſe calicẽ Euchariſticum, *calicem benedictionis*, egregiè expoſuit idem Chryſoſtomus hom.24.in 1.ad Cor.verbis illis. [Calicem benedictionis vocauit,quod eum habentes in manibus ſic eum hymnis & laudibus proſequimur,admirantes ineffabile donum, ſtupentes, benedicentes, boníſque verbis proſequentes, quòd eum ipſum effudit ne maneremus in errore: & non ſolùm effudit, ſed etiam eum ipſum nobis impertiit.] Et paulò ante. [Nam quando dico benedictionem,explico omnem theſaurum Dei beneficentiæ,& magna illa dona in memoriam reuoco. Nam nos quoque ad

ad calicem recensentes ineffabilia Dei beneficia, & quæcunque sumus adepti, ita ipsum offerimus & communicamus, gratias agentes, quod ab errore liberarit hominum genus: quod cum longè essemus, propè fecerit; quod cum spem non haberemus, & sine Deo essemus, suos fratres fecerit & cohæredes. Pro his ergo, & quęcunque; sunt huiusmodi, gratias agentes ita accedimus.] Itaque hoc sacrificium, est præstantissima gratiarum actio quam possimus Deo rependere, pro innumeris bonis quæ in omnes creaturas sunt erogata diuinitus.

Damni propositi moles immensa, concluditur.

33. Quis igitur non deploret sortem miserrimam ministri excommunicati, qui expeditissimo & optimo medio priuetur ad agēdas Deo, pro se & vniuerso orbe gratias innumeris titulis debitas? Qui destituatur medio tam idoneo ad exorandum Deum, eáque spiritualia vel temporalia subsidia, sibi & vniuerso orbi impetranda, quibus eget vita mortalium, vt liberetur ab ingruentibus iugiter aduersis, vt firmetūr ac solidetur in bono, vt ad patriam inoffenso pede regrediatur? Cui eripiatur facultas beatis ipsis gratificandi, subleuandi item detentos in Purgatorio, omnibus denique viuis & defunctis rorem diuinæ miserationis exorandi? Nam ad hæc omnia pertingere fructum sacrificij, & Sacerdotem sacrificantem, in tam multos quàm dixi, manum beneficam extendere, est extra controuersiam. Vnde ille Sanctorum feruor in assiduè ac per dies singulos immolanda hac hostia. Nam S. Andreas Apostolus vt in eius actis refertur,

fertur,[quotidie(inquit)immolo Deo agnum immaculatum.]Et S.Hippolytus orat.de consummat. seculi inducit Christum sic allocuturum Sacerdotes in mundi clausula.[Venite qui pretiosum corpus meum & sanguinē quotidie immolastis.] Cœlestem remunerationem, Diuo Cassio Narniensium Antistiti hac ex causa repensam, notauit S. Gregor. homil. 37. in Euang. Communis Theologorum consensus eo nūc conspirat, laudabiliùs ac meliùs facere Sacerdotem, si quotidie sacrificet zelo diuini cultus ac publici boni,quàm si præ reuerentia ad altare non accedat. Vide Suarem t.3.3.p.d. 80. s. 2. Praxis piorum Sacerdotum idem confirmat. Scio Petrum Blesensem epist. 86. & 123. ad stabiliendam contrariam praxim, adducere Carthusianos,quos rarò sacrificasse dicit. Sed quidquid sit,an hoc ille ante annos ampliùs quadringentos verè dixerit; (nam contrarium satis insinuatur in tertia compilatione statutorum antiquorum cap.1.)noua tamen collectio statutorum sanctissimæ illius familiæ p.2.c.7. omnes Sacerdotes ad quotidianam celebrationem hortatur, eámque consuetudinem, tanquam veterem & receptam commendat. Quare æstimare hinc licet, ingentem omnino fructum crebræ litationis Christianæ, & quanto dispendio mulctetur Sacerdos excommunicatus,cum sacrificare vetatur.

Prædicandi prohibitio, quàm damnosa.

34. Iam quod sigillatim quoque expendi volebam damnum, ex erepta excōmunicato alioquī idoneo, facultate prædicandi Christiano populo Dei verbum,

verbum, non eget longa discussione. Neminem quippe latet, quàm gloriosum & fructuosum sit, in Catholica Ecclesia munus tractãdi verbum Dei, & escas salutis porrigendi plebi Christi. Fusi in hoc sunt Michael Medina l. 3. paræneſ. & Carolus Regius l. 1. orat. Christ. præsertim c. 10. & 11. Ex Patribus autem, ferè perpetuus in hoc argumento est S. Gregorius. Quod si aliis prodest, qui verbum Dei congruenter tractat, non dubium quin sibi quoque prosit plurimùm. Vt enim dixit S. Damascenus orat. pro defunctis, *sub medium*, sicut qui inungit alium, non priùs ei vnguem applicat, quàm ipse illo se perfuderit; ita qui ex charitate ad alterum iuuandum accedit, priùs prodest sibi: atque adeò si benè multis simul prosit, vt Christiano Oratori contingit, immensam sibi bonorum spiritualium segetem parat. Talentum adeò locuples, & tantorum pro Ecclesia, próque ipso concionatore fructuum ferax, reponere in sudario cogitur, qui excommunicationis fulmine icitur. Cadit enim in eum illud Prophetæ tonitru, *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* Olim sanè vt est apud S. Chrysostomum homil. 52. in Ioan. lecturi librum sacræ Scripturæ, priusquàm librum in manus sumerent, lauabant manus, & viri capita aperiebant, mulieres verò operiebant, præ reuerentia verbi Dei quod ea lectione excipiendum erat. Non minus itaque congruum est, viui verbi Dei tractatorem, summa puritate nitere, & idcirco iure à tractatione diuini Verbi arceatur excommunicatus. Est etiam bona eius prohibitionis confirmatio, quæ peti potest ex illa comparatione, qua D. Augustinus homil. 26. ex 50. post Origenem

nem homil.13 in Exod. verbum Dei ex ſacris ſuggeſtis prolatum,confert cum Chriſti corpore in Euchariſtia,quod vtrunque ſit Dei verbum. Quanquam de ſano horum locorum intellectu conſulendus eſt Genebrardus in expoſit.Liturg.c.25.& Bellar.l.2. de Euch.c.24.ad argumenta ex tomo 10.Auguſtini.Sicvt ergo excommunicatus, prohibetur adminiſtratione Euchariſtiæ,ita & tractatione verbi Dei;tanquam indignus per quam tantum bonum in populo Dei efficiatur. Hoc autem in magnum eius damnum cedit. Nam præter excluſionem ab opere tanti apud Deum meriti,tantæque dignitatis, certum eſt, eripi illi expeditiſſimam rationem vrgendi ſeipſum ad ea bona, ad quæ alios concionando velit impellere. Nemo enim niſi deſipiat, diſertus eſſe contra ſeipſum velit, vrgendo alios ad bonum, de cuius omiſſione notari poſſit; vel abſtrahendo eos à vitiis quibus ipſemet ſordeat.

Quale malum excommunicato, Iuriſdictione Eccleſiaſtica exui,per excommunicationem.

35. Minutiæ priuationum, ſecundæ huic ſeriei adiunctarum; priuatio inquam Iuriſdictionis in foro vtroque Eccleſiaſtico, pœnitentiæ nimirum & contentioſo;item priuatio expeditionis ac idoneitatis ad beneficia Eccleſiaſtica adipiſcenda, & Eccleſiaſticos per ea prouentus comparandos;hæ inquam & ſi quæ ſunt aliæ ſimiles priuationes, non eſt quod fusè expendantur ad conflandam inuidiam excommunicationi.Nam pleroſque non multum tangunt,non paucis etiam videntur optandæ atque captandæ.Et præfecturas

fecturas quidem sacras vniuersas, esse periculi plenissimas, dixi plenè initio commonitorij de moderatione moderatorum, benéque præter cæteros id docet Origenes hom.5.in Ezech. Qui in eas irrepunt indigni,(& irrepunt penè innumeri,)cathedram pestilentiæ qua sibi & aliis exitium creënt conscendere, flebilibus admodum modis deplorat Petrus Blésensis epist.23.Præcipuam Christi persecutionem hinc existere,sic docet S.Bernardus serm.1.de conuers.S.Pauli.[Amici tui Deus & proximi,aduersum te appropinquauerunt & steterunt.Coniurasse videtur contra te vniuersitas populi Christiani à minimo vsque ad maximum, à planta pedis vsque ad verticem,non est sanitas vlla. Egressa est iniquitas à senioribus iudicibus Vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum. Non est iam dicere,vt populus,sic Sacerdos:quia nec sic populus vt Sacerdos. Heu heu Domine, quia ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primatum diligere, gerere principatum. Arcem Sion occupauerunt, apprehenderunt munitionem, & vniuersam deinceps liberè & potestatiuè tradunt incendio ciuitatem. Misera eorum conuersatio,plebis tuæ miserabilis subuersio est.Atque vtinam sola hac parte nocerent.Esset fortè qui dominica pręmonitus & præmunitus exhortatione, daret operam ipsorum non exempla imitari,sed obseruare pręcepta, iuxta illud: *Quæ dicunt facite,& ad opera eorum nolite respicere.* Nunc autem dati sunt sacri gradus in occasione turpis lucri,& quæstum ęstimant pietatem.Copiosissimæ siquidem pietatis inueniũtur in suscipienda (imo accipienda magis,) animarum cura;sed hæc apud eos cura minor, & de animarũ salute nouissima cogitatio

cogitatio eſt. An verò Saluatori animarum grauior vlla eſſe poterat perſecutio? Iniquè agunt & cæteri contra Chriſtum, multíque ſunt noſtris temporibus Antichriſti. Meritò tamen, cenſet crudeliorem eam perſecutionem pro acceptis beneficiis, & grauiorem ſentit pro tempeſtate, quam propriis ſuſtinet à Miniſtris.]

36. Iuriſdictionem verò Eccleſiaſtici fori contentioſi, rem eſſe periculoſæ aleæ plenam, latè diſſerit Petrus Bleſenſ. epiſt. 25. agens de Officiali Epiſcopi, cuius eſt eam iuriſdictionẽ exercere. [Credo (inquit,) huiuſmodi Officiales, non ab *officio* nomine, ſed ab *officio* verbo mutuaſſe vocabulum. Nam genus hoc hominum, quod dicunt *officiperdi*. Tota officialis intentio eſt, vt ad opus Epiſcopi, ſuæ iuriſdictioni commiſſas miſerrimas oues, quaſi vice illius tondeat, emũgat, excoriet. Iſti enim ſunt Epiſcoporum ſanguiſugę, euomentes alienum ſanguinem quem biberunt, quia teſtimonio Scripturæ, *diuitias quas congregauit impius, euomet, & de faucibus illius extrahet eas Deus.* Iſti ſunt quaſi ſpongia in manu prementis, quaſi quædam colatoria diuitias ſuis Dominis influentes, & execrandis acquiſitionibus nihil ſibi præter peccati ſordem & fæculentiam retinentes. Quod enim aggregant per oppreſſionem pauperum, Epiſcopis quidem ad delicias cedit, Officialibus ad tormentum. *Sic vos non vobis mellificatis apes, ſic vos non vobis accumulatis opes.* Iſti ſunt ſecretiora illa oſtiola per quæ Miniſtri Belis, ſacrificia quæ ſuper menſam ponebantur à Rege, clanculum aſportabant. Sic Epiſcopus quaſi longa manu bona aliena diripit, & notam criminis à ſe remouens, ſuis officialibus culpæ, & infamiæ diſcrimen impingit.]

impingit.]Et mox. [Officium Officialium quorum te numero aggregasti, hodie est iura confundere, suscitare lites, transactiones rescindere, innectere dilationes, supprimere veritatem, fouere mendacium, quæstum sequi, æquitatem vendere, inhiare exactionibus, versutias concinnare. Isti sunt qui hospites suos grauant, superflua euectione, & multitudine clientelæ. Quærunt delicatos, & superfluos cibos, cum scriptũ sit: *Comedentes, & bibentes, quæ apud illos sunt.* De alieno enim prodigi, de proprio sunt auari; verborum insidiatores, & aucupes syllabarum: tendunt laqueos, & pedicas in capturam pecuniæ. Iura interpretantur ad libitum, & ea pro voluntate sua nunc abdicant, nunc admittunt, benedicta deprauant, prudenter allegata peruertunt, rumpunt fœdera, nutriunt simultates, fornicationes dissimulant, matrimonia distrahunt, adulteria fouent, penetrant domos, & mulierculas peccatis oneratas, captiuas ducunt; diffamant innoxios, & nocentes absoluunt. Et vt multa sub verborum paucitate concludam, dum omnia venaliter agunt, filij auaritiæ, serui mammonæ, se diabolo venales exponunt.]

Quale item priuari per eam sacris prouentibus.

37. Prouentus denique Ecclesiastici, sapientibus viris eiusmodi videntur, quibus carere sit longè satius. Nam hæc bona, mixta patrimonio, esse ignem absumentem, notauit Cantiprat. lib. 1. Apum c. 18. n. 1. facitque eodẽ pulchra narratio quæ habetur apud Raderum 3. p. viridar. cap. 6. §. 17. Quo magis autem hæc bona accumulantur, eo maiorem perniciei ac ruinæ

ruinæ occasionem accumulari, tractant,qui differunt de periculosa beneficiorum pluralitate. In quam rem multa habet laudatus proximè Cantipratanus l.1.cap. 19.à num.5.iudicia grauissimorum æui sui Doctorum referens,& diuinam in contemptores vltionē,exemplis testatam faciens. Videndus etiam tractatus Gulielmi Parisiensis *de pluralitate beneficiorum*, malè prętermissus in editione Veneta Operū Gulielmi: extat autem cusus Argentinæ anno 1507.cum alio eiusdem autoris Opere æquè prætermisso, cui titulus est, *de collatione beneficiorum*. [Quis non horreat, (exclamat idem Gulielmus Paris.l.de virtut.cap.11.)lasciuire in sanguine Christi,& martyrum, ac voluptate dissolui in tantis laboribus, sudoribus, atque doloribus Sanctorum?]Optimè profectò. Nam prouentus Ecclesiastici, aliud non sunt quàm sanguis Christi, & sanctorū.Sicut opes quas quis parauit laboribus suis, dicūtur eius sanguis,vt notaui in Operę de martyr. p. 1.cap.5.Sic pretium vniuersitatis,sanguinem inquam Christi,marsupiis includi & exitiali Iudæ imitatione, Christum prodi denuo dixit S. Bernardus, vel quisquis apud eum autor sermonis ad Patres congregatos Rhemensi in Concilio, *ante medium*. Ditantur hinc à plerisque nepotes, errore non nouo. Nam etiam ante quatuor secula Petrus Blesensis epist. 51. dixit.[Hodie pro filiis quos abstulit Prælatis Ecclesiæ Deus, habere nepotes, in dissipationem patrimonij Christi, & in suæ salutis dispendium permittuntur.] Sed has diuitias dè ventre deglutientium, extrahit Deus seriùs ocyùs, de quo experientia crebra ambigere non finit.

Rectè igitur assumpsisse videor,priuationem mu-

nerum & bonorum propositorum, non magni à plerisque fieri. Vnde penes eam vrgere ac premere excommunicationis damna, non placuit. Neque tamen negandum est, hoc esse aliquod damnum. Sacra enim iurisdictio vtriusque fori Ecclesiastici, stillicidium est plenissimæ illius potestatis, quæ à Christo Domino Summis Pontificibus Vicariis suis, in vniuersam Ecclesiam ad eius regimen est attributa. Vnde eius possessio & vsus, si per eum cui obtigit non stet, ad non exigua bona potest conducere. Quod item de sacris beneficiorum Ecclesiasticorum prouentibus, est affirmandum. Quare cum excommunicatus his omnibus priuatur, aliquo vtique bono priuatur, quo gratiæ & gloriæ non exiguas accessiones, fas fuerat emercari.

Exclusio à fructu suffragiorum communium damnosissima.

28. Series postrema priuationũ quibus excõmunicatio continetur, cõprehendit priuationẽ suffragiorũ cõmunium, quâ sacrificio, quâ orationibus in persona Ecclesiæ fusis exhibitorũ, itémque indulgentiarum, & protectionis quam Deus spopondit Ecclesiæ. Suffragia communia quanti sint apud Deum, videbimur fortassis, iam attigisse superiùs, exponendo damnum excommunicati per exclusionem ab oratione communi. Sed ibi spectabamus orationem, communiter quidem fusam à pluribus, quorum tamen quilibet suo proprio nomine precaretur; etiamsi esset aliqua orationis vnitas, ratione circunstantiarum. Nunc verò spectamus orationem verè communem, id est, fusam nomine totius Ecclesiæ, cuius orationis fructu

excluditur

excluditur excommunicatus. Eſt autem diſpendium hoc longè maximum. Nam ſi paucos aliquos, ſimul quidem quoad temporis & loci adiuncta, reuera autem non niſi concomitanter orantes, Deus faciliùs exaudit, vt fert promiſſio repræſentata Matth. 18. quanto magis orationem totius Eccleſiæ nomine fuſam, certum eſſe debet audiri à Deo, cui Eccleſia eſt in deliciis? Verbum Chryſoſtomi eſt ſerm cum de expulſione eius ageretur, *ſub initium.* [Gratioſior Deo eſt Eccleſia, ac longè amabilior, cœlo ipſo. Siquidem cœli corpus, nō accepit: Eccleſia verò carnem aſſumpſit. Propter Eccleſiam conditum eſt cœlum, nō item propter cœlum Eccleſia.] Sanè grauiſſimi Doctores nominatímque S. Thomas in 4. d. 45. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 2. Soto ibid. q. 2. artic. 1. Nauar. Enchir. de orat. cap. 19. concluſ. 4. à num. 59. & cap. 20. à num. 39. Suarez t. 4. 3. p. d. 48. ſ. 8. num. 3. diſertè pronunciant, orationem factam à Miniſtris nomine Eccleſiæ, tantæ eſſe ad impetrandum efficacitatis, vt etiamſi Miniſtri ſic orantes ſordeant peccatis, tamen oratio eandem vim impetrandi obtineat: quia non ſpectatur conditio internuncij, quem exoſum eſſe ſupponimus, ſed eius cuius perfert mandata; nempe Eccleſiæ, cuius nomine fit petitio. Eccleſia enim quatenus eſt vnum corpus myſticum, poteſt deſideria ſua & petitiones Deo proponere per hunc vel illum. Ea autem propoſitio, prout eſt ſignum voluntatis ac deſideriorum Eccleſiæ, haurit ab Eccleſia vim ad exorandum, & dignitatem. Licet enim nuncius indignus ſit ac diſpliceat, tamen Eccleſia digniſſima eſt, & Deo acceptiſſima. Quinimo, etiamſi ſupponeremus non modò perſonam miniſtrorum, ſed etiam ipſum eorum actum,

hoc est orationem sic fusam, vitiari ex parte eorum: Tamen Ecclesię dignitas, & orationis quoad substantiam bonitas, satis supérque esset, vt suffragatio illa non esset cassa & infructuosa, sed impetratoria; vel infallibiliter & ex certa promissione; vel si ea promissio non videatur planè certa, & omnino infallibilem impetrationem in ea fundare non liceat; est tamen ea oratio frequentissimè impetratoria, vt Suarez supra n. 8. philosophatur de remissione pœnæ temporalis per huiusmodi orationem. Est autem par ratio de cæteris rebus, ad quas impetrandas Ecclesia orationem nomine suo fundi mandat. Non igitur ei officit Ministri peccatum inter orandum. Nec id negat D. Gregorius p. 1. pastor. c. 11. quia non agit de Ministro peccante inter orandum nomine Ecclesiæ, sed de eo qui malè orat suo nomine, & vt est priuata persona.

39. Est ergo damnum quod hac suffragiorum communium priuatione infertur longè maximum, & tam dignum quod summo studio declinetur; quàm suffragia ipsa nomine Ecclesiæ fusa, sunt captatu dignissima; de quo neminem Christianum ambigere posse existimo; cum ex amore quo Christus Ecclesiam & vnitatem eius prosequitur per se pateat, quãti apud eum sint preces, oblatæ vniuersę Ecclesiæ nomine, ac in eius persona. Scitè apud Cantipratanum lib. 1. Apum, cap. 12. num. 2. & 3. refertur, qua ratione Comes Campaniæ, princeps admodùm religiosus, cũ in transmarinis partibus versaretur, vim suffragiorum vnius homuncionis quem de suis bonis sustentari mandarat, expertus sit. Quandiu enim dispensatores quibus pauperem benignè habendum commiserat, functi sunt officio, & iussa Domini exequentes, paue-

runt

runt & curarunt egenum; tandiu res Comiti optimè cesserunt. Ex quo autem pauper à dispensatoribus neglectus, suffragari Comiti destitit, exinde Comes in grauia incommoda & calamitates incidit. Itaque domum regressus Princeps, cùm interrogato paupere, & subductis ritè temporibus, comperisset, causam ærumnarum suarum fuisse, quod per ea tempora orationibus pauperis fuisset fraudatus; iram in dispensatores infideles conuertẽs, malè multatos à se abiecit. Multorum autem interpositis precibus, rem summi Pontificis arbitrio permittens, eos Romam ablegauit. Pontifex re audita, responsum Comiti dedit, vt infidos administros in gratiam reciperet, accepto ab eorum singulis nummo aureo. Sed cum nummi aurei latitudinem spissitudinémque, exponi à Pontifice oportere dixisset Comes, renunciatum denique Roma est, oportere [nummum illum aureum habere latitudinem terræ, & spissitudinem eius extendi vsque ad altitudinem cœli: eo quod oratio iusti qua Comitem fraudauerant, cœlos penetret, & virtus eius corroboret vniuersa.] Obsecro, si tanta est vnius miselli homuncionis precũ vis, & tanti fructus ab ipso summo Pontifice habita est suffragatio vnius solius mẽdici, quantam fateri necesse est esse vim precum vniuersæ sanctæ Dei Ecclesiæ, in qua tot iusti, tot vtriusque sexus præstantissimæ & Deo acceptissimæ animæ? Imo Petrus Soto lect. 2. de excom. inde quoque pendi vult efficaciam publicarum Ecclesiæ precum, quod iis non viatorum duntaxat sed cœlitum quoque orationes contineantur. Nam sanctorum iam cœlo illatorum preces, apud Deum haud dubiè sonant, nec dissociantur à precibus viatorum, quibuscum pietate

& charitate nectuntur. Ita quidē Soto ibi. Nihilominus non puto Ecclesiæ militanti quicquam iuris esse in cœlitum suffragia, ita vt possit fructu precum à cœlitibus ad nostram miseriam leuandam fusarum, spoliare excommunicatum. Nec illud item satis intelligo, quod ibidem addit Soto: Nimirum publicam illam totius Ecclesiæ intentionem, qua pia mater pro filiorum salute in communibus precibus sollicitam curam gerit, regulā esse & directionem ac medium specialium omnium intentionum, quatenus quicquid singula membra operantur in Ecclesia, dirigunt iuxta eius intentionem & per eam Deo offerunt, si sanè & prudenter sentiunt: nec vllus qui Ecclesiæ vnitus est aliter quicquam agit, etiamsi hoc non cogitet. Hæc dico à me nō satis intelligi, & respuenda videri. Nam de omnium Doctorum sententia, fas est cuiuis fideli orare priuatim pro excommunicato, quod tamē iuxta Sotum esset illicitum; imo nunquam fieret, cum dicat fideles per publicam Ecclesiæ intentionem dirigere orationes suas, nec aliter orare, quàm ferat illa Ecclesiæ intentio, etiamsi non cogitent. Quare satis est, grauitatem damni consequentis priuationem suffragiorum communium, metiri ex ademptione precum nomine totius Ecclesiæ militantis fusarum.

Obiter de damno exclusionis ab Indulgentiis.

40. Indulgentiarum vsus quo excommunicatus præterea priuatur, est planè magnus: ideóque damnum ea priuatione irrogatum, non potest leue videri. Quàm enim optandum est, reatum ex peccatis condonatis superstitem, aliena impensa abolere, & con-
tractorum

tractorum nominum fideiussores, imo dissolutores, nancisci locupletes & copiosos;Ipsum inquam Christum Dominum, & Sanctos,è quorum residuis satisfactionibus inexhaustus ille thesaurus conflatur,qué Ecclesiæ Rectores per indulgentias erogant fidelibus? Notum est iuxta antiquos Canones & priscam Ecclesiæ disciplinam, quantæ quámque asperæ pœnæ,vni vel paucis lethalibus culpis imponerentur.De acerbitate quoque suppliciorum in emendatoriis ignibus inferendorum, nisi sordes peccatorum, hîc dum vita superest,eluantur pœnitentiæ lixiuio,vt loquitur autor sermonum ad fratres in eremo serm. 11. dubitare non licet Catholico, in tam aperta SS. Patrum contestatione,de illorum suppliciorum grauitate. Quod ergo dignis pœnitentiæ propriæ fructibus eluere,esset permolestum; in igne autem Purgatorio expiare,multo durius foret,summa facilitate abstergitur à peccatore, si indulgentias consequatur. Vt mihi stuporem non raro iniiciat, stupor vulgi Catholicorum; qui huiusmodi veritatem fide sanctam habentes, adeò tamen torpent in abradendis peccatorum suorum reliquiis;reatu inquam è peccatis dimissis superstite per indulgentias abolendo; quam esse eius tollendi rationem omnium expeditissimam diximus. De damno ergo excommunicati ex hoc capite,liquere puto.

Immensum damnum negatæ excommunicato specialis protectionis,perstrictum.

41. Coronis malorum penes quam excommunicationis horror concipiendus meritò sit, propone-

batur carentia specialis protectionis diuinæ, & Angelici præsidij peculiaris. Hunc damnorum excommunicationis (vt ita dicam) apicem nemo rectè æstimarit, cui nostræ diuinæ illius specialis protectionis necessitas, & vbertas fructuum ex peculiari illo Angelico præsidio obueniens, non sit explorata. Versamur hic in perpetuis discriminibus, vallati, & obsepti, vel etiam oppressi, hostium in nostram perniciem iuratorum examinibus populosissimis, cum internis tum externis, vt non dubitet S. Cyprianus sub initium libri de mortalitate prę tot támque densis certaminibus, & hostium insultibus, mortem ipsam ducere optabiliorem. [Quid aliud (inquit) in mundo quàm pugna aduersus diabolum quotidie geritur? Quàm aduersus iacula eius, & tela conflictationibus assiduis dimicatur? Cum auaritia nobis, cum impudicitia, cum ira, cum ambitione, congressio est. Cum carnalibus vitiis, cum illecebris secularibus, assidua, & molesta luctatio est. Obsessa mens hominis, & vndique diaboli infestatione vallata, vix occurrit singulis, vix resistit. Si auaritia prostrata est, exsurgit libido; si libido compressa est, succedit ambitio; si ambitio contempta est, ira exasperat, inflat superbia, vinolentia inuitat, inuidia concordiam rumpit, auaritiam zelus abscindit. Cogeris maledicere quod diuina lex prohibet, compelleris iurare quod non licet. Tot persecutiones animus quotidie patitur, tot periculis pectus vrgetur & delectat hic inter diaboli gladios diu stare, cùm magis concupiscendum sit & optandum ad Christum subueniente velociùs morte properare.]

Ago in hanc rem copiosè, tractans titulum illum quo Christus dicitur Rex virtutum, siue Princeps exerci

exercituum Domini. Tot ergo tamque malignorum hostium nequitiam sollicita auertere diuina prouidentia, mille iuuandi artibus ac modis, quâ præcauendo, quâ retundendo, quâ vertendo in bonum malè intentata, prospicit per se ac suos administros, saluti ac tutelæ fidelium, communione Catholica potientium. Excommunicatus verò, tametsi non est diuinæ protectionis & Angelici præsidij prorsus expers, iis tamen specialibus bonis ac fauoribus ad eam specialem protectionem pertinentibus priuatur, quorum diuina promissio exhibita Ecclesiæ, securos facit fideles non præcisos. Idque voluerunt Glossa ad cap. *audi*. 11. q. 3. & Panormit. rubric. de sent. excom. num. 4. cum dixerunt Angelum custodem minus operari erga excommunicatum quàm ante excommunicationem. Hæc quanta sit destitutio, & quàm certa moraliter in peius progressio, ac in extremum exitium præcipitatio, citra omnem expensionem res ipsa prodit.

Quàm iustus excommunicationis horror, è tot eius malis in viuos.

42. Obsigno hoc caput, & expensionem grauissimorum damnorum quæ excommunicatio viuis infert, ea apostrophe qua Laurent. Iustinianus serm. in Domin. Palmarum, affatur religiosum proprietarium, eo nomine excommunicatum. Quòd enim in huiusmodi specialem excommunicatum dixit, æquè in alios quosuis cadit. [Pertimesce (inquit) quisquis per excõmunicationis censuram ab Ecclesiæ vnitate alienus efficeris, ne in eadem sententia corporis & animæ patiaris interitum. Paue sæuientium bestiarum incursus, quæ foris errantes diripere consueuerunt. Scito te toties

ties esse alienum à Christo, quoties per religionis tuæ statuta excommunicaris à Præsule. Noli (quæso) pro paruis, atque pro terrenis commutare cœlestia., Noli inquam pro peritura substantia, participatione carere fidelium. Omnium bonorum quæ in Ecclesia fiunt, communicatione te priuas, si excommunicatus in cordis obduratione persistas. Nam quemadmodum abscissum membrum nullo modo vegetatur in corpore; ita inhærens viuificans spiritus nutrire nos desinit. Hoc Propheta insinuans inquit: Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.]

Profecit Iustinianus ex D. Augustino, cuius illa sunt sanè aurea & ad hunc locum aptissima tract. 27. in Ioann. ad illud, *verba quæ ego loquor vobis, spiritus & vita sunt*. Præfatus namque, vnionem fuisse commendatam communione Eucharistiæ, vt in Christo maneamus, & Christus in nobis, subdit. [Manemus enim in illo, cum sumus membra eius, manet autem ipse in nobis, cum sumus templum eius. Vt autem simus membra eius, vnitas nos compaginat; vt compaginet vnitas, quid facit nisi charitas? Et charitas Dei vnde? Apostolum interroga. *Charitas* (inquit) *Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*. Ergo Spiritus est qui viuificat, Spiritus enim facit viua membra, nec viua membra spiritus facit, nisi quę in corpore quod vegetat, ipse Spiritus inuenerit: nam spiritus qui est in te ô homo, quo constas vt homo sis, nunquid viuificat membrum quod separatum inuenerit à carne tua? Spiritum tuum dico, animam tuam. Anima tua non viuificat nisi membra quæ sunt in carne tua. Vnum si tollas, iam non viuificatur

catur ex anima tua, quia vnitati corporis tui non copulatur. Hæc dicuntur, vt amemus vnitatem, & timeamus separationem. Nihil sic enim debet formidare Christianus, quàm separari à corpore Christi. Si enim separatur à corpore Christi, non est membrum eius: si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius. *Quisquis autem* (inquit Apostolus) *Spiritum Christi non habet, hic non est eius.*] Non est quod timorem vltra facere, & horrorem incutere possit, si hoc non facit. Qui ad hoc tonitru non excitatur, non surdus aut sopitus, sed exanimis & mortuus audire debet.



CAPVT VI.

Virulentia excommunicationis, ex damnis quæ mortui fideles ob eam in vita contractam, nec ablatam, subeunt, aperitur.

1. QVæ superiori capite exposuimus, ingentem omnino excommunicationis malignitatem ex tam tetris eius effectibus, patefactam dederunt. Non exiguum tamen illius malignitatis superpondium esse, ęquus arbiter statuet, quòd homini, post mortem quoque sit infesta, cum arceat eum à magna parte subsidiorum, quibus datur nobis iuuare mortuos. Enumerat in hunc modum, præcipua ex illis subsidiis S. August. serm. 32. de verb. Apost. [Pompa funeris, agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturæ, monumentorum opulenta constructio, viuorum sunt qualiacumque solatia, non adiutoria mortuorum.

mortuorum. Orationibus verò sanctæ Ecclesiæ,& sacrificio salutari,& eleemosynis quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cũ eis misericordiùs agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus traditum, vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in corporis & sanguinis Christi communione defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oritur; ac pro illis quoque id offerri commemoretur.] Dixi, S. Augustinum ibi, præcipua tantùm subsidia iuuandi vita functos attingere, quia iisdem, S. Gregorius aut quiuis alius cuius est cap. *anima defunctorum.* 13. q. 2. adiungit ieiunium. Et certum est omnia æquè opera pœnalia fidelium, cum sint satisfactoria, posse æquè eodem conferri. Agitur de his mortuorum subsidiis, ab his qui de Purgatorio vel de satisfactione disserunt, & benè à Thyræo l. de locis infestis à c.74. ad 82. Omnino ergo ingens est dispendium excommunicati, quod tametsi Deo per contritionem reconciliatus, tamen si ante exsolutionem ab excommunicatione mortem obeat, arceatur à magna parte subsidiorum, quibus fas nobis est iuuare defunctos. Arcetur enim à sepultura in loco sacro, & à suffragiis communibus: hoc est à fructu sacrificij, quatenus nomine Ecclesiæ exhibiti, itémque orationum nomine Ecclesię fusarum. Remouetur denique à participatione indulgentiarum è communi thesauro depromptarum, & mortuis per modum suffragij applicabilium. Hęc dispendia quàm magna sint, atque adeò quantoperè ex hoc capite sit extimescenda excommunicatio, breuiter est attingendum.

Negatio

Negatio sepulturæ Christianæ, quàm damnosa excommunicato.

2. De damno excommunicati ob negatam sepulturam in loco sacro, nemo rectè pronunciarit, nisi qui commoda sepulturę in loco sacro concessæ, benè perspexerit. Agit de commodis illis S. Augustinus l. de cura pro mortuis, cap. 4. & 5. quem allegat qui idem quoque argumentum versauit Iulianus Toletanus l. 1. prognost. cap. 20. Summa doctrinæ quam tradunt, eo breuiter reducitur, quod non possit quidem locus aliquid per se conferre mortuo; Inde tamen non parum commodi ad mortuum deriuetur, quod occasione loci sancti in quo iacet, commeantium illuc fidelium orationibus adiuuetur. Quæ est etiam S. Gregorij ratio l. 4. Dialog. c. 50. Accedit quòd Ecclesia, loco sacro suas preces ac suffragia veluti conseruit, quod est potentissimum medium ad leuamen à Deo fidelibus illic iacentibus exorandum. Has ob causas, pij quique iam olim magna sollicitudine curarunt dum adviuerent, vt post mortem tumularentur in locis sacris, & benedictione Ecclesiastica ad sepulturam fidelium addictis; notísque ac cognatis mortuorum magna religio fuit, id beneficium illis curare. S. Ambrosius in Satyri fratris epitaphio his versibus concinnato, hanc sibi fuisse mentem monstrauit.

Vranio Satyro, supremum frater honorem,
Martyris ad lauam detulit Ambrosius.
Hæc meriti merces, vt sacri sanguinis humor,
Finitimas penetrans abluat exuuias.

Protuli in eam rem non pauca in Opere de Martyr. p. 4.

p.4.c.6.num.7.E contrario autem apud S.Cyprianum epist.68.num.25.magno probro datur Martiali Pseudoepiscopo Hispano , [quod filios in eodem Collegio exterarum gentium more,apud profana sepulchra deposuisset,& alienis consepeliuisset.] Nunc quoque hominibus execrandis quibus pro sceleribus vita eripitur, complementum supplicij decerni solet,vt sepeliantur sepultura ásini,careántque Ecclęsiastica tumulatione. Ex amaritudine igitur huius effectus, pronunciare fas erit de acerbitate excommunicationis eum inferentis, & quantum sit extimescenda colligere.

Quàm item negatio sacrificij nomine Ecclesiæ.

3. Sacrificium quoque incruentum defunctis prodesse,certa est Ecclesię Catholicæ fides,nec vllum esse defunctorum subsidium cum ipso conferendum, affirmat Gabriel lect. 57. in Canon. Ardens studium curandi animæ suæ huius subsidij, exhibuit sub vitæ metam S.Monica,adiurans tam studiosè Augustinum filium moribundæ astantem,vt ad altare sanctum memor esset parētis,postquàm excessisset è viuis. Narrat hoc ipse D.August.l.9.Confess.qui etiam serm.32.de verbis Apost.ait à Patribus traditum, ab vniuersa Ecclesia obseruari morem illum animas defunctorum subleuandi per incruentum sacrificium. Videndus præterea in Enchir.cap.110.& l.20.Ciuit.c.9. Quanta affectus teneritudine S. Ambrosius, cum Valentinianum Imperatorem, tum fratrem Satyrum, oblato pro eis sacrificio Missæ, commendarit Deo, videre apud eum licet in vtriusque monodia. Quia non hoc

ago,

ago, vt fidelium mortuorum leuamen per Missæ sacrificium stabiliam, quod Ioannes Garetius & Iodocus Coccius, prolatis ex omni Christiano seculo Doctorũ classibus, aliique innumeri omni genere probationis astruxerunt, tempero pluribus. Tantúmque dico, quod nossent antiqui Christiani quantopere sacrificium Missæ prodesset defunctis, non illis sat fuisse curare mortuis sacrificium quo die excessissent è viuis, sed die insuper tertia, item septima, nona, trigesima, quadragesima, & anniuersaria: quod ex antiquissimis Patribus diligenter de more confirmant Durantus l.2. de ritibus c.43. num.5. & 6. Turrianus l.4. pro epist. Pontif. c.12. 13. & 14. & Pamelius ad epist. *66.* S. Cypriani num. 13. & Tomo 1. Liturg. seculo 1. pag. 77. Nimirum agnoscebant columnæ illæ Christianitatis, quantum in Missæ sacrificio subsidium esset fidelibus defunctis repositum. [Non frustra, hæc (inquit præter cæteros Chrysostomus homil. 3. in ad Philipp.) ab Apostolis sunt legibus constituta, vt in venerandis atque horrificis mysteriis memoria eorum fiat; qui decesserunt, nouerunt hinc multum ad illos lucri accedere, multum vtilitatis. Eo enim tempore quo vniuersus populus stat manibus passis, ac cœtus Sacerdotalis & illud horrorem venerationis plenũ incutiens sacrificiũ, quomodo Deum non placabimus, pro istis orantes? Atque id quidẽ de iis, qui in fide decesserunt.] Addit, nequaquam id pertinere ad Catechumenos, quia non excesserunt initiati. Quod quomodo accipiendum sit, suo loco discussum est.

Sine controuersia tamen statuendum est, quod de Catechumenis vita functis affirmat ibi S. Chrysostomus, nempe eos ex intentione Ecclesiæ non iuuari

per incruentum sacrificiũ quatenus nomine Ecclesiæ offertur, valere quoad excommunicatos: atque adeò eripi illis potentissimum illud subsidium, quo subleuari potuissent, siue per sacra specialiter illis applicata curantibus cognatis & amicis, siue per generalem in omnibus vbilibet terrarum sacrificiis commemorationem mortuorum prout factam nomine Ecclesiæ, sponsæ apud Deum gratiosissimæ. Eodem enim modo quo excommunicati viuentes fraudantur fructibus sacrificij, vt in superioribus est expositum, eodem proportione seruata, mortui quoque, excluduntur eorundem fructuum participatione. Itaque hoc dispendium in tanta animarum calamitate quantam mox attingam, est sanè maximum, & dignum ratione cuius excommunicatio illud inferens, omnibus benè sibi prospicientibus, sit horrori.

Ac etiam precum communium.

4. Est & alia victima, quam pro defunctis fidelibus exhibere Deo solet Ecclesia; preces nimirùm cõmunes. Has quippe nomine alterius sacrificij pro defunctis, donat S. Chrysostomus perillustri loco ex homil. 41. in 1. ad Cor. quem de proprio proximè memorato, & de hoc improprio per preces sacrificio, splendidè agentem, iuuat adscribere. [Non est temerè hoc excogitatum, nec frustra eorum qui excesserunt in diuinis mysteriis meminimus, & pro ipsis accedimus rogantes agnum propositum, qui mundi peccatum tulit; sed vt inde eis sit aliqua consolatio. Neque abs re is qui adstat altari dum veneranda peraguntur mysteria, clamat: Pro omnibus qui in Christo dormierunt, & iis qui pro ipsis celebrant memorias. Nam

si pro

si pro ipsis non fierent commemorationes; ne hæc quidem dicta essent. Non sunt enim res nostræ ludi scenici, absit. Hæc enim fiunt ordinatione spiritus. Eis ergo opem feramus, & commemorationem eorum peragamus. Si enim Iobi filios expiabat patris sacrificium, quid dubitas an nobis pro eis qui excesserunt offerentibus, eis existat aliqua consolatio? Solet enim Deus etiam aliis pro aliis gratificari. Et hoc ostendebat Paulus dicens: *Vt ex multis personis eius quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.* Ne nos pigeat opem ferre iis qui excesserunt, & pro eis offerre preces. Est enim propositum, orbi terræ commune piaculum. Propterea fidenter pro orbe terræ tunc rogamus, & cum martyribus eos vocamus, cum Confessoribus, cum Sacerdotibus; etenim vnum corpus omnes sumus, etiamsi sint membra membris splendidiora, & fieri potest, vt veniam eis omni ex parte conciliemus à precibus, à donis, quæ pro eis offeruntur.] Petrus Damiani Opusc. 33. c. 5. hæc esse defunctorum alimenta, eleganter dixit. Pius æquè ac fortis Iudas Machabæus, sanctam hanc & salubrem cogitationem appellauit pro defunctis orare, vt à peccatis soluantur. Sanctam quidem ex parte ipsorum orantium, quos charitas ad hanc misericordiam afflictissimis animabus impendendam impellit. Salubrẽ verò, & orantibus qui alios iuuantes, sibi primùm prosunt, & præcipuè animabus huius subsidij egentissimis. Quod tamen qua ex parte potest esse efficacissimum, hoc est qua ex parte preces sunt publicæ, & Deo nomine totius Ecclesiæ exhibentur, est excommunicatis inutile, quia ex intentione Ecclesiæ inde excluduntur.

5. Indulgentiarum denique thesaurum ex Christi & Sanctorum superabundantibus satisfactionibus constantem, quo alienis impensis debitæ pro abstersis peccatis pœnę redimuntur, Ecclesia diuinitùs edocta, ita fidelibus defunctis releuandis applicat per modum suffragij, vt ad excommunicatos, quos viuentes earum opum participatione excluserat, nihil illius cœlestis beneficentiæ deriuari patiatur. Et quidem pia mater, pro fidelibus vita functis (quod Bracharius epist. ad Ianuarium scitè aduertit) non secus sollicita est, quàm Aia filia Respha, olim Saulis concubina, pro filij suspensi cadauere à volucribus seruando, donec stillaret super illud ros de cœlo. Tamen pro mortuis excommunicatis, claudit ex hac parte viscera misericordiæ, nec eos communium illorum bonorum participes vlla ex parte esse concedit.

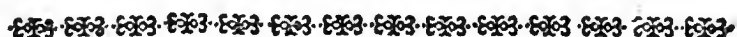
Necessitas subsidiorum prædictorum, ex tanta Purgatorij acerbitate.

6. Verùm vt liquidiùs perspiciatur, quanta sit excommunicationis virulentia penes omnes prædictas priuationes subsidiorum defunctis applicabilium, considerandum est, quanta quámque aspera sit ignium emendatoriorum sæuitia. Nam elongationem à beato Dei vultu conspiciendo, placet in præsentia non vrgere, tametsi malum est pœnis ab igne inflictis longè acerbius, iudice S. Chrysostom. l. 1. de compunct. cordis *sub finem*, & priore ad Theodorum parænesi, itémque S. Thoma in 4.d.21.q.1.artic.1.quæstiunc.3.& Richardo ibid.d.20.artic.2.q.1. Quod tamen plerisque, ex vsu nostro, & tenui in Deum charitate

tate hæc metientibus, ægrè persuaderetur. Flammarum ergo purgantium quanta sit acerbitas, Patres sæpè tradunt. Disertè Augustinus l. de cura pro mortuis c. 18. ignem Purgatorij ait esse [miro modo grauem, excedereque omnes pœnas quas aliquis in hac vita passus est.] quod confirmat Psal. 37. ad vers. 1. vbi S. Gregorius, Psalmum illum qui est tertius inter pœnitentiales, exponens, idipsum tradit: vt & Beda ad eundem locum, & Cæsarius homil. 8. Item S. Bernardus serm. de obitu Humberti *in ipso fine*, & creditus Anselmus in c. 3. epistolæ 1. ad Corinth. Affectum & sensum Petri Blesensis nolo præterire. Is tract. de transfiguratione ad illa verba, *vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix*, quid de pœnarum Purgatorij acerbitate sentiret, quid de multorum Christianorum, eas nunc pœnas parui facientium cæcitate iudicaret, sic est contestatus. [Quia plerunque peccata in baptismo mortua recidiuant; & renigrescit in nobis, quod fuerat super niuem dealbatum, alia nobis indulgetur ablutio, secunda scilicet post naufragium tabula, id est pœnitentiæ medicina. Sed plerique ablutione hac negligenter vtuntur, expectantes vt quidquid in eis squaloris aut rubiginis confessio non mundauit, igne Purgatorio abluatur. O insensati & cæci si lauerit Dominus sordes filiarum Sion in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Nónne consultius vobis erat, breui contritione cordis & confessione purgari, quàm illud incendium expectare, licet non sit æternum, quod omnes dolores vitæ præsentis, omnes angustias nostræ sensualitatis excedit?]

7. Diuinum visum in hanc rem planè insigne ex Alberto Magno refert Cantiprat. l. 2. Apum, cap. 51, num. 11.

num. 11. Affirmat enim animæ in Purgatorio per vnum diem iam detentæ, duriorem visam esse eam detentionem, languore acerbissimo vitæ huius, ad finem vsque mundi prorogando. Differunt de hoc argumento plenè ac solidè varij Theologi; nominatim Dionysius Richelius l. de iudicio anim. à cap. 14. & Suarez t.4.3.p. d.46.s.3. à num.5. & varij quos annotat Scortia l. 2. de Missa, cap. 2. *in fine*. Hæc quisquis non perfunctoriè, aut fide lusciosa, vel languente, sed viuida & perspicaci contuitus fuerit; næ ille horrebit in eum se statum per excommunicationem coniicere, in quo tam dira támque acerba patiens, leuamen per prouisa diuinitùs subsidia, nullum accipiat.



CAPVT VII.

Horror excommunicationis ex damnis eius per ritum accidentarium quo solemniter intorquetur, expressis.

1. QVÆ hactenus proposuimus, vt excommunicationem fidelibus valdè pauendam esse ostenderemus, pertinent ad eius quasi essentiam. Nunc prætermittendus non est horror ille, qui iniici potest ex damnis eius, expressis per adiuncta quibus aliquando conuestitur excommunicatio. Verè enim ritus & ceremoniæ religiosis officiis ac pœnis adiunctæ, mirum quantum ad permouendas mortalium mentes conducunt. Vt propterea apud Ethnicos, quod Tertullianus lib. contra Valentin. cap. 1. obseruauit,

obſeruauit, magnus apparatus rituum præuiorum, turpia ſacra efficeret veneranda. E contrario autem, pleriſque infidelibus res Chriſtianas viluiſſe & obſoleuiſſe, quod illa adiunctorum illuſtrium pompa carerent, idem Tertullianus l. de baptiſm. c. 2. ſic tradit. [Nihil adeò eſt quod obduret mentes hominum, quàm ſimplicitas diuinorum operum quæ in actu videntur, & magnificentia quæ in effectu repromittitur: vt hîc quoque quoniam tanta ſimplicitate, ſine pompa, ſine apparatu nouo aliquo, denique ſine ſumptu homo in aqua demiſſus, & inter pauca verba tinctus, non multo, vel nihilo mundior reſurgit, eo incredibilis æſtimetur conſecutio æternitatis. Mentior, ſi non è contrario idolorum ſolemnia vel arcana, de ſuggeſtu, & apparatu, déque ſumptu, fidem & authoritatem ſibi extruunt.] Hoc itaque conſilio, Eccleſia ne excommunicatio obſoleſcat, adiungit plerunque vibrationi eius quoſdam ritus horrificos, quorum inſpectione & conſideratione, ſtuporatæ mentes percellantur, & neglectum excommunicationis dedoceantur.

Adiuncta anathematis, ſupra excommunicationem.

2. Eiuſmodi eſt ritus, illi excommunicationi quam anathema vocant, adiungi ſolitus. Fateor anathema, ſi ſubſtantia & veluti eſſentia eius ſpectetur, non differre ab excommunicatione maiori, vt liquet ex cap. *Engeltrudam*. 3. q. 4. & rectè docent Toletus l. 1. inſtruct. cap. 5. num. 1. Auila 2. p. c. 1. diſp. 1. Sylueſter v. *excommunicatio*. 1. q. vltima (malè reiectus à

Castro l.2.de iusta hæreticor.punit.c.20.quasi voluisset hanc solam esse anathematis notionem, cum tamen tantùm voluerit quod dicimus:)Nauarrus comment.de datis & promissis notab. 4. num. 10. qui tamen præter aliorum quos allegauimus communem sententiam,adductis nonnullis iuribus,& Bullis Pontificiis, contendit anathema idem prorsus esse quod excommunicationem maiorem,etiam absque vlla solemnitate vel apparatu vibratam.Sed passim DD.anathema censent sonare aliquid horribilius,& continere adiuncta quædam ad incutiendum horrorem accommôdata. Adiuncta anathematis appello,solemnitates quasdam, quæ in simplici excommunicatione non vsurpantur,vnde per eas excommunicatio secernitur accidentariò ab anathemate. Sic cap.*cum non ab homine.* de iudic. cum reus est simpliciter contumax, decernitur feriendus simplici excommunicatione: quod si erectus in superbiam, fiat vlteriùs proteruus & contumax, dicitur feriendus anathemate, id est mãdatur repeti excommunicationem, adiunctis horrificis solemnitatibus,vt ibi notat Panormit. & communiter alij, contra Glossam malè secùs interpretatam illum textum.Eas solemnitates,quia in variis Ecclesiis variæ sunt,propono ex cap. *debent.* 11. q.3. deprompto ex epistola Zachariæ Papæ ad S. Bonifacium,vbi sic præcipitur intorquendam solemnem excommunicationem. [Debent 12.Sacerdotes,Episcopum circumstare,& lucernas ardentes in manibus tenere,quas in conclusione anathematis,vel excommunicationis proiicere debent in terram & conculcare pedibus. Deinde Epistola per parochias mittatur, continens excommunicatorum nômina, & causam

excommunicationis.] Idem modus intorquendi anathema præſcribitur in Pontificali Romano p. 3. cap. *de ordine excommunicandi*, niſi quod omittitur conculcatio cerei proiecti. Quòd ſi Epiſcopus iaciens anathema, ſit ipſemet ſummus Pontifex, tunc pro 12. Sacerdotibus Epiſcopo ſolemniter excommunicanti æſtantibus, adſunt Pontifici 12. Epiſcopi vt refert Sayrus l. 1. de cenſur. c. 15. n. 4. Sed reguſtemus ſingula ſolemnis excommunicationis adiuncta iure communi præſcripta; ſunt enim magnis fœta Sacramentis, ad incutiendum excommunicationis horrorem valdè appoſitis.

Quid denotet Epiſcopus, & duodenarius Sacerdotum.

3. Epiſcopus & 12. Sacerdotes, Chriſtum & duodenarium Apoſtolorum repræſentant; ſignificatúrque, eorum autoritate ac in ipſorum perſona, vibrari anathema. Sicut enim olim in Conciliis, codex Euangeliorum in medio conclaui ſuper ſolio ad id parato conſtituebatur, vt ſignificaretur Chriſtum adeſſe, & præeſſe ſynodo; ita Epiſcopi & 12. Sacerdotum perſona, deſignat Chriſti præſentiam & Apoſtolorum, inque eorum perſona vibrari ſententiam. Ex hoc adiuncto Sylueſt. v. *excommunicatio*, 1. n. 5. *in fine*, poſt Gloſſam communiter receptam cap. *cum ab Eccleſiarum prælatis*, de offic. ordinar. intulit ius & poteſtatem ſolemnis anathematis intorquendi, penes ſolum Epiſcopum eſſe. Idem habent Nauar. comm. de datis & acceptis notab. 4. num. 10. & Sayrus lib. 1. de Cenſur. cap. 15. num. 5. Imo Concilium Meldenſe

can. 56. permissa Episcopo facultate excommunicandi ex certa & rationabili causa, subdit, anathema tamen non posse intorqueri nisi ex consensu Archiepiscopi, vel Coëpiscoporũ: eo quod anathema sit æternæ mortis damnatio: id est, eo quod ferè contingat, hominem diris illis deuotum malè perire, & damnari. Vides ergo anathema soli Episcopo, ac ne absque assensu quidem aliorum Antistitum, esse vsurpandum. Chassanæus tamen consil. 1. præsupposito 5. n. 1. cum Felino in c. 2. de except. existimat, anathema non ab Episcopo tantùm, sed etiam à quocunque habente iurisdictionem Episcopalem, vibrari posse. Imo ibid. præsupp. 4. num. 52. negat esse amplius in vsu, vt solus Episcopus intorqueat solemne anathema. Receptum sanè videmus, vt simplex Sacerdos aduocatis nonnullis è clero, vibret aliquatenus solemnem excommunicationem, eámque (vt passim loquimur,) fulminet. Quia tamen tunc, saltem Episcopus non adest, desideratur plenitudo solemnitatis præscriptæ cap. *debent:* ac proinde adhuc potest asseri, anathema siue excommunicationem solemnem, (vtique si plenè solemnis sit,) à solo Episcopo intorqueri.

Quid cerei extinctio, proiectio, calcatio.

4. Lucernæ, id est cerei ardentes, (nam etiam Gedeon ac socij, dicuntur lucernas prætulisse, cum cereos præferrent:) cerei inquam in manibus Episcopi & Sacerdotum, significare primò possunt, horrẽdam maledictionem, qua feriuntur qui percelluntur anathemate. Sic enim in vita S. Bernardi, legimus sanctũ virum cum execrari vellet impurissimum dæmonem,

à quo

à quo misera mulier turpissimè infestabatur, iussisse omnes astantes præferre manibus cereos accensos, quos mox cum Satanæ detestatione proiicerent, & extinguerent, quasi in illum flammá deiicerent. Nam etiam Psal. 57. irrogatio pœnæ grauissimæ, significatur verbis illis, *supercecidit ignis, & non viderunt Solem.* Similiter ergo superiectio hæc candelarum incensarum, potest ad intorsionem pœnæ diuinitùs homini deuoto inferendæ, pertinere. Iuxta Clementem Alexandrinū in protrept. columna nubis & ignis Hebræis præuia, sicut ratione nubis tegentis, gratiæ indicium fuit; ita qua ex parte ignis erat, contestabatur maledictionem contumacibus inferendam. Ea item ex causa, Deus vt se vltorem fore significaret, intelligeréntque transgressores rem sibi cum igne fore, descendit legem laturus exhibito igne, vt philosophatur S. Cyrillus t. 6. Conc. Ephes. cap. 5. Et olla succensa, post virgam exhibita est apud Prophetam, vt doceremur, quem monitio non correxerit, pœnæ esse addicendum, vt notauit S. Chrysost. orat. de SS. Martyr. t. 1. Græcol. 919. In summa, tam familiare est scripturis, ignem pro atroci supplicio & graui maledictione vsurpare, vt Achan quem lapidibus obrutum interiisse constat; igne, id est, durissimo & grauissimo supplicio, periisse legatur. Eo ergo pertinere potest cerei ardentis proiectio, vt significetur, quàm atrox supplicium maneat excommunicatum, quásque in se aduocet pœnas, & maledictiones. Nam his distinctiùs exprimendis, in quibusdam Ecclesiis, non modò in actu exercito, (quod semper fit,) sed etiam in actu signato, adiunguntur anathemati maledictiones, vt infra dicam in capitis calce. Reducitur ad hanc interpretationem

pretationem proiectionis & extinctionis cerei, quod in Concilio Lemouicensi, vbi hic ritus est adhibitus, vt referam c. 9. dicitur precatos Episcopos, vt sic extingueretur lætitia reorum, quos tunc excommunicabant.

Potest præterea cerei proiectio & extinctio, significare mysticam hominis interfectionem, per gratiæ quæ interni hominis lumen ac splendor est, exclusionem ab eo factam in quem anathema intorquetur. Non quod anathema excludat gratiam, sed quod eam supponat exclusam: eius autem exclusionis commemoratio fiat, cum causa refricatur, ob quam quis tam dira castigatione percellitur. Cereum significare hominem, ex vsu prisco latinorum, trado latè cum de Christo per cereum expresso. Quod si homo physicè sumptus, cereo commodè exprimitur, optimè quoque per cereum exhibetur, quatenus supernaturaliter collucens. Nihil vulgatius, quàm vt cereus incensus Christianum hominem Catholicæ cõmunionis participem, & fide viua collustratum repræsentare censeatur. Sic enim ad fidei viuæ contestationem & professionem edendam eo facto, mox animam efflaturis cereus ardens in manus datur. Eandémque ob causam, qui baptismum suscipit, ardentem cereum præfert manibus, de quibus omnibus plura in prædicto opere. Fidei ergo viuæ & Ecclesiasticæ communionis extorrem, significat candelarum in anathemate proiectio & extinctio.

Potest denique deiectio illa & extinctio cereorum in terram, eo pertinere, vt insinuetur, sicut Satanas quem Scripturæ ac Patres priusquàm statu gratiæ excideret, specie luminis exprimunt, deiectus est deor-

sum

ſum magno impetu, iuxta illud, *videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem*; ita eum qui anathemate feritur, de cœlo Eccleſiaſticæ communionis deiici, & deinceps partem ſuam habiturum cum Satana & Angelis eius, qui cum eſſent ſecunda lumina, vt loquitur Nazianzenus, deiectione ſua è cœlo, tenebrati ſunt.

5. Conculcatio cerei deiecti, facta pedibus anathematizantium, deſignat protritionem & conculcationem excommunicati, per Satanam cui deditur. Ita ex Iaſone, Romano, Felino, Neuizano, Saulio, Nauarro, ac Ferrario, Lazarius ſect. 1. q. 19. num. 9. Significare præterea poteſt ea conculcatio, excommunicatum eſſe ex eorum numero qui ſunt probro Eccleſiæ, & leges eius per effrænem audaciam conculcant, ſuntque velut Iebuſæi in medio filiorum Iſraël. Iebuſæum enim interpretantur *conculcantem*, vt ait Origenes homil. 21. in Ioſuë. Vnde ſubdit. [Videamus qui ſunt in Eccleſia conculcantes. Illi ſine dubio, de quibus dicit Dominus in Euangeliis. *Nolite mittere ſanctum canibus, neque margaritas veſtras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi elidant vos.* Iſte eſt ergo Iebuſæus conculcatio, qui indigni audiunt verbum Dei: & cum audierint neque vt infideles diſcedunt, neque permanent vt fideles, ſed percepta myſteriorum notitia, fidei noſtræ ſecretioribus ſcrutatis, conuerſi poſtmodum impugnant nos, & contradictionibus ſuis corda noſtra dirumpunt, conculcantes verbi Dominici margaritas, & ornamenta fidei maculantes.] Vſus porrò fert, vt candelæ ſic calcatæ ad nullum poſtea vſum aſſumantur, vt ſignificetur excõmunicatum eſſe ſal infatuatum, qui ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras & conculcetur ab hominibus, vt habetur

habetur cap. *non omnes*, 2. q. 7. & tradit Glossa ad cap. *debent*, v. *conculcare*, 11. q. 3.

Anathematis euulgatio, cuiusmodi.

6. Addit Zacharias, mittendam esse epistolam per parochias, quæ reorum nomina & inflicti anathematis causam contineat: quod pertinet ad dissseminationem probri, vt omnibus innotescat hominis dirè deuoti malignitas tanto verbere flagellata. Hac ipsa ex causa, decreto Concilij Aruernensis referente Iuone Carnotensi epist. 76. *sub finem*, constitutum est, vt excommunicatus ab vno Episcopo, à vicinis item Episcopis excõmunicetur. Idem epist. 179. *in fine*, post interpellatã Adelam Comitissam pro Ecclesiæ quiete & indemnitate subdit. [Quòd si hæc omnia contempseritis, sciatis quia Ecclesia corde cõtrito & humiliato, ascitis sibi omnibus Ecclesiis subiectis, quotidie ante corpus & sanguinem Domini, & sanctorum patrocinia, clamorem faciet (id est excommunicationẽ sonantissimè proferet,) aduersus omnes huius mali patratores, & consentaneos: (Gallismus est, quo designantur consentientes, *les consentans*,) & ad hoc ipsum, ex debito omnes vicinos Episcopos cum Ecclesiis sibi subiectis inuitabit.] Itaque tametsi in decreto Zachariæ vox *parochiæ* passim accipiatur iuxta communem notionem, ita vt non significet Ecclesias extra Diocesim Episcopi excommunicantis, sed eas quæ illi subiacent duntaxat: Tamen non improbabiliter etiam dici potest, significatas ea voce Ecclesias quascunque vicinas, tametsi alterius Diœcesis quales sunt multæ in finibus Episcopatuũ. Quinimo obseruatu

uatu facile est quod ex 2.constit. Apostol.c. 58. monuit Franc.Turrianus l.5.contra Magdeb.c.2.in antiquis Conciliis, & epistolis Pontificum, vocem *parochiæ*, ad designandum Episcopatum vsurpari frequenter: Sicut vox *diœcesis* pro Archiepiscopali prouincia, vt ex Hincmaro notat Coluenerius in Onomastico ad Ecclesiæ Remensis historiam à Flodoardo conscriptam. Quare euulgatio anathematis per parochias,accipi potest pro euulgatione eius per quascunque non procul dissitas Ecclesias, siue eiusdem, siue alterius Episcopatus, vt videmus factum tempore S. Basilij,quod apud eum legere est epistola 47. & seruatum etiam monstrauimus tempore Iuonis. Variis item decretis cautum videmus, vt charta damnationis publicè tanquam programma appendatur pro Ecclesiæ foribus,vt in Andronici anathematizatione factum à Synesio legimus. Videsis cap.*cura sit*. 11. q. 3. & cap.*parochianos*, de sent. excommun. & cap. *ad certitudinem*,eodem in extrau.commun.Quæ ad præsentem vsum denunciationis & promulgationis propositæ pertinent;à quo videlicet, & quomodo sit facienda,prosequitur latè Ricciullus l.4.de iure person. extra Eccles.cap.62.

Apud Græcos, ad eandem infamiæ euulgationem, anathema publicè in columna proponebatur. Quod aliqui colligunt ex Socrate qui 7. histor. c. 33. mentione facta anathematis in Nestorium vibrati, subdit. [Sic Christiani appellare solemus pronunciatum contra blasphemos decretum, quando id veluti columellæ affixum, manifestum cunctis ostendimus.] Arbitror huc respexisse S.Basilium in c. 1. Esaiæ ad illud, *auferam omnes iniquos abs te*; cum dixit, fuisse signa

ſigna circum Eccleſiam locata, quibus excommunicati arcebantur ab Eccleſia: quod non videtur poſſe aliter accipi quàm de nominibus & damnatione excommunicatorum, columnæ circum Eccleſiam conſtitutæ adſcriptis. Sed apud Socratem, particula *veluti*, prouerbialiter dictum videtur innuere, quod de columna adiungit. Sicut apud Nazianzenum orat. 3. *ſub initium* & *in fine*, legimus orationem illam qua Apoſtatæ ſcelera particulatim deſcribuntur, ſtatutam illi eſſe velut columnam, in qua ad perpetuam ignominiam inſculpta cernerentur eius crimina. Fauet tamen ſententiæ, quæ verè inſcripta columnæ nomina diris deuotorum apud Græcos ſtatuit, quod Elias duobus ex Theologo notatis locis habet, de vſu antiquorum, [vt quorum inſignis quædam improbitas eſſet, eorum vituperationes in columnis inſciberentur, vt & ab omnibus legerentur, & omni tempore permanerent.] Sic apud Demoſthenem Philipp. 3. *ſtilites* dictus eſt, qui infamia aſpergebatur, nomine eius, columnæ infixo. Sic etiam Æmilius Probus in Alcibiade ſcribit, Alcibiadem migraſſe Lacedæmonem, ex quo audiuit ſe capitis damnatum, bonis publicatis; & Eumolpidas Sacerdotes adactos à populo eum deuouere, & proponere in lapidem pila inciſum deuotionis exemplum, quò perennis eſſet illius memoria. Habet idipſum Iſocrates orat. de iugo. Obſeruat autem Raderus 3. p. virid. SS. cap. 4. *non multùm ab initio*, nomen illius columellæ cum in malam partem accipiebatur, non fuiſſe *ϛύλος*, per *υ*, ſed *ϛῆλος* per *η*. Vnde infert aliud eſſe *ἐν κίονι ἢ ϛύλῳ ἱϛάμενος*, aliud autem eſſe *ϛηλιτευόμενος*, quod poſterius plerunque reſpődet famoſo ſcripto, quo noxij

crimina

crimina publicè proponebantur legenda, dicebatúrque λόγος στηλιτευτικός. Erat quidem propriè στήλη, cippus sepultorum tumulis impositus cum inscriptione, qualis illa Iulij Cæsaris, quam Tullius *execratam columnam* nominat. Tamen vsus, fortassis ob ciuilem mortem & infamiam nocentium, ad illos quoque eã vocem extendit. Ex hoc vsu profanorum, manasse vt Græci Antistites nomen eius qui anathemate percellebatur, ipsámque anathematis sententiam, sin minùs lapideæ columnæ inscriberent, & inciderent; at saltem in ea appenderent conscriptam in charta; argumento esse potest, quod Græcis scriptoribus non insolens locutio est, qua στηλιτεύειν dicũt, pro eo quod est, deuouere, & anathemate percellere publicè, & in omnium oculis. An ad deuotionem & quasi excommunicationem huiusmodi, pertinebat quoque vsus Pythagoræorum, statuentium columnas nominibus eorum prænotatas, qui Philosophiam abiecissent, facti desertores? Refert Clemens Alexandr. l. 5. strom. & Origenes lib. 2. contra Celsum.

Scriptio sententiæ, aliquando Christi sanguine.

7. Nolo circa hanc anathematis in charta conscripti euulgationem in qua versamur, prætermittere illud, singulare prorsus, & ad horrorẽ incutiendũ planè aptum, quod aliquoties factum legimus: Nimirum vt sententia anathematis, in ea charta exararetur intincto calamo in Christi sanguinem sacro calice contentum. Factum id esse in Concilio Romano sub Theodoro anno 648. cõtra Pyrrhum Monothelitam

 celebrato,

celebrato, ſcribit his verbis Theophanes, in miſcella, anno 20. Heraclij. [Pyrrhus cum Roma diſceſſiſſet, & Rauennam perueniſſet, vt canis ad ſuum vomitum reuerſus eſt. Quo Papa Theodorus comperto, plenitudine conuocata Eccleſiæ, ad ſepulchrum verticis Apoſtolorum acceſſit, & diuino calice expoſtulato, ex viuifico ſanguine in atramentum ſtillauit, & ita propria manu depoſitionem Pyrrhi excommunicati fecit.] Id eſt, & excommunicauit, & depoſuit, vtraque damnationis parte comprehenſa ſcripto, ſic exarato Chriſti ſanguine. In rebus tamen geſtis Theodori Papæ antiquitùs ſcriptis, quibus Pyrrhi damnatio fusè deſcribitur, prætermiſſa eſt hæc circunſtantia: eámque etiam omiſit S. Martinus I. Secretario 1. ſiue actione 1. Concilij Lateranenſis, commemorans damnationem Pyrrhi per Theodorum. Suppetit alterum exemplum exaratæ Chriſti ſanguine excommunicationis, ex Niceta Paphlagone in rebus geſtis S. Ignatij Conſtantinopolitani Patriarchæ. Scribit enim Octauam Synodum Conſtantinopolitanam, duorum ſupra centum Epiſcoporum, excommunicaſſe & depoſuiſſe Photium, ad eum modum. [Subſcripſere (inquit) calamis non nudo atramento, ſed in quo penitùs contremiſcas, vt eos qui rem norant aſſeuerantes audiui, ipſo Saluatoris ſanguine tinctis.]

Horror excommunicationis, ex dictis infertur.

Non plura de ritibus iure communi præſcriptis in anathematis intorſione & euulgatione. Ex quorum expoſitione liquere poteſt, de excommunicationis damnoſitate. Nam tametſi ritus illi non adhibentur

in

in quauis excommunicatione, tamen effectus per eos adumbrati, æquè omni excommunicationi sunt communes. Vnde in omni æquè excommunicatione adhiberi possunt, si noxius obdurescat, vt habetur cap. *cum non ab homine*, de iudic. vbi Cælestinus Papa mãdat, vt clericus incorrigibilis, si post excommunicationem obfirmetur in nequitia, feriatur mucrone anathematis, id est excommunicatione solemni, & iis ritibus conuestita quos proposuimus. Eodem pertinere vult Alphonsus de Castro l.2.de iusta hær. punit.c. 20. quod Conciliorum & Pontificum decretis, post intentatam excommunicationem subiicitur semper, numquam autem præponitur comminatio anathematis: vt significetur, post vibratam excommunicationem, si non sequatur emendatio, progrediendum fore ad intorsionem anathematis horrifici, iis quos proposuimus accidentariis ritibus supra excommunicationem simplicem conuestiti. Potest ergo apparatus ille rituum constituens anathema, adiungi cuiuis excommunicationi simpliciter dictæ, si obfirmatio noxij & malignitas id ferat.

Speciales alicubi ritus anathematis.

8. In variis Ecclesiis particularibus, prçter ritus propositos, alij quidam in anathematis vibratione vsurpantur valdè horrifici, quos recenset Alphonsus de Castro l.2.de iusta hæret.punit.c. 20. & Henriq. l.15. cap.20.num.3. Ad duo capita eos refert Viguerius in instit.tit.de Ordine vers. 15. Primum quod interdicatur quindecim proximioribus vicinis, ne extra necessitatem quasi extremam, ministrent excommunicato

aquam aut ignem, aliáve vlla obsequia illi impendant. Secundum quod in eum intorqueantur imprecationes, & maledictiones. Verùm primum caput generale est, & cuiuis excommunicato denunciato commune. Quoad maledictiones autem & imprecationes, quas Viguerius in secundo capite collocat, varius est variis in locis modus. Adscribo quem audio teneri in Diœcesi Gratianopolitana, cuius nunc finibus teneor. Parochus sacro communi ac publico ritè absoluto nigram stolã super sacerdotalẽ castulam indutus, ad Ecclesię valuas progreditur, prȩeunte cruce pullis velis adoperta. In vicinis quibusdam Ecclesiis, audio ipsam crucem per humum trahi. Sed hic est *detestabilis abusus, horrenda indeuotionis*, vt dixit Gregorius 10. in Concilio Lugdun. refertúrque tit. de offic. Ordin. c. 3. in 6. Dimissa ergo ea impietate, ignaris haud dubiè Præsulibus vsurpata, pergamus cœpto itinere. Comitantur Parochum Sacerdotes ac Clerici linteati, quanto fieri potest numero. Interim æra campana inconditis & lugubribus modis perstrepũt, ad Tragœdię vsque Catastrophã. Qui ritus pręscribitur quoque à Ioanne XXII. Extrau. *Infidelis*. de furtis, cum mandat direptores cuiusdã thesauri, solemniter excommunicari. Progredientes verò ad Ecclesiæ valuas Sacerdotes & Clerici, decantant responsorium illud: [Reuelabunt cœli iniquitatem Iudæ, & aduersus eum non surget, & manifestum erit peccatum illius in die furoris Domini. ℟. Cum eis qui dixerunt Domino Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. ℣. In die perditionis non saluabitur, & ad diem vltionis adducetur. ℟. Cum his qui dixeunt Domino Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum

tuarum nolumus.]Ad templi limen cum ventum est, cantatur Antiphona.[Media vita in morte sumus,quē quærimus adiutorem nisi te Domine, qui pro peccatis nostris iustè irasceris. Sancte Deus, Sancte fortis, Sancte & misericors Saluator, amaræ morti ne tradas nos. Ne proiicias nos in tempore senectutis, cum defecerit virtus nostra ne derelinquas nos.] Subiicitur totus Psalmus 108. Tum maledictio intorquetur in singula membra eius qui anathemate percellitur, proiecta in terram ad vniuscuiusque membri maledictionem, ardente candela.Hæc autem sunt concepta maledictionis verba.[Maledictum sit eius caput, crines,supercilia,oculi,nares,labia,dentes, brachia, manus,viscera,venter,pectus,tibiæ,pedes,& omnia eius membra. A planta pedis vsque ad verticem capitis, non sit in eo sanitas. Inferat Deus super eum & bona eius,maledictionem æternam. Diabolus sit semper à dextris,& à sinistris eius,donec dies eius pauci fiant.] Interim comburuntur spinæ iuxta illud Nahum: *Sicut spinæ se inuicem complectuntur, sic conuiuium eorum pariter potantium, consumetur velut stipula ariditate plena.* Tandem tres lapides, magno connisu & valido impetu iaciuntur in terram, Deum rogando, vt similiter percussum velit anathematizatum,ac olim Core, Dathanum,& Abironem percussit; sicque eodem quo ventum erat ordine,ab omnibus receditur.

Adiuncta anathemati imprecationes,absque labe.

9. Non est quod aliquem moueat imprecatio malorum, qua videt in proposita formula tangi excommunicatum solemniter; præsertim verò impreca-

tio æternæ maledictionis, qualis etiam vsurpatur in formula quarundam Ecclesiarum, in quibus vt refert Castro l.2.de iusta hæret.punit.c.20.cum candela accensa, est extinguenda, superfunditur ei aqua inter proferendum hæc verba:[Sicut hæc cādela extinguitur in hac aqua,ita anima huius excommunicati,pereat in Inferno.]Nec secus factum videtur,per eas maledictiones quas prisci vocabant Scariothicas, quod totidem essent,quot iaciuntur in Iudam Psal.108.Dixi de illis execrationibus olim per Episcopos adhibitis,nonnulla in Opere de Iuda c.13.num.2.post Gretserum l.de maledictionibus c.6.Hæc inquam non est quod admirationem moueant,cum etiam in plerisque Scripturis, similia vsurpata vel mandata legamus, vt notauit Campegius tract.de excomm.*sub finem*, & Viguerius de Sacram.Ord.versic.15.Prophetæ namque diuinitùs moti, sæpè æterna supplicia,(& multo magis temporalia,) imprecantur impiis. Et quamuis D. Augustinus in Psalmum 5.ad vers. 12. tales imprecationes, à Prophetis in speciem fusas, censet non diras & imprecationes, sed prænunciationes esse malorum quæ impiis aduenient; Quamuis item Nyssenus orat:1.in Orat.Domin. existimet, diras illas propheticas, spectare tantùm destructionem peccati,non damnum peccatoris:Tamen nihil est necesse, existimare Prophetas semper in sensibus prædictis fudisse imprecationes:sed verè, sin minùs semper,at saltem aliquando,apprecati sunt impiis iustum salarium impietatis,etiam æternum, supposita obduratione perpetua, & finali impœnitentia, quæ libera est peccatori.Posito enim quod peccator, illud æternæ maledictionis fundamentum velit ponere, dignū

ac

ac iustum est, vt ei rependatur moles æternarum calamitatum, éstque rationi valdè conforme, eam illi in sua pertinacia morienti imprecari, vt diuinæ iustitiæ satisfiat. Doctrina est S. Thomæ 2.2.q.76. artic. 1. & Gabrielis in 4. d. 18. q. 2. art. 1. *in fine*, qui declarant maledictionem posse labe vacare, si vel intorqueatur sub ratione boni vtilis, (v. g. cum optatur homini ægritudo, vt resipiscat) vel certè feratur sub ratione boni iusti, quia iusta pœna homini desideratur. [Et sic (inquit D. Thomas,) Ecclesia maledicit anathematizando. Indubitatum porrò videtur, huiusmodi Ecclesiasticas execrationes & imprecationes non abire cassas. Nam Deus, sicut precantem Ecclesiam audit, ita & imprecantem. Perspicuum itaque existimo, eas imprecationes multum officere, nec exiguum horrorem anathematis, iniici ea nominatim ex causa oportere. In hac meta obiter moneo, Iulianum Imperatorem post Apostasiam, cùm se pro summo Ethnicismi sacrorum Pontifice gereret, & Sacerdotem quendam ab omnibus sacris & Sacerdotis officiis per trimestre arceret; noluisse execrationes adiungere, vti factum anteriùs refert : sed contra exempla Deorum. Videsis epistolam eius 62. Videri posset Christiana anathemata momordisse, nisi quod, adhibitas anteriùs Deorum execrationes affirmat: quod in Christianos minus aptè cadit.

CAPVT VIII.

Quomodò Excommunicationis pernicies in Scripturis noui Testamenti exprimatur.

1. VT penitùs infigamus quæ hactenus constituta sunt de extimescenda animaduersione Ecclesiastica, operæpretium est percurrere & expendere, quibus loquendi modis Spiritus sanctus in nouo Testamento eam expresserit: Eritque hoc confirmationis ab autoritate exordium. Nam Scriptura cum sit verbum Dei, summo & irrefragabili eius testimonio grauidatur. His itaque loquendi modis enunciatur in nouo Testamento, hoc quod passim dicimus *excommunicari*. 1. Anathema fieri. 2. tradi Satanæ. 3. tolli de medio, auferríque. 4. abscindi. 5. mitti foras. 6. esse sicut Ethnicum & Publicanum. 7. ligari in terra & in cœlo. 8. virgæ subiici. 9. increpari durè. 10. notari. Regustemus singulos.

I. ANATHEMA ESSE. Græcè ἀνάθεμα, quod aliud sonare quàm ἀνάθημα, videre est apud Serarium in c. 16. Judith. Et quanquam D. Hieron. in c. 1. ad Galat. ad illud, *sed licet nos*, &c. dicat vocem ἀνάθεμα esse propriè Iudæorum, non negauit tamen S. Hieronymus, hanc vocem esse Græcam: sed significare voluit, Græcam hanc vocem habere subiectam sibi notionem, quæ sit propria Hebræorum, vt rectè vidit Marianus Victorius in Indice Hieron. v. *anathema*. Quæ porrò circa eam notionem ineptiuerunt nonnulli

nulli Scholastici & Iurisperiti, vix adducor vt referam, adeò sunt insulsa. Attingo duntaxat vnius & alterius cogitationem. Vorrilongus in 4.d.19. q.1.artic. 1. ait anathema idem esse quod separationem rectam, id est iustè factam: ab ἄνα, quod est *rectum*, & τόμος, id est *diuisio*. Ἄνα, autem significare *rectum*, probat hic autor, adductis versibus ex opere inscripto *Gracismus*. Hæc est manifesta ruditas, & ignoratio Græci idiomatis, tum quoad particulam ἄνα, tum quoad vocem τόμος, quam bonus hic Homerus cum dormitaret, aut cæcutiret, non aduertit carere θ, & habere τ, contra quàm fit in voce ἀνάθεμα. Ferè æquè ineptè Chassanæus consil. 1. præsuppos. 5. num. 1. post Panormitanum cap. *cum non ab homine.* de iudic. num. 23. itémque Syluest. v. *excommunicatio*. 1. q. vltima, anathema deriuat ab ἄνω, quod est *sursum*, & θῆτα, quæ est nota confixionis & maledictionis, iuxta illud Persij Satyra 4.

Et potis es, nigrum vitio præfigere theta.

Itémque illud Martialis l.7. epigr. ad Castricum.

Nosti mortiferum Quæstoris Castrice signum:
Est operæpretium discere theta nouum.

Quia ergo θ, erat nota damnationis, existimat Chassanæus cum aliis allegatis, anathema perinde sonare ac maledictionem, de sursum siue è cœlo vibratam. Et hanc quoque notationem anathematis, subsannat meritò Nauar. comment. de datis & acceptis, notat. 4. num. 10. Sed de his gerris plus satis.

2. Veram anathematis notionem, discere licet ex Patribus, nominatímque ex Chrysostomo homil. de Anathemate. [Quid est (inquit.) hoc ipsum dicere Anathema? Vide quid dicis: cognosce quid loqueris.

Nosti verbi vim? Quamuis inuenies in sacra Scriptura, quod dicitur contra Hiericho: *& anathematizabis totam ciuitatem Domino Deo tuo.* Et inualuit apud nos omnes consuetudo, quæ in hodiernum vsque diem durat, vt anathema dicatur quid certo loco suspensum. An hoc tu dicis anathema? Sed hoc plerunque in bonum sonat, & est interdum oblatum Deo. Quid ergo illud, quòd anathema tu dicis eum qui oblatus est diabolo, nec vltra regionem salutis inhabitat, sed alienus est à Christo?] Optimè quoque homil. 16. in ad Rom. *ferè initio*, exponens desiderium Apostoli, vt esset anathema à Christo pro fratribus suis. [Quid igitur est anathema? Audi ipsum ita loquentem: *Si quis nō amat Dominum nostrum IESVM Christum, is anathema sit*: Hoc est, ab omnium commercio segregetur, alienus ab omnibus sit. Nam quemadmodum anathema, donúmque id quod Deo oblatum dedicatur, nemo est qui temerè manibus contingere audeat, neque ad id propiùs accedere; sic & eum qui ab Ecclesia separatur, ab omnibus abscindens, ac tanquam longissimè abducens hoc nomine (à contrario scilicet) appellat, magno cum terrore omnibus interminatus, ab eo vt separentur, ac pedem referant. Anathemati enim, honoris gratia appropinquare nemo audebat. Ab eo autem qui ab Ecclesia abscissus erat, ex opposita omnes sententia separabantur. Quapropter separatio quidem, tum hæc, tum illa, ex æquo à vulgo abalienatio erat: separationis verò modus non vnus, sed illi contrarius. Ab illo enim abstinebant, tanquam Deo dicato: ab hoc autem decedebant, tanquam à Deo alienato, & ab Ecclesia abscisso.]

Non dissimiliter de anathematis notione S. Augušt. q.41.

q.41.in Numer.& ferè autor q.121.ad Orthod. apud Iuſtinum:vbi notat, anathematiſmum in malam ſemper partē accipi. At anathema,(quod de ei antiſtropha Hebræa voce *Kerem*,latè proſequitur Serarius in c. 6. Ioſue q.33.) nunc rem Deo ſacram, nunc è contrario rem omni cū execratione auerſandā deſignare : quòd ſicut rem Deo ſacram,nemo auſit contingere,ita percuſſum anathemate , nemo auſit communicationis ſuæ facere participē.Catathema autem iuxta eundem creditum Iuſtinum,eos ſignificat,qui ſe iungunt anathematiſmū vibranti. Quāquam Oecumenius Actor. 23.arbitratur catathema dicendum eſſe,quod per abuſum dicitur anathema.Nam ſurſum appendi,ἄνω,minùs aptè vſurpatur ad ſignificandam deiectioīē deorſum cum Satana, quàm κάτω, quod verè *deorſum* ſonat. Vſus tamen obtinuit, vt notio anathematis eſſet quam diximus ; ſignificetúrque ea voce , contritio plena,& clades omnimoda excommunicato illata.

3. Facit hunc ſenſum ea vox apud Apoſtolum 1.Cor.16. verbis illis. *Si quis non amat Dominum IESVM Chriſtum,anathema ſit.* id eſt malè peribit, & extremæ contritioni ſubiacebit. Eodem ſenſu in pleriſque aliis ſcripturis accipi vocem anathematis,docet D.Hieron.q.9.ad Algaſ.& in c.14. Zachariæ ad illud, *anathema non erit amplius.* Nec aliud ſignificare voluit Tharaſius epiſt.ad Conſtantinum & Irenem,cum dixit , anathema nihil aliud eſſe quàm ſeparationem à Deo. Quia enim Deus eſt omne bonum , ſeparari à Deo,eſt ſeparari ab omni bono,& omnibus malis inuolui.Eandem ſummām cladem ſonat vox anathematis Malach. vltimo , vbi Deus denunciat ſe miſſurum Eliam Prophetam , vt conuertat cor patrum ad filios, & cor

& cor filiorum ad patres eorum; *ne fortè* (inquit) *veniam, & percutiam terram anathemate*; id eſt, ne terram conteram ac perdam, cladíque æternæ, & exitio immedicabiliſubiiciá. Septuaginta verterunt ἄρδην; quæ vox ſignifcare poteſt *omnino*, vel *ſubitò*, vt ibi monuit S. Hieronymus. Vox *omnino*, facit ſenſum quem diximus. Et eodem recidit vox *ſubitò*. Senſus quippe eſt. Præmittam aduentuí meo ad iudicium, Eliam Prophetam, ne cogar ſubitò penitùs diſperdere orbem, plena ei & extrema clade illata, vt fiebat iis vrbibus quæ iuſſu Dei perdebantur funditùs, & idcirco dicebantur ſeri anathema, id eſt penitus deleri.

Quia ergo excommunicatus afficitur ſuprema clade, inde factum eſt, vt vox anathematis quæ ex ſe latiùs paret, reſtricta ferè ſit ad deſignandam excommunicationem, præſertim ſolemnem, & horrificis quibuſdam acceſſionibus conueſtitam. Hac ratione, in Conciliis quoties aliquid intentata excommunicatione tenendum decernitur, additur, *anathema ſit*. Significari enim ea locutione ſolam excommunicationem intentatam & ferendam, cenſet Gloſſa cap. fin. de foro compet. & Sanchez l. 7. de Matrim. diſp. 12. num. 2. & lib. 2. in Decal. cap. 38. num. 91. quamuis Suarez t. 5. 3. p. d. 3. ſ. 3. num. 4. & Sayrus l. 1. de cenſur. cap. 11 num. 10. contendant, eo modo loquendi denotari latæ ſententiæ nec vltra pendentis excommunicationem. Quod noſtra parum refert: quia ſufficit ad rem præſentem, quod ea locutione deſignetur excommunicatio, vt docuit Petrus Damiani l. 1. epiſt. 12. ferréque videtur ſenſus omnium, vno quod ſciam dempto Ægidio de Coninck, qui diſp. 14. de ſacram. dub. 1. num. 4. cenſuit Concilia hæreſes damnantia

ſub

sub ea formula, non intendere eum excommunicare qui talia credit aut docet, *sed tantùm intendere, damnare talem doctrinam vt hæreticam, non statuendo, sed definiendo eum qui illam tenet, esse omnino execrabilem, ac à Deo alienum & diris deuotum.* Hoc non probo, quia Concilia non iubent propositionem aliquam esse anathema, sed vt quisquis eam asseruerit, sit anathema. Non possent autē clariùs iubere, vt qui eam propositionem asseruerit, irretiatur excommunicatione, si reuera vellent eum irretiri. Igitur eo sensu accipienda est locutio illa. Nec refert quod Apostolus ad Galat. 1. Angelum quoque si iis quæ ipse prædicauerat aduersaretur, iubeat esse anathema, quod certum est non posse de vera excommunicatione accipi, (quicquid censere ibi videatur D. Thomas lect. 2.) cum Apostolus nullam in Angelos iurisdictionem sit nactus, quod præsupponi debet in excommunicante. Ex quo infert Ægidius, anathema in formulis Conciliorum, non sonare excommunicationem. Hoc inquam non refert. Nam quamuis Apostolus verbis prædictis noluerit Angelum excommunicare, idve significare eo loquendi modo; tamen non sequitur, semper & vbiuis eum loquendi modum aliud sonare quàm excommunicationem. Eo quidem loco apud Apostolum, vsurpatur anathema ad significandam dissociationem & segregationem omnimodam, quam velit Apostolus fieri etiam ab Angelo, si per impossibile doceret repugnantia fidei. Et quia segregatio nostra ab excommunicato, est omnimoda, ibi quidem voce anathematis ob subiecti incapacitatem, excommunicatio non denotatur plena & adæquata, sed tantùm sub generali ratione segregationis omnimodę.

Quoties

Quoties autem circunſtantiæ aliud ferent, & ſubiecta materia patietur, vocem anathematis vſurpari pro excommunicatione propriè dicta; multo autem magis ſi contextus id clamet, & aſtipuletur ſenſus Doctorum omnium, vt contingit circa decreta Conciliorũ firmata munimine appoſiti anathematis; non eſt cur gratis tricemur, & aliò detorqueamus talem formulam, quàm ad deſignandam excommunicationem veram, ſiue latam, ſiue ferendam, de quo variant Doctorum ſententiæ, vt paulò ſuperiùs attigimus.

4. Iuſtiùs ambigitur, quæ ſit notio anathematis apud S. Chryſoſtomum homil. de anathemate, cuius hæc eſt inſcriptio. *Quod nec viui nec mortui, anathemate plectendi ſint.* Hæretici enim contendunt, ibi vocem *anathematis,* vſurpari pro excommunicatione, auidéque hoc arripiunt, vt negent Eccleſiæ poteſtatem excommunicandi, præeunte S. Chryſoſtomo. Sed hæc mera impoſtura eſt. Nam vt benè notauit Sixtus Senenſis lib. 6. biblioth. annot. 267. perſpicuum eſt, S. Chryſoſtomum non abrogare Eccleſiæ eam poteſtatem; diſertè enim eam concedit in c. 18. Matth. & homil. 15. in 1. ad Cor. & homil. 5. in 1. ad Timoth. & homil. 4. in ad Hebr. ac ſæpè alibi. Quid tamen voluerit S. Chryſoſtomus homilia illa de anathemate, nonnihil obſcurum eſt. Eſſe quidem eam homiliam germanum S. Chryſoſtomi fœtum, dubitare non licet; nec audiendus vllo pacto eſt Soto in 4. d. 22. q. 1. artic. 1. qui nodum ſcindere potiùs quàm ſoluere tentauit, negando eam homiliam eſſe S. Chryſoſtomi, quod putat liquere ex ſtylo. Sed probatiores ſtyli iudices, nihil ſubodorati ſunt in ea homilia, eiúſve ſtylo, quod Chryſoſtomum non redoleat.

doleat. Quare aliò confugiendum est.

Dimissis verò iis quæ minùs commodè tradit Suares t.5.3.p.d.1.s.2. num.17. dicendum est cum Baronio, anno Christi 382. num. 52. S. Chrysostomum, eam homiliam habuisse Antiochiæ adhuc Diaconum, absente Flauiano Episcopo, Constantinopolim profecto ad Synodum. Eo tempore Antiochena Ecclesia, in duas Catholicorum factiones sub duobus Episcopis distracta erat: & pars vna in qua Chrysostomus, Flauiano adhærebat; altera Paulino, cui tunc Romæ sedes Antiochena fuerat adiudicata. Contigit ergo vt populus partis Flauiani, in partem Paulino subiectam concitaretur, & officij immemor in eam anathema inclamaret. Talem populi licentiam, acriter corripit S. Chrysostomus, reiiciens insanam anathematizationem Catholicorum partis Paulini, per plebeculam partis Flauiani, conflatam ex rerum sacrarum imperitissimis, furibundis, nugacibus, contentiosis. His quippe coloribus depingit illos anathematum prodigos, aduersus quos stylum stringit ea homilia. Sumit ergo ibi S. D. anathema, pro tumultuosa execratione, quæ non tam est excommunicatio similitudinaria, quàm excommunicatio impudenter arrogata à non habentibus eius inferendæ facultatem. In eo tamen cernebatur aliqualis vmbra veræ excommunicationis in tali facto, quod populus vel potiùs colluuies & fæx eius, non secùs se haberet erga eos quos sic execrabatur, quàm erga eos se habere soleret, qui verè fuissent à legitimis Præsulibus excommunicati. Toto igitur cœlo aberrarunt, qui censuerunt, S. Chrysostomum ea homilia potestatem excommunicandi ab Ecclesia remouisse. Imo disertè ea ipsa homilia,

agnoscit

agnoſcit excommunicandi poteſtatem ab Apoſtolis reuocatam ad vſum, parcè tamen, & valdè prudenter; ita vt obſeruet eos non niſi ſemel aut iterum, nec ferè niſi generatim, & abſque certæ perſonæ determinatione, excommunicaſſe hæreticos; cum tamen ij cum quibus agebat, auderent nominatim anathema vſurpare in Catholicos, creberrimè ac ferè perpetuò.

5. Placet plagulas nonnullas ex ea homilia decerpere, quibus conſtet, non eſſe à nobis gratis conficta quæ diximus. [Cur (inquit) quod nullus eorum, qui poteſtatem acceperunt, vel facere, vel declarare auſus fuit, tu facere audes, planè aduerſarius mortis dominicæ, & præoccupans iudicium Regis?] Addit antiqui cuiuſdam Patris ſuffragium. Creditur fuiſſe S. Ignatius, quod apud eum epiſt. ad Smyrnenſes tale quid legatur. Subdit porrò. [Vultis diſcere, qualia de hoc Sanctus quidam dixerit, qui & Apoſtolorum temporibus martyrium meruit? Monſtraturus huius verbi grauitatem, tali vtebatur exemplo: Sicut priuatus homo, regiam ſibiipſi purpuram circumponens, vnà cum omnibus qui ſe iuuant, punitur vt tyrannus: Ita & qui dominicam ſententiam fert, & hominem facit anathema Eccleſiæ, abducit ſeipſum in extremam perniciem, vſurpando dignitatem filij Dei. Sic ille dicebat.] En hic quoque S. Pater, quem Chryſoſtomus ſuffragatorem adhibet, aduerſus hominem priuatum & iuriſdictione Eccleſiaſtica deſtitutum agit. Ita enim planè fatendum eſt, vt comparatio ex priuato purpuram vſurpante petita, quadret in rem de qua agebat Chryſoſtomus, qui concludit. [Putatíſne hanc parui momenti rem eſſe, ante iudicem iudiciíque tempus aliquem eiuſmodi ſententia condemnare?

nare?

nare? Anathema enim, omnibus modis à Christo separat.] Vel cæcum, ex his perspecturum puto, non fuisse ibi sermonem S. Chrysostomo, nisi de illa execratione, vtcunque redolente verum anathema, vt exposuimus; non autem de vero anathemate, quod est substantialiter idem cum excommunicatione simpliciter dicta, addito tantùm nonnullo dirarum & accidentariorum rituum horrificorum auctario.

6. Inter ea additamenta, quibus excommunicatio redditur horribilior, transitque in anathema, est vox *maranatha*, quam plerique Hebræam, D. Augustinus epist. 178. Syriacam affirmat. Adhibuit eam adiunctionem Apostolus 1. Cor. 16. cum iussit eum qui Dominum Iesum non amaret, esse maranatha. Non intendit quidem ibi Apostolus excommunicare eos qui Christum non amarent, quippe qui maximam partem erant infideles, atque adeò non erant subiecta idonea veræ excommunicationis. Itaque tantùm denunciat cladem extremam cuicunque auerso à fide & amore Christi Domini. Tamen quia excõmunicatio, infert animæ haud absimilem cladem ei quam subeunt qui penitus vastantur & conteruntur, meritò Ecclesia sicut vsurpauit vocem anathematis ad insinuandam vastitatem quæ excommunicatione infertur, ita adiunctum illud ab Apostolo appositum adhibet, quando solemniùs & terribiliùs vult plectere contumaces: quia eo adiuncto, vt Baronius rectè obseruauit anno Christi 57. num. 171. exprimitur contestatio diuini iudicij, cuius præsertim comminatio, horrorem incutere est idonea. Sanè D. Augustinus epist. illa 178 *maranatha* interpretatur, *donec Dominus redeat*. Vnde patet eum suffragari interpretationi propositæ.

positæ. In Concilio item Toletano, quod adducitur in prisca Synodo Rhemensi, habentur hæc verba, quæ planè ferunt sensum propositum. [Qui contra hanc vestram definitionem præsumpserint, anathema maranatha, hoc est, perditio sint in aduentu Domini, & cum Iuda Iscarioth partem habeant.] Sunt qui notent duas esse voces *maran, ata*, quarum sit sensus; *veniat Dominus*; supple ad extremam cladem in iudicio inferendam perculsis anathemate, quod bellè consentit cum allata interpretatione: præter quam non me latet, alias esse, quarum nonnullas refert Felinus in cap. *Rodulphus*. de rescriptis, num. 33. Quibusdam anathema maranatha, nihil est aliud quàm anathema geminatum, ita vt sicut dicimus *Abba pater*, sic dicatur *anathema macharam mota*, & corruptè maranatha. Videtúrque concinere Theodoricus Abbas S. Trudonis, in prisco carmine quod refert Iuretus ad epistol. 44. Iuonis.

Dic sint maranatha Deus,
Hi dic sint anathema.

Alij verò cum S. Hieronymo epist. 137. *maranatha* interpretantur, *Dominus noster venit*. Vnde in prolato Apostoli loco censent additum esse maranatha, vt reddatur ratio cur denuncietur exitium & anathema infidelibus; nimirum quia Christus venit. Est autem ingratitudinis supra omnem cumulum exaggeratæ, non amplecti & exosculari tam benignum Dominum qui propter nos in carne venit; quæ est Chrysostomi & Theophylacti ratiocinatio. Sed interpretatio quam proposui, videtur omnium accommodatissima.

7. Annotat Mariana l. 7. histor. Hispan. c. 6. *in f.* &

Baron.

Baron.anno Chriſti 775. *in fine*, ex hoc, *Maran,ata*, fluxiſſe, vt Catholici Hiſpani, Iudæos aliquando Chriſtianis adiunctos, poſtmodùm verò fœdè apoſtatãtes; & vel ad Mahumetiſmum tranſgredientes, vel regredientes ad Iudaïſmum, execrando vocarint *Maranos*, vt ſignificarent eos horribili execrationi ſubiacere. Alij tamen aliunde deriuant nomen *Marani*. Sunt qui Maranos dictos volunt, quaſi Mauranos, quod ad Mauros, ſiue Mahumetanos, ſiue Iudæos deficerent, nominatímque quod abſtinerent ſuilla, quam inde plebs Hiſpana vocat *Marana*. Simancas in Cathol. inſtit.tit.27.num.8.contigiſſe in Hiſpania ait, vt Iudæi de venturo Meſſia gloriantes, vulgo dicerent *Maran*, hoc eſt, *Dominus noſter*. Hos repellentes Chriſtiani reponebant, *Maranatha*, hoc eſt, *Dominus noſter venit*. Exiſtimat ergo Simancas, ab ea Iudæis perpetua gloriatione de Deo, (quam Apoſtolus quoque Rom. 1. non tacuit, cum dixit, *ſi tu Iudæus cum ſis, requieſcis in lege, & glorians in Deo*) vocatos eſſe à Chriſtianis *Maranitas*, qui vel Iudæi eſſent, vel Iudæorum partiarij. Videndus quoque Godofredus in rubr. C. de Apoſtatis. Fauet huic notationi vocis *Marranus*, quod apud Gulielmum Tyrium l. 1. de bello ſacro c. 17. ex vſu Syrorum apud quos Tyrius ſcribebat, Barones & Comites cruce ſignati, leguntur nominati *Marrani*, id eſt *Domini*, voce deducta à Syriaco nomine *Marrim*, quod Dominum deſignat: Sectarij verò Reineccij ignorantiam, qui ſordens nũc ac tetrum Marrani nomen ex vſu præſenti conſideratum, magnatibus à Tyrio tributum expoſtulat, caſtigatam habes apud Gretſerum in Apologia pro cruciatis expeditionibus c. 4. Tandem Reuclinus lib. 1.

artis Cabalisticæ, *ipso ferè initio* aliam profert notationem & notionem vocis *Marranus*, sic inducens loquentem, rogatum de suo nomine Marranum. [Marranum me vocant, nomen à Cerintho & Ebione Scholasticis. Notum quod & aqua tinctus, & recutitus apella. Vtrinque alioqui, tā Moysi legibus, quàm Christianorum doctrina sum initiatus.] Maranos & Maranitas, Arabum & Saracenorum gentem de qua Strabo lib. 16. & Diodorus Siculus l. 4. c. 3. huic *Maranitarum* & *Maranorum*, appellationi præbuisse causam, non habeo vnde confirmem.

8. II. TRADI SATANÆ. Hic de excommunicatione loquendi modus, peridoneus est ad incutiendum excommunicationis horrorem. Apostolus eum vsurpauit, 1. Cor. 5. vbi sic affatur maiores natu Ecclesiæ, & cœtum vniuersum illis subiectum, agens de spurco illo Corinthio qui fœdarat se fornicatione tali, qualis nec inter gentes, *impius patris de matrimonio hæres*, vt est apud Tertullianum l. de pudic. cap. 13. Eum fuisse Sacerdotem, refert ex nonnullis nec improbat S. Chrysostomus priore ad Theodorum parænesi. *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præsens, eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri IESV Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri IESV Christi, tradere huiusmodi Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini nostri IESV Christi.* Sic Apostolus ea epistola, quam Tertullianus lib. de pudic. c. 14. hunc ipsum locum versans, ait non atramento, sed felle esse conscriptam, vocátque tumentem, indignantem, dedignantem, comminantem, inuidiosam. Alibi quoque, Hymenæum & Alexandrum à se esse

esse Satanæ traditos affirmat, vt discerent non blasphemare. Ita habet 1. Timoth. 1. Quem locum attingens S. Chrysost. hom. 3. de patientia Iobi, ait Apostolum in eo facto, vsum esse Satana vt carnifice. Hæc cum sint ipsis Solis radiis conscripta apud Apostolum, vtroque illo loco agentem de excommunicatione, nihil defuisse Luthero patet quominus ad summum insaniæ verticem proueheretur, cum negare ausus est peccatorem per excommunicationem tradi Satanæ, vt ex eo refert Roffensis artic. 23. qui hoc fuisse Lutheri argumentum prodit, quod peccator anteriùs ad excommunicationem, vi peccati mortalis, sit traditus Satanæ, ac proinde non possit ei denuò tradi per excommunicationem. At hoc est cornicum oculos configere, imo ipsum Spiritum sanctum loqui docere. An non enim Apostolus, ex Spiritus sancti afflatu, dixit spurcissimum illud Satanæ mancipium, iam tanta labe sordens, à se denuò tradi Satanæ per excommunicationem? An non item Iudas, cum per feralissimam pactionem, imo per cogitationem de Christo prodendo admisisset in se Satanam, vt affirmat Euangelista, postmodum accepta de Christi manu buccella, denuò dictus est accepisse intra se Satanam? Ipsum nodum directè infra dissoluemus. Nunc ratum esto, excommunicatum per excommunicationem Satanæ tradi. Qua traditione horrificum quid significari, nemo non videt, vt propterea S. Benedictus in regula c. 25. hanc Apostoli sententiam, vocet *terribilem*.

9. Sed quid illud sit horrificum ac tremendum, quod hac traditione infertur, non prorsus liquet, variantibus circa hoc Catholicorum sententiis. Rober-

tus Episc. Arboric. Tomo 2. de vtroque gladio, Theoremate 7. hanc traditionẽ excommunicati, videtur accipere de eiectione in eãdem cũ Satana sortẽ, vt sicut Satan è cœlo extorris factus est, & Sanctorũ communione priuatus: ita etiam excommunicatus, detrudatur è cœlo Ecclesiæ, in eandem cum Satana sentinam. Fauet S. August. serm. 68. de verb. Apost. & habetur c. *omnis Christianus*. 11. q. 3. Verùm hæc interpretatio non satisfacit. Tum quia hoc non est Satanæ dedi, eiúsque tyrannidi subiici: Tum quia iuxta hanc interpretationem traditionis istius, non potest quadrare quod dixit Apostolus, se excommunicatum tradere Satanæ in interitum carnis. In altero extremo esse videtur Tertullianus l. de pudic. cap. 14. Nam insinuat traditum Satanæ fuisse Corinthium, in interitum carnis, quia corporali vita priuatus est. Propositis enim Apostoli verbis, quibus queritur Corinthios non luxisse, vt tolleretur de medio eorum qui se incesta copulatione fœdarat, addit; [Pro quo lugerent? vtique pro mortuo. Ad quem lugerent? vtique ad Dominum. At quomodo auferatur de medio eorum? Non vtique vt extra Ecclesiam detur: (hoc enim non à Deo postularetur, quod erat in præsidentis officio:) sed vt per mortem hanc quoque communem, & propriam carnis ipsius, quæ iam cadauer, quod captiuum esset immunditia irrecuperabili tabiosum, pleniùs de Ecclesia deberet auferri. Et ideò, quomodo interim potuit auferri, iudicauit dedendum eiusmodi Satanæ in interitum carnis. Maledici enim eam sequebatur, quæ diabolo proiiciebatur, vt sacramento benedictionis exautoraretur, nunquam in castra Ecclesiæ reuersura.] Hoc ex eo errore pronunciat, quo mœchis exclusum

volui

voluit regressum ad Ecclesiam in perpetuum. Cæterum constat Corinthium illum non fuisse à Satana occisum corpore, sed superstitem fuisse & resipuisse, móxque ab Apostolo vinculis iniectis fuisse exsolutum. Igitur necesse est, aliud subesse traditioni illi in interitū carnis. Hilarius Diaconus hoc loco, interitum carnis interpretatur resipiscentiam & regressum à culpa, quæ hominem totum fecerat carneum, ad spiritualem vitam. Nam iustos esse Ecclesiæ spiritum, peccatores autem transire in carnes, plenè prosequor agens de Christo capite. Astipulatus videtur huic interpretationi S. Ambrosius l. 1. de pœnit. c. 17. *in fine*, verbis illis. [At ne quis fortè eo moueatur, quia scriptum est: *tradidi huiusmodi hominē Satanæ in interitum carnis*, & dicat; quomodo potuit ad veniam pertinere, cuius omnis interierit caro, cùm manifestum sit in vtroque redemptum hominem, in vtroque saluari, neque animam sine carne, neque carnem sine anima; cùm sibi sint gestorum operum consortiis copulatæ, sine consortio vel pœnæ esse vel præmij? Is sibi responsum hoc habeat, quod interitus non consummatam absumptionem carnis significet, sed castigationem. Sicut enim mortuus peccato, Deo viuit; ita illecebra carnis interit, & cupiditatibus suis moritur caro, vt castitati cæterísque bonis operibus reuiuiscat. Et quod aptius exemplum quàm de matre sumamus? Namque ipsa de qua assumpti sumus terra, intermisso exercitio cultúque, videtur deserta, & aut vinetis quibus consitus est ager, aut oleis moritur, succum tamen proprium velut quandam sui animam non amittit. Denique repetitur à cultore, & creditis seminibus quibus habilis æstimatur, feracior assurgit fructibus.

HH 4 Non

Non ergo alienum, si etiam nostra caro, interire sic dicitur, vt repressa magis quàm assumpta credatur.] Profecit vt aliàs frequenter ex Origene, qui homil. 1. in Psalm. 37. ad illud, *non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ*, traditionem hanc Satanæ in interitum carnis fusè & pereleganter exponit de mortificatione, concluditque. [Tradi ergo in interitum carnis, tale est vt emoriatur sensus carnalis in nobis, & non viuat carnis cupiditas in ea. Ex eo enim quod moritur sensus carnis vt non secundùm carnem sapiamus, spiritus saluus efficitur. Alioqui dum viuit sensus in nobis carnis, & caro viuit, non possumus de spiritualibus sapere. Hoc ergo modo Apostolus, tradidit in interitum carnis eum qui secundùm carnem vixerat, vt sensu carnis emortuo, spiritus saluaretur.] Eadem habet S. Augustinus l. 3. contra Parmen. cap. 1. Verùm neque hęc expositio satis cohęrere videtur cum simplicitate literæ. Præterquam quod manet semper enodandum quod præcipuè quæritur; quomodò scilicet excommunicatus tradatur Satanæ.

10. Sic discussis minùs commodis traditionis illius interpretationibus, duæ supersunt verisimiliores. Prior, *tradi hominem Satanæ*, idem esse censet, quod priuari Ecclesiastica communione, siue eiici de Ecclesia. Inde enim consequitur, vt homo Satanæ libidini eiúsque tyrannidi veluti dedatur, quia per exclusionem à Sacramentis & sacrificio, suffragiísque communibus, necnon à diuina speciali protectione, homo in eum statum transit, in quo à Satana circumagatur pro libito, nec aliter quàm mancipium tractetur. Ita S. Bonauent. in 4. d. 18. p. 2. q. 1. artic. 1. *ad vltimum*. In Concilio item Rhemensi cap. 1. vt per se notum assu-

mitur

mitur excommunicatum tradi Satanæ, quia ab Ecclesiastica communione remouetur. Apertè S. Ambros. l. 1. de pœnit. cap. 14. [Benè dicitur tradi Satanæ, qui separatur à Christi corpore.] Præclarè Theophylactus 1. Tim. 1. *in fine*, verbis illis. [Quomodò verò tradebatur Satanæ? Eiiciebatur ex Ecclesia, abiiciebatur à charitate, tradebatúrque nudus lupo. Vt enim olim tabernaculum protexit nubes, sic & Christi Ecclesiam Spiritus paracletus. Si quis igitur, extra hanc & spiritum fuerit, citra laborem ab aliis deinceps capi potest. Talis igitur excommunicationis mulcta est.]

Idem voluit S. Hilarius in Psal. 118. *Litera Ain*, ad illud, *feci iudicium & iustitiam*, exponens quid sit, quod Dauid postulat, ne sibi nocentibus dedatur. [Omnis in quo peccati voluntas est, Deó vacuus est: & vbi Deus non erit, illic Diaboli locus est, qui insidians atque obsidens, vbi abeundi opportunitatem habuerit, tanquam vacuam domum occupet, quæ ei Deo eam deserenre sit tradita.] Subiungit id fieri per excommunicationem, profértque in hanc rem locum Apostoli ex 1 Cor. 5. & 1. Tim. 1. Tum quorsum excommunicati dicantur Satanæ dedi, & cur Satanas à Psalte dicatur *nocens*, sic denuò exponit. [Qui enim ab Ecclesiæ corpore respuuntur, quæ Christi est corpus, tanquam peregrini & alieni à Dei corpore, dominatui Diaboli traduntur. Sed Propheta, ne nocentibus se tradatur orat. Adsunt enim inimicæ infestęque virtutes, quæ fidei propositum conturbent, quæ timorem Dei obliterent, quæ in terrenas cupiditates & desideria sollicitent, quæ infirmam corporis naturam quibusdam blandimentorum aculeis in vitia cōmoueant. Nouit & Apostolus hāc multitudinem do-

minantium virtutum dicens, *in quibus & vos aliquando ambulastis, secundùm principem potestatis aëris, Spiritus qui nunc operatur in filiis diffidentia.* Fecit ergo Propheta iudicium & iustitiam, & ne tradatur se nocentibus, rogat: & hoc modo nocentibus, cum in peccatum impellunt, cum in gloriam inflant, cum in iram accendunt, cum in odium exacerbant, cum ad lasciuiam illiciunt, cum ad auaritiam prouocant: Sed cum per hæc nocere properent, obtinere tamen eos qui innocentes sunt, nisi sibi per secessionem Dei traditi fuerint, non valebunt.]

Profecit manifestè S. Hilarius ex Origene homil. 2. in Iudices, qui præclarè omnino prosequitur, quomodo excõmunicatus tradatur Satanę, quâ per Ecclesiæ pręsides vibrantes exteriùs excõmunicationẽ, quâ interiùs & absque externo signo, per ipsum Deum excommunicantem scelestos, etiam priusquàm Ecclesiæ pastores, ad deiectionem morbidæ ouis processerint. [Scire debemus, (inquit) quia si peccauerimus Domino, & animi nostri voluptates, ac desideria carnis velut Deum colamus, tradimur etiã nos, & Apostolica autoritate in manus Zabuli concedimur. Audi denique ipsum dicentem de eo qui peccauerat, *tradidi*, inquit, *huiusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat.* Vides ergo quia non solum per Apostolos suos Deus tradidit delinquentes in manus inimicorum, sed & per eos qui Ecclesię pręsident, & potestatem habent, non solùm soluendi, sed & ligandi, traduntur peccatores in interitum carnis, cum pro delictis suis à Christi corpore separantur. Et (vt mihi videtur,) dupliciter etiam nunc traduntur

homines

homines de Ecclesia in potestatem Zabuli. Vno modo quo superiùs diximus, cum delictũ eius manifestum fit Ecclesiæ, & per Sacerdotes de Ecclesia pellitur, vt notatus ab omnibus erubescat, & conuerso eueniat illi quod sequitur, *vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi*. Alio autem modo quis traditur Zabulo, cum peccatum eius manifestum non sit hominibus: Deus autem qui videt in occulto, perspiciens eius mẽtem & animam, vitiis ac passionibus seruientem, & in corde eius non solùm amorem seculi, sed aut auaritiam, aut libidinem, aut iactantiam, vel alia hui usmodi; istum talem ipse Dominus tradit Satanæ. Quomodo eum tradit Satanæ? Discedit à mente eius, & auertit se, & refugit à cogitationibus eius malis, & desideriis indignis, & derelinquit domum cordis eius vacuam, & tunc complebitur in illo homine, quod scriptum est, *cum autem immundus spiritus exierit ab homine, circuit loca arida, & si non inuenerit requiem, redit ad domum suam, & inueniens eam vacantem & mundatam, assumit secum septem alios spiritus nequiores se, & intrans habitat in domo, & tunc fient hominis illius nouissima peiora prioribus*. Hoc ergo modo intelligẽdum est, Deum tradere quos tradit; non quia ipse tradat aliquem, sed ex eo quod derelinquit, indignos eos scilicet iudicans, qui se non ita excolunt, & à vitiis purgant, vt libenter in eis habitet Deus. Ipso refugiente, atque auertente se ab anima, quæ in immunditia, ac vitiis posita est, tradita dicitur ex eo quod Deo vacua inuenitur, & inuaditur ab spiritu nequã.] Itaque hæc traditio, simillima est planéque germana eius qua quis dicitur tradi in sensũ reprobum. [Haud aliter (inquit Isid. Pelus. l. 4. epist. 101.) ac si quis pastor bonus

bonus oues peſtilentiali lue correptas, extra gregem abire, & quodammodo lupis tradere conſueuit: non quod eas in fauces luporum proiiciat; ſed quod ſua cura ac præſidio eas denudet ac deſtituat.]

11. Aliis verbis,ſed idem reuera ſonantibus, hãc excommunicati traditionem ſic expoſitam, expreſſit S.Hieronymus cũ dixit, excommunicatum dari eſcã populis Æthiopum, & Satanæ cibum fieri. In caput enim 18.Eſaiæ,tractans illud, *quia hæc dicit Dominus quieſcam, & conſiderabo in loco meo*, aperit in primis bonum eorum qui perſtant in Eccleſia, verè Dei loco,in quo Deus illos conſiderat & contemplatur, & velut nubes roris in die meſſis, amœniſſimè refrigerat.Tum ſubiicit damna præciſorum ab Eccleſia,quos Propheta ait relinquendos auibus montium & beſtiis terræ,quæ æſtate & hyeme illis incubabũt.Hoc quid ſit,ita exponit S.Hieronym. [Ramuſculi qui inutiles ſunt,falcibus præcidentur, dicente in Euangelio Saluatore: *Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt: omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eũ,vt fructum plus afferat.* Et quæ præciſa fuerint, relinquentur auibus montium,& beſtiis terræ. Auibus,quæ iuxta viam ſeminata populantur: & beſtiis quibus traditur anima non confitens Deum. Ita vt qui à Domino præciſus fuerit, & abiectus, & de corpore illius quod eſt Eccleſia ſeparatus,tã in æſtate quàm in hyeme, hoc eſt, in proſperis & in aduerſis, volucrum & beſtiarum manſio ſit. Sicut autem hi qui inutiles ſunt & infructuoſi in Eccleſia;amputãtur & proiiciuntur, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat, ſic è contrario fieri poteſt.] & cætera, quibus demonſtrat

poſſe

posse esse ab illa per Satanam vexatione regressum. Rursus in c.19.ad illa verba:*tradam Ægyptum in manus dominorum crudelium & Rex fortis dominabitur eorum,* post descriptam impiorum malignitatem, meritò excommunicatione feriendam,subdit. [Cúmque illi hoc fecerint, Dominus tradit eos in manu dominorum crudelium:iuxta illud Apostolicum: *Quos tradidi Satanæ vt discant non blasphemare*: quo seruitute durissima oppressi, ad clementissimũ Dominum reuertantur. Pulchréque dæmones, crudeles dominos vocat, quibus nihil crudelius est. Rex quoque fortis qui dominus est eorum, perspicuè Diabolus intelligitur: quem & in Euangelio Dominus fortem vocat,quo victo, & oppresso, vasa domus eius, & præda diripitur.]

12. Posterior,eáque omnium commodissima traditionis de qua agimus interpretatio, esse videtur, quæ excommunicatos traditos Satanæ affirmat, vt ab eo corporaliter vexarentur,citra occisionem,siue vexarentur per energumenismum, siue immissione alicuius corporeæ infirmitatis. Qua ratione Iob traditus est Satanæ, seruata anima, id est salua vita. Et olim quidem omnes qui excommunicabantur, fuisse à Satana corporaliter correptos atque vexatos, tanquam certam maiorum traditionem proponit Hilar. Diac. 1.Tim.1.& idem agnoscit Theodoretus ibi,& 1.Corinth.5. & ibid. creditus Anselmus, necnon S. Thomas in 4.d.18.q.2.artic.1.quæstiunc.2.ad 3. Abulens. in cap. 12.Exodi q. 48. Lindanus l. 4. Panopl. cap. 58. Henriq.l.13.cap.3.num.3.Et quanquam hoc tempore infrequentius fit,vt excommunicati corripiantur corporaliter à Satana,fiántque exteriùs energumeni, tamen

men interdum quoque concedi Satanæ hanc vltionem contingit. Scribit enim Petrus Lelohyer lib. 4. de spectris, c. 10. comperisse se, nostra ætate nonnullos excommunicatione percussos, adeò fuisse vexatos à Satana, vt sanitate mentis exciderent, quam postea ab Episcopo exsoluti recuperassent. Eam tamen vexationem corpoream, qua olim maximè, & interdum nunc quoque, ad interitum carnis, id est ferocientis corporis, & carnis affectuum subactionem, Deus malè haberi voluit excommunicatos, non esse de solo energumenismo accipiendam, sed posse quoque eo nomine venire omnem aliam grauem corporis vexationem, vt febrem vehementem, notauit Lindanus l. illo 4. adducens in eam sententiam S. Chrysostomum 1. Tim. 2. & epistolam ad Tolosanos cap. 23. Meliùs allegasset Theodoretum 1. Tim. 1. vbi sic habet de Hymenæo & Alexandro. [Eos tradidit Diabolo, non vt bonorum magistro, sed vt sæuo carnifici. Et ideò non dixit, vt eos doceret, sed vt doceantur non blasphemare. Ab Ecclesiastico enim corpore separati, & diuina gratia nudati, ab aduersario crudeliter flagellabantur, incidentes in morbos & difficiles affectiones, & alias calamitates., Hæc enim consueuit inferre hominibus, quoniam est & inimicus, & vltor, vt dicit Propheta.] Vides immissiones per Angelos malos, tanquã per carnifices Christianæ Reipublicæ. Sic enim nominare Satanam, grauissimos Patres memini; Chrysologum serm. 17. Origenem 7. contra Celsum *in fine*, & rursus lib. 8. S. Hieronymum in c. 2. Ioëlis; Basilium, Synesium, & Augustinum, ad idem produco in Natur. Theol. dist. 3. num. 143. Eadem ratione, interitum carnis in quem incestuosus est ab Apostolo traditus

Satanæ,

Satanæ, de carnis angustiis & detrimento membrorum, id est de corporea ægritudine membra malè afficiente, interpretatus est Pacianus epist. 3. ad Sympronianum.

13. Ex illo igitur antiquo vsu, quo excommunicati corripiebantur & corporaliter vexabantur à Satana, ortum est, vt excommunicatus dictus sit tradi Satanæ: quod nomen à primo vsu tametsi antiquato ductum æquè retentum est, vt plurima alia nomina, v.g. *Eunuchi & martyrologij*, mutato licet vsu primæuo ex quo indita fuerant; sunt nihilominus deinceps vsurpata, vt notaui in Opere de martyr. p. 3. c. 6. num. 8. & benè S. Chrysost. t. 2. Græcol. hom. 7. additiția in Genes. Non me latet, Genebrardum in expositione liturgiæ cap. 28. contendere, nunc quoque excommunicatos fieri energumenos, non quidem vt olim agitato corpore, sed quod miserabilius planè est, agitato animo, vnde censet tantam excommunicatorum vitiationem existere. Fauet Glossa cap. *audi*. 11. q. 3. & Panormit. rubr. de sent. excomm. num. 4. quatenus aiunt, Satanam vti animo excommunicati, sicut rusticus vtitur iumento suo; nec secus excommunicati animum quaqua versum circumagere, quàm agaso asellum suum verset, & agat quo lubet. An hic dicendus sit energumenismus interior, viderint alij.

Vtrauis porrò interpretationum propositarum ineatur, facile erit intelligere, quomodo excommunicatus qui per mortale peccatum iam erat Satanæ mancipium, possit iteratò ei dedi per excommunicationem, quod erat Lutheri argumentum, ad probandum perperam dici excommunicatum tradi Satanæ, vt ex Roffensi initio retulimus, ad artic. 23. Lutheri.

Nam

Nam iuxta priorem interpretationem, commodè dicitur, excommunicatum iteratò tradi Satanæ, quia fit multo magis obnoxius eius ludibriis ob ademptum præsidium Sacramentorum & communium suffragiorum. Ita eum nodum extricat ibi Roffensis. Nec minùs commodè expeditur iuxta posteriorem interpretationem, dicendo, peccatorem qui priùs mysticè tantùm occupabatur à Satana ratione peccati mortalis, postea realiter & corporaliter tradi Satanæ per excommunicationem.

14. III. TOLLI DE MEDIO, AVFERRIQVE. Eodem cap. 5. epistolæ 1. ad Cor. Apostolus excommunicationem expressit hac loquendi formula. *Non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrûm qui hoc opus fecit?* Et inferiùs. *Auferte malum ex vobis ipsis.* Multa circa hæc Apostoli verba perpendit Pacianus epist. 3. ad Simpron. quæ quia ad rem præsentem non faciunt, dimittens aduerto, his vocibus apud Apostolum æquè ac in communi vsu Latinorum, significari interfectionem, quæ fit per excommunicationem. Docuit id in hunc modum S. August. q. 39. in Deuteron. tractans illud Deuter. 24. *interficietur, & auferes malum de medio tui*, quod de fure hominis ibi sancitur. [Assiduè hoc dicit Scriptura, cum iubet occidi malos. Qua locutione vsus est etiam Apostolus cum diceret, *quid enim mihi de iis qui foris sunt indicare? Nonne de iis qui intus sunt vos iudicatis? Auferte malum ex vobis ipsis.* Nam Græcus habet τὸν πονηρὸν, quod etiam hîc scriptum est. Hoc autem potius *malignum* solet interpretari, quàm *malum*. Nec ait τὸ πονηρὸν: id est, *hoc malignum*, sed τὸν πονηρὸν, quod est *hunc malignum*. Ex quo apparet eum voluisse intelligi, qui

qui aliquid tale commisit, vt excommunicatione sit dignus. Hoc enim nunc agit in Ecclesia excommunicatio, quod agebat tunc interfectio.] Sic ibi Augustinus, quem tacito de more nomine, exscripsit Rabanus l. 3 in Deuter. cap. 15. Fuerunt qui extrema illa Apostoli verba, *auferte malum ex vobis ipsis*, negarent ad excommunicationem pertinere, vellentque eorum sensum esse, mandari vnicuique vt bonus esset; non autem vt mali per excommunicationem auferrentur. Hunc sensum S. Augustinus loco notato iudicat non improbabilem, confirmátque l. 3. contra Parmen. c. 1. nec improbat l. de fide & oper. c. 2. Meritò tamen q. illa 39. censet his verbis denotari effectum excommunicationis. Id enim apertè fert textura capitis. Nec sanè vox Græca πονηρὸν, quam Latinus interpres vertit, *malum*, potest substantiuè accipi, sed adiectiuè tantùm: atque ita non significat vitium, vt supponitur in alia interpretatione, sed hominem excommunicatum qui tollitur è medio, & aufertur à fidelibus per excommunicationem, tanquam per interfectionem spiritualem. [Neque enim, (vt pergam cum eodem D. Augustino epist. 75.) hęc corporalis est pœna, qua legimus quosdam contemptores Dei cum suis omnibus qui eiusdem impietatis participes non fuerunt pariter infectos. Tunc quidem ad terrorem viuentium mortalia corpora perimebantur, quandoque vtique moritura. Spiritalis autem pœna, qua fit quod scriptum est, *quæ ligaueris in terra, erunt ligata & in cœlo*, animas obligat, de quibus dictum est, *anima patris mea est, & anima filij mea est: anima quæ peccauerit, ipsa morietur*.] Addit paulo post, si per seueritatem Ecclesiasticam qua domus Classiciani ab Auxilio iu-

uene & præferuido Episcopo fuerat anathemati subiecta, vel vna anima excessisset inexpiata, immensum inde damnum fuisse exoriturum. Nam[innumerabilium mors corporum, si de Ecclesia homines innocentes violenter abstrahantur & interficiantur, huic damno non potest comparari.]

15. Qui sic interfecti sunt, dormiunt cum incircuncisis, iuxta illud Ezechielis 32. *quo pulchrior es, descende, & dormi cum incircuncisis*, quod S. Hieronymus ibi, ad excommunicatum accommodat, verbis illis. [Hoc specialiter ad eũ pertinet, qui baptismate Christi renatus, & audiens cum Ecclesia, *quæ est ista quæ ascendit dealbata, innitens super fratruelem suum?* posteà vel fornicatione, vel aliis vitiis sordidatus, eiicitur de Ecclesia, & dicitur ad eum: *de aqua pulcherrima descende, & dormi cum incircumcisis, cum immundis:* iuxta illum sensum quem ponit Apostolus; *nos sumus circũcisio, qui in spiritu Deo seruientes, & gloriantes in Domino, & non in carne confidentes.* Hi omnes in medio vulneratorum, siue interfectorum cadent, cum Pharaone, illo gladio quem venit mittere Dominus super terram.] Hanc excommunicationis comparationem cum interfectione, legere licet sub finem capitis *peruenerabilem*. qui filij sint legitimi. Et hac quoque ratione, de ipsius Christi sententia, tolli omnem palmitem non ferentem fructum, asserit idem S. August. l. 22. contra Faust. c. 20.

16. IV. ABSCINDI. Apostolus ad Gal. 5. iis qui Galatas dimouebant è statu libertatis & gratiæ Euangelicæ, optat abscissionem, id est vt ibi exponit Cornelius, excommunicationem. Confirmo hanc expositionem Apostoli, ex S. Innocentio 1. epistol. ad

Conc.

Conc. Mileuit. vbi excommunicat Pelagium & Cœlestium. Est 93. inter epistolas D. Augustini. [Pelagium (inquit) Cœlestiúmque, id est, inuentores vocum nouarum, quæ sicut dixit Apostolus, ædificationis nihilum, sed magis vanissimas consueuerunt parere quęstiones, Ecclesiastica communione priuari, Apostolici vigoris autoritate censemus, donec resipiscāt de diaboli laqueis, à quo captiui tenentur secundùm ipsius voluntatem, eosque interim dominico ouili non recipi, quòd ipsi peruersæ viæ secuti tramitem deserere noluerunt. Abscindendi sunt enim qui nos conturbant, & nolunt conuertere Euangelium Christi. Simul autem præcipimus, vt quicunque id pertinacia simili defensare nituntur, par eos vindicta constringat. Non solùm enim qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, quia non multùm interesse arbitror, inter committentis animum, & consentientis fauorem. Addo amplius, plerumque dediscit errare, cui nemo consentit. Hæc igitur fratres charissimi, in supradictos maneat fixa sententia, absint atriis Domini, careant custodia pastorali.] Vides, apertè S. Innocentium accipere memoratam ab Apostolo abscissionem, de excommunicatione.

In Romano item Pontificali p. 3. cap. de ordine excommunicandi, hæc abscissio præter cætera fundatur in illis Christi verbis, *Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proiice abs te.* Et quamuis ibi Christus non agat specialiter de excommunicatione, eatenus tamen locus ille potest ad hoc institutum accommodari, quatenus in ea mandatur segregatio ab iis qui nos ad malum possunt inducere, quæ segregatio in excommunicatione perculsos cadit bellissimè.

Et ita eum locum accepit Origenes homil.7. in Iosue *sub finem*,cum dixit; [Hæc non ideò dicimus, vt pro leui culpa aliquis abſcindatur:ſed ſi fortè commonitus quis & correptus pro delicto ſemel, & iterum, ac tertiò,nihil emendationis oſtenderit, vtamur medici diſciplina. Si oleo perunximus, ſi emplaſtris mitigauimus,ſi malagmate molliuimus, nec tamē cedit medicamentis tumoris duritia,ſolum ſupereſt remedium deſecandi. Sic enim Dominus dicit, *Si dextra manus ſcandalizauerit te,abſcinde eam,& proiice abs te.* Nunquidnam manus corporis noſtri, aliquando ſcandalizat nos? An de hac manu corporis Euangelium dicit, *abſcinde eam, & proiice abs te?* Hoc eſt quod dicit, vt ego qui videor tibi manus eſſe dextra, & Presbyter nominor,& verbum Dei videor prædicare, ſi aliquid contra eccleſiaſticam diſciplinam, & Euangelij regulam geſſero,ita vt ſcandalum tibi Eccleſiæ faciam, in vno conſenſu Eccleſia vniuerſa conſpirans, excidat me dextram ſuam,& proiiciat à ſe. Expedit enim tibi Eccleſiæ,abſque me manu tua, quæ malè agēdo ſcandalum fecit, introire in regnum cælorum, quàm mecum ire in gehennam. Hæc idcirco diximus,quia videmus in Scripturis ſanctis referri, quod propter vnū peccantem,anathema facti ſunt filij Iſraël, ita vt vincerentur ab hoſtibus.] Manifeſtè Origenes deſectionis & abſciſſionis nomine donat excommunicationem, vnde roboratur tradita Apoſtoli expoſitio quoad locū ad Gal.5.quem alij aliter accipiunt. Nonnulli enim cēſent Apoſtolum illis Iudaizantibus pro conciſione qua Chriſtianos è Gentiliſmo conuerſos inurere volebant,optaſſe exſectionem; id eſt plenam genitalis membri truncationem zelo vindictæ iuſtæ adductum.

adductum. Congruẽtius quoque Augustinus & Anselmus, abscissionem illam accipiunt de castratione Christiana per castitatem & consilia Euangelica. Tamen simplicissimus & planissimus sensus esse videtur quem proposui, & illis quoque aliis ex Euangelio adductis verbis subiectum ab Origene docui, nempe quod excommunicatus abscindatur, quia gladio spirituali resecatur, & abscinditur vt putre membrum.

17. Sanè excommunicationem vocari gladium abscindentem, vel mucronem, frequens est apud Patres, & in iure etiam receptum. 16. q. 2. cap. *visis.* Et cap. *quoniam in plerisque.* de Offic. Ordinar. Videndus Vgolinus tab. 2. cap. vlt. num. 6. & 7. Fateor D. Augustinum l. 1. contra Epist. Parmen. c. 7. imperitissimos vocare quosdam Donatistas, qui illud Apostoli Rom. 13. *non sine causa gladium portat*, accipiebant de gladio excommunicationis. Tamen mens D. Augustini non tulit, inficiari quod rectè excommunicatio dicatur gladius: Voluit ergo tantùm asserere, eam denominationem non debere fundari in eo Apostoli loco qui apertè respicit Magistratũ secularem, vt monstrat tributorum collatio de qua mox ibidem agit Apostolus. Quare meritò excommunicatio dicitur gladius abscindens, cuius impactionem grauiùs nocere quàm iniectionem gladij materialis, docet Christus ipse apud S. Brigittam l. 4. reuel. c. 99.

Iuuat hanc noxiorum spiritualem abscissionem per gladium excommunicationis, illustrare ex nonnullis Patribus. S. Cyprianus epist. 62. num. 15. agens de incestis copulationibus sacrarum quarundam personarum, eísque si in scelere perstarent, intentans excommunicationem, sic eam describit. [Interfici Deus

iussit, Sacerdotibus suis non obtemperantes, iudicibus à se ad tempus constitutis non obedientes. Et tunc quidem gladio occidebantur, quando adhuc & circuncisio carnalis manebat. Nunc autem quia circuncisio spiritalis esse ad fideles seruos Dei cœpit, spiritali gladio superbi & contumaces necantur, dum de Ecclesia eiiciuntur. Neque enim viuere foris possunt, cum domus Dei vna sit, & nemini salus esse, nisi in Ecclesia possit. Indisciplinatos autem perire, dum non audiunt nec obtemperant salubribus præceptis, testatur Scriptura diuina quæ dicit; *non diligit indisciplinatus castigantem se. Qui oderunt correptiones, consumentur turpiter.*]

Cyprianum eo loco, expressit vt alibi sæpè S. Hieronymus epist. 1. quę est ad Heliodorum. Agens enim de reuerentia Sacerdoti debita, ait: [Mihi ante Presbyterum sedere non licet. Illi, si peccauero, licet tradere me Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini Iesu. Et in veteri quidem lege, quicunque Sacerdotibus non obtemperasset, aut, extra castra positus, lapidabatur à populo, aut gladio ceruice subiecta, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens, spirituali mucrone truncatur; aut eiectus de Ecclesia, rabido Dæmonum ore discerpitur.] Hæc postrema verba leguntur quoque in epistola Anteri Papæ ad Episcopos Hispaniæ.

Prosper scitè l. 2. de vita contempl. c. 7. [Qui diu portati, & salubriter obiurgati corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abscindi: ne sicut caro morbis emortua, si abscissa non fuerit, salutem reliquæ carnis, putredinis suæ contagione corrumpit: ita isti, qui emen-
dari

dari despiciunt, & in suo morbo persistunt, si moribus deprauatis in Sanctorum societate permanserint, eos exemplo suæ perditionis inficiant.]

Tandem S. Ambrosius lib. de Elia cap. 22. cum præmisisset cædem à Leuitis iussu Mosis patratam, [Apostolus (inquit) docet, vt separemus nos ab omni fratre inquietè agente: percutiamus eum gladio spirituali, qui est verbum Dei. Non fratris, non propinqui accipiamus personam, sed omnem immundum à Christi secernamus altaribus, vt emundet & corrigat lapsus suos quo ad sacraméta Christi redire mereatur.] Porrò hæc excommunicati abscissio spirituali gladio facta, videri potest continere allusionem ad scissionem illam, quam Daniel impudico seni ab Angelo Dei est comminatus. Tametsi non me latet, excidium quodcunque in scriptura, diuisionis atque adeò scissionis nomine donari, vt cum de malo seruo dicitur quod dominus diuidet eum, & cum Ozias ob attrectatam arcam dicitur diuisus.

18. V. MITTI FORAS. Christus ipse Matth. 5. cum Apostolos, & in eis quoscunque fideles ex fidei scitis viuentes, vocasset *sal terræ*, addit; *quod si sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet vltra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Et Lucæ 14. *Bonum est sal, si autem sal euanuerit, in quo condietur? Neque in terram, neque in sterquilinium vtile est, sed foras mittetur.* Conculcatio cuius est hic mentio, referri potest ad illam olim eiaculationem execrationum, & probrorum in excommunicatum communiter ab omnibus factam, vt est apud Clementem l. 2. constit. cap. 20. & ab Apostolo quoque expressam 2. Cor. 2. cum agens de incestuoso iam pœnitente eique

confirmandam charitatem ſtatuens, ait; *ſufficit illi qui einſmodi eſt, obiurgatio hac qua fit a pluribus.* Hanc ſibi conculcationem & contemptionem optabat, vt ſpiritus ſaluus fieret, & regreſſum exoraret Ecebolius Sophiſta poſt Iuliani Apoſtatæ mortem, ſub cuius imperio rebus Ethnicorum proſpero curſu fluentibus à fide defecerat, vt referunt Socrates l. 3. cap. 13. & Nicephor. lib. 10. c. 23. Vocabat enim ſe ſalem infatuatum & euanidum, ideóque foras proiiciendum, & calcandum omnium pedibus. Quod verò iiſdem locis ait Chriſtus, ſalem infatuatum eſſe foras proiiciendum, Palacius Matth. 5. accipit de proiectione extra Eccleſiam per excommunicationem. Id quod etiam ad eundem Matthæi locum, benè præter cæteros verſat Chromatius in exemplo Apoſtatarum, aut ad hæreſim tranſgredientium, ideóque excommunicatorum. Sic enim ſcribit. [Infatuari eos oſtendit, qui cum ſemel per fidem & ſapientiam cœleſtem eruditi, fideles ac ſtabiles debeant permanere, relicta fide & ſapientia diuina, aut in hæreſim ruunt, aut ad ſtultitiā Gentilium redeunt. Et idcirco ait: *Si autem ſal infatuatum fuerit, in quo condietur?* Quia infatuati fraude Diaboli huiuſmodi homines, amiſſa fidei gratia, euaneſcunt. Qui cùm potuiſſent etiam alios non credentes, adhuc à fide alienos, diuinæ prædicationis verbo condire, etiam ſibi inutiles extiterunt. Denique Iudas Iſcariothes, de huiuſmodi ſalibus fuerat, ſed poſteaquàm diuinam ſapientiam reprobauit, & de Apoſtolo, apoſtata factus eſt, non ſolùm aliis prodeſſe non potuit, ſed & ſibi miſer & inutilis factus eſt. Et ideò addidit Dominus, dicens: *ad nihilum valet, niſi vt proiiciatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Quia huiuſmod

modi iam non fideles, ac domestici, sed proiecti ab Ecclesia, vt extranei, & fidei hostes habendi sunt. Vnde & Iudas, de domestico fidei, inimicus factus est veritatis. Proiecti itaque huiusmodi extra Ecclesiam, necesse est vt diuersis vitiis carnis & variis voluptatibus sæculi cōculcentur. Et hoc est quod ait, *ad nihilū valet, nisi vt proiiciatur foras, & conculcetur ab hominibus*. Quid sit autem conculcari ab hominibus, etiam Salomon in libro suo retulit, cum de muliere meretrice loqueretur: *Mulier*, inquit, *fornicaria, quasi stercus in via, ab hominibus prætereuntibus conculcatur.*]

19. Sub alia metaphora, exclusionem hanc excommunicatorum ab Ecclesia, expressam in scripturis esse censent nonnulli: nempe sub metaphora clauium, quibus ianua obseratur ne quis domum possit subire. Iuxta quos is cui fores domus Dei sunt occlusæ per excommunicationem, dicēdus esset foras missus per claues. Sed cum loquendi modum vsus non recipit, quamuis enim dicatur quis clauium interuentu foris retineri, non dicitur tamen primò excludi per claues. Aptius est quod Molanus l. 3. de imagin. c. 21. ipsam excommunicandi potestatem nomine clauis expressam censuit; eo pertinere arbitratus, quod è duabus clauibus quæ solent S. Petro appingi, vna est aurea, alia argentea. Tales enim exhibentur claues illæ, & in Pontificum insignibus, & in aliquibus vrbium quarundam Italiæ portis. Auream ergo clauem, Molanus refert ad potestatem absoluendi; argenteam verò refert ad potestatem excommunicandi. Quod Cōstantinus Caëtanus ad opusc. 4. Petri Damiani *sub finem*, asserit in vetustissimis vrbis monumentis appingi S. Petro tres claues quas manu teneat, commo-

dare poteſt ad monſtrandum, quomodo habeat quoque Eccleſia clauem ſcientiæ, quam alioqui fatendum eſſet altera binarum duntaxat clauium expreſſam eſſe; cum certum ſit, clauem ſcientiæ (vt Scriptura ipſa loquitur) Eccleſiæ à Chriſto eſſe attributam, ſeorſim à claue iuriſdictionis. Per hanc ipſam tamen, abſque alia claue diſtincta, rectè intelligitur fieri noxiorum extramiſſionem & proiectionem extra Eccleſiam. Eſt enim ea dimiſſio & proiectio, actus iuriſdictionis luculentus ac nobilis.

20. Cæterum, cuiuſmodi ſit hæc excommunicati dimiſſio & proiectio extra Eccleſiam, nonnihil ambiguum eſt apud Doctores. Nonnulli exiſtimant, excommunicatum mitti extra corpus myſticum Chriſti & Catholicam Eccleſiam. Ita Catechiſmus Romanus in Symboli explicatione, Valdenſ. l. 2. doctr. c. 9. Turrecr. in ſumma de Eccleſ. l. 8. c. 3. Bellarm. l. 3. de Eccleſ. c. 6. Bayus l. 1. inſtit. Chriſt. relig. c. 300. Ricciullus l. 4. de iure perſon. extra Eccleſ. c. 1. aliique ex Iuriſperitis permulti, quos adducit Sanctarellus tract. de hæreſi cap. 43. dub. 2. num. 19. Fauent planè multa iura. Sic enim cap. *Canonica*. 11. q. 3. vbi Eccleſiæ violatores excommunicantur, & *à gremio S. Matris Eccleſiæ, & à conſortio totius Chriſtianitatis eliminantur*. Similia habentur cap. *Omnis Chriſtianus*, & cap. *cum aliquis*, itémque cap. *quicunque*. & cap. *videas*. 11. q. 3. Rurſus cap. *de communione*. & cap. *Sacerdotes*. & cap. *Apoſtolica*. 24. q. 2. & cap. *per tuas*. de ſent. excommun. Suffragantur varij Patres, præter eos è quibus Gratianus prædicta capita collegit. Non obſcurè Clem. Rom. l. 2. conſtit. c. 43. Item Hieron. in c. 3. ad Titum, vbi ait, idcirco hæreticum hominem dici ab Apoſtolo, iudicio

cio proprio damnatum: quia quò peccator fidelis abit Episcoporum iudicio per excommunicationem, eò hæreticus sponte sua abit, id quod S. Maximus hom. 2. de Christi accusat. & iudicio, *in fine*, pulchrè confirmat. Sicut ergo hæreticus vltrò exit ex Ecclesia, ita peccator fidelis foras extra Ecclesiam mittitur, trudente Antistite ac expellente. Apud S. Augustinum c. 65. Enchir. excommunicatus, pronunciatur separatus à Christi corpore. Ex eiusdem S. Augustini autoritate S. Gregorius in Psalm. 4. pœnit. ad vers. 1. cùm dixisset, Christum esse Ecclesiæ caput, animam verò esse Spiritū sanctum addit; [Vnde dicit B. Augustinus: Si vis viuere de spiritu Christi, esto in corpore Christi. De hoc spiritu non viuit hęreticus, non viuit schismaticus, non viuit excommunicatus: non enim sunt de corpore.] Denique Marcionem priusquàm hæreticus fieret, à patre suo ob turpitudines, eiectum fuisse ab Ecclesia cui præerat pater, affirmat S. Epiphan. hær. 42. Agnoscit ergo eum qui excommunicatur, fieri extra Ecclesiam.

21. E contrario tamen graues DD. negant, excommunicatum præcisè vi excommunicationis, desinere esse de Ecclesia. Ita Azor t. 2. l. 5. c. 20. q. 6. Suarez disp. 9. de fide s. 1 à num. 14. Turrianus ibid. disp. 14. dub. 1 difficult. 4 Videtur fauere D. Augustinus l. contra Donatistas, post collationem cap. 20. cum ait [neque enim à populo Dei separamus qui excommunicatur, & ad humiliorem gradum rediguntur.] Verùm hic locus meritò suspectus est. Videtur enim librarij flagitio excidisse ex eo particula negans, cuius adhibitione existet sensus planè contrarius quem textura capitis planè exigit. Planè siquidem D. Augustinus ibi vult

vult asserere criminosos cum per tempora & circunstantias licet, eiici ex Ecclesia. Itaque legendum est. *Neque enim à populo Dei non separamus*, &c. Quare ille locus malè allegatur pro hac sententia. Firmat verò eam optima ratio; nimirum quod excommunicatus possit Christo coniungi per fidem & charitatem. At hoc ipsum est, esse membrum Ecclesiæ, & coniungi cum cæteris membris Christo capiti subiacentibus. Imò si agatur de essentiali & veluti constitutiua forma membri Ecclesiæ, sufficit fides, quam certum est posse in plerisque excõmunicatis superstitem manere. Sunt quidem aliqui excommunicati qui fide destituuntur: illi nimirum qui propter hæresim vel apostasiam excommunicantur: de quibus DD. huius secundæ sententię exponunt Patres, cum interdum dicunt, excõmunicatos non esse membra Ecclesiæ, sed ab ea eiectos vel seclusos esse. Sed hos excommunicatio non tam præscindit ab Ecclesia, quàm reipsa iam præcisos, fecit manifestè agnosci quod erant, vt monuit D. Augustinus l. de vnit. Eccles. cap. vltimo.

22. Momenta rationum huius posterioris sententiæ, videntur potiora. Potest tamen adhiberi vtriusque sententiæ conciliatio, dicendo, excommunicatum vt sic, manere quidem membrum Ecclesiæ quæ est mysticum Christi corpus, vt posterior sententia contendit: dici tamen eiectum ab Ecclesia, quia relegatur ab omni cum cæteris fidelibus commercio, & à templo ferè excluditur. Ecclesia autem, vt Isidor. Pelus. notauit l. 2. epistol. 246. quandoque cœtum fidelium, quandoque templum designat. Ad hunc modum non incommodè exponitur, quomodo excommunicatus etiamsi perseueret esse verum & substantiale

tiale membrum Ecclesiæ quæ est corpus Christi mysticum, dicatur tamen eiici ab Ecclesia, & extra eam mitti. Et ita notauit Couar. in cap. *alma mater*. p. 1. *in initio*, num. 6. Driedo l. 4. de dogmat. Eccles. c. 2. p. 2. ac ferè Valentia in Analysi lib. 6. cap. 3. *sub finem*. Faciliùs etiam exponitur, quomodo excommunicatus dicatur remoueri, aut repelli, vel separari à corpore Christi, etiamsi in Ecclesia pergat esse tanquam membrum. Ea enim remotio, & repulsa, vel separatio, accipienda est de prohibitione accipiendi Eucharistiam, quæ est reale corpus Christi, non autem de præcisione à corpore Christi mystico, siue de plena excisione ab Ecclesia & congregatione fidelium. Laborarunt ergo homonymia vocis, quotquot pręcisionem à reali corpore Christi, id est ab Eucharistia, transtulerunt ad præcisionem simpliciter dictam à mystico Christi corpore, quod est Ecclesia. Sanè S. Cyprianus lib. de orat. Dom. excommunicationem vocat, *separationem abstenti à corpore Christi*. Manifestè autem & citra omne dubium agit de separatione à participatione Eucharistiæ, non autem de abscissione à mystico Christi corpore, siue ab Ecclesia.

Qualiscunque autem statuatur esse separatio excommunicati à Christi corpore, iuxta vtramuis sententiam proximè tractatam; hoc est, siue sit separatio ab Eucharistia & cæteris Ecclesiæ opibus tantùm, iuxta posteriorem sentẽtiam; siue sit exclusio ab ipsamet Ecclesia viua, vt volebat prior sententia, fatendum est, talem separationem & proiectionem, esse planè horrendam, quod bellè aperit luculenta disputatione Chrysolog. serm. 131. Attexo partem. [Homo quid aliud te docuit in tuo corpore, aut sic diuisa coniunctio

iunctio, aut tam coniuncta diuisio, nisi vt ex multis vnus,& vnus in multis viueres? Est membrorum commercio salutaris,pretiosus oculus, sed si perseuerat in corpore: alioqui vbi corpori defuerit, sibi non aderit:debent illi mēbra omnia suæ lucis obsequium: sed & ipse oculus sentit corpori se debere quod lux est, qui vtique cum omnibus membris ministratum membrorum prouideat,euulsus à corpore nec sibi videt. Quisquis ille est qui se putat esse aliquid, tali institutus exemplo, maneat in Ecclesia, vt sit aliquid: alioqui vbi defuerit illi, sibi esse mox desinit. Quod qui pleniùs nosse desiderat,Apostoli de corpore Christi loquentis perlegat instituta:quia nos illa percurrere sermonis breuitas amica non patitur. Lex est data non vni,sed omnibus; Christus non pro vno,nec ad vnum,sed ad omnes & pro omnibus venit: vt redintegraret omnes in vnum solum bonum, solum iucūdum. Propheta futuri præscius, sic proclamat, *ecce quàm bonū & quàm iucundum habitare fratres in vnum.* Quia Deo non singularitas est accepta, sed vnitas. Spiritus sanctus,Apostolis in vnum cōgregatis vbertate tota sui fontis illabitur: cuius vt simul discipuli operirentur aduentum, Dominica sunt præceptione commoniti. Fratres, amittit diuina munera, perdit gratiæ largitatem,charitatis fraudatur bonis, vnitatis illum benedictio non manebit,qui in se malefidus,& ex defectu suo stultè sibi sufficiens, sic præter Ecclesiam vitam quærit,quam in ipsa tantum esse Propheta testatur,dicendo; *Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum; quia illic mandauit Dominus benedictionem,& vitam vsque in sæculum.*]

23. VI. ESSE SICVT ETHNICVM ET PVBLICANVM

BLICANVM. Perfrictæ frontis Christianum qui Ecclesiam non audierit, eique autoritati quam in Ecclesiæ capitibus Deus ad sui populi regimen inesse voluit, fuerit pertinaciter aduersatus, iubet Christus Matth. 18. haberi sicut Ethnicum & Publicanum, id est vt omnes æquè ibi agnoscunt, excommunicari. Cur autem excõmunicatus, dicatur fieri sicut Ethnicus, ridiculè exponunt nonnulli Iurisperiti, affirmantes perinde id esse, ac si diceretur, eum deuoueri & addici ignibus infernalibus Montis Ætnæ in Sicilia, quod passim creditur vnũ esse ex inferni suffumibulis. Ita Ioan. Andr. & Abbas ad cap. *nouit*. de Iudic. Hæc insulsitas, condiendis fatuis hisce betis quas hîc iampridem esitamus, opportuna visa est. Nam genuinus illorum Christi verborum sensus, non est obscurus. Nimirum sancire voluit Christus, vt fideles non plus commercij haberent cum excommunicatis, quàm haberent olim Iudæi cum Ethnicis & Publicanis. Constat enim, Iudæos studiosissimè auersatos esse consortium Ethnicorum, & quoscunque alterius religionis, etiamsi non idololatras, sed cultores veri Dei, eo ipso tamen quod Gentiles & Ethnici erant, fuisse Iudæis horrori. Nam illud Ioan. 4. *non coütuntur Iudæi Samaritanis*, hîc non vrgeo, quia potest referri ad schisma, quo à Iudæis diuellebantur Samaritani. Hoc flagrantissimum Iudæorum studium in vitandis quibuscunque externis, ne eorum veluti contagio polluerentur, conceperant Iudæi ex diuino decreto Deuter. 7.

24. Publicanos verò Iudæi, cane peius & angue auersabantur: tum quia odiosi erant populo, qui se tributorum pensitatione liberum obtendens, à publicanis tamen austerissimis exactoribus exugebatur:

Tum

Tum etiam quia publicani, genus hominum ferè erat flagitiosissimum & probris omnibus coopertum, vnde apud Iudæos erant infames, vt pluribus prosequitur Angelus Caninius in locis Hebr. noui Testam. cap. de publicanis. Locum eximium Chrysostomi de hac Publicanorum nequitia, & exaggerata improbitate, protuli in tractatione de S. Latrone cap. 4. num. 11. ex eius serm. de Chananæa t. 6. Græcol. Habet verò planè affinia idem Chrysostomus t. serm. Græcol. ser. 56, vbi Publicanum definit, limitem vltimum improbitatis, liberam violentiam, rapinam absque reprehensione. Legesis præterea ibid. ser. 68. & Asterium hom. de Zachæo inter Photij breuiculos c. 271. & in Catena Corderij Lucæ 19. vbi sic habet. [Omnis quidem iniuria, mala est, odióque digna: sed Publicanus omnes excedit. Non enim vllum legitimum peccandi prætextum habet. In aliis quidem inuenitur mali quædam necessitas, & origo, vnde iniquitas procedit. Publicanus fera est, & pestis, quæ prætextum non habet, viis Regiis incumbens. Violenta est, & publica autoritate ac vi armata. Publicani enim munus, furti quoddam genus est, quod punitioni non subiacet, inuerecundus auaritiæ modus, negotiatio ratione ac titulo carens, impudens mercatura, terminus denique ac finis iniquitatis. Quod Christus declarare volens, vbique meretrices & publicanos, tanquam maximorum exempla malorum inducit.] Exempla scelerum & rapinarum, huic hominum colluuiei familiarium, non accumulo. Instar omnium esse poterit splendidissimum exemplum atrocitatum malignissimarum vnius Publicani, descriptum à Philone l. de special. legibus, quod qui considerauerit, perspicuè deprehendet,

quanto

quanto Iudæorum odio flagraret non abs re, genus publicanorum; nec aliud requiret simulachrum illius feralissimæ expressionis Publicani quæ habetur apud Basilium Seleuciæ orat. 35.

Vt ergo significaretur perfecta alienatio fidelium ab excommunicatis, Christus inter Iudæos agens, ex eorum vsu locutus, summam illam qua ab Ethnicis & Publicanis auertebantur offensionem animorum, & à quocunque commercio elongationem, proposuit in exemplum; significans non secùs fidelibus esse coütendũ excommunicato, quàm Iudæi Ethnicis ac publicanis coüterentur, quæ erat summa tunc & perfecta cõmercij inter aliquos interclusio. Quid verò visum est Caietano Matth. 18. vt diceret, rigore Christi edictum transcendẽte, excommunicatos nunc esse nobis plusquàm Ethnicos & publicanos; cum etiam qui illis communicant, fiant abominabiles, quod olim non contingebat iis Iudæis, qui cũ Ethnicis & publicanis essent versati? Non puto sugillationem aliquam iustissimi Ecclesiæ edicti de contagio communicantium excommunicatis, latere in ea Caietani obseruatione. Itaque molliter repono, locum meritò apud nos esse illi rigori, quia de maiore dispendio periclitamur communicantes cum excommunicatis, quàm olim Iudæi cum Ethnicis & publicanis versantes, quos tamen ex eo commercio habitos pollutos, neminem latet.

25. VII. LIGARI IN TERRA, ET IN COELO. Eodem cap. 18. Matthæi, Christus Dominus, postquã mãdauit contemptorem Ecclesiæ, haberi sicut Ethnicum & Publicanum, id est excommunicari, cauens ne quis id leue esse arbitraretur, subdidit; quæcunque ab

Apostolis & eorum successoribus ligata essent, itidem in cœlo ligata fore: quod S. Chrysostomus ibi, retulit ad pœnam alterius vitæ, supra pœnam excommunicationis iam expressæ comparatione excommunicati cum Ethnicis ac publicanis. Sed meliùs Vrbanus & Gelasius Pontifices, adducti à Castro l. 2. de iusta hæret. punit. c. 19. & ad eum locum S. Hieronymus, ac S. Hilarius ibidem, passimque cæteri, cùm ad alia Ecclesiastica vincula, tum nominatim ad excommunicationem, tam comparationem cum Ethnico & publicano, quàm ligamina ista retulerunt, vt textura capitis planè exigit. Inde verò terrorem maximum iniici, quo omnes in præsenti continerentur, statuit S. Hilarius. [Quia dixerat (inquit S. Hier.) *si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*, & poterat contéptoris fratris hæc occulta esse respósio, vel tacita cogitatio: Si me despicis, & ego te despicio: si tu me condénas, & mea sententia condemnaberis: potestatem tribuit Apostolis, vt sciant qui à talibus condemnantur, humanam sententiam diuina sententia roborari, & quodcunque ligatum fuerit in terra, ligari pariter & in cœlo.]

Quæ porrò vincula isti sunt comparabilia, quibus non exteriùs membra corporis, sed interiùs anima præpeditur? Quem vincula materialia nexuerint, eum libera hominum consuetudine constat prohiberi. At hæc vincula non modò omnem liberam cum fidelibus versandi facultatem eripiunt, sed etiam internam suffragationum communium participationem adimunt, aliásque obligationes & nexus inducunt, quibus anima arctè illigatur & præpeditur, vt monet D. Augustinus epist. 75. qui tract. 50. in Ioann. addit,

hæc

hæc vincula ita per Ecclesiam iniici, vt simul homo iis innectatur in cœlo, ne quis ea facilè dirumpenda arbitretur. De hoc nemini esse ambigendum, indéque magnum excommunicationis horrorem concipiendum meritò esse, præclarè tradit Gregor. Nyss. orat. in ægrè ferentes reprehens. *sub medium*, adducendus infra cap. 14. Diuus verò Chrysostomus, ex eodem fundamento eruit insignem planè esse Christiani sacerdotij dignitatem, & quacunque terrena potestate infinities sublimiorē. Sic enim habet præter cætera lib. 3. de sacerd. c. 5. [Etenim qui terram incolunt atque in ea versantur, iis commissum est vt ea quæ in cœlis sunt, dispensent: iis datum est, vt potestatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam esse voluit: neque enim ad illos dictum est, *quæcunque alligaueris in terra, erunt alligata & in cœlo: & quæcunque solueris in terra, erunt soluta & in cœlo.* Habent quidem & terrestres principes, vinculi potestatem; verùm corporum solùm. Id autem quod dico Sacerdotum vinculum, ipsam etiam animam contingit, atque ad cœlos vsque peruadit: vsque adeò vt quæcunque infernè Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus supernè rata habeat, ac seruorum sententiam Dominus confirmet.] Non dissimilem sensum suum prodidit his verbis S. Gregor. hom. 26. in Euang. [Ecce qui districtum Dei iudicium metuunt, animarum iudices fiunt: & alios damnant, vel liberant, qui semetipsos damnari metuebant. Horum profectò nunc in Ecclesia Episcopi locum tenent. Ligandi atque soluendi authoritatem suscipiunt, qui gradum regiminis sortiuntur.] Ligationem & solutionem quam Episcoporum propriam facit, apertè refert

ad censuras, præsertímque excommunicationem. Insignem D. Augustini in hanc rem locum ex l. 1. contra aduers. leg. & prophet. cap. 17. appendam infra cap. 14.

26. VIII. Virgæ subiici. Apostoli verba sunt, 1. Corinth. 4. *Quid vultis, in virga veniam ad vos?* Hoc ad potestatem coërcitiuã, præsertim per excommunicationem pertinere, agnoscunt passim DD. Pulchrè S. Ambros. l. 1. de pœnit. c. 14. [Venit (Apostolus) in virga, quia à communione sacra conuictum remouit. Et benè dicitur tradi Satanæ, qui separatur à Christi corpore. Venit etiam in charitate, spiritúque mansuetudinis: vel quia sic tradidit, vt spiritum eius saluum faceret: vel quia eum quem ante sequestrauerat, postea Sacramentis reddidit. Nam & sequestrari oportet grauiter lapsum, ne modicum fermentum totam massam corrumpat: expurgandum est vetus fermentum, vel in singulis vetus homo, hoc est, exterior homo cũ actibus suis, vel in populo inueteratus peccatis, vitiisque concretus. Benè dixit, *expurgandum*, non *proiiciendum*. Quod enim expurgatur, non totum iudicatur inutile. Ideò enim purgatur, vt vtile ab inutili separetur.] En virgam pro excommunicatione. Nihil vulgatius, quàm virgam, cum in sacris literis, tum etiam apud Ethnicos, symbolum esse facultatis coërcendi improbos, & malè mulctandi criminosos. Id enim prælati Consulibus Romæ fasces virgarum denotabant. Vnde quia tametsi bini erant Consules, tamen per vices summa potestate potiebantur, quilibet ad vnum mensem, vt habetur ex Suetonio in Cæsare cap. 20. & ex Liuio decad. 1. lib. 2. idcirco per eum mensem, fasces virgarum ei soli præferebantur,

penes

penes quem erat ſumma poteſtas. Ex quo (vt id obiter attingam) intelligi poteſt qua ratione 1. Machab. c.8. dicatur de Romanis, eos obediſſe vni, quod conſtat ſcriptum eſſe de tempore quo Reſpublica Romana per Cõſules adminiſtrabatur. Quare virga ſignum eſt poteſtatis coërcitiuæ; ac proinde Apoſtolus virgam intentans, comminatus eſt correptionem Eccleſiaſticam, quæ præſertim exerceetur inflicta excommunicatione.

27. Hanc eſſe dixerim virgam *funiculum*, ſiue flagellum, qua ſimul cum altera cui nomen *decor*, probi paſtores Eccleſiam regunt, vt prænunciatum eſt Zachar. 11. Hæc item eſt virga illa vigilans, per quam qui non reſipiſcunt, incidunt in ollam ignis æterni, vt præclarè circa Ieremiæ viſum differit Clemens Alexand. l. 1. pædag. c. 7. Eſſe quoque hanc virgam, illam ipſam ferream, cuius mentio eſt Pſalmo 2. tradit S. Hieron. epiſt. 53. verbis illis. [Miror ſanctum Epiſcopũ in cuius parochia eſſe Presbyter dicitur, acquieſcere furori eius, & non virga Apoſtolica, virgáque ferrea, confringere vas inutile, & tradere in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat.] Fateor hunc ſenſum verborum Pſaltis non eſſe apud omnes ratum, longéque aliter pleroſque Patres quos adduco agens de Chriſto pacis principe, interpretari virgam ferream, & vaſorum figuli confractionem per eam. Non caret tamen hæc quoque expoſitio probabilitate ſua, vel ſi aliud proferre pro ea non liceret, quàm quod ſit à D. Hieronymo expreſsè tradita.

28. IX. Increpari dure. Apoſtolus ad Titum 1. arguens quoſdam vaniloquos & ſeductores, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia, ait

Tito: *quam ob causam, increpa illos durè, vt sani sint in fide.* Græcè est, ἔλεγχε ἀποτόμως: qua locutione indicari excommunicationem, inde colligit Turrianus l. 1. pro epist. Pontif. c. 5. quod Clem. Rom. l. 2. constit. c. 42. his ipsis Apostoli verbis adhibitis, atque adeò ad hunc locum alludēs, describat excommunicationem. Ait enim Clemens. Κρίνε ἀποτόμως καὶ τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πυρὸς παραδώσεις. id est, *indica abscindendo, & trades gladio ignis.* Et paulò post, ἔκκοψον τὸ διασαπὲν μέρος, id est, *amputa membrum putrescens.* Clarum est, S. Clementem, his loquendi modis excommunicationem signasse. Par igitur est arbitrari, iisdem verbis apud Apostolum eandem subiici notionem, & apud eum, *increpare durè,* vel vt cortex Græcæ vocis potiùs fert, *abscindere vsque ad viuum,* perinde sonare, ac infligere excommunicationem. Et sanè esse excommunicationem, increpationem duram, nemo non videt. Rectè Stephanus Brulefer in 4. d. 18. quæsito 6. ait, excommunicationem esse increpationem duram & asperam, quia se habet veluti medicamentum acerbum, quod ab Ecclesia ei adhibetur, cui emplastra lenientia & suauia malagmata non profuerunt. Et hunc ipsum esse excommunicationis vsum ac scopum, ex ipso Apostolo alibi discimus. Idem Apostolus 2. Cor. 13. *agere duriùs,* ἀποτόμως, vsurpauit pro eo quod est *plectere excommunicatione,* iuxta Turrianum l. 3. de dogm. charact.

29. X. Notari. 2. Thessalon. 3. sic loquitur Apostolus. *Si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum illo, vt confundatur.* Ea notatio aliud esse non potest, quàm excommunicatio. Neque enim sensus Apostoli is est quem

ibi

ibi affert D. Thomas, & quem ibid. Theophylactus Diuo Chrysostomo affingit, cum apud eum non compareat; nimirum *si quis est inobediens, hunc ad nos deferte per literas, vt à nobis puniatur, & interim deuitate illum.* Nō est, inquam, hic sensus Apostoli, nec illud *per epistolam*, iungendum est cum verbo *notate*, vt sensus sit, *deferte eum ad me per literas*; sed illud *per epistolam,* referendum est ad verbum Apostoli per epistolam traditum, cui qui inobedientes forent, eos ab Ecclesiasticis Thessalonicensium præfectis, excommunicatione percelli mandat Apostolus. Nam si Apostolo denunciandi fuissent per epistolam vt ab eo plecterentur, & interim iam vitari debuissent, vt habet expositio adducta, pœna antecessisset sententiam. Sensus ergo Apostoli communiter à Patribus & Doctoribus receptus, est huiusmodi. *Si quis fidelis est dyscolus, & inobediens verbo quod per epistolam ad vos transmisimus, vos Antistites hunc notate*; id est, excommunicate, inurite illi notam qua vitandus ab omnibus agnoscatur. Verbum enim Græcum σημειοῦσθε, quod ibi Apostolus adhibet, significat appositionem notæ qualis bobus cornupetis apponitur, vt declinentur. Qui igitur inter fideles petulci sunt, & digni qui euitentur ne noceant, notantur per excommunicationem. An allusum ad notam, Caino, excommunicatorum illustrissimo exemplari impressam diuinitùs? An etiam allusum ad stigmatias seruos, quos in facie vbi grauiùs deliquissent, notare moris erat, vt est apud Plinium l. 18. cap. 3. pleniúsque explicant Connanus l. 2. Comment. c. 6. num. 4. Brodæus 4. miscell. c. 24. & Hermannus Hugo in opere de scriptura? Non absimilis sanè videri potest malorum Dei seruorum notatio per

excommunicationem: eámque in loco Apostoli cui insistimus, disertè agnoscunt Tertull.l.de pudic.c.13. & S.August. l.contra Donatistas post collat. c.4 & in Psalm.54.ac l.de fide & operibus c.3. necnon Cassianus l.10.de instit.c.16.

CAPVT IX.

Adumbrationes Christianæ excommunicationis in antiquo Testamento, ad cladis per eam illatæ intelligentiam clariorem.

1. QVÆ ex nouo Testamento ad ingenerandum excommunicationis horrorem suppetebant, hactenus proposuimus. Nunc antiquos eiusdem typos in veteri scriptura abditos, scrutari aggredimur. Inde enim non parum lucis accedet, ad eam quam persuadere nitimur excommunicationis atrocitatem, omnibus meritò extimescendam.

Num Satanæ è cœlo deiectio, typus excommunicationis.

Potuisset porrò primus locus inter huiusmodi adumbrationes, dari emigrationi Satanæ de tabernaculo suo, & radicis eius de terra viuentium, vt ex Psal. 51. loquitur Cassianus lib.12 de instit. c.4. ei inquam exturbationi deorsum, & religationi per rudentes inferni, negata prorsus communione Sanctorum, quo nullum

nullum esse illustrius diuinæ seueritatis facinus, in confesso est. Proponit hanc nostræ excommunicationis imaginem Robertus Arboricensis Tomo 2. de vtroque gladio theorem. 7. insinuátque eandem Synesius epist. 58. in deuotione Andronici. Concinnè verò Petrus Blesensis serm. 29. Satanam ex hac excommunicatione dictum esse *anathema*, Christianos verò cum per Baptismum à Satana abiunguntur, fieri *anathema anathematis*, his verbis exponit. [Hermon interpretatur, *anathema eius*. Cuius *eius*, nisi ipsius anathematis? Primùm ergo quærendum est, quid sit anathema: deinde, quid sit anathema anathematis, adiungēdum. Anathema, hoc est, separatio. Anathema anathematis, separatio separationis. Et fortassè, si separatum esse, malum sit; tamen separatum esse à separato, bonum erit. Quis autem meliùs potest dici anathema, quàm apostata Angelus, qui se primùm per superbiam à societate illius supernæ ciuitatis separauit, & ex merito præuaricationis suæ, dum capitis membrum esse noluit, ab vnitate corporis illius præcisus, caput iniquorum omnium factus est? Constat autem, quod omnis homo, secūdùm primam generationem, qua in peccato concipitur, & cum peccato nascitur, huius corporis membrum est, & ad illius societatem pertinet. Sed quisquis per Sacramenta fidei regeneratus, membrum Christi efficitur, ab vnitate huius corporis separatur. Quis est ergo anathema, nisi Diabolus, & membra eius, & qui sunt anathema anathematis, nisi hi, qui separati à corpore Diaboli, facti sunt membrum Christi?] Denique Honorius in Gemma animæ lib. 3. cap. 78. Diabolum superbientem & rebellem, de cœlesti Ecclesia eiectum & excommuni-

catum à Deo asserit; Domino (vt ait) formam præbente Christianæ excommunicationis, quæ in solos rebelles ac contumaces est exserenda.

Nihilominus, consultò abstineo recensere inter excommunicationis nostræ typos, hanc Satanæ excommunicationẽ, omnium licet asperrimã & calamitosissimam. Et ratio eam dimittendi est, quia clades Satanæ irrogata, ex certo Dei consilio & voluntate fuit immedicabilis atque perpetua, ita vt in Satanæ potestate non sit aut fuerit, statu illo miserrimo & ærumnosissimo liberari, cõtra delirium Origenis, existimãtis abyssum velut senescentem, vt S. Gregorius contra eum disserit 34. moral. c. 11. & S. August. 12. ciuit. c. 20. & l. 21. à c. 17. At contra rationem Christianæ excommunicationis est, vt ex se vel ex inferentis mẽte sit perpetua, nec possit dissolui ad nutum excommunicati resipiscentis. Id quod de omni æquè censura valere, significatur cap. *ex literis*. de constitut. Vbi Felinus num. 34. & Panorm. num. 10. alios in eam rem textus adducunt. Ad alios ergo accommodatiores excommunicationis nostræ typos, accedamus.

Aptior typus, eiectio Adami è paradiso.

2. Antiquissimam in primis ac appositissimam excommunicationis nostræ adumbrationem, suppeditat Adami è paradiso voluptatis eiectio in terram sentes ac tribulos germinaturam. Idque Adamiani hæreticorum spurcissimi ac cœnosissimi, apud S. Epiphanium hær. 53. agnouerunt, adiuncto pro more, inquinamento. Sic enim ait de eis S. Epiphanius. [Si visus

ſus fuerit quis (nam & hoc dicunt) in delicto eſſe, eũ non amplius in congregationem admittunt. Dicunt enim ipſum eſſe Adam, qui comedit de ligno, & incidit vt expellatur è paradiſo, hoc eſt, ex ipſorum Eccleſia. Putant enim, ſuam Eccleſiam eſſe paradiſum, & ſcipſos eſſe Adam & Euam.] Dubitari poteſt, an hi ſpurciloqui cenſuerint expulſionem Adami è paradiſo, nunquam accidiſſe ad literam, ſed quod de ea ſcriptum extat, dictum ænigmaticè fuiſſe de abiectione è ſuis ſpelæis. Vt vt ſit, expulſio Adami, ex erronum illorum mente, fuit adumbratio excommunicationis inter Chriſtianos receptæ: quod dimiſſa luṭulenta hac ſcrobe, placet aliunde haurire. Ita habet Franc. Arrias repetit. in cap. *porrò*. de ſent. excom. num. 4. Ioan. à S. Geminiano l. 8. de ſimilitud. c. 22. Reuclinus l. 1. de arte Cabaliſtica, vbi iuſſum Dei ad Adamum, ait fuiſſe monitorium, & paſſim iuniores. Sed Patres potiùs audiamus.

S. Hieronymus in cap. 6. Oſeæ, ad illud, *ipſi autem ſicut Adam, tranſgreſſi ſunt pactum*, hoc dictum interpretatur de peccantibus in paradiſo Eccleſiæ, vnde poſtea eiiciuntur per excommunicationem. Sic enim eum locum ediſſerit. [Ipſi autem imitati ſunt Adam, vt quod ille in paradiſo fecerat, pactum meũ legémque præteriens, iſti in terra facerent. Et ibi, hoc eſt in paradiſo, omnes præuaricati ſunt in me, in ſimilitudinem præuaricationis Adam. Non enim mirũ, ſi quod in parente pręceſsit, etiam in filiis cõdemnetur. Quotidie Deus & eos qui extra Eccleſiam ſunt, & qui pereunt in Eccleſia commorantes, prouocat ad pœnitentiam, & dicit eis: *miſericordiam volo, & non ſacrificium, & ſcientiam Dei, pluſquàm holocauſta*. Illi verò offerunt

panem

panem sacrilegum,& dant eleemosynas,& sectari videntur humilitatem. Quæ ego si verè fiant,holocausta interpretor:cùm autem scientiam Dei reliquerint, frustra truncato capite fidei, cætera membra habere se iactant. Præuaricati sunt enim pactum Dei in Ecclesia,sicut Adam præuaricatus est in paradiso:& imitatores se antiqui parentis ostendunt,vt quomodo ille de paradiso,sic isti eiiciantur de Ecclesia.]

S.Augustinus l.11.de Genesi ad lit.c. 40.adducens varias causas abducti à ligno vitæ, & pulsi è paradiso Adami,hanc profert præter cæteras,[quod in eo esset Sacramentum visibile inuisibilis sapientiæ : alienandus inde vtique fuerat, vel iam moriturus, vel etiam tanquam excommunicatus,sicut etiam in hoc paradiso,id est,Ecclesia,solent à Sacramentis altaris visibilibus,homines disciplina ecclesiastica remoueri.]Videtúrque etiã D. Augustinus huc respexisse paulo post, tractãs illud, *& ordinauit Cherubim,& flammeam rompheam quæ vertitur,custodire viam ligni vitæ.* Ait enim. [Hoc per cœlestes vtique potestates etiam in paradiso visibili factum esse credendum est, vt per Angelicum ministerium esset illic ignea quædam custodia. Non tamen frustra factum esse, nisi quia significat aliquid etiam de paradiso spiritali, non est vtique dubitandum.]

Eodem æuo,Bracharius epist.ad Ianuar. *ferè initio.* [Ecce in ipsius introitu scholæ, occurrunt illic duo authores seminis carnalis,Adam & Eua, qui venenato serpentis dente percussi, non statim pœnæ mortis addicti sunt,sed deiecti de paradisi deliciis, id est, de Ecclesię libertate,& sacri communione mysterij.Ideò temporariè, sub typo mœroris tribulationísque damnati

nati sunt, vt malagmate pœnitentiæ sanarentur; & eò vsque de ligno vitæ, id est Christi participio exules fierent, donec ad eum per romphæam flammeam, id est ignitam martyrij passionem, aut per Cherubim Domini, qui interpretatur *multitudo scientiæ*, remearent.]

4. Paschasius Rathbertus l. de corp. & sang. dom. c. 9. *sub initium*. [Sicut fuit arbor vitæ in paradiso, ita sancta Dei Ecclesia, quæ paradisus deliciarum in canticis appellatur, habet in se mysterium vitæ, quod in eodem ligno figurabatur; ex quo qui edunt seruantes mandata vitæ, nequaquam possunt mori in æternum. Quod si veluti Adam inobedientes, à Diabolo rursus peccato mortis perempti fuerint, sicut ille de paradiso, remouentur à sanctis altaribus, & à ligno vitæ, scilicet à corpore & à Sanguine Christi, qui est verum paradisi lignū, cuius folium non defluet, & omnia quæcunque faciet, prosperabuntur. Remouentur autem, ne sumant de ligno vitæ, & malè viuant, vt moriantur: imo, vt resipiscant à malis suis, & per pœnitentiam reconciliati, Christi per hunc cibum rursus reinserantur visceribus, & fœliciter deinceps viuant in æternum. Hoc quippe agunt Sacerdotes Christi in Ecclesia, & monstrant quod futurum est in illo vltimo examine, quando separabuntur iusti ab iniustis. Sed hîc sicuti Adam expulso, spes mansit redeundi ad vitam per pœnitentiam, ita præcisis à ligno vitæ, patet facultas, si velint redire ad veniam.] Honorius in Gemma animæ lib. 3. cap. 78. [Quod Ecclesia (inquit) peccantes de Ecclesia eiicit, pœnitentes recipit, superbos autem & rebelles excommunicat, & non pœnitentes, indignos sepultura iudicat; à Domino formam

mam accepit, qui peccatorem hominem de Paradiso expulit, sed pœnitenti cœlum aperuit.

Omnibus antedictis antiquior Clemens Rom. 2. Constit. c. 42. manifestè agnoscit, Adami expulsionem fuisse imaginem Christianæ excommunicationis. Agens enim de fideli peruerso, mandat Antistiti, vt eum iudicet durè, & tradat gladio ignis. Hoc Turrianus ibi, rectè ad excommunicationem retulit. Et rationem reddit l. 1. pro epist. Pontif. c. 29. quia gladius ignis per Cherub vibratus, & arcens primos parentes è paradiso, rectè exhibet excommunicationem, qua peccatores remouentur ab Ecclesiæ paradiso, per plenitudinem scientiæ Prælati; hoc est per peritum ac muneris sui scientem Antistitem, quem Cherub plenitudinem scientiæ nomine ipso præferens, aptè adumbrauit.

Analogia, Adamum inter & excommunicatum.

5. Ex prolatis SS. Patrum testimoniis, ferè liquet, in quo sita sit proportio excommunicationis cum eiectione Adami è paradiso. Ac primùm analogia cõmorationis Adami in paradiso, cum Christiani conuersatione in Ecclesia, est per se manifesta: cum ecclesia sit verè paradisus deliciarum Edeni persimilis, de quo plura, tractando quomodo Christus sit Rex gloriæ. Habuit præterea Adamus priusquàm è Paradiso exturbaretur, iugem ac suauissimam Sáctorum communionem & societatem, qua per peccatum excidit. Diuinum præsidiũ speciale, & tutela Angelorum præcipua, aderat. In promptu erat lignum vitæ. Affluebat bonis omnibus, & quantum citra Dei contuitionem obtingere

obtingere homini poteſt,potiebatur beatitate. Exturbatus è paradiſo,excidit felici illo ſtatu, & interpoſita ignea romphæa per Cherubinum vibrata, prohibitus eſt regredi in paradisũ; tametſi vt ſignificaretur plagam eius non eſſe immedicabilem,& poſſe illi patere aditum ad puriores ac pleniores delicias ſi reſipiſceret,gladius flammeus exhibitus eſt verſatilis,vt Greg. Nyſſenus ad finem orationis ſecundæ de 40. martyribus, ſcitè annotauit. Recogitare quiſque per ſe poteſt,quis ſenſus fuerit Adami, cum primùm è tot tantiſque amœnitatibus,de Angelorum ſocietate,de cœli(vt ſic dicam) ſuburbiis, in vepretum ac ſpinetum, hoc eſt in terram incultam, tribulis ac ſpinis proferendis damnatam,planè inamœnam,procellarum, ac variorum aëris turbinum, & incommodorum ludibrium,abactus eſt,& vt ſcriptura obſeruat, è regione priſtinarum deliciarum,vt magis pungeretur collocatus. Conſiderauit hoc egregiè S. Chryſoſtom. homil. 18.in Geneſ. [Vtrumque (inquit,) dolorem haberet, quotidie cogitans vnde exciderit, & in quem ſtatum ſe coniecerit. Et quamuis grauiſſimi doloris ſpectaculum erat,eſt tamen magnæ vtilitatis occaſio, vt dolens continuo aſpectu,munitior & cautior eſſet in aliis,ne iterum in eadem peccata incideret,qui hominis(vt plurimum)mos eſt. Nam quoniam cùm bonis frueremur,neſciuimus ipſis vt oportet vti,illorum priuatione emendati ſumus, & tunc experientia docti, ſentire cœpimus noſtram deſidiam. Itaque tanta rerũ mutatione, docemur, & à quibus excidimus,& quibus noſipſos malis iniecimus. Itaque quod propè, & è regione paradiſi, eũ qui illinc exciderat habitare iuſſit,maximæ prouidentiæ,& curę ſignum fuit,vt & ſpectando

ſpectando memor eſſet,& inde lucrum faceret.]

6. Hæc cum quis apud ſe perſpexerit, conuertat mentis oculos ad Chriſtianum ex Eccleſia eiectum, nec minùs miſerandum deprehendet eius ſtatum. Agnoſcet quippe eum ſubmotum ab vſu ligni vitæ, id eſt ab vſurpatione Sacramentorum, in ſolo ſpinarum ac tribulorum feraciſſimo : eiuſmodi enim eſt, hominis eo deducti conditio. Videbit eum extra ſpeciale Dei præſidium, & peculiarem SS. Angelorum protectionem collocatum. Et cum cæteri in domo Dei abundent panibus, tótque ac tantis fruantur ſpiritualibus bonis, præ quibus ſenſibilia paradiſi terreſtris bona faſtidire poſſint, comperiet excommunicatum è regione conſtitutum, videre & tabeſcere, conſiderantem quantis ſe bonis priuum vltrò fecerit, quibus vberrimè potiantur fideles reliqui.

Caïn, typus excommunicati.

Alterum Chriſtiani excommunicati ſpecimen, eſt Cain. In quam rem cum pleraque proferat Robertus Arboricenſis tomo 2. de vtroque gladio, theorem. 7. ego analogiam illam ſic aperio. Caini atrox delictú, in quo Deum ſe latere poſſe, impiè cenſuit, Victor Cartennenſis l. de pœnit. cap. 4. egregiè expendit, additque c. 7. Caini crimen, non ſimplex, ſed ſeptemplex fuiſſe, cui meritò repéſum ſit ſupplicium ſeptemplex: quæ ille & crimina & ſupplicia, concidit minutiùs. Septem item Caini ſcelera in vno illo fratricidio inuoluta, ſecernit diligenter S. Chryſoſt. hom. 19. in Geneſ. Tam locupleti ſubſtantiæ criminis, pœna illa reponitur Geneſ. 4. *Maledictus eris ſuper terram, cum*

operatus

operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos. Vagus & profugus eris super terram. Ipse Cain vers. 13. de se ait, agens cum Deo. *Ecce eiicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra.* Rursúsque vers. 16. ita habetur. *Egressúsque Cain à facie Domini habitauit profugus in terra, ad Orientalem plagam Eden.* Egredi à facie Dei Cainum, interprete Chrysostomo aliud non fuit, quàm nudari diuino præsidio & protectione speciali: quod esse inter excommunicati damna maximè horrendum vidimus superiùs. Sed & illud Caini supplicium, est excommunicato commune, quod vterque semotus à notorum consortio, siue profugus; vterque semper pauidus, semper sæua præsumens; è regione Edenis, id est non procul quidem à paradiso, extra paradisum tamē oberrat. Vterque tremens, & diuinam manum semper impendentem in momenta singula, fulmen & horrenda supplicia stricturam operiens. Vel si tremorem Caini, de paralysi placeat accipere cum Chrysostomo, nihil faciliùs quàm mysticè accommodare ad rem pręsentem, quæ ille de ea Caini pœna egregiè his verbis tradit homil. 4. de verbis Esaiæ, *Vidi Dominum.* [Semper Deus, vbi peccauit anima, punit corpus. Itidem fecit & in Cain. Anima peccauerat admisso parricidio, & corpus illius, paralysi tactum est, idque iure optimo. Quam ob rem, gemens ac tremens eris super terram. Et circuibat Cain, omnibus loquens, silentio vocem edens, silentióque erudiens. Lingua tacebat, & cætera membra clamabant, cunctísque exponebant cur gemeret, cur tremeret. Fratrem occidi, parricidium admisi. Quod postea Moyses scripto narrauit, ille rebus ipsis omnibus loquens obambulabat;

non occides. Vidisti os silens, & rem vociferantem? vidisti legem viuam ferri? vidisti columnam eminentem? vidisti vindictam vindicta tolli? vidisti supplicium versum in eruditionis materiam? vidisti peccantem animam, & carnem dantem pœnas, ídque admodùm congruenter?]

Et coruus Noëticus.

7. Coruus ex arca à Noemo exclusus, excommunicatum ex Ecclesia eiectum præsignauit, iuxta S. Brunoné l. de laud. Eccles. c. 2. *sub finem*; sic enim scribit. [Coruus de arca egressus restat nunc de coruo dicere, qui de arca egressus ad eam vlterius redire neglexit. Per hunc nimirum illi figurantur, qui pro suis offensis ab Ecclesia separati ad eam vlterius redire despiciunt. Talis fuit Arrius & Sabellius, tales & Donatistæ, qui pro suis iniquitatibus ab Ecclesia diuisi ad eam redire & reconciliari noluerunt; vnde non immerito omne coruinum genus immundum esse dicitur. Quid vero per columbam, quæ cum ramo oliuæ virentis ad arcam rediit, nisi illi significantur qui mites sunt, sapientes & humiles: hi enim quia pacem & concordiam diligunt, si Ecclesiam Dei & fratrum congregationem quolibet modo contra se commotam intelligunt, mox humiliati, & per omnia satisfacere parati, ad eam redeunt, pacem offerunt, & misericordiam suppliciter deposcunt. Qui ergo perire timet, & saluari desiderat, ab vnitate Ecclesiæ non recedat. Audiant Dominum dicentem. Manete in ciuitate donec induamini virtute ex alto, qui cum patre & filio, &c.]

Ac

Ac qui per Mosem trucidati.

Mosem trucidantem impios, fuisse adumbrationem Ecclesiastici Præsulis, stringentis sacrum gladiũ, docet S.Augustinus l.de fide & operibus c. 2. verbis illis. [Hoc primũ dico,ne quis ea testimonia Scripturarum quæ commixtionem bonorum & malorum in Ecclesia, vel præsentem indicant, vel futuram prænunciant, sic accipiat, vt disciplinæ seueritatem siue diligentiam, soluendam omnino atque amittendam, non illis edoctus literis, sed sua opinatione deceptus existimet. Neque enim quia illam primi populi commixtionem, Moyses Dei famulus patientissimè perferebat, ideò non in multos etiam gladio vindicauit. Et Phinees Sacerdos, adulteros simul inuentos ferro vltore confixit: quod vtique degradationibus & excommunicationibus,significatum est esse faciendum in hoc tempore, cum in Ecclesiæ disciplina, visibilis fuerat gladius cessaturus.]

Maria quoque & leprosi vrbe eiecti.

8. Maria vxor Aaronis,Mosis ex fratris coniugio soror, non germana vt plurimi perperam putant, sed cognata,vt rectè Isid.Pelus.l.3. epist. 152. ob grauem noxam multata diuinitùs, & iussa aliorum commercium declinare Num. 12. imago ac typus fuit eorum quos Ecclesia ob graues culpas arcet à cæteris, ne ad eos contagium deriuent. Audi Clementem Romanum 2.constit.c.16.aliàs 19.[Cum deliquisse videris, iube eiici foras, acerbè ferens,de quo eiecto doleant

non occides. Vidiſti os ſilens,& rem vociferantem? vidiſti legem viuam ferri ? vidiſti columnam eminentem ? vidiſti vindictam vindicta tolli ? vidiſti ſupplicium verſum in eruditionis materiam? vidiſti peccantem animam,& carnem dantem pœnas, ídque admodùm congruenter?]

Et coruus Noëticus.

7. Coruus ex arca à Noemo excluſus, excommunicatum ex Eccleſia eiectum præſignauit, iuxta S. Brunonẽ l.de laud. Eccleſ.c.2. *ſub finem*; ſic enim ſcribit. [Coruus de arca egreſſus reſtat nunc de coruo dicere, qui de arca egreſſus ad eam vlterius redire neglexit. Per hunc nimirum illi figurantur, qui pro ſuis offenſis ab Eccleſia ſeparati ad eam vlterius redire deſpiciunt. Talis fuit Arrius & Sabellius, tales & Donatiſtæ, qui pro ſuis iniquitatibus ab Eccleſia diuiſi ad eam redire & reconciliari noluerunt; vnde nòn immerito omne coruinum genus immundum eſſe dicitur. Quid vero per columbam, quæ cum ramo oliuæ virentis ad arcam rediit, niſi illi ſignificantur qui mites ſunt, ſapientes & humiles: hi enim quia pacem & concordiam diligunt, ſi Eccleſiam Dei & fratrum congregationem quolibet modo contra ſe commotam intelligunt, mox humiliati, & per omnia ſatisfacere parati, ad eam redeunt, pacem offerunt, & miſericordiam ſuppliciter depoſcunt. Qui ergo perire timet, & ſaluari deſiderat, ab vnitate Eccleſiæ non recedat. Audiant Dominum dicentem. Manete in ciuitate donec induamini virtute ex alto, qui cum patre & filio, &c.]

Ac qui per Mosem trucidati.

Mosem trucidantem impios, fuisse adumbrationem Ecclesiastici Præsulis, stringentis sacrum gladiũ, docet S.Augustinus l.de fide & operibus c. 2. verbis illis. [Hoc primũ dico, ne quis ea testimonia Scripturarum quæ commixtionem bonorum & malorum in Ecclesia, vel præsentem indicant, vel futuram prænunciant, sic accipiat, vt disciplinæ seueritatem siue diligentiam, soluendam omnino atque amittendam, non illis edoctus literis, sed sua opinatione deceptus existimet. Neque enim quia illam primi populi commixtionem, Moyses Dei famulus patientissimè perferebat, ideò non in multos etiam gladio vindicauit. Et Phinees Sacerdos, adulteros simul inuentos ferro vltore confixit: quod vtique degradationibus & excommunicationibus, significatum est esse faciendum in hoc tempore, cum in Ecclesiæ disciplina, visibilis fuerat gladius cessaturus.]

Maria quoque & leprosi vrbe eiecti.

8. Maria vxor Aaronis, Mosis ex fratris coniugio soror, non germana vt plurimi perperam putant, sed cognata, vt rectè Isid.Pelus.l.3. epist. 152. ob grauem noxam multata diuinitùs, & iussa aliorum commercium declinare Num. 12. imago ac typus fuit eorum quos Ecclesia ob graues culpas arcet à cæteris, ne ad eos contagium deriuent. Audi Clementem Romanum 2.constit.c.16.aliàs 19.[Cum deliquisse videris, iube eiici foras, acerbè ferens, de quo eiecto doleant

item diaconi, qui eum obseruent, & extra Ecclesiam contineant, iidémque in Ecclesiam postea ingressi, pro eo te rogent. Etenim Saluator noster pro iis, qui peccauerant, Patrem precabatur, vt est in Euangelio scriptum: *Pater*, inquit, *ignosce eis, non enim sciunt quid faciunt*. Postea iubebis ingredi, & facta examinatione, an pœniteat sitque dignus qui in Ecclesiam ex toto admittatur, castiga illum ieiuniis duarũ, aut trium aut quinque, aut septem hebdomadarum, vt delicti genus, & ratio poposcerit, atque ita dimitte eum, ea locutus quæ eum, qui de peccato commisso alium admonendi causa increpat, docere, & monere conuenit; vt apud se maneat Deum deprecans, vt sit sibi propitius, ac beneuolus, illúdque dicat; *si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Quoniam à te est propitiatio*. Tale enim quid innuit, quod in Genesi dictum est Caino, *peccasti, quiesce*; id est, ne pergas peccare. Quòd enim eum qui deliquit, pudere delicti sui oporteat, satis docet quod in Scriptura dictũ est Moysi, cum Moyses precabatur Deum, vt peccatum sorori condonaret: ait enim Deus illi: *Si pater in faciem eius expuisset, an non erubuisset? Septem diebus extra castra amoueatur, & postea ingredietur*. Sic igitur vos facere oportet, eos scilicet, qui se pœnitere aiunt peccasse, eiicere ex Ecclesia, tempore proportione peccatorum definito: postea verò recipere pœnitentes, tanquam patres filios.] Mariæ quoque eiectionem à cœtu populi, & post septiduum reuocationem, præsignasse excommunicationem docet Rabanus in libro de Pœnitentibus c. 1. *sub finem* ex S. Isid. Hispal. ad Massionem, additque quod Maria septem diebus iussa esset, manere extra castra, inde factum esse, vt

canonum

canonum censura peccatorem extra collegium S. Ecclesiæ septennio excluderet, nec statui pristino redonaret ante illud tempus.

Affine est quod de leprosi cuiusuis abiectione extra ciuitatem in locum immundum, sancitur Leuit. 14. quæ abiectio quid adumbret, accipe ex Tertulliano l. de pudic.cap.20. [Si post recuperationem & reformationé,rursus Sacerdos animaduerterit in eadem domo de pristinis causis aliquid, & maculis, immundam eam pronunciauit, & iussit deponi materias,& lapides,& omnem structuram eius,& abiici in locum immundum:hic erit homo caro atque anima, qui post baptisma & introitum Sacerdotum reformatus, denuo resumit scabra & maculas carnis, & abiicitur extra ciuitatem in locum immundum, deditus scilicet Satanæ,in carnis interitum.]

Item Core ac socij absorpti.

9. Core,Dathan & Abiron,seditionis in populo Dei incentores, faces rebellionis, & quod planè insigniter expendit Facundus l. 12. pro tribus capitulis c. 2. Deo quidem vero, sed aliter quàm ipse sanxisset immolare decernentes, horribili separatione à cæteris submoti sunt,& iuxta S.Cyprianum l.de vnit. Eccles. num. 60. adumbrationem excommunicatorum in Christiana Ecclesia,prætulerunt. Præmiserat ibi S. Cyprianus, non pauca in percussos Ecclesiastica animaduersione, hæcque præter cætera. [Vitate quæso vos eiusmodi homines, & à latere atque auribus vestris perniciosa colloquia velut contagium mortis arcete, sicut scriptum est, *Sepi aures tuas spinis,& noli*

LL 3 *audire*

audire linguam nequam. Et iterum, *corrumpunt ingenia bona, confabulationes pessimæ.* Docet Dominus, & à talibus admonet recedendum. *Cæci sunt*, inquit, *duces cæcorum. Cæcus autem cæcum ducens simul in foueam cadent.* Auersandus est talis, atque fugiendus qui sanus fuerat ab Ecclesia separatus. Peruersus est huiusmodi, & peccat, & est à semetipso damnatus.] Mox verò subiungit. [Nec dignatur scire, quoniam qui contra ordinationem Dei nititur, ob temeritatis audaciam diuina animaduersione punitur. Sic Chore, & Dathan & Abyron, qui sibi contra Moysem, & Aaron Sacerdotem, sacrificandi licentiam vindicare conati sunt, pœnas statim pro suis conatibus pependerunt. Terra compagibus ruptis in profundum sinum patuit, stantes atque viuentes, recedentis soli hiatus absorbuit. Nec tantùm eos qui authores fuerant, Dei indignantis ira percussit, sed & cæteros ducentos quinquaginta participes eiusdem furoris, & comites, qui coagulati cum iisdem simul, ad audaciam fuerant, exiens à Domino ignis, properata vltione consumpsit, admonens scilicet & ostendens, contra Deum fieri quidquid improbi fuerint ad destruendam ordinationem Dei humana voluntate conati.]

10. PseudoConcilium Bagaïtanum excommunicans Maximinianum, apud S. Augustinum l.4. contra Crescon. c.4. eandem de proposito excommunicationis typo, mentem præfert his verbis. [Maximinianum fidei æmulum, veritatis adulterum, Ecclesiæ matris inimicum, Dathan, Chore, & Abyron ministrum de pacis gremio sententiæ fulmen excussit: & quod adhuc eundem dehiscens terra non absorbuit, ad maius supplicium superis reseruauit. Raptus enim pœnam

nam suam compendio lucrauerat funeris vsuras, nunc grauiores colligit fœnoris, cum mortuus interest viuis.]

In Concilio denique Lemouicensi act. 1. hæc formula excommunicandi rebelles ponitur. [Maledicti ipsi, & adiutores eorum in malum, maledicta arma eorum, & caballi eorum. Erunt cum Cain fratricida & cum Iuda traditore, & cum Dathan, & Abyron, qui viui introierunt in infernum. Et sicut hæ lucernæ extinguũtur oculis vestris; ita gaudium eorum extinguatur in conspectu sanctorum Angelorum; nisi ante mortem ad satisfactionem, & emendationem, siue pœnitentiam dignam venerint, in iudicium Episcopi sui. Omnes Episcopi, & Presbyteri candelas ardentes in manibus tenentes, mox eas in terram proiicientes extinxerunt. Ad quod verbum cor populi valdè expauit, & omnes clamauerunt, dicentes: sic extinguat Deus lætitiam eorum, qui pacem, & iustitiam suscipere nolunt.]

Necnon Achan, & Zambri.

11. Achanem fuisse Christianorum excommunicatorum imaginem, eiúsque horribili supplicio discendum esse transgressoribus rectè sapere, illud ostẽdit, quod Achane post scelus superstite, denunciauit Deus polluendos fore ex eius consortio Hebræos omnes, quousque ipse, vtpote anathematizatus, contereretur. Analogiam anathematis Achanis, cum anathemate Christiano, agnoscit apertè Origenes homil. 7. in Iosue, necnon Catholici Orientales epist. ad Agapetum Papam, quam recitat Baron. anno Christi

536.qui etiam Epiſtola ad Imperatores, ibidem adducta, eodem exemplo vtuntur ad demonſtrandam excommunicationis virulentiam.

Phinees Sacerdos, vltore gladio vindicans diuinam iniuriam in ſcortatoribus, adumbrauit Eccleſiaſticum Antiſtitem, plectentem excommunicatione ſpirituales adulteros. Ita docet S. Auguſt. l. de fide & operibus cap. 11. verbis illis. [Phinees Sacerdos adulteros, ſimul inuentos ferro vltore confixit. Quod vtique degradationibus, & excommunicationibus ſignificatū eſt eſſe faciendum in hoc tempore, cum in Eccleſiæ diſciplina, viſibilis fuerat gladius ceſſaturus. Nec quia beatus Apoſtolus, inter falſos fratres tolerantiſſimè congemiſcit, quoſdam etiam Diabolicis inuidentiæ ſtimulis agitatos, Chriſtum tamen prædicare permittit: ideò parcendum cenſet illi qui vxorem patris ſui habuit; quem præcepit congregata Eccleſia tradere Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Aut ideo ipſe non alios tradidit Satanæ, vt diſcerent non blaſphemare.]

Reges Ozias & Nabuchodonoſor.

12. Ozias Rex, ob temeritatem in Sacerdotem & profanam audaciam, ſucceſſor Core, Dathani, & Abironis, lepra à Deo percuſſus, & è templo eiectus, adumbrauit Chriſtianum excommunicatum, cui ob contumaciam in Dei Sacerdotem, contingit expelli è domo Dei, & arceri communione cum cæteris. De Ozia ſic correpto, ita ſcribit S. Chryſoſt. homil. 4. de verbis Eſaiæ, *Vidi Dominum.* poſt deſcriptum ſcelus eius.

eius. [Continuò effloruit lepra in fronte illius. Vbicunque est impudentia, illic & vltio. Vidisti humanitatem vltionis diuinæ? Non fulmen emisit, non terram concussit, non commouit cœlum, sed effloruit lepra, non in alio loco quàm in fronte, vt facies præ se ferret vindictam; vt tãquam in columna litterę essent impressæ. Non enim propter illum factum est, sed propter eos qui sequuntur Dathan. Quum enim posset pro meritis pœnam infligere, non inflixit, sed seu lex posita est, velut in loco sublimi dicens: Nolite facere talia, ne patiamini similia: Extat lex viua, & frons vocem edidit tuba clariorem: Literæ erant insculptæ fronti, literæ quæ deleri non poterant. Non enim erant atramento inscriptæ, vt aliquis posset delere, sed naturalis erat lepra, eúmque reddidit immũdum, vt alios faceret mũdos. Et quemadmodum iure damnatos, posteaquàm funem acceperint, educunt funem ore gestantes; sic & hic adducebatur pro fune lepram ingestans, eo quod sacerdotium affecisset contumelia.] Hanc porrò vltionem, exhibuisse excommunicationem Christianam, distinctiùs ad hunc modum tradit ibid. homil. 5. [Quod Christus adhortatus est, vt facerent homines, quoties inuicem peccauerint, hoc Deus fecit erga hominem. *Quoties enim*, inquit, *peccauerit in te frater tuus, abi, argue eum inter te & ipsum solum*. Sic & Regem hunc redarguit Deus. Et Christus quidem dicit; *Si te non audierit, sit tibi velut Ethnicus & publicanus*. At Deus humanitate proprias supergrediens leges, ne sic quidem illum resecuit, nec audire nolentem, indignantémque deiecit, sed iterum aggreditur, castigátque, modo correctionem habentę potius quàm vltionem. Neque enim fulmen vibrauit è

 sublimi,

ſublimi, neque exuſſit impudens caput, ſed tantùm lepra caſtigauit.]

13. Nabuchodonoſorem, quiſquis expreſſam Chriſtiani excommunicati imaginem dixerit, mea ſententia non aberrabit. Homo impius, in ſcelere obfirmatus, & contumax, excepit à vigili ſententiam Daniel. 4. qua eiectus eſt ex hominibus, & eius habitatio cum beſtiis & feris eſt decreta, donec ſciret dominari excelſum in regno hominũ, id eſt, in terra. Vigilem, nemo non videt, vel ipſa nominis notatione ſuffragante, Epiſcopum adumbrare. Iuſto eius decreto, obduratus in ſcelere, ac iniquitatis typho turgens peccator, eiicitur ex cœtu hominum, hoc eſt ex Chriſtiana Eccleſia quam incolunt veri homines, & hominum id eſt (Tertulliano interprete) Apoſtolorum filij. E rationali illo cœtu, abigitur infelix inter feras; quo nomine aptiſſime veniunt infideles, quibuſcum duntaxat commercium eſſe poteſt excommunicato : cui ſtatus ille ferinus, & deſtitutio à ſtatu ſocietatis humanæ bellè conuenit, donec reſipiſcat, & Deum in Eccleſiæ perſona loquentem audiat, mollita obduratione, & peruicta contumacia.

Ionas, & Samaritani.

14. Ionas pertinax & rebellis, ac idcirco deiectus in mare, & à ceto deuoratus, videtur genuina imago fuiſſe hominis ex Eccleſiæ nauicula exturbati, & à Diabolo hauſti, qui proinde poſſit illis Ionæ verbis ex cap. 2. ad ſe aptatis, Deum affari. *Proiecisti me in profundum in corde maris, & flumen circumdedit me : omnes gurgites tui, & fluctus tui ſuper me tranſierunt. Et ego dixi;*

xi: abiectus sum à conspectu oculorum tuorum. Veruntamen rursus videbo templum sanctum tuum. Circundederunt me aquæ, vsque ad animam; abyssus vallauit me, pelagus operuit caput meum. Ad extrema montium descendi; terræ vectes concluserunt me in æternum, & subleuabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus. Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum, vt veniat ad te oratio mea, ad templum sanctum tuum. Qui custodiunt vanitates frustrà, misericordiam suam derelinquunt. Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcunque voui, reddam pro salute Domino.

Samaritani Iudæis non coütentes, adumbrarunt nostros excommunicatos, iuxta D. Augustinum l. contra Donatist. post collat. c.20. verbis illis. [Quod iussus est quidam Propheta nec panem manducare, nec aquam bibere in Samaria, quo missus fuerat, vt corriperet eos qui vaccas constituerant adorandas more idolorum Ægyptiorum; hoc omnino facere debuit quod præceperat Dominus, cui tunc eo modo illos corripere placuit, vt nihil ibi alimentorum tangeret Propheta, quem miserat. Nũquid eis in Ecclesia non fit quotidie, quando eos quos acriùs corripiunt, etiamsi in eorum possessione sumus, nihil ibi apud eos contingimus, vt sentiant quantùm eorum peccata doleamus?]

An Iudaïca excommunicatio, typus nostræ.

15. Hæ sunt præcipuæ adumbrationes Christianæ excommunicationis, quas vetus instrumentum suppeditat. Quia verò sub lege Mosaïca, vsus erat noxios extra Synagogam faciendi, vt vidimus, dicemúsque

que rursus infra,tractantes horrorem quo olim Iudæi concutiebãtur, cum sic plectebantur;quæri hoc loco potest,an ea quoque extra Synagogam eiectio, fuerit adumbratio nostrę excommunicationis,an verò eiusdem cum ea speciei fuerit. Sensit hoc secundum, qui scripsit,Christianam excommunicationem,ita manasse ex vsu illo Iudæorum, vt non fuerit nisi eius continuatio,quod habetur ex Polydoro Virgilio l.4.de inuentor. rerum,cap. 12. *ad finem.* Et sanè cum esset in antiqua Ecclesia potestas gubernandi populum Dei, eáque vis rectrix absque facultate coactrice inutilis & manca futura esset,non videtur dubium,quin prę-sules antiquæ legis potuerint multare peccatores pro delictorum grauitate; non modò eos extra Synagogam faciendo,quod notum est, sed etiam arcendo illos à sacrificiis & Sacramentis antiquæ legis. Quidni verò potuerint quoque eos priuare fructu suffragiorum & orationum communium? Hoc autem est,ferire reum maiori excommunicatione.

Respondent Soto in 4.d.22. q.1. artic.1. §. *ad hæc*, Henriq.l.13.c.2.*in fine*.Mart.Ledesma 24.q.21.art.1. Satyr.l.1.de censur.c.4. Sacerdotes veteris legis, non potuisse inducere priuationem suffragiorum cõmunium, quia in ea lege nulla erat spiritualis virtus clauium.Sed hoc non satisfacit. Quia quamuis Synagoga claues non habuerit per ordinem ad remissionem peccatorum & cœli reserationem; (has enim claues Christus primùm concessit:) tamen spectando claues inadæquatè,siue prout duntaxat spectabant gubernationem accommodatam illi statui, & coërcitionem necessariam ad veram gubernationem, fatendum est, Synagogam habuisse claues:quod haud dubiè voluerunt

runt aliqui adducti in supplemento D.Thomæ 3.p.q. 19. artic. 1. disertè idem concedit Suarez t. 4. 3.p.d. 17.qui etiam l.6.de voto c.9.num.21. probabile iudicat, claues in ea lege, comprehendisse quoque facultates varias ad dispensanda & relaxanda iuramenta & vota, sine quibus facultatibus, vix ac ne vix quidem rectè posset procedere gubernatio fidelium. Idem ergo est de spirituali facultate coërcendi, quæ quandoquidem agnoscitur concessa Antistibus veteris legis quoad submotionem à Sacramentis & sacrificiis, quidni agnosci quoque possit quoad priuationem suffragiorum communium? Atque ita nihil videbitur deesse excommunicationi veteris legis, quominus dicatur eiusdem speciei & rationis fuisse cum nostra; proindéque non fuisse adumbrationem & typum eius, sed germanam atque congenerem.

16. Fateor non constare liquidò, an reipsa in veteri Testamento fuerit vsus inducendi priuationem orationum communium. Potuisse tamen induci eam priuationem, nullus dubitat. Et nihilominus rectè dici potest, etiam facta suppositione illius vsus, excommunicationem Christianam spectatam adæquatè, & quoad omnia quæ includit, non fuisse in veteri Testamento, sed nostram excommunicationem successisse potiùs morti corporali, quam lex vetus in delictorum pœnam infligebat, vt dixit S.Cyprianus epist. 62. Nam saltem priuatio satisfactionum repositarum in communi thesauro, non poterat in veteri lege infligi, quia nullus tunc erat thesaurus communis, cuius clauem accepissent Sacerdotes, vt benè cum Innocentio monuit Nauarrus comment.de Indulgent.notab.20. num.15. An propter hanc oblæsionem & defectum

fectum antiquæ excommunicationis, tantam verò eius cum nostra germanitatem quoad cætera, dicendum sit, antiquam excommunicationem fuisse typum & adumbrationem nostræ excommunicationis, lis est de vocabulo, circa quam non placet diutiùs tricari.

CAPVT X.

Summa excommunicationis calamitas per analogiam ad extremam impiorum à bonis segregationem cuius est typus, iuxta supremæ illius segregationis expreßionem in vtriusque Testamenti Scripturis.

1. ACTVM est de typis & adumbrationibus excommunicationis Christianæ, in veteri Scriptura propositis; eáque ratione, quantus esse debeat excommunicationis horror, est patefactum. Nunc addendum est, qua ratione excommunicatio, sit typus summæ & omnium ærumnosissimæ calamitatis, quæ damnatos inuoluet in altera vita. Quid enim vspiam est tam tetrum & horridum, vt statui damnatorum de calamitatis atrocitate & horrore non concedat? Quare si Christianam excõmunicationem teterrimo illi statui valdè affinem esse, eíque tanquam scitè expressam imaginem respondere demonstrauerimus, eadem opera demonstratum manebit, hominis excommunicati statum in hac vita, deterrimum planè ac

ac luctuosissimum habendum esse. Hoc vt assequamur, & hac noua probatione stabiliamus, expendendi sunt modi loquendi Scripturarum de summa damnatorum calamitate, & quàm bellè excommunicatis aptari queant, considerandum: Adiuncta item vtriusque status componenda; atque ita in quo typus iste cum re expressa consentiat, & in quo etiam dissentiat, explicatum dabimus.

Patrum sensus de analogia vltimæ in mundi meta secretionis & excommunicationis.

Nec verò nos primi in eam cogitationem venimus, quod excommunicatio nostra sit typus & adumbratio æternæ damnationis. Tradiderat hoc iampridem Tertullianus cap. 39. Apolog. describens exercitationes Christianorum cœtuum suo tempore. [Certè (inquit) fidem sanctis vocibus pascimus, spem erigimus, fiduciam figimus; disciplinam, præceptorum nihilominus inculcationibus densamus. Ibidem etiam exhortationes, castigationes, & censura diuina. Nam & iudicatur magno cum pondere, vt apud certos de Dei conspectu: summúmque futuri iudicij præiudicium est, si quis ita deliquerit, vt à communicatione orationis, & conuentus, & omnis sancti commercij, relegetur.]

2. S. Basilius subscribere visus est, tractans illud capitis primi Esaiæ, *auferam omnes iniquos abs te.* Proposito enim insigni beneficio quo Deus afficit subditos, cùm iniquum præsidem remouet, subdit. [Ob hoc & signa quædam circum Ecclesiam statuuntur, quæ deprehensos in interdictis peccatis, abarcent ingressu, &

ſu, & ſegregant à reliquo corpore Eccleſiæ, vt ne vel tantillum fermenti totam conſperſionem dolo circumueniat ac vitiet. Itaque ad Dei bonitatem ſpectat, è medio populi tollere iniquos. Neque enim iniqui, vnà cum ſanctis ingredientur ſancta, quia ventilabrum eſt in manu Domini. Sed enim qui nunc vt iniqui ſegregantur à populo, quæ geruntur cuncta ſúſque déque ferunt, non intelligentes, quia iſtę delineationes ſeparationis, ea ſubindicant quæ in tremendo fient Dei iudicio.]

Petrus Bleſenſis epiſt. 131. *in fine*, idem apertè tradidit, cum dixit. [Qualiter tibi erit, cum ab Eccleſia Sanctorum perpetua excommunicatione præciſus, videbis filium Dei ſuis militibus donatiua gloriæ largientem, tibi cedere ad miſeriæ cumulum alienæ plenitudinem voluptatis? ô quam lugubre erit videre & perdere Deum, atque ante ſui ſaluatoris perire conſpectum.] Verba hæc poſtrema, deprompſit Bleſenſis, ex calce homiliæ quartæ ad Monachos apud Euſebium Gallicanum. Priora verò, redolent illa eiuſdem autoris homil. 1. num. 3. [Quid poſt hæc cum ſe miſeranda conditione viderit omni conſolatione nudatam, in exteriores tenebras excuti, & ab illa beatorum Eccleſia, perpetua excommunicatione ſecluſam, ab ipſa vitæ radice præcidi?]

In hanc rem, luculentum locum Paſchaſij Corbeienſis ex lib. de corp. & ſang. Dom. iam tradidi ſuperiori capite. Haud obſcurè idipſum inſinuauit Petrus Damian. Opuſc. 12. c. 13. cum agens de vitando conſortio excommunicatorum, eo quod ſint à Deo diuiſi, & membra Satanæ, addit, quibus idem Tartareus ignis eſt paratus, iuxta Chriſti in iudicio oraculum,

lum,

lum, eandem deberi iam nunc abominationem. Hæc quippe verba germanitatem damnatorum & excommunicatorum, satis apertè præferunt, magnámque esse inter vtrosque proportionem, perspicuè significant.

Suffragia Scripturarum ad idem.

3. Habet ea proportio fundamentum in Scripturis sacris, quæ excommunicationem vel explicant, vel adumbrant, per segregationem scabiosarum ouium à sanis, per ligationem & vincula animarum, per traditionem hominis Satanæ factam, & huiusmodi alia, quæ æquè in damnatos & eorum statum cadunt, vt vel tenuiter consideranti poterit esse manifestum. Nam præterquam quod in die iudicij, segregabuntur oues ab hœdis, in iudicio item particulari fit omnimoda diremptio ac separatio damnati à fidelibus, iuxta illud Iobi 28. *Lapidem caliginis & vmbram mortis, diuidit torrens à populo peregrinante*: quod D. Gregor. 18. moral. c. 17. & 18. egregiè aptat ad reproborum diuisionem à fidelibus per interpositum diuini iudicij torrentem igneum. Quod item de temerario conuiua, absque nuptiali veste auso in conuiuium irrepere, & ligatis manibus ac pedibus misso in tenebras exteriores, hoc est extra cœnæ locum multo lucernarum lumine splendentem, de excommunicato accipitur à D. Augustino l. de collat. contra Donatist. cap. 20. eo quod excommunicatus, ligatus & innodatus Ecclesiasticis vinculis, proiiciatur extra Ecclesiam, in qua sola illucet sol animarum; hoc inquam totum, ad eiectionem impiorum in tenebras inferorum, primariò

mariò ſpectat. Iidem damnati, manifeſtiſſimè traduntur Satanæ, cuius deinceps veluti peculium ac poſſeſſio habentur. Id quod æquè de excommunicatis dici, ſuperiùs oſtendimus. Tandem vt alia pleraque proportionis & correſpondentiæ, damnatos inter ac excommunicatos capita dimittam, S. Gregorius 21. moral. cap. 4. agnoſcit improborum à iuſtis ſecretionem æternam, in actu ſignato appellari anathema à Iobo. Sic enim ſcribit. [Dicat ergo vir ſanctus, *nunquid non perditio eſt iniquo, & alienatio operantibus iniquitatem?* Quod videlicet & alienationis verbum duriùs ſonaret, ſi hoc interpres in ſuæ linguæ voce tenuiſſet. Quod enim apud nos alienatio, hoc apud Hebræos anathema dicitur. Tunc ergo alienatio erit reprobis, cùm ab hæreditate diſtricti iudicis, ſe anathema eſſe conſpicient, quia hîc eum peruerſis moribus contempſerunt.]

Explicatio proportionis prædictæ, quoad cauſam formalem vtriuſque ſegregationis.

4. Iam ſi excommunicationis cauſas, cum cauſis damnationis conferre placeat, perſpicuum erit, quanta ſit vtriuſque illius ſtatus conſenſio. Excommunicationem, ob ſolum mortale peccatum intorqueri in quempiam poſſe, in confeſſo eſt. Hæc item eſt vnica & ſola damnationis æternæ cauſa formalis extrinſeca, ſiue motiuum. Nam quamuis peccata venialia arceant hominem ad tempus à viſione Dei, & cœleſtium ſacramentorum fruitione, quæ eſt analogicè quædam excommunicatio minor: tamen perpetuam excluſionem à gloria, nemo ſubit niſi contaminatus

lethali

lethali labe. Ac ne pro quouis quidem mortali peccato incurritur æterna damnatio, sicut neque excommunicatio; sed quemadmodum ad excommunicationem incurrendam exigitur obfirmatio in crimine, & contumacia aduersus Ecclesiam; ita, vt quis in æternæ damnationis barathrum detrudatur, exigitur impœnitentia finalis, cui nulla est par contumacia. Nam si contumax is dicitur, qui aduersus aliquantas monitiones obsurdescit, nemo ad plures externas & internas admonitiones contumax & præfracti animi est, quàm is quem vsque ad mortem obfirmat impœnitentia. Neque enim trina duntaxàt adhibetur monitio, vt reuocetur ad bonam frugem, sed quod in scripturis perpetuò traditur, stat Deus ad peccatoris ostium, & opportunè, importunè, vrget, arguit, obsecrat, increpat, admonet ad pœnitentiam & animi emollitionem; nihil ad eum effectum consequendum prætermittens per se ac suos etiam de nocte consurgens, vt Propheta significantissimè dixit. Causa item interna formalis, quæ est ipsa rei simplicis essentia ac quidditas, eadem proportionaliter est in statu damnati & excommunicati. Nam sicut statuitur separatio omnimoda excommunicati à quocunque cæterorum fidelium commercio, ita inter damnatos & cæteros, chaos magnum firmatur. Et sicut excommunicatus priuatur fructu orationum communium, ita damnati arcentur participatione quarumcunque orationum. Quis enim pro damnato oret, non modò communiter, sed ne priuatim quidem?

5. Nec verum est, sed figmenti plenum, quod de oratione à S. Gregorio fusa pro Traiano in infernum pridem detruso, circũfertur ex Damasceno adscripta

oratione de defunctis. Ea siquidem narratio, quicquid pro ea annitantur Ciaconus iusto opusculo, & Salas 1. 2. tract. 13. d. 15. num. 24. omni prorsus verisimilitudine caret, vt apertè euincunt Bellarm. l. 2. de Purgat. c. 8. & Baron. anno Christi 604. ac Suarez t. 2. 3. p. d. 43. sect. 3. Et vt ita res habuisset in eo exemplo, negandum omnino esset, Traianum cum pro eo orauit S. Gregorius, fuisse detrusum ad sedem æternæ damnationis, sed dicendum esset, fuisse in separato loco detentum, in quo iuuari posset sancti viri suffragiis. Id quod æquè ad narrationes de Falconilla, & similibus extendit Durantus l. 2. de ritibus c. 43. num. 12. Adde etiam ad narrationem de Dinocrate, S. Perpetuę sororis suæ precibus erepto ex inferis, vt refertur apud D. Augustinum l. 3. de anima & eius orig. c. 9. qui tamen nutare narrationis illius fidem, subobscurè insinuat. Non modò autem viatorum preces nihil possunt iuuare damnatos vt eripiantur è Tartaro, sed ne sancti quidem cœlo iam illati orationibus suis quicquam ad id conferre poterunt, vt egregiè prosequitur Origen. hom. 4. in Ezech. & satis fusè contra nouum errorem Barthij Sectarij, confirmaui in Opere de martyrio, p. 4. c. 6. à num. 25. Fuerunt, qui saltem leuamen aliquod cruciatuum per orationes nostras posse damnatis cõtingere, existimarent. Refert non paucos Sixtus Senensis l. 6. Bibl. annot. 47. Sed hæc quoque damnatorum nobiscum communicatio, est penitùs rescindenda, vt Suarez fusiùs prosequitur t. 4. 3. p. d. 48. s. 4. à num. 14. & Medina C. de orat. q. *de iis pro quibus orandum*, & q. *de valore orationis pro alio.*

Quare ratum esto, nullam suffragiorum & orationum quarumcunque participationem, concedi à nobis

bis posse damnatis : ac proinde esse eos excommunicatorum germanos, tametsi hi duntaxat à suffragiis communibus remouentur. Nulla item excommunicatis, æquè ac damnatis, Indulgentiarum Ecclesiasticarum vsura. Neutri interesse possunt diuinis laudibus, quæ in cœtu sanctorum celebrantur. Nec mensam communem cum sanctis habebunt damnati, sicut excommunicatis negatur mensæ cum fidelibus communio. Nemo excommunicato vitando aue dixerit, vetante Apostolo. Et nemo item potest aue dicere damnato, quem norit addici æterno væ ac immedicabili exitio, & prorsus à salute extorrem factum. Vterque Dei protectione speciali destituitur, damnatus verò etiam generali ; cum planè exciderit è statu in quo diuina benignitas protectionem ab hostibus ac tutelam impendit. Excommunicatos Deus ipse tradit Satanæ, ex præiudicio Ecclesiasticæ sententiæ. Qui verò pleniùs deduntur Satanæ, quàm damnati? Estque ea traditio & donatio, firmissima, & omni prorsus excluso remedio irreuocabilis.

Item quoad causam effectiuam.

6. Iam causa effectiua excommunicationis, eadem proportionaliter est cum causa damnationis. Nimirum vt illius causa est Episcopus, ita hanc efficit Pastor & Episcopus animarum nostrarum. Quod si sunt aliquæ excommunicationes à iure quæ non sunt ab homine, fuerunt quoque multorum damnationes à iure, ex vi scilicet diuinæ solius legis, latæ priusquàm Verbum homo fieret. Post Christum verò, vt pleniùs dico cum de Christo iudice, Pater omne iudi-

cium dedit filio: qui proinde etiam particulare iudicium exequitur,& in eo fert sententiam;atque ita ex tunc,quæuis damnatio rectè dicitur excommunicatio ab homine. Quod verò solemnem excommunicationem siue anathema,Episcopus immediatè fert astantibus 12. Sacerdotibus, imago planè esse videtur solemnis sententiæ, à Christo assistentibus 12. Apostolis proferendæ in die iudicij, vbi faculam ardentem deiiciet, verba inquam illa horribilia, *ite maledicti in ignem æternum.* Nec deërit horrificus sonitus, omnium campanarum lugubri & inecondito boatu funestior, siue id accommodare placeat ad ipsius Christi iudicis vocem,cum Sayro l.1.de censur.c.15. num.4. siue potiùs ad tubam mirum spargentem sonum, & ad vocem Archangeli,cuius disertè meminit Apostolus. Interueniet denique conculcatio proiectorum foràs, & ad nihil vltra valentium nisi vt conculcentur & proterantur ab omnibus.Apparet,in formali & effectrice damnationis æternæ & excommunicationis causa,magnam cerni analogiam atque correspondentiam. Materialem verò causam seu subiectiuam, esse vtrobique simillimam, damnatum scilicet ac excommunicatum, est quoque ex antedictis perspicuum.

Differentia quoad finalem.

7. In sola finali causa est dissimilitudo, propter quam initio dixi,statum damnati & excommunicati, discrimine aliquo seiungi. Nimirum excommunicatio, pœna quidem est grauissima, sed medicinalis; quantum est ex mente inferentis. Propterea enim

Apo

Apoſtolus, tradens Satanę Corinthium inceſtuoſum, conteſtatur ſe id facere vt ſpiritus ſaluus fieret in die Domini. Idem excommunicationis ſcopus proponitur ex Vrbano Papa c.*notādum*.24 q.3.& ab Innocentio confirmatur c.1.de except.in 6.& ibid.c.1.de ſent. excom. Ait enim excōmunicationem eſſe remedium & medelam, & huiuſmodi pœnam eſſe medicinalem, non mortalem; diſciplinantem, non eradicantem. At pœna damnati, non eſt medicina: nec enim infertur vt damnatus ſanetur, ſed vt iuſtam retributionem contumaciæ in ſcelere, nec vnquam mollitæ obdurationis accipiat. Verùm quia hic finis eſt planè extra paſſum, nec aliquid in eo mutat, ſed merè ſiſtit in agentis intentione, meritò concludere licet, & damnati & excommunicati ſtatum, quoad ea quæ vtrique inferuntur & inſunt, magnam omnino affinitatem & proportionem habere. Ac proinde ſicut ſtatus damnationis eſt extremitas miſeriarum & vertex infelicitatis, ita excommunicatio, quæ tam bellè damnationi externæ reſpondet, teterrima omnino & calamitoſiſſimà apud prudentes æſtimatores haberi debet.

CAPVT XI.

Diuinum pro extimescenda excommunicatione suffragium factis exhibitum; siue exempla diuinæ vindictæ in quosdam excõmunicatione perculsos.

1. QVÆ ex noui veterísque Testamenti Scripturis, ad ingenerandum excommunicationis sanctum horrorem peti poterant, tanquam fœta diuinæ autoritatis oraculo, persecuti hactenus sumus. Nunc quando diuina autoritas, non minùs factis quàm verbis proditur, nec minùs luculenter Deus veritati cuipiam operibus quàm vocibus attestatur, proferenda sunt illa diuinæ iustitiæ vltricis specimina, quibus patefactum est, excommunicationem Deo ipso iudice pauendam esse, ac euitandam. Et quia iuxta S. Cyprianum l. de lapsis num. 85. *exempla sunt omnium, tormenta paucorum*, non probabo anxiè diligentiam hac in parte, appendendo minutè, quæcunque in hoc genere corrogari poterant: sed contentus ero selectis quibusdam huiuscemodi *pœnarum sanctificationibus*, vt in simili locutum Mosem, obseruat S. Aug. q. 30. in Numer. monens dici sanctificatam eorum pœnam, qua datum est exemplum cæteris, vt timerent & cauerent.

2. Zozimus Neapolitanæ cathedræ inuasor, à Maximo legitimo Episcopo, anathemate percussus eam ob causam, insigne exemplum præbuit efficacitatis gladij Ecclesiastici, vt intelligi potest ex his verbis Marcellini presbyteri l. de schism. Vrsic. & Damasi.

masi.[Inter ipsa verba Sacerdotalia, eius lingua protenditur, nec valuit eam ampliùs reuocare intra oris meatum, eò quòd contra modum naturæ extra os penderet, vt boui anhelo. Qui vt vidit se linguæ officium perdidisse, egreditur basilicam: & (res mira,) foris suum in officium lingua reuocata est. Ac primùm quidem intelligit, compleri in eum sententiam martyris & confessoris. Sed hoc ipsum toties passus est, quoties in basilicam diuersis diebus intrare tentauit. Denique ob eam causam tandem cessit Episcopatui, vt pristinum sibi officium linguæ, integrè redderetur.]Idque etiam consecutum esse Zozimum repudiato plenè Episcopatu malè inito, docet ibidem Marcellinus affirmans superstitem adhuc fuisse Zozimum, cum ista ipse scriberet.

Episcopum nomine Florentinum, refert idem Marcellinus, tametsi nequaquam Arrianum, tamen Arrianorum fautorem & excommunicatum, cum in consessu plenissimo, insideret throno suo, vi diuina subitò elisum in terram fuisse, foràsque eductum semel & iterum. In tertio regrediendi & thronum occupandi connisu, ora fœdè distorquentem, infelicem spiritum expuisse.

3. Stiliconis Comitis seruus, in multorum perniciem falsas tribunatus literas confecerat. Interrogatum & flagitij compertum, S. Ambrosius excommunicauit,[cum eodem momento, (inquit Paulinus sub finem vitæ S. Antistitis,)adhuc sermo esset in ore Sacerdotis, spiritus immundus, arreptum discerpere cœpit. Quo viso, non minimo timore repleti sumus, & admiratione.]

Arcadius Imperator & eius coniux Eudoxia, à S.

[illegible], ob malè habitum S. Ioannem [illegible] communione Christiana priuati sunt. [illegible] Innocentij recitantur à Georgio Patriarcha [illegible]no sub finem vitæ S. Chrysostomi, haben[illegible] etiam apud Nicephorum & Glycam. Quanta [illegible] Arcadium eiúsque vxorem, diuina vltio sit conse[illegible]uta, iidem historici produnt. Et Arcadius quidem, pœnitens & modestia ac humilitate & patientia erga S.Innocentium vsus planè eximia, demisséque sibi & coniugi exsolutionem ab excommunicatione deprecatus iis literis quas ad Innocentium ab eo datas recitat ad longum Georgius, tamen multis exinde pressus angustiis, non diu superstes fuit. Eudoxia quæ multo magis rea erat, quamuis & ipsa literis satisfacere tentasset Innocentio, vt scribit Georgius, & Arcadij rogatu Christianæ communioni esset reddita, tamen non ita multo post excommunicationem ab Innocentio intortam, cum graui ægritudine conflictata, & putrefacto in eiusdem prægnantis vtero, miserrimè fœtu, in summis doloribus, & quod notat Georgius, toto corpore vermibus arroso & putorem efflante quem nemo ferre posset, non absque prænunciis cœlestis iræ prodigiis, animam efflauit, etiam post mortem diu irrequieta, tumulo quo condebatur iugi agitatione commoto, vt scribit Niceph. l. 13. cap. 36. & Cosmas Vestiarius orat. de S. Chrysostomi translatione.

4. Carisius, Ecclesiæ S.Eleutherij martyris clericus malæ frugis, frustra diu tentata per Gennadium Constantinopolitanum Episcopum eius curatione, percussus tandem est anathemate. Quod fulmen cum brutum duceret Carisius, exemplo infrequenti quidem,

dem, at non prorſus inaudito Gennadius Patriarcha ad S. Martyrem Eleutherium literas exarat, expoſtulatorias de Clerico militante in templo S. Martyris; ſimul deprecans, vt excommunicatio vibrata in Clericum rata eſſet; & vt vel perditum illum reuocaret ad mentis ſanitatem, vel illum è medio tolleret. Die craſtina Cariſius inuentus eſt mortuus. Rem narrat Theodorus lector l.1.collectan. & pleniùs Sophron. in Prato c.145. ac Nicephorus l.15.c.23. apud quem tamen corrigendum eſt, quod abſurdè & contra cæterorum fidem ait, minatum Gennadium ipſi S.Eleutherio eiectionem ab Eccleſia, ni Cariſtum vel ſanaret, vel perderet. Hoc quis credat, Sancto Antiſtiti, de Sancto martyre veniſſe in mentem? Quare res ſe habuit, vt ex cæteris retuli. Nec verò placet quod Card. Baron. in notis ad Rom. Martyrol. 20. Febr. exiſtimat interueniſſe in hoc negotio, non excommunicationem Cariſij, ſed execrationem duntaxat. Non ſubſcribo. Cuius enim dicemus eam execrationem fuiſſe. De ſancto Eleutherio quod execratus ſit Cariſium, non proditur. Gennadius autem, execratus quidem eſt Cariſium, ſed excommunicando, & diris inter excommunicandum deuouendo rebellem & impium Clericum. Quo nec ſic quidem reſipiſcente, optimus Patriarcha omnibus aliis iam fruſtra tentatis, atque adeò excommunicatione, quæ præſentiſſimum talium malorum remedium eſt, ritè adhibita, coactus eſt aduerſus anathematis vibrati contemptorem, S. Eleutherium interpellare, qui illata rebelli Clerico nece, vibratum aduerſus eum anathema ratum in cœlo fuiſſe patefecit. De literis ad cœlites datis à mortali, exemplum luculentum proferunt Coſmas Veſtiarius

rius orat. de translatione S. Chrysostomi, & Nicephorus l. 14. c. 45. Scribunt enim, Theodosium iuniorem ex Procli Constantinopolitani, aliorúmque sanctissimorum virorum consilio, literas dedisse ad S. Ioannem Chrysostomum pridem defunctum, quibus veniam enixè rogans de iniuria à parentibus ei irrogata, supplex poscebat, regredi Constantinopolim ne grauaretur. Addúntque iidem autores, Theodosij literis super pectus sacri corporis collocatis, factum esse, vt corpus efferre licuerit, quod antea dimoueri de sede sua nunquam valuerat. Legesis quæ habet Turrianus l. 2. pro epist. Pontif. c. 13. propugnans epistolam Clementis ad S. Iacobum iam cœlo illatum.

5. Anastasius Imperator ob communicationem cum Acacio, & pleraque aduersus Ecclesiam impiè gesta, necnon ob hæresim Acephalorum qua laborabat, & Manichæorum patrocinium excommunicatus, eáque ex causa Symmacho Romano Pontifici infensus, vt ipse Pontifex in suo Apologetico refert, excommunicationem aliquandiu cõtempsit. In ea contemptione perseuerantem, & in dies audentem maiora ac tetriora, sic affatus est Symmachus, sub finem apologetici prædicti. [Nos humani generis conscientiam, contestari, qua possumus voce nullatenus cessamus, omnipotentem Deum suis causis minimè defuturum; & quantacunque sit humana præsumptio, quantacunque potentia, sub diuino nutu, huius atrocitatis censuram sine dubitatione vindicandam. Nam talem ausum, neque hîc confidimus euasurum, & in illo magno Dei iudicio recepturum, quod iis temeritatibus diuina retributione debetur. Hæc nos nequaquam tacuisse sufficiat: vt cum superna fuerit vltio subsecuta,

ſubſecuta, & vera nos protuliſſe conſideratio humana cognoſcat, & pœnam non inaniter pronuntiaſſe venturam; & propoſuiſſe pręmonitionis formam, qua huiuſmodi præcipitiis de cætero temperetur.] Prænunciationem, ſecutus eſt non ita multo poſt euentus funeſtiſſimus. Nam vigil de cœlo, breuiatos dies Anaſtaſij, reciſis quatuordecim vitæ eius annis ſignificauit: & excuſſum de cœlo fulmen, infelicem latebras intutas & perfugia malè fida captantem, corpore & anima perdidit, vt quem Eccleſiaſticum fulmen non contriuerat ad ſalutem, cœleſtes manubiæ æterno exitio & irreparabili calamitate multarent.

6. Britanni Armorici, S. Machutem ſiue Macloium, Epiſcopum ſuum, multis & atrocibus affecerant iniuriis. Sanctus Antiſtes, filios Belial excommunicatione percuſſit, abiitque Santonas. Excommunicationem, conſecuta eſt eluuio malorum. Plerique contracti ſunt effecti, leproſi complures, non pauci excæcati, benè multi diuturnis languoribus contabuerunt. Terra ipſa, à malitia inhabitantium in ea, poſita eſt in ſalſuginem, & damnata ſterilitatis; donec pertæſi tot ærumnarum Britanni, vexatione intellectum dante, miſſa legatione perhonorifica, ſanctum Epiſcopum reuocarunt. Soluti anathemate per eius regreſſum, omnia pariter cum eo bona recuperarunt. Clades hominum ceſſauit, & terræ ſua feracitas reuenit, & quanti apud Deum eſſet Antiſtitis cum maledictio, tum benedictio, patefactum eſt.

Nantinus Engoliſmenſium Comes, ab Heraclio Epiſcopo excommunicatus, obiit, inclamans amburi ſe ab Heraclio, vt ſcribit Gregor. Turon. l. 5. hiſtor. cap. 36.

Leodaſtus

Leodaſtus Turonenſium Comes, quàm miſerando exitu vitam concluſerit, narrat Aimonius l. 3. hiſtor. Franc. cap. 43. cauſam referens in excommunicationem, qua percuſſus fuerat ob vexatum calumniis S. Gregorium Epiſcopum. A qua quidem excommunicatione, agente Rege ſolutus eſt, per illos ipſos Epiſcopos qui eam intulerant. Verùm triumphator in Iſraël non pepercit, nec flexus eſt, ſed etiam ab exſoluto, pœnas contractorum quandoque nexuum repetiit, quales Aimonius deſcribit, acerbiſſimas & grauiſſimas.

7. Excommunicauerat grauiſſimis de cauſis vnũ aliquem è ſuis, S. Albinus Andegauenſium Epiſcopus. Vrgentibus coëpiſcopis, vt eulogias ad illum excommunicatum tranſmittendas benediceret, cum reſiſtere vltra non poſſet, ſatis (inquit) potens eſt Deus, tametſi hac à me benedictione extorta, vlciſci inobedientiam. Tranſmiſſæ ſunt eulogiæ, ſed priuſquàm eas deguſtaret excommunicatus, imo priuſquam ad eum peruenirent, infeliciter exceſſit è vita, vt ſcribit Fortunatus, ex quo ſancti viri Acta exhibet Surius 1. Martij.

S. Eligij miram in hoc genere efficacitatem, legere licet apud S. Audoënum, vitæ eius ſcriptorem lib. 2. cap. 25.

8. Sigebertus Anglorum Rex, admodum pius, (nam poſtea martyr obiit,) ad nuptias inceſtuoſi Comitis ex regio ſanguine accedere non timuit, neglecta excommunicatione, qua interpoſita veritus fuerat ab Epiſcopo, is acceſſus. Epiſcopus Regi poſt factum ſupplici, & veniam precanti, conteſtatus eſt fore, vt in pœnam contempti gladij Eccleſiaſtici, in ea ipſa

ipſa domo necaretur, ad quam neglecta excommunicatione ingreſſus fuerat. Nec vana fuit prænunciatio. Rem deſcribit Beda l.3.hiſtor. Angl.c.22.

Lotharius Imperator, à Nicolao I. ob abiectam coniugem legitimam, & ſubinductam pellicem Valdradam excommunicatus, tametſi ſub Adriano Nicolai ſucceſſore, interpoſitis mendaciis & commentis, aliquam abſolutionis ſpeciem eſt emercatus, tamen conteſtante Adriano Dei iudicia & ſeueritatem, ſi mendaciter ageret, intra breue tempus poſt anguſtias quàm plurimas cum magna ſuorum parte infeliciſſimè obiit, vt ſcribit Rhegino anno 869. & Aimon.l. 5.hiſtor.cap.21.ac Baron.anno 868.

9. Interfecerat Fulconem Remenſem Epiſcopum quidam ſicarius, à Balduino Attrebatéſium Comite ſubmiſſus, Vvinemarus nomine: qui ob eam immanitatem ſacrilegam, excommunicatus eſt. Sed quæ eum diuina vltio exceperit, audiendus eſt Flodoardus l.4.hiſtor. Reméſis cap.10.[Vvinemarus Fulconis interemptor, ab Epiſcopis regni Francorum cum ſuis complicibus excommunicatus, & anathematizatus, inſuper inſanabili à Deo perculſus eſt vlcere, ita vt computreſcentibus carnibus, & exundante ſanie, viuus deuoraretur à vermibus, & dum propter immanitatem fœtoris, nullus ad eum accedere poſſet, miſerrimam vitam miſerabili deceſſu finiuit.] Videndus Molanus in indiculo SS. Belgij 17.Iunij.

Othonem primum, Regem Theutonicorum, mox Romanorũ Imperatoré, Vvillelmus ex priori cõiuge filius, Antiſtes Moguntinus, ob inceſtas nuptias increpabat. Quam animi generoſitatem in eo ſcelere arguendo, pater longo carcere & multis irrogatis incommodis

commodis frangere nisus est, nec aliud euicit, quàm vt filius ab ipso ducens opes animúmque, ferro gladium excommunicationis intorqueret in Patrem; cui vincula Ecclesiastica non multùm curanti filius ad diuinum tribunal diem dixit, præfixo tempore, quo vterque, iusto iudici irretractabilem excepturus sententiam, sisteretur. Quieuit feliciter Episcopus. At pater ipso sacro Pentecostes die, quo illi filius ad Dei iudicium condixerat, in Præsulum ac Principum mediis agminibus, in ipso templo, sub sacrum solemne, repentina morte vitam finiuit. Ita refert Petrus Dam. opusc. 34. cap. 7. Quæ tamen aduersus hanc narrationem à Cardinali Baronio obiiciuntur anno 973. nolim verisimilia diffiteri.

10. Subministrat contemptæ excommunicationis diuinam vltionem, idem Petrus Damiani Opusc. 20. cap. 3. cuius verbis eam exhibeo. [Hæc venerabilis ille vir expertus fuerat, Petrus videlicet Apsarensis Episcopus, qui Episcopatum dimisit, & de Sclauonico regno Italiam nauigans, littoribus Anconitanæ vrbis applicuit. Hic mihi, dum totius circa se regni reuerentiam conquestus exponeret, ac molestæ inquietudinis tædia numeraret, inter cætera vnum intulit, quod vos latere non patior. Quidam, (inquit,) degener quidem moribus, sed maiorum titulis insignitus, sui generis consanguineam, nuptiali sibi fœdere copulauit. Quid plura? prohibitus perstitit, excommunicatus adhæsit, totúmque Ecclesiasticæ censuræ vigorem, nugarum puerilium fabulas deputauit. Cui certè hoc ad diuinæ indignationis iudicium contigit, vt panes de nuptialibus mensis in plateas ante canum ora proiecti, minimè tangerentur. Insuper, ô diuinæ animaduersionis

animaduerſionis pauenda ſeueritas! dum rigidus ſtat, dum præceptis ſe ſacerdotalibus non humiliat, qui vigilare ſibimet ad ſalutem noluit, in cubiculo dormientem repente de cœleſtibus irruens fulgur extinxit. Sic ſic diuini furoris expertus eſt moriendo ſententiam, qui vulneri ſuo, dum viueret, adhibere contempſerat medicinam.]

Nec illud ex eodem Petro Damiani prætereundũ, quod recitat Opuſc. 34. cap. 6. [Robertus Gallorum Rex, auus iſtius Philippi, qui in paterni iuris ſceptra ſucceſſit propinquam ſibi copulauit vxorem, ex qua ſuſcepit filium, anſerinum per omnia collum, & caput habentem. Quos etiam virum ſcilicet, & vxorem, omnes ferè Galliarum Epiſcopi, communi ſimul excommunicauere ſententia. Cuius ſacerdotalis edicti, tantus omnem vndique populum terror inuaſit, vt ab eius vniuerſi ſocietate recederẽt, nec præter duos ſibi ſeruulos, ad neceſſarij victus obſequium remanerent: qui tamen & ipſi, omnia vaſa, in quibus Rex edebat, vel bibebat, percepto cibo, abominabilia iudicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coactus anguſtiis, ad ſanum conſilium rediens; diuortit inceſtum, initque legale connubium.

11. Henricus III. Romanorum Imperator à Gregorio VII. excommunicatione percuſſus, quã ærumnoſam ab eo tempore vitam duxerit; eius verò exitus è vita, quàm infelix, & mendico quàm ſummo Monarchæ propior fuerit, ſcriptores illius æui complures, literarum monumentis prodiderunt. Ex recentioribus latè in eam rem diſſerit Albertus Pighius l. 5. hierarch. Eccleſ. c. 2. vbi etiam addit, quæ diuina vltio ceciderit in Vvillelmum Epiſcopum Traiecten-

NN ſem,

ſem, qui Henrico impietatis adminiſter & exitij autor fuerat; nec contentus ipſe excommunicationem contemnere, docebat alios idẽ præſtare. Subitò enim grauiſſima correptus ægritudine, ſortem ſuam damnans, frendénſque & eiulans, impœnitens in peccatis ſuis mortuus eſt, omnibus tam triſti exitu abſterritis, & excommunicationis horrore perculſis.

12. Boleſlaus Poloniæ Rex, à Gregorio VII. ſummo Pontifice, ob trucidatum S. Staniſlaum Cracouienſem Epiſcopum excommunicatus, diuinam vltionem perſenſit. Factus enim omnibus horrori, fugit in Hungariam; & velut alter Cain, factus eſt profugus extra regnum ſuum. Poſt annum verò ſecundum à receſſu ex Polonia, inaudito languore percuſſus, demúmque in inſaniam verſus, dum errabundus vagatur, morte præuentus à canibus eſt deuoratus, non ſolutus Eccleſiaſticis vinculis. Longinus rerum Polonicarum ſcriptor, & acta S. Staniſlai, rem pluribus deſcribunt.

Henricus IV. (vt ſcribit Guigo Prior Cartuſiæ in rebus geſtis S. Hugonis Gratianopolitani,) in Concilio Viennenſi, à Guidone Archiepiſcopo, Apoſtolicæ ſedis legato excommunicatus, agente maximè S. Hugone qui Concilio intererat, excidit propè momento è proſperrimo rerum ſtatu, & in calamitates graues incidit, nulla relicta prole maſcula quæ in regnum Germanicum ſuccederet. Quam malorum molem, effectum fuiſſe contractæ ab Henrico excommunicationis, ſtatuit Guigo.

13. S. Hugo Lincolnienſis in Anglia Epiſcopus, magnæ in hoc genere efficacitatis fuiſſe proditur, ita vt quoſcunque ille excommunicatione perculiſſet, ægrè

ægrè indemnes abirent. Exempla ſuppeditat autor vitæ eius c.23. Habetur apud Surium t. 6. Nouemb. 17. [Spiritus ſanctus (inquit) qui hoc ei contulerat donum,ſermonem illius atque ſententias cõfirmabat ſequentibus ſignis. Nam cum rebelles quoſdam & contumaces, Satanæ tradidiſſet in interitum carnis, ſubitò non comparuerunt. Miles quidam, propter quoddam mendacium ab Epiſcopo ſancto reprehenſus, cum admonitionem eius parui penderet, nec ſe emendare vellet, mox ab illo excommunicatus eſt. Vſurpabat namque ſibi bona quædam,quæ incitante eum vxore, quod prolem legitimam non haberet, à veris hæredibus per ſimulationem alienare conſenſerat. Tremenda res. Inuaſit eum Diabolus nocte ſequenti,extorquens ſubitò animam mendacem. Alius quidam in eodem ſcelere ei ſuccedens, cùm lætus & temulentus lecto exciperetur,ſopori mortem ſocians, etiam miſerè extinctus eſt. Foreſtarius quidam, propter facinus plexus anathemate, viri Dei ſententiam non metuens, intra paucos dies horribili morte deceſſit è vita. Quidam Diaconus liuore impellente, militem quendam nequiter accuſans de crimine regię proditionis, Hugonis ſententia ob ſpem emendationis percuſſus, cum peccatum ſuum non modò non vellet agnoſcere,ſed etiam ab Archiepiſcopo abſolutionem impetraret, rediénſque ad virum ſanctũ purgationis, vt putabat, ſuæ chirographum ſecum afferret,rurſum non obſtante mandato,ab illo excommunicatus eſt.Vt autem Dominus oſtéderet, vtrius ſententiam approbaſſet, Diaconum horrendum in modũ percuſſit, nec eum diutiùs viuere paſſus eſt. Adoleſcentula quædam, cum impudenter ſpueret in faciem

riem sponsi sui, præsente S. Episcopo, nec veniã petere vellet, à diabolo præfocata expirauit. Clericus quidam propter tyrannidem quorundam potentum, ius suum, quod ei erat in quadam Ecclesia, obtinere non potuit. Pecuniis quoque, ac aliis rebus penè omnibus in Curia Romana consumptis, iam summa egestate cœpit vrgeri. Audiẽs verò, sanctum Hugonem, oppressorum consolatorem piissimum esse, ad illum tandem venit, etiam longè extra fines diœcesis suæ; & cum lachrymis eius auxilium implorauit. Motus ergo vir Dei, omnes excommunicauit, licet eius iurisdictione non tenerentur. Quid plura? Alij in amentiam versi, alij repentina morte extincti sunt. Quorundam oculi cum ingenti cruciatu exciderunt, donec legitimo possessori restituta est Ecclesia. Alios etiam viros septem, quandoque excommunicauit vir sanctus, quod furem à cœmeterio dolo abstraxissent, & mox sine dilatione suspendissent. Timentes verò illi ne accideret ipsis, quod iam multis euenisse constabat, ad pedes Episcopi pariter venerunt. Sex satisfactione, dura illa quidem, sed breui expurgati sunt. Septimus, quia noluit satisfacere, absolutionis gratiã non impetrauit. Tam verò dura fuit ea satisfactio, vt etiam brumali tempore penè nudi furem à patibulo depositum, per longum iter humeris portare, atque in eo, quod diximus, cœmeterio, vnde illum extraxerant, tumulare compulsi sint. Res prorsus stupenda. Iam septem anni transierant, & ecce redit miserabilis ille, cum lachrymis petens absolutionem. Domine, (inquit,) postquam sententia tua me perculit, acciderunt mihi mala multa. Gratiam Regis continuò perdidi; exulare coactus, ad inopiam redactus sum: cor-

poris

poris molestia contabui, plurimísque aduersis casibus subiacui. Sed ne peiora his succedant, dignare, obsecro, vel serò pœnitentem releuare. Misertus ergo vir pius tantæ calamitatis, quod de fortunato, & diuite, ærumnosus & morbidus factus esset, clementer eum absoluit, & ne dolorem dolori adderet, mulctam ei mitiorem irrogauit.]

14. Petrus Blesensis, scribens ad Radulphum Andegauensem Episcopum de Archiepiscopo quodam Cantuariensi, qui tunc viuebat, scribit in hæc verba. [Illud certissimè teneatis, ipsum nunquam aliquem excommunicasse, qui aut non moreretur in proximo, aut cuius non operiret faciem subita & ignominiosa confusio.] Est apud Blesensem epistola 69. Ille verò Archiepiscopus, dictus est Richardus, ex Priore Douuerensi euectus ad eas infulas, vt habet Rogerius anno 1173.

Leopoldus Austrius à Cælestino III. excõmunicatus, diuinam vltionem excepit longè seuerissimam, vt scribunt Neubrig. lib. 5. c. 6. & Rogerius in Angliæ annalibus, ex quo ista anno 1194. iuuat adscribere. [Eodem anno, cum Leopoldus Dux Austriæ adhuc permaneret in sententia excommunicationis, quam Dominus Papa in eum tulerat, propter captionem Richardi Regis Angliæ, nec pœniteret; flagellauit Dominus terrã suam in hunc modum. In primis quidem, incensæ sunt omnes ciuitates terræ suę, nec alicui nota fuit causa incẽdij. Secundò, ex inundatione Danubij fluuij, submersa est quædam terra adiacens, in qua decem millia hominum, vel eo amplius periierũt. Tertiò, cum in media æstate soleat & debeat omnis terra virere, tota terra eius, tunc temporis, contra so-

litum & debitum cursum exaruit. Quartò, cum semina frugum, deberent in herbam processisse, in vermes conuersa sunt. Quintò, nobiliores terræ suæ mortalitate percussi sunt.

Adde illa ex Matthæo Paris anno 1195. post narrata ea de quibus iam diximus. [Sed cum in his omnibus non sit auersus furor Ducis, animo in deterius aggrauatus; ipse diuino iudicio terribiliter percussus est. Die siquidem sancti Stephani cum equitando lusum pergeret, sociis comitantibus, equus, cui Dux insidebat, violenter pedem offendens, tibiam sedentis cum pede insanabiliter contriuit. Nam tibia cum pede protinus comminuta, nigredine quadam intumescens, nullo medicorum potuit cataplasmate sedari, quin igne quem infernalem vocant, tumori admixto, intolerabiliter cruciaretur. Quem Dux cruciatũ ferre non valens, pedem à crure fecit detruncari, ipso interim dolabram tenente, cæteris omnibus præ nimio horrore hoc facere renuentibus. Sed non sic doloris cruciatus euasit: Nam illico femur cum corpore reliquo, igne illo execrabiliter depascebatur. Tandem verò culpam recognoscens iniquam, quam in Regem & suos malitiosè exercuerat, suadentibus Episcopis, qui aderant, obsides absoluit, & residuum pecuniæ de redemptione Regis, & quod receperat, se redditurum spopondit, atque Ecclesiasticę censuræ se deinceps pariturum, promisit. Tunc Episcopi, qui aderant, videntes eum in tanta miseria & calamitate constitutum, à sententia excommunicationis absoluentes, ad communionem fidelium admiserunt, & sic cum intolerabili cruciatu spiritum exhalauit, cuius corpus diutiùs iacuit inhumatum, donec horribilibus

scateret

ſcateret vermibus : eo quod filius eius mandatum exequi nollet:ſed tandem ab amicis compulſus, obſides abſoluit,& repatriandi licentiam conceſſit.]

15. Impij parricidæ qui S. Thomam Cantuarienſem neci dederant, ab Alexandro III. excommunicati, illuſtre diuinæ vindictæ exemplum ſubminiſtrant. Nam & animalia eos habuere execrationi. Siquidem canes, quantumlibet famelici, panem ab eis porrectum tanquam veneno anathematis intinctum, horruere. Eorum vnus cui nomen Vvillelmo Traci, primarius viri Dei percuſſor,in itinere Hieroſolymitano ad eluendum tantum ſcelus iuſſu Alexandri Papæ ſuſcepto, Coſentiæ in Calabria in morbum incidit, ex quo putreſcentibus carnibus, apparentibus neruis,& oſſibus,totū ei corpus diffluxit, incredibili cum angore ægrotantis, qui tandem in ſummis corporis & animi anguſtiis,ibidem efflauit animam. Cæteri poſt ærumnas permultas,intra breue tempus omnes vita functi, vltricem Dei manum ſenſerunt, vt narrant Acta S. Thomæ, & ex eis Baron. anno 1172, *in fine.*

16. Quod coram Mahumete II. Turcarum Imperatore, Conſtantinopolitani Imperij euerſore geſtum proditur à Maximo Conſtantinopolitano Patriarcha ad vim Eccleſiaſtici anathematis manifeſtandam, videtur adſcriptu dignum, vſurpatis ipſiſmet verbis autoris Eccleſiaſticæ hiſtoriæ Turcogræcæ, Inter cętera quæ Mahometi indicarunt,(Gręci)etiam hoc dixerunt quoſcunque Chriſtiani Pontifices & Sacerdotes, legitimè, ob peccatum aliquod admiſſum,ſacro cœtu eiiciant,nec occupent eos dum in viuis ſunt,emendare, vt expientur ab illo lapſu,propter

quem eiecti fuerunt, eorum cadauera, ita in exilio ſpiritali mortuorum non diſſolui à terra, ſed remanere tympanorum inſtar inflata, nec ſi mille etiam tranſierint anni, omnino à terra conſumi, ſed remanere integra, ſicut fuerint humata. Interrogauit amplius: num iidem poſſent data abſolutione rurſus diſſolubilia facere ea corpora? Reſponderunt illi, poſſe. Ipſe miraculo hoc audito, admiratus cohorruit, nec aliud præterea quicquam interrogauit, ſed confeſtim Patriarchæ nunciari iuſſit, quæreret hominem communione Eccleſiæ exterminatum ante longum tempus vita defunctum. Patriarcha accepto eo nuncio, exterritus eſt: ac ſtatim accitis clericis, Sultani mãdata expoſuit, qui mirati ſunt. Incidit Patriarcha cũ ipſis in grauem curam huc illuc cogitationem voluentes; vbinam tabe iamdudum excommunicationi immortui hominis cadauer reperiri poſſit. Cúmque nihil ipſis quid facerent, in præſentia in mentem veniret, aliquot dierum ſpatium ad diſponendum à Rege petierunt. Quo accepto, animum per omnia verſantes, de tali cadauere cogitant. Tandem recordantur ſeniores quidam de clero, fuiſſe tempore ſuperioris Patriarchæ Gennadij Scholarij, viduam quandam à Sacerdote relictam, pulchritudine conſpicuam, quæ domum extra Patriarcheium habens, quæſtum corpore haud obſcurè vulgato fecerit. Patriarcham re cognita, increpuiſſe ipſam diligentiſſimè monendo, finem faceret peccandi; quo pœnitentia acta, veniam conſequeretur. Sed id fruſtra fuiſſe, muliere laxioribus habenis ſe ad libidines excitante. Patriarchãm interim non ceſſaſſe à redarguendo, & obiurgando; nec id ſeorſim ſolùm, ſed etiam apertè coram proceribus ſacris

cris & clericis: at illa misera, diaboli instinctu Patriarcham accusat; eum, quando ipsum ad secretam collocutionem accersierit, conatum esse, ad nefarium facinus vi pertrahere. Ipse, atrocis criminis indigna accusatione audita, totus obstupuit. Ea criminatio per totam Constantinopolim percrebuit, & in vicinia tota: quibusdam veram credentibus; aliis fidem derogantibus Patriarcha quid faceret nisi hoc? Quodam Dominico festo accersitis Pontificibus, & Clero, Liturgiam facit, eáque finita clarissima voce dicit, si illa verba quæ sacerdotis vidua in ipsum dixit vera sint, se ei ignosci à Deo & fœlicitatem dari, eiúsque mortuæ dissolui corpus precari. Sin autem conficto crimine indignissimè ipsum calumniata sit, se tenere ipsam è sacro piorum grege eliminatam veniæ exortem, & indissolubilem, voluntate, & iudicio Dei omnipotentis. Hæc ille, nec diu gladius diuinæ vltionis emansit; sed (ô rem mirã!) die inde quadragesimo dysenteria eam abscidit, ac pessimè mortuam, & humatam, terra corpus eius non dissoluit; verum tam inconsumpta, integráque remansit, quam erat quando sepeliebatur. Sed ne crines quidem capitis eius vllatenus defluxerãt. Verum perinde ipsa se habebat, ac mulier aliqua viua: nisi quod non loquebatur. Et tamen multi anni à condemnatione excommunicationis eius abierant: huius inquam mulieris recordati sunt clerici; eam adhuc eiectionis vinculo constrictam teneri; quam bene sciebant, improbissimam illi beato Patriarchę Gennadio calumniam intulisse. Conuentu igitur coacto palam dicunt se scire mulierem iusta sententia Patriarchæ Gennadij à sacris exclusam. Patriarcha Maximus audito, cadauer excommunicatum inuentum

esse, iussit locum quæri in quo sepultum iacebat: vt sepulchro aperto inspicerent, & de re certiores fierent. Missi sunt qui quærerent. Sepulchro inuento, gaudere Patriarcha, extemplo cum Clero, comitatus magno Regis Tzanscho eo currẽte. Tunc aperientes eius monumentum, cadauer saluum & integrum repererunt. Erat id nigrum, & tympani modo tumefactum: quod quicumque viderunt, valde miseriam illius deflent, horrendo Dei in ipsam iudicio & condemnatione perterriti.] Hæc Petrus Lelohyer l. 4. de spectr. cap. 10. ferè annumerat fabulamentis Græcanicis. Non video tamen, quid cogat arbitrari rem esse fabulosam, etiamsi vbiuis alibi nihil tale deprehendatur. Affine verò est quod Matthæus Paris in vita Henrici tertij Regis Anglorum scriptum reliquit, de quodam Gulielmo, qui ob Ecclesiæ bona vsurpata, innodatus Ecclesiasticis vinculis, excesserat è vita. Eius enim cadauer, longo post tempore extumulatum, bouino corio insutum, integrum planè, perinde ac si recens conditum fuisset, tumens tamen ac liuens, & horrendum in modum deforme, repertum est.

17. Malacensem Præfectũ, quod Euangelio Sinis inferendo per insignem nequitiã obstitisset, S. Francisc. Xauer. cum frustra tẽtatis omnibus, nulla ratione flectere potuisset, exserto quem ad eam reconditum tenuerat Ecclesiastico gladio, pro potestate Legati Apostolici qua in illis oris fungebatur, excommunicauit. Excommunicationem contemptam, secuta mox est diuina vltio, & quidem acerbissima. Miser contumacem malignitatem ex Xauerij vaticinio, pecuniis, honore, corpore, vtinam non etiam anima luit. Nam haud ita multo post vibratam in eum excommunicationem,

tionem,iussu Proregis, quasi defectionem à Lusitano Rege meditaretur, datus est in vincula, quasi Deus vincula Ecclesiastica quæ ille nequiter contempserat, vinculis Ecclesiasticis cumulata vellet. Mox ita vt erat vinctus, Goam ad Proregẽ,inde in Lusitaniam abductus,fortunis omnibus spoliatus, ignominia notatus, carceri perpetuo addictus, lepra teterrima coopertus interiit. Describit rem gestam Tursellinus lib. 5. vitæ Xauerij cap 6.

Cumulum diuinorum operum aduersùs excommunicatos, his verbis aceruauit Petrus Lenaudcrius tract.de Doctoribus p. 1. q. 18. [Videmus singulis diebus, permultos viros suæ salutis immemores, quos constat excommunicationis sententia esse innodatos, citò paralysin incurrere, eorum membra tabescere, aut diuitias graui quadam iactura, vt igne, fulmine, aqua, incendio, vel turbine consumi: aut morbo sæuiente, valetudinarios & languidos deficere. Et quod longe deterius est, sine peccatorum suorum detectione, & Sacramentorum Ecclesiasticorum susceptione, sæpenumero (proh dolor!) naturæ debitum persoluere.] Hæc ille, quæ obsignat hac clausula, quæ quod verissimè & optimè ex suis antecedentibus deducatur, mea quoque esto. [Concludo igitur, sententiam excommunicationis valdè esse timendam.]

18. Vnum duntaxat est, ex quo video aculeum timoris per ea quæ adduximus infixum, hebescere apud aliquos posse. Nimirum quod tam multos quotidie videamus, impune contemnere excommunicationem. Hæretici sanè omnes, sunt excommunicati, sin minùs iure diuino, vt multorum olim tulit sententia, quam meritò improbant Sanchez l. 2. in decalog. c. 9. num.

num.2.& Suarez disp.21.de fide sect.1.num.4. at saltem iure humano, infinities repetito. Et tamen cum tam multi sint plerisque in oris hæretici, vt ferè hæc zizania triticum suffocent, nullæ videntur extare in eos diuinæ animaduersiones. Quam multi verò ex Catholicis, ad intentatæ excommunicationis tonitru obsurdescunt; & ad vibratam, non plus mouentur, quàm si falso aliquo verbo, aut faceto scommate, essent appetiti? ita vt liceat absque scrupulo illud Theophylacti 2.Thessalon.3.ad nostra tempora transferre. [Magna quondam pœna erat segregatio, atque adeò excommunicatio. Sed hodie minus habet ponderis, neque in vsu est.] Id est, non est vtilis, neque vsum suum & fructum habet, quia contemnitur. Et tamen quis è tam multis contemptoribus excommunicationis, non dico tactus de cœlo, aut discedente tellure absorptus, sed vel tenuiter violatus est nostra memoria? Vel si sunt aliqui, vt interdum esse nonnulli referuntur, at quàm rari, aut pauci præ cæteris?

19. Respondere in primis liceret, permultos hodiéque grauissimis affici malis ob contemptum excommunicationis. Verùm ne cogar exempla adhuc calentia proferre cum aliquorum fortassis stomacho, placet gratis concedere quod in obiectione assumitur, eámque alia ratione elidere. Igitur hæc obiectio, æquè impetit omne genus diuinæ animaduersionis pro quocunque scelere. Interdum enim impiis, & minùs attentis prouidentiæ diuinę res nostras moderantis æstimatoribus, videtur dormitare diuinus oculus; cum tamen non dormitet neque dormiat vnquam iustus & sanctus: sed interdum quidem dissimulet, & sustineat vasa iræ in multa patientia; aliquando etiam,

iustam

iustam iram in nonnullos expromat ad cæterorum terrorem. [Multis facit Deus ista in isto tempore, sed non omnibus (ait D. August. conc. 3. in Psal. 30. *in fine*, agens de potentum seculi deiectione, idémque nos in re præsenti dicere possumus:) si enim nemini faceret, quasi nõ videretur vigilare diuina prouidẽtia: si omnibus faceret, non seruaretur diuina patientia.] Est quoque ea doctrina S. Gregorij 5. moral. c. 14. & D. Chrysostomi orat. de secundo Domini aduentu, & pulchrè l. 3. contra vituper. vitæ monast. *non multùm à principio.* Ibi enim agens de vltionibus diuinis in eos qui iusto sunt indulgentiores in liberos, ait; [Plurimi, eiusmodi multa perpessi sunt. Sin verò aliqui, effugere fortasse visi sunt, isti non in finẽ penitus, sed in capitis sui malum effugerũt: Acerbiores enim ac longè diriores cum excesserint è vita pœnas luent. Cur autem (inquies) nõ hîc potissimùm omnes qui sunt eiusmodi, suppliciis afficiũtur? Quia profectò Deus diem statuit in qua iudicaturus est orbem vniuersum: hæc autem dies nondum adest. Præterea si istud fieret, iam diu absumptum defecisset, ac præreptum fuisset omne mortale genus. Cæterùm vti ne istud contingat, neu plurimi ex dilatione, ac tarditate iudicij pigriores fiant, assumit quosdam interim Deus peccatis obnoxios, eósque hîc pœnis excrucians, per illos admonet reliquos, quænam ipsos quantáque supplicia maneant: vtque addiscant, quod etsi hac in vita nulla animaduersione plectantur, post tamen eius excessum, punientur; & quidem longè grauiùs ac duriùs.]

Quod S. Chrysostomus, de vno illo peccato, & iustis in illud animaduersionibus pronunciat, æquè de aliis omnibus peccatis, præsertim grauioribus, statui potest.

poteſt. Quod ſi qui videntur impune abire, cum iis agitur omnium peſſimè, vt idem S. Chryſoſtomus affirmat, prriuerátque Origenes homil. 2. in Ierem. Vt igitur ex S. Cypriano initio aiebám, [exempla ſunt omnium, tormenta paucorum,] quod aliter extulit autor libri de ſingularit. Clericorum. [Præbentur cunctis exempla, cum fuerint quibuſdam irrogata ſupplicia.] Quod in vniuerſa diuinæ prouidentiæ vltricis negotiatione, & nominatim in re noſtra, haberi debet indubitatum.

CAPVT XII.

Alterum diuinum ſuffragium pro excommunicationis malignitate, ex miris effectibus ſimilitudinariæ excommunicationis in res irrationabiles intortæ.

1. QVÆ hactenùs protulimus diuinæ iræ in excommunicatos ſpecimina, continent diuinum ſuffragium ad excommunicationis malignitatem expreſsè confirmandam. Sunt verò alia quædam diuinorum operum exempla, quibus idem declarari & roborari poteſt, tametſi non fuerint adiuncta excommunicationibus verè ac propriè dictis. Veruntamen quia rude vulgus interueniſſe excommunicationem imaginabatur, aut quia viri ſancti ad perſuadendam veræ excommunicationis malignitatem, talia opera patrabant exorato numine, diuina bonitas, vulgi ſimplicitati, aut ſanctorum petitionibus

bus se accommodans, vt mortales in vera & propriè dicta excommunicatione, debitam Ecclesiæ reuerentiam multo magis exhibere assuescerent, manum robustam plerunque adiunxit, & rem similitudinariæ excommunicationi subiectam, perdidit non sine miraculo. Nam etiam aliquando expilationes idoliorum, quia ex errore operantium sacrilegę erant, interposito miraculo coërcuit, vt ex Eusebio l.8.præpar.c. 5. notare memini l.4. de virtut. num. 345. Quod si nudum excommunicationis nomen, licet vacuum & subiectæ veræ notionis inane, tantum apud Deum valuit, quid non erit à vera & propriè dicta excommunicatione timendum?

Vsus antiquus excommunicandi bestiolas frugiperdas.

2. Hîc occurrit vsus olim frequentissimus, nec nunc prorsus abolitus, intorquendi excommunicationem (sic enim nominant) in bestiolas frugiperdas, alitérve hominibus incommodantes ac noxias: cuiusmodi sunt locustę, muscę, ac similes; quas alicubi constat plerunque interpellatas mota lite, datísque ex vna parte, Aduocato, & Procuratore, ex altera autem constitutis accusatoribus, vrgentibus sententiam condemnatoriam & excommunicationem, quæ tandem post vtrinque factam causę velitationẽ, intorqueatur. Rem plenissimè describit, & prolatis multis aduersus bestiolas illas processibus atque sentẽtiis, benè ac ritè factam confirmat Chassanæus consilio 1. Aliæ quoque huiusmodi iudiciales sententiæ referuntur tomo 2. mallei malefic. Ego vnam quandam formulam, quæ aliunde

aliundeam in nus meas incidit, & seriem antiquæ in hoc negotio praxeos perbellè aperit, existimo operæpretium adscribere. Sententia est lata ab Officiali Trecensi Ioanne Milone anno 1516. quæ sic habet. [In nomine Domini Amen. Visa supplicatione seu requesta pro parte habitantium loci de Villanoxa Trec. Diœcesis nobis Officiali Trec. in iudicio facta, aduersus bruchos seu erucas, vel alia nō dissimilia animalia, Gallicè *Hurebets*, nuncupata, fructus vinearum eiusdem loci à certis annis & adhuc hoc præsenti anno, vt fide dignorum testimonio, & quasi publico rumore asseritur, cum maximo incolarum loci & vicinorum locorum incommodo depopulantia, vt prædicta animalia per nos moneantur, & remediis Ecclesiasticis mediantibus compellantur, à territorio dicti loci abire; visisque & diligenter inspectis causis prædictæ supplicationis seu requestæ, necnon pro parte dictarum erucarum seu animalium, per certos Consiliarios eosdem per nos deputatos, propositis & allegatis; audito etiam super præmissis Promotore, ac visa certa informatione, & ordinatione nostra per certum dictæ Curiæ Trecensis Notarium de damno in vineis iam dicti loci de Villanoxa per dicta animalia illato, quoniam huiusmodi damno, nisi diuina ope succurri posse existimatur, attenta prædictorum habitantium humili ac frequenti & importuna requisitione, præsertim magna pristinæ vitæ errata emendandi, per eosdem habitantes, edito spectaculo solemniter supplicationum nuper ex nostra ordinatione factarum, prompta exhibitione; & sicut misericordia Dei peccatores ad se cum humilitate reuertentes, non respuit, ita ipsius Ecclesia eisdem recurrentibus

bus auxilium, seu etiam solatium qualecunque denegare non debet: Nos Officialis prædictus, in re quanquam noua, tam fortiter tamen efflagitata, maiorum vestigiis inhærendo, pro tribunali sedentes, ac Deum præ oculis habentes, in eius misericordia & pietate confidentes, de peritorum consilio nostram sententiam modo qui sequitur in his scriptis ferimus, in nomine & virtute Dei Omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sācti, Beatissimæ Domini nostri IESV CHRISTI genitricis Mariæ, autoritatéque Beatorum Apostol. Petri & Pauli, necnon ea qua fungimur in hac parte, prædictos bruchos, & erucas, & animalia prædicta, quocunque nomine censeantur, monemus in his scriptis, sub pœnis maledictionis & anathematisationis, vt infra sex dies à monitione, in vim sententiæ huius, à vineis & territoriis dicti loci de Villanoxa discedant, nullum vlteriùs ibidem, nec alibi in hac Diœcesi Trec. nocumentum præstitura. Quod si infra prædictos dies, iā dicta animalia huic nostræ admonitioni non paruerint cum effectu, ipsis 6. diebus elapsis, virtute & autoritate præfatis, illa in his scriptis anathematisamus, & eisdem maledicimus. Ordinantes tamen & districtè præcipientes prædictis habitantibus de Villanoxa, cuiusque gradus, ordinis, aut cōditionis existant, vt faciliùs ab omnipotente Deo omnium bonorum largitore, & malorum depulsore, tanti incommodi liberationem valeant promereri, quatenus bonis operibus ac deuotis supplicationibus iugiter attendentes, de cætero suas decimas sine fraude secundùm loci approbatam consuetudinem persoluant, blasphemis & aliis peccatis præsertim publicis, sedulò abstineant.]

3. Hactenus Trecensis sententia contra bestiolas. In qua quod audisti, talem excommunicationem rem nouam visam, ab imperito Notario ex veteri formula malè appositum est. Alioqui quomodo cohærerent duo illa, *nos in re quanquam noua*, & *maiorum vestigiis inhærendo ?* Certè nota temporis in sententiis à Chassanæo prolatis, demonstrat nō fuisse anno 1516. rem nouam, sic se gerere erga noxia animalcula. Nam in vna signatur annus 1481. in altera annus 1487. Nisi si quis malit fateri, verè in Diœcesi Trecēsi fuisse tūc rem nouam sic agere aduersus hæc animalcula: illud autem, *maiorum vestigiis inhærendo*, referat ad ea quæ sequuntur; scilicet ad ea quæ Officialis in negotij cōfectione se adhibuisse testatur, pro more iam olim recepto quoties occurrunt causæ graues, etiamsi nouæ, nec priùs agitatæ. Quicquid verò sit de Trecensi Diœcesi, testatur Chassanæus initio Consilij prędicti, in Diœcesi Heduensi, antequā ipse scriberet, (hoc est ante annū circiter abhinc 120.) nullā vnquam fuisse dubitationem, quin licitè & validè vsurparetur excommunicatio huiusmodi bestiolarum. Et in variis sententiis quas refert latas à Lugdunensi, Matisconensi & Heduensi Officialibus, disertè affirmatur, hunc fuisse vsum perantiquum.

Est abusus explodendus.

4. Abusum conuenientiùs dixissem. Est enim ad minimum anilis nugacitas, litem intendere bestiolis eásque admonere, & institutis Aduocatis & Procuratoribus qui vltrò citróque rem agitent, iudicium vrgere. Nec procliuius quicquam est, quàm vt cum

ea

ea anilitate superstitiosus & damnabilis ritus adiungatur. Arbitrari verò, excommunicationem posse in huiusmodi irrationalia intorqueri, mera inscitia est, quod benè monuerunt Ioannes de Lignano tract. de excommun.§.9.num.1. Sotus.l.8.de iust.q.3. artic.3. & l.5.q.12. artic.2. Nauar.consil.52. de sent. excommun. & in summa cap.27.num.13.Henriq.l.13.c.25. num.1.Sanchez l.2.in decalog.c.42.num.39.qui alios prætereà adducunt. Rationem cur id sit omnino explodendum,tetigi cap. 1 .huius lucubrationis; quia & subiectum de quo agitur, est incapax priuationum in quibus sita est excommunicatio, & deest essentiale eius motiuum, nempe culpa; nec adest finis intrinsecus ex quo necesse est ferri excommunicationem;nimirum spes emendationis. In ea sententia Officialis Heduensis Ioannis Bobillerij quam Chassanæus refert,insinuari videtur responsio ad hoc argumentum. Ibi enim dicitur, hæc quidem animalcula secundùm se non esse capacia peccati vel virtutis, atque adeò neque excommunicationis & anathematizationis: tamen in ordine ad hominem propter quem facta sunt,capacia esse excommunicationis & anathematizationis. Hinc tamen non eneruatur argumentum propositum. Neque enim hæ frugiperdæ bestiolæ, quia propter hominem sunt conditæ,pollent ratione, aut sunt capaces priuationum rationis vsum ac libertatem supponentium , fiúntve capaces culpæ aut emendationis : quæ omnia sunt intrinseca veræ & propriæ excommunicationi. Quare extra dubium esto,abusum esse vocabuli, quum hæ bestiolæ dicuntur excommunicari.

Quod autem Ecclesiastici rectores prouidi & be-

nè consulti, aduersus huiusmodi bestiolas homini noxias præstant, est tantùm execratio Satanę, plerunque rebus illis aburentis in damnum hominum. Vnde Minister Ecclesiæ pro potestate sibi in Satanam concessa, execratus eius malignitatem, vrget illum in nomine Domini, vt recedat, desinátque illa animalia mouere in damnum mortalium. Et quia plerunque annuente Deo, non dispar exitij aut secessionis talium animalium effectus sequitur, quàm cum homo excommunicatus abscedit, deserítque aliorum hominum commercium; ac etiam quia solemnitas adiurationis, aliquatenus respondet solemnitati quæ inter excommunicandum seruatur: propterea vulgus eo deuenit, vt talem Satanæ bruta illa mouentis execrationem & adiurationem, arbitretur esse excommunicationem, eóque nomine illam donet. Passímque eodem etiam nomine insignitur execratio rei inanimæ, seu potiùs adiuratio Dei, vt dignetur in re inanima exhibere proportionaliter similem effectum, ei quem excommunicatio propriè dicta efficit in hominem succensente Deo; exitij nimirum & cladis, quod aliquoties fecisse sanctos Dei homines, circa res quoque insensibiles, mox docebo subiectis exemplis. Habétque etiam locum hęc Dei adiuratio, quoad bestiolas quæ excommunicari vulgo dicuntur. Tamen nihil horum est verè excommunicatio; & quod Nauarrus consilio citato rectè ostendit, expungendum planè est nomen *excommunicationis & anathematizationis*, ex eo toto negotio; nec vsurpandum nisi nomen *adiurationis*, aut *maledictionis & execrationis* Satanæ abutentis rebus propter nos conditis, in damnum nostrum cum diuina iniuria.

Deus

Deus interdum astipulatus, vt vera excommunicatio timeatur.

5. Quamuis autem hæc ita se habeant, tamen vt dixi initio huius capitis, si tanti vitreum, quanti verum margaritum? Si inquam excommunicatio quæ tantùm nomine tenus est excommunicatio, tales ac tantos effectus præstat in damnum rerum in quas vibratur, vt nunc referam, quantos proportionaliter edet vera & propriè dicta excommunicatio? Hos igitur effectus subiectis exemplis illustrare,& inde veræ excommunicationis virulentiam detegere,operæpretium est. Eo quippe referri à Deo videntur, vt dixi initio capitis. Et Nauarrus quidem,consilio illo 52.n. 12. effectum mirabilem, v. g. subitam secessionem, aut exitium locustarum, ad has execrationes aut adiurationes consequentem,refert ad Satanam tãquam ad causam,id intendentem vt per eos effectus, superstitiosus vsus infigatur in dies magis. Et ita fatendum est, cum admiscetur huic negotio superstitio, & offensa numinis. Sed cum ob personarum adiurantium conditionem, nimirum quia sunt sanctæ ac peritæ, cessat superstitionis intermixtæ suspicio,nihilque nisi purum ac nitens intercedit, necesse est fateri, effectum esse diuinum, ad magis & magis suadendum terrorem iustum, verè ac propriè dictæ excommunicationis,vt præmissum est initio capitis.Et in hunc finem ad aliquos tales effectus enumerandos accingimur.

Exempla varia quoad bestiolas.

6. Eiusmodi in primis est, quod Gulielmus Abbas S. Theodorici l. 1. vitæ S. Bernardi c. 12. scribit de Sancto illo viro his verbis. [Venerat aliquando Fusniacum, quæ est Abbatia vna de primis quam ipse ædificauit, in Laudunensi territorio sita. Cúmque noui ibidem Oratorij dedicatio pararetur; ita illud occupauerat muscarum incredibilis multitudo, vt earum sonitus, improbúsque discursus, grauem nimis introeuntibus molestiam generaret. Nullo igitur occurrente remedio, dixit Sanctus, *excommunico eas*; & mane omnes pariter mortuas inuenerunt. Cúmque pauimentum omne operuissent palis eiicientes eas, ita demum basilicam mundauerunt. Hoc autem tam notum, & tam celebre fuit, vt inter vicinos quoque quorum ad dedicationem maxima multitudo conuenit, muscarum Fusniacarum maledictio, in parabolam verteretur.]

Aquis in Sabaudia, vt certum ex antiqua traditione proditur, S Hugonem Gratianopolitanum Antistitem, in cuius Diœcesi is locus est, miseratum sortem indigenarum, quos ingens serpentum copia subitò enata valdè vexabat; serpentes excommunicasse; & exinde nullum inibi serpentem, quantumuis mordeat, esse veneniferum. Et vt virtus sancti Antistitis esset exploratior, voluit Deus, vt idemmet serpens si extra Aquensis parœciæ territorium efferatur, & morsum alicui infigat, affundat venenum.

Vastabant anguillæ lacum Lemanicum piscosissimum. Ciuitas Gebennensis, tunc Catholica, interpellauit

lauit. Epiſcopi autoritatem, & infeſtum lacui ſuo anguillarum genus, percelli excõmunicatione curauit. Ab eo tempore, exularunt planè ex eo lacu anguillæ prædictæ. Ita teſtatur Officialis Lugdunenſis in formula ſententiæ quam refert Chaſſanæus, qui etiam genus anguillæ ſic ex eo lacu exterminatum, nominat *torquens*. Idem retulerat Chaſſanæus in argumentis pro parte affirmatiua num. 110. Incidi quoque non ita pridem in tractatum de ſolubilitate animarum Purgatorij per Pontificem, à F. Ioanne de Marchepallus Ord. Minorum, Geneuæ ſuperiore ſeculo vbi tunc ipſe vrbe adhuc Catholica morabatur, conſcriptum & typis editũ, in cuius tractatus capite primo, *ad finem*, teſtatur communiſſimum tunc fuiſſe totius Geneuenſis ciuitatis conſenſum, quod intorta per quendam Epiſcopum, rogatu ciuium excommunicatione in anguillas lacus vaſtatrices, omnes inde fuiſſent depulſæ.

7. Prædiues Abbas idémque Dynaſta in Saxonia, (vt ſcribit ex Henr. German. Lazarius ſ. 1. q. 19. num. 11.) inſignem habebat annulum, quem cum ad abluendas manus ſepoſuiſſet, coruus cicur abripuit, nemine conſcio, & in nidum ſuum aſportauit. Abbas de annuli qui pretioſus illi erat iactura ſollicitus, poſt diligentem eius conquiſitionem, iubet intorqueri excommunicationem in furem, niſi annulum ablatum intra diem ſextum reſtituat. Eo exacto termino, coruus annuli raptor languore & cibi faſtidio correptus, notatus eſt ſenſim tabeſcere. Subueritis ergo quibuſdam ne ipſe annulum rapuiſſet, indéque lenta tabe corriperetur, itum eſt ad nidum eius, ibi repertus eſt annulus. Confeſtim autem iuſſu Abbatis laxata ex-

communicatione, coruus magno cum stupore omnium, veluti reuixit, & ad pristinam incolumitatem reuenit. Hanc narrationem non de quodam Germaniæ Abbate, sed de ipso S. Benedicto refert Iacobus de Graffis illius familiæ alumnus, in decisionibus aureis, tractans subiectum excommunicationis.

Similem planè narrationem, de monedula Archiepiscopi Bisuntini, qui simul erat Episcopus Baiocensis, recitat Petrus de Lenaudiere tract. de Doctoribus 1. p. q. 18. aitque id suo tẽpore accidisse in oppido Millerio. Scribebat verò Lenauderius Cadomi, anno 1525. Additque eodem loco narrationem aliam, de excommunicatione à Iudice Ecclesiastico lata in testudines, bruchos, locustas, toti regioni maximè nocentes. Vibrata enim excommunicatione, affirmat subitò omnia illa animalia in alias oras migrasse, ibique primùm impensè nigrefacta fuisse, postmodum verò computruisse. Vnde exortam dicit teterrimam luem, quæ innumeros mortales fœdè consumpsit.

8. Hispanum quendam Episcopum, scribit Nauar. consil. 52. de sent. excom. num. 7. ex quodam promontorio, interposita excommunicatione mandasse muribus, vt ex ora quadam cui vastitatem inferebant abscedentes, in designatam abs se insulam Oceani desertam & sterilem intra tres horas emigrarent. Móxque immensum murium exercitum, enatando ad illam insulam secessisse. Nauarrus hoc factum damnat superstitionis, censetque Episcopum illum verè intendisse murium excommunicationem. Verùm de Episcopo, quem eo munere dignum par est credere, omnia alia præsumenda videntur. Itaque non puto illũ aliud intendisse, quàm quod voluisse S. Bernardum

paulo

paulo ante adductum, par est existimare: nimirum voluit adhibere adiurationem, quam vulgus excommunicationem per abusum nominat, indéque absque vlla superstitione aut labe, manauit effectus propositus.

Similis vsus quoad plantas, exemplis illustratus.

Etiam arbores & plantas, huius non nisi nomine tenus excommunicationis, damnum sensisse, produnt historiæ. Exemplum vnum in hanc rem, habetur in S. Volstani Actis apud Surium 19. Ianuar. Sunt etiam qui scribant, furem Vallisoleti, vas argenteum quod surripuerat, in trunco excauato populi proceræ & annosæ abdidisse. Cùm autem fur ea ex causa perculsus esset excommunicatione, arbor quoque furti asseruatrix illico exaruit, quasi fulmine icta fuisset. Post aliquod verò tempus vase reperto, & dissolutis excommunicationis nexibus, quibus fur ligatus fuerat, arbor quoque omnibus stupore defixis virori pristino confestim est restituta.

9. Addo & illud ex Chassanæo consilio illo 1. num. 120. de viridario, quod mater Ducis Burgundiæ in cornu filio olei coëmerat. Cum enim à certo tempore quod incolæ notabant omnes viridarij arbores euasissent infrugiferæ, compertum est, Sacerdotem infensum iuuenibus viridarij fructuum expilatoribus, quod præter iniustum damnum, rei diuinæ per eam causam deessent, excommunicasse arbores illas, & vt fructibus deinceps carerent, edixisse. Sed mox solutione anathematis, rogatu Ducissæ, adhibita ab eodem Sacerdote, datóque arboribus præcepto, vt

feracitatem pristinam resumerent, ait Chassanæus qui in ea regione scripsit, fertilitatem priorem reuenisse. Hæc ipsa videtur esse narratio, quæ in sententia Officialis Lugdunensis ab eodem Chassanæo recitata refertur, mutatis circunstantiis nonnullis, & suppresso nomine Dominæ, quam viridarium non comparasse pecunia, sed vi abstulisse dicit, indéque factum, vt exacerbatus Sacerdos iniuriam passus, arbores viridarij excommunicaret, & steriles redderet: mox autem restituto ob sterilitatem viridario, redonatas ab eo fuisse fertilitate, interposita arborum absolutione. Hæc viridarij excommunicatio & absolutio, accipienda est in sensu sępè exposito: nimirum vt excommunicatio tantùm fuerit oratio ad Deum pro sterilitate arborum, in pœnam iniuriæ, vel irreligiositatis, cui arborum feracitas occasionem præstiterat. Sicut etiam apud S. Ambrosium l. 3. de virginibus, ranæ in palude, ad iussum Sacerdotis cui sacrificanti obstrepebant, elingues sunt redditæ: Absolutio autem aliud non fuerit, quàm oratio ad Deum, vt sanaret arbores, & pristinæ feracitati restitueret.

10. Rosacea serta à Ioanne Vicentino Ord. Prædicatorum, insigni salutis animarum curatore, & eximio Thaumaturgo, fuisse excommunicata, Deúmque miraculo astipulatum esse voluntati viri Sancti, scribit his verbis Cantiprat. l. 2. Apum. c. 1. num. 8. [Stetit frater Ioannes, & concurrenti ciuitatis populo prædicabat. Vidit autem, & doluit, & vidit quod sertis ex rosis, totus fere circumsidebat populus coronatus. Finito ergo sermone, dixit omnibus: Pudeat membra fidelis populi, rosis aut floribus sub spinato Christi capite coronari, & addidit: *excommunico serta rosarum.*

rum. Non populum, ſed ſerta, quibus ille vtitur in peccatum. Deſtitit ergo populus à maiore vſque ad minimum portare ſerta: nec fuit aliquis qui auſus fuerit tranſgredi verba Sancti. Poſt nonnullos verò dies, nuptiæ celebrabantur in vrbe. Aderat & puer iunior, qui ſertum ex roſis tantùm portabat in manu. Quod vt vidit adoleſcens quidam ſuperbus & accuratus, rapuit ſertum ex manibus pueri, & contumax poſuit ſuper caput. Nec mora, flamma edax ſertum inuaſit: & antequam illud adoleſcens deponere poſſet, omnes eius capitis crines exuſſit. Conuerſus ergo populus in ſtuporem, ſancti viri verba timere didicit, & in factis eius, Dominum per omnia benedixit.]

Obiter de ſimili vſu quoad inanimata. Infertur intentum.

11. Iam de rebus inanimatis ſimilitudinaria excommunicatione perculſis, & monſtrata per eas veræ excommunicationis malignitate, horrendum profectò eſt, quod in S. Antonini rebus geſtis c. 29. proditur. Sed quod ea narratio commodiorem locum habitura ſit inferiùs, agendo de cauſis neglectæ excommunicationis, illuc differatur. Eſt verò omnino geminum, quod Ferdinandus à Caſtello 1. p. Dominicanæ hiſtor. l. 2. c. 62. ſcriptis prodidit, de Conſaluo Amarantio eiuſdem inſtituti. Nam panem candidiſſimum, quouis carbone tetriorem reddidit, intortis in illum deuotionibus; móxque priſtino candori reſtituit, affuſione aquæ benedictæ, & interpoſitu ſimilitudinariæ exſolutionis. Quibus omnibus, vir ſanctus, rudem plebem cum qua agebat, ad concipiendum

dum veræ excommunicationis horrorem, adducere voluit. Simile quoque est, exemplum in eandem rem à quodam sancto Abbate editum, in pane, coram Comite Tolosano hæretico, vt scribit Chassanæus consilio illo 1. in argumentis pro parte affirmatiua num. 122.

Quod de arbore ad Christi vocem arefacta, obseruauit S. Paulinus epist. ad Desiderium; nimirum illatum esse innoxiæ damnum, vt noxius homo sapere disceret, hoc de omnibus proximè recensitis siue brutis, siue plantis, siue rebus inanimatis, æquè dixerim. Voluit enim Deus, in subiecto veræ excommunicationis incapaci, per similitudinariam excommunicationem, cui per merum abusum nomen excommunicationis tributum est, demonstrare, quid in subiecto veræ excommunicationis capaci operetur proportionaliter vera & propriè dicta excommunicatio.



CAPVT XIII.

Sensus Ecclesiæ de excommunicationis malignitate.

1. ECCLESIA, cuius secundùm Deum summa est Christiano autoritas, tam horrificam, támque expauescendam pronunciat excommunicationem, vt non possit horribiliorem exhibere. Et præter ea quę supra sunt adducta cap. 7. de ritibus, in vibranda, & vt loquuntur fulminanda solemni excommunicatione adhiberi solitis, quibus Ecclesia in actu exercito

exercito attestatur malignitati excommunicationis, suppetunt alia, quibus Ecclesia in actu signato docet, quantopere sit extimescenda excommunicatio, quantúmque sit eius venenum. Talia multa, prostant in Ecclesiastica vt sic dicam Bibliotheca; hoc est in iure sacro, quod Gratiani decreto, ac summorum religionis Antistitum decretalibus, & rescriptis; Conciliorúmve rite comprobatorum oraculis, cōtinetur. Non vendito decretum Gratiani, tanquam ius Ecclesiæ, & ab ea donatum summa autoritate, quod carpere memini in Barnesio tract. de æquiuocat. cap. 23. num. 8. fusiúsque redarguunt Naldus in summa v. *liber*, num. 1. & Sanchez l. 9. de Matr. disp. 12. num. 5. meritóque id redarguunt, quia Ecclesia non plus tribuit ponderis locis quæ apud Gratianum leguntur, quàm ferat meritum eius à quo illa deprompsit Gratianus. Tamen quod Ecclesia, decretum à Gratiano compilatum corrigi, & emendatum edi curauerit, ac cum Pontificum rescriptis & decretalibus iungi voluerit, tāquam penum Ecclesiasticis plerisque edictis, & conciliorū ac Pontificum definitionibus probè instructam, passim fideles, Decretum quoque, tanquam iuris Ecclesiastici partem habent. Reuera autem ius sacrū, quod quidem ex se vim iuris habeat, solis Pontificum decretalibus, & Conciliorum oraculis continetur. At vsus receptus eum rigorem molliuit.

De excommunicationis atrocitate, Ecclesiastica oracula per Satyram.

2. In iure igitur Ecclesiastico ita latè sumpto, ac prout Decretū ac Decretales à Gregorio IX. & Bonifacio

facio VIII. cōgestas, posteriorúmque Pōtificū rescripta, Clementinis & extrauagantibus cōprehensa cōplectitur, multa sæpè occurrunt de grauitate excommunicationis, quámque sit Christiano formidandus eius incursus. Videatur Gratianus 11. q. 3. *per totam*, & 24. q. 1. 2. 3. sparsim. Item titulus de sententia excommunicationis in 5. & 6. Decretalium, ac in Clementinis. Quæ & alia colligere, & huc conferre, superuacaneæ sit operæ. Permagni tamen refert attendere, quibus nominibus interdum ibi designetur excommunicatio. Interdum ergo dicitur *mucro Episcopalis*, cap. *visis*. 16. q. 2. & cap. *quoniam in plerisque*. de offic. ordinar. & cap. *dilecto*. de sent. excommun. in 6. Aliàs vocatur *mors*, vt cap. *per venerabilem*. qui filij sint legitimi. & cap. *Si quis venerit*. de maiorit. & obedien. Aliquando dicitur *pœna grauissima*. Sic cap. *sacro*. de sent. excommun. Nam ibi, ex eo quod tanta pœna insonti inferatur, colligitur grauem omnino culpam admitti à sic inferente. Alibi vocatur *pœna qua non sit maior in Ecclesia*. Ita habetur cap. *corripiantur*. 24. q. 3. ibidémque additur *nihil esse tam formidandum, quam excommunicationem*.

Non habere se vltra quid faciat, agnoscit Ecclesia.

3. Non placet, his & aliis quæ passim in citatis titulis & alibi in iure occurrunt, insistere. Vnum tamen Cælestini tertij pronunciatum præterire non possum, quod in eo sensus Ecclesiæ de excommunicationis malignitate, ipsis Solis radiis scriptus videatur. Rogatus ergo Cælestinus, qua ratione plectendus esset Clericus criminosus, respondet cap. *cum non ab*

ab homine, de iudic. primùm Clericum criminosum ritè conuictum, deponendum esse à Iudice Ecclesiastico. Quod si depositus fiat incorrigibilis, vult eum excommunicatione & anathemate percelli. Quod si in profundum malorum veniens, Ecclesiastica vincula contempserit, & de intorta excommunicatione nõ curauerit, ait Cælestinus, *tunc Ecclesiam non habere vltra quid faciat*. Id est nihil in eũ durius statuere potest Ecclesia, quantumuis ei ob scelus & contumaciam succenseat; sed exhausta pharetra non habet alia spicula acutiora quibus iram suam in noxium, & eius impietatem, testetur. Hoc verbum, me admiratione & propè stupore defixum tenet. An non enim supersunt Ecclesiæ supplicia acerbissima, quę irrogare iustè possit, iis qui contumaciter hærent in atrocibus criminibus? Nonne ad temporarium aut perpetuum carcerem aliquos addicit? Ita planè habet cap. *excommunicamus*. 2. de hæret. & c. *quamuis*. de pœnitentia in 6. Nonne infligi verbera & plagas potest decernere, vt factum videmus cap. fin. dist. 35. & cap. 1. *de calum.* Nunquid interdum seruituti mancipat impios? Patet ex cap. *cum multæ*. 15. q. 8. & cap. *eos*. dist. 32. Nonne S. Augustinus epist. 48. & 50. & 2. retract. c. 5. aliisque locis quæ signat Torrensis in Confess. Aug. l. 1. c. 13. agnoscit in Ecclesia potestatem hæreticos mulctandi supremo supplicio; id quod latè confirmant Roffens. artic. 33. Conradus Brunus l. 3. de hæret. cap. 3. Castro l. 2. de iusta hæret. punit c. 3. & 4. ac 12. & 13. Couarr. 2. var. c. 10. Bellarm. l. de laicis c. 21. & 22. Coccius t. 1. lib. 7. artic. 23. Maucler de Monarchia p. 3. l. 3. c. 9. 10. & 11. Pamelius l. de diuersis religionibus non admittendis, præsertim à c. 16. Malderus 2. 2. q. 11. artic. 3.

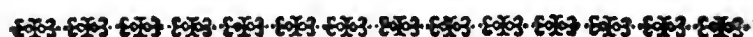
membro

membro 1. Maldon. Matth. 13. n. 26. ad illud, *& fructum fecisset*. Rosued. differt. de fide hæreticis seruanda c. 10. pag. 101. vbi plenè de constituto iam olim contumacibus hæreticis viuicomburio. Hæc si ita se habent, quomodo potuit affirmare Cælestinus, nihil durius Ecclesiæ superesse, quod decernere possit in eum quem excommunicatione perculerit? Neque hoc Cælestinus ex suo priuato sensu protulit, sed vt publicus & authenticus interpres sensus Ecclesiæ. Nimirum agnoscebat Cælestinus, excommunicationis nexus ad animam ipsam peruadere; nec vllas esse pœnas nostrates, quæ cum excommunicatione, de acerbitate & damno possint contendere.

Vult excommunicationem esse remedium extremum.

4. Non est etiam tenue argumentum sensus Ecclesiæ de excommunicationis malignitate, quod vt inferiùs demonstrabitur, multoties edixerit, ne ad excommunicationem veniatur, nisi in extrema veluti necessitate, cum cætera remedia visa fuerint desperanda. Item quod præcipites Præsules, & iniustè hunc gladium exserentes, velit mulctari à superioribus; *vt pœna decente, discant Iudices, quàm graue sit, excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare.* Verba sunt Innocentij IV. in Cōcilio Lugdunensi, & refertur cap. *cum medicinalis*. de sent. excommun. in 6. Nimirum cum excommunicatio sit penetrabilior omni gladio ancipiti, & ad animæ quoque compages permëet, meritò indicitur, vt lentè, & cum debita attentione exeratur. Ad hæc, inde colligi potest Ecclesiam

ſuam habere excommunicationem pro pœna grauiſſima,quod vt obſeruant graues DD. mentis Eccleſiæ non eſt,vt quiſquam habeatur excommunicatus, niſi in iure ſit ſufficienter expreſſum; vel per ſententiam clarè intimatum,vt qui hoc illúdve admiſerit,feriatur excommunicatione;adeò vt certò & perſpicuè conſtet, perſonam qua de agitur, eſſe excommunicatione irretitam. Alioqui enim non eſt mens Eccleſiæ, vt ea perſona cenſeatur incurriſſe tam grauem pœnam, quod rectè notauit Molina tract.3.de iuſt.diſp. 67.n. 7.qui addit, (id quod etiam latiſſimè verſat & minutiſſimè concidit Sanchez l.1.in decal.c.10.à n.50.) in dubio an actio quam quis elicuit, ſit illa ipſa quam Eccleſia interpoſito excommunicationis decreto vetuit, quamuis vt conſulatur ſaluti animæ,eligenda ſit pars tutior, debeátque qui ſic operatus eſt, ſe gerere pro excommunicato, tamen reipſa in foro externo, non poſſe verè pronunciari excommunicatum;vel ei pœnæ ſubiici aut inhabilitàti, (v.g.irregularitatis)cui ſubiiciuntur qui contracta excommunicatione aliud aliquid operantur. Quæ omnia produnt ſenſum Eccleſiæ,de ſumma excommunicationis atrocitate, cui neminem vult ſubiicere, niſi de edicto tantam pœnam inferente, & in factum aliquod verè cadente, planè conſtet.



CAPVT XIV.

SS. Patrum de extimeſcenda excommunicatione teſtimonia.

1. QVOD à Leontio Byzantino l.1.contra Neſtorium & Eutycheté, in procemio allegationis SS. Patrum, egregiè dictum eſt, nimirum SS.Patres eſſe *admirabiles Spiritus ſancti Conſiliarios*, & idcirco ſecundùm ſcripturas Canonicas permagni eſſe facienda eorum iudicia, habet hîc appoſitiſſimè locum. Nec minus commodè aptare huc liceat, illud Petri Damiani Opuſc. 16. c. 3. [Non mihi (excommunicationis horrorem incutere tentanti) Dialectica ſyllogiſmorum ſuorum circulos offerat; non Rhetorica lepidos delinificæ ſuadelæ colores infundat; non aliqua ſæcularis ſapientia, phalerata mihi ſuæ vrbanitatis lenocinia ſuggerat. Sola ſe, & nuda proferat auctoritas Patrum, in quorum pectore omnipotens Deus velut in tribunali ſolio præſidens, ſanctionis ſuæ voluit promulgare decretum; quatenus qui confligere nititur, non iam cauillantium verborum commentis, ſed ipſo potiùs veritatis oraculo ſuperari videatur, & vt omne tergiuerſationis vndique occludatur aufugium, ipſos contra ſe in mouendi lite ſentiat oratores, quos vniuerſus orbis habet & iudices.] Quare poſt diuina teſtimonia in rem noſtram, & ſuffragium Eccleſiæ quæ Dei ipſius cortyna eſt, de quibus hactenus; ad ea progredimur, quæ inſpirante

inſpirante Spiritu ſancto locuti ſunt ſancti Dei homines.

2. Clemens Romanus 2. Conſtit. c.47. [Qui iuſtè à vobis punitus eſt, & excommunicatus, idem à vita immortali & gloria reiectus eſt, & apud iuſtos & pios homines inhonoratus, & inglorius, & apud eundem Deum damnatus.] Frequentiſſimè in eodem Opere, quantus eſſe fideli homini debeat, excommunicationis horror, vel inſinuatur, vel traditur.

S. Irenæus quantopere excommunicationem horruerit, quàm tardè ac lentè ad eam veniendum cenſuerit, teſtatum fecit ea poſtulatione, quam exhibuit Victori Papæ, excommunicationem Aſianis intentanti, quod cauſati vſum contrarium maiorum ſuorum, ipſiúſque etiam B. Ioannis Apoſtoli, obfirmarentur in ſententia de feſto Paſchatis celebrando Luna 14. in quemcumque tandem incideret diem: cum Victor Papa, & celeberrimi quique eo æuo Præſules, contrarium traderent, & diei Dominicæ, feſtum Paſchatis alligatum vellent. S. enim Irenæus, & permulti ea ætate Præſules, quamuis Victoris decretum per omnia probabant, tamen ſupplices illi facti ſunt, ad exorandam excommunicationis vel omiſſionem, vel comperendinationem; & vt Victorem flecterét, omni humilitate ac ſollicitudine ſunt conniſi. Nominatimque S. Irenæum id magnoperè ab eo flagitaſſe, tradit Euſebius 5. hiſtor. c. 24. *ad finem.* Imo Ruffini verſio, ſeu veriùs Euſebianæ hiſtoriæ interpolatio, habet S. Irenæum ea ex cauſa obiurgaſſe Victorem. Quod abhorrere à mente Euſebij, demonſtrauimus in SS. Lugdunenſium Indiculo, cum de S. Irenæo. Si tamen eam mentis ac textus Euſebij interpo-

PP 2 lationem

lationem admitteremus, quam Nouatores, & nonnulli personati Catholici Pontificiæ maiestatis hostes, summopere adamant, nihilominus haberemus quod hîc intendimus: nempe S. Irenæum summopere exhorruisse excommunicationem, cùm etiam metu eius, genti suæ à Victore impendentis, referatur in ipsum Victorem excăduisse, iuxta eam Eusebij interpretationem. Non enim ob leue damnum genti suæ intentatum, Episcopus inter Celtas agens, Episcopo Episcoporum obstrepere, vel etiam capitilauium adhibere, ausus fuisset.

3. Vrbanus I. in decretali Epistola num.4. sic loquitur. [Sedes in Episcoporum Ecclesiis excelsæ constitutæ & præparatæ inueniuntur, vt thronus speculationem, & potestatem iudicandi, & soluendi, atque ligandi, à Domino sibi datam materiam doceat. Vnde ipse Saluator in Euangelio ait, *quæcumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo.* Et alibi. *Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ideò ista prætulimus carissimi, vt intelligatis potestatem Episcoporum vestrorum, in eisque Deum veneremini, & eos vt animas vestras diligatis, & quibus illi nō communicant, non communicetis; & quod eiecerint, non recipiatis. Valdè enim timenda est sententia Episcopi, licèt iniustè liget aliquem. Quod tamen summopere prouidere debet.]

Eusebius apud Damascenum 3. Parall. c. 45. [Ei qui Christi gregem in fidem suscepit, danda opera est, vt lenem se præbeat, ac diligenter & studiosè primùm inquirat: ac si quem peccasse compererit, non confestim eum ab Ecclesia expellat: ne arreptum eū Diabolus

bolus sibi asciscat. Nam cum quispiam ab Ecclesia eiicitur, statim eum Satanas assumit, nec priùs ab eo abscedit, quam presbyter eum susceperit. Cum enim à Christianorum finibus homo proscriptus & exterminatus est, quamdiu seiunctus manet, tamdiu in Gentilium albo censetur. Quocirca priuatim eum nactus, increpa, obsecra, admone, non semel dumtaxat, sed iterum ac tertiò.]

4. *Os Christi Ecclesiæ columna, Magnus Pater,* (ita S. Basilium nominat Hesychius centur. 1. cap. 65.) agens de Lysiæ Præside ob impietatem excommunicato, sic habet epist. 47. [Illum quidem flagella manêt apud iustum iudicem, ad eandem mensuram commensurata, iuxta quam ipse iam antea sanctos ipsius adfligere præsumpsit. Innotuit autem & Ecclesiæ nostræ ex literis pietatis tuæ, atque auersandum & execrabilem illum arbitrabuntur omnes, ita vt nec ignis, nec aquæ, nec tecti communionem cum illo sint habituri.] Et mox. [Quod si verò non statim illum istæ reprehensiones, quemadmodum & Pharaonem permouebunt, attamen postremum, aliquando & grauem illi ac tristem retributionem afferet.] Hoc est sententia excommunicationis quam euulgandam variis locis, dixerat postremo loco.

5. Gregorius Nyssenus, Basilij sanctitate ac eruditione, æquè ac carne germanus, orat. in ægrè ferentes reprehensiones *sub medium*, egregiè planè in hanc rem differit, his prętet cætera. [Nihil falsi, aut mendacij scriptum est in Euangeliis: neque Christi prædictio, aberrantem & incertum habet euentum. Per Petrum dedit Episcopis claues bonorum cœlestium. Agnosce quod si solutus fueris, es solutus: & ligatus,

constringeris vinculis, quæ non cadunt sub aspectum. Si haberes oculos apud animæ essentiam, ostendissem tibi segregato figuram & habitum condemnati, cuius collum premitur grauissimis vinculis, & nullum habet membrum liberum, aut solutum. Et vtinam intra huius vitæ terminos, circumscriberetur supplicium. Nunc autem si quid humanitùs contigerit, & mors repentè, tanquam fur nocte, aduenerit, scias tibi esse clausa quæ illic sunt. Sunt diligentes & non ludentes ianitores regni. Vident animam ferentem signa segregationis, non secus atque quempiam qui sordida & implexa coma, arguit carcerem. Eam itaque eiiciunt à via quæ tendit ad ea quæ sunt bona & pulchra: nec concedent vt videat ordines iustorum, & Angelicam lætitiam. Misera autem tunc sæpè conquerens de suo malo consilio, flensque, lugens, & eiulans, perpetuò erit in tetro aliquo & mœsto loco abiecta, tanquam in angulo, qui nunquam desinet, & nullam admittet consolationem, luctam extendens in æternum. *Nolite*, inquit, *esse sicut equus & mulus quibus non est intellectus. In camo & freno maxillas eorum constringes.*] Non est sensus Nysseni, notas excommunicationis inustas physicè hærere in anima, esséque veluti characterem in baptismo & aliis quibusdam Sacramentis impressum, per quem dignoscatur qui excommunicatione ictus fuit. Id enim falsum esse, per se liquet. *Signa* ergo *segregationis* animam non exsolutam afficientia, intelligit effectus excommunicationis, eámque nuditatem spiritualem quam inferunt tot priuationes, è quibus excommunicatio integratur.

S. Ambrosius in Psal. 40. tractans locum ex Lucæ

10. [*Omnis*(inquit) *qui super hunc lapidem ceciderit, conquassabitur : supra quem ceciderit autem, emundabit eum.* Alij habent, *ventilabit eum.* Alij, *comminuet.* Qui enim ventilat frugem, mundat à paleis : qui comminuit aliquid, in puluerem redigit, vt mollitia pulueris, vel poculo salubri, vel reliquo medicinæ vsui, sine vlla perturbatione proficiat. Vnde colligimus, cauendum, ne quis semel per baptismum susceptus à Christo, ex eius decidat corpore, hoc est excutiatur ab Ecclesia ipsa. Est enim mortis ruina perpetuæ.]

6. S. Ioannes Chrysostomus homil. 4. in ad Hebræos, agens contra præficas, & eas in mortuorum funere adhibentibus excommunicationem intentans, sic confirmat excommunicationem esse admodùm pauendam prolatis Christi verbis Matth. 10. & 18. [Ignoscite & nemo vincula contemnat Ecclesiastica. Non est enim homo qui ligat, sed Christus, qui nobis dedit hanc ligandi potestatem, & efficit vt homines in sua potestate habeant tantum honorem. Nam nos quidem vti volumus potestate ad soluendum. Imò verò vellemus, nec hoc quidem nobis esse necesse. Nullum enim volumus esse apud nos vinctum. Non adeò sumus infelices & miseri, etiamsi sumus planè nihili; sed si necesse habuerimus, ignoscite. Non enim lubentes nec volentes, sed magis quàm vos vincti dolentes, vincula iniicimus. Si quis autem ea contemnat, adueniet tépus iudicij quod ipsum doceat. Quod restat, nolo dicere, ne vestram mentem feriam. Nam nos quidem primùm non optamus, vt necesse habeamus : sed si necesse fuerit, nostrum munus implemus, vincula iniicimus. Si quis autem ea perfregerit, ego quod meum est feci, & sum de cætero nulli cul-

pæ affinis. De eo autem erit tibi disceptandum, cum eo qui mihi iussit ligare. Namque si Rege præsidente, ex adstantibus satellitibus iussus sit quispiam vincire aliquem ex cohorte, & ei vincula iniicere, ille autem non solùm cum repulerit, sed etiam vincula contriuerit, éstne satelles qui affectus est contumelia, non autem multo magis Rex qui iussit?]

Idem homil. 4. in epistol. ad Rom. excommunicationem ait esse inter Christianos loco lapidationis, vstionis, truncationis membrorum, quæ vsurpabantur in lege veteri. Rursus homil. 5. in 2. ad Thessalon. in morali, præfatus quanta gratia sit frui protectione diuina in Ecclesia, subdit. [Ne ergo gratiam abigamus, *Subducite vos* (inquit) *ab omni fratre inordinatè ambulante.* Hoc tunc magnum erat, à pleno cœtu fratrum esse auulsos. Hoc quidem certè, pœnas sumit de omnibus. Sicut etiam alibi ad Corinthios scribens dicebat, *Cum huiusmodi, ne conuesci quidem iubet.* Sed non hoc magnum nunc plerique existimant: sed sunt omnia confusa & corrupta, cum adulteris, cum scortatoribus, cum auaris temerè & sine discrimine commiscemur. Si ab eo qui otiosè alebatur se subducere oportebat, quanto magis ab aliis? Et vt discas quàm sit terribile, separari à conuentu fratrũ, & quantũ lucrum afferat iis qui benignè & beneuolè suscipiũt reprehẽsionẽ, audi quomodo ille qui peccato erat inflatus, qui ad extremũ vitiũ erat prouectus, qui talẽ admisit fornicationẽ, qualis nec inter gentes nominatur, qui vulnus suum non sentiebat, hæc enim est summa peruersitas; iste, inquam, qui talis erat, ita fuit inflexus, reductus, & compositus, vt diceret Paulus, *Sufficit illi qui est eiusmodi, increpatio hæc quæ fit à pluribus: quamobrem*

rem confirmate in ipsum, charitatem. Tunc enim ita erat, vt membrum à reliquo corpore auulsum. Causa autem, & vndenam erat hoc tunc terribile? Quoniam esse cum eis tunc magnum bonum existimabatur. Quomodo enim qui vnam domum habitant, & sunt in vnius patris potestate, & vnius mensæ sunt participes, ita tunc habitabant in vnaquaque Ecclesia. A tanta ergo excidisse charitate, quantum erat malum? Nunc autem nihil videtur esse magnum, propterea quod nec magnum quidpiam esse existimatur, quando simul inter nos fuerimus coniuncti, sicut tunc erat instar supplicij: hoc autẽ vsuuenit, propterea quod valde refrixerit charitas: & hoc nũc fit absque supplicio, & temerè alter ab altero separatur, idque præ algore charitatis. Malorũ enim omniũ causa est, quod non sit charitas. Hoc omnia Ecclesię bona, honesta ac præclara, propter quę exultare oporteret, destruxit & deleuit.

7. Tandem l. de S. Babyla, post fusè descriptam Imperatoris excommunicationem per S. Babylam, sic concludit. [Babylas iniurium Imperatorem, quatenus Sacerdoti fas est, puniuit; principum altos spiritus compressit, diuinis legibus dum violarentur, opem tulit; supplicium pro iniustè occiso exegit, suppliciorum omnium grauissimum, iis quidem certè qui mente sana sunt. Meministis quidem omnino, quum de cæde ipsa verba facerem, quemadmodum vestrûm qui audiebatis vnusquisque, intra se afficeretur, atque inflammaretur, percussorémque ipsum in manum capere desideraret, neque non precaretur alicũde apparere, qui cædem vlcisceretur. Hoc ipsum igitur Beatus ille præstitit; pœnam enim sumpsit, tũ se dignam, tum idoneam quæ illũ conuerteret, si modò stupidus

admodum non fuiſſet:nequaquam,poſtulando, ne ſibi ad ſolis radios caleſcenti abſcederet Rex, neu à ſole obſtaret, quin potiùs impudenter in templi ſepta ingredientem,atque omnia confundentem, quaſi canem quendam, aut ſeruum improbum, à Domini ſui aula excludendo.] En quomodo omnium grauiſſimum ſupplicium pronunciat excommunicationem.

7. S.Hieronymus epiſtol.1. quæ eſt ad Heliodorum num.30.[Abſit vt de his quidquam ſiniſtrum loquar,qui Apoſtolico gradui ſuccedentes,Chriſti corpus ſacro ore conficiunt. Per quos & nos Chriſtiani ſumus;qui claues regni cælorum habentes, quodammodo ante iudicij diem iudicant;qui ſponſam Domini ſobria caſtitate conſeruant]&c.[Mihi ante Presbyterum,ſedere non licet:illi,ſi peccauero, licet tradere me Satanæ in interitũ carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini IESV. Et in veteri quidem lege, quicunque Sacerdotibus non obtemperaſſet,aut extra caſtra poſitus,lapidabatur à populo, aut gladio ceruice ſubiecta,contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens ſpirituali mucrone truncatur; aut eiectus de Eccleſia, rabido dæmonum ore diſcerpitur.] Presbyterum pro frequenti apud Hieronymum vſu, intelligere hoc loco oportet Epiſcopum,quod multis è Hieronymo aduocatis locis confirmat Franciſcus à Meſſana in explicatione difficilium Hieronymi locorum, v. *Epiſcopus*, pericope 2. poſt D. Thomam opuſc.18. c.23.Penes Epiſcopos enim eſt ius gladij Eccleſiaſtici exſerendi,nec id aliis niſi ex Epiſcoporum conceſſione tribuitur.Euincitur autem ex propoſito S.Hieronymi loco quàm hallucinentur, qui cenſent de S.

Hiero

Hieronymi ſententia, excommunicationem non eſſe ſententiam pro poteſtate latam, ſed meram declarationem ſtatus in quo peccator verſatur poſt patratum ſcelus, quod abeſſe à Hieronymi mente hic locus docet, & fusè proſequuntur idem à Meſſana v. *Sacerdos*, & Veloſillus in aduertentiis ad Tomum 6. quæſito 4. Cæterùm in Epiſtola Anteri Papæ, verbatim leguntur, quæ de excommunicationis malignitate, ex Hieronymo retulimus poſtremo loco.

8. S. Auguſtinus l. 1. contra aduerſ. legis & Prophet. c. 17. [Ignoſcendi miſericors manſuetudo, propter quam dictum eſt nō ſolum ſepties, verùm etiam ſeptuagiesſepties fratri remittenda eſſe peccata, non ad hoc valet, vt ſit iniquitas impunita, aut torpens, & dormiens diſciplina, quod potius obſit, quam diligés, vigilánſque vindicta. Claues quippe regni cœlorum, ſic dedit Chriſtus Eccleſię, vt nō ſolùm diceret, *Quæ ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.* Vbi apertiſſimè bonum, non malum pro malo reddit Eccleſia: verùm, & adiungeret, *Quæ ligaueritis in terra, erunt ligata & in cœlo*, quia bona eſt & vindicandi iuſtitia: illud enim quod ait, *ſi nec Eccleſiam audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus & publicanus:* grauius eſt, quam ſi gladio feriretur, ſi flammis abſumeretur, ſi feris ſubrigeretur. Nam ibi quoque ſubiunxit: *Amen dico vobis, quæ ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlis,* vt intelligeretur quanto grauius ſit punitus, qui velut relictus eſt impunitus.]

Et ſermone 20. ex 40. nouis. [Quod eſt ſpiritus noſter, id eſt anima noſtra ad membra noſtra; hoc eſt Spiritus ſanctus ad membra Chriſti, ad corpus Chriſti quod eſt Eccleſia. Ideò Apoſtolus cum corpus vnum nomi

nominasset, ne intelligeremus mortuum corpus, vnum inquit corpus. Sed rogo te, viuit hoc corpus? Viuit. Vnde? De vno spiritu. Attendite ergo fratres in nostro corpore, & dolete eos qui de Ecclesia præciduntur in membris nostris. Quãdiu viuimus, cum sani sumus, implẽt omnia membra officia sua. Si vnum membrum dolet alicũde, compatiuntur omnia membra. Tamen quia in corpore est, dolere potest, expirare non potest. Quid est enim expirare, nisi spiritum amittere? Iam verò si membrum præcidatur de corpore, nunquid sequitur spiritus? & tamen membrum agnoscitur. Quid est? digitus est, manus est, brachium est, auris est. Præter corpus, habet formam, sed non habet vitam. Sic & homo ab Ecclesia separatus. Quæris ab illo sacramentum, inuenis; quæris baptismum, inuenis; quæris symbolum, inuenis. Forma es, quisquis es; nisi intus spiritu vegeteris, frustra foris de forma gloriaris.] Hunc & similia S. Augustini loca, ad excommunicatos pertinere, agnoscit S. Gregorius ad Psalmum 4. pœnitentialem, circa versum 1.

9. Leo Magnus epistol. 89. c. 7. *ad finem*, castigans eos, qui pro rebus nihili, præcipites infligebãt excommunicationem, expostulat, [animam pro qua Christus mortuus est, irrogatione tam sæui supplicij sauciatam, & inermem quodammodò exutámque omni munimine, diabolicis incursibus, vt facilè caperetur, obiectam.]

S. Faustus ex Lerinensi Abbate Episcopus Rhegiensis, ea homilia quam adhuc Abbas ad Monachos habuit, (est tertia inter homilias Eusebij Gallicani, siue Eucherij ad Monachos,) sic pronunciat de atrocitate excommunicationis. [Illis ipsis qui grauiùs apud nos

nos delinquunt, nullam tristiorem, nullam acerbiorem possumus inuenire sententiam, quàm vt à corpore congregationis abscissi, sine pace discedant.]

10. S. Ioannes Eleemosynarius Patriarcha Alexandrinus, vt eius Acta habent, duos Clericos qui se inuicem percusserant, excommunicauit. Eorum vnus, munere Lector, non illibenter occasione vsus, ne cogeretur Ecclesiæ ministrare, perstitit in excommunicatione. Miseratus infœlicissimam miseri sortem S. Antistes, inflexit animum suum: & ex altarì ad quod solemniter sacro operaturus peruenerat, specie necessitatis corporeæ digrediens, reum illum per viginti hebdomadarios conquisitum, vbi ad eum est adductus, insigni humilitate flexit, & ad agnoscendam status sui miseriam, ac excommunicationis exsolutionem accipiendam, disposuit. Ille veritus si perstaret in sententia, demittendum è cœlo fulmen in caput suum, acquieuit, & ab excommunicatione solutus, sanctè vitam deinceps egit, promotus postea in Presbyterum.

Ex Antiocho homil. 122. insignem in hanc rem locum, dabo inferiùs, agens de lenta & non præcipiti excommunicationis vibratione.

11. Nicolaus I. Epistola ad Michaëlem Imperatorem anathemata Romana despuentem, (est nona inter eius epistolas) sic scribit allegato S. Gregorio. [Anathematis obligaméta quibus persecutores Ignatij comministri nostri, (Photium videlicet) qui post depositionem minùs multa de ministerio sacro contingere iuxta præcedentem consuetudinem ausus est, & fautores eius regulariter irretiuit contemnis, & quasi minùs Christianus temerè paruipendis, Quod quantum

quantum sit à pio intellectu remouendum, & à fidelium cordibus execrandum, eximius Præsul nostræ sedis moribus,& nomine Gregorius ostendit,cum de hoc scriberet dicens. Si sunt qui certissimè talia sentiunt, vel tenent, quia Christiani non sunt, dubium non est, eosque & ego,& omnes Catholici Episcopi, atque vniuersa Ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt,cōtraria loquuntur.] Et rursus: [Ipsi(inquit)sibi testes sunt,quia Christiani non sunt, quia ligamenta sanctæ Ecclesiæ vanissimè æstimant conatibus soluere, & per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ quam præstat fidelibus, veram putant,si ligaturas eius valere non æstimant. Contra quos diutiùs disputandum non est,quia despiciendi per omnia, & anathematizandi sunt,vt vnde veritatem fallere se credunt,inde in peccatis suis veraciter ligentur.] Locus S.Gregorij quem adducit, petitus est ex l.9. registri epistol.49.

12. S.Bernardus tract.de gradibus humilitatis *in fine*.[Absit à nobis(inquit agens de huiusmodi hominibus) vt etiam pro talibus etsi palam non præsumimus, vel in cordibus nostris orare cessemus, cum Paulus eos quoque lugeret, quos sine pœnitentia mortuos sciret. Etsi enim à communibus orationibus ipsi se excludunt, sed ab affectibus omnino non possunt.Viderint tamen in quanto periculo sunt,pro quibus Ecclesia palam orare non audet, quæ fidenter etiam pro Iudæis,pro hæreticis, pro Gentilibus,orat. Cum enim in parasceue nominatim oretur pro quibuslibet malis, nulla tamen fit mentio de excommunicatis.]

Hæc in rem nostram, (vt Cæsarij verba dialog. 1. vsurpem)

vsurpem) [clarorum beatorúmque Patrum prata peragrans, de illorum roseto collegi. Quorum rosæ, aqua è latere Dei ac Verbi qui carnem assumpsit manante, rigantur; & à iugi sanguinis indidem orti riuo, rubro colore tinguntur, totúmque mundum suaui odoris fragrantia replent. Qui & splendore suo firmamenti luminaria vincunt, & vitæ sermonem continent. Quorum ellychnium nunquam decidit, & lucerna non comminuitur, & oleum non absumitur, & lampas non quassatur, & flamma non extinguitur. Nam crucem gestant pro virga, Euangelia pro pera, charitatem pro pedo ac fistula, quibus omnibus Christi gregem rationis participem pascunt.]

CAPVT XV.

De Excommunicationis virulentia, Iurisperitorum & Theologorum iudicium.

1. SECVNDVM SS. Patres, magnæ apud fideles auctoritatis est sensus Doctorum, ad quem proinde veniendum est. Non sunt autem alij in hoc negotio Doctores exquirendi, quàm qui tractant sacros Canones, aut Theologiam: quod vtrique, ex diuersis licet principiis, de excommunicatione differant, cęteri non item. Nam quæ interdum Iuris Ciuilis Doctores de excommunicatione tradunt, non quatenus Iuris Ciuilis professores proponunt, sed quatenus iidem iuris vtriusque peritiam profitentes, in argumento Iuris Ciuilis proprio versantes, excur-

runt per occasionem ad materiam alterius subsellij. Etsi verò parum refert, Theologíne, an Iurisperiti referantur priore loco: nec in controuersia de præcellentia Doctorum Iuris Pontificij ac Theologorum, velim alterutri parti præiudicare; tamen Iurisperitos referam priore loco, saluis semper Theologorum iuribus, quibus nihil idcirco decessurum per hanc collocationem, inde monstrari potest cum Philone in Cosmopœia, quod aurigarũ sedes sit postrema; & rector nauis qui in posterioribus ac extremis partibus locatur; anteriora occupantibus, non concedat de præstantia: quippe cuius in manu, (inquit Philo) nauis ipsius sarcinarúmque salus sit posita.

Excutitur dictum quorundam Iurisp. quod excommunicatio non sit pœna.

2. Facto igitur à Iurisperitis initio, fuerunt inter eos nonnulli, qui minùs seruisse videantur ingenerando excommunicationis horrori, cum negent excommunicationem pœnam esse, eo quod sit medicina. Ita refert Gerso lect. 4. de vita spirit. corol. 12. *initio*, qui addit. [At verò si excommunicatio non est pœna, quid aliud pœnam appellabimus? Nescio verè. Non solùm pœna est, sed damnosissima pœna.] Subdit quàm inanis sit ratio, qua Iuristæ ad id affirmandum sunt adducti. Non enim vis medica tollit excommunicationi rationem pœnæ. Omnis quippe pœna, saltem quæ non exterminat noxium, habet rationem medicinæ, vt Gerso ibi benè admonet, & Simancas in Cathol. instit. titulo 27. num. 3. Platonem & S. Chrysostomum in eam rem iam protulimus cap. 5.

Quare

Quare meritò Panormit. cum aliàs, ob rationem prædictam, negasset excommunicationem esse pœnam, contrarium postea docuit, nec vno in loco, vt obseruat Sayrus l. 4. thesau. c. 17. num. 16. Alij Iuristæ ideirco negarunt excommunicationem esse pœnam, quod liberum sit homini, resipiscendo & satisfaciendo, curare vt expediatur ab eius nexibus. Ita additio ad singul. 130. Mathesilani num. 16. Sed neque hæc ratio est idonea. Non enim si quis trudatur in carcerem, ob moram culpabilem in dissoluendo debito quod potuit potéstque dissoluere, negare reuera licebit, carcerem illi pœnã esse. Quare ratum esto, excommunicationem verè esse pœnam, & quidẽ damnosissimam, quod passim agnoscunt Iurisperiti, demptis illis perpaucis, fortassis non nisi de vocabulo litigantibus, quos memoraui. Optimè id tradit Guliel. Benedictus repet. ad cap. *Raynutius*. de Testam. §. *mortuo testatore*, num. 281. & seqq. Multi in hanc rem fusi sunt, ad titulum de sent. excommun. & variis locis quæ signauit Chassanæus consil. 1. argumẽto 2. pro parte negatiua num. 17. Videndus item Couarr. in cap. *alma mater*. p. 1. *in initio*, num. 9. Ac ne infiniti esse cogamur, pauca quæ nonnulli ex Iuris Doctoribus, luculentiùs feréque extra locum dixerint, libasse contenti, plura coaceruare consulto abstinebimus. Constipauit varia in hoc genere ex variis, Petrus Lenauderius tract. de Doctoribus, p. 1. q. 18. cum quærit, an Doctoratus titulus, possit excommunicato conferri. Respondet enim cum Bartolo in 1. Const. Cod. non posse, idque negat debere mirum videri, cum apud Doctores Iuris, tantopere sordeat ac fœteat excommunicatio.

Contrarium ex pluribus Iuris DD. astruitur.

3. In primis ergo, excommunicatus apud Iurisperitos habetur infamis, vt videre licet in Glossa ad cap. *infam.* 6. q. 1. & ad l. 1. quo temp. mil. inuest. pet. deb. Idem disertè habet Baldus, quê allegat & sequitur Ludou. Rom. singul. 682. Nec vacillat, aut se ex parte retractat singul. 689. cum ait excommunicatum ex causa famosa, infamem esse, id quod etiam habent Innocentius & Archidiaconus, quos ibi adducit Romanus. Verùm ipsemet ibidem, explicat se nomine *causæ famosæ*, intelligere omnem iustam causam veræ excommunicationis. Atque adeò hoc dictum in speciem restrictum, non aliud fert, quàm quod priùs illimitatè & vniuersaliter dixerat.

Adhæc, excommunicatus apud Iuristas, confertur hæretico. Ita Glossa ad c. fin. de pœn. & Panorm. in c. 2. de Iudic. Æquiparatur etiam infideli, iuxta Baldum addit. ad speculat. tit. de spons. Interdum vocatur membrum Diaboli. Sic Glossa cap. *dilectis*. de appell. & in cap. *audi denique*. 11. q. 3. Eodem pertinet, quod Glossa, Hostiens. ac Panorm. in cap. *ita quorundam*. de Iudæis, aiunt diabolum esse sicut agasonem excommunicati: nec aliter eum circumagere, quàm rusticus circumagat iumentum suum. Idem Panorm. in rubr. de sent. excommun. num. 4. pro comperto statuit, Diabolum post excommunicationem longè plus posse in excommunicatum, quàm posset ante excommunicationem: citàtque textum cum glossa cap. *audi*. 11. q. 3. Ibi enim glossa, adhibet eam comparationem de pecore aut iumento Satanæ. Iuuàtque etiam ad eam mentem

mentem cap. *miramur.* §. his autoritatibus. *in fine.* 24. q. 1. Existimarim eodem pertinere, quod dixerunt Paulus de Castro & Iason ad l. *si quis id quod.* ff. de iurisd. om. iud. nimirum excommunicatum ritè conferri cum aue, quæ fœdè lacerata sit vnguibus accipitris, aut etiam quæ à valentiore hoste peius sit deformata. Hæc enim non possunt accipi secundum corticem verborum, ac proinde accipienda sunt de accipitre Tartareo, & mala bestia mystica.

4. Vulgatissima est in Iuristarum scriptis, comparatio excommunicati cum mortuo. Adhibuit eam Innoc. in c. *graue.* de sent. excommun. & subscribunt communiter DD. ad cap. *per venerabilem.* qui filij sint legitimi, quo capite excommunicatio dicitur *mors.* Inde verò infert Simon Maiolus l. 3. de irregul. cap. 21. num. 23. si canones pro aliquo delicto intentent excommunicationem, principem pro eadem iniquitate posse intentare mortem corporis. Quod iis quidem non probabitur, qui pro exigua summa excommunicationem decernunt. Accommodandum verò est eo modo quo fecit Chassanæus consilio 1. argumento 2. pro parte negat. num. 17. nimirum quod (vt ille ait,) vbi de Iure Ciuili pro delicto quopiam imponitur pœna mortis, de Iure Canonico imponatur excommunicatio & anathematizatio. Ita Abbas cap. *per venerabilem.* quod filij sint legit. notab. vlt. & in cap. 2. de maiorit. & obedient. & in cap. 1. de furtis, *in fine,* rursusque in cap. 1. de homicid. item *in fine.* Hanc excommunicati & mortui comparationem, ex Iurisperitorum præcipuis illustrat Guliel. Benedictus repetit. ad cap. *Raynutius,* de Testam. §. *mortuo itaque Testatore,* num. 277. & 278.

5. A collatione excommunicati cum naturaliter mortuo, venio ad aliam collationem excommunicati cum mortuo ciuiliter, quam ineunt nonnulli Iurisperiti. Sic enim nonnulli excommunicatum componunt cum deportato, quod erat genus exilij funestissimum, eique pœnæ suffectum, qua olim criminosissimis interdicebatur aqua & igni, vt habetur ex Vlpiano l. 1. ff. *de pœnis*, & l. 3. ff. *ad l. Iuliam peculat.* & ex Nouella de nupt. §. *deportatio tamen*. Cum deportato igitur, excommunicatum confert Glossa §. 1. verb. *interdictum*. Instit. quibus modis ius pat. pot. solu. Idémque voluisse videntur, quotquot excommunicationem contulerunt cum eo cui sit aqua & igni interdictum, quos infra allegabimus tractantes Ethnicas adumbrationes excommunicationis Christianæ. Nonnullos ea collatione vsos refert Ripa ad l. *si constante.* ff. soluto matrim. num. 44. & Chassanæus consilio 1. argumento 2. pro parte negat. num. 17. Et quanquam huic comparationi obiiciuntur aliqua, nobis tamen in præsentia sufficit, quod ob nonnullam inter deportatos & excommunicatos proportionem, visum sit grauibus autoribus, non malè vtrosque componi. Aptiorem esse excommunicati comparationem cum relegato, docet ibid. Chassanæus post Glossam in cap. *pastoralis*, de appellat. & aliam glossam ad l. *eius qui*. §. 1. ff. de test. vbi tamen deprauati quidam Glossæ Codices, legunt, *exhæredatio* pro *excommunicatio*.

Nolo vlteriùs in iurisperitorum sensu quoad hoc negotium proponendo, hærere. Videntur enim quæ dixi ad horrificam excommunicationis faciem exhibendam sufficere. Qui plura volet, adeat Cardinalem cap. *nihil*. 11. q. 3. vbi ex mente Iurisperitorum 14. malignitates

lignitates excommunicationis enumerat, quas Bernardinus de Buſtis, & ipſe pro Eccleſiaſte Iuriſperitus non contemnendus, p. 2. Roſarij ſerm. 37. diffudit in ſex ſupra viginti. At Rebuffus ad Concordata Galliæ tit. de excommunic. duas ſupra ſexaginta numerauit.

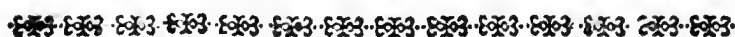
Similis ſenſus Theologorum.

6. Iam apud Theologos, quanta ſit excommunicationis virulentia, legere licet in 4.d. 18. aut aliquot ſequentibus, vel iuſtis tractationibus de excommunicatione. Immenſum profectò fuerit, quæ ab eis in hanc rem ſunt conſcripta, colligere, & hîc adſcribere. Nemine quippe; planè inquam nemine diſſentiente, deterrimum ſtatum in quem excommunicatio hominem coniicit, paſſim celebrāt. Et ſicut exactiùs quàm Iuriſperiti res excutiunt, ita vix eſt inuentus inter eos, qui errore illo implicaretur, quo nonnulli Iuriſperiti laborauerunt: nimirum quod excommunicatio ſit externa duntaxat pœna. Omnes enim Theologi, excommunicationem pœnam eſſe non merè externam, ſed ad animam vſque pertingere confirmarunt. Quia verò munus Theologorum eſt, fidei dogmata aduerſus hæreticos propugnare, & offucias ab eis immiſſas diſpellere; idcirco cùm Lutherus, déque eius popina nōnulli, excommunicationē Chriſtianam ad inane terriculamentum, & minarum oſtentationem damnis vacuam reuocare tentarent, inſurrexerunt magnis animis Theologi, vindices huius Eccleſiaſtici gladij, & quàm formidanda & expaueſcenda eſſent vulnera quæ infert, ſolidè & eruditè demonſtrarunt.

 Itaque

Itaque inferendam Soli ipsi lucem suscipit, quisquis quod per se est euidentissimũ, collustrare in animum inducit, nempe quod de Theologorum sententia, excommunicatio malignum quid sit ac virulentum. Adscriptione verò singularium testimoniorum è Theologis petitorum, consulto abstineo, quod eorum vel delibatio, in immensum esset excretura.

7. Communiter porrò & Iurisperitorum & Theologorum vnanimem sensum de excommunicationis iusto horrore & malignitate, illud aperit, quod vtrique magno consensu affirmant, excommunicationem iniustam cum facilè depelli non potest, si intentetur, censeri incutere grauẽ metum, cadentem in constantem virum, vt post agitatam vtrinque difficultatem, concludit Ludou. Rom. consilio 369. num. 10. & Gigas quæst. 36. de pension. suffragantúrque permulti, quos appendit & sequitur Sanchez l. 4. de Matrimon. disp. 5. à n. 17. & alij quos item adducit ac sequitur Castro Palaü Operis moralis tract. 2. disp. 1. p. 7. num. 4.



CAPVT XVI.

Exempla Summatum, quibus excommunicatio, horribilis & valdè extimescenda visa est.

1. SVFFRAGIO sapientum hactenus enumeratorum, adiungo sensum alterius generis sapientum, hoc est Summatum seculi, quod eorum autoritas in omnem partem momenti plurimum

plurimum habeat : & existimandum sit, cum & ipsi copioso cœlesti lumine perfundantur,& eorum consilio abundent qui sapientia valent plurimum , nihil illis tantoperè formidandum videri potuisse , nisi quod reuera iustè timorem faceret, essetque sine dubitatione,metus ac horroris idonea materia.

Philippus, inter Christianos primus Romanorum Imperator, ob vitam ea fide quam profitebatur indignam,à S. Fabiano Papa excommunicatus, & humilitatis Christianæ specimen insigne præbuit,& quantoperè excommunicationem extimesceret, demonstrauit : factus per omnia dicto audiens,vt relaxationem iniectorum vinculorum exoraret. Rem gestam, præter cæteros posteriores, describit in hunc modum Eusebius l.6. histor. c.27. [Vbi Gordianus sex annos Romanum gubernasset Imperium , Philippus vnà cum Philippo filio succedit. De hoc traditum nobis est,quod Christianus fuerit;& in die Paschæ,id est in ipsis vigiliis,cum interesse voluisset,& communicare mysteriis, ab Episcopo loci non priùs esse permissum, nisi confiteretur peccata sua, & inter pœnitentes staret ; nec vllo modo copiam sibi mysteriorum futuram, nisi priùs per pœnitentiam culpas, quæ de eo ferebantur plurimæ , diluisset. Ferunt igitur libenter eum quod à Sacerdote imperatum fuerat suscepisse, diuinum sibi inesse metum , & fidem religionis plenissimam,rebus atque operibus comprobãdo.] Hunc Pontificem, fuisse S. Fabianum, omnium vna propè est sententia,vt notat Baron. anno Christi 246. num. 9. Et quanquam ex verbis Eusebij videatur tantùm haberi , Philippum fuisse duntaxat prohibitum ingressu Ecclesiæ, tamen ea locutione passim apud ve-

teres designatur exclusio quoque à Sacramẽtis, & diuinis Officiis, reliquáque cum fidelibus communicatione, quæ maximè in templis & sacris Conuentibus inibi indictis, locum habet. Prætcrquàm quod si fuit Philippus sollicitus de exsolutione ab ea excõmunicationis portiuncula, quæ aditu Ecclesiæ prohibet, quis non agnoscit, quanta iustius exigatur sollicitudo, pro exsolutione à plena & integra excommunicatione, qualem cap. 2. expressimus?

2. Longè aliter erga S. Babylam Episcopum Antiochenum, se gesserat idem Philippus, si vera sunt quæ habet Chronicon Alexandrinum anno 1. Decij. In re inter Historicos sacros obscurissima & implexissima, aliquid quod sublucet attingere, non erit vt spero Lectori graue. Tametsi enim sensum Philippi de iusto excommunicationis timore, non licebit hinc colligere, sed potiùs exacerbationem horrendum in modum efferatam, tamen iuuerit id attigisse, vt constet quæ esse potuerit præter cæteras, idonea causa molis malorum, quæ postea Philippum cum suis miserè oppressit. Sic igitur habet Chronicon. [Ex maiorum relatione] & hoc de Sancto Babyla, (vti B. Leontius Antiochiæ præsul ante hæc tẽpora narrauit) didicimus. Decius hic, S. Babylam, non solùm ob Christi religionem interfecit, sed quod ausus esset Philippi Imperatoris coniugem, & ipsum Philippum vti Christianos, (Philippum reum cædis) ab aditu templi arcere. Crimen autem Philippi, hoc erat: Philippus ille iunior, cum imperante Gordiano, de quo diximus, prouinciæ Præsidem ageret, Gordianus illi filij tutelam commisit. Gordiano Imperatore postea fatis extincto, Philippus interfecto filio Imperium arripuit.]

arripuit.] Inferiùs autem sub Carini & Numeriani imperio, anno Christi 255. idem Chronicon alium S. Babylam æquè pro Christo occisum recenset: quibus astipulatur eorum sententiæ, qui duplicem S. Babylam agnouerunt, inter quos Nicephorus reclamante licet Baronio in notis ad Rom. Martyrol. die 24. Ianuar. Indidem etiam deprehenditur, vnde S. Aldelmus l. de laude virginit. cap. 17. & alij, quæ de vno Babyla alicubi scripta inueniebant, referentes ad alterũ, adducti sint, vt dicerent, S. Babylam Antiochenum, passum esse sub Numeriano eo quod illum ab Ecclesia expulisset: quod in Numerianum nulla ratione quadrare posse, videtur per se manifestum. Quid enim Numeriano Imperatori Gentilissimo, cum æde sacra, vt dici possit, ne eam subiret, prohibitus fuisse à S. Antistite, obiiciente cædem innoxij ab eo patratam; quod obiecisse S. Babylam ei Imperatori quem arcuit ab ingressu Ecclesiæ, testificatione S. Chrysostomi est exploratum.

3. Tametsi autem video, fidem Chronici Alexandrini in narratione martyrij S. Babylæ aliquoties nutare, eo quod cum narratione quę apud S. Chrysostomũ l. de S. Babyla cõtra Gentiles legitur, non semper consentiat: in eo tamen maximè arridet, quod Imperatorem illum Romanum, ob quem ab Ecclesia expulsum, in carcerem contrusus est S. Babylas, ait esse Philippum. Id enim planè necessarium videtur affirmare. Nam S. Chrysostomus manifestè agnoscit, illum Imperatorem fuisse Christianum, quod de solo Philippo valere posse, non est dubium. Iuuerit aliquot S. Chrysostomi plagulas decerpere, ex quibus manifestum euadat, quod dico illum Imperatorem

fuisse Christianum. [Eundem (inquit) quoquo te vertas, tum ab imperij amplitudine, tum armorum ferocitate terribilem, quasi vile quoddam ac nullius pretij mancipium, sic à Dei templo exegit. Tanta adeò cum constantia atque animi præsentia, cum quanta pastor scabiosam, ac morbidam ouem ab ouili excludit, dum prohibet ne laborantis ouis morbus, ad reliquum quoque gregem contagione serpat.] Et mox. [Ergo ipsum Imperatorem, statim is qui illius imperio parebat, rexit: & ei qui omnium dominator erat, subditus iura dedit, atque adeò aduersùs eũ damnationis calculum tulit.] Rursus infra. [Propterea certè, se ipse totum à terra in cœlum transferens, quasi iudici ipsi adsisteret, ipsúmque audiret iubentem, vt scelestum, atque inquinatum illum à sacrosancto grege expelleret, sic eiecit & à reliquo armento separauit, nihil prorsus respiciens eorum omnium, quæ videbat, quæque terrifica aliis videntur: quin potiùs illos viriliter, atque admodum generosè expellendo, diuinis legibus vim ac tyrannidem patientibus opem tulit.] Paulo post addit, S. Babylam Imperatori ingressum tentanti, dextram in pectus impressisse; & ingressu arcuisse, seruata omni moderatione quoad verba. [Sic (inquit) miserum illum à sacrosanctis claustris arcuit.] Subdit continenter, quantum gloriæ ex ea Imperatoris submotione accesserit Christiano Episcopo, etiam apud Ethnicos satellites, præ Ethnicæ superstitionis Antistitibus, qui aduersus Imperatorem, ne hiscere quidem fuissent ausi, cum tamen S. Babylas intrepidè, cum sibi subesse ea in re debere, quippe Christianum, & agnouerit & facto prodiderit. [Ergo Babylas (inquit) vt dictum est, tum eos qui nondum Christi fidem

dem receperant compeſcuit:tum eos,qui iam recepe-rant,religioſiores etiamnum reddidit , vt non priuatos homines modò,ſed & milites , & militum duces, & præfectos : planum faciens , ipſum etiam Regem, eúmque qui ſummus fuerit, apud Chriſtianos , nuda tantummodò eſſe nomina:ac dum vel pœna irroganda , vel honos deferendus fuerit , quiſquis etiam diadema geſtet , hunc vel infimis quibuſque adæquari.] Inferiùs addit,Babylam patrem , filij huius amore flagrantem,& ob eius exitium valdè mœrentem , ſic ſe geſſiſſe.Eundem Imperatorem , vocat familiarem , & diſcipulum,ac domeſticũ;& in ſpiritu,Babylæ filium.

4. Ex his D.Chryſoſtomi plagulis, & ex ipſa excluſione ab Eccleſia, luce clarius videtur , Imperatorem à S.Babyla correptum,fuiſſe Chriſtianum.Ex quo apertè ſequitur,non alium eſſe potuiſſe,quàm Philippum, vt affirmat Chronicon Alexandrinum. Cui tamen quoad alia nonnulla,non cõuenit cum S. Chryſoſtomo , atque adeò quoad illa deſerendum eſt. Vt cum ait, S. Babylam cæſum à Decio , quem S.Chryſoſtomus contruſum in carcerem ab illo ipſo quem excommunicarat , diſertè tradit : móxque è carcere, eductum ad ſupplicium. Item quod cauſam excommunicationis , ait fuiſſe , cædem Gordiani iunioris: quam S.Chryſoſtomus profert longè aliam;nimirum cædem pueri regij ex alia gente quàm Romana, perfidè & contra fœdus ictum,patratam.Præterea quod vult, imperium à Philippo arreptum , extincto puero poſt Gordiani mortem ex morbo. Cum tamen certũ ſit, Philippum inſurrexiſſe in Gordianum patrem, & eo occiſo arripuiſſe imperium. Sed hos & alios Chronici de S.Babyla nodos , non recipio extricandos,

dos, contentus ex eo assumere, Imperatorem à S. Babyla sacris prohibitum, fuisse Christianũ, atque adeò non alium fuisse quàm Philippum, cui melior mens fuerit erga S. Fabianum, quàm erga S. Babylam. Sed ab hoc breui diuerticulo ad quod nos argumenti affinitas traxit, regrediamur in viam.

5. Theodosium Magnum Imperatorem, ob cædem Thessalonicensium præcipitanter, & iracundè patratam, excommunicauit S. Ambrosius, celsitudine animi, quæ tãtùm Pastorem deceret. Extollit eã Gelasius Papa epist. 13. quæ est ad Episcopos Dardaniæ. Theodosius Imperatorum Romanorũ fortitudine, ac potẽtia & sapientia clarissimus, imperij autẽ amplitudine nulli secundus, ea fecit ac pertulit ad exorandam exsolutionẽ ab excommunicatione, quibus satis superque testatum fecit, quanto excommunicationis horrore tangeretur. Narrat diffusè historiam Theodoretus l. 5. histor. Eccles. c. 17. attigitque ipse S. Ambrosius in monodia *sub finem*, cum de eo ait: [Dilexi virum qui magis arguentem, quàm adulantem probaret, strauit omne quo vtebatur insigne regium, defleuit in Ecclesia publicè peccatum suum, quod ei aliorum fraude obrepserat. Gemitu & lachrymis orauit veniam. Quod priuati erubescunt, non erubuit Imperator publicè agere pœnitentiam, neque vllus postea dies fuit, quo non illum doleret errorem.] Hinc quanta laus Theodosio accesserit, disce ex Facundo Hermianensi l. 12. pro tribus capitulis, c. vltimo. [Beatæ (inquit) recordationis, maior Theodosius Imperator, cuius semper memorabilis erit in Ecclesia Christi memoria, quamquam sæpè de magnorum barbarorum prælijs, & de maximorum tyrannorum

triumphauerit;

triumphauerit: non tamen ex huiuscemodi victoriarum frequentia, in quibus Traiano filio gehennæ comparari non potest, veram meruit gloriam; sed de supplici & publica peccati sui pœnitentia, quam expugnato regali fastigio placidè atque humiliter Antistite Ambrosio castigante suscepit, & indictum sibi debitæ satisfactionis tempus, ab Ecclesiæ communione remotus, impleuit. Piè admodum credens, & sapienter intelligens, quòd non ex temporali potestate, qua fuerat etiam Sacerdotibus Dei præpositus, sed ex eo peruenire posset ad vitam, quòd illis erat ipse subiectus.]

6. Ex hoc regio & Imperiali Imperatoris per omnia maximi exemplo, sic disputat S. Augustinus hom. 49. ex 50. vt suadeat exhorrescendam esse excommunicationem, & Antistiti eam intentanti, humiliter deferendum. [Agite pœnitentiam, qualis agitur in Ecclesia, vt oret pro vobis Ecclesia. Nemo sibi dicat, occultè ago, apud Deũ ago, nouit Deus qui mihi ignoscit; quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est, *quæ solueritis in terra, soluta erunt in cœlo?* Ergo sine causa, sunt claues datæ Ecclesiæ Dei? Frustramus Euangelium Dei, frustramus verba Christi? Promittimus vobis quod ille negat? Nonne vos decipimus? Iob dicit, *si erubui in conspectu populi confiteri peccata mea.* Talis iustus Thesauri diuini obrizi, tali camino probatus, ista dicit: & resistit mihi filius pestilentiæ, & erubescit genu figere sub benedictione Dei. Quod non erubuit Imperator, erubescit nec Senator, sed tantùm curialis superba ceruix, mens tortuosa fortassis (imò quod nõ dubitatur,) propterea Deus voluit vt Theodosius Imperator agens pœnitentiam publicam in conspectu

conspectu populi, maximè quia peccatum eius celari non potuit; & erubescit Senator, quod non erubuit Imperator? Erubescit nec Senator, sed tantum curialis, quod nō erubuit Imperator? Erubescit plebeius, siue negotiator, quod non erubuit Imperator? Quę ista superbia est?] Et l. 5. de Ciuit. Dei c. 26. [Quid autem fuit eius (Theodosij,) religiosa humilitate mirabilius, quando in Thessalonicensium grauissimum scelus, cui iam Episcopis intercedentibus promiserat indulgentiam, tumultu quorumdam, qui ei cohærebant, vindicare compulsus est: & ecclesiastica coërcitus disciplina, sic egit pœnitentiam, vt Imperatoriam celsitudinem pro illo populus orans, magis fleret videndo prostratam, quàm peccando timeret iratam? Hæc ille secum, & si qua similia quæ commemorare longum est, bona opera tulit, ex isto temporali vapore cuiuslibet culminis & sublimitatis humanæ.]

7. Arcadius Theodosij filius Imperator, ab Innocentio I. percussus excommunicatione, ob vexatum S. Chrysostomum & malè habitos legatos Sedis Apostolicæ, vt ex Gennadio, Glyca, Nicephoro, refert Baron. anno 407. demississimè se gessit, & absolutionem ab excommunicatione humillimè poposcit. Iuuat ipsam eius epistolam ad Innocentium, à Georgio Patriarcha Alexandrino in S. Chrysostomi vita descriptam, hîc referre, vt tanti Imperatoris erga Christi Vicarium reuerentia, & desiderium exsolutionis ab excommunicatione, patefiat. Sic habet. [Homines quicunque rectè sapiunt, vtique norunt, quod ea quæ ignoratione fiunt, non ipse Deus, non etiam leges plectunt supplicio: sed & nemo pro alterius culpa iudicio sistitur. Hac ratione motus, scripsi cupiens ve-

ſtræ paternitati pleniùs ſatisfacere. Nam Deo teſte, eorum quę contigerunt Epiſcopis & Clericis veſtris, nihil reſciui, quin ipſe innocens ſum ſententiæ eorum. Mox enim vt ea intellexi, omnimodam expetiui vltionem de authoribus geſtorum, quæ alioqui Deum minimè latebant. Nam ſi tanti per eos admiſſi flagitij particeps ipſe fuiſſem aut complex, vtique eos non tot diuexaſſem aut affeciſſem incommodis. De Beato autem Ioanne Conſtantinopolitanæ Eccleſię Epiſcopo, cuius memoria ſacroſanċta eſt, quod aduerſus ipſum geſtum, non id mea vnius culpa contigit fieri, ſed Epiſcopis ipſis adſcribendum venit, qui aſſeuerabant ipſum quiddam abſurdum aduerſus Canones ſanċtæ Nicenæ Synodi admiſiſſe, quare dignus eſt habitus deieċtione. Iſti ſi quidem in capita ſua receperunt eam ſententiam. Ipſe igitur eorum verbis perſuaſus, vt qui eſſent Epiſcopi, ſimul etiam prouidens, ne quod ſchiſma in Eccleſia propter hominem vnum oboriretur, neu eius membra in partes diſtraherentur, tametſi ſegregari debuerant à communione Sacramentorum. Et quidem illi planè peracri increpatione ſunt digni, vt qui illegitimè ac præter Canones aduerſus eum tale quid auſu temerario geſſerunt. Porrò nos qua in re peccauimus, ſiquidem Sacerdotes veritatem aduerſati, nobis impoſuerunt ſuo mendacio? Attamen ex his qui hîc aderant peregrinis miſſi ad veſtram ſanċtitatem: qui vtique debuerant vobis renunciare, quæ hæc conſecuta fuerint omnia, ſi qua in re ipſe fuerim author iſtius rei geſtæ: ſi me huic dramaticæ, aut commentitiæ ſcenæ permiſcuerim, quaſi conſors fuerim arcanæ iſtius conſpirationis. Animaduertat in eos prout vult ſanċtitas tua. Hoc

&

& ipsi consulimus, & fieri volumus ad aliorum correctionem. Deinceps paterna tua sanctitas, nos adhortetur, & moneat, non item condemnet segregans, quasi expertes nec vlli acquiescentes ordini, à Christi grege, & intaminata communione pretiosi Corporis & Sanguinis ipsius, quando reliqui omnes horum perceptione censentur digni. Id enim vt fieret ab istis aduersus B. Ioannem, ægrè nec maleuolo animo permisimus. Sed enim ipsi efflagitamus à vobis condonari veniam, pro eo quod iniquè gessimus. Quod si nos adoriente rursus morbo altero, verbere opus fuerit, pro modo delictorum moderata castigatione vtitor, non item eam ipsi deprecabimur aut excusabimus: Immò eam correptionem Domini, expromptè & alacriter sustinebimus, non subtrahemus, aut deflectemus ab ea. *Quem enim diligit Dominus, castigat*, iuxta Apostolum. Tantum est, vt ne priuemur salutaribus symbolis. De filia autem tua Eudoxia, noueris Pater, pro modo suæ offensæ vicem pœnæ haud mediocrem ei rependisse. Quo facto contigit, vt per eam afflictionem, & mœrorem animi, deliquio, & languore tabescens in lectulo decumbat. Itaque & eam reddito dignam, ne hinc emigret, exors sanctorum mysteriorum Saluatoris nostri Dei. Ne illi multiuariam irroges vltricem pœnam. Non enim percutit Deus bis in idipsum.]

8. Arcadij filius, Theodosij magni nepos, iunior Theodosius, & ipse Imperator, quanto excommunicationis horrore tangeretur, argumento est, quod ad nomen euanidum excommunicationis, à Monacho nullam ob causam idoneam, ac ex nulla potestate vibratæ, adeo perculsus est, vt quiescere nequiuerit donec

donec solueretur. Rem describit Niceph.l.14.c.4.& his verbis Theodoretus l.5. histor. c.36. [Vir quidam vitam excolens monasticam animo paulò audaciore præditus, ad Imperatorem rei cuiusdam petendæ gratia accedit. Quod cum sæpiùs frustra fecisset, Imperatori Ecclesiastica interdicit communione, vinculóque Ecclesiæ ei iniecto, discedit. Imperator autem fide cum primis excellens, accedens ad palatium, cum tempus instaret conuiuij, & omnes conuiuæ adessent, dixit se non priùs capturum cibum, quàm Ecclesiæ vinculo solueretur. Proinde vnum ex familiarissimis ad Episcopum mittit, oratum, vt potestatem faciat ei, qui ipsum ligauerat, vinculo soluendi. Cum autem Episcopus respondisset, non debere cuiusque vinculum admittere, significassétque eum solutum esse, non tamen solutione illa contentus est, donec ille qui eum ligauerat, magno cum labore conquisitus, communioni illum restituisset. Eiusmodi namque erat Imperatoris erga leges diuinas fides.]

Exemplum tantæ in Theodosio teneritudinis conscientiæ, æmulatus est Theodosius Abbas apud Surium t.1. Nam ab vno quodam suorum Monachorum quem excommunicarat, vicissim percussus excommunicatione, noluit ad altare accedere, quin priùs exolueretur.

9. Desiderius Rex Longobardorum, homo cordatus, & in rebus gerendis acer ac solers, sed perfidus ac impius, & ad regni fines proferendos omnia diuina & humana iura calcare paratus, cum in progressione ad Romanam vrbem vastandam, Adriani Papæ nuncios & exemplar intorti in eum anathematis, nisi regrederetur, accepisset; perinde ac si de cœlo ictus

RR fulmine

fulmine esset, ingenti horrore correptus, cum esset in manibus certa victoria, præcisis moris omnibus confestim repedauit. Rem gestam miraculo vix absimilem, narrat Anastasius in Adriano I. & Baron. anno 773. num. 4.

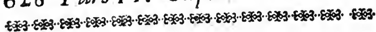
Henricum III. Imperatorem, quantus inuaserit excommunicationis timor, quanta fecerit & sustinuerit, vt gladium Ecclesiasticum defugeret, fusissimè persequitur Albertus Pighius l. 5. Eccles. hierar. cap. 2. Quódque magè mirum est, fuit Henricus, perditissimè deprauatis & homine potiùs Paganissimo quàm Christiano Imperatore dignis moribus: insipientiæ verò consummatæ, & ad summum prouectæ fastigium. Probra eius, ex multis illius æui historicis delibauit Bellarminus l. 4. de Rom. Pont. c. 13. & diligenter Baronius ab anno Christi præsertim 1073. In excommunicationis tamen timore & horrore sapuit, etiamsi fructus dignos timoris illius non ediderit. Sunt qui eum timorem, merè seruiliter seruilem, semper fuisse velint, nec ex fuga spiritualis exitij profectum. Sed cum Dei solius sit scrutari corda, lubens illis hoc iudicium permitto, mihi non arrogo.

10. Otho Imperator Henrici aucupis filius, Princeps alioqui circunspectissimus, ausus falcem in alienam messem immittere, & Episcopatum è loco humiliore transferre Magdeburgum; Bernardum virum sanctum Halberstadiensem Episcopum, qui suæ Diœcesi eripi Magdeburgensem parochiam ægrè ferebat, obsistentem expertus, eum dedit in vincula. Sed ab illo paulò post excommunicatione percussus, rediit ad cor, & impacti Ecclesiastici gladij vim extimescens, quæcunque contra ius fasque susceperat, reuocauit;

reuocauit; & Pontifici vinculis liberato, per omnia ſubmiſſus, eum perhonorificè habuit, quanti apud ſe eſſet excommunicatio, & verbis & factis teſtatus. Deſcribit fusè rem geſtam Albertus Krantzius l. 4. Saxon. cap. 7. & Brendebach. l. 5. collation. ſacrar. cap. 25.

11. Petrus Rex Aragonum, à Martino IV. & Honorio item IV. excommunicatione percuſſus, ad extrema veniens, quanto contractæ excommunicationis horrore ſit correptus, quanta ſpoponderit, & ad quàm multa iuratus ſe deiecerit, vt illis nexibus expediretur, legere licet apud Hieronymum Curitam l. 4. annal. cap. 71.

Andronicus, Pentapoleos Ægypti Prouinciæ præfectus, tametſi minoris quàm ſuperiores dignitatis, tamen iiſdem accenſeri ratione muneris poteſt. Homo ferus & immanibus crudelitatibus nobilis, vt apud Syneſium legere licet, ab ipſo Syneſio excommunicatus, & in ſcelerum pœnitentiam munere deiectus, excommunicationem adeò extimuit, vt Syneſio paruerit per omnia; laudaríque poſtmodùm, eiuſdem Syneſij quem ſcelerum vltorem expertus erat, commendatione meruerit.



CAPVT XVII.

Iudæis quoque, excommunicationem horrori fuisse; obiter item quantoperè Ethnici, suam qualemcunque Christianæ excommunicationis adumbrationem, refugerint.

1. SENSVI Christianorum ad excommunicationis nomen horrescentium, adiungo sensum Iudęorum. Et addēdus quoque obiter erit sensus Ethnicorū, qui tametsi nō nisi qualēcunque excōmunicationis nostræ imaginē habuerunt, eam tamē summoperè sunt auersati. Vtrunque breuiter exequamur.

Excommunicatio, Iudæis in vsu.

Apud Iudæos vsu receptam fuisse excommunicationem, quod nunc assumo, docuit verbis illis Gregorius Nyssenus, sub finem orationis de moderatè ferendis reprehensionibus, agens cum sauciato ob intortam excommunicationem. [Ne segregationem arbitreris esse ab Episcoporum audacia profectam. Paterna lex est, antiqua Ecclesiæ regula, quæ à lege traxit originem, & in gratia obtinuit.] Obseruauit rectè Robertus Arboricensis tomo 2. de vtroque gladio, theorem. 7. pœnam excommunicationis, iis qui non venirent iuxta principum consilium intra triduum, fuisse iam olim inter Iudæos statutam. 1. Esdræ c. 10. De Christi ætate, idem constat ex Ioan. 16. verbis illis. *Absque Synagogis facient vos.* Item ex illis aliis verbis

bis cap. 12. *Ex principibus multi crediderunt in eum,ſed propter Phariſæos non confitebantur, vt è Synagoga non eiicerentur.* Capite item 9. parentes cæci nati, non ſunt auſi Chriſtum glorificare. *Iam enim conſpirauerant Iudæi, vt ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret.* In his locis, *fieri extra Synagogam,* aliud non eſt quàm excommunicari. Quia cum Synagoga apud Iudæos, interdum ſignificaret locum ſacrum, quo conueniebant ad orandum & audiendum verbum Dei: aliàs verò ſignificaret congregationem fidelium legem Moſis profitentium, vt multis Scripturæ locis demonſtrat Toletus in c. 16. Ioann. annot. 2. (ſimilem homonymiam apud nos habet vox *Eccleſia*;) vtramuis notionem ſubiicere placeat voci *Synagogæ*, æquè ſignificabitur ea excluſio quam formaliter infert excommunicatio. Sanè in Concilio 1. Nicæno, ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι ſumitur pro eo quod nunc dicimus *excommunicari*, & pelli ab Eccleſia. Maluerunt enim maiores noſtri, potiùs vſurpare nomen *Eccleſiæ*, pro voce *Synagogæ*; quod hoc nomen pecuinum ac brutum genium, potiùs quàm rationalem legi gratiæ & libertatis conſentaneum præferat, vt obſeruauit S. Auguſtinus ſub initium Pſalmi 77. Apud Lucam c. 6. Chriſtus Dominus eundem ſenſum quem eiectioni è Synagoga ſubiecimus, ſubſtrauit verbo *ſeparandi*, dicens, *beati eritis, cum vos oderint homines, & cum ſeparauerint vos.* Hæc enim ſeparatio eſt illa ipſa eiectio è Synagoga, de qua illis aliis locis eſt ſermo. Vnde apud veteres Chriſtianos, ἀφορίζεσθαι id eſt, *ſeparari*, non aliud ſonat, quàm excommunicari, vt liquet ex canon. 31. & 64. & 84. Apoſtolorum, & ex pleriſque Canonibus Trullanis. Et videtur

etiam posse eodem sensu accipi separatio illa & eiectio cæci nati apud Ioannem, cum ait cap. 9. *& eiecerunt eum foras.* Quod enim constitutum esset apud Iudæos, vt quisquis IESVM fateretur esse Christum, extra Synagogam fieret, id est è cœtu fidelium eiiceretur, & excommunicaretur; cæcus autem ad miraculũ acer & constans esset in prædicanda illa veritate Iudæorum primoribus tantoperè exosa, & fidei gutta aduersus nubem incredulorum intrepidè consisteret, vt scitè homilia de eo dixit S. Chrysostomus, non malè Lyranus, & Franciscus Lucas, ac Toletus ibi, eam eiectionem de excommunicatione accipiunt. Quanquam facilè etiam posset ea eiectio intelligi de sola expulsione cæci è concilio ad quod fuerat aduocatus: non ferentibus magnatibus illis superbiæ typho tumentibus, infimæ sortis hominem, & totum (vt aiebant) in peccatis natum sibi obstrepere tanta libertate, & IESVM contra ipsorum decreta, asserere Christum. Vt vt verò accipiatur ea cæci eiectio, satis supérque constat, viguisse apud Hebræos ante legem gratiæ, vsum excommunicationis.

2. Iam superiùs aliquoties monui, nõ fuisse quidẽ apud Iudęos excommunicationem adęquatè ac plenè similem excommunicationi Christianæ, cuius pars & quidem non exigua, est exclusio à participatione thesauri Ecclesiastici per indulgentias, & ab vsu Sacramentalium communibus illis diuitiis refertorum; quo thesauro & opibus intra sacramentalia veluti abditis, fas nunc est Christianis potiri. Olim autem non sic. Nam ante Christum, quamuis esset in Ecclesia thesaurus satisfactionum sanctis superabundantium, vt planè habetur ex Clemente VI. in extrau. *vnigenitus,*

nitus, rectéque agnoscit Suarez t.4.3.p.d.51.s.2.num. 18.tamen supernaturalis potestas dispensandi thesaurum illum, deërat Synagogæ rectoribus: quia Deus statuerat, vt communium illorum bonorum inchoata accumulatio perstaret intacta, & in nullius bonum cederet, quousque per Christum consummaretur; cuius meritis & satisfactionibus actu appensis, immensa accessio thesauro illi facta est, & inexhaustibili eius opulentiæ prouisum. Cum ergo thesaurus tunc inchoatus, esset thesaurus inuisus, & in sola Dei acceptatione manens, perstaret illibatus, claue ad eius reclusionem & distributionem negata Iudaïcis Pontificibus; manifestè sequitur, excommunicationem Iudaïcam non priuasse participatione illorum bonorum, sicut facit Christiana. Cæteris bonis fidelium Iudæorum, putà sacramentorum legalium vsurpatione, precum communium & sacrificiorum fructu, consuetudine fidelium, aliísque circa Christianos recensitis, quatenus priuauerit Iudaïca excommunicatio, iam supra est declaratum.

Qualis olim, & nunc quoque.

3. Rectè igitur assumebam, fuisse apud Iudæos vsum excommunicationis, & ante Christum, & ipsius Christi æuo. Obseruant autem Delrio in c.1. Thren. v.17. ac Drusius lib.1.qq. Hebraic.in 9. multiplicem Hebræis priscis fuisse excommunicationem. Delrio Eliam Leuitem in Tisbi, & alios profert; qui Iudaïcam excommunicationem statuerunt fuisse triplicem; nempe *Niddou, Cherem* & *Schamatha*. Prima, omnium leuissima, continebatur remotione sola à

cæteris, propter immunditiam aliquam. Secunda, quę deuotionem & diras inferebat, grauiori culpæ rependebatur, cum reus noxam expiare per pœnitentiam neglexerat. Tertia, erat plena & integra hominis tanquam spiritualiter planè mortui, exclusio à quacunque prorsus communicatione ciuili & sacra, propter peruicaciam & obfirmationẽ in scelere. Quod denotat notatio vocis, & notio. Idem enim sonat *schamatha*, ac, *tu rebellis*. Alij tamen deriuantes vocem illam ex *sam* & *mitta*, idem significare volunt, ac *ibi mors*. Denique alij, vnico, m, efferunt *samatha:* volúntque sensum esse, *Dominus venit.* quod iuxta ea quæ superiùs dicta sunt de voce *maranatha*, horribilis iudicij denunciationem insinuat. Totidem ergo fuerunt olim apud Iudæos, species aut modi excommunicationis. Sed & iam orto Christianismi Sole, vsurpasse Iudæos excommunicationem, constat ex Nouella 146. vbi Imperator grauiter vetans secundas Iudæorum deuteroses, (illas ipsas quas S. Hieronymus q. 10. ad Algasiam, adeò fœdas & spurcas fuisse refert,) addit; [neque licentiam habebunt ij, qui ab eis maiores omnibus Archipherecitæ aut Presbyteri, forsitan vel Magistri appellantur; perinœis aliquibus aut anathematismis, hoc prohibere.] *Perinœas* Gręca voce dixit, quas Latinè dicimus censuras, & præsertim excommunicationes.

4. Apud colluuiem hodiernorum Hebræorum, vsus quoque est excommunicationis, eámque plerunque Christiani in Hebræum intorqueri curant, si contingat non posse ab eo extorqueri debita. Ritum, hunc esse accepi. Poppa vestibus inter eos sacris amictus, educto ex armario volumine Mosaicæ legis, ambonem

bonem conscendit, & sinu complexùm tenens volumen, contestatus Deum viuentem Regem mundi, Angelos eius, Sanctósque omnes, adhibita per eosdē & per commune bonum adiuratione, obtestatur eum de quo excommunicando agitur, vt fideliter exequatur quod mandabitur nomine eius qui excommunicationem impetrauit. Id ni præstare sit paratus, verba horrifici carminis occipiens, vibrat in eum maledicta, quæcunque in Scripturis extant atrocissima. Imprecatur inquam illi, anathema Iericunthinum, & maledictum quo Elisæus percussit petulantes pueros, & quod Saül strinxit in eos qui iussis à se propositis non obtemperarent. Denique in eum torquet omnia maledicta quæ scripta sunt in libro legis, & quæ prophetice vibrata sunt Psal. 108. quæ singulatim & verbatim pronunciantur à versu 5. ad 18. addita obsecratione, vt Deus nomen eius de terra viuentium eradat, quæ obsignatur particula optandi *Amen.* Subsequitur bombus ænei tormenti, vnius, vel etiam plurium, qui identidem repetita displosione renouatur, in prolixa iteratione earundem maledictionum, verbis nonnihil discrepantibus, eadem tamen semper sententia.

Quantus eius horror, apud eosdem.

5. Iam quanto horrori esset Iudæis antiquis excommunicatio, quod erat alterum supra propositum & hîc præcipuè quæsitum, coniectura duci potest, ex iis quæ de Iudæorum recessu à Christo ne extra synagogam fierent, supra adduximus. [Magnum reuera (ait S. Cyrillus l. 6. in Ioan. c. 20.) apud Iudæos oppro-

 brium

brium ducebatur, si quem de synagoga eiecissent. Sicut enim nunc, homicidæ, vel adulteri, vel cæteri capitalibus criminibus rei, ab Ecclesia pelluntur, ita tunc Confessores Christi è synagoga Iudæorum eliminabantur.] Sed nihil ad excommunicationis horrorem tunc vigentem intelligendum, accommodatius esse potest, iis quæ habet his verbis Iosephus l. 2. de bello Iudaic. c. 7. agẽs de Essenis, qui inter Iudæos religiosi admodum habebantur. [Deprehensos verò in peccatis, à sua congregatione depellunt, & qui taliter fuerit condemnatus, miserabili plerumque morte consumitur. Illis quidem sacramentis & ritibus obligatus, neque capere ab aliis oblatum cibum potest, herbas verò pecudum more decerpens, & fame exosus, per membra corrumpitur. Ob quod etiam, plurimos plerumque miserati extremum spiritum agentes receperunt, sufficientem pro peccatis eorum, quæ vsque ad mortem adduxerit, pœnam luisse censentes.]

De horrore autem, quo nunc fæx Israelitarum inter nos dispersorum, corripitur ad eam quam memoraui excommunicationem nunc apud eos vsurpatam, nihil attinet dicere: quandoquidem cõstat, Christianos extremum hoc remedium habere, vt ęrumnosissimam gentem ad tentandum quidlibet, ac supra facultatem audendum, compellant. Vt enim hanc, apud eam colluuiem, & probrosissimam, & vt arbitrantur ominosissimam deuotionem declinare liceat, omnibus se exui facultatibus non grauatè ferunt; nihilque est vsque adeò durum & asperum, à quo excipiendo abhorreant, dummodò ferale carmen possint defugere.

Vsus

Vsus, & horror excommunicationis apud Ethnicos.

6. Pergo ad Ethnicam adumbrationem nostræ & Iudaicæ excommunicationis. Vsurpasse enim Ethnicos talem aliquam excommunicationis imaginem, adeò liquet, vt non dubitauerit Philippus Melanchthō ad articulum 19. Bauaricum, fabulari excommunicationem Christianam ab Ethnico vsu dimanasse. Inter Catholicos idem dixit Leander Galganetus l. 1. de iure publico, titulo 15. num. 1. Nicolaus Grauatius ad l. 2. Vestrij cap. 4. num. 11. Erasmus quoque mox referendus, idem insinuat. Sed apertè Tiraquellus de retractu Gentilitio §. 1. Glossa 9. num. 276. ait enim; [excommunicationem, ab antiquorum Græcorum & aliorum ritibus legibúsque, ortum habuisse, non à D. Paulo, vt Canonistæ & Theologi opinantur.] Profértque in eam rem quæ Cæsar de Druydum moribus ac ritibus agens tradit, de pœna apud eos atrocissima, qua sacrificiis cuipiam interdicebatur ob contumaciam. Sic damnatum atque deuotum, ait Cæsar, apud omnes impiū ac scelestum habitum, ei omnes decessisse; illius occursum, aditum, sermonem, omnes vitasse quàm studiosissimè: ius petenti non fuisse redditum, nec vllum planè communicatum honoris gradum. Hæc in Druydum excommunicatione à Cæsare notata, ad vnguem cadere in nostram, monstrat Tiraquellus prolatis in eam rem multis iuribus. Ex quo colligit, excommunicationem non esse iuris Canonici inuentum. Hoc vel prorsus respuendum, vel ita accipiendum est, vt aliqualis quidem adumbratio excommunicationis illius, cuius D. Paulus primum

exemplum

exemplum ſcripto apertè conſignatum in Christiana Eccleſia ſtatuit, præceſſerit in Ethniciſmo: non tamen ita vt idem ſit noſtra excommunicatio, quod fuit illa apud Ethnicos criminoſorum inſignium ſegregatio. Diuerſiſſima enim vtriuſque ratio eſt, quamuis nonnulla adiuncta ſint vtrobique ſimilia, & analogia inter vtramque nonnulla cernatur, vt patet ex illis quæ in hanc rem habent Hieronymus Magius in notis ad Æmilij Probi Alcibiadem, Budæus annotat. poſter. in Pandectas, Anaſtaſ. Germonius l. 1. de immunit. c. 12. Düarenus l. 1. de ſacris Eccleſ. miniſt. c. 3. Ribadeneira l. 1. de Principe c. 33. Victorellus ad l. 1. inſtit. Toleti c. 4. Magalia. in c. 6. Ioſüe v. 17. annot. 1. & 2. & alij, ex quibus varia in hanc rem delibaui l. 4. de virtut. num. 302.

7. Nunc ad ea breuiter addo nonnulla, cũ quoad Græcos & Romanos, tum quoad alias gentes. Et quoad Græcos quidem, ſcribit Tullius 3. de Offic. Athenis decretum fuiſſe, ne deuotis, ſiue ſimilitudinaria illa quam vſurpabant excommunicatione percuſſis, via cum errabant monſtraretur. Iidem omnibus execrationibus onerabantur, per miniſtros miniſtráſque ſacrorum, autore Plutarcho in Alcibiade, & in qq. Rom. c. 43. Poſt ſolemnes verò imprecationes, quod habet in Ariſtidis vita idem Plutarchus, mittebantur in mare candentes maſſæ ferreæ. Eraſmus chiliad. 1. cent. 2. c. 84. in adagio, ἀρᾶς ἱεροὶ, huic excommunicationi, ſubrogatam Chriſtianam eſt arbitratus. Eſt apud Platonem 9. de legibus, alia Chriſtianæ excommunicationis prædelineatio, quam Ficinus ad l. 10. eiuſdem Operis, admodum exactè noſtram excommunicationem adumbrare pronunciauit.

uit. Insignes criminosi, primùm exilio perpetuo mulctandi decernuntur: Deinde arcendi sacris omnibus, ea adhibita cautione, vt si in sacra se ingererent, verberibus addicerentur: redeuntes autem ab exilio irrogato, dederentur neci. Quilibet liberorum hominum, cum eis comedere aut bibere, aliáve vlla in re commune quippiam cum eis habere vetabatur. Si quis talem quempiam obuium factum tangeret sponte ac vltrò, templis & foro arcebatur, nec priùs vrbem ingredi, quàm purgaretur, potestatem accipiebat. Non est absimilis lex Argiua de maximis criminosis, igne, tecto, & collocutione prohibendis, vt Euripides in Oreste meminit. Hercules contingi se vetuit à Theseo, interfectis filiis. Orestes post facinus, queritur se ad aliorum mensas non admissum. Lex Draconis, qua homicidis omni humano conuictu interdicebatur, extat apud Demosthenem in Leptinem.

8. Romanæ diræ, eæque deuotiones quæ aliqualem cum solemni nostra excommunicatione affinitatem habere visæ sunt, neminem latent. Qui sic publicè deuotus fuerat, impunè ab omnibus occidi poterat, vt scribit Dionys. Halicar. l. 2. rerum Roman. Idem ab omnibus sacris remouebatur, ex Plinio lib. 10. epist. 59. Feriebatur grauissimis execrationibus, quod liquet ex Crasso apud Minutium in Octauio. Denique eidem interdicebatur aqua & igni, hoc est omni propè ad vitam necessario adiumento. Vix enim quicquam humanæ vitæ necessarium, absque igne & aqua parari potest. Itaque vt Lactant. 2. instit. c. 10. rectè vidit, prohibitos vsu tam necessariorum elementorũ, redigebant ad statum ærumnosissimum, qui meritò horrori

horrori omnibus, ac detestationi esset. Hanc fuisse expressam nostræ excommunicationis imaginem, ait Ripa l. fin. ff. *soluto matrim.* ex Glossa §. *minor*, instit. *de cap. dim.* quam Glossam, Baldus ad cap. *licet vndique. de offic. deleg.* singularem appellat. Idem habet Iason ad l. *Gallus.* ff. de lib. & posthum. & l. fin. C. *qui admitti.* &c. Geminianus ad cap. *deterrimus.* de sent. excom. in 6. ac Oldendorpius, & Prateius v. *interdicti.* [Qui victus acie excessisset, (ait Liuius dec. 3. lib. 6.) eum ne quis vrbe, tecto, mensa, lare reciperet, diram execrationem in populares detestationémque quàm sanctissimam potuerunt aduersus hospites composuerunt.] Excessus ille culpam continebat ex iis vnam, ob quas aqua & igni cuipiam interdicebatur.

En igitur in quàm calamitosum statum deducebantur, qui eiusmodi erant, quámque accedebant ad eos, qui in Christiana Ecclesia excommunicantur, si in eo tantùm statuatur vtrorumque proportio, quod vtrique à communi consortio corporaliter arcebantur: spiritualiter autem illa ipsa damna excommunicatis Christianis inferuntur, quæ prætereà corporaliter inferebantur iis quibus aqua & igne fuerat interdictum. Doctrina est Panormitani ad cap. *pastoralis.* §. *verum.* num. 19. Si autem ad viuum res ista resecaretur, & omnimoda correspondentia inter Christianos excommunicatos, & eos quibus apud Romanos aqua & igni interdictum fuerat, quæreretur, fatendum esset, magnum inter vtrosque intercedere discrimen. Nam excommunicatis Christianis fas est opitulari in necessitate, vt docet Glossa ad cap. *cum desideres.* de sent. excom. & constat etiam ex cap. *quoniam multos.* 11. q. 3. At interdictis aqua & igni, nullo modo subuenire

uenire fas erat. Item deportatus, siue is cui aqua & igni interdictum fuerat, neque testari poterat, neque ab intestato succedere, quorum vtrumque excommunicato conceditur. Itaque longè aliud fuit, in omni rigore loquendo, interdici alicui aqua & igni, quàm nunc sit aliquem excommunicari, vt rectè statuit Stephanus Costa repetit. in rubricam de sent. excom. num. 21. Chassan. Consilio 1. Ioannes Faber, Nicolaus de Neapoli, Angelus de Aretio refellentes Glossam, quæ simpliciter contrarium tradit §. 1. verbo *interdictum*. Instit. quibus modis ius patriæ pot. solu. Latè quoque hanc excommunicationis & deportationis, necnon relegationis & exilij comparationem excutit Guliel. Maynerius ad l. *ea sola*. ff. de regul. iuris à num. 25.

9. Apud alias gentes, haud absimilem vsum olim viguisse, compertissimum est. De Gallis, & Druydum apud eos excommunicatione, iam diximus ex Cæsare. De Germanis, testatur Tacitus l. de moribus Germanorum. Scribit enim, qui scutum in prælio reliquisset, segregem apud eos factum, omnibúsque sacris & conciliis prohibitum, ritu & vsu adeò inter eos probroso, vt multi bello superstites, ne ea ignominia notarentur, vitam laqueo abrumpere præeligerẽt. Apud Arabes item, viguit excommunicandi vsus, qui adeò accuratè seruabatur, vt ne ipsi quidem principi suo, si grauia & eo probro digna peccasset, parcitum vellent, sed planè atroci quasi excommunicatione eum multarent, vt videre est apud Plinium lib. 16. c. 44. Sunt alia de aliis gentibus in hanc rem exempla. Verùm hæc ad institutum, sunt satis.

Concluditur

Concluditur, quàm iustior Christianis horror veræ excommunicationis.

10. Quod si apud gentes quæ ignorabant Deum, tantus erat horror bruti fulminis; si inquam Ethnici quibus Sol iustitiæ non illucebat, sed procella tenebrarum inuoluebantur, tantoperè extimescebant illam aliqualem nostræ excommunicationis vmbram, qua ob scelera multarentur; quàm iustum timorem par est prodere Christianum, cum tangendum se vibrato cœlitus fulmine, veræ, hoc est Christianæ excommunicationis agnoscit? Eiusmodi fulguritum, quis non deceat horror? Quæ sollicitudo & diligentia, vt procuret (quod semper in hoc genere licet,) malum impendens, retorqueatque vibratam in se dexteram, eius ad quem attinet sic tangere? Arceri ab impurissimis Gentilium sacris, inter magna bona habendum potiùs fuit, quàm numerandum in suppliciis ac pœnis. At prohiberi sacris Christianis, & adiunctā ei prohibitioni conflugem malorum in se deriuare, eo maius est damnum, eòque maiorem horrorem debet incutere, quo est rerum nostrarum sanctitas, non auctior modò, sed etiam sola vera, sola probanda. Ita rectè intulit Nicolaus Grauatius in notis ad l. 2. Octauiani Vestrij c. 4. *in fine*. ruborem Christianis excommunicationem minùs verentibus iniiciens, exemplo Ethnicorum, suam qualemcunque excommunicationem adeò extimescentium. Specialiter verò Gallos ex tanto Ethnicorum Gallorum horrore ad vmbram excommunicationis, debere in hac parte excitari, dicit Gul. Benedictus ad cap. *Raynutius*. de Test. §. *mortuo testatore*. num. 284.

CAPVT

CAPVT XVIII.

Quare excommunicationis horror inter Christianos obsoleuerit, causæ ex parte plebis fidelium.

1. CVM tanta támque atrocia sint excommunicationis Christianæ damna, quanta hactenus enumeratione & expensione eorum euicimus, prolatísque sacris testimoniis, & prudentum exemplis testatum dedimus, non mediocris suborítur admirationis materia, vnde apud plerosque Christianorum, tantus nunc neglectus excommunicationis existat, quantum passim experimur. Non pauci enim, non secùs commouentur ad intentationem excommunicationis, ac si vanum id esset terriculamentum, ac fulmen brutum. Neque id recens malum est, aut natum nunc primùm. Iam olim ità questus est de æuo suo Theophylactus 2. Thessalon. 3. Item Hostiensis in summa tit. de malef. hæc verba habet. [Nostris temporibus, plus timetur pœna quinque solidorum, quàm excommunicatio.] Quod ipsum habet Ioan. de Anania ad c. *statuimus*, eodem tit. Tantæ abusionis causas aliquas dum exquiro, quædam occurrunt tenentes se ex parte fidelium, quædam ex parte Præsulum per quos excommunicatio vibratur. De vtrisque, seorsim agendum est.

Neglectus excommunicationis, causæ variæ ex parte plebis fidelium.

2. In priori serie quam hoc capite exequar, ea in primis causa occurrit, quod deficiat fides in terra, iuxta illam Christi prænunciationem, *Filius hominis veniens, putas inueniet fidem in terra?* Sicut ergo fidei veræ, magna parcitas futura est in secundo Christi aduentu, ita anterioribus quoque temporibus, quo magis orbis vergit in senium, & ad Christi aduentum in mundi clausula secuturum propiores simus, sensim in plerisque fides minuitur ac deficit. Porrò fidei defectum, ex quo & ista contemptio super Ecclesiasticos principes ac eorum gladium effunditur, & innumera alia mala consequuntur, triplicem statui posse animaduerto.

I. Fides deficiens, aut mortua.

Primus defectus fidei is est, vel quo fides præhabita abscessit, vt contingit in hæreticis & Apostatis, vel quo fides deest per meram priuationem absque connotatione anterioris fidei, qui defectus locum habet in aliis infidelibus. Sæpissimè ad hunc fidei defectum deducit impietas, & vita à fidei veræ professione dissentiens, vt mox dicam. Ad primum hunc defectum, vnde contemptus rerum Ecclesiæ, & nominatim animaduersionum eius existit, reducenda est diuturna cum personis vera fide destitutis, præsertímque hæreticis conuersatio, quæ sensim sine sensu, persimilem ei quæ illos occupat rerum omnium sacrarum contem

contemptionem ingenerat, id quod in regionibus hæresi fermentatis, palpabiliter deprehenditur. Et iam olim S.Bernardus scribens ad Principem Tolosanum, idem obseruarat de oris ei Principi subiectis, vt refertur in sancti viri rebus gestis lib. 3. c. 5. Affirmat enim regiones illas ex consuetudine cum Henrico hæretico excucullato, didicisse nihili pendere sacra omnia, & nominatim Ecclesiasticam excommunicationem.

3. Secundus fidei defectus, ex quo item ingeneratur neglectus excommunicationis, consistit in morte fidei. Est enim quædam fides mortua, quæ vera quidem fides est, sed frigens & exanimis ob exclusam charitatem, quæ est fidei veluti anima, qua abscedente, tametsi perstat fides substantialiter vera, tamen non viuit, sed mortuá iacet, quippe destituta charitate, per quam animatur atque formatur. Et ita accidit, quoties quis fide præditus peccat mortaliter, alio peccato quàm infidelitatis. Proptereáque S.Iudas, vocauit hæreticos, arbores bis mortuas. Nimirum quia & mortui sunt per exclusionem primæ vitæ supernaturalis, hoc est fidei; & mortui insuper sunt, quia carent vita charitatis, quo posteriore mortis genere, mortui item sunt fideles qui mortaliter peccarunt, & fidei suæ exanime cadauer circumferunt. At quia fidem retinent, non sunt bis mortui, sicut hæretici, sed semel duntaxat. Varij enim sunt supernaturalis vitæ gradus, in eodem subiecto separabiles, ita vt quis nunc infimum duntaxat vitæ gradum, nunc & illum & superiores, possit habere; quod in vita naturali non contingit. Non enim potest quis retinere solum gradum vitæ vegetantis, abiecta sensitiua & rationali, quia

vna & eadem physica entitas animæ rationalis, confert homini omnes illos substãtialis vitæ gradus; confert inquam formaliter, & suæmet entitatis communicatione: Vnde impossibile est, vnum absque alio conferri. At gradus prædicti vitæ spiritualis, per diuersas physicè formas, charitatem inquam ac fidem conferuntur; ac proinde sicut fides potest seorsim à charitate consistere, ita & vita per fidem collata, potest reperiri absque gradu vitæ supernaturalis, collato per charitatem: quamuis non viceuersa, ob necessariam fidei tanquam fundamenti præsuppositionem, ad reliquam omnem supernaturalem vitam. Accommodatum in hanc rem exemplum, peti potest ex falsa illa sententia, quæ tres realiter distinctas animas homini assignat, quarum quæ superiores sunt, inferiorem essentialiter præsupponant, non è contrario. Cum igitur sola charitas abscedit, anima semel tantùm moritur ab amissam vitam supernaturalem primariam & perfectissimam. Cum verò fides quoque perit, anima fit bis mortua, abscessu illius inferioris vitæ, cuius abscessus intentari videtur ei cui dicitur, *Confirma cætera quæ moritura erant.* Iam quippe mortua erat in illo charitas, & periculum impendebat, ne veniretur quoque ad mortem fidei. Nam fides viuifico charitatis calore destituta, sæpè non friget modò, sed etiam riget, ac perit: atque ita homo fit bis mortuus, & quæ moritura erant, quia non confirmantur, emoriuntur. Non abhorret ab ea expositione S. Gregor. 3. p. pastor. admonit. 35. disputans contra segnitiem, inducentem alium quendam fidei defectum, de quo mox. Insigniter verò idem S. Gregor. 25. moral. c. 13. tractans illud, *quasi impios percussit eos in loco videntium*, rem hanc

hanc vniuersam exposuit. *Impios* enim interpretatus, non quoslibet peccantes, sed infideles qui à pietatis regione separantur, & in iudicio non resurgunt, quia qui non credit, iam iudicatus est; addit, locum videntium esse Ecclesiam, de qua Exodi 33. ad Mosem dicitur, *est locus penes me, & stabis supra petram; cum transiet maiestas mea, auferam manum meam, & videbis posteriora mea.* Nimirum quia in Ecclesia, post Christi ad cœlos magnificentissimum transitum, ablata Dei manu obtegente Iudæorum oculos, potuit Christus iam transgressus agnosci à Iudæis. In hoc igitur loco videntium, aliqui percutiuntur quasi impij, quia inter fideles numerus sunt, reuera autem perinde se habent ac bis mortui. [Ibi quippe stabāt, (inquit S. Gregorius supra cap. 14.) vbi videre Deum videbantur. Ibi tenebras dilexerunt, vbi lumen veritatis aspicitur. Et quāuis apertos habuerunt oculos in fide, tenuerunt tamen eos clausos in opere. Vnde benè & de Iudæa dicitur: *speculatores eius cæci*, quia videlicet non videbant opere, quod professione cernebant. Vnde etiam de Balaam scriptum est, *qui cadens, apertos habet oculos.* Cadens quippe in opere, apertos tenuit oculos in contemplatione. Ita ergo hi etiam oculos aperientes in fide, & non videntes in opere, intra Ecclesiam positi pia specie, extra Ecclesiam inuenti sunt impia conuersatione. De quibus aliàs benè scriptum est; *vidi impios sepultos, qui cum adhuc viuerent, in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate, quasi iustorum operum.* Multos enim peste propriæ prauitatis obsessos, sub Christiano nomine, ipsa tranquillitas Ecclesiasticæ pacis abscondit: quos tamen si leuis persecutionis aura pulsauerit, mox extra aream, velut paleas tollit.]

4. Neque metaphoricè tantùm, aut per proportionem aliquam, sed reipsa eo non rarò deuenitur per vitam exlegem & fidei moribus contradicentem, vt tandem fides ipsa abiiciatur, deriuata facilè à voluntatis vitio, corruptela ad intellectum. Quod egregiè ibidem c. 15. prosequitur S. Gregorius, ex quo medullatissimæ disputationis partem iuuat apponere. Sic igitur scribit. [Nonnulli fidem medullitùs tenent, sed viuere fideliter nullatenus curant. Insequuntur enim moribus, quod credulitate venerantur. Quibus diuino iudicio sæpè contingit, vt per hoc quod nequiter viuunt, & illud perdant quod salubriter credunt. Incessanter namque se prauis actionibus polluunt, & super hoc vindictam iusti iudicij retribui posse diffidunt: Et sæpè cum benè viuere negligunt, etiam persequente nullo, vsque ad perfidiam dilabuntur. Nam qui imminere districtum iudicium non credunt, qui inultè se peccare suspicantur, quo pacto vel esse, vel dici fideles possunt? fidem quippe perdidisse, est incorrectis malis operibus, digna supplicia reddi posse non credere? Quia ergo digna fidei opera seruare contemnunt, etiam fidem perdunt, quam tenere videbantur. Super quos benè per Prophetam sub Hierusalem specie inimicorum destruentium verba memorantur, à quibus scilicet dicitur; *exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea.* Paulus quippe ait; *fundamentum aliud, nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus IESVS.* Inimici ergo destruentes, vsque ad fundamentum Hierusalem exinaniunt, quando peruersi spiritus à corde fidelium, destructo priùs ædificio boni operis, soliditatem quoque exhauriunt religionis. Sicut enim supra fundamentum

mentum fabrica, sic super fidem opera construuntur. Vsque ad fundamentum ergo exinaniuisse, est euerso benè viuendi opere, etiam robur fidei dissipasse. Hinc etiam ad Iudæam per Hieremiam dicitur: *Filij quoque Mempheos, & Taphneos, constuprauerunt te vsque ad verticem.* Vsque ad verticem quippe constuprari, est post malæ operationis vsum, etiam in ipsa fidei sublimitate corrumpi. Cum enim nequissimi spiritus, vniuscuiusque animam in prauis operibus inuoluunt, sed integritatem fidei viciare non possunt, quasi adhuc interiora membra polluunt; sed ad verticem non pertingunt. Quisquis autem in fide corrumpitur, iam vsque ad verticem constupratur. Malignus enim spiritus, quasi ab inferioribus membris vsque ad summa pertingit, quando actiuam vitam polluens, castam celsitudinem fidei, diffidentiæ morbo corrumpit. Quia igitur cuncta ex humanis oculis abscon sa sunt, sed diuinis obtutibus patent, & multi in hac domo fidei sine fide moriuntur; dicatur rectè, *Quasi impios percussit eos in loco videntium.* Pios enim se in Ecclesia hominibus ostendunt, sed quia diuina iudicia latere non possunt, quasi impij feriuntur.] En qua ratione, à fide mortua, ad fidei exclusionem omnimodam fit progressio, quantúsque sit nexus inter duos primos fidei defectus hactenùs propositos.

Vel etiam, dormiens.

5. Est tertius quidam fidei defectus, minùs quidem in speciem horridus, reuera tamen admodum periculosus. Is nimirum, quo enerues nonnulli, etiamsi interdum fidem charitate animatam atque adeò vi-

uam ad tempus retinent, tamen præ incogitantia & inconſideratione, non ſecus reputant fidei myſteria; ac ſi iis non aſſentirentur. Perinde enim cum iis circa fidei dogmata agitur, ac cum incontinentibus circa naturalia lumina de amplexanda virtute, & vitio declinando; quæ Ariſtoteles 1. Ethic. tametſi ſplendentia & perſpectu facilia, ab incontinentibus tamen non ſecùs perſpici ait, quàm ab ebrio carmina Empedoclis. Quiſquis enim prauè agit, ſi motiua à peccato retrahentia, quæ illi vtcunque in mentem veniunt introſpiceret, haud dubium quin peccato abiecto honeſtati adhæreret. Sed quemadmodum ebrius, inſignem Empedoclis poëſim, præ ebrietate ita effutit, vt ad eius concinnitatem non aduertat, niſi perfunctoriè & oſcitanter, ita quiſquis à recto exorbitat; incentiua virtutis & amuleta peccati; cogitationes inquam ſalubres quibus de honeſti amore & turpitudinis odio docetur, tam tenuiter attingit, vt non retrahatur ab improbitate, nec impellatur ad bonum. Quod ergo de ſignato ſuper nos lumine vultus Dei, id eſt de naturalibus principiis practicis mores conformantibus aiebat Philoſophus, locum item habet circa fidei myſteria & veritates ſupernaturales à Chriſto reuelatas, quas multi per incogitantiam veluti tenebreſcere ſinunt. Et valet quidem id maximè in peccatoribus: habet tamen etiam locum in iuſtis remiſſioribus iuſto, nec vtentibus vt par eſſet, largitate diuina quam ſunt experti.

6. Status iſte, non abs re, conformiter ad pleraſque Scripturas, vocari poteſt, *fidei dormientis*: non dormitione mortis, (quanquam & hoc habita ratione periculi pronunciat S. Bernardus ſerm. 2. de reſurr.

Dom.

Dom.*initio*,) sed dormitione somni. Discertè id tradit S.Cyprianus l.de lapsis num.16.tractans causam permissæ à Deo vexationis Ecclesiæ per Ethnicos. [Dominus (inquit) probari familiam suam voluit,& quia traditam nobis disciplinam pax longa corruperat, iacentem fidem,ac penè dixerim dormientem, censura cœlestis erexit.] Aperit continenter longa oratione, qualis sit ea fidei dormitio, exposito deterrimo statu in quem prolapsi præ socordia erant Christiani, dum fidem velut in theca reconditam seruantes,non exercebantur ad operandum ex eius præscripto. Idem lib. de mortal.num.8.hanc fidei separationem,infidelitatis cuiusdam ac perfidiæ insimulat. Questus enim quod Christiani ægrè hinc excederent grassante peste, docénsque eam affixionem ad terrena, magnam continere cæcitatem, subdit; [Hoc autem fit, fratres dilectissimi, quia fides deest; quia nemo credit vera esse, quæ promittit Deus, qui verax est: cuius sermo, credentibus æternus & firmus est. Si tibi vir grauis ac laudabilis,aliquid polliceretur, haberes vtique pollicenti fidem, nec te falli aut decipi ab eo crederes, quem stare in sermonibus atque in actibus suis,scires: Nunc Deus tecum loquitur: & tu mente incredula perfidus fluctuas? Deus de hoc mundo recedenti tibi, immortalitatem atque æternitatem pollicetur, & tu dubitas? Hoc est Deum omnino non nosse: hoc est Christum,credentium Dominum & Magistrum,peccato incredulitatis offendere. Hoc est,in Ecclesia constitutum,fidem in domo fidei non habere.] Idem Cyprianus l.de vnitate Ecclesiæ num.76.imitatus,vt solet, Tertullianum l.de habitu muliebri cap. 1. eodem modo,originem malorum Ecclesiam prementium,re-

fert in hunc fidei somnum. [Sic in nobis (inquit) emarcuit vigor fidei, sic credentium robur elanguït; & idcirco Dominus tempora nostra respiciens, in Euangelio suo dicit: *Filius hominis cum venerit, putas inueniet fidem in terra?* Videmus fieri, quod ille prędixit. In Dei timore, in lege iustitiæ, in dilectione, in opere, fides nulla. Nemo futurorum metu cogitat diem Domini, & iram Dei, & incredulis ventura supplicia & statuta perfidiæ æterna tormenta nemo considerat. Quod metueret cõscientia nostra, si crederet, quia non credit omnino, nec metuit. Si autem crederet, & caueret: Si caueret, euaderet. Excitemus nos quantum possumus dilectissimi fratres, & somno inertiæ veteris abrupto, ad obseruanda, & gerenda Domini præcepta vigilemus.]

7. Saluianus frequentissimè idem iterat, sed tam sæpè, & tam prolixè, vt loca aliqua signasse nullo recitato debeat sat esse. Lib. 3. de prouid. *non multum ab initio*, fusè confirmat magnam Christianorum partem defectu custodiæ mandatorum Dei, esse infidelem. Egregiè idem tradit initio libri quarti. Ac denuo lib. 2. ad Eccles. *sub medium*, vbi infidelitatem omnium penè Christianorum, colligit ex tam flaccida, támque imbecilla spe eorum in Deum. Ibidem, *sub finem libri tertij*, hoc ipsum præclarè prosequitur, rursúsque ibidem lib. 4. *sub finem.*

S. Augustinus, non esse fidem quæ ita torpet, pulchrè in hunc modum tradit serm. 237. de temp. [Difficile est, vt malè viuat qui benè credit. Credite ex toto corde, credite non claudicantes, non hæsitantes, non contra ipsam fidem humanis suspicionibus argumentantes. Fides appellata est, ab eo quia fit quod dicitur.

dicitur. Duæ syllabæ sonant cum dicitur *fides*. Prima syllaba, est à facto. Secunda, à dicto. Interrogo ergo te, vtrum credas: dicis, *Credo*. fac quod dicis, & fides est.]

8. Sed insigniter Petrus Damiani, ad finem sermonis de S. Anthimo, qui tametsi paulo diffusiùs in hanc rem differit, tamen sensorum grauitate damnum prolixitatis pensat. [Quorumdam planè (inquit) fides est vana, flaccida, prætédens quidem in superficie similitudinem, non autem habens intrinsecùs veritatem. Horum porrò tenuêre figuram, qui olim de populo Ephraim venientes ad vada Iordanis, dum nescirent exprimere *Scibboleth*, sed *Sibboleth* potiùs tanquam peregrina lingua proferrent, Galaaditarum gladiis cæsi sunt. Quid enim per Iordanem in quo Saluator noster baptizari dignatus est, nisi baptismus? quid verò per *Scibboleth* quod interpretatur *spica*, nisi fides, est intelligenda? sicut enim spica victum præbet hominibus, ita & de fide dicitur, *quia iustus ex fide viuit*. Et sicut spica, multa in suis aristis grana recondit, ita & symbolum nostræ confessionis, plurima in se fidei semina colligit. Venientes itaque ad Iordanem Ephratæi, consuluntur à Galaaditis quomodo spicam exprimant. Venientes etiam ad baptismi lauacrum, Catechumeni, inquirútur à Sacerdotibus qualiter credant. Et quoniam Galaad interpretatur *aceruus testimonij*, rectè per Galaaditas, Sacerdotes Ecclesię intelliguntur: quia prædicationibus suis, opera diuina testantur. Per Ephraim verò, qui *fœcunditatem* sonat, illi designantur, qui idcirco ad fidei perueniunt spicam, vt prouentum fœcunditatis per boni operis segetem proferant. Sicut ergo ij qui ad Iordanem ve-

niunt,

niunt, ſpicam quidem intelligunt, ſed quia exprimere neſciunt moriuntur; ita & qui fontem baptiſmatis excutiunt, à vita funditus decidunt, niſi fidem ipſam quam edocti ſunt, credere ſtuduerint, etiã bonorum operum enunciatione proferre, ita nimirum alterum pendet ex altero, vt ſemen fidei exurgere debeat in ſpicam operationis. Quod & Saluator noſter euidenter oſtendit: nam cum præciperet diſcipulis ſuis dicens. *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, protinus addit, *docentes eos, ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis*. Ac ſi apertè dicat: ſemen fidei in cordibus hominum ſerite, & mox mandatorum germinantium ſpicam qualiter operationis lingua exprimere debeant, edocete, ne ſolœciſmum faciant in ſpica operis, qui ſe de monte Ephraim, hoc eſt de celſitudine eſſe teſtantur Eccleſiaſticæ fœcunditatis. Quapropter dilectiſſimi, caueamus, ne fides noſtra ſuperducto nos ſolius profeſſionis colore decipiat; & tanquam inanis ſpica, vacãtibus culmis, abſque dilectionis medulla folleſcat.] Mox hortatus ad fidem veram, ſolidam, ac robuſtam, ſupponit hanc fidem infirmam, non eſſe fidem abſolutè veram. Similitérque Origenes homil. 9. in Ezech. ad illud, *mater tua Cethæa*, diſertè tradit omnem peccatorem, fieri procul à fide & euadere in fratrem hæreticorum atque Gentilium, illud inter cætera velvt effatũ adhibens, [malè credit, quicunque peccat.] id eſt, iuxta Origenis mentem; non credit, qui peccat.

Quem fidei defectum, exprobrent paſſim PP.

9. Non eſt tamen ſenſus horum Patrum, Chriſtianos

ſtianos quos increpant, à fide excidiſſe: ſed tantùm ſignificare voluerunt, ſocordiam illam & dormitationem fidei, quam expreſſimus. Is quippe veluti ſopor fidei, cum ſit mortis germanus, vt de corporeo ſomno ait Poëta, habet aliquam mortis ſpeciem reſpectu fidei & gratiæ. Vt propterea Apoſtolus 2. Timot. 1. ad fidei excitationẽ adhortãs Timotheũ, dicat, *admoneo, vt reſuſcites gratiã Dei quæ eſt in te.* En *reſuſcites*, quod Græcè eſt ἀναζωπυρεῖν: & propriè denotat, ignis inter cineres ſopiti ac veluti emortui redaccenſionem per folles & flabella, vt ibi S. Chryſoſt. & Theodoret. obſeruarunt. Æquè S. Petrus 2. epiſt. c. 1. laborat in ſuſcitanda per commonitionẽ ſyncera mente Chriſtianorum, quæ *ſuſcitandi* vox, & mortuo cùm ad vitam, & dormiẽti cùm ad vigiliam reuocatur, communis eſt, belléque exprimit ſtatũ fidei, ſiue in peccatore mortuæ, ſiue in iuſto dormitantis. Peccator fidelis, eſt ex eorum numero quos Dauid Pſal. 87. vocat *vulneratos dormientes in ſepulchris, quorum Deus non eſt memor ampliùs, & ipſi de manu eius repulſi ſunt.* Sic enim D. Auguſtinus in Pſal. 67. ad illud, *qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris*, interpretatur eam in ſepulchris dormitionem. Eſt ſtatus ille planè infeliciſſimus, quippe quo homo diſponitur, vt à mandatis Dei repellatur. In quam rem egregiè planè diſſerit S. Ambroſ. in Pſal. 118. ad illud, *ne repellas me à mandatis tuis.* Iſaias c. 51. eam repulſam, ſiue proiectionem procul à Deo, coniungit cum dormitione: dicens, *filij tui proiecti sũt, dormierunt in capite omnium viarum, ſicut oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini.* 70. voces primigenias non per orycem illaqueatum expreſſerunt, ſed per betam ſemicoctam. Quam interpretationem ratam

tam ibi habens S. Hieronymus, malos ait esse betas crudas: fideles verò dormitantes, ait esse betas semicoctas, quæ proiiciuntur & euomuntur: additque eos qui huiusmodi sunt, repleri indignatione Domini, ob illam Deo exosam somnolentiam. Chaldæus, pro oryce illaqueato, & beta semicocta, vertit *lagenam fractam.* Quæ interpretatio, æquè fert quantum sit in spirituali dormitatione vel dispendium, vel periculum. Effluit enim ex dormitante, quicquid infuderis spiritualis laticis. Proptereáque Apostolus Hebr. 2. sic hortabatur fideles. *Abũdantiùs oportet obseruare nos, ea quæ audiuimus, ne fortè pereffluamus.* Id est ne euadamus vasa rimosa, per quæ liquor immissus effluit & elabitur. Idque dormitantibus contingere, deprehendere inde licet, quod Psal. 118. vbi nos legimus, *dormitauit anima mea præ tædio*, S. Ambros. ibi serm. 4. vers. 4. legit cum Origene, *Stillauit anima mea*, quod de vase pertuso ac rimoso, propriè dicitur.

Contemptio excommunicationis ex fidei oblæsione, concluditur.

10. Proposui sigillatim omnes hos fidei defectus, & vniuersè attigi quàm sint damnosi & exitiales, vt sigillatim hîc delaberer ad primam, & quantum arbitror, primariam causam contemptus excommunicationis. Verè enim præcipua & frequentissima ratio, cur in plerisque fidelibus is contemptus cernatur, aut cur insensibiles propè videantur cum se vel alios excommunicatione percelli audiunt, inde peti debet, quod fides illos aliquo ex prædictis modis deficiat. Et olim quidem, cùm ij qui excommunicabantur, de-

debantur

debantur Satanæ corporaliter, & ab eo immaniter vexabantur, non erat operosum fidem circa hoc negotium suscitare, & prohibere dormitatione. At nũc, quia ea exterior noxiorum cruciatio ferè cessauit, spiritualia verò dispendia, (tametsi longè grauiora,) quæ per excommunicationem inferuntur, non incurrunt in sensus, faciliùs obrepit languor ille, ac veluti marcor diuinæ fidei,. qua docemur exsertionem gladij Ecclesiastici per excommunicationem, ei qui sapiat, supra omnia corporea mala formidandam & extimescendam esse. Itaque magna hîc necessitas exsuscitandæ fidei.

II. Defectus charitatis.

11. Aliam causam cur obsolescat inter Christianos horror excommunicationis, ducere licet ex proportionali defectu charitatis. Affert hanc causam S. Chrysostomus homil. 5. in 2. ad Thessal. ad illud, *Gratia D. N.* IESV CHRISTI *cum omnibus vobis.* Præfatus enim, tempore Apostoli valdè horrendum fuisse excommunicari, plerosque tamen posteriorum Christianorum non magnum existimare quod communione Christiana priuentur, subdit. [Causa autem & vndenam erat hoc tunc terribile? Quoniam esse cum eis magnum bonum existimabatur. Quomodo enim qui vnam domum habitant, & sunt in vnius Patris potestate, & vnius mensæ sunt participes, ita tunc habitabant in vnaquaque Ecclesia. A tanta ergo excidisse charitate, quantum erat malum? Nunc autem nihil videtur esse magnum, propterea quod nec magnum quidpiam esse existimatur, quando simul inter nos

fuerimus coniuncti. Sicut tunc erat instar supplicij: hoc autem vsu venit, propterea quod valdè refrixerit charitas, & hoc nunc fit absque supplicio,& temerè alter ab altero separatur, idque præ algore charitatis. Malorum enim omnium causa est, quòd non sit charitas. Hæc omnia Ecclesiæ bona honesta ac præclara, propter quæ exultare oporteret, destruxit ac deleuit.]Planè si fideles agnoscerent, & prout debent,magni facerent,& diligerent insignia bona vnitatis Christianæ, de quibus actum supra est quantum satis, horrerent separari à communitate: nec ferrent esse *filij subtractionis*, vt Apostolus ad Hebr. 10.loquitur.Amor autem ille bonorum Christianam vnitatem affectantium,ad charitatem reducitur.Itaque rectè S. Chrysostomus, neglectæ à plerisque excommunicationis causam, refert ad defectum Christianæ charitatis,quæ si adesset plena ac feruens,vrgeret ad amorem vnitatis;& horrorem abiunctionis ac separationis à communi cœtu,ingeneraret.

III. *Vsus assiduus cum excommunicatis.*

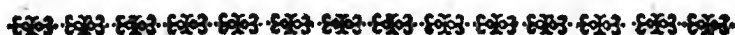
12. Occurrit tertia eiusdem contemptus causa ad hanc seriem pertinens,hoc est ex parte plebis fidelium se tenens.Hanc causam censeo esse frequentissimam. Existimo igitur vsum quotidianum cum excommunicatis, & cum iisdem familiaritatem,præsertim post Concilium Constantiense inductam, plurimum remisisse de horrore, quo olim fideles, audito excommunicationis nomine percellebantur. Non sugillo aut vellico indulgentiam ad vitanda animarum pericula ab Ecclesia concessam, vt liceret cum excommunicatis

excommunicatis communicare, niſi vel denunciati eſſent, vel notorij percuſſores Clericorum. Grauiſſimæ enim cauſæ, eam benignitatem ab Eccleſia extorſerunt. Itaque tantùm abeſt vt Eccleſia reprehendi poſſit, vt potiùs ſummè collaudanda ſit ob eam conceſſionem. Tamen quia per rem bonam, plerunque adduci ad malum contingit, vt Apoſtolus etiam deplorat, dicere ſimiliter licet, vitio noſtro conceſſionem Eccleſiæ de licita cum excommunicatis propè omnibus communicatione, & relaxationem antiqui ea in parte rigoris, præbere nobis occaſionem minùs horrendi ad nomen excommunicationis. Quotidie enim occurrunt qui ſint excommunicati non vitandi, cum quibus aſſiduè verſantur cæteri. Et cum aliunde ſæpè non appareant adeò peruerſi, ac plerique non excommunicati; imo videantur quibuſdam naturalibus dotibus, aut etiam virtutibus purè moralibus, ſupra cæteros antecellere, minuitur in cæteris horror excommunicationis; qua implicitos homines, ſic viuere, & agere non illaudabiliter, deprehendunt. Simile eſt quod in hæreſi cernimus. Eſſe enim hæreſim verticem quendam criminum, confirmant optimè, S. Thomas 2.2.q.10. artic. 3. Conradus Brunus l. 2. de hæreticis, Caſtro l.1. de iuſta hæretic. punit. c.2. Lenſæus lib.13. de Chriſt. libert. cap.11. Romæus in Caluini effigie, monitione ad lectorem, & fortiſſimè ac pleniſſimè Stapletonius, oratione de grauitate peccati hæreſeos quæ habetur ad calcem Operis de principiis, vbi hæreſim idololatriam quandam eſſe, & in Atheiſmum deſinere, multorum Patrum luculentis teſtimoniis docet. Inde illa hæreticorum apud veteres abominatio, tantúſque cum eis vel colloquendi

TT horror.

horror. Eum nunc horrorem in his temporum fæcibus, planè exterminauit in magna Europæ parte, vsus assiduus cum hæreticis; quos fideles, dum quibusdam personatarum virtutum veluti laruis obductos vident, horrere dediscunt. Idem igitur proportione seruata contingit, quoad horrorem excommunicationis.

Omittendam censeo causam aliam contemptus excommunicationis, quam profert & refellit S. Odo l. 1. collat. cap. 19. nempe scandalum malè conceptum à populis ex informi vita Pastorum. Hanc inquam causam volo prætermissam: Tum quia nunc per Dei benignitatem, Ecclesia non idolis, sed Pastoribus abundat: Tum etiam quia neminem latet oraculum Christi de non attendenda vita, sed munere mali Pastoris. Differo ea de re plenè in calce Commonitorij de rectione humana ad diuinam conformanda.



CAPVT XIX.

Causæ, neglecta excommunicationis, tenentes se ex parte Præsulum per quos vibratur.

1. SEries altera causarum è quibus neglectus excommunicationis promanat, continet causas se tenentes ex parte Prælatorum excommunicationem ferentium.

Neglectus

Neglectus excommunicationis, cauſæ ex parte Prælatorum.

I. Vibratio eius pro minimis.

Vna in hoc genere eſt propè quotidiana, quod pro rebus exigui omnino momenti vibrant excommunicationem, vnde eius apud populum depreciatio conſequitur. Notauit hoc iampridem Petrus Bleſenſis epiſt.73. [Culpis (inquit) noſtris exigentibus, gladius Petri, rubigine obductus eſt: & quia non poteſt incidere, datus eſt in contemptum. Si capra, ſi ouicula furto ſublata ſit, vel occiſa, in huius rei autorem, ſi lateat, ſententia excommunicationis emittitur.] Non diſſimiliter Gerſo p.2. in quodam ſermone habito in Concilio Rhemenſi partitione 2. generali conſiderat. 2. prouiſione 2. deplorat, quod contra Chriſti mentem, excommunicationes pro rebus nihili intorqueantur. Et ſubiungit. [Nunc apud quoſdam talis regnat ſtoliditas, qualis apud illum, qui vt muſcam abigeret à fronte proximi, ictu ſecuris excerebrauit eum. Itaque temporalis incommoditas, vix reputari debet muſca pungens, per reſpectum ad æternam ſalutem, quam auferunt aliquando percuſſiones iſtæ per excommunicationes grauiſſimas; quæ vt in aliquem ceciderint, vix abiici poſſunt; trahentibus de vna in aliam lupis curiæ rapacibus.] Eadem ſimilitudine in hanc rem vſus eſt Maior in 4. d. 18. q. 2. concluſ. 2. Præterea eandem excommunicationis vſurpationem pro rebus nullius momenti, damnant admodum acriter, Gabriel lect. 26. in Canon. *litera O.* & Dominicus

Soto in 4.d 22. q.1.artic.2. Videóque passim graues DD. agnoscere peccatum mortale in hac excommunicationis vibratione pro rebus parui momenti. Ita Ledesma 2.4.q.23. Salon.& Bañes 2.2.q. 66. artic.6. Iacobus de Graffis p.1. decis.l.4. c.7.num.9. Sayrus l. 1.de censur.cap.9.num.8. Lazarius sect.1.q.12.num. 5.& passim alij. Quod iudicium non potest videri aut nimis rigidũ,aut scrupulosum. Reuera enim, materia de qua agitur, est valdè grauis, & ex ea existunt cum alia magna dãna,tũ nominatim depreciatio excõmunicationis. Itaque non est dubium,quin hęc prolapsio possit sufficere ad constituendum mortale peccatum, quantum est ex parte obiecti, & circunstantiarum.

2. Apertè fuit hæc mẽs S.Leonis Magni epist.89.c. 7.cũ dixit. [Nulli Christianorũ facile cõmunio denegetur,nec ad indignantis fiat hoc arbitriũ Sacerdotis, quod in magni reatus vltionẽ inuitus & dolẽs quodãmodo,debet inferre animus vindicãtis. Cognouimus enim, pro cõmissis & leuibus verbis, quosdam à gratia communionis exclusos, & animã, pro qua sanguis Christi effusus est,irrogatione tã sæui supplicij sauciatã,& inermẽ quodãmodo,exutãmque omni munimine,Diabolicis incursibus,vt facilè caperetur obiectã.]

3. Insigni miraculo idipsum cõfirmasse S.Antoninũ Archiepiscopum Florẽtinum,docet Vincentius Maynardus in sancti viri rebus gestis c.29.sic enim scribit. [Vt anathematis gladium, in rebus maximè arduis,& quibus non aliter occurri poterat,distrinxit,sic ad leuissimos casus,cũ sit excõmunicatio pœnarũ maxima, condebat.Ad ea enim iã tẽpora deuenimus, vt si quis rastros,marrã,vel bidentẽ amiserit,putet se non posse cõmodiùs, quàm à sacris exclusione reperturũ. Quibusdam

buſdā fortè iacturā, neſcio quam, omninò leuē paſſis, atque in autores damni anathematis arma flagitantibus, conſtanti pectore, Præſul facturum ſe negauit. Tum inſtantibus ac maximè commotis, quòd deſpici ſe putarent, quantum à recto itinere deuiarent, qui ad minima cenſuris vterentur, huiuſmodi voluit exemplo declarare. Candidus panis in medium allatus, cum anathematis verba in eum maieſtate illa ſua protuliſſet, ſtatim, ſpectantibus illis, in carbonis atredinem eſt conuerſus. Ecquis eſt (inquit) quantumlibet famelicus, qui panem hunc, non dicam deglutire, ſed vel dentibus audeat tentare? Quis ſtatim vel inſpectum, non proiiciat? Quanto peiore conditione, aduerſus animas, cenſuræ laqueo detentas, Deus, cœlites, atque homines ſtomachantur? Abite iam, ac nolite candorem animarum, pro tenui lucello, in tantas ſordes ac nigredinem transformare. Mox nondum profectis, conuerſus ad panem, Heus ait; iſthoc nexu anathematis te libero. Ac ſtatim, quaſi excuſſiſſet atredinem, candore viderunt priſtino renidere.] Vt admiranda fuit S. Præſulis apud Deum gratia, in liberando illo pane ab anathemate ſimilitudinario, cuius tantùm erat capax, hoc eſt ab execratione; ita illa panis per execrationem horrenda deformatio, in eum finem à Deo per ſanctum virum exorata, vt monſtraretur non eſſe excommunicationem in minutias impendendam, appoſitiſſima eſt ad perſuadendum quod hîc intendimus: nimirum, excommunicationem non niſi ex grauibus omnino cauſis eſſe intorquendam, & Præſules qui aliter faciunt, ex eo nominatim capite in ea re delinquere, quod occaſionem rudibus præbeant contemnēdæ excommunicationis.

Solum mortale peccatum, idonea excommunicationis materia.

4. Verùm quia hac in parte nonnulli iusto arctiores fuerunt, dum huic licentiæ, excommunicationem quacunque ex causa iaciendi, frænos tentant iniicere, videndum est quęnam sit illa grauis materia, ob quam intorqueri potest excommunicatio, ita vt non sit futurum periculum, ne vibrata ob eam materiam obsolescat. Et vniuersim quidem, certum ac ratum apud omnes est, excommunicationem non debere intorqueri nisi ex causa graui. Quo nomine non est intelligenda ea duntaxat materia, quæ ex obiecto & suapte natura grauis est. Quod enim rectè præter cæteros notauit Petrus Soto lect. 3. de excommun. id non est necessarium, quin potiùs aliquando Ecclesia iustè prohibet quædam, quæ suapte natura essent innoxia. V.g. ne Clerici barbam nutriant, vel capillitium promittant, aut ne tabernas adeant, vel ne intersint quibusdam spectaculis. Et ex quo Ecclesia grauiter interdicit istiusmodi rebus, eo ipso induunt grauitatem sufficientem ad mortale peccatum, cuius ea poterit esse deformitas, vt congruè sub excommunicatione vetetur. Sanè in speciem nihil erat leuius quàm comedere de fructu ligni quod erat in medio Paradisi, veréque ex se ea materia fuisset leuis. Tamen interposito diuino interdicto, facta est grauis, & sufficiens ad mortalem culpam. Imo digna, quæ illa vmbratili excommunicatione cui Adamus subiacuit, plecteretur. Debet ergo materia esse grauis, vel suapte natura; vel prout superioris vetantis interdicto subest, ita vt altero

ro ſaltem ex capite ſufficiat ad fundandum mortale peccatum:nam niſi eo vſque pertingat eius grauitas, inepta planè erit, vt ob eam intorqueatur excommunicatio, alioqui pœna excederet culpam. Excommunicatio quippe maior, ſiue ſimpliciter dicta, de qua agimus,eſt pœna grauiſſima. Debet ergo irrogari pro culpa graui, qualem certè conſtat non eſſe culpam mortali inferiorem, cum tam atroci pœna comparatam.

5. Nec reclamant qui excommunicationem quę tantùm eſt ferenda, putant non eſſe ſufficiens indicium mortalis obligationis.Ita Valentia,Petrus Soto, Driedo, Caſtro Palaii, quos profert Diana p. 3. tract. vltimo,reſolut. 76. Hi inquam DD. non idcirco ſentiunt excommunicationem poſſe eſſe de re leui. Sed tantùm affirmant, quoties excommunicatio ferenda eſt eiuſmodi, vt ex mente ſuperioris qui præceptum tulit ſub pœna excommunicationis ferendæ, priuſquàm reipſa infligatur, neceſſaria ſit monitio præuia, tunc non eſſe idoneum argumentum ad probandum quod præceptum ſuperioris obliget ſub mortali, quia latum eſt cum excommunicationis comminatione. Ita rectè autores illos expoſuit Sanchez l. 6. in decalog.c.4.num.51. addens num. 52. quamuis interdum Superior eam monitionis ad vibrationem præmittendæ neceſſitatem non expreſſerit, tamen cum materia præcepti eſt valdè leuis,vſum ſapientum ſic interpretari præceptum de ea ſub excommunicatione latum, vt ad excommunicationem reipſa infligendam, præexigatur monitio:ante quam adhibitam, appoſitio illius pœnæ tanquam ferendæ, non habeatur vt certa nota obligationis mortalis ex præcepto illo conſe-

quentis. Hæc autem, nemo non videt rectè cohærere cum eo quod constituimus, materiam pro qua excommunicatio infligitur, debere esse grauem, & idoneam ad fundandum mortale peccatum. Nam in euentu quoque de quo agunt prædicti DD. materia prout excommunicationem actu emissam terminans, grauis erit, quia ob præmissam monitionem, interueniet rebellio, & obfirmatio subditi, quæ materiæ ex se leuitatem supplebit, & efficiet materiam grauem, ac sufficientem ad culpam mortalem, supposita aliunde præcepti rationabilitate & æquitate, qua de re alibi.

Ratum igitur esto, excommunicationem non posse infligi nisi ob materiam grauem, qualis non est, quę non est idonea fundare mortalem culpam. Et hæc est indubitata omnium autorum sententia, quam nonnulli Theologi his verbis expresserunt, non posse quenquam ab Ecclesia excommunicari, nisi priùs ipse seipsum excommunicasset minori excommunicatione. Ita Maior in 4. d. 18. q. 2. in illationibus ex conclus. 3. & Gabriel ibid. q. 2. post Glossam ad cap. *siquidem*, de sent. excom. Quod pronunciatum iam discussi cap. 1. & monstraui non rectè habere quoad aliqua.

At non quodcunque mortale.

6. Neque tamen existimandum est, quodcunque peccatum mortale esse conuenientem excommunicationis materiam. Id enim meritò diffitentur Soto in 4. d. 22. q. 1. artic. 2. & Gabr. in 4. d. 18. q. 2. art. 1. coroll. 1. sed necesse est, culpam esse omnino grauem, & enormem. Licet enim verum sit, quamcunque mortalem

lem culpam cui adiungatur inobedientia & contumacia, ſufficere poſſe vt excõmunicatio validè infligatur: tamen perperam & imprudenter, ac diſſentaneè ad ſubditorum fragilitatem, iniretur ea ratio vibrandi excommunicationem. Quare non niſi pro mortali peccato graui, infligenda eſt, ſi accommodata & conueniens eius materia quæratur. Quidam apud S. Auguſtinum l. de fide & oper. c. 19. tria tantùm agnouerunt crimina, in quæ conuenienter ſtringeretur excommunicatio, impudicitiam, idololatriã, & homicidium, de qua ſententia D. Auguſtinus nihil ſtatuit: eſtque haud dubiè falſa, cum ſint præterea alię graues culpæ, valdè accõmodatæ, vt puniãtur inflicta excommunicatione, ſi homo in eis obfirmetur. Fuerunt qui ſola peccata contra legem diuinam, cenſerent eſſe idoneam excommunicationis materiam: quos meritò reiicit Ayala in Opere de traditionibus p. 3. tit. de excommun. §. *cauſæ excommunicationis*, prolato exemplo S. Clementis, qui epiſt. 2. excommunicat Clericos nimium frequentes in viſitatione mulierum; quamuis ea crebra viſitatio, ſola lege humana vetetur. Nonnulli peccata circa materiam temporalem, v. g. iniuriam furto admiſſam, negarunt poſſe eſſe materiam excommunicationis. Qua ex cauſa, plerique ſectarij concitantur aduerſus Romanam Eccleſiam, decernentem excommunicationes pro reſtitutione ablatorum. Sed eam eſſe indigniſſimam expoſtulationem, ipſi S. Auguſtino expreſsè aduerſantem, monſtratum eſt p. 1. huius Opuſculi, agendo de monitorij materia. Nec ſanè dubitare licet, quin poſſit in eo genere grauis & enormis culpa admitti, quæ dignè & conuenienter arceatur per excommunica-

 tionem.

tionem S.Gregorius l.2.regist.indict.10.epist. 34. visus est tradere Ianuario Caralitano Episcopo, illam iniuriam qua ille ipse qui excommunicationem vibrare potest, violatus sit, non esse conuenientem materiam excommunicationis. Sed mens S.Gregorij dũtaxat fuit, frænare animum ad vltioné sui valdè procliuem; vt segniùs & parciùs exurgat ad vltionem propriæ iniuriæ, quàm eius quæ sit alteri illata. Cæteroqui iustè ac rectè posse Antistites, sibi & suis Ecclesiis irrogatas iniurias excommunicatione plectere, non est dubium: & ita rectè Suarez t. 5.3.p.d.2.s.4.n. 8. & latè ac plenè Ricciullus lib.4. de iure person. extra gremium Ecclesiæ existentium cap.61.

7. Concludo igitur, quodcunque mortale peccatum graue, posse esse conuenientem materiam pro qua feratur excommunicatio, quantum est ex parte grauitatis materiæ, quam nunc consideramus. Alia enim insuper requiri ex aliis capitibus, postea attingam. Qui verò neglecta hac conditione notabilis grauitatis materiæ, ferunt excommunicationem pro rebus exigui momenti; & ipsi grauiter peccant, vt præmisi, & excommunicationem vilem faciunt magno Ecclesiæ incommodo; quæ erat prima causa neglectus excommunicationis, tenens se ex parte Antistitum eam vibrantium.

II. *Frequentia excommunicandi.*

8. Huic causæ, in hac item serie continens est alia, quam notauit Conc. Senonense in decretis morum cap.31. & benè exagitat Thomas Illyricus tract. de potest. Papæ pag. mihi 103. nimirum quod excommunicationes

municationes nimis crebrò ac frequenter vibrentur. Quam cauſam neglectus excommunicationum, aio eſſe continentem priori;quia ſi excommunicationes ferrentur tantùm pro rebus planè grauibus, manifeſtum eſt quod perrarò & infrequenter ferrentur. Optimum ergo frænum hac in parte eſſe debet,quod materia accommodata excommunicationis, non ſit niſi peccatum planè graue & enorme,quod certè non eſt adeò frequens. Deinde quod vltra notabilem peccati grauitatem, & vt Sotus ſupra adductus, ait, enormitatem, neceſſariæ ſint aliæ quædam conditiones;cum ex parte peccati, tum ex parte peccatoris. Nam peccatum debet eſſe aliquo modo pendens & medicabile. Item debet habere adiunctam rebellionem & contumaciam. Peccator autem debet agnoſci ita affectus, vt meritò ſperari poſſit fructus aliquis ex tam graui coercitione, niſi ſi quando bonum commune in eam neceſſitatem coniiciat, quæcunque ſit ſubiecti diſpoſitio. Ordinariè tamen res ſe habet vt dixi. Hæc igitur ſi à Prælatis attendantur,non eſt dubium quin minuenda ſit excommunicationum frequentia, & auertendus hinc progerminans earum contemptus. Sed ſtabiliamus breuiter tres prædictas conditiones,ne gratis eas aſſumpſiſſe,ad recidendam excommunicationum vbertatem & frequentiam videamur.

Nemo ob culpam prorſus præteritam excommunicandus.

9. Peccatum ob quod excommunicatio infertur,debere eſſe aliquo modo pendens in futurum,videtur

detur perſpicuum. Nam peccatum quod prorſus præterierit, & nulla ratione perſtet, ſaltem quoad obligationem ſatisfaciendi, non eſt idonea excommunicationis materia: alioqui facilè contingeret, vt iam emẽdatus, & paratus Eccleſiam audire, mucrone Eccleſiaſtici gladij transfoderetur, quod conſtat abhorrere à mente Eccleſiæ. Vnde cap. *Romana*. de ſent. excommun. in 6. vetatur excommunicatio pro præteritis culpis. Et idem habetur ex cap. *Si Epiſcopus*. 11. q. 3. & ex infinitis iuribus, quibus mandatur præmittendam eſſe excommunicationi monitionem: quæ certè non adhibetur pro peccato præterito, ſed pro futuro tantùm, eiúſve reparatione. Quare ob peccatum prorſus præteritum, & deinceps nullo modo pendens, non poteſt ferri excommunicatio: quæ eſt communiſſima, cum Theologorum, tum Iuriſperitorum doctrina. Ita ex Theologis Soto in 4. d. 22. q. 1. artic. 2. concluſ. 4. Michael Salon. 2. 2. q. 69. artic. 2. controu. 7. Suarez t. 5. 3. p. d. 4. ſ. 5. Sayrus l. 1. de cẽſur. cap. 9. n. 25. Ex Iuriſperitis verò Nauarrus cap. *inter verba*. concluſ. 6. num. 306. Hugol. tab. 1. de cenſ. c. 9. num. 5. Couar. in c. *alma mater*. p. 1. §. 9. qui alios proferunt. Refragati tamen ſunt Caietanus 2. 2. q. 69. artic. 1. Corduba l. 2. quæſtionarij, q. 27. & Philiarcus 1. p. de offic. Sacerd. l. 3. c. 3. admittentes, ſaltem ſummum Pontificem, poſſe excommunicare pro culpa prorſus præterita, & nullo modo vltrà pendente, ac ne quidem ratione ſatisfactionis pro ea debitæ. Sed non ſunt audiendi: quia Eccleſia non vult ad hoc extremum remedium deueniri, niſi aduerſus planè obduratos, & peruerſos: eáque etiam fuit mens Chriſti concedentis poteſtatem excommunicandi. At tales

non

non ſunt, quorum culpa eſt prorſus præterita, ita vt ne ſatisfactio quidem ſuperſit exigenda. Mirum verò eſt, aduerſarios opponere Apoſtolũ, qui inceſtuoſum Corinthium excommunicauit pro culpa præterita. Aio mirum eſſe id obijci, cùm Apoſtoli verba apertè ferant, miſerum illum quando decreta eſt in eum excommunicatio, adhuc hæſiſſe in volutabro fœdiſſimo, *ita vt* (inquit Paulus) *vxorem patris ſui aliquis habeat*. Adhuc igitur perſeuerabat infame commercium. Et quamuis iam ceſſaſſe admitteremus; reſtabat tamen exhibenda ſatisfactio pro tam enormi turpitudine. Videſis latè verſantem hoc Apoſtoli factum, Suarem t.5.3.p.d.3.ſ. 11. num. 9. Neceſſarium itaque eſt, culpam pro qua excommunicatio fertur, vel eſſe futuram, vel aliquo modo in futurum pendere.

Nec ſi abſit contumacia.

10. Sed neque qualiſcunque culpa notabiliter grauis, ac pendens in futurum, & cui medela poſſit adhiberi, eſt idonea materia excommunicationis: debet enim inſuper adiunctam habere contumaciam, ſiue rebellionem aduerſus Eccleſiaſticum edictum. Ita Scotus in 4. d. 25. quem citat & ſequitur Gerſo lect. 4. de vita ſpirit. coroll. 14. propoſ. 1. Multis iuribus prolatis id confirmat Chaſſanæus conſil. 1. præſuppoſitione 5. num. 10. Ratio autem militat hîc planè eadem, quæ ſuperiùs eſt adducta. Nimirum quod Chriſti mens non fuerit, vt hoc ſupremum remedium adhiberetur, niſi erga peruerſos & obduratos: quales non ſunt, qui dociles

ſe

se præbêt, nec rebellant aduersus Ecclesiasticum edictum. Vnde inferunt graues DD. quantumcunque quis violet legem diuinam vel humanam, non ignorans se in ea violatione pessimè agere; tamen non ligari excommunicatione ob eam violationem statuta, nisi sciat suum illud peccatum cuius est optimè conscius, vetari ab Ecclesia, interposita excommunicatione. Quod si inuincibiliter ignoret, peccatum illud interposita excommunicatione vetari, sicut non erit Ecclesiæ rebellis & aduersus eam contumax, ita non incurret in foro interno excommunicationem adiunctam. Ita Molina tract. 5. de Iustit. disp. 71. n. 9. Nauar. in manu. c. 27. num. 16. & in Miscellaneo subiuncto illi capiti num. 274. Sanchez l. 9. de Matrim. d. 32. n. 9. & 13. Auila 2. p. cap. 5. disp. 5. dub. 7. Philiarcus 1. p. de offic. sacerd. l. 3. c. 4. Sayrus l. 1. de censur. c. 18. à n. 14. & Soto in 4. d. 22. q. 1. art. 2. *circa 4. casum*, citãs Scotum, & nonnullos alios in contrarium, sed multo plures pro sententia cui subscripsimus. Et ex hoc fundamento, laicos rarò incurrere excommunicationem iuris, quippe ferè eis ignotas, notat Valent. 1. 2. d. 6. q. 6. p. 1. corollario 9. & Sayrus lib. 2. clauis regiæ c. 9. num. 26.

Feréque, si desit spes profectus.

11. Postremò, attenta excommunicationis malignitate, & considerata eius natura quæ est medicinalem esse, monuerunt iampridem graues DD. abstinendum esse excommunicatione, cum ob noxij obstinationem non putatur profutura. Ita S. Thomas in 4. d. 18. q. vlt. art. 2. Couarr. in c. *alma mater*, in principio

pio num. 10. & plurimi Iuriſperiti apud Sayrum l. 1. de cenſur. c. 12. num. 3. qui addit, interdum delicti qualitatem aliud poſtulare, vt cæteri terreantur, & prohibeantur ſimilì inquinatione. Id quod etiam vniuersè circa pœnas reis inflictas, tradit Ariſtoteles 2. Ethic. cap. 3. & ex eo S. Thomas 1. 2. q. 87. artic. 7. Niſi ergo neceſſitas communis boni aliud extorqueat, abſtinendum erit hac pœna, quæ ſimul eſt medicina, ſi agnoſcatur reum eſſe planè obduratum. Excommunicatio enim obfirmatione noxij ſuppoſita, vix aliquid conferet ad reſipiſcentiam eius. Itaque cum præcluſerimus periculum contagij cæterorum, nihil eſt quòd vrgeat ad inferendam excommunicationem; quin potiùs charitas vrget ad benignè condeſcendēdum reo obfirmato, & ſuſtinendū in multa patientia vas iræ, ſi fortè procedente tempore, det ei Deus pœnitentiam, & reſipiſcat à Diaboli laqueis. Audiendus creditus Proſper l. 2. de vita contempl. c. 5. [Quia nec obiurgari omnes expedit, nec omnes blandè tractari, ſciunt ſancti Sacerdotes atque diſcernunt, quos debeant temperata ſeueritate corripere, & quos Sacerdotali magnanimitate portare: Et ideò omnium quos per Dei gratiam curant, non voluntati, ſed vtilitati proſpiciunt. Denique alios honorari deformiter ambientes, quibus non expedire nouerunt, non vitio alicuius inuidiæ, ſed altæ prudentiæ conſilio prętermittunt: & alios latere cupientes honorant, vt eis aditum ad maiores profectus aperiāt. Eos quos probant increpationem poſſe pati, caſtigant: & impatientes obiurgationis, vt languidos palpant; non eis adulando quod tales ſunt, ſed infirmitatibus talium compatiendo, ſi fortè aliter ſanari non poſſunt. Cæ-

terùm

terùm si Ecclesiæ cōmunione priuentur infirmi, qui curari adhibita increpatione non possunt, aut intolerabilis mole tristitiæ supra modū grauati succumbūt, & sanctorum omnium vultus, per quos possent restitui Deo, refugiunt, aut certè ad omnem peccandi impudentiam, si fuerint exacerbati prosiliunt; & quidquid mali occultè faciebant, publicè perpetrabunt; in tantam vesaniam reparandæ salutis desperatione prolapsi, vt seria verba corripientium in iocos exitiabiles impudenti vrbanitate conuertant; ac malè dicaces in se ex ipsa iactatione turpitudinis suæ, turpiter viuentium maleuolas lætitias pascant. Propter hoc ergo, blanda pietate portandi sunt, qui increpari pro sua infirmitate non possunt.]

Concluditur, meritò recidendam excommunicandi frequentiam.

12. Hæc nisi seruent Antistites, iisque seruandis multitudinem & frequentiam nimiam excommunicationum recidant, (neque enim adeò frequenter concurrunt omnia quæ hactenus præmisimus;) facilè continget, vt excommunicationes crebrò intortæ vilescant. Quæ enim abundant, contemptui habentur, quæ verò rara & infrequentia sunt, habentur in pretio, vt rectè tradit Aristoteles 1. Rhetor. c. 7. & optimè Theophrastus in calce suę Metaphysicè. Similitérque S. Hieron. epist. 8. num. 34. docet pretia facilitate decrescere, & in raritate mercium esse maiora. Videndus insuper epist. 85. & in traditionibus ad librum 1. Reg. c. 3. circa illud, *& sermo Domini erat pretiosus.* Festiuum est quod Iosephus à Costa in historia Indica

Indica recitat l.4.c.13.gemmarium ad pretium paucarum gemmarum explorandum adhibitum,profeſſum eſſe magni eas pretij eſſe, magnóque & auidè correptum iri.Eundem, mox exhibita capſella gemmis illis referta,reſpondiſſe, merces tam copioſè abundantes, perexigui eſſe valoris,nec magni æſtimandas. Nimirum vt ait Tertull.l.de habitu mulieb.cap.7.[Semper abundantia,contumelioſa in ſemetipſam eſt.]Qui igitur excommunicationem, nimium vulgarem,hoc eſt nimium frequentem reddunt,efficiunt vt in contemptum veniat,nec eum ſui horrorem ingeneret, quem par eſſet per eam ingenerari.Conclamat in hanc abuſionem Scotus in 4.q.vnica,num.17.obſeruans,Apoſtolos perrarò vſos excommunicatione,nec à S.Paulo niſi ter adhibitam. Frequenter etiam de hac abuſione expoſtulat Gerſo, ac nominatim lect. 4. de vita ſpirit.coroll.12.ac ibid.coroll.14. propoſ.2. quo loco refert Vrbanum V. eo maximè nomine ſibi eſſe gratulatum infulas Summi Pontificatus, quòd per eas à tot excommunicationum pedicis factus eſſet immunis. Quibus verbis,vt Gerſo notauit, itémque Maior in 4.d.18.q.4.in fine,tacitè ſugillabat,tam numeroſas, támque frequentes excommunicationes.

III. Procliuitas ad excommunicandum.

13. Affinis duabus proximè propoſitis cauſis contemptus excommunicationis, eſt alia, ex parte item prælatorum ſe tenens:Nimirum animus præceps ac veluti lubens in exſerendo gladio Eccleſiaſtico, quem eſſe genium *quorundam fatuorum*,ait Scotus loco proximè adducto.Sapientem enim cóque nomine

VV dignum

dignum Prҫsulem,non secùs necesse est affici in truncando fratre à cœtu fidelium, quàm afficiatur Medicus, se accingens ad amputandum putre membrum. Ex qua comparatione, S.Chrysostomus,l.de S.Babyla, commendata moderatione sancti illius Antistitis in vibranda excommunicatione, infert sic faciendum quibusuis excommunicationẽ vibraturis. [Conuenit enim arbitror,(inquit)vt qui alios est reprehensurus, is animum suum quam longissimè ab omni temeritate & contumacia afferat. Quáque vsurpat agendi vehҫmentiam, eam ex verborum atque rerum natura tantùm demonstret. Etenim vel Medici dum vel putrida membra secare, vel intumescentia comprimere opus est, non ira priùs animum suum complentes, ita demum ad curandum accedunt, sed tum maximè decenti in statu animi cogitationem continere adlaborant; vt ne ipsis turbati animi motus officiat. Quod si corpus curaturo,tãta animi sedatione opus est, quo obsecro animarum medicum loco habebimus? Quantam ab eo sapientiam exigemus? Certè longè maiorem, atque adeò tantam, quantam bonus ille martyr præstitit. Nobis enim quosdam quasi terminos,& regulas præscripsit, per quas videlicet & in reliquis facta proportione, nobis ipsis modum desumamus. Sic miserum illum,à sacrosanctis Claustris summouit.]

14. Ex ea autem facilitate sæuiendi in Christi membra, per Antistitem genio suo ac iracundiæ seruientem,consequitur despectio excommunicationis, etiamsi alioqui posset iusta esse ex parte obiecti;vitio personæ,in actum sic exercitum malè transfuso,ab iis quorum interest,vel qui eum defectum deprehenderint. Multo magis autem effundetur contemptio super

per Principes, ſi, quod in excommunicandi prurigine procliue eſt, contingat excommunicationem vibrari pro cauſa inidonea. Quis enim non deriſiſſet illas excommunicationes, quas S.Hieron.in c.1. epiſtolæ ad Titum, ad illud, *ſed hoſpitalem*, latas refert à nonnullis Epiſcopis in laicos, eo quod hoſpitales eſſent, & bonorum amatores: quaſi nō licuiſſet laicis facere, quod non faciebant Epiſcopi, omni licet nexu ad id aſtricti? Hoc ipſum in Diotrephe notauerat S.Ioannes, ſic de eo ad Caium ſcribens. *Ipſe non recipit fratres, ſed & volentes prohibet, & de Eccleſia eiicit.* Contemptio autem huiuſmodi planè ludicrarum excommunicationū, nullo poſtea negotio trāsfunditur ad eas quoque, quas iidem Antiſtites iuſtè vibrant. Et imprudenter quidem ac indebitè fit eà transfuſio; fit tamen; vt ex eo patet, quod minores defectus & cum validitate ſententiæ cohærentes, facilè in cauſa ſunt, vt contemptui habeatur. Quanto ergo magis ſi is ſit defectus ex quo vel ſententia apertè fiat nulla, vel de cuius valore dubitetur? Eiuſmodi defectus fuiſſe videtur, quem S.Gregorius l.12.epiſt.26 exprobrat Maximiano Epiſcopo, qui furore commotus, Euſebium Abbatem, virum optimum excommunicarat. Ingens ſupplicium talibus excommunicatione abutentibus impendere, docet his verbis S.Hieron.in cap.34.Ezech.*ſub finem*, ad illud, *ecce ego ipſe iudico inter pecus pingue & macilentum:* [Id eſt (inquit) inter forte & infirmum. Fortes enim lateribus & humeris ſuis impingunt, atque collidunt infirma pecora, & cornibus ventilant: neſcientes, in lege taurum cornupetam debere puniri. Impingebant autem lateribus, & cornibus ventilabant, donec diſpergerentur, & ejicerent oues foras.

Superbia enim maiorum, & præpositorum iniquitate, frequenter pelluntur de Ecclesia, vt dispergantur à Domino quos ipse saluauit. Sed non dimittet eos Dominus vltra in rapinam, & iudicabit inter pecus, & pecus: non inter nomina dignitatum, quibus tument præpositi, sed inter hominem, & hominem, iuxta id quod vterque seruus est Domini.]

Tantæ moli furoris Domini declinandæ, & quod præsertim nunc agimus, auertendæ depreciationi & contemptioni excommunicationis, ob pronitatem Antistitis ad eam ferendam, necesse est, vt qui se eo genio aduertit, ad alterum potiùs extremum accedat; conetúrque saluis semper officij legibus, abstinere à truncatione membrorum mystici Corporis Christi Domini; & quando necessitate ad eam adigitur, non secus ac bonus Chirurgus quoad corpora, accedat inuitus ad triste ministerium. Iuuaret maximè ad moderationem hac in parte tenendam, sapiens consilium Martini Peresij p.3. de tradit. titulo de excom. §. *causæ excommunicationis.* Nimirum, quod tametsi Episcopus, solus & absque aliorum consilio, possit excommunicationem infligere, eam tamen nunquam infligat, quin priùs conuocato cœtu proborum ac peritorum, audiat sitne ea causa idonea ob quam infligat excommunicationem. Idque censet Peresius seruatum à S. Paulo 1. Cor. 5. cum iussit incestuosum tradi Satanæ, *congregatis* (inquit) *vobis & meo spiritu.* Addit quoque, Andream à Vega in Concilio Tridentino Theologum, idipsum fundasse in verbis illis Christi, *dic Ecclesiæ:* quo nomine negabat Vega, intelligi posse vnicam tametsi publicam personam. Id quod etiam ex illis Christi verbis eruit spurcus hæreticus Marsilius

lius Patauinus in defenſorio Pacis, latè contendens ea Chriſti verba ferre, vt excommunicatio non feratur ab Antiſtite niſi aduocato concilio, alioqui irritam fore. Sed quamuis ea verborum Chriſti interpretatio reiicienda ſit, veréque S. Cyprianus epiſt. ad Pupianum dixerit, Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo; proindéque dubium non ſit, quin Epiſcopus ſe ſolo & abſque adhibitis in concilium aliis, poſſit validè intorquere excommunicationem; tamen ſi agatur de congruenti exſertione gladij huius Eccleſiaſtici, præſertim per eum Antiſtitem qui ſe ad eius vſum agnoſcat procliuem, optandum eſſet, reuocari ad praxim, quod Pereſius admonebat.

Monita ex Patribus ad Antiſtites, vt propoſitas temnendæ excommunicationis cauſas remoueant.

16. Hîc ſi per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, Rectores gregis Dominici, quorum eſt excommunicationes intorquere, interpellauero, & quod eorum dignitas, mea verò tenuitas fert, demiſsè obſecrauero, & euicero, vt iis quæ de cauſis contemptionis gladij Eccleſiaſtici hactenus ſunt tradita ritè perpenſis, velint in hoc genere, & attenti, & parci, & lenti ac moroſi exiſtere; rem præſtitero & ad animarum bonum, & ad fructus ex hac pœna quæſiti certitudinem, & ad ipſorum Præſulum dignitatem ac ſalutem, valdè conducibilem. Quod verò multo maiori cum autoritate idipſum præſtituri ſint SS. Patres, placet eorum in hanc rem nonnulla monita repræſentare. Oraculum

Tridentinæ Synodi, primum locum meritò tenebit. Ita habet sess. 25. cap. 3. de reform. [Quamuis excommunicationis gladius, neruus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris, sobriè tamen, magnáque circunspectione exercendus est: cum experientia doceat, si temerè, aut leuibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quàm formidari; & perniciem potiùs parere, quàm salutem.]

17. Clemens Romanus 2. Constit. c. 21. grauissimè contestatur Episcopum, ne sit præceps, aut facilis ad exturbandos ex Ecclesia fideles, redditque rationem. [Siquidem continuò vt aliquis ex Ecclesia eiectus est, accedunt ad eum truculenti lupi, & perinde ac si agnus esset, ita illum prædam esse putant ad vorandum, illius interitum quæstui habentes. Etenim eorum pater Diabolus, homicida est: & qui iniustè per imprudentiam tuam eiectus est, & tristitia oppressus, ac pusillo animo effectus, aut ad Gentiles aberrabit, aut hæresibus implicabitur, & penitus ab Ecclesia, & ab spe in Deo posita abalienabitur, atque ab impietate constringetur; fiésque de illius interitu reus. Neque enim æquum est, promptum esse ad eiiciendum eum qui deliquit, tardum verò ad recipiendum eum, qui à peccato se auertit: præproperum ad amputandum, crudelem autem ad medendum dolenti. De talibus verò ait Scriptura, *pedes eorum ad malum currunt, & celeres sunt ad effundendum sanguinem: calamitas, & afflictio in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt.*] Et cap. 41. [Ergo & tu, vt Medicus condolens, adhibe curationem iis qui deliquerunt, vtens salutaribus ad opitulandum modis: non solùm secans,

aut

aut vrens, aut ſicca medicamenta adhibens, ſed etiam vulnus alligans, & linimentum in illud iniiciens, leneque medicamentum, quod vim habeat obducendi cicatricem imponẽs, ac verbis conſolatoriis recreans. Si vulnus cauum fuerit, appone ſuaue emplaſtrum ad accretionem carnis; vt carne repletum vulnus æquale efficiatur parti ſanæ. Si autem vulnus ſordeſcit, tunc repurga nouacula, id eſt, ſermone increpatorio; ſi turgeſcit, complana, & deprime acri collyrio, id eſt, minis iudicij; ſi ſerpit cancer, vre, & extrahe ſaniem, comprimens ieiuniis. Quod ſi hæc feceris, ac demum intellexeris, quod à pedibus vſque ad caput non eſt malagma imponere, neque oleum, neque alligationem, imò magis ſerpit cancer, & omnem curationem anticipat; vniuerſas partes corporis, tanquam gangræna tabefaciens; hic tu multa conſideratione, aliis item medicis peritis & exercitatis in conſilium adhibitis, ſeca membrum tabidum, ne vniuerſum corpus Eccleſiæ intereat. Ne igitur facilis ſis & præproperus ad ſecandum, neque celeriter ad ſerram dentatam proſilias; quin potiùs vtere priùs ſcalpello ad ſecandum apoſtema, vt cauſa morbi, quæ intùs reſidet educta, corpus ſeruetur à dolore incolume. At verò quem à pœnitentia alienum videris, & obduruiſſe, hunc tu cum mœrore, vt inſanabilem eiice ex Eccleſia: *Tolletis* (inquit) *improbum ex vobiſipſis, & facietis reuerentes filios Iſraël.*]

18. Origenes tract. 35. in Matth. tractans increpationem Chriſti ad Phariſæos claudentes regnum cœlorum ante homines, ſic ſcribit. [Eſt verè videre multos Doctores non permittẽtes intrare in regnum cœlorum, intrare concupiſcentes: maximè quando

ſine iudicio & ſine ratione, non propter peccata quæ faciunt, excommunicant quoſdam: ſed propter aliquem zelum & contentionem, prohibent intrare, frequẽter etiam meliores quàm ſunt ipſi. Et ipſi quidem non permittuntur introire, illi autem qui ſobrij ſunt mente & animo vigilantes, vincentes ſua patientia & longanimitate tyrannides eorum, quamuis vetiti tamen intrant, & hæreditant regnum cœlorum.] Nihil addi in hanc rem poteſt, ad ea quæ habet idem Origenes hom. 9. in Ierem. Locum iam deflorani ſuperiùs, monſtrans excommunicationis ſeueritatem, probè conſiſtere cum Eccleſiæ lenitate.

19. Nazianzenus orat. 26. num. 52. [Illud ſaltem tibi impera, vt fratrem non condemnes, nec timiditati impietatis nomen imponas, nec temerè ac præcipiti iudicio, eum condemnes, aut ſalutem eius pro deſperata habens diſcedas, qui animi facilitatem, ac morum ſuauitatem profiteris. Quin potiùs hîc humilem te præbe, dum licet. Hîc nullo cum tuo detrimento fratrem tibi antepone, vbi condemnare & contemnere, nihil aliud eſt quàm à Chriſto ac ſola ſpe eiicere atque exturbare, occultúmque triticum, (& quidem triticum fortaſſe te prǽſtantius,) vna cum zizaniis excindere. Hanc rationem tene, vt partim illum corrigas, idque leuiter & humanè, non vt hoſtis, nec vt durus & rigidus medicus, nec vt ſectionibus tantùm, & cauteriis aduerſus morbum graſſari ſciens: partem te ipſum, ac tuam infirmitatem cognoſcas. Quid enim ſi lippientibus oculis, iam alio quopiam morbo laborantibus, obſcurum Solem aſpicias? Quid ſi omnia verti, ac ſurſum deorſumque ferri putes, ipſe nauſea correptus, aut vino obrutus, ignorantiámque tuam aliis attribuas?

attribuas? Multum diúque ante verſandus atque contorquendus eſt animus, multa ferenda, quàm vt alium impietatis damnemus. Non idem eſt ſtirpem, aut breuem quendam & caducum florem euellere, atque hominem excindere. Imago Dei es, & imaginem quoque Dei alloqueris. Iudicium quoque ſubibis, qui iudicas; & quidem alienum ſeruum iudicas, & quem alius moderatur. Sic fratrem tuum explora, quaſi ipſe ad eandem menſuram expendendus. Quocirca ne citò ac temerè membrum ſeces ac proiicias, cum incertum ſit an hac ratione partes quoque ſanæ, perniciem aliquam contracturæ ſint.]

S. Hieronymus in cap. 10. Eccleſiaſtis ad illud, *qui ſubtrahit lapides, dolebit in eis*, ſic ſcribit. [Intelligendum quód Eccleſiaſticus vir, Epiſcopus videlicet, & Presbyter, ſi iuxta mandatum Leuitici de leproſa domo lapidem abſtulerit in cinerem & puluerem conterendum, dolebit in eo ipſo, quod de Eccleſia Chriſti lapidem auferre cogitur: dicens ſecundùm Apoſtolum: *Flere cum flentibus, lugere cum lugentibus.* Et: *quis infirmatur, & ego non infirmor, quis ſcandalizatur, & ego non vror?*]

20. S. Ambroſ. 2. offic. c. 27. [Cum dolore amputatur, etiam quæ putruit pars corporis, & diu tractatur, ſi poteſt ſanari medicamentis. Si non poteſt, tunc à medico bono abſcinditur. Sic Epiſcopi affectus boni eſt, vt optet ſanare infirmos, ſerpentia auferre vlcera, adurere aliqua, non abſcindere, poſtremò quod ſanari non poteſt, cum dolore abſcindere. Vnde pulcherrimum illud præceptum magis eminet, vt cogitemus non quæ noſtra ſunt, ſed quæ aliorum. Hoc enim modo nihil erit, quod vel irati noſtro indulgea-

mus affectui, vel fauentes nostræ plus iusto tribuamus aliquid voluntati.]

21. Chrysostomus homilia de Anathemate, Apostolorum sapientiam & benignitatem commendat, quod cum aliqui essent eiiciendi de Ecclesia non secus afficiebantur, [quàm si effodiendus esset dexter oculus: qua tempestiua membri desectione, magnū suæ compassionis & doloris indicium præ se ferebant.] Et libro de S. Babyla, post fusè expositam Imperatoris Christiani excommunicationem per illum S. Antistitem, subiungit mœrorem eius, ex iniecta necessitate excommunicandi discipulum, & filium spiritualem. [Nolunt enim Sancti, corollas sibi alienis ex malis contexi. Quòd si ab alienis malis nolunt, multò minùs ab iis malis, quæ ipsorum domesticis ac familiaribus obueniunt. Quo nomine & beatus Dauid, victoria parta ac triumpho iam acto, lugebat, & lachrymabatur, quod ad calamitatem quam ex filio receperat, & hæc item accessisset. Quin exeuntibus ad conflictum militibus, multa tyranni nomine mandabat, eósque qui ad illius cædem properabant, hac ratione cohibebat: *Parcite puero Absalon*. Quem ipsū in prælio prostratum lugebat, non sine fletibus, lachrymisque amaris inimicum reuocans. Quod si naturalis pater, tam propenso est erga liberos suos affectu, certè multò magis id de spirituali patre fatendum. Parentibus enim spiritualibus liberorum suorum maior cura est, quàm naturalibus, Paulo ita attestante, *quis infirmatur, & ego non infirmor? quis offendiculum patitur, & ego non vror?* Sed hoc quidem æqualitatem nobis repræsentat. Quanquam certè vix patres in hanc ipsam vocem erumpunt. Verumtamen

demus

demus & illos hucuſque affectu accedere poſſe: nos enim ſpirituales patres maiora etiam præſtare oſtendemus. At hoc ipſum vndè? Ab iiſdem iterum viſceribus, & à legiſlatoris Moſis verbis. Ille verò quid dicit? *Si remittis eis peccatum, remitte: ſin minus, & me ipſum ex libro quem ſcripſiſti dele.* Nullus ſanè eſt pater, cui alioqui bonis infinitis perfrui liberum ſit, qui tamen malit vnà cum liberis ſuis, pœnis affligi. At Apoſtolus, vt qui in gratiæ ſtatu verſatus fuerat, ad paterni huius affectus intentionem addidit, propter Chriſtum. Non enim Moſis exemplo cum illis pœnas dare malebat, ſed vt aliis benè eſſet, ſibi ipſe excidium imprecabatur, quum diceret: *optarim anathema eſſe in Chriſto pro cognatis meis fratribus ſecundùm carnem.* Tanta certè miſericordia, atque affectu, olim Sanctorum animi abundabant.] Hoc affectu ad excommunicandum proceſſit S. Babylas iuxta S. Chryſoſtomum, qui eam Ideam Prȩlatis omnibus propoſitam voluit, quam exprimerent in gladij Eccleſiaſtici exſertione.

22. S. Auguſtinus l. 3. contra Parmen. c. 1. & ſeqq. fusè demonſtrat, eos qui imitatione Apoſtoli peccatores tradunt Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat, debere hoc facere humilitate lugentium, non ſuperbia ſæuientium. Proféitque in eam rem Apoſtolum, qui teſtatur ſe *ex multa tribulatione & anguſtia cordis, per multas lachrymas*, excommunicationem inflixiſſe ſpurco thori paterni fœdatori: monſtrátque nihil moderatius, nihil diligentius, nihil ſollicitudine pia & paterna ac materna charitate plenius fieri aut dici potuiſſe, quàm quod ab Apoſtolo factum eſt ac dictum, ergà eum quem ſic feriebat: idque eſſe

esse ait, quod Pastores omnes summoperè par sit æmulari. Idem in Psal. 54. ad illud, *quis dabit mihi pennas*, sic scribit. [Diligamus inimicos, corripiamus, castigemus, & excommunicemus; cum dilectione à nobis etiam separemus. Videte enim quid dicat Apostolus. *Si quis autem non obaudit verbo nostro per epistolam, hũc notate, & nolite commisceri cum eo.* Sed ne subrepat tibi ex hoc iracundia, & turbet oculum tuum, non (inquit,) vt inimicum eum existimetis, sed corripite vt fratrem, vt erubescat. A quo indixit separationem, non præcidit dilectionem.] Idem insigniter l. de fide & operibus c. 3. [Quo animo & qua charitate misericors ista seueritas adhibenda sit, non solùm eo loco, vbi ait vt spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesv Christi, sed alibi quoque, euidenter ostendit dicens, *si quis non obaudit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & nolite commisceri cum eo, vt erubescat, & non vt inimicum eum existimetis, sed corripite vt fratrem.* Et ipse Dominus exemplum singulare patientiæ, qua etiam in duodecim Apostolis vsque ad passionem diabolum pertulit; & qui ait, *sinite vtraque crescere, vsque ad messem, ne forte cum vultis colligere zizania, simul eradicetis & triticum*; retiáque illa in similitudine Ecclesiæ vsque ad littus, hoc est vsque ad sæculi finẽ, bonos & malos pisces habitura prædixit: & cætera si quæ de permixtione bonorũ & malorũ, siue apertè, siue per similitudines locutus est: nõ ideò tamẽ omittendam censuit Ecclesiæ disciplinam. Imo verò admonuit adhibendam, quando ait, *attendite vobis, si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eũ inter te & ipsum solum. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum: si autem non audierit te, assume tecum vnum, vel duos, vt*

in

in ore teſtium duorum vel trium, ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ, ſi autem nec Eccleſiam audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus. Deinde ipſius ſeueritatis terrorem grauiſſimum adiecit, etiam eo loco dicens. *Quæ ſolueritis in terra, ſoluta erunt & in cœlo; quæ ligaueritis in terra, ligata erunt & in cœlo.* Prohibet etiã, ſanctum dare canibus, nec contrarius eſt Apoſtolus Domino, quia dicit, *peccantes coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant:* cùm ille dicat: *Corripe eum inter te & ipſum.* Vtrumque enim faciendum eſt, ſicut & infirmitatis diuerſitas admonet, eorum quos vtique non perdendos, ſed corrigendos curandóſque ſuſcepimus. Et alius ſic, alius autem ſic ſanandus eſt. Ita etiã eſt ratio diſſimulandi, & tolerandi malos in Eccleſia: & eſt rurſus ratio caſtigãdi & corripiendi; non admittendi, vel à communione remouendi. Errant autem homines non ſeruantes modum; & cum in vnam partem procliuiter ire cœperint, non reſpiciunt diuinæ authoritatis alia teſtimonia, quibus poſſint ab illa intentione reuocari, & in ea quæ ex vtriſque temperata eſt veritate, ac moderatione conſiſtere.]

73. Caſſianus l. decimo de inſtitut. præmiſſa c. 15. Apoſtoli in bonos ac dociles humanitate, ſubdit cap. 16. [Rurſus tamen ne fortè hac lenitate prouocati quidam, præceptis eius obedire contemnant, intermiſcet apoſtolicam ſeueritatem: *quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & nolite commiſceri cum illo, vt confundatur*, monénſque eos pro reuerentia ſui, & vtilitate communi, quid oporteat obſeruari, quáque cautione Apoſtolica mandata cuſtodiant, ſubiungit confeſtim patris indulgentiſſimi le-

nitatem:

nitatem: & vt filios suos, quem erga prædictos pro charitate fraternitatis affectum debeant retinere, similiter docet. *Et nolite* (inquit,) *quasi inimicum existimare, sed corripite vt fratrem*: seueritati iudiciariæ, paternam intermiscuit pietatem, & sententiam apostolico rigore prolatam, clementi mansuetudine temperauit. Nam & notari iubet eum, qui obedire præceptis suis contempserit, & cum illo non commisceri, & tantum hæc fieri non odij vitio præcipit, sed fraternæ dilectionis, & eorum emendationis intuitu. *Nolite*, (inquit,) *commisceri, vt confundatur*: vt qui non est meis præceptis mitibus emendatus, saltem publica omnium vestrûm segregatione confusus, ad tramitem salutis aliquando incipiat reuocari.]

24. Prosper aut potiùs Pomœrius l. 2. de vita contemplat. c. 7. indicens plenissimum sapientiæ progressum in correctione vitiorum, sic differit. [Cum nobis fratres, quilibet peccata sua tanquam medicis vulnera quibus vrgentur aperiunt, operam dare debemus, vt quantocyùs ad sanitatem Deo authore perueniant, nec in peius dissimulata curatione proficiant. Ea autem crimina quorumlibet, si ipsis criminosis confiteri nolentibus, vndecumque claruerint, quæcumque non fuerint patientiæ leni medicamento sanata, velut igni quodam piæ increpationis vrenda sunt, & curanda. Quod si nec sic quidem æquanimiter sustinentis, ac piè increpantis medela profecerit in eis, qui diu portati, & salubriter obiurgati corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes debere ferro excommunicationis abscindi; ne sicut caro morbis emortua, si abscissa non fuerit, salutem reliquæ carnis putredinis suæ contagione corrumpit; ita isti qui emendari despiciunt,

ſpiciunt,& in ſuo morbo perſiſtunt,ſi moribus deprauatis in Sanctorum ſocietate permanſerint,eos exemplo ſuæ perditionis inficiant.]

S.Leo epiſt.89.cap.7.inſigniter tradit,quod hîc intendimus.Locum alia ex cauſa dedi cap.ſuperiori. Ex Nicone epiſtol. ad Encliſtium, locum dabo cap. ſequenti,ſanè luculentum.

25. S. Gregorius homil. 26. in Euang. [Ligandi atque ſoluendi autoritatem ſuſcipiunt qui gradum regiminis ſortiuntur. Grandis honor, ſed graue pondus iſtius eſt honoris. Durum quippe eſt,vt qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ, iudex vitæ fiat alienæ. Et plerunque contingit, vt hic iudicij locum teneat, cui ad locum vita minimè concordat:ac proinde ſæpè agitur,vt vel damnet immeritos,vel alios ipſe ligatus ſoluat. Sæpè in ſoluendis ac ligandis ſubditis,ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur: vnde fit,vt ipſa hac ligandi & ſoluendi poteſtate ſe priuet,qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubiectorum moribus exercet.Sępè fit,vt erga quemlibet proximum,odio vel gratia moueatur paſtor: iudicare autem de ſubditis dignè nequeunt, qui in ſubditorum cauſis, ſua vel odia, vel gratiam ſequuntur. Vndè rectè per Prophetã dicitur:*mortificabãt animas, quæ non moriuntur, & viuificabant animas quæ non viuunt*. Non morientem quippe mortificat, qui iuſtum damnat, & non victurum viuificare nititur,qui reum à ſupplicio abſoluere conatur. Cauſæ ergo penſandæ ſunt,& tunc ligandi,atque ſoluendi poteſtas exercenda. Videndum eſt, quæ culpa præceſſit, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam: vt quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos Paſto-

ris

ris sententia absoluat. Tunc enim vera est absolutio præsidentis, cum æterni arbitrium sequitur iudicis.]

26. Antiochus homilia 122. [Ecquid ait Dominus Petro: *quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis*. Vis verbi istius, quàm operatoria sit, quámque efficax, expende. Non dixit, *quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata in cœlis*. Vide, inquam, solerter, vt dum quempiam censura excommunicationis cogeris ferire, dum arces templi aditu, dum gradu deiicis, habeas rem hanc horrori: quippe qui Deum ipsum inuoces sententiæ tali tuæ suffraganeum; quasi qui dum hæc facis, conteſtere eadem sancita esse & in cœlis. At interim inhorrescit totus qui eliminatur templi aditu, aut gradu deturbatur, vt qui intelligat excludi se regno cœlorum. Vide, (rursus dixerim) ô Sacerdos quid agas: quæ enim deorsum vinculo innectis oris tui, certò tibi persuade, eadem sanciri sursum, & comprobari. Non enim vinculum eiusmodi impune erit, siquidem iniuste aliquem ligaueris. In consistorio enim illo Angelorum, exactissimè rationem repositurus es, ne quem in vinculo implicueris, ira, aut vitiosa vlla affectione incandescens: Non item quasi te ipsum vlciscens; quin potiùs quasi pro tuenda virtute decertans. Vlciscitur enim Deus ac defendit iniusta censura ligatum; siquidem is comperietur non contempsisse vinculum. Qui igitur citra fucum vllum Christi pascit gregem, iure vocatus legitur, *os Domini*. Ait enim Hieremias, *si eduxeris pretiosum à vili, quasi os meum eris*.]

27. Petrus Damiani l. 1. epist. 12. Alexandrum II. Pontificem Maximum liberè monet, vt corrigat inuectum eo tempore abusum, ad singula propè Pontificia

ficia decreta apponendi comminationem anathematis in violatores. Hoc (inquit) [quàm ſit humanæ ſalutis immane periculum, & infinitè patens vorago labentiũ, ac pernicies animarũ, clementiæ veſtræ pietas nõ ignorat. Dicitur enim, *quiſquis hæc vel illa non fecerit*; ſiue certè, *quiſquis hoc quod ſuperiùs ſtatutũ eſt, irritũ duxerit, vel in aliquo violauerit, anathema ſit*. Vbi notandũ, quàm lubrica, quàm præceps ſubitò ruendi illi procuretur occaſio, vt ante quis in æternę mortis barathrũ corruat, quàm ſe vel leuiter impegiſſe cognoſcat: & ſubſtratæ quodãmodò tendiculæ, iam pes eius innectitur, dũ ſe liberis adhuc incedere greſſibus arbitratur. Delinquit itaq; quiſquis ille eſt, in illud Apoſtolicæ conſtitutionis edictum, & aliquando leui quadã ac peregrina offenſione tranſgreditur: & continuò velut hæreticus, & tanquã cũctis criminibus teneatur obnoxius, anathematis ſententia condemnatur. Et cũ dictante iuſtitiã, alia ſit vltione plectẽdus, qui plus delinquit, alia qui minus excedit: hic grauiter leuitérque peccãtibus, æqua cũctis & indifferẽs pœna, ſolius ſcilicet anathematis, irrogatur. Non tribunaliũ more, vel forenſis examinis, aut libertas ceditur, aut poſſeſſio cõfiſcatur, nec pecuniariæ mulctæ reus addicitur, ſed Deo potiùs omniũ ſcilicet bonorũ auctore, priuatur. Hanc itaque homo de homine pœnã ſumit, quam de ſui trãſgreſſione mandati ipſe quoque Deus omnipotens non præſumit. *Qui amat* (inquit) *patrem, aut matrem pluſquàm me*; non continuò addidit, *ſit anathematizatus, vel maledictus*, ſed tantùm ait, *non eſt me dignus*. Et in lege, oculus pro oculo, dens pro dente, percuſſura pro percuſſura, aduſtio pro aduſtione, duntaxat exigitur, nec continuò qui reus eſt, de ſyn-

agoga proiicitur, vel maledictione damnatur. Non enim secundùm Stoïcos, omnia peccata sunt paria, atque idcirco indifferenti sunt vltione plectenda, sed iuxta modum culpæ, temperanda semper est mensura vindictæ. Porrò nec Beatus Papa Gregorius, vel cæteri Patres qui diuersis temporibus in Apostolicæ Sedis regimine floruerunt, hunc morem in suis reperiuntur obseruasse decretis; & vix eorum aliquando statutis anathema subnectitur, nisi cum Catholicæ fidei clausula terminatur. Quamobrem si sanctæ prudentiæ vestræ placet, hunc morem de cætero, à decretalibus paginis amoueri præcipiat, & vel damni pecuniæ, vel alterius cuiuslibet vltionis calculum in earum transgressione præfigat; ne quod aliis est ad tuitionis munimenta prouisum, aliis ad perniciem proueniat animarum.] Illustria item sunt, quæ idem Petrus Damiani libro illo 1. epist. 7. scribit ad Nicolaum II. in causa Anconitanorum, quibus idem Pōtifex implacabiliter succensere videbatur, eósque excommunicationis vinculo obstrictos tenebat, quantumuis paratos ad satisfactionem. [Per sententiam vestram, (inquit,) Petri gladius in animarum eorum morte grassatur. Et nos quidem dormimus, sed euaginatus Sedis Apostolicæ mucro non dormit, qui tot hominum millia vna cruentæ mortis strage prosternit, non quidem in corporibus aliquando morituris; sed, heu (proh dolor!) quod intolerabile est, in animabus sine fine victuris.]

28. Concilium Prouinciale Coloniense anno 1536. celebratum parte 13. cap. 5. indicto Prælatis vsu excommunicationis in contumaces, subdit. [Cauebit autem in primis Iudex, ne hanc, aliásve censuras Ecclesiasticas,

cleſiaſticas, vel ex iniuſtis, vel ex leuibus cauſis, vel iuris ordine non ſeruato, vel ex odij fomite proferat vnquam. Cum enim excommunicatio pœna ſit, qua nulla maior eſt in Eccleſia, nec ſit excommunicandus quis niſi pro peccato lethali, eo quòd anathema ſit æternæ mortis damnatio; nec infligenda veniat, niſi iis qui aliter corrigi non poſſunt; debebit Iudex non ante excommunicare quempiam, quàm cognouerit, id vel cauſæ grauitatem, vel eius qui extra communionem ponendus eſt, apertam contumaciam, præcepto iuſto acquieſcere nolentis, exigere.]

Antiſtites excommunicando hallucinatos, mutare ne pigeat.

29. Sint igitur iuxta hæc Eccleſiæ & Patrum oracula, Paſtores ſobrij & parci valdéque maturi in exercendo excommunicationis gladio; ne res prouiſa in bonum animarum, cedat in earum exitium: ſitque contemptui apud plebem imperitam, vel homines malè animatos, quibus nihil procliuius eſt, quàm vt defectus Præpoſitorum Eccleſiaſticorum transfundant in eorum munera; & perſonarum erratis inquinent conceſſam diuinitùs poteſtatem: inſigni ſanè peruerſitate, ſed tamen quotidiana. Quod ſi per humanæ fragilitatis lubricum accidat, gladium Eccleſiaſticum aliter à Paſtoribus fuiſſe vibratum, ne pudeat virtutum Magiſtros, virtutem ſuam prodere rei malè geſtæ reſciſſione. Conſilium eſt ſaluberrimum, quod D. Auguſtinus epiſtol. 75. Auxilio ſuggeſſit. Is ætate iuuenis, & honoris Eccleſiaſtici rudimenta ponens, Claſſicianum quendam, & domum eius vniuerſam,

excommunicatione malè percusserat. Eum sic affatur D. Augustinus. [Fac quod sanctum virum facere oportet, vt si tibi contingit tanquam homini, quod vtique homo Dei dicit in Psalmo; *turbatus est præ ira oculus meus*, exclames ad Deum: *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum:* vt porrigat dexteram suam, & comprimat iracundiam tuam, & tranquillet mentem tuam, ad videndam faciendámque iustitiam. Sicvt enim scriptum est: *iracundia viri, iustitiam Dei non operatur.* Nec arbitreris ideo nobis non posse subrepere iniustam commotionem, quia Episcopi sumus, sed potiùs cogitemus, inter laqueos tentationum nos periculosissimè viuere, quia homines sumus. Aufer itaque gesta Ecclesiastica, quæ perturbatior fortasse fecisti, & redeat inter vos charitas, quam cum illo & Catechumenis habuisti. Aufer litem, & reuoca pacem, ne tibi pereat homo amicus, & de vobis gaudeat diabolus inimicus.]

Corruptela seruatis ante dictis, eliminanda.

30. Sic animatos Antistites, perspicuum est procul futuros à variis abusionibus & corruptelis, quas in hoc genere pridem notarunt & reiecerunt graues DD. Eiusmodi est corruptela illa, cuius meminit Maior in 4.d.18.q.2.ad 1.dubium, & Viguerius in instit. tit. de sacram. Ord. vers. 16. Scribunt enim, passim per tempus illud, Episcopos dimissa trina monitione distincta, (quam quidem Viguerius annuente Castro l. 2. de lege pœnali c. 15. post conclus. 2. sensit iure diuino à Christo constituto, præmittendam esse excommunicationi,) vnicam pro trina monitionem adhibentes,

bentes, vibraſſe excommunicationem. Quanquam verò nihil edixiſſe Chriſtum, de trina monitione diſtincta excommunicationi præmittenda, alibi traditur, & latè à Suare t.5.3.p. d.3.ſ.9. tamen non eſt dubium, quin extra grauem neceſſitatem quæ dilationem non ferat, prudentiſſimè Eccleſia diſt. 22. cap. *ſi quis Epiſcopus*, trinam & diſtinctam monitionem præmittendam eſſe excommunicationi decreuerit, vt per eam moram, peccator Iudicis benignitate & lenta ſeueritate maiorem opportunitatem nanciſcatur ad reſipiſcendum. Itaque præcipiti temeritate ad excommunicandum ferri, abiecta prudentiſſima Eccleſiæ diſpoſitione, abuſio eſt quam Patrum oracula ſuperiùs adducta clarè impetunt. Oritur enim ex cæco impetu genij ad ſæuiendum procliuis, nec ſatis lentè ac inuitè progredientis ad infligendam excommunicationem. Eundem cœnoſum fontem præfert ille alius abuſus, cuius Viguerius meminit, & Regiis edictis profligatum teſtatur. Aliqui enim feriebantur excommunicatione inauditi, nec citati niſi in inſtrumento quod *ſubmiſſionem* vocabant, in quo procurator debitoris, profeſſus debitum, ſubmittebat debitorem omnibus Iudicibus, etiam Eccleſiaſticis, niſi præſtituto tempore ſolueret. At quid tali abuſione iniuſtius, cum omnia iura priuſquàm excommunicatio, (quippe pœna adeò atrox) infligatur, velint reum non plecti inauditum? Reprehendit item Soto corruptelam aliam in 4.d. 22.q.1. artic. 2. eorum ſcilicet, qui non modò quidquid præcipiunt, interpoſita excommunicationis pœna præcipiunt, ſed etiam qui citationis ſchedulas puras, ſubſcriptas cōcedunt Notariis, in quibus quorum ipſi voluerint nomina inſcribant;

quod nihil aliud est, quàm auaritiæ & rapacitati insaturabili, gladij Ecclesiastici liberam facultatem permittere. In has similésque corruptelas, ex parte Præsulum se tenentes, quas esse contemnendi excommunicationem aditus patentes, perspicuum est, multa habet Petrus de Alliaco tract. de reformat. Eccles. considerat. 2. pag. 105. Et multa quoque, sed pro more amarulentiùs, & irreuerentiùs quàm Christiana erga Præsules modestia ferat, Nicolaus de Clemengiis tract. de ruina & reparat. Ecclesiæ. Legendus potiùs Gerso lect. 4. de vita spirit. coroll. 12. rursúsque coroll. 14. propos. 3.

Non tamen iustus vigor.

31. Neque tamen is haberi velim, qui ob ea quę toto hoc capite sunt tradita, ad commendandam raritatem excommunicationum, & cunctationem ac attentionem summam in eis ferendis, infirmatam velim Christianorum Præsulum generositatem ac fortitudinem, cum res fert, & peccantium malignitas ac causæ meritum id deposcit. Tunc enim optandum est, vt quilibet Præsul induat illos S. Chrysostomi animos hom. 26. ad pop. [Ecce iterum dico, & protestor: qui vult rideat; qui vult subsannet. Ad hoc positi sumus, vt derideamur & subsannemur, & omnia patiamur: purgamenta mundi sumus iuxta Beatum Paulum. Si quis hoc mandatum præstare negat, velut tuba quadam, per sermonem prohibeo Ecclesiæ limina talem ascendere, licèt princeps, licèt ipse sit diademate redimitus. Vel à Præsulatu me deiicite, vel manentem, periculis concludere nolite. Hanc ascendere cathedram

cathedram non tolero,niſi magna præſtiturus. Nam ſi quid tale fieri non poteſt,melius in imo ſtare. Nam principe qui ſubditis nil proſit, miſerius nihil. Conuertite iam voſmetipſos,& attendite;quæſo : & noſipſos ſimul erigamus,& aliquid omnino melius accedet.]Et inferiùs.[Ecce rurſum prohibeo,claráque voce proclamo, nemo riſum eſſe putet. Arcebo ſiquidem & prohibebo non obtemperantes : & donec in hac ſedebo cathedra, nullam ipſius iuſtificationem omittam. Si quis detraxerit, iam inſons ero : ſed donec obnoxius ſum, deſpicere non poſſum; non propter meam pœnam, ſed propter ſalutem veſtram:vehementer enim veſtram cupio ſalutem, & pro ea multum affligor & doleo. Sed obedite, vt & in præſenti,& in futuro,magnam accipiatis mercedem.] Sic ille à iurandi peruerſa conſuetudine, deterrere ſuos volens. Et idem æquè, nauis Præſulibus licebit in quacunque alia graui cauſa.

CAPVT XX.

Quid agendum ei, in quem poteſtas ſacra iuſtè, vel iniuſtè excommunicationem intorſerit.

1. EX proximè diſputatis liquet, excommunicationem,culpa eorum per quos vibratur, poſſe aliquando iniuſtam eſſe. Cum autem Præpoſiti, qui excommunicationem intorquent, ex prudentiæ, & charitatis legibus ſunt operati,nemo dubitat quin excommunicatio ſit iuſta. Vtrolibet modo intorta fue-

rit excommunicatio, quid agendum sit ei in quem est intorta, paucis tradendum superest, ad huius lucubrationis obsignationem.

Excommunicatio, etiam iniusta, timenda; ex SS. Gregorio & Vrbano.

Vt autem consequenter ad proximè dicta, de iis primùm agam qui excommunicatione improuidè & iniustè perculsi fuerint, difficultatem facit memoranda & peruulgata S. Gregorij sententia homil. 26. in Euang. vbi præfatus Episcopalis esse muneris ligare ac soluere, latè quoque prosecutus, quantam Episcopi circunspectionem poscat ea ligatio atque solutio, concludit. [Hæc de solutionis ordine breuiter dixerim, vt sub magno moderamine pastores Ecclesiæ vel soluere studeant, vel ligare. Sed vtrum iustè an iniustè obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est: ne is, qui subest, & cum iniustè forsitan ligatur, ipsam ligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel absoluere indiscretè timeat, vel ligare. Is autem qui sub manu Pastoris est, ligari timeat, vel iniustè; nec Pastoris sui iudicium temerè reprehendat, ne & si iniustè ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa quæ non erat, fiat.] Refert & approbat hunc S. Gregorij locum, Hildebertus epist. 16. inter Fulberti epistolas, & Concilium 1. Aquisgran. c. 57. Idem breuiùs traditur in epistola Decret. Vrbani primi, verbis illis. [Valdè timenda est sententia Episcopi, licet iniustè liget aliquem, quod tamen summoperè prouidere debet.]

Difficultas

Difficultas ex ratione, & contrario sensu aliorum Patrum.

2. Hæc dico difficultatem facere. Nam si est iniusta Præsulis excommunicationem vibrantis sententia, cur est timenda? Num aliena iniquitas potest cuiquam fraudi esse? En quàm aliter Clemens Rom. 2. constit. c. 21. statuit de Præsule iniustè excommunicante. [Scitote quod qui eum qui iniuriam non fecit, eiicit; aut eum qui se conuertit, non recipit, fratrem suum occidit, & sanguinem eius fundit, sicut Caïn sanguinem fratris sui fudit, cuius sanguis qui ad Deú clamat requiritur. Iustus enim à quopiam iniustè occisus, apud Deum erit in requie sempiterna. Similiter euenit ei qui ab Episcopo sine causa fuerit excommunicatus. Qui tanquàm pestiferum, eiicit eum qui est extra culpam, is quidem sæuior est interfectore, quod neque in Dei misericordiam intuetur, neque bonitatis Dei erga pœnitentes memor est, neque in eos aspicit tanquam in scopum, qui multorum peccatorum veniam pœnitendo impetrarunt. Idcirco violentior est ipso homicida, qui corpus perimit, is, qui innocentem ex Ecclesia eiicit.] Origenes quoque homil. 14. in Leuit. ita scribit. [Interdum fit, vt aliquis non recto iudicio eorum qui præsunt Ecclesiæ, depellatur, & foras mittatur. Sed si ipse non antè exiit, hoc est, si non ita egit vt mereretur exire, nihil læditur in eo, quòd non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus, & ita fit, vt interdum ille qui foras mittitur, intus sit: & ille foris, qui intus retineri videtur.] Ex Antiocho hom. 122. locum protuli cap. superiore,

periore,quo apertè docet eum qui iniustè ligatus est, nihil inde subire dispendij, sed Deum pro eo vltorem insurgere.

3. Insignia sunt quæ in eandem sententiam leguntur apud Niconem in fragmento epistolæ ad Encliftium,quæ miror à quibusdam censoribus in suspicionem vocata. Ita habent. [Scias Pater quod diuinæ Scripturæ,cum diuinis canonibus definiunt,quod iniustæ quæ imponuntur punitiones apud Deum nō ligant,etiamsi Pontifex eas imposuerit:quanto magis si inferior,sicut dicit sanctus Dionysius? Qui itaque inconsiderata sententia,& intemperante animo, aliquem à fidelibus separat, eum non solùm non attingit,sed in eius etiam caput recurrit,sicut sanctæ quoque Synodi pronunciant: sed illæ pœnæ ligant, quæ secundùm diuinos canones, & leges sunt impositæ, non autem quæ secundùm propriam voluntatem. Qui enim pœnam præter rationem imponit, ipse est segregatus, & ipse debet eam pœnam seruare, sicut diuini,& sacri canones decernunt. Magnus quoque Petrus ad Clementem.Tu quidem ea ligabis oportet, & solues ea quæ soluenda sunt: dicit enim sanctus quoque Patriarcha Nicolaus diuinitus promotus.Habent enim antistites potestatem puniendi,sicut etiam sancta Synodus definiit,vt qui ius ligandi, & soluendi à Deo acceperunt. Sin autem antistes præter Dei scopum punierit,Deus eum non sequitur:& ecce inuenitur pœna quę ab eo infligitur iniusta,& propterea inualida. Et de sacerdotio dixit Dominus Petro, *quæcumque ligaueris super terram, erunt ea etiam ligata in cælis.* Vide vim verbi. Non dixit,*quæcumque ligaueris super terram,erunt ligata in terra,*sed *in cœlis*,vt qui

excommunicat,

excommunicat, vel deponit, vel prohibet, rem terribilem ducat, vt qui Deum ad vnà secum ferendam sententiam vocet, nempe qui sub eius qui est in cœlis testimonio hoc agat. Iam, & qui prohibetur vel deponitur, horreat, vt qui extra regnum cœlorum eiiciatur. Vide (inquit,) quid facis, ô Sacerdos, quæ inferiùs ligas, ea esse superiùs in rationes referenda existima. Non est à ratione reddenda liberum vinculum, si iniustè ligaueris. In iudicio Angelorum ostensurus es, num, ira, & animi perturbatione vinculum intuleris, num vt te ipsum vlscisens. Deus enim eum qui iniustè alligatus est, defendit & vlciscitur. Qui itaque gregem Dei sincerè pascit, os Dei vocatus est: dicit enim, *si quod est pretiosum ab eo quod est nullius pretij separaueris, eris os meum.*] Exscripsit hic autor Antiochum superiùs ex parte adductum ex homil. 122. apud quem nemo in his verbis, putens quid aut grauiter olidum est odoratus. Igitur non minùs pura haberi debent apud Niconem. Disertè verò continent, quod iam ex Clemente Romano & Origene diximus; nimirum iniustam sententiam in caput ferentis retorqueri, qui verò ea appetitur, abire intactum & indemnem.

4. Plus dico. S. Augustinus l. de vera relig. c. 6. tantùm abest, vt homini iniustè vexato timendam excommunicationem arbitretur, vt potiùs insigne ei decus spondeat. [Sæpè etiam (inquit) sinit diuina prouidentia per nonnullas nimium turbulentas carnalium hominum seditiones, expelli de congregatione Christiana, etiam bonos viros. Quam contumeliam vel iniuriam suam, cum patientissimè pro Ecclesiæ pace tulerint, neque vllas nouitates vel schismatis, vel hæresis

hæresis moliti fuerint, docebunt homines quàm vero affectu, & quanta synceritate charitatis Deo seruiendum sit. Talium ergo virorum propositum est, aut sedatis reuocare turbinibus: aut si id non sinantur, vel eadem tempestate perseuerante, vel ne suo reditu, talis aut sæuior oriatur, tenent voluntatem consulendi, etiam iis ipsis, quorum motibus perturbationibusque cesserunt, sine vlla conuenticulorum segregatione vsque ad mortem defendentes, & testimonio iuuantes eam fidem, quam in Ecclesia Catholica prædicari sciunt. Hos coronat in occulto, Pater in occulto videns. Rarum hoc videtur genus, sed tamen exempla non desunt. Imò plura sunt quam credi potest.] Similia loca ex variis Patribus, nominatimque ex S. Gregorio qui obiiciebatur, accumulat Gerso 1. p. libro quo discutit hoc pronunciatum, *sententia etiam iniusta timenda est.* Nec omittendus Innocentius IV. qui in Concilio Lugdunensi illud oraculum fudit. [Æterni iudicis tribunal, illum reum nō habet, quem Iudex iniustè condemnat.] Vides de Patrum sententia excommunicationem iniustè intortam non esse passo damnosam, atque adeò neque timendam; quod tamen SS. Gregorius & Vrbanus affirmabant.

Dissoluitur. Aliqua excommunicatio, iniusta simul & inualida.

5. Hæc difficultas, tollenda est adhibita distinctione, cum Hugone Victorino l. 1. de sacram. fidei cap. 16. Couarruuia in cap. *alma mater.* p. 1. §. 7. num. 5. Maiore in c. 18. Matthæi. Glossa ad cap. *præsenti.* de sent. excomm. in 6. passimque aliis. Dupliciter ergo excommunicatio

excommunicatio poteſt iniuſtitiæ inſimulari. Primò illius quæ excommunicationem reddat inualidam, quod variis modis accidere docet Palud. in 4.d.18.q. 1. artic. 4. v.g. ſi excommunicans careat excommunicandi autoritate. Sic enim non erit Iudex, & eius ſententia erit caſſa, iuxta illud in cap. *ad audientiam.* de conſuetud. [Sententia à non iudice lata, nullam obtinet firmitatem.] Et idem eſſet, ſi proprius Iudex ferens excommunicationem, eſſet publicè excommunicatus: Nam ſic eius poteſtas ligatur, perindéque ſe habet, ac ſi non eſſet Iudex, ex cap. *audiuimus.* 24.q. 1. Similitérque idem eſſet, ſi Iudex ſubditum excommunicaret contra eius priuilegium, cuius accepiſſet ſufficientem notitiam, vt in cap. *cum capella*; & cap. *quàm*, de priuileg. Item ſi Iudex delegatus, contra delegantis mentem, aut in euentu non commiſſo, excommunicaret: vt in cap. finali, de præbend. Rurſus idem eſſet, ſi Iudex appellationi conuenienter ac tempori interpoſitæ, non deferret. Præterea ſi ſententia contineret errorem intolerabilem, vt in cap. *per tuas.* de ſent. excom. & cap. *ſolet.* eod. in 6. nimirum vt Toletus l. 1. inſtruct. c. 10. num. 4. pleniùs proſequitur, ſi Iudex me feriret propter vitatum peccatum, vel propter aliquid ad quod non teneor; vel propter opus ſanctum, vt aliquando factum retuli c. præcedenti ex S. Hieronymo.

6. Eſt etiam ad hunc modum iniuſta ea excommunicatio, in qua prætermiſſæ fuerint ſolemnitates ad validè excommunicandum requiſitæ. Sunt enim aliquæ ſolemnitates quaſi ſubſtantiales, quarum prætermiſſio planè nullam redderet excommunicationem. Eiuſmodi eſt monitio aliqua, vt contra Caieta-

num

num latè disputat Soto in 4. d.22. q.1. artic.2. concl. 4.& Gutierres l.2.qq.Canon.c.16.à num.2. Victor.in summa tract. de excomm.num.6. Suarez t.5.3.p.d.3. s.10.num.24. & sect.12. num.4. Et ratio suffragatur, quia excommunicatio non fertur nisi ratione contumaciæ, ex cap. *quisquis*, 2.q.6. contumacia autem in eo esse nequit, qui admonitus non fuerit. Quæ præmonitio non deest etiam respectu illorum, quos per modum agendi, vt censuit Ayala, nec ab Apostolis vsurpatum, nec valdè antiquũ, ius ipso facto excõmunicat. Sic ille in opere de tradit.p.3.pag.mihi 250.non inquam deest pro istis præmonitio, vt supra benè monuit Soto, quia notificatio mandati sub tam graui pœna, est sufficiens præmonitio. Contumaciam item notoriam locum monitionis tenere, & idcirco qui notoriè contumax est, non esse necessariò præmonendum, sed illicò percelli posse excommunicatione, affirmat Couar.in cap.*alma mater*. p.1.relect.§.9.num. 6. Quam tamen & alias pleràsque exceptiones quoad censuram ab homine, fusè à Sayro enumeratas l.1. de censur. c. 12. à num.26. repudiat Suarez sectione illa 10. concludens, propriam censuram, quia est pœna medicinalis, nunquam ferri sine admonitione præuia: quia admonitio absolutè, intimè includitur in ratione pœnæ medicinalis, cuiusmodi est censura, & præsertim excommunicatio. Quod intelligendum est de admonitione, saltem prout includitur in omni mandato quod habet ordinem aliquem ad futurum: à quo ordine non potest præscindere excommunicatio, quandoquidem ferri non potest propter culpam purè præteritam, vt superiori capite vidimus. Itaque excommunicatio, prout non modò aliquale temporale incommodum,

commodum, sed etiam spirituale damnum infert, quia semper inuoluit ordinem aliquem ad futurum, prærequirit necessariò monitionem aliquam, & absque ea non potest esse valida. Qui autem contrarium significant, (profert eos ac sequitur Auila 2.p..cap.5. disp.1.dub.9.) ferè agunt de monitione prout canonica; quæ scilicet vel sit trina, vel vna pro tribus, cum interuallis idoneis, qualem monitionem non dicimus esse excommunicationi substantialem, cum possit prætermitti, quando iusta ad id necessitas adigit. Ratum itaque esto, monitionem aliquam esse solemnitatem excommunicationi substantialem. Sunt verò aliæ aliquæ solemnitates accidentariæ, quarum prætermissio, etiamsi culpam omittentis contineat, non reddit tamen sententiam cassam: cuiusmodi est, quod excommunicatio feratur in scriptis, vt statuitur cap. 1. de sent. excommun. in 6. Illa igitur duntaxat solemnitatum prætermissio redderet excommunicationem iniustam simul & inualidam, quæ esset prætermissio solemnitatis alicuius substantialis, qualem declaratum est esse monitionem.

Quæ sic iniusta est, nequaquam timenda.

7. Excommunicatio ad modos hactenus propositos iniusta, nempe quæ ex aliquo capite efficitur inualida & nulla, nec nocet ei in quem fertur, nec timenda est; vt benè tradit Palud. in 4.d.18.q.1. versic. *quantum ad tertium*, conclus. 2. Idque Origenes, & alij Patres secundo loco adducti, voluerunt. Tantùm, donec plebi fidelium de irrita & vana excommunicationis vibratæ sententia constet, præcludendum est scanda

ſcandalum,declinata prudenter communicatione cæterorum,ne poteſtas ſuperior contemni,& induci rebellio videatur. Porrò difficiliùs accidere, vt excommunicationes per Summum Pontificem intortæ, ſint ad hunc modum iniuſtæ, ideóque multo magis timendas eſſe, copioſè perſequitur Auguſtinus de Ancona in ſumma de poteſtate Eccleſiaſt. q. 27. artic. 3. quia nimirum, nullæ ferè cauſæ ex iis propter quas excommunicatio ita poteſt eſſe iniuſta, vt ſimul ſit inualida,cadunt in Summi Pontificis excommunicationes: cum ipſe iuriſdictione vniuerſaliſſima potiatur,nec detur ab eo appellatio;vel vllum priuilegium ſuffragari contra eius autoritatem poſſit. Item ipſe nulli ordini iuris poſitiui alligatur; & cum abundet ſapientum conſilio, vix poteſt accidere, vt eius ſententia feratur ex cauſa non idonea. Quare meritò concludit Doctor prædictus,qualeſcunque appareant cenſuræ à Pontifice vibratæ,multo magis eſſe timendas quàm inferiorum Præſulum cenſuras; & multo magis valere quoad Pontificias excommunicationes, quod à S. Gregorio dictum eſt, ſententiam excommunicationis quantumuis iniuſtam eſſe extimeſcendam; quia ſcilicet hæ excommunicationes longè rariùs ſunt ita iniuſtæ,vt ſimul ſint inualidæ.Nec plura de primo membro diſtinctionis propoſitæ.

Quæ iniuſta,ſed valida eſt,timeri debet.

8. At excommunicatio, quæ idcirco tantùm iniuſta eſt, quia Iudex non recto animo proceſſit, aut quia in accidentalibus deliquit,vel quia is qui excommunicatur,ſe iudicat innoxium; etiamſi ei de ſua innocentia

nocentia euidenter non constet; (quod est alterum distinctionis propositæ membrum;) excommunicatio inquam ad eum duntaxat modum iniusta, timẽda est, & donec soluatur, non secus ei parendum est, ac si planè iusta & cuiusuis labis vacua fuisset: æquè enim parit omnes effectus excommunicationis. Idque apertè volunt DD. qui asserunt eum, cui iniuste infligitur excommunicatio, constitui extra Ecclesiam. Ita Innoc. ad cap. *ex parte*, & ibid. Panorm. n. 6. de offic. Iud. ordin. Calder. in cap. *ab excommunicato*. n. 6. Sebastianus à Costa in c. 1. de sent. excom. num. 12. & cum multis Ricciullus l. 4. de iure person. extra Eccles. c. 1. num. 3. Rationem verò reddunt Innoc. & Panorm. quia excommunicatio non habet vim à Iustitia operantis, sed à potestate clauium; quæ æquè exeritur cum excommunicatio iniusta est, dummodò sit valida, ac cum nitet vndecunque. Dixerunt quidem aliqui DD. talem excommunicationem valere quoad Ecclesiam, non autem quoad Deum. Ita Couar. in c. *alma mater*. p. 1. §. 7. num. 5. ac Gutierres l. 1. qq. Can. c. 4. num. 34. & Toletus l. 1. instruct. c. 10. num. 7. Sed hoc non est ita accipiendum, quasi Deus hominem sic excommunicatum eximat ab omnibus damnis excommunicationis; hic enim sensus est falsus. Sed ita accipiendum est, vt sit sensus, sic excommunicatum non esse reuera reum, nec ob talem excommunicationem excidere gratia Dei. Attamen quia Iudex legitimus vtitur potestate qua pollet, fatendum est, excommunicationem ab eo sic latam, inferre excommunicato omnia damna, quorum irrogatio subest dispositioni iudicis. Ac proinde talis excommunicatio timenda est, & quod ad varios particulares euentus

aptat Romanus consilio 369.causat iustum metum,vt loquuntur DD.siue grauem,tanquam de magno malo conceptum.

Excommunicatio materialiter iniusta, num timenda.

9. Est tamen nonnulla dubitatio, an ad hanc classem iniustarum simul & inualidarum excommunicationum,referenda sit ea quæ reipsa quidem iniustá est,saltem materialiter;id est,qua feritur innocens, & ob causam non idoneam,sed qui tamen secundùm allegatá & probata,appareat nocens,& dignus qui sic plectatur.Nam Iurisperiti ad cap. *qui iustus*. 11.q.3.& ad cap.*per tuas*.& cap. *sacro*.de sent.excom.talem excommunicationem habent pro valida in vtroque foro. Videndi quos profert Couarr. in c. *alma mater*. 1. p.§.7.num.5.& Henriq.l.13.c.15.num.4. E contrario tamen Theologi quibus adhæreo, eam excommunicationem habent pró nulla. Adducunt permultos Suarez t.5.3.p.d.4 f.7.à num. 13. Sayrus l. 1. de censur.c.16.num.8. Auila 2.p.c.6. disp.1. dub. 3. & ratio breuiter est, quia potestas excommunicandi, non est data Ecclesiæ nisi in ædificationem. Cederet autem in destructionem, si hominem innoxium feriret, quamuis per errorem, probatum noxium. Quare tametsi prouidendum esset,ne ex publica contemptione talis sententiæ oriretur scandalum, tamen reipsa talis sententia esset iniusta materialiter, & reipsa esset simpliciter nulla, nec plus timenda in foro interno, quàm sententia apertè iniusta.Vt autem remoueretur scandalum,nec ingeneraretur existimatio,quòd is,qui

ita

ita percelleretur, contemnat claues Ecclesiæ, rectè statuit Sayrus l.1.de censur.c.17.num.19. & 20. eum vel teneri reclamare aduersùs talem sententiam, vel certè teneri portare iram, tametsi materialiter iniustam. Quo spectat insignis locus Nicolai primi epist. ad Michaëlem Imperatorem, & totidem verbis epist. 10. quæ est ad clerum Constantinopolitanum, & inserta habetur octauæ Synodo act. 7. Agens enim de Gregorio Episcopo Syracusano, qui excommunicatione percussus gesserat se vt liberum, quia se obtendebat malè & iniustè percussum, ait Nicolaus, [quod certè Gregorius agere omnino non debuit, etiamsi nulla commissa existerent, pro quibus damnari potuisset. Quia Prælati iudicium, semper inferioribus formidandum est, ne si ei non obedierint, licet ab eo fortassis iniustè ligentur, ipsam obligationis suæ sententiā ex alia culpa, id est ex inobedientia mereantur. Igitur Prælatos damnare, indifferenter oportet horrescere. Quicunque verò minores sunt, damnari sollicitè caueant, nec maiorum suorum sententiam transgrediantur. Alioquin licet iniustè nonnunquam damnati sint, ex ipsa temeraria præuaricatione, culpa quæ nondum fortè perpetrata fuerat, & vltio quam culpa necdum merebatur, proculdubio subsequentur. Nihil quippe lignum vetitum in se mortiferum habuit; sed qui inobedienter ex eo comedit, mortem sibi & posteris propinauit: non quia lignum malum, cum Deus quod fecit, totum fecerit bonum; sed quod mala sit transgressio; & nolentis subiici, per eam merito sit orta dānatio.] Ex his habetur quid faciendū sit ei qui excōmunicatione inualida, vel iniusta percussus fuerit, quod primo loco exponendum proposueram.

Iustè excommunicato, consilium Nysseni.

10. Videndum superest, quomodo se gerere debeat is, in quem intorta iustè fuerit excommunicatio. Huic autor in primis est Gregorius Nyssenus, tota pene oratione de moderatè ferendis reprehensionibus, vt indignatione abstineat, nec contra stimulum calcitret, sed potiùs irrogatæ mulctæ causam subducat per pœnitentiam. Pręter cætera verò in hanc rem pręclara, adducto discipuli à Magistro castigati exemplo, sanum consilium in hoc negotio his verbis præbet. [Si nobis ad separationem clausæ fuerint portæ Ecclesiæ, blasphemiis & maledictis insectamur. Non est autem hic modus discentium, sed seditiosorum, & eorum qui decertant propter contentionem. Pueri locum & ordinem tenere debet discipulus, qui tenetur desiderio vnius artis aut scientiæ externæ. Qui autem exercetur in pietate, debet esse puer cum maiori accessione: quandoquidem Dominus quoque, illam ætatem tanquam morigeram, & facilè parentem, suis ornauit laudibus. Puer enim non egreditur characteres & lineas quas illi cera signauerit Magister; neque innouat elementa, stupida quadam & attonita libertate, noui aliquid moliens in litteras: sed primum quidem, stylo exercet manum magistri, elementis autem non alia dat nomina quàm quæ audiuit. Omnino autem & verbis & factis imitatur præceptoris traditionem: Quod si quando effectus socordior, scutica vapulauerit, non propter verbera audacior redditur, & insolentior: neque fractis præceptoris tabulis, recedit: sed cum parumper præ dolore amaram

effuderit

effuderit lachrymam, disciplinarum studia insequitur, in iisque meditandis intentior redditur, non negligentior. Rursus cùm aliquando vt iuuenis fuerit negligens, iubetur manere ieiunus, faméque damnatur eius negligentia, manet autem solus in ludo litterario, cum alij pueri recesserint ad prandium, præceptum obseruans summa cum reuerentia. Non sic autem Christianus, qui audiuit, *nisi conuersi fueritis & sitis sicut pueri, non intrabitis in Regnum cœlorum*; sed quando viderit Sacerdotem, austeriùs & gestu ac voce delictum corrigentem, apertè contradicit, & murmurat intra dentes, forúmque & compita obiens, maledictis insectatur: & si ab Ecclesia fuerit exclusus, contemnit, cum palam abscindatur à precibus populi, & à mysteriis, aut fortè ne huic quidem subiectus supplicio, se aufert ab Ecclesia propter iram, quam concepit in Episcopum, Deum & Dominum auersans. Ei autem dicendum est, quod dictum est Paulo, cum adhuc esset Saulus. *Durum est tibi ô homo aduersus stimulos calcitrare.* Siue ex te ipso Deum dimisisti, considera quod qui separatur à sole, vitam degit in tenebris & caligine: siue tanquam indignus eiectus es à precibus, priorem statum reuoca pœnitentia.]

11. Non satior adscriptione orationis paulo prolixioris, quandoquidem ea in rem nostram nihil aptius potentiúsve proferri posset. Rursus igitur inferiùs post descriptam teterrimam excommunicati coram Deo faciem, denuò ad sana consilia excommunicato suggerenda conuersus, [*Nolite fieri* (inquit Dauid) *sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. In camo & fræno maxillas eorum constringes.* Durum mitigans hæc dicit Psalmus, & tanquam oleo molliens

adhortationibus. Collum ergo incurua, iussis cede tanquam iugo. Quod durum est, rumpitur: quod cedit & inflectitur, dirigitur. Hoc te docet ipsa in plantis, & arboribus experientia. Ne frænum mordens, toto impetu feraris ad præcipitium, aut barathrum: sed manu Equitis circumacto collo, dirigere ad viam quæ tendit ad salutem. Quando susceperis reprehensionem pio & reuerenti animo, dic illud Dauidicum; *bonum mihi, quòd me humiliasti, vt discam iustificationes tuas*. Ne Episcopalis arrogantiæ existimes esse segregationem: lex est patria, vetus est regula Ecclesiæ, quę cœpit à lege, & fuit confirmata in gratia. Considera sanctum Paulum per epistolas in reos emittentem sententias segregationis, & iuuenem Corinthium eo curantem medicamento, qui sathanicè nouercæ insano captus erat amore. Quem enim diligit Dominus, castigat, flagellat autem filium quem recipit. Disciplinæ enim radices non sunt dulces, sed amaræ, sed postea ferunt fructum fauis mellis dulciorem. Et ideo ei quidem qui exercetur, opus est vt laboret; ei verò qui non exercetur, plaga opus est & asperitate.]

Surdi ad hæc monita, qui in Præsulem idcirco insurgunt.

12. Hoc Nysseni consilium non arripiunt, qui vsque eo exacerbantur in Antistitem, à quo intorta est excommunicatio, vt in eum quomodò possunt, bacchentur; & vel linguæ virulentia, vel etiam factis aliquibus eos persequantur & vexent. Hoc S. Chrysostomus l. aduersus Gentiles de S. Babyla, damnat insaniæ. Descripserat eo loco excommunicationem Romani

Romani Imperatoris, ob grauia ſcelera à S. Babyla intortam. Subiunxerat quoque Imperatoris illius furorem in Paſtorem ſuum, & quomodò eum carceri mancipaſſet. Tum ſubdit, quod in rem noſtram cadit belliſſimè. [Peccati natura, vbi animi cogitationem aliquam adorta eſt, nec quiſquam eſt qui malum reſtinguat, procedens vlterius, grauior certè ac magis indomita efficitur. Propterea ſæpè fit, vt quæ poſteriora ſunt peccata, prioribus grauiora ſint, anima ſemper poſteriorum peccatorum acceſſione ad maiorem contumaciam ac deſpicientiam ſe ſe promouente, & per hæc ipſa, ſuam quidem vim eneruante, peccati autem robur alente. Qua vtique ratione, complures videas in omne peccatorum genus imprudentes prolapſos, quòd flammam initio exorientem non reſtinxerint. Sic & infelix ille Imperator, peccatis ſuis prioribus, poſteriora grauiora adiecit. Vbi enim iuuenem illum extinxit, è veſtigio, ab illius cæde ad inferendam templo iniuriam irruit; rurſus ab hac iniuria, tanquam iter ſemel cœptum perſequens, ad contumaciam temeritatémque ſuam ſacerdotio contumelia afficiendo ſe accinxit: vinctúmque ferro Babylam, atque in carcerem coniectum, ita tum excruciabat, ab eodem beneficij pœnas exigens: eúmque ob quæ officia admirari potiùs coronáque inſignire, ac pluſquàm etiam parentes proprios vereri conueniebat, ob ea ipſa cogebat, maleficorum hominum vincula, & vinculorum calamitates, miſerias, ærumnas, ſuſtinere. Ita quo modo dixi, peccatum vbi initium cœpit, nec eſt qui id vlteriùs progredi impediat, cohiberi poſtea, ac frænari haud facilè poteſt, equorum inſanientium ritu, qui cum fræno ab ore diſiecto, nec non ſeſſore

ab armis excusso, atque resupinato, neutiquam tolerabiles occurrentibus euaserint, nemine illos inhibente, immoderato quodam impetu hac illac se ipsi præcipites ferunt. Quo fit, vt salutis nostræ hostis, huiusmodi animas ad insaniam impellat: quo eas medicorum præsentia atque auxilio destitutas deprehendens, concidat, & infinitis malis exerceat. Etenim qui corpore laborant, donec Medicos ad se adire patiuntur, in magnam certè salutis spem ingrediuntur: vbi verò mente capti, calcitrant, ac se morbo liberare volentes mordent: tum denique morbo incurabili laborant: idque non ob morbi ingenium, sed quod ab iis destituti sunt, qui insaniam illam sanare possint. In quam insaniam, & Tyrannus iste se se coniecit. Nam medicum nactus, hunc, vulnus adhuc dum secaret, statim expulit, & à domo quàm potuit longissimè exegit.] Idipsum fecere nequissimi quidam erga bonos Antistites, quibus vincula iniecerunt, vel necem irrogarunt præ Ecclesiasticæ animaduersionis impatientia. Talis nominatim secundùm Philippum Imperatorem erga S. Babylam, Boleslaus Polonus erga S. Stanislaum.

Et qui in eum, figunt genuinum.

13. Non facilè in adeò horrendum barathrum præcipitem se agit, quantumuis exacerbata vesania. Frequentius est, vt lingua impotenter irruat in Antistitem, eúmque crudeliter dilaceret. In quo euentu sapienter Origenes hom. 11. in Ierem. *sub finem*, monet obstruendas esse his Antistitum laceratoribus aures, ita scribens. [Si quis vult imitari vitas prophetarum,

increpet,

increpet, arguátque peccatores, ſtatim odium merebitur, ſtatim ei detrahetur, ſtatim patietur inſidias. Quod etiam nunc in Eccleſiis, ſæpè videmus accidere. Peccauerit quidlibet quiſpiam. Is qui præſidet populo, & regit eccleſiaſticam diſciplinam, eiicit eum de congregatione ſanctorum. Illico, ille circuit ciuitatem. Lacerat eum, qui quantum in ſe fuit, Eccleſiam vindicauit. Verùm nos non præbeamus his aurem, qui propter excommunicationem ſui, tam præpoſitos, quàm omnem Eccleſiæ Conuentum veſano ore dilacerant.]

Et qui idcirco ad hoſtes migrant.

14. Non eſſe nouum quod aliquando experti ſumus, vt aliqui iuſtè excommunicati, præ dolore & impotentia animi, deſerant Catholicam Eccleſiam, & ad hoſtilia caſtra tranſgrediantur, diſcimus ex S. Auguſtino l. de vera relig. cap. 6. verbis illis. [Excluſi, (ab Eccleſia per excommunicationem,) aut pœnitendo redeunt, aut in nequitiam malè liberi defluunt ad admonitionem noſtræ diligentiæ: aut ſchiſma faciunt ad exercitationem noſtræ patientiæ: aut hæreſim aliquam gignunt, ad examen ſiue occaſionem noſtræ intelligentiæ. Hi ſunt exitus Chriſtianorum carnalium, qui non poterunt corrigi aut ſuſtineri.] Peregrinum (quiſquis ille tandem fuerit) ex Philoſopho Chriſtianum, neglectu Chriſtianorum rituum excommunicatum, præ impatientia regreſſum ad Cynicos & Ethniciſmum, ſcribit Lucianus in Peregrino, ſeu Proteo.

Tentat his medelam facere S. Hieronymus in c.

17. Ezech. ad illud, *propterea hæc dicit Dominus*. Prolatis enim solemnissimis duobus Apostoli de excommunicatione locis 1. Cor. 5. & 2. Tim. 1. infert. [Non debemus ergo si forsitan ob aliquod peccatum de congregatione fratrum & de domo Dei eiicimur, reluctari: sed æquo animo latam in nos ferre sententiam: & dicere cum Propheta: *iram Domini sustinebo, quoniam peccaui ei, donec iustificet causam meam*, &c. Et frequenter euenit, vt alteri subditi ad alterum transeamus, qui nobis suum repromittat auxilium, nec faciat in pristina sententia permanere. Quod omni ratione vitandum est, ne siccentur palmites nostri, & germina arescant, & contra pactum Dei facere credamur.]

15. Apparet S. Hieronymum ex Origene profecisse, cuius illa sunt hom. 10. in Ezech. circa illud, *confundere & accipe ignominiam tuam*. [Sequitur confusionem ignominia, & dat Deus ei qui confusione digna gessit, etiam ignominiam, dicitque ad eum, & *accipe ignominiam tuam*. Poteris auté intelligere quod dicitur, si consideraueris quæ quotidie in ciuitatibus fiant. Inhonoratio ciui est & patria sua exulare, & infamia decurioni eradi de albo curiæ; & cuiuscumque alterius conditionis homini, relinqui quidem in vita, sed cum ignominia, siue in operibus publicis, siue in Insula aliqua solitudinis viuere. Intellige autem mihi, iustum iudicem ei qui digna infamia fecerit, dicentem. O tu qui pœnæ reus es, noli exilium tuum cum mœrore suscipere: non enim mereberis misericordiam, si irasceris ad pœnam, quin potius intellige dignè te pati quod pateris: & cum te humiliaueris atque dixeris, iustum de te factum esse iudicium, forsitan

ſitan miſericordiam conſequeris, ab eo qui poteſt, poſt condemnationem ad priſtinum te ſtatum reuocare. Quomodo enim licet magno Principi liberare aliquem de inſula,& de exilio, & de publicis vinculis; multò magis licet vniuerſitatis Deo, eum qui inhonoratus eſt,in honorem priſtinum reſtituere, ſi tamen ſentiens delictum ſuum, confeſſus fuerit dignè ſuſtinuiſſe quod paſſus eſt. Dabo & aliud exemplum de Eccleſiaſtica conſuetudine. Infamia eſt à populo Dei & ab Eccleſia ſeparari. Dedecus eſt in Eccleſia ſurgere de conſeſſu presbyterij,proiici de diaconatus gradu,& quidem eorum qui abiiciuntur, alij ſeditiones commouent,alij verò iudicium in ſe factum cum omni humilitate ſuſcipiunt. Quicunque igitur exiguntur, & dolore depoſitionis ſuæ, congregant populos ad ſchiſma faciendum, & ſolicitam multitudinem malignorum, non accipiunt inhonorationem ſuam in præſenti; ſed theſauriſant ſibi theſaurum in die iræ. Qui autem cum omni humilitate,ſiue dignè, ſiue indignè depoſiti ſunt, Deo iudicium derelinquunt & patienter ſuſtinent, quod de ſe iudicatum eſt, iſti & à Deo miſericordiam conſequuntur;& frequenter etiam ab hominibus reuocantur in priſtinum gradum,& in gloriam quam amiſerant. Doctrina ergo optima eſt quomodo hoc quod dicitur, *& tu confundere*,ſic & illud quod ſequitur,*& accipe ignominiam tuam*.]

Vel præ mora captandæ exſolutionis, mouentes hæreſeos ſuſpicionem.

16. Suſpecti in Eccleſia fiunt huius inſipientiæ, (veſtri

(vestri potiùs,) transgredientium ad hæresim ob excommunicationem, quotquot insordescunt in ea per annum, vel etiam vlteriùs, non solliciti de obtinenda exsolutione. Ita statuit Tridentinum sess. 25. cap. 3. de reformat. Quod si intra annum absolutionem captent, liberi fiunt suspicione hæreseos, quodcunque tandem fuerit crimen, ob quod excommunicatione percussi fuerunt. Si verò absolutionem tamdiu differant quærere, meritò ea contemptio exsolutionis, siue sit formalis, siue interpretatiua, continere censetur inficiationem potestatis Ecclesiasticæ ad excommunicandum: atque adeò meritò ingenerat suspicionem hæreseos, vt cum permultis docet Sanctarellus tract. de hæresi, cap. 4. dub. vnico, num. 4. addens num. 6. annum qui ad ingenerandam hæreseos suspicionem requiritur, & continuum esse oportere, & non esse computandum à die contractæ excommunicationis, sed à die qua declaratum fuerit eam fuisse contractam. Hæc pleniùs ac diligenter excutiunt Farinac. tract. de hæresi, Menoch. de arbitrar. iudic. casu 416. centur. 5. à num. 54. Salcedo in pract. crimin. Can. cap. 119. à num. 4. An verò Clericus ob contractam hac ex causa hæresis suspicioné, priuetur beneficio, quod tradit Felinus in c. 1. de iudic. num. 8. Ægid. Bellam. decis. 677. Iulius Clarus lib. sent. ver. §. fin. q. 73. Negant autem alij apud Salcedo supra num. 4. qui addit num. 13. priuandum esse beneficiis & dignitatibus, quamuis eo ipso non priuetur ob hanc solam suspicionem; hanc inquam rixam ad fori potiùs tricas pertinentem, dimitto Iurisperitis, inter quos latè eam adhibitis variis distinctionibus excutit Ricciullus lib. 4. de iure person. extra Eccles. cap. 7. Mihi satis est dicere

cum

cum Gulielmo Benedicto ad c. *Raynutius*.de Testam. §.*mortuo testatore*.num. 287. per hanc in excommunicatione insordescentiam, hominem *facere professionem in antro & spelunca Diaboli.*

Item improuidè appellantes.

17. Sunt præter prædictos iustè excommunicatos, alij qui nec ita frontem atterunt, vt insurgant in Præsules qui excommunicationem tulerunt; nec ore eos maligno lacerant, aut longa quærendæ absolutionis negligentia, speciem contemptorum præferunt, ita vt suspicionem de se moueant non satis synceræ fidei: Nihilominus sententiæ latæ non acquiescentes, quærunt diuerticula, & ab vno tribunali ad aliud prouocant, vt inter litium ambages, arripere alicunde effugium queant, dispendio plerunque potiùs quàm compendio, ex ea comperendinatione. Est in hanc rem exemplum insigne l. 5. vitæ Patrum, num. 88. vbi duo, cum ex simplicitate & crassa verborum Christi intelligentia, se castrassent propter regnum cœlorum; ab Alexandrino Episcopo cui suberant excommunicatione idcirco percussi, prouocarunt ad Hierosolymitanum Antistitem: quo ratam habente Alexandrini Episcopi excommunicationem; ad Antiochenum Præsulem primò, deinde ab eo quoque renouata excommunicatione, tandem ad Romanum Pontificem adiuerunt, illud præfantes, *Venimus ad te, quia tu es caput omnium.* At summo Pontifice, anteriora omnia iudicia firmante, causati assentientium & blandientium sibi inuicem Præsulum studia, & distortos affectus, migrarunt in Cyprum ad S. Epiphanium; sperantes

tes non accipiendam ab eo personam hominis, foréque vt per eum haberétur innoxij,& pro obedientia in re tam ardua,collaudarétur. Aduentantes priusquã vrbem subirent, S.Epiphanius diuinitùs præmonitus, iussit extra vrbem manere,nec commisceri fidelibus, quippe irretitos excommunicatione. Hæc denunciatio, quam non dubitarunt propheticam, & afflante numine factam fuisse, salutem tandem illis creauit. Itaque compuncti corde, & parati per omnia satisfacere,à S.Epiphanio diuinitus edocto eam mentis mutationem,aduocati sunt in ciuitatem, & literis gratiæ conciliatricibus muniti, remissi sunt ad Alexandrinum Antistitem, à quo communicatione Christiana qua exciderant sunt redonati;serò sapientes.Consultius enim fecissent,si quam satisfactionem & humilitatem exhibuerunt post S.Epiphanij redargutionem, exhibuissent iam ab initio.Qua comperendinatione, & aliquali recalcitratione, omnibus æquè excommunicatis iustè,si sapiant,est abstinendum.

Firmatur & perficitur,datum ex Nysseno consilium.

18. Et probabunt etiam multo luculentiùs sapientiam, si portantes cum patientia iustè immissam vindictam, vt Nysseni consilium ferebat, deinceps multò studiosiùs in omnes virtutes incumbant, vt & per Dei misericordiam pateat ad Ecclesiæ communicationem regressio, & stabiliantur in ea cum obtigerit. Consilium est S. Hieronymi in c.29.Ierem. ad illud, *quærite pacem.* Præmissis enim Domini ad exules Israëlitas mandatis;& iuxta literæ corticem expositis, subdit.

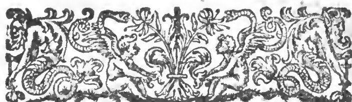
ſubdit.[Secundùm myſticos intellectus,poſtquàm de Hieruſalem , id eſt, Eccleſia, propter peccata noſtra eiecti fuerimus, & traditi Nabuchodonoſor, de quo dicit idem Apoſtolus : *Tradidi huiuſcemodi Satanæ in interitum carnis,vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini.* Et iterum; *quos tradidi Satanæ,vt diſcant nõ blaſphemare:* non debemus eſſe ſecuri,nec torpentes otio, ſalutem penitus deſperare:ſed primùm ædificare domos, non ſuper arenam,ſed ſuper petram,& tales domos quales ædificauerunt obſtetrices in Exodo, quia timebant Dominum,deinde plantare hortos ſiue pomaria,qualem & Dominus plantauit paradiſum in Edem,& poſuit in eo lignum vitæ, de quo ſcriptum eſt, *Lignum vitæ eſt, his qui apprehenderint eam , & qui tenuerit eam,beatus.* Tertiò accipere vxores, quarum vna eſt ſapientia,de qua ſcribit Salomon,*ama illam, & ſeruabit te,& circunda illam,& exaltabit te.* Et in alio loco; *hanc exquiſiui ſponſam accipere mihi , & amator factus ſum decoris eius.* Nec ſufficit nobis vna coniux ſapientia,niſi habeamus & reliquas, fortitudinem, temperantiam, atque iuſtitiam , vt plures ex eis generemus filios:filias quoque noſtras demus viris, vt fidei veritas,quæ interpretatur in filiis,bonis operibus copuletur,quæ referuntur ad filias : & opera bona, iungantur fidei ſanitati, taléſque filios generantes & filias, multiplicemur in numero:vt deſtruentes ea quæ paruuli ſunt,& in perfectum creſcẽtes virum,audire mereamur : *Scribo vobis Patres, quoniam agnouiſtis eum qui ab initio eſt.* Cum Apoſtolo dicamus liberis noſtris: *In Chriſto enim* IESV *, per Euangelium ego vos genui.* Quæramus quoque pacem Eccleſiæ, ciuitati & terræ noſtræ,vt ad eam redire mereamur, de qua Domini

mini iudicio translati sumus, vt habitaremus in confusionis errore. Si enim illa susceperit nos, habebimus pacem.]

19. Sic planè se gessisse Corinthium ab Apostolo excommunicatum, scribit his præter cætera Origenes homil. 1. in Psal. 37. [Sapiētem appellauit Scriptura, eum qui correptioni obnoxius est, non tamen odit, sed magis diligit arguentem. Tales erant illi qui ab Apostolo arguebantur, & confutati non oderant arguentes. Vnde & ego arbitror, illum qui in Corintho grauissimè deliquerat, idcirco misericordiam consequutum, quoniam correptus ab Apostolo, & ita acerbè correptus, vt à conuentu abscinderetur Ecclesiæ, non tamen odio habuit arguentem, sed animaduersionem patienter accepit, & fortiter tulit. Ego arbitror, quod etiam maiorem affectum concepit erga Paulum, atque erga omnes qui statutis Pauli in eius animaduersione paruerant. Vnde & Paulus sententiam reuocat, & eiectum reconiungit Ecclesiæ, & addit dicens, *confirmate in eum charitatem.* Vidit enim eum post animaduersionem conseruasse charitatem, & ideò dixit, vt etiam post peccatum non tam tribueretur ei charitas (inerat enim,) sed vt ab omnibus ea quæ inerat, firmaretur.]

Nec plura de Monitoriis, & cauendo excommunicationis contemptu. Hoc quidquid est operæ, (æquè & cætera Scripta nostra omnia,) Catholicæ Ecclesiæ, & eius visibilis Capitis iudicio, stet, aut cadat.

INDEX



INDEX RERVM, QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

A

ZZ

tisfactione.

Arcad

Correctionis

D

E

Excom

Fabiani

F

I

Interna

Iuramen

L

M

Mendacium.

N

O

P

Probari

Q

R

Rigor

dempta

T

Territorium

Vicarius



FINIS.

Menda sic emenda.

Pag. 147. *Non ante*, lege, *num ante.*
Pag. 262. *Causa*, lege, *causas.*
Pag. 452. *Aia*, lege, *Aie.*